Mehmet
Eroğlu

Yürek Sürgünü

iletişim

Can Yayınları, 1994 (2 baskı)
Everest Yayınları, 2000 (1 baskı)
agorakitaplığı, 2004-2007 (2 baskı)

İletişim Yayınları 1965 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 295
ISBN-13: 978-975-05-1432-6
© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2014, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Aslı Gönen
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Sunay Ünlü Yücel
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEHMET EROĞLU

Yürek Sürgünü

iletişim

MEHMET EROĞLU 1948'de İzmir'de doğdu. 1971 yılında ODTÜ'den mezun oldu. Aynı dönemde, 12 Mart darbesi ardından kurulan sıkıyönetim mahkemesince sekiz yıl hapse mahkûm edildi. 1974 yılındaki genel aftan sonra yazmaya başladı. İlk romanı *Issızlığın Ortası*, 1979 Milliyet Roman Ödülü'nü kazanmasına karşın 12 Eylül sıkıyönetim döneminde solcu ve antimilitarist unsurlar taşıdığı gerekçesiyle yayımlanamadı. Romanları ancak 1984 yılından itibaren basılabildi. Milliyet Roman Ödülü'nün ardından Madaralı Roman Ödülü ve Orhan Kemal Roman Armağanı'nı da kazanan *Issızlığın Ortası* ve *Geç Kalmış Ölü*'yü sırasıyla, *Yarım Kalan Yürüyüş* (1986), *Adını Unutan Adam* (1989), *Yürek Sürgünü* (1994) adlı romanlar izledi. Mehmet Eroğlu 1994-2000 yılları arasında senaryo yazımı ve müzik çalışmaları nedeniyle romana ara verdi. Bu dönemin ardından *Yüz: 1981* (2000), *Zamanın Manzarası* (2002), *Kusma Kulübü* (2004), *Düş Kırgınları* (2005), *Belleğin Kış Uykusu* (2006) yayımlandı. Fay Kırığı Üçlemesi'nin ilk kitabı *Mehmet* 2009, ikinci kitap *Emine*'yse 2011 yılında yayımlandı. Eroğlu'nun ayrıca öğrencileri tarafından kitaplarından seçilmiş *Edebi Aforizmalar* adlı bir kitabı daha vardır. Fay Kırığı Üçlemesi'nin son kitabı olan *Rojin*, 2013 yılında İletişim Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Mehmet Eroğlu'nun senaryo çalışmaları, televizyon için yazdığı dizilerin (*Sızı*, *Issızlığın Ortası*, *Tutku*) yanı sıra, 1996 yılında İstanbul Film Festivali'nde En İyi Türk Filmi ve FIPRESCI (Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Federasyonu) ödüllerini kazanan *80. Adım* ve 1997 Antalya Altın Portakal Jüri Özel Ödülü ile 1997 Adana Altın Koza En İyi 3. Film Ödülü'nü kazanan *Solgun Bir Sarı Gül* gibi, sinema filmi senaryolarını da içermektedir.

Giriş

Dünyanın değişmeyen yanında olmaktan, geleceği güzelleştiren rüyalar görmekten ve vazgeçmemekten mutlu, dakikalardır hasır bir sandalyenin üstünde, sanki kımıldarsa her şeyi yitirecekmiş gibi soluk almadan oturuyordu. Sürgündeydi, buraya yüreğinin peşinden gelmişti. Başının üstünde –sıcağın yanı sıra– düşüncelerinin duygularının tuzağına düşmesine benliğini gökyüzüne taşıyarak engel olan, geniş ve yüksek bir çınar, ayaklarının dibinde ise rüzgârla oynayan küçük bir kedi vardı. Rüzgâr gün ötesinde, Girit'in açıklarında doğup sabaha kadar aşağıdaki körfeze uzanan yüzlerce kilometre boyunca özgürce estikten sonra karayla karşılaştığı kumsalda gücünü yitirmiş olmalıydı; şimdi bütün deltayı gören bu yamaçta uysal bir meltemi andırıyordu. Kedi –ona "Eylül" diyordu– nehrin sağındaki harabelerin arasına dağılmış bağ evlerinde yaşayan çocuklardan öğrendiğine göre on, en çok on iki haftalıktı. En az kendisi kadar yaşlı görünen eşeğinin iki yanına sardığı testilerle eve günaşırı yiyecek ve içecek getiren köylü, o küçük şeyi eline tutuşturduğunda eylül henüz yarılanmamıştı. Eylül, varlığını büyük bir olasılıkla sarı çizgileri olan annesiyle, siyah renkli babasının, aşağıdaki bir göle benzeyen koyun köpeklerinin gitmeye cesaret edemedikleri sık sazlıklar arasındaki buluşmasına, adı-

nı ise ona borçluydu. "Ben olsam ona kedi derdim." Bu, su taşıyan yaşlı adamın fikriydi.

Gölgenin altında kalmaya dikkat ederek oturuşunu değiştirdi. O, doğadaki hayvanların kimliksiz, bu nedenle adsız olduğunu, kimliğin daha çok insanların sorunu olduğunu biliyordu. Onun için eşek eşek, köpek köpek, kedi de kediydi. Toprağın verdikleriyle geçinen biri hayvanların varlığıyla yetinir, asla ad takmazdı onlara. Hayvanlara hemen bir ad takıp onları doğadan koparark mülkiyetlerine geçirenler art niyetli olanlardı; çünkü insanların sahip olma içgüdüsünü hiçbir bedel talep etmeden doyuran en zavallı kurbanlar hayvanlar değil miydi? Küçük yavruyu görür görmez işte bu nedenle –belki artık hiçbir canlıya sahip olmamasının eksikliğiyle, belki de bir süre sonra hayatında oynayacağı rolün önemini kestirmiş gibi– kendini ona yakışacak bir ad bulmak zorunda hissetmişti. Robinson, Cuma'yı, cuma günü bulmuştu. O ise yalnızlığına eylülde katılmıştı. İşte, adının kısa hikâyesi buydu küçük kedinin. Garipti; yiyeceğini, içeceğini borçlu olduğu adamın adını hâlâ bilmiyordu. Sormamıştı, o da söylememişti.

Eylül'le –sonunda yalnızca süt içerek büyümekten vazgeçip saatlerce uyuduğu sepetinden avluya çıkmaya cesaret edişinden beri– yaklaşık bir aydır birlikte yatıyorlardı. Eylül, geceleri onu tabanı taş sahanlığa hapsetmek için kurduğu bütün tuzakları, yırtıcı atalarından ona miras kalan içgüdülerinin yardımıyla boşa çıkardıktan sonra, bir yolunu bulup içeriye girerek yatağın pencereye yakın ucuna kıvrılıp uyuyor, genellikle de horluyordu. Ama buna aldırmıyordu. Yine de ilk hafta boyunca ikisi de birbirlerine alışmak için epeyce zorluk çekmişlerdi. O günlerde aylardır yatakta hiçbir canlıya değmemiş vücudu gecenin bir vaktinde ürkek ve sıcağı araştıran bir dokunuşla irkildiğinde sıçrayarak uyanır ve Eylül'ü genellikle korkarak kaçtığı pencerenin girintisinde, duvardaki gaz lambasından yayılan titrek ışığın abarttığı kambur, kabarık tüylü, gölgeden yapılmış ve üzerine atlamaya hazırlanan bir canavara dönüşmüş olarak bulurdu.

İlk günlerde hemen hemen her gece, mülkiyetine geçirdiği

bu küçük canavarın kaçırdığı uykunun peşinden avluya çıkıp yıldızları seyrederek sigara içerken, ertesi sabah bir sepete koyup sazlıkların arasına götürerek Eylül'den kurtulma planları yaptı. Ama sabaha karşı kararlı bir öfkeyle yatağa geri döndüğünde Eylül'ü –sanki korkutulan oymuş gibi– onu bağışlamış, aralarında geçenleri unutmuş, horul horul uyurken gördüğünde, hep vazgeçti. O, unutmayı ve bağışlamayı biliyordu; insan bir kediden bile bir şeyler öğrenebilirdi.

Eylül her şeyi çabuk öğrendi: Masanın üstündeki notlarıyla, Ayşe için yazılmış şiirlerin tırmalanarak yırtılmasının yasak olduğu, silginin tadının lezzetsiz, sigaranın ucundaki kızıllığın canını acıtabileceği, uzun süre direndikten sonra içki içtiği akşamlarda o parlak yıldızla konuşmaya başladığı, hüzünlendiğinde dikkatsizleşip kuyruğuna basabileceği ve sesi çatladığında kesinlikle öfkeli olduğu gibi...

Üç haftadır beraberlikleri ikisinin de ötekini rahatsız etmediği, aksine arada bir varlıklarını özledikleri bir biçime dönüşmüştü. Bunu o biliyordu, Eylül'ün de farkında olduğunu hissediyordu. Eylül sıkıldığında, şimdi yaptığı gibi, genellikle ayaklarının arasına girip başkasına ait olduğunu sandığı kuyruğuyla oynuyordu. Böyle zamanlarda –pek sık olmasa da– ona Ankara'dan gelen mektupları okuyordu. Dikkatli bir dinleyici sayılmazdı; genellikle mektup bitmeden bir çekirgenin peşinde, evin arkasına doğru koşup gözden kayboluveriyordu. Ekim ortasında bir öğlen vakti birden ortalıktan yok olmuş, iki gece eve dönmemişti. Hatırlıyordu; üçüncü gece cumaydı, taş basamaklarda kaybolduğu gibi birdenbire ortaya çıktığında halinde bir gariplik olduğunu hemen anlamıştı. Bedeni yara bere içindeydi, titriyordu; her canlı gibi sonunda korkuyla tanışmıştı. O gece ilk kez yatağa gelmedi. Sanki kendinden büyük canlıların tehlikeli olduğunu anlamıştı. Ertesi gün öğlene doğru hâlâ sepetinden çıkmayınca onun öleceğini düşünmüştü. Bu duygu hep midesini bulandırırdı. Ona ölmemesini, ölü görmekten bıktığını, kendini toparlayabilirse bir daha asla serbest dolaşmasına izin vermeyeceğini ve gerekirse boynuna bir tasma geçirip onu köpekleştireceğini fısıldadı kulağına.

Eylül ölmedi, o da bu düşünceden çabucak vazgeçti. Zaten birdenbire ortaya çıkıp otuz yıl önce terk edilmiş, yarısı yıkık bu taş evde, tek başına yaşamaya başlaması çevrede yeterince yadırganıyordu; buna bir de boynuna ip geçirilmiş bir kedi hikâyesi eklemeyi göze alamazdı. Su getiren yaşlı köylü, açıkça söylemese de onun "biraz kaçık" olduğunu düşünüyordu. Aşağıdaki ovada yaşayan köylülerin bazılarının onun eski eser kaçakçısı olduğunu bildiklerini de, yüzünü dost kılmayan bir gülümsemenin ardından çıtlatmıştı.

Ona bir yürek sürgünü olduğunu söylememişti. Çünkü kimse sorumlu tutulamazdı bu cezadan. Yüreğini mahkûm eden de, kurtarmaya çalışan da kendisi değil miydi?

Kasım –Ayşe için yazdığı şiirlerin ilk kez kâğıda döküldüğü o sihirli ay– henüz aşağıda desenli bir halı gibi uzanan deltadaki sıcağı alıp götürmemişti. Bu, düzlüğü avuçlar gibi iki yandan kuşatan dağların sert ve soğuk kara rüzgârlarını engellemesinin sonucuydu. Havalar hâlâ –şaşırtıcı da olsa– hemen her gün açık ve güneşliydi. Evin önündeydi, oturuyordu ve az önce nehirden, evin sırtını dayadığı yamaca doğru uzatılmış, basamakları kırık bir merdiveni andıran dik patikanın yağışlarla birlikte kayganlaşacağından, bu yüzden su getirmenin zorlaşacağından söz ederek şikâyet eden yaşlı köylünün, eşeğinin üstünde, makiler arasından kıvrıla kıvrıla aşağıya inişini seyrediyordu. Bundan sonra daha az su içeceğini söyleyince suçüstü yakalanmış gibi gülmüştü yaşlı adam. Aslında niyeti sızlanmak değildi, yalnızca bu kentli garip adamın kış boyunca burada kalıp kalmayacağını merak ediyordu; hepsi buydu.

Akşamüstü yukarılara tırmanacaktı. Eylül geride kalıp ululuğunu boyundan çok genişliğinden alan çınarın dalları arasından, yerdeki koyu gölgenin içine kırık ayna parçaları gibi saçılan ve esen rüzgârla birlikte yer değiştiren güneş ışınlarının peşinden sağa sola koşuşturacaktı. Yamacın ağaçlarla kaplı bu noktasından tepelere doğru yürürken tıpkı uzun bir yolculuğu ortalayan mola gibi o geniş fay kırığında bir süre dinlenecek ve sigarasını içerken arazinin bu kırıktan sonra birdenbire dikleştiğini, birkaç yüz metre yukarıdaki, ucu tırtıllı tepelerin, sonba-

har güneşinin rengini solduramadığı gökyüzünü, kuzeyden güneye bir testere gibi biçtiğini bir kez daha şaşkınlıkla fark edecekti. Çevrede yaz böcekleri ve peşlerindeki o avcı kuşlar olmayacak, sessizliği katıksız ve en saf biçimiyle bulacaktı orada.

Aşağıdaki koyu en çok bu saatte ve o fay kırığının tam ortasında, sanki kireçtaşlarının değil de, yüzyılların üstüne basar gibi ayakta durarak seyretmeyi seviyordu. Binlerce yıl önce, aylarca denizde kalan Likyalı gemicilerin de gündüzle gecenin buluşmaya hazırlandığı tam bu anda geri döndüklerini düşünecekti. Çalınan borular, kıyıya yaklaşan gemiye doğru koşuşan kalabalık, indirilen yelkenlere eşlik eden şarkılar, tepelere kadar yükselen korku, kaygı ve mutluluk. Tanrı bu deltayı, bu koyu ve göle benzeyen bu küçük girintiyi yaratırken epeyce düşünmüş olmalıydı; ayrılmak ve kavuşmak için bundan daha uygun bir yer ve an olamazdı.

Burayı bir yandan her şeyden uzaklaşmak, bir yandan da her şeyle yeniden buluşmak için seçmişti. Onu, ilk kez gelmesine rağmen, buraya ait kılan işte buydu: Gelecek umudu.

Gelecek! Elini uzatıp Eylül'e dokundu. Bu, ikisi için de hâlâ belirsizdi. Aslında Eylül geleceğe aldırmıyordu. Çünkü o bir kediydi ve hayvanların gelecek duygusu yoktu; ayaklarının altında kimi zaman gölgeyle, kimi zaman ışıkla kaplanan toprak sanki onu büyülemiş, geçmişi de geleceği de şimdiki zamana sıkıştırmıştı. Eğilip, kitapta Murat gibi ondan da söz edeceğini fısıldadı. Ama Eylül, hiçbir zaman okuru olamayacağını biliyormuş gibi dokunamayacağı kadar uzağa gidip oyununu sürdürmeyi seçti. Ona hak vermemek elde değildi. Hareketli ışık, bir hayvanı bile büyüleyecek kadar göz alıcıydı.

Buraya gelmek kimin fikriydi? Tabii ki Ayşe'nin. Zaten bu ev de anne tarafından ona kalan unutulmuş bir arazi parçasının içindeydi. *"Nereye ve neye ait olduğuna karar vermelisin."*

Gelişinin gerçek nedeni Ayşe'nin sorusuna bir yanıt bulmak mı, yoksa geçmişini yitiren ve artık kendini ona ait hissetmediği bir kentten ölümden uzaklaşır gibi kaçma isteği miydi? Bilmiyordu; henüz bu soruya bir yanıt arayacak kadar güçlü değildi. Ama aylardır neden hâlâ buradaydı? Bunun için bir açık-

laması vardı: Her şey şaşırtıcı, ama şaşırtıcı olduğu kadar da kavrayıcıydı bu deltada. Görenin duyduğu sahip olma güdüsünü kışkırtan, huzursuz hayranlık, hemen şaşkınlığa, şaşkınlık da çok kısa bir sürede –oyalayıcı ve insana özgü bir duygu olmaktan çıkarak– günün ya da doğanın olağan bir parçası haline dönüşüyor ve fizikî bir gerçeklik kazanıyordu: Bir yanda bazı kısımları denizden alçak düzlükler, öte yanda neredeyse bin metrenin üstünde, bulutlarla iç içe tepeler; sonsuz bir sessizliğin içinde her zaman sakin bir koy, deltanın ağzında ise her şeyi yok etmeye yemin etmiş dev bir öğütücü: Deniz ve haykıran rüzgâr ikilisi. Burada dış dünyanın asla erişemeyeceği, kimsenin değiştiremeyeceği, yalnızca –ırmakla taçlandırılmış– bu deltaya özgü bir ritim vardı. Gelişinin ikinci haftasında, eylül başında saat kullanmaktan vazgeçmişti. Mevsimler rüzgârlarla, gün ise güneşle değişiyordu burada. Çoktandır zamanı, gölgelerin boyu ve yeriyle kestirebiliyordu: Koyu gören ön avludaki çeşme ve yanındaki masa gölgelendiğinde kahvaltı zamanı; tepelerdeki pınarların sularını binlerce yıllık kanallarla aşağıya ileten sulama şebekesi güneşin dik ışıkları altında görünmez olduğunda öğle, masanın başından kalkıp yemek için bir şeyler hazırlama vakti; güneş evin arkasına dönmeye yüz tutup çekirgelerin peşine takılan Eylül gözden kaybolduğunda ise aşağıdaki koyu sürrealist bir tabloya çevirecek öğleden sonra başlamak üzereydi.

"Bir çağ ölürken yenisinin henüz doğmadığı bir zamanda yaşıyoruz." On ay önce böyle ya da buna benzer bir cümleye rastlamıştı hızla okuduğu bir kitapta. O zaman günlere Ayşe'nin yokluğu hükmediyor, her şey ne denli ilginç ve değerli olursa olsun yüreğini ezen hüznün gölgesinde yok oluyordu. Şimdi sürekli olarak yeniden bulduğu bu cümleyi düşünüyordu. Birkaç aydır kırk iki yaşındaydı, yüzü ve saçları değişmemeye kararlı olsa da artık genç değildi. Canlılığının tıpkı kuruyan bir ağacın özsuyu gibi kaslarından, damarlarından yavaş yavaş çekildiğini hissediyordu. Ama ne kadar çabalasa da istendikçe uzaklaşan, itildikçe yaklaşan ve adına yaşlılık denilen o sihirli döneme ulaşamamıştı henüz. Uğruna defalarca kendini sına-

dığı idealler, yerine yenileri konmadan eski bir sevgili gibi biraz hüzün, daha çok da hayal kırıklığıyla terk ediliyordu. Çok değil, birkaç yıl önce komünist olduğunu söylediğinde insanlar bulaşıcı bir hastalıkla karşılaşmışlar gibi ürperir, kaba bir beceriksizlikle konuyu değiştirmeye çalışırlardı. Bu onu hep eğlendirirdi. Ama oyuncağı elinden alınmış bir çocuk kadar çaresizdi şimdi. Çünkü artık komünist olmak o eğlendirici korku yerine sadece sempati uyandırmakla sınırlıydı. Ütopyasız bir dünya! Bu büyük, korkutucu bir belirsizlik ve tuzaklarla dolu bir bilinmezlikle eşanlamlı değil miydi? Ütopyasız bir geleceğe doğru yaşamak, karanlık ve rutubetli hücrelerde, göğü yıldızlı çöllerde sayısız kez kanıtladığı, sık sık bir dost gibi yardımını istediği cesareti gerektiriyordu. Ama aşk da cesaretsiz yaşanamazdı. Ne yazık ki Ayşe bunu bilmiyordu; Nil ise uçurumlardan daha derin hayal kırıklığından tekrar hayata tırmandığında öğrenecekti. Cem? Onunla ilgili düşünceleri hâlâ o düğümün içinde, karmakarışıktı. Kuşku; kurtulmaya çalışsa da Cem beyninin o karanlık bölümüne aitti. Kin beyinde büyür ve şekillenir, cesaret ise hep yürek içinde hayat bulur. Cesaret çoğu dilde belki de bu nedenle hep aynı kökten geliyordu.[1] Cem'in yüreği yoktu; beyni, yüreğini zehirleyip kurutmuştu.

Şimdi onu düşündüğünde, *"Beni kötü biri olarak görmelerine aldırmıyorum. Çünkü onlar kötülüğün sınırlarını araştırmadılar. Kötülük her an yeni bir boyutunu keşfedebileceğiniz büyülü bir ormana benziyor. Ben serüveni ve sürprizleri severim,"* dediğini hatırlıyordu.

Kabul edilmesi zor olsa da kötülük ona tıpkı bir renk gibi yakışıyordu. Sigarasını yakıp düşüncelerini kaçırmaktan korkarak hafifçe kımıldadı. Ona haksızlık mı ediyordu? Hem de kötülük, diye adlandırıp –itiraf etmese de hor gördüğü– davranışlarının kökünde bir kurbanın masumiyetinin gizli olduğunu bildiği halde. Nil'in gözyaşlarıyla boğulduğu, yardım istediği o gece Cem, karşısına geçmiş Nil'e birkaç gece önce söylediği cümleleri tekrarlıyordu: *"'Tutku', yani 'passion', Latince 'pati'*

1 *Courage*, Fransızca "yürek", "kalp" anlamına gelen *ceour* ile aynı kökten gelir. Yürekli, Türkçe'de de "cesur" anlamında kullanılır – yazarın notu.

–acı çekmek– ve Yunanca 'pathos' sözcüklerinden gelir. Bu nedenle aşk ve acı kardeştirler, bırakın onu düşünmeyi..." Ama sözleri dürüst ve tutarlı değildi. Çünkü onun tutkusunda bütün benciller gibi kendine yönelik acı yoktu; paylaşmadan, kendi payına düşeni alıkoymadan hepsini Nil'e bırakmıştı ve o zavallı, ikisi için de ayrı ayrı çekiyordu bu acıyı.

Onu tanıdığı süre boyunca Cem'e karşı tek üstünlüğü, hissettikçe geçici bir avunmayla sonuçlanan ve her seferinde göstermekten kaçınmadığı o koruyucu, yatıştırıcı küçümsemeydi. Küçümsemenin sıradanlıkla akraba olduğunu biliyordu, şimdi, ona en azından bu konuda haksızlık ettiğinin farkındaydı. Cem –asıl amacı Ayşe'nin yokluğuna dayanmak için bir zırh gibi kuşandığı aldırmazlığını aralayıp onu vurabileceği sözcükler aramak olsa da– olağanüstü sezgileri olan biriydi. Daha Ayşe'nin adını bile duymamışken varlığını hissetmiş, bir yandan önüne geçemediği o saldırganlığıyla onu kışkırtmış, bir yandan da hiç de sıradan olmayan sözlerle uyarmaya çalışmıştı: *"Asla sizi bütünüyle tatmin edecek bir kadının peşine düşmeyin, bu sizi tüketir."* Sonra öç alır gibi gülüp, *"Hem tükenirsiniz, hem de henüz tanımadığınız öteki kadınları yitirirsiniz,"* diye eklemişti. *"Ama siz buldunuz, değil mi? Bence artık bu yüzden yazmıyorsunuz; belki de yazamıyorsunuz."* Bu sözler Nil'e aitti. O –hiç bulamadığı– aşktan yanaydı. Haklı mıydı? Belki. Şimdi birlikte oldukları o yirmi iki ay boyunca Ayşe'nin önce kendine özgü o çekim gücüyle bilincini yoğunlaştırdığını, sonra hiçbir art niyet taşımadan –belki sahip olma içgüdüsüyle– yalnızca ona ait kıldığını biliyordu. Aşkın insan bilincini yeniden yarattığı bir gerçek ise, Ayşe'yle birlikte olduğu o süre boyunca yaratıcılığının yazmak yerine, onun üzerinde odaklaşmasından daha olağan ne olabilirdi? Aşk iki insanın birbirini keşfedip yeniden şekillendirmesiydi; işte başaramadıkları buydu. Kişilik, gelecek ve güvenlik kaygısıyla değişmeye karşı direnmişlerdi.

Yaz boyunca cuma günleri o uzun yürüyüşleri noktaladığı caminin karşısındaki çocuk bahçesinin duvarına, her an kalkıp gidecekmiş gibi korkuyla ilişen yaşlı adam nasıl yaklaşan ölüme alışmaya çalışıyorsa, şimdi o da yeniden yazarak, yaşa-

maya alışmalıydı. Ama bunun için bu yamacın ona bağışladığı huzur duygusundan bir an önce kurtulması gerekliydi. Çünkü yazmaya kalkışmak, suç işlemenin eşiğinde, önyargılı, tedirgin adımlarla gezinmekti; yazarak –kendisi de dahil– herkesi yargılayacaktı. Bu da bir anlamda suç değil miydi? Ama asıl peşinde olduğu, kırk iki yaşındaki bir adamın uzun süredir kayıp olan gerçeğini bulmak olduğunu biliyordu. Ya geçmişte asla bütünüyle sahip olamadığı bir kadına, aralarına sözcüklerden oluşan bir köprü kurarak ulaşacak ya da onu yazarak tüketecekti. Aşk zamanla insanı tedirgin etmeyen, yürekten bedene akan hüzünlü bir dostluğa dönüşebilir miydi?

İşte Ayşe, onu buraya bu gerçeği bulup çıkarması için göndermişti. En azından bunu biliyordu artık. Nasıl başlamalıydı? Eylül'e baktı. Ağırlığını taşımaktan yorulmuş gibi yere uzanmıştı. Bulmuştu; ayağa kalkarak yerçekimine meydan okuyarak başlayabilirdi. Doğrulurken dudaklarından o fısıltı döküldü: *"Yerçekimini yendim, yerçekimini ben yendim. Sakın unutma, benim adım Ali."*

Onu unutmamıştı. Eylül'e döndü.

"Benim adım Kadir," dedi. "Sakın beni unutma."

Birinci Bölüm

- 1 -

Yırtılan kumaş sesi çıkararak küçük meydanda sağa sola dönen arabalar, arka sokaklardan birindeki gizli bir mahzende saklı dev vantilatörün homurtusu, kentin merkezine doğru dik bir merdiven gibi inen bulvar, sıcaklığını hâlâ kıskançlıkla koruyan ikindi, günlerden perşembe ya da cuma; tepeden, aşağıdaki çanak içinde kaynayan kenti seyrederken dengesini yitirmemeye çalışarak –öteki adı kütlesel çekim olan– gücü düşünüyordu. Sol kolunun altındaki dosyada, aylardır tercüme ettiği ansiklopedinin yerçekimiyle ilgili bölümü vardı.

Yerçekimi, evrene hükmeden dört kuvvetten en algılanabilir ve en somutuydu. Bütün elmalar, hâlâ yere düşerek kanıtlıyordu bunu. Ancak fiziksel olarak açıklanması en zor olanı da yerçekimiydi. Bunu ansiklopediden öğrenmişti. Birden sol kolunun altında tuttuğu, kararsız bir kadını hatırlatan bu güçten hep tedirgin olduğunu ve çekindiğini hatırladı. Anlaşılması, tanımlanması oldukça zor olan bu gizemli kuvvetin büyük ve tehlikeli olduğunu yirmi iki yıl önce bir sarhoştan öğrenmişti.

1969'da, şu anda ayakta durduğu tepeden beş altı kilometre aşağıda, Kızılay'ın arka sokaklarından birinde, merdivenlerle

inilen, mahzenden bozma ucuz bir lokantanın gözlerden uzak bir köşesinde Halit ve Murat'la birlikte Ankara'daki son yemeklerini yiyorlardı. Nihat kapıda nöbetteydi; çünkü polis –gölgeden de ısrarlı– günlerdir peşlerindeydi. Ertesi gün Roma Hukuku sınavına girmek yerine, sonu dokuz yüz kilometre güneyde, Şeria Irmağı'nın yakınlarındaki bir sel yatağında noktalanacak uzun bir yolculuğu seçmişlerdi. O gece bu yolculuğun onları dönüşlerinde değişik patikalara savuracağından ve bir daha asla birlikte kol kola yürüyemeyeceklerinden habersiz, zaman zaman kaygının büyüttüğü adsız bir duyguyla ürpererek, önlerindeki –onları daha başlamadan ele geçiren– serüveni bekliyorlardı. Geleceklerine yalnızca kendilerinin hükmedemeyeceklerini, gençlik denilen ve kimilerine göre insan hayatının en değerli bölümüne, elveda demek üzere olduklarını hissediyorlardı.

Yemeği belki de bu sessiz vedalaşma nedeniyle pek konuşmadan bitirip hesabı istemeye hazırlandıklarında, saçları dökük, sakalları uzamış, daha da garibi gecenin o saatinde koyu renkli güneş gözlüğü takan biri, birden arkadaki bölmeden sıçrayarak masalarına atılmıştı. Donup kalmıştı üçü de. Adam anlaşılmaz sözcükleri çiğner gibi dişleriyle parçalayarak ona doğru eğildiğinde, yüzüne yapışacak kadar yoğunlaşmış şarap kokusundan adamın sarhoş olduğunu fark etmiş, ama geç kalmıştı. Onu sayısız tehlikeden koruyan güçlü korunma duygusuyla silahını çeken Halit, adamı vurmak üzereydi. Yapabileceği bir tek şey kalmıştı. Onu yapmış ve *"Dur!"* diye bağırıp kendini adamla birlikte yana, Halit'in üzerine savurmuştu. Adamınkinin yerine onun şakağını sıyırmıştı silahın kabzası. Garipti ama ilk toparlanan o sarhoş olmuştu. Üçü de yerde, devrilmiş sandalyelerin arasında yatarken atlattığı tehlikeden habersiz, gözlüğünü çıkarıp nefes aldıkça daha da yoğunlaşan o kokuyu yüzüne yaklaştırdığında konuşmuyor, sanki sayıklıyordu. Şarap sesini eritmiş, bir fısıltıya çevirmişti: *"Devridaim makinesini icat etim... Yerçekimini yendim; yerçekimini ben yendim. Sakın unutma, benim adım Ali..."* Sözlerinin geri kalanını, gözlerini, daha doğrusu kaşlarının altındaki çukurları görür görmez yuvarlandığı şaşkınlığın içinde yitirmişti.

Hayatında çok göz görmüştü: Güzel, davetkâr, çekici, doygun, görmeyen, aç, ölü, işkence görmüş... Ama hiçbiri soyadını hiç öğrenemediği, yerçekiminin gücünü yenmeyi aklına koymuş o çılgınınkine benzemiyordu. O gözlerde elle tutulur, sınırları belli olmasa da biçimi olan bir acı, diken diken açmış umutsuzluk, kılcal damarlardan sızan kanla yıkanmış gözyaşları vardı.

Bir süre, sandalyenin böğrüne batan ayağının acısını hissedinceye kadar, rüya görmediğinden emin olamadan, soluk almakta güçlük çekerek öylece durmuştu. Adamın çılgınlığı –her türlüsü, her zaman onu büyülerdi– benliğini gözlerine doğru çekiyor, sanki aralarında tanımlanamayacak bir bağ oluşuyordu. İlk hareket eden ve ilk doğrulan Halit'ti. Kısa bir süre adamı süzmüş, sonra tehlikesiz olduğuna karar vermiş gibi silahını beline yerleştirip konuşmadan elini uzatmıştı. Çılgın gözlü adamı yerde bırakıp eline tutunarak ayağa kalkmış, Murat, *"Gidelim,"* deyince de hesabı bile ödemeden, adamı özür dileyen garsonlara bırakıp oradan ayrılmışlardı. Ertesi gün onları Diyarbakır'a götüren otobüsün en arkadaki koltuğunda ne zaman geride kalanları düşünmekten vazgeçse o adamı ve gözlerindeki geometrik biçim almış o ifadeyi hatırlamıştı. Anlamak, adamın gözlerinin içine girerek keşfetmek için bir ad bulmak istiyordu o acıya. Ama çok geçmeden önlerindeki sonu kestirilemeyen serüvene yaklaştıkları duygusu bütün düşünceleri silip atmıştı beyninden.

İki ay sonra bir gece, Lazkiye yakınlarındaki bir kampta, daha güneyde onları bekleyen düşmana doğru yola çıkmadan önce sırtüstü yatmış, onu tehlikelerden koruyacak bir yıldız bulmaya çalışırken birdenbire fısıldayıvermişti o sözcükleri: *"Acısı kristalleşmişti."* Doğruydu, çünkü kristaller yaşama en yakın oluşumlardı; küçük bir dış etkenle tıpkı canlılar gibi, kendilerini daha önceki yapılarıyla tekrarlayabilirlerdi. Adam yerçekimini düşündüğü anda, acı aynı biçimiyle yeniden kristalleşip gözlerine yerleşiyordu. Yanıt, aradığı tanım buydu. Murat! Ona da söylemeliydi. Heyecanla yana dönmüştü, ama Murat'ın gözleri kapalıydı, kulakları sağırlaşmıştı. Birkaç metre ötesinde

olmasına rağmen aralarında yüzlerce kilometrelik bir uzaklık vardı. Geride bıraktığı kadını, Lale'yi düşünüyordu.

O gece hem o adamın gözlerine bir ad, hem de kendine bir yıldız bulmuştu: Çobanyılıdızı. Ertesi gün çatışmada koruyuculuğunu kanıtlayan o uğurlu yıldız, Ayşe'ye verinceye kadar hep onun kalmıştı.

Yıllar sonra, 1986 sonlarında henüz basılmış ilk kitabı için düzenlenen bir toplantıdan dönerken kendini birdenbire o lokantanın önünde bulmuştu yeniden. İçerisi, öğleden sonraki toplantıda izlerine rastladığı gençliğini unutturmak istercesine değişmiş, yenilenmişti. Çoğu kardeş olan garsonlardan birisi hâlâ orada çalışıyor ve adamı hatırlıyordu. Hikâyesi oldukça kısaydı: Adam 1974'e kadar, iki üç ayda bir lokantada görünmüştü. Sonra garson –1974'te olduğundan emindi, çünkü o yıl hem lokantada büyük bir değişiklik yapılmıştı, hem de Kıbrıs'ı fethetmiştik– adam birdenbire ortadan kaybolmuştu. İntihar ettiğini aylar sonra, adamla aynı sokakta oturan bir üniversite öğrencisinden öğrenmişlerdi. Garson, tatlı da ister misiniz dercesine doğal bir tavırla, *"Kendini asmış,"* diyerek tamamlamıştı sözlerini.

Yemeği bitirmeden kalkıp Halit'e gitmek üzere aceleyle çıkmıştı lokantadan. Soyadını öğrenemediği adama kaderi garip bir oyun oynamıştı: Ölmek için o güce muhtaç olmuş, masanın üstüne çıkıp ağırlığını, yendiğini haykırdığı yerçekimine bırakıvermişti. Tavandan uzanan ipe asılı cesedi, söylediklerini dramatik bir biçimde yalanlasa da bunun ne önemi vardı. O yerçekimini yenmeyi düşlemişti. Bundan daha cesur bir düşle hiç karşılaşmamıştı.

Halit, sürgün ve sürgün sonrası evliliğini dramatik bir biçimde noktaladıktan sonra Ankara'ya yeni dönmüştü; yerçekimine meydan okuyan, acıyı gözlerinde kristalleştirebilen adamı hatırlamadı. Altısı mahkûmiyetle geçen on yedi yıl, sakat bir bacak, beynini ve yüreğini allak bullak eden sorular ve hâlâ yasını tuttuğu iki ölü, o geceyi unutturmuştu ona. Murat yoktu, neredeyse altı yıl olmuştu Almanya'ya gideli. Halit'in bir türlü alışamadığı evinden sokağa çıkınca durmuştu. Karanlık basmak

üzereydi, Çobanyılıdızı'na bakıp yan tarafta taşıdığı çantanın ağırlığı altında ezilmiş kadının ne düşüneceğine aldırmadan, *"Adı Ali'ydi,"* diye mırıldanmıştı. *"Yerçekimini yenmeyi düşlemişti. Onu unutmayacağım."* Ama sözünü tutmamıştı. Aradan günler, aylar geçince o da Halit'e uymuş, önce adamı, sonra da hep çevresinde olduğu halde yerçekimini unutmuştu.

Şimdi yine yerçekimiyle birlikteydi; az sonra yardımıyla, çok fazla güç sarf etmeden caddeden aşağıya, içindeki havuzda kuğuların yüzdüğü parka doğru yürüyecekti. Adımıyla, çevresindeki her şeyi aşağıya doğru çeken gücün arasına genç ve güzel bir kadın girince onu durduran bir soruyla bekledi. Yerçekimi olmasaydı ve böyle bir ortamda canlılar yaşayabilselerdi güzellik kavramı nasıl olurdu? Şekil, yerçekiminin bir fonksiyonuysa, demek ki güzellik ve çirkinlik de aslında bu sinsi, vazgeçmeyen, tehlikeli güce bağlıydı.

Sigarasını ve düşüncelerini yerçekimine bırakıp aşağıya, camiye doğru yürüdü. Perşembe ya da cuma; günler ne caddeyi ne de iki yandaki yüksek binaları değiştiriyordu. Kaldırımlardaki, lekeyi andıran ve güneş ışıklarının açısına göre yeniden biçimlenen gölgeler değişkendi sadece. Bulvara hükmeden duygu, süreklilik ve kesinlikti. Birden sevinçle titredi. Bu, amacını yitirmekten korkan, incinmiş özgüveninin ardına saklanıp korunmaya çalışan biri için bir nimet değil miydi? Belki de bu yüzden, yağmurlar kesildiğinden beri sıcağa aldırmadan hemen her gün evden çıkarak yokuştan aşağıya iniyor ve avluda cenaze varsa, caminin karşısında o ihtiyar adamla buluşuyordu; tabii henüz tanışmamış ve hiç konuşmamışken, on metre arayla bir bahçe duvarının üstünde oturmak ne kadar buluşma olarak adlandırılabilirse.

Yaşlı adama ilk kez, üç ay önce kapıcının iki aylık kızının cenazesinde rastlamıştı. Avludaki kalabalık, sokağın hemen hemen hepsi birbiriyle akraba olan kapıcıları ile onların doğal müttefikleri dükkân sahiplerinden oluşuyordu. On daireli apartmandan cenazeye gelen tek kişi oydu ve Kâzım Efendi bahşettiği bu onurdan öylesine mutlu olmuştu ki, bahçe duvarının ötesinde tabuta yaklaşamadan ağlayan karısını ve öte-

ki kapıcıları unutmuş, sanki düğüne gelen onur konuğunu eğlendirmek için elinden geleni yapan biri gibi, hiç durmadan bir şeyler isteyip istemediğini sormuştu. Davranışı hem midesini bulandırmış, hem de hoşuna gitmişti. Ayrıcalık, kabul edilmesi en kolay rüşvet değil miydi? Belki de ölümü, kendisini küçülterek unutmak istiyordu Kâzım Efendi. O denli içtendi ki, küçük tabuttan bir an önce ayrılıp kendini caddeye atmak için delice bir istekle kıvranmasına rağmen, cenazenin sonuna kadar orada kalmıştı çaresiz.

İhtiyarın varlığından işte –sıcağın kalıcı kıldığı– o kararsızlık içinde iki yana sallanırken haberdar olmuştu. On yaşlarında bir erkek çocuğu, Kâzım Efendi tam yöneticiyi çekiştirmeye başlamışken yavaşça aralarına girmişti. Önlüklüydü –caminin altındaki dükkânlardan birinde çalışıyor olmalıydı– ve konuşurken ellerini önündeki büyük cebin içinde bir şeyler arıyormuş gibi gezdirerek önüne bakıyordu. O kadar uzun süre aralarında durmuştu ki sonunda ne istediğini sormak zorunda kalmıştı Kâzım Efendi. Çocuğun öğrenmek istediği, tabutun içinde yatan cesedin yaşı ve cinsiyetiydi. Kâzım Efendi hiç şaşırmış görünmeden, *"İki aylık, kız,"* diyerek savmıştı onu. Hızlı adımlarla uzaklaşan çocuğu, kalabalığın içinde kaybetmeden gözleriyle izlemişti. Avludan çıkıp yolu geçerek, çocuk bahçesinin duvarına oturmuş yaşlı bir adama yaklaşmıştı. Önce görüntü çarpmıştı onu: Çocuk bahçesindeki her şey hayatla, alçak duvardan başlayıp caminin yanındaki avluya kadar uzanan bölge ise ölümle ilgiliydi. Hayatla ölümün arasındaki sınırı andıran duvarın üstünde, kamburu çıkmış, zaman zaman öne ve arkaya sallanan yaşlı bir adam, sanki çizginin bilincindeymiş gibi elleriyle iki yanına sıkıca tutunmuş, ölüme doğru düşmemeye çalışıyordu. Şaşkınlığı sürerken yaşlı adamla çocuğu izlemeye devam etmişti. Adam, çocuğu bir süre dinlemiş, sonra eline para tutuşturmuş ve çocuk dükkâna geri döndükten sonra da, cenaze namazının sonuna kadar, o duvarın üstünde her an dengesini yitirecekmiş gibi, ölmekle yaşamak arasında bir karara varamadan, ileri geri sallanarak oturmaya devam etmişti.

Tabut, küçük bir çocuğun kaldırabileceği kadar hafifti; bel-

ki bu nedenle kimse taşımaya yardım etmemişti. Sonunda Kâzım Efendi'nin teşekkürlerinden kurtulup avludaki gölgeye sıkıştığı için olduğundan daha küçük görünen kalabalığı yararak adama doğru yürümüştü. Karşıdan göründüğünden de yaşlıydı; temiz giyinmişti ve buruşuk yüzüyle koşut, inanılmayacak kadar genç gözleri vardı. Yanına ulaşması yalnızca iki adımını almıştı. Adam on beş metre ötedeki çürümeye başlamış cesede –sanki tahtayı delip geçerek, tabutun içini görebiliyormuş gibi– sabit gözlerle bakıyordu. Birden öfkelenmişti. Belki adam, belki de ölümdü öfkesinin nedeni. Sanki biri bu yaşlı adamı, ölümün rastgeleliğini, saçmalığını ve haksızlığını kanıtlamak için oturtmuştu o duvara.

Elini kaldırınca da bakışları değişmemişti adamın. Kör müydü? Haksızlık yaptığı düşüncesi olmuştu onu oradan uzaklaştıran. Görmeyen birine öfkelenmek! Düşüncelerine aldırmadan tekrar camiye doğru yürüyüp avlunun altındaki ilk dükkâna girmişti. Çocuk orada değildi, ortadaki dükkânda çalışıyordu; anlattıkları yaşlı adamın gözlerinden de şaşırtıcıydı: Çocuk, üstlerindeki avluya tabut getirildiği günlerde –çoğunluğun cenaze için öbür büyük camileri tercih etmesi nedeniyle, ki bu genellikle haftada bir, en çok iki kez oluyordu– yaşlı adamı verdiği numaradan arıyor ve adam on dakika sonra o duvarın üstünde beliriyordu. Yaşlı adamın oraya geldiğini gören çocuk, yukarıya, caminin avlusuna gidiyor ve cenaze sahiplerinden, ölenlerin yaşını ve cinsiyetini öğreniyordu. Sonrası basitti: Öğrendiğini adama söylüyor ve her seferinde hizmetinin karşılığını alıyordu. Adamı kim getiriyor ve o duvarın üstünden tekrar kim alıyordu? O denli yaşlı görünüyordu ki, onun gibi oturduğu yerde bile dengesini zorlukla koruyabilen birinin yürüyebileceğini düşünmek zordu. Çocuk, dükkândan içeriye giren müşteriye dönünce öteki soruların yanıtlarını dışarıda öğrenebileceğini düşünüp sokağa fırlamıştı. Yaşlı adam yoktu, gitmişti. Hayat ve ölüm çizgisi artık düz ve kesintisizdi.

Yirmi dakika sonra arkasında yerçekimini hissederek dükkânların önüne vardığında, avluda tabut, duvarın üstünde de yaşlı adam yoktu. Cenaze olmadığı için çevre sessizdi. Her şey

mide bulandıracak kadar çelişkiliydi burada; canlılığını ölülerden alıyordu sokak. Avludan sokağa taşan kalabalığa sızarak bir şeyler satmaya çalışan işportacılar, ayakkabı boyacıları, kaldırımlara park edilmiş arabalar, çelenk taşıyan triportörler, hepsi kentin bir başka bölümüne, başka cenazelerin peşinden geri çekilmişlerdi.

Acaba hastalanmış mıydı? Soru güldürdü onu. Topu topu dört beş kez gördüğü, hakkında hiçbir şey bilmediği ve konuşmadığı bir adamı merak ediyordu. Son kez buraya gelişinde kalabalık dağıldıktan sonra –onu neredeyse saklanarak gözetlediğinde– bir kadının arabasına binip uzaklaştığını görmüştü. Kadın gençti; arabasını, onu orada bulacağından emin, duvarın önünde durdurmuş ve inmeden, yerinden uzanıp kapıyı açarak beklemişti. İhtiyar adam zorlukla içeriye girince de konuşmadan, duygusuz bir ifadeyle, hızla uzaklaşmıştı.

O yaşlı adam neden sadece cenazeleri izlemek ve ölenlerin yaşlarını öğrenmek için geliyordu buraya? Belki deliydi. Ama nedense bu düşünce ona kabul edilebilir gelmiyor, bu garip olayın gerisinde belki de hiçbir zaman öğrenemeyeceği bir dramın izlerini arıyordu.

Yerinden kalkıp, güneşe yakalanmadan karşı tarafa geçti. Kısa bir kararsızlıktan sonra bilinmeyen dramların çekiciliğini hatırlayarak merdivenlerden aşağıya indi. Çırak, dükkânda yalnızdı; yüzündeki ifade içeriye birdenbire giren adamı hatırlayıp hatırlamadığını ele vermiyordu.

"Buyrun."

Söze nasıl başlayacağını bilmiyordu. Saçmalıyordu; onu buraya sürükleyen yalnızca merak değildi, hissediyordu. Geri dönmeye karar verdiğinde çocuğun gözlerindeki pırıltı durdurdu onu. Açılmış ve nemli gözlerinin anlamı açıktı. Parayı seviyor olmalıydı. Bir dakika sonra dışarıda, elinde tuttuğu buruşuk kâğıttaki yedi rakama, onu bilinmeyen gizlerle kaplı bir dünyaya götürecek kapının şifresiymiş gibi garip duygularla bakarken buldu kendini.

Sokakta daha fazla oyalanmadan hızlı adımlarla bulvara çıktı. Düşünceleri yaşlı adamın çevresinde örülen giz ve henüz ne-

denini bilmediği ama onu kaygılandıran merakla ağırlaşmıştı. Ancak hızlı adımlarla yürümek rahatlatıcıydı; bir süre sonra bulvarın değişen dünyaya direnen kesinliği onu yeniden koruyucu kanatlarının altına aldı. Bu kenti bu yüzden seviyordu; her şeyi tanıdık, kararlı ve tutarlıydı. Kuğuları gördüğünde, ihtiyarı, ele geçirdiği telefon numarasını unutmuştu.

- 2 -

Oda gereğinden fazla soğutulmuştu, Lale'yi görecek olmanın her zaman yarattığı tedirginliği fiziki bir zorlamaya dönüştüren de belki buydu. Oda boştu. Her gün yüzlerce kişinin girip çıktığı bir laboratuvardan çok, lüks bir otelin lobisini andıran bu geniş mekândaki bütün işlerin Lale'yi beklediğini hatırladı. Murat'ın evlilikleri boyunca sık sık tutuklanması ve mahkûmiyetleri Lale'yi çocukluğundan beri hayal ettiği doktorluktan uzaklaştırmıştı. Ama onun gerçekleşmeyen bu hayalini, yine de hayatıyla ilgili –çoğu paramparça olup kaybolan– sayısız hayallerinin arasında hep ayrı bir yere koyduğunu ve kıskançlıkla koruduğunu biliyordu. Bu yüzden yardıma muhtaç insanlara yakın olabileceği bir yerde çalışıyordu. Yardım etmek! Onu, Murat'la buluşturan yola da bu dürtüyle çıkmamış mıydı?

Lale, ikinci sigarayı yakmak için duyduğu o önüne geçilmez istekle yaptığı savaşı kaybetmek üzereyken geldi. Yine her zamanki gibiydi: Hüzünlü, acı çektiğini saklayan, sevgiyi unutmuş bir yüz ve bir erkekle paylaşmadığı, yıpranmamış, ama hâlâ kadınsı, genç bir beden.

"Merhaba, hoş geldin."

Ayağa kalkıp yanağını uzattı. Lale karşısındakini her zaman önce yanaklarından öper, sonra elini sıkardı. Bu kez de öyle oldu. Serin, yalnızca temizlik kokan yüzünü geri çekerken elini uzatmıştı.

"Merhaba."

Lale ahşap masasının ardına geçip oturuncaya kadar ayakta bekledi. Hayır, tedirginliğini artıran soğutucudan odaya su gi-

bi akan hava değil, dün gece sabaha karşı telefonda duyduğu, kaygılı, daha çok öfkeli sesinin hâlâ değişmemiş olmasıydı. Yine mutsuzdu. Birden, uzun yılların çizgi çizgi yüzüne kazıdığı ve artık geçici bir ruh halinden çok kalıcı bir ifadeye dönüşen mutsuzluğun kişiliğini tamamlayan belirgin bir özelliğe dönüştüğünü fark etti.

Sigarayı cebine yerleştirip oturdu. Aydın'la ilgili bir sorun mu vardı?

"Bana birkaç dakika izin verir misin? Şu dosyadan bir yazı çıkarmam gerekiyor."

Ellerini iki yana açtı. Zaman, Lale'yi her görüşünde hissettiği o suçluluk duygusunu yatıştırmak için ona da gerekliydi.

Onunla ilk kez 1968'de, tıp fakültesinin kantininde, şimdi adını unuttuğu sarışın bir doktor adayının yanında karşılaşmıştı. Kendisinin Ankara'daki ilk, Lale'nin ise tıptaki üçüncü yılıydı. Doktor adayı elindeki paketi korkuyla ona uzatırken Lale de yanındaydı, sanki gazete kâğıdına sarılmış silahları fark etmiş gibi kaygıyla bakıyordu. O kadar genç görünüyordu ki üçüncü sınıfta olduğuna kimse inanmazdı. Birkaç hafta sonra Halit, Nihat'ın bulduğu otomatik bir dokuzluyla oynarken kendini vurduğunda yeniden o kantine geri dönmüştü. Doktor adayı yine oradaydı; ama ona, bir yaralının yardıma ihtiyacı olduğunu söylediğinde saçları gibi sapsarı kesilmiş ve bir süre konuşmadan sanki ilk kez görüyormuş gibi uzun uzun karşısındakini süzmüştü. O bakışların ne anlama geldiğini biliyordu: Parlak bir kariyeri izleyecek rahat bir yaşamla, sonunun nerede bittiği meçhul bir serüven. O iki şeyi tartıyor, bir türlü karar veremiyordu. Sarı saçlı –adı gibi gözlerinin rengini de unutmuştu– yakışıklı doktor adayı, sonunda ölçüp biçmeyi bitirmiş gibi dudaklarını zorlukla kıpırdattığında neyi seçtiğini biliyordu. *"Vizitem var, evet, vizitem var... Gelemem..."*

Ona hem öfkelenmiş hem de böyle bir seçim yapmaya zorladığı için acıyarak Halit'e küfretmişti. Doktor adayının gözlerinde neredeyse yanaklarına taşacak utanç yaşları vardı; acı çekiyor, kendini bir alçak gibi hissediyordu. İkisi de bunun farkındaydı. Birden kendini bir sorgucu gibi hissetmiş –zoru görün-

ce çözülenler onu utandırırdı– gözlerinin rengini ve adını hatırlamadığı sarışın doktor adayının ağladığını görmemek için geri dönmüştü.

Lale tam arkasındaydı; gece olmadan Murat'la ve kaderiyle karşılaşacağından habersiz, seçimini yapmış, ona bakıyordu. *"Ben gelirim..." Sonra konuşmasına fırsat vermeden eklemişti: "Beni burada bekle, yanıma pansuman kiti ile biraz uyuşturucu alayım."*

Boş bir masaya oturup uzaklaşmasını izlemiş ve onun sorumluluğunu önünde sonunda yüklenmek zorunda kalacağını ilk kez işte o anda, Lale hızlı ve küçük adımlarla merdivenlere doğru yürürken hissetmişti. Ufak tefekti, üniversite öğrencisinden çok, genç bir kıza benziyordu; ama –sonraki yıllarda sayısız kez tanık olacağı gibi– nice erkeğinkinden daha büyük, o küçük bedeninin neresine sığdırdığını çözemediği kocaman bir yüreği vardı.

"Tamam. Şunu verip geliyorum."

Düşüncelerini yıllarca ötede kalmış o dumanlı kantinden, soğutulmuş, temiz odaya güçlükle geri getirdi. Lale ayağa kalkmıştı; elinde ona verecekmiş gibi uzattığı bir kâğıt vardı. Karşılık vermedi. Saatlerdir ertelediği o an gelmişti. İkinci sigarayı içecekti. Lale odadan çıkarken pakete uzandı.

Lale, Halit'e gittikleri o gün, yol boyunca, sanki merakını bastırması gerektiğini biliyormuş gibi hiç konuşmamıştı. Ciddi, kendinden emin, neredeyse asık suratlıydı. Asık suratlı! Sigarayı yakarken birden durakladı. Doğruydu; onu tanıdığı yirmi üç yıl boyunca yalnızca iki kez gülümsediğini hatırlıyordu. Birincisi, o gece sol ayağının iki parmağını uçuran kurşun yarasını sararken, Halit'in, tetiğinin çok hafif olduğunu söylediği dokuzluyu eline alıp –bir canlıyı tehdit eder gibi– küfrettiğini duyduğunda; ikincisi, 1971'de Aydın'ın doğduğu o sabah. Murat hapiste, Halit ise çevresine topladığı yeni silahşörlerle Güney'de bir yerdeydi. Sancıları sıklaşınca Lale'yi, Murat'la birlikte olmak için bir doktor adayı iken terk ettiği hastaneye, Murat'ın çocuğunu doğurması için geri götürmüş ve karşı koymasına rağmen iki yıldır küs olduğu annesini, babasından haber-

siz doğumhanenin önündeki bekleme salonuna getirmişti. Saatler sonra hemşirenin ardından odaya girdiğinde annesini ona sarılmış ağlarken, Lale'yi de kırmızı bir et parçasına benzeyen bebeğe bakarken bulmuştu. Yüzü buhar banyosundan çıkmış gibi ter içindeydi; değişmiş, genç kız çizgileri, kendine güvenen bir kadınınkine dönüşmüştü. İlk kez o anda doğum denilen olayın olağanüstülüğünü kavramıştı. Şekilsiz, sevimsiz, küçük bir et parçası hem yüzleri hem de dünyayı değiştirebiliyordu. Yavaş adımlarla yanına yaklaştığında Lale yorgun gözlerini ona çevirmiş ve bebeği işaret ederek, *"Aydın,"* demişti. *"Adının Aydın olmasını istiyorum."* Sonra uzattığı kararsız elini tutmuş ve annesine bakarak gülümsemişti. *"Sağ ol."*

O da artık bir anneydi, ama hâlâ bir anneye ihtiyacı vardı. Belki de onu gülümseten bu garip, çelişkili duygunun verdiği yatıştırıcı mutluluktu. Henüz farkında değildi ama o küçük et parçası işte tam o anda onu geçmişinden tümüyle koparmıştı. Artık annesi ve babasıyla geçmişe değil, Aydın ve Murat'la geleceğe aitti.

"Evet, işte döndüm."

Evet, dönmüştü; yine karşısındaydı. Kırk yaşını geçmiş, yorgun bir kadındı ve yorgunluğu, gücü gibi sabrını da tüketmişti. Ne garipti, o hastane odasında bir bebekle adımını attığı, ama artık ona sadece acı veren bir geçmişe dönüşen o gelecek işte buydu: Öfke ve yorgunluk.

"Yine Murat'a telefon ettim." Sessizlik! Bunun onu tedirgin ettiğini bile bile uzun süre konuşmadı. Lale neden sonra kendini onaylayan bir sesle devam ederken derin derin soluyordu. "Tam altı haftadır beni aramadı; dün gece de üç kez, arayanın ben olduğumu bile bile, telefonu yüzüme kapattı." Kısa bir aradan sonra tartışmayacağını haber veren bir sesle sözlerini noktaladı. "Bir şeyler gizliyor."

İhtiyacı olmasına rağmen söndürdü sigarayı. Lale'nin öfkesi odadaki nesnelere, hareketlerine ve isteklerine hükmedecek kadar yoğundu. Yine de Murat'ı savunmaya çalıştı.

"Belki de hatlar bozuktu."

"Hayır, hatlar bozuk değildi. Çünkü daha sonra rastgele bir

numara çevirip zavallı bir Berlinliyi sabaha karşı uyandırdım. Ne benim telefonum ne hatlar ne de Berlin santralı bozuktu. Benimle konuşmak istemedi."

Halit'in ayağını sardıktan sonra onu neden kantine, oradaki olağan, huzurlu, doktor olabileceği bir yaşama geri götürmek yerine Murat'ın evine sürüklemişti? Birden elini uzatıp ona dokunmak, gözlerini irileştiren öfkesini parmaklarıyla emmek istedi. Ama hemen vazgeçti; bu onu sinirlendirirdi. Yıllardır ayakta tutan öfkesiydi onu; acı, yalnızlık ve hüzün belkemiğini erittiğinden beri, varlığını yeni bir iskelete dönüşen öfkesiyle koruyabilmişti.

"Onu, nasıl yaparsan yap, bul ve sor: Neden benimle konuşmaktan kaçınıyor, neden geri dönmüyor? Ama sakın bana parti masalı anlatmasın. Parti marti kalmadı, herkes biliyor bunu. Ne burada ne de Almanya'da. Hoş, kalsa ne olur ya! Artık kimsenin komünistlere aldırdığı yok."

Bu doğru değildi. Murat'a, Halit'e ve şimdi karşısında duran, bir kocadan daha sadık dostuna, kendinde var olmayan ya da var olup da bir yerlerde saklandığı için hiç farkına varmadığı o serüven duygusu nedeniyle ilgi, kurtarıcılığa soyundukları için hayranlık, komünist oldukları için de saygı duymuştu.

"Anladın mı?"

Anladığı incindiğiydi ve bu duygudan kurtulmanın, kendini avutmanın ancak bir başkasını incitmekle mümkün olduğunu da biliyordu. Ama Lale ondan anlayış değil, yanıt bekliyordu.

"Avukat işlemleri tamamladı mı?"

Lale masaya yürüyüp üstteki çekmeceden çıkardığı dosyayı fırlatır gibi önüne koydu.

"İşte, hepsi burada... Üç ayrı kentteki, dört mahkemeden alınan Murat Salkur hakkındaki davaların, 141-142'nci maddelerin iptal edilmesi nedeniyle düştüğüne ilişkin yazılar. Hepsi Haziran tarihli; yani, yeni. Yazıların birer kopyaları polise, İstanbul, Ankara ve öbür sınır kapılarına gönderildi. Beyefendi geleceği günü belirlerse, yazının bir kopyasını da ayrıca elden teşrif edeceği yere ulaştıracağız."

Kızacağını bile bile bir sigara daha yaktı.

"Beni aylardır partinin Berlin kolunun tasfiyesi masalıyla oyaladı." Sanki Berlin'deki her şeyden haberi varmış gibi bakışlarını ona çevirmişti. "Bu doğru mu?"

"Bilmiyorum," dedi. "Beni partiye almadıklarını biliyorsun. Kızıl Ordu'ya rengini vermiş Troçki'yi yok saymanın budalalık olduğunu, Dubçek'in büyükelçilikten bekçiliğe terfi ettirilmesinin midemi bulandırdığını, Berlinguer'in karısının inançlı bir Katolik, Afganistan'ın Vietnam'a sanıldığından da yakın olduğunu söylediğimde hep kızdırdım onları." Ellerini kaldırdı. "Benim partili tarihim yok."

Lale bir an durakladı. Alaycılığının, güldürmese de, onu düşündüreceğini biliyordu. Murat'la arasındaki en belirleyici farkın bu olduğunu daha ilk günden fark etmemiş miydi? Bütün erkekleri –babası da dahil– hep Murat'ın nitelikleriyle ölçerdi o.

Lale, onun düşüncelerinden habersiz, Murat'ı geri getirecek dosyayı alıp masaya yürüyecekken birden durdu.

"Biliyor musun, bazen Murat'ın yerine seninle evlenseydim ne fark ederdi, diye düşündüğüm olur." Yanılmıştı, Lale düşüncelerini okuyabiliyordu. Tekrar yürüdü, sözlerinin gerisini ancak çekmeceyi kaparken tamamladı: "Belki Aydın'ın saç renginden başka değişen pek bir şey olmazdı ama daha çok eğlenirdim, bu kesin."

Yanıtını açılan kapı önledi. Beyaz önlüğünden doktor olduğu anlaşılan gözlüklü, kırk beş yaşlarında bir adam şaşkın gözlerle onu süzüyordu. Başını salladı, aradığı o değildi; adam gözlerini ondan kaçırıp kapıdan masaya döndü. Lale'nin yüzündeki öfke yerini can sıkıntısına bırakmıştı.

"Buyrun doktor."

Doktor içeriye girmedi, konuşmadı da. Yalnızca daha sonra geleceğini anlatmaya çalışan bir el işareti yapıp tekrar kapıyı kapattı.

Hiçbir şey sormayan gözlerle Lale'ye döndü. Ama sormamak da çoğu kez derin bir merakın işareti değil miydi?

"İyi bir insan, iyi bir amir. Hepsi bu."

Gülmeden ayağa kalktı. Evli değildiler ama Lale bir eş içgü-

düsüyle hesap veriyordu ona. Elini karnına bastırdı. Suçluluk duygusu hâlâ yüreğiyle midesinin arasında bir yerde, küçülmemiş duruyordu. Yapabileceği bir tek şey vardı; onu yaptı, Lale'ye sarıldı.

"Benimle evlenseydin, eminim sigaramı bahane edip yedi ay bile beklemeden boşardın beni." Onu güldüremeyeceğini biliyordu ama deneyebilirdi. Kollarını daha da sıkıp, olamayacağını bile bile mırıldandı: "Aydın benim oğlum olurdu." Lale başını omzuna yaslamıştı. "Hafta sonu onu görmeye gidecek misin?"

Lale, "Evet," diye mırıldandı. "Söylerken utanıyorum ama artık yol gözümde büyüyor. Kayseri çok uzak."

Sadece Kayseri değil, her şey çok uzaktaydı onun için. Kocası, çocuğu, hiç tanışmadığı mutluluk ve geçmişi.

"Şimdi nasıl, düzeldi mi?"

"İyiyim diyor, ama bence hâlâ kendini toparlamış sayılmaz. Bu çocuklar açlık grevini oyun sanıyorlar."

Bir süre konuşmadan birbirlerine sarıldılar. Lale hiçbir şeyin peşinde olmayan bir erkek gövdesine, o da dostluğu hatırlatacak kadın sıcaklığına hasretti. Lale, Murat'ı, o ise Ayşe'yi düşünüyordu. Yıllardır yaptıkları gibi benliklerinin derinliklerindeki acılarını birbirlerine söylemeden, ama birbirlerini kullanarak dindirmeye çalıştılar.

Lale bir kez çalıp susan telefondan sonra sakinleşmiş bir sesle konuştu.

"Hadi, bırak artık."

Onu bırakıp cebinden çıkardığı mektubu uzattı. Aydın, pazar günü yazdıklarını okurken, o, ansiklopedinin sayfaları arasında yerçekimine kapılıp yeni bir yolculuğa çıkmış olacaktı.

"Murat'ı arayıp konuşacaksın, değil mi?" Başını eğdi. "Gerçeği, sadece gerçeği bilmek istiyorum."

İçinde kendini unutturan yerçekiminin saklandığı zarfı sehpadan aldı. Bilmek istiyordu, ama farkında olmadığı, gerçeğin günlere, mevsimlere benzediğiydi; bazen her gün, bazen birkaç ay sonra değişirdi. Oysa Murat Almanya'ya gideli tam on bir yıl olmuştu.

Elini uzattı; Lale, yanaklarından öptükten sonra sıktı. Kapıyı açtı, çıkarken Lale arkasından sesleniyordu:

"Kadir!"

Durdu.

"Halit'i bir yoklasana. Önceki gün tahlil sonuçlarını almaya geldiğinde biraz konuştuk. Kafası karışık." Sonra vermekten bıkmadığı emri tekrarladı: "Murat'ı ara, unutma, Kayseri'den döndüğümde senden haber bekliyorum."

Kaldırımlardaki gölgeler birdenbire boy atan arsız otlar gibi uzamıştı. Acele etmeden, yavaş adımlarla eve doğru yürüdü. Uzaklarda bir yerlerde hüküm süren yaz, kalabalığı bir mıknatıs gibi çekip kenti boşaltmıştı. Bu halini seviyordu sokakların; yalnızca üç beş kişinin paylaştığı, seslerin azaldığı, geniş mekânların tenhalaştığı boşlukları. Boşluk! Sokaklar boştu ama birkaç adım sonra yüreğini Aydın, düşüncelerini ise o yaşlı adam doldurmuştu.

- 3 -

Apartmanın girişindeki sıcaklığı, yerden yükselen nemli toz kokusu daha da yoğunlaştırmıştı. Su birikintilerinin üstünden sekerek içeriye girdi. Temizlik bodrum katına inen merdivenlerde hâlâ sürüyordu. Adımını ilk basamağa atıp yukarıya çıkmak üzereyken durdu. Posta kutusu! Sağdaki duvarda aylardır bakmadan geçtiği, rengini yitirmiş tahta kutularda bir gariplik vardı. Sahanlığa indi. Gariplik değil, değişiklik vardı; ortadaki kutunun rengi maviye dönüşmüştü. Mavi! Bu bir zarftı ve onun kutusunda duruyordu. Yavaş adımlarla, korktuğunu kabullenmeden kutuya yaklaştı. Evet, emindi; bu, aylardır beklediği mektuptu. "Sigara içmeliyim." Düşünce beynini yatıştırdı. Sonunda gelmişti işte. Dumanı ciğerlerine çekip korkuyu uyuşturmaya çalıştı. Hep mavi bir zarfla geleceğini düşünmüştü ve işte o mavi zarf parmaklarından birkaç santim uzaktaydı, ama şimdi durduğu yerden alıp aylar süren bir çaba sonunda hayal kırıklığının ardına itmeyi başardığı umudu tekrar canlandırmaktan korkuyordu.

Ayşe artık onun için ancak acı çekerek bilincine varabildiği bir anı değil miydi? Birden yana doğru çekildiğini hissetti. Sanki biri başını ıslak zemine doğru itiyordu. Doğrulmaya çalışarak duvara yaslandı. Yerçekimi! Unuttuğu için cezalandırmak istercesine çeken o muydu? Eliyle kutuya tutundu. Dar, uzun bir zarftı; tıpkı eskiden sevdiğini söylemek için yazdığı kısa mektupları koyduğu türden. Belki de içindekileri okumadan önce onu uyarmak istemişti Ayşe. Hayır, bu daha çok bir meydan okumaya benziyordu; çünkü mektuplarını okumadan yırtıp atmayacağından asla emin olamazdı. Bu nedenle haber veriyordu. Zarfı alıp öfkeyle buruşturarak yere attı. Kırk bir yaşındaydı ve hâlâ yalnızlığa katlanacak kadar yürekliydi. Merdivenlere yöneldi.

Cesareti ancak sekizinci basamağa kadar taşıdı onu. Dokuzuncuda çekmekten vazgeçmeyen, inatçı yerçekimine teslim oldu. Merdivenleri ikişer ikişer atlayarak aşağıya indi ve mektubu savurduğu köşeden alıp aynı hızla tekrar merdivenleri tırmanmaya koyuldu. Korktuğu, Ayşe ya da mektubu değil, kendisiydi. Üçüncü kata kadar art arda bunu tekrarladı.

Gerçeğe döndüren ses, tam kapının önünde yakaladı onu:

"Kadir Bey! Kadir Bey!"

Kâzım Efendi! Geri dönüp tırabzandan sarkarak aşağıya baktı. Kapıcı, sanki o da Ayşe'den mektup almış gibi koşar adım yukarıya çıkıyordu.

İkinci katta buluştular. Kâzım Efendi'nin elinde, yüzüne suçluluk duygusu veren bir kâğıt vardı; uzattığında yan taraftan açılan bir kapı sesi yükseldi.

"Size yöneticiden not var. Şu biriken yakıt ve aidat borçlarınız. Bu hafta içinde ödemezseniz sizi icraya verecekmiş."

Kâzım Efendi devam etmeden sustu. Onu izleyerek, adamın başını çevirdiği yöne döndü. Yandaki dairenin aralık kapısında, konuştuklarını dinleyen meraklı bir kadın vardı. Gençti, neredeyse yarı çıplaktı ve duruşundaki meydan okuyan tavır –nedenlerini daha sonra öğreneceği– özgüveninin gücünü gösteriyordu.

Kâğıdı alıp yukarıya çıktı. Kapıyı açarken alt katta Kâzım Efendi ile kadının konuştuklarını duydu.

- 4 -

"Sözcüklerin önce seslerini, ardından anlamlarını yitirdim; tıpkı ateşin üstüne dökülen su damlaları gibi beynimde buharlaşıp yok oldular. Bir zamanlar boş bir tabloyu boyarmış gibi renk verdiğim, süsleyip kadınlara sunduğum mevsimler, yaşayıp yaşamadığıma aldırmadan geçip gittiler ve ben o süre boyunca belleğimi yitirmekle eşanlamlı bir unutkanlığın koynunda, yalnızlığımdan sanki cinsel bir tad alarak ayları tükettim..."

Zarf, masmavi masanın üstündeydi; parmaklarına değecek kadar yakınında. Ama saatlerdir dokunmuyor, belki de dokunamıyordu. Ayşe'yle yeniden karşılaşmak fikri tutkularının çevresine aylardır bir duvarcı sabrıyla ördüğü koruyucu perdeyi yırtacaktı; biliyordu. Yüreğini uyuşturup hapsetmişken, tutuklu benliğini olanca başıboşluğuyla yeniden ortalığa salacak bir kapının anahtarına benziyordu o mavi zarf. Aşkla ilgili sözcüklerin yeniden ses ve anlam kazanması tehlikesini on iki ay sonra, şimdi göze alamıyordu.

Ama bu, yine de İstanbul'a döndükten sonra Ayşe için yazdıklarını karıştırmaktan alıkoymuyordu onu.

> *"Bata çıka ilerleyeceksin poyrazdan karayele, denizdir bu*
> *Limanda şaşıracaksın, sakin bir su, dalga özlemidir bu*
> *Ağrılar biçecek gövdeni, hat hat, saat saat, kaderdir bu..."*

İçkiyi bitirmedi; aylardır hep içkinin son yudumunun onun büyüsünü taşıdığına inanarak bitirmeden bardakta bırakıyordu. Eylüldü; yükseklerde, ağaçların dalları arasında kendine bir yol bulmaya çalışan güçsüz bir rüzgâr, gökyüzünde arada bir görünen yarısı kesilmiş ay, önündeki yamaçtan aşağıya inildikçe büyüyen gümüş renkli bir göl vardı. Birden gölle arasına girmiş ve kadehini kaldırarak gülümsemişti Ayşe. *"Son yudum büyülüdür, sakın bunu unutma!"* Sonra son yudumun yarısını içmiş, öteki yarısını ona uzatmıştı. İçerken gülümsemiyor, sanki bir gün sonra onu gölgeli bir yolda öpeceğini biliyormuş gibi ortak geleceklerini, beraberliklerini, ölçüp biçiyordu. Ayşe'yi

ilk kez tanıştıkları o kokteylin gecesinde rüyada böyle görmüştü. On beş gün sonra yatakta başı göğsünde yatarken, bir yandan birkaç dakika önce tırmandığı hazzın doruğundan aşağıya –arası uzayan soluklarla– inerken, bir yandan da yalvarır gibi mırıldanıyordu: *"Seni ilk gördüğümden beri seveceğimi biliyordum, ama bu kadar çabuk... Bu beni korkutuyor, seni gereğinden çok sevmeme, sana âşık olmama lütfen izin verme..."*

Şimdi ona hak veriyordu. Lale, Ayşe'den ayrıldıktan sonraki haftalardan birinde, sarhoşlukla çılgınlığın arasında gidip geldiği bir akşam sormuştu: "Sorun ne?" Sorun, ötekiler bir yana, gereğinden çok, hırsla sevmekti. Sevgi önce yüreklerini, sonra gövdelerini, sonra da her insan gibi çoğunu kendilerine sakladıkları benliklerini fethedip boğmuştu. Sevgisiz, soluk bile alamamak! Yine de olacakları ondan önce hissetmişti Ayşe. Soluksuz kaldığını fark eder etmez korunma içgüdüsüyle, tıpkı suda çırpınan biri gibi ellerini kaldırıp tutunmaya çalışmıştı. Başarmıştı da; en yakınında kişiliği vardı ve bu kişilik, boğulmakta olan benliğini sudan çekecek kadar güçlü, en azından karşısındaki erkeğinkinden daha kararlıydı. Tutkusunu yenebilmişti, çünkü tutkusu iki yönlüydü: Bedeni ve yüreği sevdiği erkeğe doğru yaklaşırken, beyni etinin ve duygularının aksine ondan uzaklaşıyordu. Ayşe'nin hep kaçma isteğiyle uyarıldığını anlaması çok uzun zamanını almamıştı. Oysa ona başından beri kuşkuyla bakmıştı. Çünkü tanıdığı, sevdiği ya da birlikte olduğu öteki kadınlara benzemiyordu Ayşe: Derinliğini, entelektüel sezgilerinden çok kadınlığına borçluydu. Her sevişme sonrası kollarında tuttuğu kadının hiçbir şeyle karışmamış, neredeyse salt saflığa dönüşmüş içtenliğinin inceliğiyle ürperir ama peşinden yataktan kalktığı anda Ayşe'nin inatla yeniden büründüğü o güçlü kişiliğine çarpar, o içtenliği artık paylaşamazdı. Öpüldüğünde kirpiklerini titreten, onu –daha sonra hemen terk edeceği– bir çocuk kimliğine dönüştüren o duygu yalnızca –bencilliği çağrıştıran– bir sevilme isteği miydi? Sevilme isteğiyle beslenen sınır tanımaz, doyumsuz bir sevme arzusu. Bundan daha tek yanlı ve korkutucu ne olabilirdi?

Kendi kendine âşık olmadığını tekrarlayarak yürüdüğü o

uzun yolun sonunda, tutku ve aşkın yalnızca iki sözcük olmadığını keşfeder etmez dehşete düşmüştü Ayşe. Korkusunun sınırsızlığı, acı çekmeye, acıyı öğütmeye alışmamış olmasındandı. Belki bu nedenle aşk acı verdikçe, onu acıdan kurtaracak sorumluluklarından değil, boşuna olduğunu bile bile her seferinde aşktan vazgeçmeye çalışmıştı. Yıllardır kötürüm bir koca için duyduğu sorumluluk, meşruluğu beyninin tam merkezine bir ur gibi yerleştirmiş ve bu duygunun zamanla yüreğine sızarak, mutluluğunu zehirleyip kurutmasını önleyememişti.

Her sevişmenin ardından birkaç dakika boyunca kendini derin, geçirimsiz bir sessizliğin içine hapsettiğini ve o süre boyunca bedeninin ona geri verdiği cinselliğinden dehşete düştüğünü hâlâ hatırlıyordu. Parmaklarında odaklaşan korkusunu beceriksizce saklamaya çalışır, sonra tenlerini birbirine lehimleyen ter kurumaya yüz tuttuğunda vazgeçer ve ağlamak ister gibi gözlerini kapayıp kapıldığı o dehşet duygusundan kurtulmaya çalışırdı. Şimdi emindi; Ayşe'nin çektiği, acıdan çok, daha önce hiç rastlamadığı bu duygunun yarattığı kararsızlıktı. Bu yüzden her seferinde içine yuvarlandığı panik yatıştığında tıpkı küskünlükten kurtulan bir çocuk gibi yavaş, ama istekli adımlarla tekrar aşka, cinsel hazzın ona vereceği doyuma geri dönerdi.

Kadehi alıp banyoya yürüdü. Son damla, anılarını diriltecek kadar büyülü görünüyordu; o damladan bir an önce kurtulmalıydı.

Banyoda her zamanki gibi ayna onu bekliyordu. Aynaların tehlikeli olduğunu Ayşe'den ayrıldıktan sonraki o aylar boyunca, yüzünde daha önce hiç farkına varmadığı çizgileri keşfettiğinde anlamıştı. Lale ve Halit yılların yüzünü hiç değiştirmediğini, saçlarının rengini solduramadığını söyleseler de, aynalar her baktığında hem yeni çizgileri hem de o güne kadar gizlenen değişik bir yüzü ortaya çıkarıyordu. Hepsi bundan ibaret de değildi. İnsan beyninin şaşırtıcı, dehşet verici gücü ve tehlikesi en açık ve en yakın biçimiyle ancak bir aynanın önünde kavranabiliyordu. Ayna, düşünceleri, kararları ve umutları keşfedip yoğunlaştırarak beyne yönelten bir mercekti. Bunu Ayşe'nin yokluğu öğretmişti ona.

On iki aydır, çoğundan hemen vazgeçtiği yüzlerce karar almıştı aynanın önünde. Ama artık aynayı, kabullenmek zor olsa da, yalnızca acı çekmek için kullandığını biliyordu. Bunu keşfetmesi epeyce zamanını almıştı. Günün ya da gecenin bir saatinde banyoya giriyor ve –sevmenin en açık itirafı olduğunu bile bile– Ayşe'den nefret ettiğini, sanki ikna edilmesi gereken beyni, yatıştırılması şart olan yüreği değilmiş gibi suratına haykırıyordu. Böyle anlarda çoğunlukla midesinin daralıp yer değiştirdiğini hisseder ve bunun acı çekme alışkanlığından çok, onu sevme isteğinin kabullenmekten kaçındığı, kendine sakladığı bir biçimi olduğunu fark ederdi.

Son yudumu lavaboya döküp salona geri döndü. Masanın üstünde iki telefon numarası onu bekliyordu. İkisi de bir hırsıza aitti: O yaşlı, titrek adam, Kâzım Efendi'nin iki aylık kızının ömrünü; Murat ise Lale'nin hayatını çalmıştı.

Kararsızlık, belki de yerçekimi, onu caminin karşısındaki o yaşlı adama doğru itiyordu. O ihtiyarı tanımıyordu, öyleyse konuşmak zorunda değildi. Telefonun üstündeki parmaklarını, adamın sesini duymak için duyduğu meraka teslim etti. Sesi de gözleri gibi şaşırtıcı mıydı?

Son numarayı çevirip çalan zilin yalnızca merak olmadığını bildiği duyguyu hattın öteki ucuna taşımasını bekledi. Üçüncü çalışta açıldı telefon. Önce adam konuşmalıydı; soluğunu tuttu.

Ama yaşlı adam ondan daha sabırlıydı; konuşmadı. Oysa nefes zorluğu çeken biri gibi, sık ve derin soluklar aldığını duyabiliyordu. İkisi de, birbirini iyi tanıyan iki düşman gibi ses çıkarmadan birbirini tarttılar. Uzayan sessizliği önce mekanik bir gürültü, sonra ince bir kadın sesi kesti.

"Alo! Buyrun."

Başka biri, paralel telefonu açmış olmalıydı. Başaramamış, o yaşlı adama ve sesine ulaşamamıştı. Ahizeyi yerine koymaya hazırlanırken, birden, sinirli ve titreyen bir ses bağırmaya başladı:

"Hampurtum'u alamayacaksınız... Hampurtum'u alamayacaksınız." Sonunda olmuştu. Oydu; böylesine öfke dolu bir ses

ancak bir yaşlıya ait olabilirdi. "Onu vermeyeceğim... Hampurtum benim."

Kadının araştırıcı sesine aldırmadan telefonu kapattı.

İşlediği suçun bilincinde olanlara özgü bir hareketsizlik içinde kımıldamadan bir süre bekledi, sonra sessizliğe uyarak yaşlı adamın gizini daha da yoğunlaştıran o sözcükleri düşünmeye başladı.

Hampurtum! Ne demekti bu? Sözcüğü art arda tekrarlayıp yarısında unutacakmış gibi telaşla mavi zarfın üstüne yazdı. Tam adresinin üstüne gelen sözcüğü dikkatle, tekrar okudu: Hampurtum. Hayır, daha önce duymamıştı; sözcük bilmediği bir dil kadar yabancıydı ona. Hampurtum'u alamayacaksınız! Demek bir nesneydi; kıskançlıkla, öfkeyle ve o sesiyle koruduğu bir nesne.

Ayağa kalkıp sigara paketini buldu. Belki hiçbir anlamı yoktu, belki de bunamış yaşlı bir adamın sayıklamasıydı o sözcük. Geri dönüp bir türlü aklında tutamadığı sözcüğü tekrar okudu: Ham-pur-tum... Hayır, rastgele söylenmiş değildi; hecelerin belli bir ses uyumu olduğunu duyabiliyordu. Ansiklopedinin önceki gece çevirdiği, ama henüz daktilo etmediği bölümünü sandalyeden aşağıya iterek oturdu.

Ansiklopedi! Sevinçle titredi; geciken yakıt paraları gibi Hampurtum'u da orada bulabilirdi.

Ama sevinci *"H"* bölümünü açarken azaldı ve *"ham"* ile başlayan bölümün sonunda parmaklarından kaydı gitti. Öyle bir sözcük yoktu. Yanlış mı duymuştu? Belki de Hampurtum değil, Hempurtum'du. Umut ve yaşlı adama duyduğu öfke parmaklarını yeniden canlandırdı; gerekirse ansiklopedinin *"H"* harfini baştan sona tarayacaktı.

Kırk beş dakika sonra, gözlerinden bir vida gibi kıvrıla kıvrıla beynine tırmanan ağrıyla masadan kalktı. *"H"* bölümü de, yaşlı adam gibi sırrını ele vermemişti. Vazgeçip yatağa doğru yürüdü. Ne Murat'ı arayacak gücü ne de mektubu çekmeceye koyacak cesareti vardı; ikisini de tüketmişti. Yatağa uzanırken yerçekimini hatırladı. O büyülü güç bekleyebilirdi, sabırlı olduğunu biliyordu. Gözlerini, her gece gördüğü o kuyuyla kar-

şılaşacağı korkusuyla yavaş yavaş, ancak karanlığın sessiz ve sığ olduğuna emin olunca kapadı.

- 5 -

Rakamlar, sözcükler ve örümcek ağlarıyla dolu bir odada uyandığında hava kararmıştı. Kollarını uzatıp ağdan kurtulmaya çalıştığı anda, kapı zili bir su gibi akarak karanlığı dalgalandırdı. Yataktan doğruldu. Rüya görmüştü. Zil ikinci kez, kapıdakinin sabırsızlığını ele verecek kadar uzun çaldı. Ayağa kalktı. Yönetici! Koridorun ışığını yakıp kapıya doğru yürüdü. Saat on ikiye gelmek üzereydi, demek beş saattir uyuyordu.

Kapıyı, zil üçüncü kez çalarken açtı. Karşısında uzun boylu sayılabilecek, kendinden emin bir biçimde elini uzatmış bir kadın duruyordu. Onu tanıyor muydu? Üstündeki elbise çarpıcıydı. Bedenini örtmekten çok açığa çıkarıyor, sanki karşısındakine sunuyordu.

"Merhaba, iyi geceler." Onu tanımadığına emindi. "Adım Hülya, dokuz numarada oturuyorum." Kadının merdivenleri işaret eden eli şaşırtıcıydı; gövdesine bağlı değilmiş gibi hareket ettirebiliyordu. "Sizin tam altınızda. Biliyorum, vakit epeyce geç, ama sizinle konuşmak istediğim önemli bir konu var."

Yöneticiden kurtulmuş olmanın rahatlığıyla uzanıp ziyaretin uygunsuzluğunu düşünmeden kadının elini sıktı.

"Buyrun."

Parfümünün pahalı olduğu keskin ve uyarıcı kokusundan değil, giysisinin değişik olmasından anlaşılıyordu. Kadın peşinde kokudan bir iz bırakarak salona doğru yürüdü ve sanki daha önce gelmiş gibi düğmenin yerini aramadan ışığı açtı.

"Aaa! Şömineniz varmış."

Sonradan edinildiği belli olan kalın, emredici bir sesi vardı. Yanıt vermesine kalmadan kadın bacaklarını ayırarak pembe mermerlere doğru eğilmişti. Bedenini nasıl sergileyeceğini iyi biliyordu. Yavaş adımlarla, doğrulan kadının yanına yürüdü.

"Benden önceki kiracı yaptırmış."

"Siz ne kadar kira veriyorsunuz?" Kadın, şaşkınlığını fark edince açıkladı: "Hayır, kirayı konuşmak için gelmedim. Sadece merak."

Kadın sözlerini bitirince sorusunu unutmuş gibi çevresine bakınarak, davet beklemeden pencerenin önündeki koltuğa doğru yürüdü. Tamamını alamadığı uyku hâlâ gözlerinin içindeydi, yüzünü pek değiştirmediğini bilerek yarı çıplak kadına gülümsedi.

"Buyrun, sizi dinliyorum."

Onun gülümsemesi dudaklarını daha da kalınlaştırıyordu. Belirgin ve kaba hatlarla çevrelenmiş yüzü yıpranmış ve derinliğini yitirmişti. Hızlı bir hareketle oturdu. Ama yüzünün iticiliğini, bedeninin –kullanmasını bildiği– çekiciliğiyle dengelemekte ustalaşmıştı. Konuşmaya hazırlanan kadının gözlerine rastlayınca irkildi. Normal bir insanınkinden daha ayrıktı; bu da bakışlarına genişlik duygusu, bir tür kavrayıcılık veriyordu.

Kadın, söze başlamak için oturmasını bekliyordu; karşısındaki divana, fazla vaktinin olmadığını belirtmek için ilişir gibi oturdu. Ama kadının ona aldırdığı yoktu, sanki vakti çokmuş gibi çantasından sigarasını çıkarıyordu.

"Siz beni tanımazsınız ama ben sizi gayet..." –g'leri kalınlaştırarak söylüyordu– "iyi tanıyorum." Parmaklarıyla sayarken devam etti: "Ünlü birisiymişsiniz, kitaplarınız varmış; yazık, ben hiçbirini okumadım. Geceleri teybinizi bazen sonuna kadar açıp garip gürültülü müzikler dinliyorsunuz, sonra daktilonuz var. Genellikle öğlen yürüyüşten döndükten sonra, saat üçle yedi arasında o daktiloda bir şeyler yazıyorsunuz." Sözlerine ara verip onu o geniş bakışlarının arasına alarak sanki nedenini biliyormuş gibi bir süre bekledi. "Ve bazı geceler sabaha kadar bu salonda bir aşağı, bir yukarı yürüyorsunuz."

Sonunda parmaklarını ve sözlerini bitirip dar eteğinin sıyrılmasına aldırmadan bacak bacak üstüne attı. Sol dizinin epeyce üstünde belirgin bir morluk vardı. Birden oturuşuyla kendisine ulaşmanın kolay olduğunu anlatmak istediğini düşündü. İlk kez karşılaştığı birini –henüz bilmediği bir nedenle– kullanmaya kalkışacak kadar da cesurdu.

"Hepsi bu kadar mı?"

Kadın, sigarasını yakmayacağını fark etmişti. İçmekten vazgeçip yeniden, sanki ortak bir sırrı paylaşıyormuş gibi sesini alçaltarak konuşmaya başladı:

"Hayır, bir de... Bir de o kadın: Kâzım Efendi'den öğrendim. Bir yıl öncesine kadar çok güzel bir kadın arkadaşınız varmış, sonra birdenbire ortadan kaybolmuş. O zamandan beri de evinize hiç kadın gelmemiş."

Öfkeyle ayağa kalktı. Bu onu şaşırtmıştı, sanki karşısındaki adamın söylediklerini sonuna kadar sessizce dinleyeceğini ummuştu; kısa bir kararsızlığın ardından peşinde olduğu şeyi kaçırmak üzere olduğunu hissetmiş gibi atıldı. Geri çekilmesine kalmadan kadını, yanında kolunu tutmuş, neredeyse bağırarak yeniden konuşurken buldu.

"Hayır, niyetim sizi rahatsız etmek değildi. Buraya ortak düşmanımıza karşı birlikte davranmamızı önermek için geldim."

Ortak düşman! Kadın hâlâ tuttuğu kolunu sıkarak açıkladı:

"Yönetici. Beni buradan atmak için sürekli ev sahibini arıyor. Ona benimle ilgili bir sürü yalan uyduruyor."

Kokusu kadar rahatsız ediciydi artık. Çekerek kolunu kadının pervasız parmaklarından kurtardı. Aylar sonra öfkenin tadını yeniden keşfetmek üzereydi. Gecenin bu saatinde üst kata çıkıp tanımadığı birinin kolunu alacaklıymış gibi tutan kaç kadın tanımıştı?

"Yanlış anlamışsınız. Yönetici benim düşmanım değil. Sadece biraz borcum var, hepsi bu."

"Siz öyle sanın. Zaten öğleden sonra Kâzım Efendi'nin size neler söylediğini de biliyorum." Yöneticiden gerçekten nefret ediyordu. İnceltip sivrilttiği sesiyle öldürebilirdi onu. "Siz bütün sorunu yakıt borcu mu sanıyorsunuz? Seçildiğinden beri herkese sizin tehlikeli biri olduğunuzu yayıp evden çıkarılmanız gerektiğini söylüyor. Sözde, sözde komünistmişsiniz, öyle mi?"

Birden irkildi. Bu soruyu ne zaman duysa, yirmi yıl önce o altın dişli albayın önündeymiş gibi ürperirdi. İçgüdüyle tırnaklarını avucuna batırdı. Korkudan çok yaklaşan tehlike duygusuy-

du bu. Kadını ayakta durduğu yerde bırakarak şömineye yürüyüp üstündeki paketten nemi uçup gitmiş bir sigara aldı. Kadın kımıldamamıştı; salona girdiği andaki kadar kendinden emindi, hemen vazgeçmeyecekti. Onu atlatmalıyım, diye düşündü. Ama bunu nasıl yapacaktı? Kadın kararlıydı ve kararlılığı bedeninin yaydığı çekimi artırıyordu. Sigarayı yakıp ona doğru yürüdü. Üzerindeki, bileklerindeki, boynundaki her şey pahalıydı; böyle bir evde oturması, o Allah'ın cezası yöneticiye katlanması için bir neden yoktu.

"Bakın..." Ona ne demesi gerektiğini bilmiyordu. "Bence siz durumu abartmışsınız. Ben yöneticiyle konuşurum."

"Hayır, sakın konuşmayın onunla!" Karşılık vermesini beklemeden ani bir hareketle geri dönüp oturduğu koltukta bıraktığı çantasından bir zarf çıkardı. "Bakın, bunun içinde altı aylık aidatınızı ödemenize yetecek kadar para var. Bu zarfı alın ve gidip o yönetici bozuntusunun suratına çarpın."

Öfkesi –daha çok korkusu– köşeye sıkıştırılmış bir hayvanın pençeleri kadar keskin ve gerçekti. Göğsünün, önüne geçemediği bir gülme duygusuyla gerildiğini hissetti. Giderek garipliğini daha çok yadırgadığı bu kadın yırtıcı ama korkmuş bir kediye benziyordu ve bir köpekle karşılaşmış gibi de çaresizdi. Onu ilk kez, çekingenliği aşan bir merakla süzdü. Yanılıyor muydu? Zorlukları her seferinde alt etmiş birine benziyordu. Yöneticinin hakkından da tek başına gelebilirdi. Kadına doğru uzandı; eli serin, sert ve karşılık vermeye hazırdı. Tekrar konuşmasına fırsat vermeden zarfı alıp koltuğa bıraktı. Garipti; artık ne ziyaretinin uygunsuzluğunu ne de gülmeyi düşünüyordu. Kadının karşısındakini arasına sıkıştırıp karşılaştığı direnci öğütmeye alışmış bakışlarına rastlayınca, birden, aylar sonra ilk kez bir kadının cinselliğini algıladığını fark etti. Bu duygu o yaşlı adamın esrarengiz sözcüğü kadar rahatsız ediciydi. Uzun bir süre önce gövdesinden koparıp unuttuğunu sandığı dürtüler arsız ve hızlı büyüyen bir sarmaşık gibi boy atmaya hazırdı.

Gözlerini kadının çıplaklığından uzak tutmalıydı. Geri dönüp şömineye yürüdü.

"Neden buradan taşınmayı düşünmüyorsunuz? Daha iyi bir yer bulabilirsiniz."

"Hayır!" Hayır deyişi ile cümlesinin sonu arasına giren sessizlik uzayınca başını çevirmek zorunda kaldı. "Taşınırsam telefon numaram değişecek."

Telefon numarası! Yeniden o gülme isteğiyle gerildi.

"Bu çok mu önemli?"

"Evet. Telefon benim için sandığınızdan da önemli. Çünkü başka bir semte taşınırsam değişecek, ama ben numaramı değiştiremem, bu imkânsız."

Neden, diye sormadı. Kadınla ilgili her şey, telefon numarası konusundaki ısrarı kadar garipti. Onda, öne çıkararak ustaca sergilediği davetkâr kadınlığından daha rahatsız edici bir şey vardı. Tekrar bakınca adını koydu: Güçlü bir benliğin o tehlikeli çekiciliği.

Ellerini kaldırdı. Kadın, gitmesini isteyeceğini sezmiş gibi geç yatanlara özgü o kalınlaşmış sesiyle yeniden konuşmaya başladı:

"Kitaplarınız zor anlaşılıyormuş. Ben okumadım. Üniversiteli bir çocuk, yani tanıdığım biri var, o söyledi. Kitaplarla aram pek iyi değildir. Kaset seyretmeyi severim ben."

Güldü. Ama sesi ulaşmamış gibi hâlâ yöneticiyle meşguldü o; şimdi yüzü daha da kalın çizgilerle çevrelenmişti.

"Bakın, epeyce geç oldu, artık gitmeniz gerek. Çalışacağım. Sesini duyduğunuz o daktiloyla para kazanıyorum ben. Bu geceki çeviriyi yapmazsam aidat borcumu ödeyemem."

Kadın yana dönüp paranın değerini bilenlere özgü bir çabuklukla zarfı aldı ve kalktı. Sonunda gitmeye razı olmuştu. Onu kapıya kadar –parfümüne ve yanına pek yanaşmadan– izledi. Kadın çıkmadan önce durdu. Hâlâ soracak sorusu vardı.

"Hangi burçtansınız?"

Sorunun garipliğine aldırmadan aceleyle karşılık verdi.

"Aslan."

Kadın çıkarken yatışmamış gözlerini geride bırakmak istercesine salona doğru bakarak kendi kendine konuşur gibi mırıldanıyordu:

"Ateş burcu. Demek doğruymuş." Kadına neyin doğru olduğunu sormadı. "Delirdiğimi düşünebilirsiniz ama kaderlerimiz birbirini kesiyor bizim." Zarfa umursamaz bir tavırla göz attı. "Aslında buraya sizi tanımak için geldim; şimdi eminim."

Sonra kokusunu ve kaderini alıp onunkini kendisininkiyle baş başa bırakarak merdivenlerde gözden kayboldu. Kapıyı kaparken gülmeden, karşısında onu izleyen biri varmış gibi başını salladı. Yanılıyordu, kaderi kimseninkiyle kesişmiyordu; Ayşe'ninkine bile yalnızca yaklaşmış, sonra yansıyıp sonsuza kadar ayrılmıştı onunkinden.

Ayşe! Hızlı adımlarla yatak odasına döndü. Mavi zarf, üstünde yaşlı adamın sırrıyla, masanın üstünde duruyordu. Daha fazla geciktiremezdi. Sihirli sözcüğü, Hampurtum'u yırtmadan zarfı açtı. Mavininkinin içinde Ayşe'nin mektubu ve üstünde değişik bir elyazısıyla adının yazılı olduğu, ikinci bir zarf vardı.

Ayşe'nin mektubu kısaydı, ama satırlar uzun bir bekleyişin haberiyle kurşun gibi ağırlaşmıştı.

Sevgili Kadir,
Metin geçen hafta öldü. Daha doğrusu intihar etti. Çok üzgünüm. Böylesine sarsılacağımı bilmiyordum. Ölmeden önceki gece bana bir not, sana da bir mektup bırakmış. İsteğini yerine getiriyor, mektubu açmadan gönderiyorum.
Lütfen beni ara.

Selamlar,
Ayşe

Soluk almayı bile düşünmeden, dakikalarca sanki dokunursa inandırıcılığını yitirecekmiş gibi mektubu süzdü. "İntihar etmiş." Bu iki sözcük, yakından tanıdığı ama hiç görmediği adamı yıllardır küçümsemesine yarayan sıradanlıktan kurtarıyor, onu silahsız bırakıyordu. Yine de hissettiği rahatlama duygusu utanç vericiydi. Kâğıdı buruşturup oturdu. Sıra –kalkıp yürüyemese de– ayak sesleri, birlikte oldukları süre boyunca hep Ayşe'yle onun arasında dolaşan adamın mektubundaydı. Zarfı açarken yüzünde kızaran utanç, şimdi yerini boğazından aşağı-

ya sıvı kurşun gibi dağlayarak inen kaygıya bırakıyordu. On iki ay önce kötürümlüğüne rağmen Ayşe'yi elinden almıştı; şimdi taşınmaz bir yük gibi omuzlarına çökecek ölümüyle neler başarmazdı?

Dostum,

Başlığa şaşırmayın ve garipsemeyin. Ayşe'yle birlikte olduğunuz o aylar boyunca ona yazdığınız mektupları (tabii gizlice) okurken sizi bir rakip olmakla birlikte, zaman zaman da bir dost gibi hissettiğim için böyle demeye karar verdim. Her şey bir yana, bir bakıma aynı kaderi paylaştık; onu sevdik, ama ona sahip olamadık. Dilerim aynı sonu paylaşmayız.

Romanlarınızı, mektuplarınızdan sonra okudum. (Bana göre hem mektuplarınız, hem de şiirleriniz daha içten.) Birkaç kitap bir insanı tanımak için yeterli mi, bilmiyorum. Ancak başvurabileceğim başka bir yol ya da başka bir kaynak yoktu. Romanlar yazarlarından neleri taşır? İyi bir okuyucu olarak bu soruya yanıt vermenin zor olduğunu biliyorum. Ama en azından dünyaya bakışınızı, hayal gücünüzü, gözlüklerinize taktığınız camın rengini ve zekânızın düzeyini öğrenebilir, hissedebilir ve ölçebilirdim. İşte bunu yaptım. Sonuç: Tam tahmin ettiğim gibi, bence siz kadınların âşık olabileceği, ama asla birlikte yaşamaması gereken erkeklerdensiniz. Belli nedenden dolayı sizi acımasızca yargılamak niyetinde olduğumu düşünmeyin. Sizde yalnızca kendinize ayırdığınız zehirli bir yalnızlık içgüdüsü var. (Mektuplarınızda ve kitaplarınızda yalnızlık üzerine söylenmiş ilginç, hatta orijinal sayılabilecek, ama korkutucu bölümlerden çıkardım bunu. Bu ilginç ve orijinal tespitler yaşanmadan bilinemez.) Siz belli ki bu zehre karşı bağışıklık kazanmışsınız. Ama bulaştırdığınız kişiler, özellikle de kadınlar için ölümcül bir tehlike bu. Siz de bunun farkındasınız sanırım. Ayşe'nin Ankara'da geçirdiği iki yıldan sonra onun İstanbul'a dönmesine izin vermeniz bence onu bu korkutucu zehirden koruma içgüdünüzden kaynaklandı. Yoksa hangi erkek Ayşe gibi büyüleyici bir kadına âşıkken onun gitmesine izin verirdi? Ben asla vermezdim; sekiz yıldır teker-

lekli bir sandalyede süren iğrenç mahkûmiyetim boyunca bile onu elimden kaçırmamak için her şeyi yaptım. Belki şimdi itiraf etmeliyim, 1981'de Ayşe'ye evlenme teklif ettiğimde bacaklarımdaki eriyen sinirlerin birkaç yıl içinde beni tekerlekli sandalyeye oturtacağını bildiğim halde bunu ona söylemedim. Öylesine güzel ve eşsizdi ki, sanırım Tanrı bu bencilliğimi anlamış ve beni bağışlamıştır. Siz neden bu bencilliği yapmadınız, anlamış değilim. Aslında bir anlamda çok bencilsiniz. Ayşe (Ankara'dan döndükten sonra her şeyi bırakıp tekrar yanınıza koşma isteğini boğmak için içtiği akşamlardan birinde, gökyüzünde sizin ona verdiğiniz yıldızı ararken) bana ağlayarak sınırsız bir vericiliğiniz olduğunu söylemişti. (Daha sonra kitaplarınızı okuyup kahramanlarınızın nitelikleri üstünde bir süre düşündükten sonra ne demek istediğini anladığımı sanıyorum.) Başkalarını belki, ama beni aldatamazsınız; sınırsız ve karşılıksız bir verme isteğinin bence bencillikten başka bir tanımı yoktur. Vericiliğiniz söylendiği kadar eşsizse (her değerli şeyin olduğu gibi) bunun da göze alınamayacak bir fiyatı olmalı. Tanrı insanı sizin gibilere borçlu kılmasın ve bu fiyatı ödemek zorunda bırakmasın.

Uzattım; aslında bunu (ve daha birçok şeyi) karşı karşıya konuşup tartışmak isterdim. Ama söylemek istediğim şey çok kısa: Ayşe'yi bırakın. Neden, diye soracağınızı biliyorum. Yanıtı da kısa: Çünkü asla ona uygun biri değilsiniz. Siz güzelliği değerini bilerek seyretmek yerine, onu avuçlarınızın arasına alarak tüketip solduranlardansınız, bundan eminim. Ayşe'nin size böylesine âşık olmasına gelince; ne yazık ki bu yalnızca bir yanılgı. Bunu ona da söyledim. Hayatının hiç görmediği (ve yaşamak istemediğine emin olduğum) bir sayfasını önüne açarak, onu büyüleyip gözlerini boyadınız. Her insanın yaptığı gibi bastırdığı, (açığa çıksa rahatsız olacağı) duygularını ortaya çıkardınız. Öneminiz bununla sınırlı. Aslında siz, Ayşe için yalnızca bir süre oyalanacağı bir değişiklik siniz. Çünkü o hep düzen ve emniyetten yanadır. Sizinle, ikisine de sahip olamaz. Hepsi bu. Onu benim kadar iyi tanımadığınıza eminim. Çünkü siz karşınızdakinin, sadece peşinde ol-

duğunuz özellikleriyle ilgilenirsiniz, öyle değil mi? Evet, Ayşe'yi bırakın; yüzlerce kilometre öteden bile onun hayata geri dönmesini engelleyen zincirleri hâlâ elinizde tutuyorsunuz. Sizinle olan ilişkisine bir ad koymazsanız hayatı boyunca bir tutsak gibi yaşayacak. Ya onu bırakın ya da yıllardır benim yaptığım gibi (tabii becerebilirseniz), hiçbir karşılık beklemeden sevin onu; ama asla onunla birlikte yaşamayın. Bu, Tanrı'nın mucizesini andıran bir kadının ölümü demek olacaktır.

Allahaısmarladık ve bol şanslar. Sorunu halledecek kadar geniş bir hayal gücünüz olduğuna inanıyorum. Daha da önemlisi, siz bir şövalye değil misiniz? Beni anladığınızdan eminim.

Metin Gökberk

Haklıydı; parmaklarının ucunda, yakıcılığını hissettiği satırlar, yazarının sıradan biri olmadığını ele veriyordu. Bilinci, derin suların altında kalmış ve boğuluyormuş gibi geçmiş ile gelecek arasında gidip gelirken, mektubu Ayşe'ninkinin yanına bıraktı. Metin onu hiç görmemiş, hiç konuşmamıştı, ama tanımaya çalışmıştı. Aşkı ve yaşadığı anı somut bir gerçek gibi elleri arasında tutabilen kadını, yalnızca yürek ve bazen de beyinle sürdürülecek soyut bir hayatın içine hapsetmeyecek kadar verici olduğuna inanıyordu. Pişmanlıkla güldü. Yazarını, romanlarındaki kahramanlarla karşı karşıya bırakmak! Ustaca ve ancak bir alçağa yakışacak kadar kurnazca bir davranıştı bu. Şövalyelik! Bir yazarın inkâr edemeyeceği tek şey yazdıkları değil midir; Metin işte bunu keşfetmişti.

Boş kadehe baktı; şimdi dibinde kalan içkiyi döktüğü için pişmandı. O birkaç damlaya, soluk kadar ihtiyacı vardı. Yatağa yürürken yarı yolda vazgeçip masaya döndü. Onu aramalıydı.

Zil çalarken cesaretinin kuruyan bir leke gibi küçüldüğünü, kanının akıcılığını yitirip pıhtılaştığını hissetti. Telefonu asla, ikincinin ona sevdiği erkeği ulaştıracağını umarak birinci çalışında açmazdı. Ne söyleyecekti? Terk eden oydu, kocasının ölümü bu gerçeği daha da kesinleştiriyordu.

Zil ikinci kez çalmadan telefonu kapadı. Bir rüya aynı şekil-

de iki kez görülebilir miydi? Denemeye kalkışırsa kâbusla karşılaşacağını biliyordu. Ahizeyi bıraktı. Araması gereken Ayşe değil, Murat'tı.

Zil bu kez altı kere çaldı. Sonunda hafif bir mekanik ses ve ardından uzun bir sessizlik karşıladı onu. Murat oradaydı ama –sesini tanıdığından da emindi– karşılık vermedi. Gerideki hafif müzik sesine karışan neşeli kadın gülüşünü duyabiliyordu. Sonunda öfkeyle telefonu kapattı. Lale haklıydı; Murat'ın davranışında bir gariplik vardı.

On beş dakika sonra yeniden masanın başındaydı. Artık yaşlı adamı, Ayşe'yi ve Murat'ı unutup yerçekimine dönmeliydi. Aidat borçlarını ödemesi ve önündeki uzun on beş günü geçirebilmesi yerçekimini ne kadar hızla Türkçeleştireceğine bağlıydı.

İkinci Bölüm

- 1 -

Caddeden yayınevine inen dar merdivenlerdeki hava, yandaki manav dükkânının önüne atılmış kasalardan yayılan çürümüş sebze kokusuyla karışmış, adeta boğucu bir gaza dönüşmüştü. Koku, göğsünü ele geçiren tedirginliğe eklenince adımlarını hızlandırıp merdivenleri ikişer ikişer atlayarak aşağıya indi.

Yayınevinden çok konfeksiyon deposunu hatırlatan mahzenin kapısı, bodrumlara özgü bir serinliğin içine açılıyordu. Her seferinde yıllardan beri tanışıyorlarmış gibi ölçüsüz bir içtenlikle onu selamlayan paketçinin önünden dipteki odaya yürüdü. Basımevinden gelen çocuk, sıkıntının aşağıya çektiği asık bir suratla onu bekliyordu. Mahzenler onu da tedirgin ediyor olmalıydı.

"Hepsi bu... Beş forma." Çocuğun uzattığı provaları aldı. "Bekleyeyim mi?"

Başını eğdi; çocuk sıkıntıyı odada bırakıp yeni yüzüyle dışarı çıktı. Başlamalıydı; elindeki zarfı yana atarak az sonra yarışmaya başlayacağı saate baktı. İki saatten önce bitirmesi olanaksızdı. İki saat! Yüz yirmi dakika! Göğsünde pusuda bekle-

yen tedirginlik ağır bir taş gibi midesine çöktü. Yedi aydır buraya her gelişinde aynı duyguya kapılıyordu: Bu penceresiz küçük oda hücreydi ve buradan asla kurtulamayacaktı. Oysa yirmi üç yıl önce, 1968'de, ilk kez gözaltına alındığı günün gecesinde kapatıldığı o hücrede bile böylesine ürpermemişti; hem de uzaklardan gelen o haykırışlara rağmen. 1968'de sesler konusunda henüz acemi sayılırdı. 1971'in sonunda öğrenmişti, o sesleri ancak işkence gören bir insanın çıkarabileceğini. Karşısındaki adam kirpiklerinin arasındaki terde titreşir ve kasıklarında, genlerini geleceğe aktaracak dokular bir kablonun ucunda kavrulurken üç yıl önce dinlediği koroya o da katılmıştı. Bayılmadan az önce sesinin yabancılaşıp kaybolduğunu korkuyla fark ederken operayı hatırlamıştı. Tam on sekiz yıl sonra Ayşe, *"Anlamıyorum, nasıl sevmezsin operayı?"* diye sorduğunda, ona dehşet duygusunun önce ses tellerine saldırdığını, titreşimleri dondurup değiştirdiğini ve o tellerden çıkan seslerin asla taklit edilemeyeceğini, yine de ağzını sonuna kadar açmış, haykıran bir tenorun –ya da sopranonun– söylediği aryanın işkence gören sesi hatırlatan en iyi taklit olduğunu anlatmamış, yalnızca omuzlarını silkmekle yetinmişti.

Duvarları, göğsünü, midesini ve kasıklarını unutup yalnızca önüne, ansiklopedinin "K" harfinin içine sığdırılan bilgilere dönmeliydi. Döndü de; çaycı, bardağı ve gazeteleri önüne koyuncaya kadar onlarca maddeyi gözlerinden beynine geçirip, dizgi yanlışlarını düzelttikten sonra parmaklarına geri gönderdi. O altmış dakika boyunca "K" ile başlayan konuları, adları, yerleri tek tek yeniden keşfetti.

Çay içerken gazetelerin manşetlerine göz attı; her şey iktidar partisine kimin başkan seçileceğiyle ilgiliydi. Oyalanmadan tekrar provalara döndü. Hampurtum'u, önündeki sayfaların sonuna yaklaştığında hatırladı. Yarım saat sonra caddeyi, giderek hızlanan bir tempoda tırmanıyordu. Düzeltmesi biten formaların parasını alamamıştı. Yönetici bekleyecekti. Saat on ikiye geliyordu; gençler yaya yolunun iki yanındaki lokantaları, sandviç büfelerini daha şimdiden doldurmuşlardı. Köşeyi dönüp kitapçıya girdi. Aradığı bölüm soldaydı. Birkaç saniye sonra "H"

bölümündeydi. Hampurtum da oradaydı, hem de doğru yazılışı –Hamparsum– ile. *"Tam adı Hampartzum Limonciyan. Doğumu 1768, İstanbul. Ölümü 19 Haziran 1839, İstanbul. Ermeni asıllı Osmanlı müzikçi... Ermeni alfabesindeki harflerden yararlanarak kendi adıyla anılan nota yazımı sistemini geliştirmiştir..."* Hızla okumaya devam etti. Ama satırlar onu Hamparsum'a değil, o yaşlı adama doğru sürüklüyordu. Ellerini –parmaklarındaki nedenini bilmediği titremeyi durdurmak için– rafa yasladı. *"Mevlevi dergâhlarına devam ederek müziğin inceliklerini öğrendi. Hocaları arasında o sıralarda Beşiktaş Mevlevihane'sinde ders veren Hammamizade İsmail Dede Efendi vardı... 1813-15 arasında oluşturduğu nota yazım sistemi, Batı notası gibi porteli kâğıt gerektirmiyordu... Limonciyan bu sistemle klasik müzik repertuvarından yüzlerce saz yapıtını notaya aldı. Bu çok değerli koleksiyonun altı cildinden yalnızca ikisi günümüze ulaşabilmiştir. Kaybolan ciltler..."*

Kaybolan ciltler... Birden durdu. Yaşlı adamın dün geceki öfkesi bu iki sözcükte mi gizliydi? Ansiklopediyi yerine bırakmaya hazırlanırken sayfanın sonunda yine Hamparsum'la karşılaştı.

"Hamparsum Notası: Hamparsum Limonciyan'ın Ermeni alfabesindeki harflerle, Bizans neuma'larından yararlanarak..." Okumaya devam etti: *"Bugün pek az kimse tarafından bilinmekte ve kullanılmaktadır... Biri normal Hamparsum, öbürü 'işaretsiz' ya da 'gizli işaretli' Hamparsum olmak üzere iki tür Hamparsum notası vardır..."*

Öğle namazından az önce caminin karşısındaki çocuk bahçesinde, seyrek gölgelerden birinin altına yerleştirilmiş bir bankta oturmuş, duyduğu utancı bastırmaya çalışarak caminin avlusuna cenaze getirilmesini bekliyordu. Dakikalar geçtikçe azalan umudu hüzünlü bir ezan sesiyle sona erdi. Onu yaşlı adamla buluşturacak tek tabut bile gelmemişti. Gölgeyi izleyerek banktaki yerini değiştirirken, kentin bu yöresinde kimse ölmediği için neredeyse öfkeliydi. Yanıtını bilmeden aradığı soru, daha şimdiden güne hükmeden bir gerçek haline gelmişti. Şifreli bir

nota, kayıp dört cilt ve her cenazeye –namaz kılmadan– katılan yaşlı bir adam! Yoksa kayıp ciltler onda mıydı?

Ayağa kalktı; saçmalıyordu. Yaşlı adamın çevresinde örülen gizle ilgili değildi o. Burada olmasının nedeni günü dolduracak yaşama isteğinin eksikliğiydi.

Saate baktı. İkiye gelmek üzereydi. Lale'ye söz vermişti. Günü Murat'la doldurabilirdi. Nasıl? Bu yanıtlanması kolay bir soruydu. Murat'a ulaşabilecek tek kişiye giderek.

Tunalı Hilmi'nin üstündeki girişinde kızlı erkekli bir grubun gitar çaldığı pasajın yanından sola saptı. Göğsündeki o tanıdık tedirginlik hafiflemişti. Nedenini biliyordu: Çünkü kentin bu bölümü Murat'a, Halit'e ve ona aitti. Önce kıvrılan, sonra düz bir çizgi gibi kentin merkezine doğru uzanan sokaktaki binaların çoğu –biri dışında– yeniydi. Gösterişli, renkli vitrinlerin arasındaki yirmi iki numaralı bina, iki yanındaki yüksek apartmanların arasında sürekliliğin, kalıcılığın simgesi gibi duruyordu. İşte sokağı onların yapan anılar oradaydı.

Binanın gri mavi mermerle kaplı girişine doğru yürüdü. Ağır demir kapı 1971 Aralık'ındaki gibi aralıktı. Yirmi yıl önce yaptığı gibi sessizce içeriye girdi. Posta kutuları değiştirilmiş, antrenin serin ve dinlendirici atmosferine uymayan bir kırmızıyla yeniden boyanmıştı. Merdivenlerden aşağıya doğru inip bodrum katının sahanlığındaki kalorifer borusuna sarıldı. Kışın soğuğu orada bekliyordu onu.

1971-72 kışı, aralığın sonu, belki de başıydı. Peşlerinde polis, kar ve soğuk vardı. Sokağa çıkma yasağı kentin üstüne örtülmüş bir şal gibiydi ve Halit'le birlikte soğuktan donmuş o örtüyü delip soluk almaya çalışıyorlardı. Aydın doğalı altı, Murat ise tutuklanalı neredeyse on bir ay olmuştu; sıra onlardaydı. Üç saattir peşlerindeki ekiplerle, karda oynanan bir satrancın gizlice ileriye sürülen taşları gibi arada bir karşılaşıyor, kimi zaman apartmanların arka bahçelerini, kimi zaman geceyi ve arabaların çıkamadığı buz tutmuş yokuşları kullanarak onları atlatıyorlardı. Şansları, tıpkı geriden piyonlarını gözetleyen bir fil gibi, o ana kadar korumuştu onları. Ama burası, yirmi iki nu-

maralı apartmanın bodrum katı, hem o ikisi, hem o inatçı ekip, hem de gece için bir sondu. Ya yakalanacak ya da kurtulacaklardı; çünkü ayak parmaklarının donduğunu, ciğerlerinin içinde hava yerine buzdan kılıçların dolaştığını hissediyordu. Gece ise yakalansalar da, kurtulsalar da bitecekti. Halit'in karşı koymasına rağmen saatlerdir içmeyi düşlediği son sigarasını burada yakmıştı. O anda mutluluk, Tunalı Hilmi'ye yakın bu sokaktaki girişi mermerlerle kaplı, yirmi iki numaralı apartmanın bodrum katında, bir kalorifer borusuna sarılıp soğuğu unutarak sigara içmekti.

"Kıstırıldık." Evet, kıstırılmışlardı, ama bunun ne önemi vardı? Söylenip duran Halit'e bakmamıştı bile; boru sıcaktı ve sigara içiyordu. *"Neden peşime takıldın? Silahın da yok, değil mi?"* Halit'e bakıp yalnızca gülümsemişti. Ama geceydi; karanlıktı ve o yana değil, kapana kıstırılmış bir hayvan gibi tehlikenin geleceği yere, yukarıya bakıyordu. *"Söndür şu sigarayı!"* Söndürmeyecekti, söndürmemişti. Murat'a, Halit'e göz kulak olacağına söz vermişti, ama sigara yasağı yoktu anlaşmada. Halit silahını çıkarıp namluya mermi sürdüğünde Murat'ın haklı olduğunu düşünüyordu. Önünde sonunda kendini öldürtecekti. Sert, köşeli yüzünü seçmeye çalışmıştı, ama karanlıktı, görememişti. Zaten önemli olan yüzü değil, iki kez hayatını kurtarmış olmasıydı; birini şimdi geri ödeyebilirdi. Yine de sigarası bitinceye kadar beklemiş, sonra sıcak boruyu bırakıp Halit'i belinden tutarak aşağıya itivermişti. O, iri bir ağaç gibi devrilirken, yere düşen silahı almış, soğukla buluşmaya dışarıya çıkmıştı tekrar. Sokak ve gece soğuk ve tehlikeli, ama yalnızca onundu. Yarım saat sonra ekiple karşılaşmıştı. Artık oyun da, gece de sona erecekti. İlk yaklaşandan sigara istemiş, ama karşılığında o güne kadar karşılaşmadığı kadar sert ve öfkeli bir yumruk almıştı. Düştüğü yerde ağzından, burnundan akan kanın ılıklığını hissederken söz vermişti kendine. İçeriden çıktığında yirmi iki numaralı apartmana geri dönüp bir sigara içecekti. Ama o anda ne bunun çok vakit alacağından ne de iki hafta sonra bir kablonun ucunda çocuk sahibi olma şansını sonuna dek yitireceğinden habersizdi. Tek düşündüğü, Halit'in kurtulmuş olduğuydu.

Yirmi yıllık bir gecikmeyle sigarasını yaktı. Bu apartman bir anlamda üçü için de bir kavşak olmuştu. Bunu şimdi daha iyi anlıyordu. 1971'den sonra Halit, peşinden Nihat'ı da sürükleyerek sola, silahlara doğru yürürken, Murat cezaevinde sonu Berlin'de noktalanacak parti serüvenine doğru yola çıkmaya hazırlanıyordu. Ya kendisi? O kımıldamamış, özlemle –daha çok hüzünle– 1966'dan beri hiç ayrılmamış, birbirlerine en az üç kez hayatlarını borçlanmış iki arkadaşı arkalarından seyretmekle yetinmişti. Yazmayı ilk kez o kışı izleyen baharda, on aylık mahkûmiyetinin sona ermesini beklerken düşünmüştü. Kim bilir, belki onun serüveninin başlangıcı da o Aralık gecesinde önündeki kalorifer borusuna sarılıp sigara içerken edindiği o küçücük mutluluktu.

"Birini mi bekliyorsunuz?"

Gözlerini açtı. Karşısında yirmi yaşlarında bir kız vardı; şaşkın, neredeyse saldırıya uğrayacağını düşünen bir yüzle onu süzüyordu. Gülümsedi, ama karşılık vermedi. 1991 Temmuzu'nda sarıldığı bu kalorifer borusunda 1971 kışını aradığını söyleyemezdi ona, gülerdi kız.

En sıcak günde bile güneşin –gölge gibi– yok edemediği rutubetin üzerine çullanmasına fırsat vermeden hızla merdivenlerden aşağıya, Halit'in dairesine indi. Böyle bir evde, hem de o bacağıyla oturmak ancak onun göze alabileceği türden bir çılgınlıktı.

Zili çalarken sigarayı hatırladı. Acele etmesine gerek yoktu; kapıyı açmasının uzun süreceğini biliyordu. Külü yandaki boşaltılmamış çöp kutusuna silkti. Şu anda bastonuna uzanıyor olmalıydı. İzmariti yere attığında kapının öteki yanında tanıdığı sesler canlanmıştı.

Kapı açılınca başını yere eğdi. Onca zaman geçmesine rağmen onu bastonla görmek her seferinde, kısa da sürse, soluğunu kesiyordu. Yıllardır ne yaparsa yapsın Halit'in kesik bacağından yayılan o suçluluk duygusundan kurtulamıyordu. Gözlerini kapadı.

"Ooo, bakın kim gelmiş!.. Gel içeri."

Halit'in sesi tedirginliğini yatıştırıp yeniden soluk almasına

izin verecek kadar olağan ve duruydu. Belki de bilerek yapıyordu bunu. Olağanlık her şeyden öte, önce duru bir ses değil miydi? Gözlerini açabilirdi artık.

Başını kaldırdığında onu salona doğru yürürken buldu. Elini sıkmamıştı. Arkasından onu ilk kez görüyormuş gibi baktı. Ne uzun boyluydu ne de kısa, ama hep ağır görünürdü. Tek bacağıyla o ağırlığı nasıl taşıyordu? Onu antrede yakaladı. Sesi olağandı ama yüzünde yine –ona yönelik olmadığını bildiği– o tanıdık, düşmanca ifade vardı. Onu 1967'de büyük anfide yanındaki koltukta ilk kez gördüğünde de bu bakış vardı yüzünde. Belki bir taşralı olarak yeni tanıştığı büyük kente karşı kendini ancak öfkesiyle koruyabileceğini keşfettiği için asıktı yüzü. Oysa Ankara'da da Hukuk'ta da ilk yılı değildi. Aynı sınıfta geçirdiği ikinci yıl da yatıştırmamıştı öfkesini. Sonraki yıllarda o tavrını, koruyucu bir kalkan gibi hep önünde tuttuğunu, sol bacağını beş kurşun koparıp alıncaya kadar önüne çıkan engelleri onunla ezdiğini görmüştü. Şimdi kavga etmeye değil, yürümesine yardım ediyordu öfkesi; tıpkı bir baston gibi.

Halit durunca davet beklemeden duvarın önündeki koltuğa yürüdü. Hiç söylememesine rağmen konukların hep ayakları daha kısa, tahta kollu eski koltuğa oturmasını istediğini biliyordu. Halit'in hiç açıklamadığı isteğini yerine getirip koltuğa yerleşti. En az bir saat sigara içmeyecekti. Başını kaldırdı, Halit onu bekliyordu.

"Söyle bakalım, seni hangi rüzgâr attı buraya?"

Bir an '71 kışındaki o soğuk rüzgâr, demek istedi, ama geçmişin ona iki bacağı olduğunu hatırlattığını bilerek vazgeçti.

Yalnızca, "Murat," dedi.

Bu sihirli sözcüğün onu tedirgin edeceğini düşünmüştü, ama Halit kıpırdamamıştı bile. Yalnızca ellerini, yer yer beyazlaşmış olmasına karşın yine de yüzünü karartan kısa sakallarına götürmekle yetindi.

"Murat'ın nesi var? Hâlâ Almanya'da değil mi?"

"Hâlâ Almanya'da," dedi. "Sorun da bu."

Halit bastonunu, elini yakıyormuş gibi uzağa itmişti. Dü-

şünüyordu. Konu ne zaman Murat'la ilgili olsa hep iki bacağı varmış gibi düşünürdü. 1969 sonunda o uzun serüvenden geri döndüklerinde başlamıştı Murat'ı sorgulamaya. O birkaç aylık süre, o ve Murat için silahlara vedayla, Halit ve Nihat içinse silahla evlilikle sonuçlanmıştı. Gözlerine baktı. Yanılmamıştı, hâlâ sorgulamayı bitirip bir karara varmış değildi.

"Lale ne diyor?"

Ona, Lale'nin kendisiyle ilgili sözlerini atlayarak, anlattıklarını aktardı. Bitirdiğinde Halit'in elleri yine sakallarındaydı.

"Peki, benden ne istiyorsun?"

Ne istediğini biliyordu, yine de söyledi:

"Onu bulup, beni aramasını sağlamanı."

Güldü; her zamanki gibi. Bu gezegenin üstünde hiç kimse onun gibi gülemezdi: Soluksuz kalmışçasına hiç ses çıkarmadan, başını hafifçe yukarıya kaldırıp çenesini ileriye uzatır, sanki ısıracakmış gibi bütün dişlerini ortaya çıkarırdı.

Sessiz kahkahası bittikten sonra birden ciddileşen bir ifadeyle, "Murat'ı bulsam bile sözümü dinleyeceğini nereden çıkardın?" diye sordu. "Beni dinleseydi ne partili olurdu ne de şimdi Berlin'de."

"Yine de deneyebilirsin. Murat dediğini yapmasa da seni hep dinlemiştir." Yine gülecekti, ama bu kez izin vermedi. "Bunu Lale için yap. Hatırlıyor musun, 1968'de parmaklarını uçurduğun gün o senin yaranı sararken ona borcun olduğunu ve günün birinde ödeyeceğini söylemiştin."

Siyah yüzü birden şaşırtıcı bir hızla açıldı. Sanki damarlarında gezinen kan artık kırmızı değil, beyazdı. Çenesi geri çekildi, dudakları kapandı. Halit'in bakışlarını, olmayan sol bacağına kadar izledi. Kurşunlar o bacağının tiryakisiydi; önce ayak parmaklarından ikisini, sonra da tamamını kesip almıştı.

"Haklısın. Her ne kadar o parmakların yerinde şimdi yeller esiyorsa da ona hâlâ borçlu sayılırım." Sonra başını salladı. "İnanılmaz, geçmişe ait her şeyi hatırlıyorsun, değil mi?"

Karşılık vermeden ayağa kalkıp üzerinde Murat'ın telefon numarasının yazılı olduğu kâğıdı uzattı. Bir süre numarayı inceledi Halit.

"Sana da yanıt vermez, susarsa, eski arkadaşlarından yardım iste. Sizin takımın yarısı hâlâ orada."

Halit, uykudan uyanır gibi başını kaldırdı. 1986'dan –altı yıllık mahkûmiyetten sonra iki yıl sürecek sürgün için gittiği Hınıs'tan döndüğünden– beri silah taşıyan kimseyle bağlantısı kalmadığını biliyordu. Birden Ankara'ya geldiği günü hatırladı. Yirmi dört aylık bir süre için gittiği o ücra kasabadan sürgün yasasının iptal edilmesine rağmen geri dönmemiş, orada evlenmişti. Onu Ankara'ya geri getiren, karısının ve çocuğunun ölümüydü. Sarıldıklarında ikisinin de gözlerinde birbirlerinden sakladıkları yaşlar vardı. Konuşmaktan korkuyorlardı; çünkü söyleyecekleri her şey Halit'in unutmaya, onunsa hatırlamaya çalıştığı geçmişe taşıyacaktı onları. Roman yazdığını, birkaç hafta içinde yayımlanacağını söylediğinde Halit uykudan uyanır gibi başını omzundan kaldırmış ve *"Olur böyle şeyler,"* demişti. Romandan söz etmediği açıktı, ona bacağını hatırlatıyordu sarıldığı adam.

"Neden geri dönmediğini biliyor musun?" Bakışlarını Halit'in bacağından kaldırıp başını salladı. "Garip, parti tümüyle teslim olmuş ve oğlu burada hapisteyken hâlâ Berlin'de kalmasının ne anlamı var?"

"Lale," dedi. "Onu unutuyorsun. O da burada ve yıllardır yalnız."

Halit, sanki Lale onu ilgilendirmiyormuş gibi omuzlarını silkerek kâğıdı yandaki üstü kitaplarla dolu sehpaya bıraktı.

"Biliyor musun, onu hiç anlamamışımdır. Neden evlenmek için Murat'ı seçti, neden yıllarca böyle bir hayata katlandı?" Sözlerine kendi sorusunu yanıtlamak için ara verdi. Yeniden konuşmaya başladığında bulduğu yanıt midesini bulandırmış gibi yüzünü ekşitmişti. "Sadakat... Bence, kişinin benliğini yok eder böyle bir sadakat." Eski rengini alan yüzünü asarak midesindeki bulantıyı bastırdı: "Kimse, bir başka kimseden böylesi bir sadakat beklememeli. Biliyor musun, nedense sadık insanlarla, işkenceden zevk alanlar arasında bir tür ilişki olduğunu düşünüyorum."

Solunu bulamadıkları için sağ bacağıyla yetinip ayak par-

maklarına elektrik verdikleri o sorgulamayı düşünüyor olmalıydı. Ya yalan söylüyor ya da mazoşist olduğunu itiraf ediyordu. O da sözlerine sadık değil miydi? İki ayda –on beşi kopan bacağına ait– tam otuz kilo vermiş, yine de Nihat'tan söz etmemişti.

"Belki de korkuyor. Evet, sebep bu olabilir." Kimden söz ediyordu? Halit, gözlerini geçmişten tekrar ona döndürdüğünde merakını giderdi: "Murat."

"Onun manda gibi bir yüreği olduğunu biliyorsun," diye savundu Murat'ı. "Unuttun mu, 1969'da, 19 Kasım'da, sabaha karşı, o salak Suriyeliyi dinleseydik şimdi burada olmazdık. Geride kalıp hayatı pahasına bizi kurtaran Murat'tı." Sesi giderek yükseliyordu. "Hatırladın mı, üstelik bizi atlatarak yaptı bunu; kimse istemeden ve aramızda yalnızca onun bir bekleyeni varken."

Başını, eğdiği o soğuk Kasım gecesinden kaldırınca Halit'i onu beklerken buldu. Gülmüyordu, ama dudaklarını aralayan bir ifade vardı yüzünde.

Öfkeyle devam etti:

"Biliyor musun, hâlâ o kurada hile yaptığına eminim. Geride kalmak için yaptı bunu. Söylesene, böyle birine kim korkak diyebilir?"

Halit, öfke bulaşıcıymış ve başını döndürüyormuş gibi kafasını iki yana sallayarak karşılık verdi:

"Sözünü ettiğim korku bu değil. Hayır, bu değil... Kampa döndüğümüz o sabah hayranlıkla seyrettim onu. Kim kişiyi ölüme bu kadar yakınlaştırıp sonra da geri getiren cesareti kıskanmaz? Onu seyrettim, uzun uzun baktım, kıskançlıkla izledim. Murat sessizdi. Konuşmak istemediği zaman başını geriye atıp düşünürdü, hatırlıyor musun? Neler hissettiğini, geride kalmanın nasıl bir duygu olduğunu sorduğumda yine öyle yaptı. Ama sonra birden elini uzatıp, kolumu tuttu; *"Kuşku ve yalnızlık,"* dedi. Hissettiği uçsuz bucaksız bir yalnızlıkmış."

Halit, sanki sessizlik söylediklerini daha anlaşılır kılacakmış gibi birden sustu. Nereye varmak istiyordu? Önüne geçemediği bir hareketle elini pakete doğru uzattı. Ama durdu, içmeme-

liydi. Halit'in sesi, bir kadın özlemi gibi düşüncelerini birbirine geçiren sigara isteğini söndürdü.

"Murat '69'daki o geceden sonra bir daha asla eskisi gibi olmadı. '70'te tutuklanıncaya kadar sürekli o kuşkuyu ve yalnızlığı düşündüğüne eminim. 1974'te hapisten çıktığında partili olmuştu. Bir daha da eline silah almadı. Neden böyle birdenbire her şeyden uzaklaştı, diye düşündün mü hiç? Ben düşündüm. Zaman zaman, '76-'82 arasında. Bol vaktim vardı."

Halit, konuşmasına su içmek için ara verdi. Sakallı, öfkeli yüzünün kışkırttığı, sigarasızlığın da büyüttüğü kızgınlık damarlarını uyuşturuyordu. Dişlerini dudaklarına bastırıp onu bekletmeyen Halit'e döndü.

"Onu partiye, silaha karşı duyduğu, korkuya varan kuşku ile o gece hissettiği yalnızlığı itti. Bizim, bırak partiyi, doğru dürüst, tek parça, hedefleri altı ayda bir değişmeyen bir örgütümüz bile yoktu. Anlayacağın, sonunda kuşku duymaktan yoruldu ve teslim oldu; '71'den sonra da psikolojik olarak çöktü, hastalandı."

"Ve tedavi olmak için partiye girdi, öyle mi?"

"Evet; çünkü parti her türlü tanımın ötesinde, daha çok psikolojik bir aygıt." Bir an kekeledi. "Öy-le b-ir ay-gıt ki bir militanın yalnızlık ve tehlikeyle sürüp giden yaşamında bulabileceği en büyük destek. Acılarını, kuşkularını yatıştıran en etkili uyuşturucu. Parti, militanın psikolojik yüreği ve gücü. Bir kez partili oldun mu, korkmana, kuşkuya kapılmana gerek yok. Acıları, kuşkuları senin yerine parti içine çekip öğütür. Bence Leninist partiler çağımızın en büyük keşiflerinden biri."

Yine sustu; Halit konuşmaktan, o ise direnmekten yorulmuştu. Sonunda karşı koymanın boşuna olduğunu anlatmak istercesine elini kaldırıp, "Sigara içmek istiyorum," dedi.

"Ciğerlerime dokunduğunu biliyorsun."

"Hemen bir sigara içmezsem seninle kavga edeceğim."

Halit, gönülsüzce elini kaldırınca duvara doğru yürüyüp pencereyi araladı. Duman kuru bir bitkinin özsuyu gibi hızla beynine tırmanır tırmanmaz sonu olmayan bir gevşeme kaslarını eriterek parmak uçlarına erişti. Halit'in söyledikleri değil,

Murat'a karşı duyduğu nedensiz öfkeydi onu kızdıran. Sigaradan art arda nefesler çekip yatışınca tekrar ona döndü.

"Hatırlıyor musun, '86'da, Hınıs'tan döndüğünde seni Konya'ya, Amcanlara götürmüştüm." Halit başını sallayarak onaylayıncaya kadar bekledi. "Doğduğun, büyüdüğün kasabayı görüp bana tehlikeli bir hayvanmışım gibi bakan Amcanla tanışıncaya kadar farkında değildim. İlk kez o gün fark ettim."

"Neyi?"

Halit'in sesi sakin ama karşı koymaya kararlıydı.

"Bir zamanlar kendini komünist saydığın için bilinçaltında hep belli belirsiz bir suçluluk duygusu taşıdığını." İtiraz etmedi. "Amcan elimi sıkmaktan kaçındı. Çünkü benim bir casus olduğumu düşünüyordu. Böyle bir ortamda yetişen biri bilinçaltında mutlaka suçluluk hissetmiş olmalı." Sigarayı pencereden atıp hızla devam etti: "Senin, lisedeki sınıf arkadaşların gibi, kategorik olarak sağcı olman gerekiyordu. Ötekilerin hepsi sağcıydı, değil mi? Hatta bir ikisiyle Hukuk kantininde karşılaşmıştık, hatırlıyor musun? Ama sen ne yaptın? Nefret ettiğin hayat biçiminden kurtulmak için ona en zıt, Amcanın en çok nefret ettiği yanı seçtin. Doğru değil mi? Amcandan, köyünden nefret etmiyor muydun?"

Halit bu kez hemen karşılık verdi.

"Ediyordum, galiba hâlâ da ediyorum."

"Evet, ettin, ama bir yandan da suçluluk duygusu bir ur gibi yüreğini kemirdi. Bence silahı seçmenin nedeni de buydu. *'Eylem teoriden daha basit ve daha önemli; bırakın konuşmayı, şimdi konuşmak değil, eylem koyma zamanı.'* Bu lafları en az yüz kez dinledim senden. Silah, soyut ideolojiden kaçmanın en kestirme ve en somut yolu değil mi? Silah seni daha somut ve daha az komünist yapıyordu. İşte, sana hiç kimsenin hain diyemeyeceği bir çözüm. Silahı beline takınca o suçluluk duygusunu bastırmış olmalısın. Ne de olsa silahşör olmak, komünist olmaktan daha katlanılabilir bir kimlik."

İkinci sigarayı yakıncaya kadar konuşmadılar. Birden ne kadar öfkelenirse öfkelensin Halit'i incitmekten korktuğunu hissetti. Neler söylemiş olursa olsun, nasıl bir suçlulukla kıvranır-

sa kıvransın, o, yüceltilmeyi en çok hak eden insanlardan birisiydi. Yürüyüp yanına gelince durdu. Elini omzuna koymasına karşı çıkmadı Halit. Saçları iyice seyrekleşmişti. Şimdi Halit'e dokunuyor ve bu dokunuşun şu anda ihtiyacı olduğu tek şeyi, güven ve sevgiyi omuzlarına akıtmasını diliyordu. Sevgi, belki bacağının sızısını unutmasına yardım edebilirdi.

Halit neden sonra başını hafif hafif, sanki ağrıyormuş gibi sallayarak mırıldandı:

"Hep aramızdaki en akıllı kişinin sen olduğunu düşünmüşümdür. Akıllısın, çünkü sormasını biliyorsun. Alaycılığın ardındaki zenginlik de bu olmalı." Başını hafifçe yukarı kaldırarak devam etti: "Hep, 'Neden?' diye sormasını bildin. Neden Dubçek'i devirdiler, neden ülkesini Kızıl Ordu'nun yardımı olmadan Nazilerden kurtaran Tito bir revizyonist, neden resmi tarih, Kızıl Ordu'yu kurmuş, kesinlikle Lenin'e denk Troçki'den tek satırla bile söz etmiyor, neden halk adına işçi sınıfı, işçi sınıfı adına parti, parti adına politbüro, politbüro adına üç kişi ve bu üç kişi adına tek bir kişi karar veriyor? Bu soruları hep sen sordun. Hem de sorulmasının tehlikeli olduğu dönemlerde. Aslında sen nesin, biliyor musun?" Ne olduğunu öğrenmekten çok, ne kadar incindiğini anlamak için baktı ona. Bastonunu almış, pencereye doğru yürüyordu. "Dinozor! Sen bir dinozorsun; soyu tükenmiş, fosilleşmiş, çağlar ötesine ait bir mahluk." Halit, içeriye bir sel gibi dolan havanın aktığı pencereyi kapatıp tekrar ona doğru yürüdü. "Komünistleri ötekilerden ayıran nedir, hiç düşündün mü?" Sesi bir sır veriyormuş gibi incelmişti. "Kalıcı oldukları duygusu. Bugünden yarına, geleceğe ulaşabilecekleri umudu. Bu duygunun varlığını en çok sende hissettim. Aslında aramızda gelecek korkusunu en az hissetmesi gerekenin sen olduğunu düşünüyorum. Bence pek iyi olmayan, modası geçmiş kavramlara saplanıp kalmış romanlar yazdın. Ama yazdın; kim bilir, bakarsın o kitaplar bir gün seni bir ansiklopedinin sayfalarına yerleştirir. Daha ne istiyorsun? Neden herkes, Murat bile vazgeçerken, sen hâlâ sağda solda komünist olduğunu söyleyip duruyorsun? Hem de seni geleceğe taşıyacak başka bir sihirli halı varken."

Halit'e karşılık vermedi. Verseydi anlayabilir miydi? Omuzlarını silkmekle yetindi.

"Biraz içki içelim mi?"

"Bana cevap ver!"

Öfkelenmişti. Yine de öksürük nöbetinden önce suya ulaşabildi. Birden onun hâlâ kendini sorguladığını, 1982'den beri yüreğinde sürdürdüğü o hesaplaşmayı bitiremediğini fark etti. Gülümsedi, ama Halit mutlu bir yüz değil, yanıt bekliyordu.

"İnatçılık ve vazgeçmemek," diye fısıldadı, Halit'in gözlerine bakmadan. "Ütopya denilen rüyayı, ne kadar uzakta olursa olsun günün birinde, o ben olmasam da, bir insanoğlunun görebileceği umudu. Çünkü görülmesi gereken en doğru rüya oydu, hâlâ da o."

Halit, bu kez ne demek istediğini anlamıştı. Yüzündeki gülümsemeye benzemeyen buruşukluk, o gider gitmez kurtulacağı teslimiyetin bir işaretiydi. Onun da kafası ile yüreği arasında sorular vardı ve acı çekiyordu.

"Bence biraz susup içelim," dedi. Koltuğuna oturmaya hazırlanan Halit başını salladı. İçmeyecekti. "Neden?"

"Birilerini bekliyorum. Birazdan gelirler." Anlamadığını fark edince yorgun bir sesle devam etti: "İçki içtiğimi görmelerini istemiyorum. Gelenler bir grup genç çocuk; İslamcılar."

"İslâmcılar mı?"

Sesi hem Halit'i, hem de kendini şaşırtacak kadar yüksek çıkmıştı. Birden karşısındaki adamın ondan ebediyen uzaklaştığını, ona bir daha asla ulaşamayacağını hissetti. '71 kışından bu yana onu gözden kaybedeceği kadar uzun yol almıştı. Yine de direnmeliydi.

"İslâmcılarla ne alışverişin var senin?"

"Birbirimizi tanımaya çalışıyoruz; onlar beni, ben onları."

"Neden, yoksa sen de..." Halit yanıt vermedi. Şaşkınlığı, onu sessizleştirmişti. "Hayır, buna inanmam."

Halit birden ayağa kalktı; bastonunu almadan. Öfkesi bir kez daha yardımına koşmuştu. Birbiri ardına sıraladığı cümleleri, uzun bir düşünce silsilesinin sonucu gibiydi: Sıralanmıştı, iddialıydı ama içten değildi.

"Yine, neden, diye sormaya başladın; öyleyse dinle. Bir: Bu ülkede ve bu lanet gezegenin üstünde kapitalizme muhalefet eden, kitlesel olarak karşı koymayı deneyen tek odak Müslümanlık. İki: İslam'ın esaslarının çoğu toplumsal içerikli. Bazı teologlara göre İslamiyet semavi bir dinden çok toplumsal bir düzenlemeler manzumesi. Üç: Müslümanlar bugün eskisinden çok farklılar ve hareketlerini neredeyse sınıfsal bir temele yaslamaya çalışıyorlar. '70'lerdeki grev gözcülerinden birçoğu bu seçimde Müslümanlara oy verecek. '68'de büyük şehirleri kızıl kuşak gibi çevreleyeceğini hayal ettiğimiz devrimci gecekondu mahalleleri şimdi onlardan yana..." Bütün odanın havasını emecekmiş gibi derin bir soluk aldı. "Dört: Artık kapitalizmi eleştirme misyonu İslam'da. Sadece bu bile yeterli değil mi sence?"

Bir süre, şaşkınlığın çevresine bir kılıf gibi geçirdiği hareketsizliği kırıp tekrar düşünebilinceye kadar bekledi. Yanılıyordu; evet, yanılıyordu, söyledikleri yeterli değildi. Halit'i itip yerine oturtmamak için ellerini geriye çekti.

"Bence yine kolayına kaçıyorsun; tıpkı eskiden yaptığın gibi. 'Teorinin canı cehenneme' faslı yeniden başlıyor. Öyle değil mi? Birkaç gerçeği ya da gerçek sandıklarını, çevresindeki somut olgulardan soyutlayarak art arda ekle, işte sana yeni bir teori... ve yeni kestirme bir yol." Vücudunu ona doğru iten güce karşı koymaya çalışarak devam etti: "Bak, İslamcılığın ideolojik yapılanmasının kökeninde, o da en fazla, Üçüncü Dünya'nın anti-emperyalist karşı çıkışı yatıyor. Hepsi bu ve bu da sandığın kadar kalıcı, güçlü bir kart değil. Müslümanlık önünde sonunda Batı ile kapitalizmin koynunda bütünleşecek. Anladın mı? Siz 1974'te de aynı düşünce tarzıyla kurtuluşu silahın namlusuna bağlamadınız mı?"

Ona ulaşamayacaktı; geçmiş değil, gelecek ilgilendiriyordu Halit'i.

"İşte sorun bu," dedi kararlı ve inatçı bir sesle. "İslâmiyet kapitalizmin kucağına terk edilmemeli."

Sözlerini bitirdiğinde odanın ısısı yok olmuş, soludukları hava '71 kışındaki kadar soğumuştu. Halit'e bakar bakmaz pişman oldu. Hata etmişti, o da çaresizdi.

Halit, sanki umutsuzluğu belli oluyormuş gibi gözlerini kaçırdı. Şakaklarını ezen öfkeye rağmen kendini karşısındaki sakallı adama hayran olmaktan alıkoyamadığını hissetti. 1967'den bu yana süren uzun yolculuğunda ciğerlerinin üçte birini, bacağının ise tekini yitirmiş, ama hiçbir zaman pes etmemiş, her seferinde direnmişti. Ne pahasına olursa olsun direnmek! Onu olağanüstü kılan belki de bu özelliğiydi.

Sesini kontrol etmeye çalışarak, "Bana gerçek nedenini söyle!" dedi.

Halit bir süre bakışlarını yerde tuttu, sonra bastonunun yardımıyla oturdu. Öfkesini yitirmişti.

"Sosyalizmin olmadığı, kapitalizmin başıboş dolaştığı, pervasızca hüküm sürdüğü bir dünya! Böyle bir dünyayı düşünebiliyor musun? İşte, dayanamadığım bu. Alternatifi olmayan kapitalizmin, kuduz bir köpekten farkı olmayacak. Hem..." Yerine yerleşmek için yardıma ihtiyacı vardı. Tutunması için kolunu uzattı. "Hem aydın olmak muhalif olmak değil midir? Bu senin sözün; yanlış hatırlamıyorum, değil mi?"

Hayır, doğru hatırlıyordu. Ama bunu ona söyleyemedi. Kapı zili dakikalardır sürdürdükleri tartışmayı bir bıçak gibi kesti. Bir süre birbirlerini süzdüler; yine ayrı taraflarda kalmışlardı. Kaderleri hep karşı karşıya olmak mıydı?

Halit, ayağa kalkarken, "Murat seni arayacak," dedi. "Bunu ayarlayabilirim." Sonra uzattığı kolu görmezden gelerek kapıya doğru yürüdü. Onu yavaş ve aksak adımlarla izledi.

Kapıda başları örtülü ikisi kız, beş genç vardı. Halit'e bakmadan, onları da selamlamadan dışarıya çıktı.

Nem yüzüne erişince fark etti: Halit çıldırmıştı, Murat çıldırmıştı, dünya çıldırmıştı ve o bu çılgınlığın içinde yüz milyonlarca yıl önce yaşamış bir dinozor kadar yalnız ve savunmasızdı.

- 2 -

Sokakta akşamüstünü sessiz ve dingin, onu beklerken buldu. Ama dost serinlik, göğsündeki, kâğıdın üstüne dökülmüş mü-

rekkep gibi dalga dalga büyüyen ağrıyı yatıştırmadı. Kaldırımlar boştu, kararsız adımlarla birkaç saat önce ters yönde yürüdüğü tanıdık sokağı bu kez yukarı doğru geçti. Yirmi iki numaranın önünde durmadı; o kış, kalorifer borusu ve iki ayağının üstünde durabilen Halit şimdi dinozorların yaşadığı çağ kadar uzaktaydı. Yürüdükçe bilincine vardı: Yalnızlık duygusu giderek kalıcı bir ize dönüşüyordu düşüncelerinde.

On dakika sonra korkuya ulaşmasına ramak kalan o yalnızlıkla Tunalı Hilmi'ye çıktı. Gitar çalan gençlerin çevresindeki kalabalık daha da genişlemişti. Melodiye kulak kabartmadan, sanki öfkesiyle hayal kırıklığını ezmek ister gibi yere daha da sert basarak parka doğru yürüdü. Halit'i bir uçtan ötekine iten neydi? İnanç! Yanıt bu olabilir mi? Durdu; parkın ortasındaki gölde yüzen kuğulara küçük ekmek parçaları atan çocukların arasında bir bank bulup oturdu.

Hiçbir şeyle karışmamış, dirençle güçlendirilmiş, giderek çelikleşmiş ama hiç sorgulanmamış katıksız bir inanç. Halit'i hep böyle düşünmüştü. Peki, ya kuşkular! Zaman zaman inancını kemiren, sürgün boyunca onu kuşatan kuşkularını nereye koymuştu? İnancının güçlülüğü ve sertliği, kırılganlığını da artırmış, kuşku ile karşılaşınca yere düşüp parçalanmıştı. Güldü; aslında Halit'in kaderi de Murat'ınkinden çok farklı değildi.

Paketin içindeki son sigarayı yaktı. Kendini aldatmanın en öldürücü biçimi sorularla sınanmamış, yeni ve yıpranmamış bir inanç edinmek değil miydi? Halit, işte bu geçişin canlı örneğiydi. Yıllardır hep uzakta ama her an ona erişebileceği bir çizgide yürümüştü. Şimdi, asla tekrar buluşamayacakları, sonu yeni yenilgilere gebe bir yöne doğru yola çıkıyor, bir parçasının da ona ait olduğu geçmişinden bir daha geri dönmemek üzere uzaklaşıyordu. Göğüs kafesinden nefes borusuna tırmanan ağlama duygusunu yutkunarak bastırmaya çalıştı.

"Hakkı yok!"

Ağlayan çocuk haykırışıyla kendine geldi. Sesi, ayaklarının dibinde oynayan küçük kızı korkutmuştu. Elini uzatıp saçlarını okşadı; kızın gözlerinde onun akıtamadığı gözyaşları var-

dı. Annesi gelmeden banktan kalktı. Halit'in vazgeçmeye hakkı yoktu. Önce Nihat, sonra ortadan yok olan Murat ve şimdi de Halit.

Gölden uzaklaşırken, kadın kızına sarılmış, göğsüne bastırarak onu yatıştırmaya çalışıyordu. Birden Ayşe'yi düşündüğünden de çok özlediğini hissetti. Derin, ölüme benzer bir uykudan geri gelmiş gibi irkildi. Bu düşünce geçmişinin bir parçasını yitirme korkusundan daha da ürperticiydi.

Parktan çıkıp evin yolunu tuttu. Dinozorlar tek başına yaşayabilirler miydi?

Kâzım Efendi, apartmanın girişini yine göle çevirmişti. Su birikintilerini, bilmediği dansın figürlerini yeni öğrenen biri gibi, kâh üstünden sıçrayarak, kâh birbirini izleyen kısa adımlarla kıyısından dolaşarak geçip içeriye girdi. Posta kutusunda yine bir zarf vardı; Ayşe'den gelmediğini bilerek kutuyu açtı. Üstünde yalnızca daire numarasının yazılı olduğu küçük beyaz bir zarftı. Yönetici! Yeni bir tehdit.

Zarfı merdivenlerde açtı. Makbuzlar! Altı aylık aidat borcu ödenmişti.

Hızlı adımlarla tekrar aşağıya inip bodruma doğru bağırdı. İki dakika sonra Kâzım Efendi, kurtulamadığı uykunun sersemliğiyle karşısındaydı. Elindeki makbuzları görür görmez yüzü yaltaklanmaya hazırlanan bir ifadeyle aydınlandı.

"9 numaradaki Hülya Hanım bana parayı verdi, ben de yöneticiye götürdüm, makbuzları alıp kutuna koydum beyim." Yüzündeki onu bir köylüye çeviren sırıtış bir an yerini şaşkınlığa bıraktı. "Hülya Hanım parayı sizin verdiğinizi söyledi. Beni aramışsınız ama ben alışverişe çıkmıştım."

Bu kadın düşündüğünden de, göründüğünden de daha inatçıydı demek.

"Hülya Hanım nerede çalışıyor?"

Kâzım Efendi birden ciddileşti; iki yanda havaya yükselen ellerine şaşkın gözleri eşlik ediyordu.

"Vallahi bilmem Kadir Bey. Gündüzleri hep evde. Yaz kış, öğleye kadar uyur. Bazen akşamüstü çıkar, bazen de gece. Hep geç gelir. Yöneticiye göre... Tövbe, tövbe... Neyse, beni ilgilen-

dirmez. Bildiğim, sessiz, iyi bahşiş veren biri. Hep kaset seyreder, durmadan.. Aşk filmleri ile çocuk filmlerini sever. Bazen bir hafta geri vermez kasetleri."

Elini kaldırıp onu susturdu. Makbuzların toplamı neredeyse yayınevinden alacağı para kadardı. Yukarı baktı. Kâzım Efendi'nin sözleri onu yarı yolda yakaladı.

"Biraz önce çıktı; gece yarısından önce dönmez gari."

Yatak odası bütün gün aldığı batı güneşiyle kaynayan bir tencereye dönüşmüştü. Üstündekileri çıkarıp yatağa uzandı. Hamparsum, Ayşe, Halit ve şimdi de inatçı, parası olan bir kadın. Birkaç saat uyuyabilse gece dördünü de içkiyle boğabilirdi.

- 3 -

Müziğin ne zaman değiştiğini, bahçenin saat kaçtan sonra kalabalıklaştığını, elindeki kadehin dördüncü mü yoksa beşinci mi olduğunu, yan masada arada onu süzerek birbirleriyle konuşan iki kadını tanıyıp tanımadığını hatırlamıyordu. Beyni delik bir balon gibi sönmüş bir dinozorunki kadar küçülmüştü. Bahçeyi yandaki inşaattan ayıran mavi tahta perdenin üstündeki çivileri saymaktan, kırkla yüz kırkı karıştırınca vazgeçmişti. Garson –sordukça '91 yılının Temmuzu'nda olduklarını tekrarlamaktan bıkmış olmalıydı– 1971 kışını hatırlamıyordu; çünkü o tarihte daha doğmamıştı. Belki bu yüzden son kadehi boşalalı dakikalar geçtiği halde masaya uğramaktan kaçınıyordu.

"Kadir!"

Geçmişten gelen tanıdık ama tedirgin sesi o sırada duydu. Bahçenin en kuytu masasında, sırtı kalabalığa dönük, yalnızca yan masadaki iki kadınla meşguldü, ama yine de duydu.

"Kadir!"

Bu bir erkek sesiydi ve hâlâ –zamanını kestiremese de– ilk duyduğu andaki kadar tanıdıktı. Yavaşça anılarla yüklü sese doğru döndü. Yanılmıştı, arkasında ayakta duranların ikisi de kadındı. Boş sandalye peşinde olmalılar, diye düşündü. Elini uzatıp alabileceklerini işaret etti.

Aynı ses, bu kez tedirginliğini bırakmış, neredeyse sevinçli, onu yeniden çağırdı.

"Kadir, merhaba."

Başını düşürmekten korkarak döndürdüğü taraftan ağır ağır öteki tarafa çevirdi. Sesin sahibi solundaydı. Hâlâ uzun boylu, hâlâ sarışın ve hâlâ güleç yüzlüydü. Dudakları beynini beklemeden kımıldayarak, "Nihat," diye fısıldadı. Sonra kendi sesini bahçenin gürültüsünden ayıramadan tekrarladı: "Nihat!"

Nihat, sırtına vurarak elini uzattı. Sarhoşluğu, toparlanmasına izin vermeyen şaşkınlığıyla daha da kayganlaşıyordu. Ayağa kalkmayı başarıp başaramayacağından emin değildi, kımıldamadan bekledi.

Nihat onu öptü, sonra –hep böyle yapardı– sahibini bulmuş yavru bir köpek gibi ileri geri sallanarak solundaki boş koltuğa oturdu.

"Bu gece şanslıyım." Ya ben, diye mırıldandı, o şanslı mıydı? Nihat, yanıt vermediğini görünce elini uzatıp arkasında bekleyen kadınlara boş sandalyeleri işaret etti. "Otursanıza hanımlar, size eski ve ünlü bir arkadaşımı tanıştırayım."

Kadınların elini sıktı ama az sonra unutacağını bildiği için adlarını akılda tutmaya kalkışmadı bile.

"Bu gördüğünüz, hiç yaşlanmayan adam da Kadir Solak."

Üçü birden aynı anda gülmeye başladılar. Belki yine soyadıyla ilgili o ünlü esprisini yapmıştı Nihat. Bir an onlara katılması gerektiğini düşündü ama hemen vazgeçti. Dinozorlar gülmezdi.

Nihat susunca yanındaki kadına dönüp, "Yalan söylüyor," dedi. "Benim adım Kadir değil, Hamparsum. Ben aslında bir dinozorum ve çok yaşlıyım."

Dinozor onları korkutmamış, aksine daha çok güldürmüştü. Nihat tekrar omzuna vurunca masaya doğru savruldu; kadınlar, küçük, sözlerini ciddiye almadıklarını ele veren çığlıklar kopardılar. Nihat'a döndü; bir daha vurursa kusacaktı.

"Hiç değişmemişsin. Yine çok genç görünüyorsun, yine dalga geçmekten hoşlanıyorsun. Eee, söyle bakalım, ne yapıyorsun?"

Ne yapıyordu? İçkisi bitmişti ve...

"Avcılık... Garsonlardan birini, genç olanını avlamaya çalışıyordum," dedi. Kadınlardan biri yine güldü. "Çünkü tam yirmi iki dakikadır içkisizim."

Nihat abartılı bir hareketle ellerini iki yana açarak geri döndü. Garson avlama sırası ondaydı.

"Neden yirmi ya da yirmi beş değil de, yirmi iki dakika dediniz?"

Soruyu kadınlardan hangisinin sorduğunu kestiremediği için ikisinin ortasına bakarak karşılık verdi.

"Dinozorlar beşer beşer saymasını bilmezler. Hem yirmi iki eskiden bana uğur getiren bir sayıydı."

"Ya şimdi?"

Meraklı olan karşısındakiydi.

"Büyü bozuldu, artık bir garsonu bile getirmiyor."

Kadınlardan yalnızca biri güldü. Müzik yine değişmişti. Melodiyi duymak için hafifçe döndü. Nihat başarmıştı; '71'de hâlâ doğmamış olan genç garson içkilerle yaklaşıyordu.

"Evet, işte içkilerin geldi. Şimdi anlat bakalım."

Anlatmak! 1976'dan beri –bu üçüncüydü– iki kez görmüştü onu. Hangi hakla anlatmasını istiyordu? Nihat sessizliğe sığınmasından korkuyormuş gibi kadınlara açıkladı:

"Onunla çok eski arkadaşız..."

Elini uzatıp Nihat'ın sözünü kesti. Melodiyi biliyordu. Başını –daha fazla dönmesini önlemek için– düz tutup gözlerini karşısında şık, siyah, gece elbisesiyle oturan kadının gözlerine dikerek anlattı:

"Son on beş yılda üç kez gördüm onu. Birincisi 1976'da, bizi bırakıp Fransa'ya gitmeden bir gece önce. Ona bir bavul vermek için gitmiştim. Ha, unutmadan, size de söyledi mi, annesi Nihat'ın hep Fransa'da okumasını isterdi. İkincisi, '82 ya da '83'te, parti kurucu üyesi olarak gazetelerde resmi çıktığında. Sanırım onun haberi olmadı. Üçüncüsü de şimdi." İçkiyi alıp başının dönmesine eklenen öfkesinin üstüne boşalttı. "Hepsi bu kadar. Eski arkadaşız ama on beş yılda topu topu üç kez karşılaştık."

Başı hâlâ yörüngesi belirsiz bir göktaşı gibi fırıl fırıl dönüyordu. Nihat'a bakamadı. Oysa yüzündeki o güleç ifadenin ne hal aldığını görmek için yarıladığı kadehten bile vazgeçebilirdi.

"Bu kaçıncı kadeh?"

Sonunda melodiyi yakalamıştı. O kadın söylüyordu. *"Don't make may brown eyes blue."*

"Hep böyle çok mu içersiniz?"

Acaba kadınlardan hangisiydi merak eden? Aramaya kalkışmadan başını salladı; ama hemen pişman oldu. Kusacaktı. Dudaklarını ısırdı. Yana dönemiyordu; dönebilseydi, Halit'in bacağını, derisi kadar ona ait olan ama şimdi inkâr ettiği geçmişini, Nihat'ın büyüyünce onunla evleneceğini söyleyen kız kardeşini ve okuyacağına söz verdiği Koestler'i, üstlerine çıkaracaktı.

"Adresini verseydin sana Koestler'i gönderirdim," dedi Nihat'a. "Ama sen öyle saklanmıştın ki, annen bile bulamadı seni, değil mi?"

"Bak, iyi değilsen seni evine götürebilirim."

Eve gitmek istemiyordu; gitmek istediği '71-'72 kışıydı, 1969'un Kasımı'ydı, en az on kez demleyip her seferinde hepsini bitirdikleri o çaylı gecelerdi.

"Çay istiyorum," dedi karşısındaki kadına. "İyi bir çay. Ben hep demli içerim, Halit ise açık. Murat pek içmez."

Kadın bu kez gülmedi. Hem elbisesi hem de yüzündeki sıkıntılı küçümseme buraya ait olmadığını ele veriyordu. Birden kadına, Ayşe'nin onun için alıp yalnız onun için giymeye söz verdiği, dalga köpüğü kadar beyaz teniyle zıtlaşan o siyah gece elbisesini anlatmayı düşündü. Ama hem Ayşe yoktu hem de giderken elbiselerini de götürmüştü.

"Elbiseniz çok gösterişli. Davetten mi geliyorsunuz?"

"Hayır," dedi kadın. "Az sonra Nihat Bey'le bir kokteyle gideceğiz."

Kadının yüzü sesiyle birlikte soluyordu. Hastalanmış mıydı? Kirpiklerini açtı, ama kadının sesi ve yüzü gecenin karanlığına karışıp yok oldu.

- 4 -

Gözlerini açınca geniş bir beyazlığın altında ezilirken buldu kendini. Başını yavaşça hareket ettirerek bayılan kadını düşündü. Gözlerini açıp kapadı. Kadın yoktu, bahçede de değildi. Üstüne doğru inen beyazlık tavandı; sırtüstü yatıyordu ve başının arkasından düdük sesine benzer bir fısıltı geliyordu. Kadın! O siyah elbiseli kadın nereye gitmişti?

"Şimdi nasılsın?"

Yavaş yavaş, gökyüzü gibi başını izleyen tavanla birlikte yana döndü. Nihat, elinde kahve fincanıyla cam bir sehpanın çevresine yerleştirilmiş iki alçak koltuğun ortasındaki sandalyede oturuyordu.

"Ne oldu bana?"

"Sızdın, seni buraya büroma getirirken de arabama kustun." Elini yakasına, ensesindeki saçlarına götürürken Nihat devam etti: "Merak etme, yüzünü yıkadım. Kahve içer misin?"

Zorlanmadan divandan doğruldu. Üstü telefonlarla kaplı antika masa, geniş salonun ortasındaki tek mobilyaydı ve onun dışında –halı dahil– her şey beyazdı. Ortaya yürüyüp Nihat'ın uzattığı fincanı aldı.

"Bana oldukça kızmış olmalısın." Nihat'ın söyledikleri doğruydu, ama içmesinin asıl nedeninin Halit olduğunu söyleyemedi ona. "Biraz konuşmak ister misin?"

"Galiba geç oldu?"

Nihat, bileğindeki altın kol saatine bakıp başını salladı.

"Ona geliyor. İçmeye erken başlamış olmalısın."

Karşılık vermeden sessizliğe sığınıp kahvenin başının içinde yüzen ağrıyı çökeltmesini bekledi. Ağzı demir çiğnemiş gibi paslıydı; aldırmadan cebinden ıslanmamış bir sigara bulup çıkardı. Sigarayı Nihat yaktı; çakmağı da saati gibi altındı ve bu onu utandırmıyordu.

Sessizlik uzayıp sonunda tehdit edici bir soruya dönüştüğünde Nihat'ın sabrı tükenmişti. Yıllardır yanıtını vermediği sorunun ne olduğunu biliyordu.

"Bak, sadece ben vazgeçmedim, bütün dünya vazgeçti. Be-

ni olsa olsa, bunu on beş yıl önce fark ettiğim için kınayabilirsin."

Onu kınadığı yoktu. Hatta şimdi keyfini ve yanındaki kadınları kaçırdığı için üzgün bile sayılabilirdi. Ama parktaki küçük kızın annesinin göğsünde ağladığını gördüğünden beri, Ayşe'nin yokluğundan kaynaklandığını bildiği o uçsuz bucaksız eksiklik duygusunun yeniden canlandığını hissediyordu. Fincanı sehpanın üstüne bıraktı. Birden eski günlerdeki gibi elinin tersiyle göğsüne vurmak, kız kardeşinin boyalı kalemlerle yapıp ona gönderdiği mektupları sormak geldi içinden.

Vurmadı, ama sordu.

"Kız kardeşin nasıl, ne yapıyor şimdi?"

Nihat sevinçle gülümsedi. Bir miras gibi reddedemeyeceği o suçluluk duygusundan kurtulmanın yolunu bulmuşçasına heyecanla yerinden kalktı.

"Onu görmek ister misin?" Sonra, hayır demesine kalmadan heyecanın tutuşturduğu umutla atıldı: "Bak, karım kısa bir süre önce bir sanat galerisi açtı. Bu gece bir kokteyl veriyor, tanıtımı için. Başlayalı herhalde epeyce olmuştur. Birlikte gitmeye ne dersin? Hem okurundur. Seninle tanışmak onu çok mutlu eder."

Elini geri çekti. Karısını değil, kız kardeşini görmek istiyordu. Tehlike önsezisiyle durdu. Ya o da değişmişse? Gözlerini Nihat'ınkine dikti. İstediğini önünde sonunda elde eden biri gibi özgüvenini bakışlarının ardına gizleyebilenlerdendi o.

"Evlendi mi?"

"Hayır, henüz değil. Bu yıl tıbbı bitiriyor." Ayağa kalkmıştı. "Bir fincan daha ister misin?"

İsterdi. Az sonra beynindeki bulanıklığı arıtan ikinci kahveyi içerken, Murat'la evlendiği için Aslı gibi tıbbı bitiremeyen Lale'yi düşünüyordu. Karısı! O da evlenmişti.

"Demek evlendin?"

"Evet. Ticaret Bakanlığı eski müsteşarlarından birinin kızıyla, 1982'de."

"Peki, yanındaki kadınlar kimdi?"

Nihat konuşurken yine güleç, yapmacık olduğu belirgin,

ama gençliğindeki kadar etkili o ifadeyi bulup yüzüne yerleştirmişti.

"Onlar delege avcısı." Gülümsemesi ağzını geniş bir deliğe döndürüyordu. "Biliyorsun, kazanmamız gereken bir kongre var." Kimden yanaydı. Merakı uzun sürmedi. "Biz geleceği biçimlendirme yeteneğine sahip genç kadroların işbaşına geçmesini istiyoruz."

"Bu büro senin mi?" Nihat başını salladı. "Ne iş yapıyorsun?"

"Bir tür tanıtım." Güldüğünü fark edince ısrar etmeden işini değiştirdi. "Peki, istersen temsilcilik diyelim." Ellerini iki yana açıp derin bir soluk vererek, "Denizaltı, tank, tüfek, helikopter, haberleşme uydusu, telsiz sistemleri... İşte aklına ne gelirse satmaya çalışıyoruz," diyerek yaklaştı. "Bırak bunları şimdi. İstersen daha sonra, kongre bitince bir öğlen buluşup yemek yer, bol bol konuşuruz; ne dersin? Ama şimdi gitmemiz gerekiyor." Eliyle yandaki kapıyı gösterdi. "Gel, sana kuru bir gömlek uyduralım."

Onu peşinden sürüklemeye hazırlanan elini itince durdu. Heyecanının yerini kaygı almıştı şimdi.

"Takma bacak da satıyor musun?" Nihat sözün önünde sonunda Halit'in 1971'de yerinde olan bacağına geleceğini biliyormuş gibi irkildi. "Satıyorsan, bir tane sol bacak almak istiyorum."

Sözlerini bitirdiğinde Nihat kuru gömlek vermeye niyetli elini geri çekmişti. Sarışınlığı yüzünün kızarıklığını daha da belirginleştiriyordu. Pişmanlık –gerçek olduğunu biliyordu– taşıyan bir ifadeyle kollarını teslim olacakmış gibi iki yana kaldırdı.

"Bak, bu konuyu da konuşuruz, ama şimdi değil."

"Ne zaman, on beş yıl sonra mı? Hatırlasana, son konuşmamızın üstünden tam on beş yıl geçti. Halit'in bana bıraktığı o çantayı sana getirmiştim. Para vardı o çantada. Alıp en kısa zamanda beni arayacağını söylemiştin. Ama yönü şaşırdın. Seni hem Beyrut'ta, hem de Almanya'da beklediler. Ama meğerse beyzade Fransa'ya gitmiş. Desene ilk sermayen o para ile Halit'in bacağı oldu."

"Yeter." Yakasına sarılan güçlü ellere baktı; yüzünü görmek istemiyordu. "Sus! Ben kimseye ihanet etmedim. Ben değildim, çatışmayı o istedi. Anladın mı? İsteyen Halit'ti. Vuruldu, ben kurtuldum. Sonra düşündüm, bütün yaptığım düşünmekti." Nihat'ın çaresizliği ve öfkesi yorgun vücudunu güçlendiriyor, dinlendiriyordu. "Silahın çıkmaz sokak olduğunu ilk söyleyen sen değil miydin? Evet, sendin, hem de Murat'tan bile önce. Peki, ben orada, Halit'in yanında vuruşurken sen neredeydin? Yoktun, yıllar önce terk etmiştin bizi. Çünkü inkâr etsen de silahı bırakmaya, vurduğun o İsrailli askerin üstüne kusarken karar verdiğini biliyorum. Sen karar verebilirsin de, ben aynı şeyi yapınca neden ihanet etmiş oluyorum? Hiç kimseye, hiçbir şeye ihanet etmedim."

Başını salladı, Nihat neye ihanet ettiğini biliyordu.

"Halit'in sol bacağı," dedi. "İhanete uğrayan o on beş ya da yirmi kiloluk sinir, et ve kemik parçası. Dili olmadığı için haklarını ben savunuyorum. Unuttun mu, Hukuk mezunuyum ben."

Nihat, taşan sabrının ardına takılıp onu iterek divana düşürdü. Öfke yüzündeki maskeyi yırtıp atmış, bir deliğe benzeyen ağzı, yüzünden kurşunlanmış bir zavallıya dönüştürmüştü onu. Birden karşısındaki adamın acı çekmesinden zevk aldığını fark etti. Ayşe'nin açtığı, Halit'in genişlettiği ve içinde hep hissettiği o boşluğu ancak aldığı öçlerle doldurabilecekmiş gibi aceleyle devam etti:

"Sen Fransızcanı ilerletirken, o bacak yavaş yavaş çürüyordu. Önce etler, sonra da sinirler yok oldu. Çok acı çektiğine eminim. Belki de Halit'in çektiğinden daha çok. Sakın kendini aldatma. Silahı bırakmadın sen, giderken belinde tabanca vardı. Hatırlıyorum, sana sarıldığımda hissetmiştim. Sen silahtan vazgeçmedin; bak hâlâ silah satıyorsun. Vazgeçtiğin Halit ve bacağıydı."

"Yalan." Doğru olduğunu ikisi de biliyordu. "Sen alçağın tekisin; durmadan konuşur, kimsenin aldırmadığı doğruları söyler, yanlış yapanları seyredip eğlenir, sonra da ölenlere ağıt yakarsın. Şövalyeymiş, akıllıymış." Küçümsemeyle acısını dindirecekmiş gibi devam etti, ama dudakları da elleri gibi titriyordu

artık. "Biliyor musun, bu şimdiye kadar duyduğum en büyük palavra. Sen, denize iki kişi düşse, ikisini de kurtarmaya çalışırsın, ama ikisi de boğulur. Senin için önemli olan birisinin kurtulması değil, senin iki kişiyi kurtarmak istemen. Ben kendi çabamla kurtulmayı başardım; bunun için affetmiyorsun beni."

Nihat hıçkırmadan titremeye başladığında yatar gibi oturduğu divandan kalkmayı başardı. Sessizce ağlamak demek, bu olsa gerekti. O bir zavallıydı ve zavallılığından yükselen gözyaşları şimdi kulaklarını parçalayan ses bombaları gibi üstüne damlıyordu. Yaklaşıp saçlarına dokununca Nihat canlılığını yitirmiş bir sesle fısıldadı:

"Ben o kadar kötü biri değilim." Haklıydı. En fazla ötekiler kadar kötüydü. "İşlerim iyi gitmeye başlayınca Halit'i görmeye gittim." Hıçkırıkları hâlâ sessizdi, ama yine de gövdesini güçlü bir rüzgâr gibi sallıyordu. "Bana hiçbir şey demedi. Konuşmadı, sadece baktı. Anlıyor musun, sadece baktı. Bir böceğe bakarmış gibi."

Başındaki ağrıyı dengede tutarak Nihat'ın yanına çöküp –sarılmak içinden gelmiyordu– koluna dokundu.

"Kusura bakma, sarhoşluğuma ver."

Nihat başını kaldırdı. Düşündüğünden de çok acı vardı yüzünde. Pişmanlık gözbebeklerini şekilsizleştirmişti.

"Neden öfkelisin? Benden ne istiyorsun?"

İstediği hiçbir şey yoktu ondan. Yalvaran, teslim olmuş, merhamet dilenen sesini duyar duymaz birden öfkesinin nedenini anladı. Bir sorudan çok bir yakarışı andıran sözleri sanki beyninde yıllardır sayısız yanıtların biriktiği o kapının kilidini açmıştı. Korku: İtiraf etmesi güç de olsa, öfkesinin gerçek nedeni bu değil miydi? O korkunca başka bir taşın üstüne sıçramıştı. Halit için bu daha da zordu; çünkü onun zıplamak için yalnızca tek bacağı vardı. Kendisi? Kaskatı kesilmiş, kıpırdayamıyordu. Geçmişi özlemek, içinde boşluk büyüten yalnızlık duygusunun kökü de belki o korkuya kadar uzanıyordu.

Gülümsemeye çalışarak, "Her şey değişti," diye fısıldadı Nihat'a.

Uzlaşmaya hazır sesi Nihat'ı canlandırmıştı.

"Size yardım edebilirim; bu mümkün, yine eskisi gibi birlikte oluruz, Murat'ı da buluruz."

Yirmi yıl önce, hemen sonuca varışına bakarak ona hep budala dediğini hatırladı. Hayır, budala değildi; yalnızca gerektiğinden fazla iyimser denebilirdi ona. Başını salladı.

"Bu işe yaramaz. Farkında değil misin, bizim, en azından benim seçimim bilinçli." Kolundan tutup Nihat'ın ayağa kalkmasına yardım etti. "Artık kimse denize düşmese de benim bu kıyıdan ayrılmam mümkün değil. Çünkü başka türlü yaşamasını bilmiyorum. İstesem de denize bakmadan edemem."

Nihat şimdi ayakta, tam karşısındaydı. Ağzı tekrar küçülmüştü; ama açık renkli gözlerindeki ıslaklığı kırmızıya çeviren acı yerinde duruyordu.

"Bak, yanlış anlamanı istemem. Ama, hayır demeden biraz düşün. Benimle çalışmak ister misin? Bütün yapacağın bazı ziyaretçilerle yemeğe çıkmak. İstediğin zaman gelir, istediğin zaman da gidersin."

Hâlâ deniyordu, ama geçmişindeki utançtan kurtulmak kolay değildi. Yanıt vermedi.

"Öyleyse, şimdi benimle gel... Lütfen!"

Ona döndü, denizde olmasa da, acısının içinde boğulmaktan korkan birinin bakışı vardı yüzünde.

Yaşlılık, insanın yaptığı hataları fark etmesine karşılık bunları onarabileceği zamanının olmamasıydı. Nihat bu anlamda yaşlı biri sayılırdı. Ona kalan –tıpkı bir diş ağrısı gibi– kendini asla unutturmayacak, elde edeceği her başarıyı kemirip tatsızlaştıracak engin bir pişmanlıktı. Bencil, kimseyle paylaşmadığı bir sevinçle titredi; kim ne derse desin, asla pişmanlık duymadığı, duymayacağı bir hayat yaşamıştı. Gözlerini açarak başındaki ağrıyı ensesine doğru itti. İnsan beyninin bir sihirbazdan farkı yoktu; şu anda, göğsünün altından, kadınsız erkekliğine kadar uzanan derin boşluk beyninin keşfettiği bu avunmayla dolarken fark ediyordu bunu.

Soğutulan büyük ve geniş arabada, Nihat'ın yanında otururken bunları düşünüyordu. Bir süre oyalandıkları dar sokaklar-

dan sonra şimdi yukarıya tırmanan geniş caddeye çıkmışlardı. Gaziosmanpaşa'ya gidiyor olmalı, diye düşündü. Buradaki galeriler, içindekilerden çok binaları ve bakımlı bahçeleriyle sanat eseri sayılabilirlerdi.

- 5 -

İki katlı bina yanındakilere göre daha uzun ve geniş bir bahçenin içindeydi. Bitkilerle kaplanmış yüksek duvarların ortasındaki demir kapıdan Nihat'ı izleyerek içeriye girer girmez, gecenin karanlığında bile parlaklığını yitirmemiş çimlerin ortasında binaya doğru uzanan, iki yanı kayrak taşıyla işaretlenmiş yolda buldu kendini. Bahçe kademelendirilmişti; iki katlı bina, gerideki yer yer aydınlatılmış yüksek düzlükte bekliyordu onları.

"Bina kayınpederindi, ben elden geçirttim."

Güzel olan her şeye ortak olmak isteyen bir çınlama vardı Nihat'ın sesinde. Evin mülkiyetinin kime ait olduğunu da, önemliymiş gibi hemen belirtmişti. Sigarasını, içinde –renklerini ayırt edemediği– çiçeklerin bulunduğu, yarısı toprağa gömülü küpün yanına attı. Sadık baş ağrısı geri çekildiği ensesinde pusuya yatmış bekliyordu. Hızlı adımlarına ayak uydurmaya çalışarak Nihat'ı izledi. Müziği ancak binanın yanına gelince duyabildi; demek bir de arka bahçesi vardı bu galerinin.

Arka bahçede çoğu gereğinden şık, bazıları da gereğinden savruk giyinmiş, yere düşüp parçalanmış şekilsiz bir jöleyi andıran elli kişilik bir topluluk vardı. Sağa sola dağılan küçük gruplar, ortada üstü boşaltılmış masalar, davetin –ya da açılışın– sonunun geldiğinin habercisiydi.

Nihat bahçenin sonundaki yüksek taş duvara göze batmayacak bir şekilde yerleştirilmiş kameriyeye yönelince hasır koltukta oturan kırmızılı bir kadın ayağa kalktı.

Onunla ortada, masaların önünde buluştular. Kadın ne genç, ne de güzeldi; ama giyinişindeki zarafet bu eksikliği gideriyor, fark edilmesini sağlıyordu. Gözlerini kadından ayırıp Nihat'a dönünce onu gülümserken buldu.

"Ayla. Bu da, Kadir Solak. Kitaplarından tanıyorsun onu."

Kadın sıradan yüzüne yardım etmeyen bir gülümsemeyle elini uzattı.

"Beni tanıştırırken hep unutkanlığı tutar Nihat'ın." Sonra tanışmanın Nihat'ın eksik bıraktığı kısmını tamamladı. "Karısıyım..." Sesinde tasmasından tuttuğu köpeğini dostça uyaran bir sahibin küstahlığı vardı: "Sevgilim, seni hâlâ bekleyen konuklar varsa, onları bulup biraz ilgilenmeye ne dersin."

İkisi de, karşı koymadan uysal bir gülümsemeyle veda edip uzaklaşan Nihat'ı seyrettiler. Ayla konuşmaya başladığında Nihat'ın arkasından, söylediklerini yerine getirip getirmeyeceğini görmek ister gibi bakıyordu.

"Ne kadar yakışıklı değil mi?" Ses tonu yine şaşırtıcıydı. Sanki Nihat'ı değil, ona sahip olmayı seviyordu. "Acaba bugün kaç delege satın aldı?" Birden dönüp dimdik bakarak karşısındaki de aynı fikirdeymiş gibi kendinden emin bir sesle ekledi: "Satmayı ve satın almayı çok iyi beceriyor." Sonra yanıt vermesine kalmadan koluna girdi. "Gelin, tenha bir yere gidip biraz konuşalım." Adımlarını kadınınkilere uydurarak yürüdü. "Biliyor musunuz, nedense ben sizi hep çok iri, dev gibi biri olarak düşündüm. Galiba yazdıklarınızdan çıkardım bunu. İri değilsiniz ve şaşılacak kadar genç görünüyorsunuz."

"Her şeyimle orantılı, sıradan kusurları olan biriyim. Tek anormalliğim iki yüreğimin olması."

Kadın, söylediklerinin tadına vardığını belirtir gibi kibarca güldü.

"Bunu bir kadın mı söyledi size?" Vereceği yanıtı beklemedi, sanki Ayşe'yi tanıyormuş gibi emindi. "Akıllıca edilmiş bir söz. Ya da kadın sizi çok seviyordu."

Kadının çıkarmayı iyi bildiği keyfine uyarak, "Yine de beni terk etti," dedi.

Ayla'nın oturmak için seçtiği masa duvarın hemen dibinde, gözlerden uzaktı. Dudakları yeni sorular için aralanırken gözleri pervasızca, hiçbir sınır tanımadan ölçüp biçmeye devam ediyordu.

"Sıradan kusurlarınız nelermiş bakalım? Anlatın!"

Başka biri olsaydı özgüveninden rahatsız olacağını düşündü. Ama bu hükmeden, boyun eğdirici, küstah tavır onda bir kusur ya da karşısındakini rahatsız eden bir özellik gibi algılanmıyor, aksine –giydiği elbise gibi– sıradanlığını örten zarafetinin bir parçası gibi kabul edilebiliyordu.

"Tarzım sizi rahatsız etmiyor, değil mi?"

"Hayır," dedi kadına. "Aksine, tarzınız akrabalığımızı keşfetmeme yardımcı oluyor."

"Akrabalık?"

"Alaycılığınız. Ben kendimi, zeki ve zekâsını kullanmasını bilenlerle akraba sayarım. Alaycılık da önünde sonunda zekânın bir ölçüsü değil midir?"

Kadın elini uzatıp kolunu tuttu. Sınıfı geçmişti, dokunuşu bir kediyi severmiş gibi tek taraflı olsa da onu bahçede hâlâ yiyip içmekle meşgul olan kalabalıktan ayırdığının bir işaretiydi.

"Nihat ne zaman sözünüz edilse sizi tanıdığını söylerdi. Ama onunla buluştuğunuzu bilmiyordum, sanki bana..."

Kadının sözü nereye getireceğini biliyordu. Onu bekletmedi.

"On beş yıldır ilk kez bu gece karşılaştık. Gecikmesinin nedeni de benim." Eliyle, gözlerine doğru saldırmak için fırsat bekleyen ağrıya dokunup, "Biraz sarhoştum," diyerek devam etti. "Beni ayıltmak epey vaktini aldı."

Kadın bu yanıttan tatmin olmuş gibi geriye yaslanarak karşısındakini alıştırdığı o küstah tavrına geri döndü.

"Desenize, içecek bir şeyler ikram etme zahmetinden kurtarıyor bu beni. Size de yanında çalışmanızı önerdi mi?"

"Hayır. Hem hayatında hiç çalışmamış birine kim iş önerir?"

"Demek yazarlıktan başka bir mesleğiniz yok."

"Hâkimlerle anlaşamadığım için avukatlık stajımı bitiremedim."

"Neden?"

"Çünkü bütün öğrenciliğim boyunca mahkemelerde doğru tarafta durmayı beceremedim. Ne zaman bir hâkimle karşılaşsam hep ellerim kelepçeliydi. Hâkimlerin karşısına, bir türlü kurtulmayı beceremediği bir suçluluk duygusu ve öfkeyle çıkan bir avukatı kim ister?"

Kısa süren, ölçülü, kibar bir kahkaha fırladı kadının dudaklarından. Yeniden –ama bu kez eşitiymiş gibi– uzanıp kolunu hafifçe sıktı.

"Sizi sevdim. Hem de ilk on beş dakikada. Bu son zamanlarda pek sık başıma gelen bir şey değil." Gülümsemekle yetindi. "Ama bana hâlâ bir açıklama borçlusunuz." Ancak dikkatini toplamasına yetecek kadar bekledi. "Buraya neden geldiniz? Bu tür yerlerden ya da davetlerden hoşlanan biri değilsiniz. Olsaydınız, sizi daha önce görürdüm. Nihat'a aldırmadığınızı da biliyorum. Yazdıklarınıza bakılırsa sizin onun gibi biriyle ilgili ancak bir tek duygusu olabilir: Küçümseme."

Ya Nihat'tan nefret ediyor ya da deli gibi seviyordu onu. Böylesine acımasız bir yargı ancak onun gibi –zarafetiyle maskelemeyi başarsa da– tutkusu ile aklı arasında ikiye parçalanan bir kadına özgü olabilirdi. Birden Nihat'ı koruma dürtüsüyle irkildi. Söyledikleri doğru olsa da, Nihat da hâlâ ona ait olan '71 kışının bir parçası değil miydi?

"Yazdıklarımı çok ciddiye almayın," dedi gülümseyerek. "Kimse artık hayatı romanlardan öğrenmiyor."

"Ama siz hayatı romanlardan öğrendiniz, değil mi?"

Gülümsemesini biraz daha dudaklarında tutarak kadının söylediklerini onayladı. Oysa hayattan çok, ayakta kalmayı öğrenmişti romanlardan. Ama o yalnızca bir el işaretiyle yetinecek kadınlardan değildi. Dengini bulmuş bir satranç oyuncusu kadar mutluydu sohbetten.

"Evet. Ama bu seçim, sonunda beni çağından iki yüz milyon yıl sonra yaşamak zorunda kalan bir dinozora dönüştürdü."

Ayla, sözlerinin sona ermesini beklemedi. İki eliyle, onunkileri tutup öne doğru eğildi. Heyecanlanmıştı; ustalıkla kontrol altında tuttuğu duyguları ilk kez alaycılığın maskesini yırtmış, çırılçıplak, gözlerinde belirmişti.

"Biliyor musunuz, keşke sizi daha önce tanısaymışım." Söylediklerinde içten olduğunu belli edecek kadar bekledi. "Ne yapar yapar sizi baştan çıkarırdım. Hatta boşuna olduğunu bilerek, satın almaya bile çalışırdım."

Küçümseme sırası el değiştirmişti; kimse onu suçlayamazdı.

"Satın almak da, bazen satılmak kadar küçültücüdür."

Şaşırmamıştı; yüzündeki ifadeye gülümseme bile denebilirdi.

"Nihat isteyerek ve memnuniyetle bana soyadını verdi; ben de ona bugünkü işini. Onunla tanışmalısınız, temsilcilik yaptığı firmaların çoğunu bulan, babamdır." Sözlerini, onu ele geçiren yeni dostluğunu korumak ister gibi uyarıcı bir sesle bitirdi: "Emin olun, aleyhine sonuçlanmayan bir alışverişti bu. Dedim ya, alıp satmakta üstüne yoktur."

Kadının uyarısını anladığını göstererek gülümsedi. Ağrı saçlarını yolmak istiyormuş gibi tepesindeydi. Ayla, uzattığı sigarayı geri çevirip içebileceğini belirten bir el işaretiyle noktaladı dostluklarını.

"Sizi sevdim; bundan eminim."

"Ben de." Ayla bu yanıtı bekliyormuş gibi koltuğunda geriye yaslanmıştı. "Aslında galiba itiraf etme zamanı geldi. Ben buraya, başka bir kadın, Aslı için geldim."

"Ahh! Sevgili görümcem. Tabii, onu da tanıyorsunuz..."

"On dokuz yıl önce benimle evleneceğine söz vermişti. Nikâh davetiyelerini bile yazmıştı. O sırada cezaevindeydim, müdüre nişanlımın küçük bir kız olduğunu anlatıncaya kadar akla karayı seçtim. Zavallı adam, suluboyayla yapılmış davetiyeyi gizli bir mesaj sanmıştı."

"Demek davetiye gönderdi." Başını sallayınca içten bir kahkahayla güldü. "Tanrım, desenize altı yaşında da pek farklı değilmiş. Hâlâ her şeyi garanti altına almak ister. Doktor olmaya karar vermeden önce insanların ömrünü uzatan ilacın keşfedilmek üzere olup olmadığını araştırdığına eminim. Ama size tatsız bir haber vermek zorundayım. Aslı bir saat önce yanında yakışıklı bir baletle buradan ayrıldı."

"Desenize beni aldatıyor."

Kadın bu kez gülmedi. Birden sıradanlığını hiçbir şeyin bozamayacağını düşündüğü yüzünün kaygıyla titrediğini fark etti. Kadının güçlü bir çekim alanına kapılmış gibi yanından, arkasına doğru akıp giden bakışlarını izleyerek geriye döndü. Nihat, yanında genç bir çiftle onlara doğru yaklaşıyordu. Elini, omuzları ve sırtı açık mavi elbise giymiş bir kadının beline sa-

ran bir erkek, düz bakışlarını bir an için bile üstlerinden ayırmadan onlara doğru yürüyordu. Tehlike önsezisiyle ürperdi. Bu, 19 Kasım 1969 gecesi Şeria Irmağı'na yakın bir tepede, süngünün göğsüne saplanmasını beklediği o sonsuza kadar uzayan saniye boyunca hissettiği duygunun eşiydi. Geri dönerse tehlikeden kurtulacakmış gibi başını çevirdi. Ayla –bu korkudan başka bir şeydi– büyülenmiş gibi donup kalmıştı.

Yine de yabancılaşmış bir sesle fısıldar gibi konuşmayı başarabildi:

"İşte, şimdi tam kendinize uygun bir akraba buldunuz. Ben onun komedyenliğinin yanında üçüncü sınıf bir dram oyuncusu sayılırım."

Tekrar geri dönüp yaklaşan grubu süzdü. Kadını mı, yoksa erkeği mi kastetmişti, çıkaramadı. Ayla'yı izleyerek ayağa kalktığında Nihat ve yanındaki çift tam karşısındaydılar.

Kadına bakar bakmaz başına gelecekleri hissetti. İnanılmayacak kadar biçimli bir vücudu, gerçek sarı saçları ve kâğıt beyazını hatırlatan bir teni vardı. Ama yüreğini ele geçirip sıkan gözleriydi; içinde tıpkı Ayşe'ninki gibi nereden yayıldığı belli olmayan bir ışığın izleri vardı.

Nihat gülümseyerek, "Nil ve Cem," deyince erkeğe döndü. "Bu da size sözünü ettiğim arkadaşım Kadir."

Erkek sol kolunu yanındaki kadının belinden çekmeden sağ elini uzatarak elini sıktı.

"Enişte unutkandır; bizim gerçek adlarımız Satı ve Yaşar." Sözlerini bitirmeden yanındaki kadının omzunu sıkıp, "Öyle değil mi, sevgili kardeşim," diyerek mırıldandı.

Bu bir soru değil, neredeyse bir tehditti. Genç kadın direnmeden, teslim olmuş bir sesle genç adamı onayladı. Ancak o zaman Cem ya da Yaşar'a döndü tekrar. Yanılmamıştı, tehlike duygusunu yayan oydu. Düz, siyah ama parlak saçları vardı. Bahçedeki herkesten daha uzun boylu, daha erkeksi görünüyordu. Bir kardeşten çok bir sevgiliye sarılır gibi kolunu doladığı kadından da daha gençti. Ama bakanı ele geçirip şaşırtan, ancak bir kadına yakışacak kadar güzel, yeşil gözleriydi. Belki bu nedenle göz kapaklarını sonuna kadar açarak konuşuyordu.

Cem'den o anda nefret ettiğini hissetti: Ondan daha yaşlı olduğu ve varlığıyla erkeklik duygusunu tehdit ettiği için.

"Otursanıza."

Ayla'nın yüzündeki korku yatışmamıştı. Üçüne de bakınca şaşırtıcı bir duyguyla durakladı; kardeş olmalarına rağmen birbirlerine benzemiyorlardı. Nil, Cem'in kollarından sıyrılarak boş koltuklardan birine doğru ilerleyince genç adam onu durdurdu.

"Canım, lütfen Kadir Bey'in karşısına geç ve gecesini unutulmaz kıl!" Sözlerini bitirir bitirmez dönüp kendinden emin bir tavırla gülümsedi. Nil'in istediğini yapacağından emindi. "Kardeşim eşsiz bir sanat eserine benzer. Bence bu gece koleksiyonumuzun bu nadide parçasını seyretmek herkesten önce sizin hakkınız. Ne de olsa buradaki en olağandışı davetli sizsiniz."

Gerçek anlamda, öteki erkekleri umutsuzluğa düşürecek kadar yakışıklıydı. Konuşurken yüzünün çizgileri daha da keskinleşiyor, bu da sözlerini bir bıçak kadar etkili kılıyor ve şimdi karşısında oturmaya hazırlanan –dediği gibi el değmemiş bir sanat eserini andıran– kadını da etkisini yoğunlaştıran bir yansıtıcı gibi kullanmasını biliyordu.

Beyninin derinliklerinde büyüyüp şekillenen tehlike dürtüsünü yatıştırmaya çalışarak gülümsedi. Faydasızdı; yüzündeki tüm hücreler donmuştu.

Yine de, "Hoş bir öneri," diye mırıldanabildi sonunda. "Ama ben davetli değilim. Burada olmam tamamen bir rastlantı."

Cem, sözlerini bitirmesini beklemeden ellerini iki yana açarak, sanki sarılacakmış gibi ona doğru eğilmişti.

"İnanın, bu sizi gözümde daha da saygıdeğer kılıyor. Onun için gözlerinizi lütfen Satı'dan ayırmayın." İstediği zaman yarı aralık tutabildiği gözlerini üzerinden çekip indirmediği kollarını dans eder gibi garip bir hareketle oynatarak Ayla'ya döndü. "Biliyor musun sevgili ablacığım, şu arkadaki kalabalığı görünce bu galeriyi neden açtığını keşfettim."

"Neden açmış?"

Soruyu soran Nil'di. Dördü de sanki eti ve ruhu olmayan cansız bir heykel konuşmuş gibi şaşkın ona baktılar. Cem, işa-

ret parmağıyla ona susmasını işaret ettikten sonra Ayla'ya dönerek konuşmasını sürdürdü:

"Bence niyetin küçümsemekten hoşlandığın insanları bir araya toplamak. Burası bir galeri değil, sinekleri tutmak için kullandığın şekerli su kabı. Ortalığa şeker saçıp sinekleri tuzağa düşüreceksin, sonra da istediğin zaman dilediğini seçip kanatlarını koparacaksın. Hatırladın mı, tıpkı küçükken benim odamda, pencerenin camında yakaladığımız sineklere yaptığımız gibi. Bu sadece varlıklı kadın davranışı: Sanatseverlik bazı insanları avlamak için kullanılan bir yemdir. Sanatsever olmak için sanattan anlamak gerekmez; galeriler bu işi çözümleyebilir."

Cem'in sözlerine ara verdiği kısa zaman aralığında Ayla'yı süzdü. Haklıydı; tehlikenin kokusunu o da alıyordu. Adını bile bir oyunun içinde nedenini bilmediği bir amaçla değiştiren bu genç adam tehlikenin ta kendisiydi. Göz ucuyla Nihat'a baktı. Rahatsız olmuşa benzemiyordu; aksine, Ayla'nın korkması onu eğlendirmişti.

"Ne dersiniz?"

Sessizlik uzayınca Nihat'tan Cem'e döndü. Soruyu yönelttiği kişi kendisiydi. Başı ağrıyordu; itiraf etmek küçültücüydü ama ondan çekiniyordu. Gülerek soruyu savuşturmak istedi. Nil'in ona baktığını hissettiğinde savuşturmak üzereydi de. Ama o bakış değiştirdi fikrini.

"İnsanlar uçamaz." Omzunu silkti. "Kanatları da yoktur."

Cem önce Nihat'a, sonra Ayla'ya bakarak, yanıtını biliyormuş gibi kendinden emin bir tavırla, "Hiç kendinizi bir sinek gibi hissettiğiniz olmadı mı?" diye sordu.

"O bir dinozor."

Hepsi Ayla'ya döndü; O, Nil'le meşguldü. Yalnızca bir kez –merakına yenilerek– konuştuğunda sesini duyduğu, gruptan uzak, kendine biçilmiş rolü karşı koymadan oynayan bu kadın, beyninde Ayşe'yle ilgili anıları kilit altında tutan hücrenin kapısını ardına kadar açacak bir anahtarı andırıyordu.

"Demek geçmişte yaşamayı seçenlerdensiniz siz?"

Cem'in sorusu değil, tarzı kışkırtıcıydı; bunu da bilerek yaptığına emindi.

"Hayır," dedi. "Ben sıradan, başı ağrıyan, uykusuz ve davetsiz bir konuğum. Hepsi bu."

Bu yanıt Cem'e yetmeyecekti; yetmedi de.

"Biliyor musunuz, kitaplarınızı okumadım."

Bunun onu inciteceğini sanıyorsa yanılıyordu.

"Desenize siz de o dokuz kişinin içindesiniz." Cem anlamadığını belirten bir ifadeyle ellerini açmış bekliyordu. "Karşılaştığım her on kişiden dokuzunun kitaplarımı okumamış olduklarını biliyorum. Bir ara merak edip saymıştım."

Cem yüzde doksanlık sıradan kalabalığın içinde kaybolmaya razı olmayacakmış gibi gülümsedi.

"Demek öyle. Bakalım bu gece durum sizi doğruluyor mu? Ben kitaplarınızı okumadım, Satı'nın da –kendine Yaşar, Nil'e Satı demesi, ne Nihat'ı ne de Ayla'yı güldürüyordu– okumadığını biliyorum. Ya siz sevgili Enişteciğim?" Nihat duraksayınca devam etti: "Anlaşılıyor, o da okumamış. Sana sormuyorum, abla. Okuduğundan eminim. Bu durumda biz, yani sizi okuma onuruna henüz erişemeyenler yüzde yetmiş beşi oluşturuyoruz." Gülerek eliyle omzuna dokundu. "Sonuç sizi hoşnut etmeli; bakın, okunma oranınız yüzde ondan yüzde yirmi beşe çıkmış."

Konuşma Nil'i seyretmesini engelleyecek kadar uzamıştı. Karşılık vermeden sigara çıkarıp yaktı. Belki de gitmeliydi artık. Nihat'a döndü. Ama Cem hâlâ peşindeydi.

"Babamızla tanıştınız mı?" Soru ondan çok Nil'i şaşırtmıştı, oturduğu yerde konuşmaya karışacakmış gibi doğruldu. Ama o da Cem'den çekiniyordu. "Onun da sizi okumadığına bahse girerim; oysa o da bir dinozordur." Nil'in kaygıyla büyüyen gözlerine aldırmadan ayağa kalktı. "Gelin, sizi onunla tanıştıralım. Saygıdeğer, ilkelerine bağlı, Cumhuriyet muhafızı, emekli müsteşar Tevfik Bey'le müşerref olun. Eminim, sizi sevecektir." Sözlerini bitirmeden Nihat'a döndü ve yeşili buz gibi oluncaya kadar üstünde tuttuktan sonra bir bıçak gibi gözlerini batırdı. "Babam yazarları, komisyoncular ve işsiz güçsüzlerden daha çok sever; öyle değil mi, sevgili Enişteciğim."

Tarzı artık ürkütücü olmaktan öte saldırgandı; bu midesini

bulandırıyordu. Sigarasını yere atıp söndürdü. Biri bu adama saldırganlığın onu kışkırttığını söylemeliydi. Nihat'a döndü. O, her şeyi, Halit'in bacağını bile unutmuştu.

"Başka bir zaman, artık gitmeliyim."

"Ne o, yoksa sizi bekleyen biri mi var?"

Başını salladı.

"Evet. Hamparsum ve yerçekimi."

Sonra Cem'in kımıldamasına fırsat vermeden öbür üçüyle vedalaşıp kapıya yürüdü.

Gece soğuyordu. Lambalardan sokağa ince bir yağmur gibi dökülen soluk ışık, yıldızları ince bir pusun ardında sönükleştirmişti. Sokaktan Kuleli'ye yürüdü. Önündeki kısa yokuşa sapsaydı, Ayşe'nin Ankara'dayken kaldığı eve çıkacaktı. Bu sokaklarda gelecekten söz etmeyi sürekli erteleyerek, hiçbir kuşkuyla zehirlenmemiş, neredeyse yerçekimini yenmiş bir hafiflikle sayısız kez yürümüşlerdi. Taksi durağına, kentin en şanslı şoförlerinin beklediği kulübeye doğru yürüdü. Ona gelmek için Ayşe her gece bu duraktaki taksilerden birine biner ve bekleyen şoförlere kentin en güzel kadınını –çok kısa sürse de– görme fırsatı verirdi. Konsolosluğun önündeki polislerin meraklı bakışları altında karşı kaldırıma geçti. Durağa otuz kırk metre kala güçlü bir çift far geceyi toz toz yağan bir sise çevirdiğinde yine aynı duyguyla durakladı. Cem! O da en az alt katta oturan kadın kadar inatçıydı. Büyük araba düşüncelerini doğrulamak istercesine karşı kaldırımdaki polisleri ayaklandıracak kadar sert bir fren sesiyle tam yanında durunca açılan kapıya döndü; yanılmamıştı, Cem'di.

"Aynı gecede iki kez karşılaşmak!" Arabadan inmiş, tehdit edici uzun boyuyla üzerine doğru eğilmişti. "Lütfen binin, sizi evinize bırakalım. Davetimizi kabul etmeniz bizi çok sevindirecek." Neyi bulacağını bilerek genç adamın yüzüne baktı. Keyifle, bir tepside sunar gibi önüne uzattığı "biz" sözcüğünün ardında neyin saklı olduğu yüzünde apaçık okunuyordu. Nil, Cem'in, onun için oltanın ucuna taktığı ve önünde sonunda büyüsüne kapılacağına emin olduğu eşsiz bir yemdi. Sanki kız kardeşinin onu Ayşe'ye iten anıların şifresi olduğunu keş-

fetmişti. Sonunda nasılsa kabul edecekti; direnmeden, karşıdaki polisleri rahatlatarak arka kapıya uzandı.

"Hayır, lütfen öne, Satı'nın yanına oturun."

Karşı koymadan genç adamın dediğini yaptı. Nil direksiyona sarılır gibi tutunmuş, dimdik, önüne bakıyordu. Cem arkaya yerleşince araba bir ok gibi ileriye fırladı. Birden utançla irkildi. Nil de bir yem olduğunun farkındaydı; bundan emindi.

"Biliyor musunuz, Yaşar ve Satı'yı duyup gülmeyen, adlarımızı neden değiştirdiğimizi sormayan ilk kişi sizsiniz."

Yanıt bekliyordu: Bunu sıklaşan soluklarından anlayabiliyordu. Dönmeden, "İnsanlar zaman zaman, boşuna olduğunu bile bile adlarını unutmak isterler," dedi. "Ama adlar tıpkı gölge gibidir, her sabah güneşle yeniden doğarlar."

Sözlerini bitirir bitirmez Cem'e fark ettirmemeye çalışarak yanında oturan Nil'e baktı. Sırtında Cem'in parmakları, gözlerinde ise yanaklarından aşağıya düşmeyi bekleyen damlalar vardı.

"Doğru olabilir. Ama biz adımızı değiştireceğiz, kararlıyız. Öyle değil mi, sevgili ablacığım?" Sonra gülerek açıkladı: "Ayla en büyüğümüzdür; Satı ise ortanca, ben..."

Cem devam etmeden sustu. Nil'in kaygıyla öndeki dikiz aynasından geriye baktığını fark etti. Cem yeterince garip biriydi; ama ondan daha garip olan ve henüz bir ad koyamadığı ilişkileriydi. Söylemesi zor da olsa, iki kardeşten çok, acı çeken iki âşığa benziyorlardı.

Cem'in sesi önce sessizliği, sonra Nil'in kaygılarını, ardından onun kararsız şaşkınlığını böldü.

"Ben ailenin tek erkek çocuğuyum. Soyadımız benimle sürecek."

Sesi değişmişti; yenik, neredeyse korku doluydu, ama ilk kez içtendi. Ona döndü; başı güçlü gövdesinden kopmuş gibi iki koltuğun arasına düşmüştü.

Nil'e evi tarif etmek için kavşaklarda mırıldandığı birkaç sözcüğün dışında hiç konuşmadı. Araba durunca Cem birden doğruldu.

"Kitaplarınızı okuyacağım, hem de hemen, bu geceden başlayarak." Kapıyı açtı. "Ya Hamparsum, o nedir?"

Arabadan indi. Yanıtını, tekrar soru sormasını engelleyecek kadar uzaklaşınca verdi:

"Nereye açıldığını bilmediğim bir kapı."

Doğruydu. Nil'in geriye dönüp bakmasını bekledi. Ama genç kadın başını çevirmedi. Arabayı hareket ettirip uzaklaştı.

Ne tanıdık nem kokusu ne de ilk kattaki dairelerden merdivenlere sızan, olağan bir yaşama geri dönüşün habercisi olan sesler kemiklerini öğütmek ister gibi belinde büyüyen basıncı yatıştırdı. Nil, içinde Ayşe'yi bulacağını sezdiği kutuyu açmak üzereydi. İkisini de bir daha görmeyecekti; kararını ikinci kata gelmeden verdi.

Artık hiçbir zaman 1971 kışına dönemeyeceğini hatırlatan güçsüzlük, üçüncü kata varırken yakaladı onu. Kulakları zonkluyor, midesinde yanan ağrı genişlemesini sürdürüyordu. Yalnızca tehlike duygusuyla başlayan o yanma eskiye ait bir anıydı ve onunla birlikte merdivenleri tırmanıyordu. Geçmişi özlemek; işte, genç olmadığının en kesin belirtisi bu değil miydi?

Üçüncü katın sahanlığına varmadan gördü kadını. Yine aralık kapısının içindeydi, yine yarı çıplaktı ve sahanlığa adımını atar atmaz yine birbirinden ayırabildiği bakışlarıyla onu yakalamaya hazırlanıyordu.

"İyi geceler." Karşılık vermeden, teslim olmanın eşiğinde olduğunun farkına vararak karşısında durdu. "Anlaşılan bu gece daktilo yazmaya niyetiniz yok."

Daha sözlerini bitirirken kapıyı sonuna kadar açmıştı bile. Birden bu garip kadının ondan isteyeceği her şeyi yapmaya hazır olduğunu hissetti. Nil'in esirgediği ilgiyi fazlasıyla vererek, Cem'in sindirdiği erkeklik egosunu yeniden canlandırıp kadınsız geçen onca ayın gövdesinde açtığı yaraları iyileştirebilir miydi? Üzerindeki önü açık, uzun sabahlığının ardında sunulmaya hazır vücudunu düşlemeye çalıştı. Faydasızdı; Nil'in ıslak gözleri ve bir yerlerde soluk aldığını bildiği Ayşe'nin varlığı, istekleriyle düşlerinin arasında geçirimsiz, asla yırtamayacağı bir perde germişti.

"İçeri girin. Taze kahvem var. Yeni aldığım makinede yaptım."

Karşı koymadı; gücünü yitirmişti, hepsini gece emip almış-

tı gövdesinden. Kadının kapıyı kapatmasını bekleyip peşinden salona yürüdü.

"Şuraya oturun!"

Gülümsüyordu ve konuğunun isteklerine uyması mutlu ediyordu onu. Güzel değildi, çekici bile sayılmazdı; hatta tek tek bakıldığında hemen fark edilen kalın hatları onu çirkinleştiriyordu. Ama sırrı bütünlüğündeydi; karşıdan seyredildiğinde kullanmasını bildiği vücudu merak uyandırıyor, bu da çekicilikten yoksunluğunu önünde sonunda keşfedilen bir kışkırtıcılığa dönüştürüyordu.

Gösterdiği yere otururken melodik bir telefon zili kadını mutfağa açılan koridorda yakaladı. Telefonu üçüncü çalışından önce açtı. Alçak, tedirgin bir sesle konuşuyordu. Konuşma uzayınca ilk kez kavga etmeyi bilen yırtıcı sesini duydu.

"Hayır dedim ya, aslanım, hadi eyvallah."

Eyvallah'ı mekanik bir ses izledi. Telefonu karşısındakinin yüzüne kapatmış olmalıydı.

Geriye yaslanıp salondaki kalabalık, zevksiz, ama ona özgü eşyaları seyretti bir süre: İrili ufaklı biblolar, en az yirmi oyuncak bebek, bir büyük ayı, altı yedi abajur –bu arada tavanda da kristal, pahalı bir avize vardı– çoğu yerde, üçü tavana asılmış saksı, soldaki duvarda sonbahar yapraklarının uçuştuğu büyük ama ucuz bir reprodüksiyon, hiç görmediği kadar büyük bir televizyon ve müzik seti, hâlâ açık videonun önünde kasetler...

"Salonumu beğendiniz mi?"

Hülya elinde dumanları tüten iki fincanla tam karşısındaydı. Uzanıp birini aldı; yanıt vermesini, tekrar çalan telefon engelledi. Hülya omzunu silkip öteki fincanı da eline tutuşturarak telefona yürüdü ve fişi çekti.

Kim arıyorsa artık onları rahatsız edemeyecekti. Fincanı geri uzattı; Hülya, oturmak için tam karşısındaki koltuğu seçmişti. Bacakları ve sol dizinin üstündeki o morluk yine meydandaydı. Birden bunu belli bir amaçla yapmadığını hissetti. Doğallığı, olağan davranışının bu olduğunu ele veriyordu. Vücudunu istenildiğinde erkeklere veren kadınlara özgü bir rahatlık, belki de biraz küçümsemeyle yüklüydü oturuşu. Erkekler? Tele-

fon? Sorularla varacağı sonuçtan rahatsız olacağını kestirip düşünmekten vazgeçti.

Makbuzları bulması epey zamanını aldı. Ortadaki sehpaya bıraktığında Hülya yeni makinesinde pişirdiği kahveyi arsız bir çocuk iştahıyla içmekle meşguldü.

"Senden para istemediğim halde bunu neden yaptın?"

Ona siz diye hitap etmediğini fark eder etmez, Hülya'nın yüzünü genişleten gülümsemesi oturuşunu daha da rahatlatan bir dalgaya dönüşerek bütün vücuduna yayıldı.

"İstemediniz, doğru. Ama ben ödemeseydim, yönetici başınızı ağrıtacaktı, bu da doğru."

"Karşılığını vermeden para almam ben, hele kadınlardan hiç."

Sözleri onu rahatsız etmemişti; hatta aldırmamıştı bile. Kahvesini bitirip fincanını yanındaki ayakları oymalarla süslü küçük sehpaya koyuncaya kadar konuşmadı. Ayağa kalktığında kararlı bir yüzle, hiçbir şeyle oyalanmadan televizyonun üstündeki büyük, tahta bir kutuyu alarak kilidi açtı. Geri dönüp yanına oturunca yine o keskin parfüm kokusunu duydu.

"Bakın!" Toplam yarım saati ancak bulan iki konuşmanın aralarındaki resmiyeti ortadan kaldıracak kadar uzun olmadığını hatırlatan bir sesle, eline aldığı iki küçük banka cüzdanını ona doğru uzatarak devam etti: "Bütün param burada. Lütfen, iyice bakın."

Başını sallayıp reddederek, ama merakına yenilerek göz ucuyla rakamlara baktı. Sözcükler ve yerçekimiyle yaşamaya çalışan birini şaşırtacak kadar çok parası vardı. "Ayrıca Oran'da küçük bir evim, Dikmen'de üç dükkânım var."

"Benden ne istiyorsun?"

İşte, beklediği buydu. Dakikalardır hazırlandığı, günlerden –belki de haftalardan– beri ustaca geliştirdiği olaylar, sonunda onu istediği soruyla karşı karşıya getirmişti. Soluksuz kalmışçasına bir süre bekledi; sonra soru büyüsünü kaybetmeden başlamak istiyormuş gibi hızla yana eğilip üzerine garip dairelerin çizildiği birkaç kâğıdı aldı.

"Şunu görüyor musunuz?" Ona ya da on ikiye bölünmüş, içinde garip işaretlerin bulunduğu bir daireydi. "Bu Venüs, bu

da Aslan." Kadına döndü. Hayır, hiçbir şey anlamıyordu. Hülya anlattıklarını dinleyip dinlemediğini anlamak ister gibi yüzüne bakıyordu. "İkisi de beşinci evde, bu çocuk demek. Aslan, yani siz, Venüs, yani ben, eşittir bir çocuk."

Sözleri daha bitmeden elindeki kâğıt ve eşitliğin öteki tarafındaki çocuk tokat yemiş gibi geri savruldular. Onun soluğunu kesen kahkaha Hülya'yı neredeyse yerdeki garip desenli halının üstüne düşürecekti. Yüksek sesle gülmek hep başına ağrı saplardı; şimdi iki bıçak yarası vardı beyninde.

Tekrar soluk almayı başarınca karşısında kadının acı çekmeyen yüzünü gördü. Gücü, kararlılığından, peşinde olduğunu, önünde sonunda ele geçireceğini bilmesinden kaynaklanıyordu. Onu susturan bu oldu.

Başındaki ağrıyı unutarak, "Hayır," diye mırıldandı. "Sakın seninle yatacağımı sanma, gülünç; bunu yapamam."

Hülya elini uzatarak –sanki ağrıdığını biliyormuş gibi– onu rahatsız etmeden hafifçe başına dokundu. Sesi, hiç yitirmediği güveninin hâlâ yerinde olduğunu haber veriyordu.

"Hayır, benimle yatmanızı istediğim falan yok. Zaten bunun bir yararı da olmaz."

"Peki, ya bu kâğıtlar, beşinci ev dediğin?"

"Şu fotoğrafa bakar mısınız?" Bu kez kadının isteğine uyarak baktı: Zayıf, gülmeyen, dudakları anlamını yitirmiş küçük bir kızın resmiydi elinde tuttuğu. Sıra Hülya'nın gözlerindeydi; onlara da baktı. Ağlamak üzereydi. "Bu kız yıllardır yetimhanede. Onu evlat edinmek istiyorum." Fotoğraftaki o küçük kızla, bu yarı çıplak kadının arasında nerede duruyordu; bilmediği buydu. "İki ay önce başvurdum, bana olmaz dediler. Çünkü evli değilmişim."

Evlenmek! Demek başından beri niyeti buydu. Ama neden onu seçmişti? Başını salladı.

"Paran var, kendine kolayca..."

Hülya elini kaldırıp onu susturdu. Buna da verecek bir yanıtı vardı.

"Kocam aklı başında, yüksek tahsilli biri olursa işim çok kolaylaşırmış, hele bir de..."

Aceleyle tekrar kadının sözünü kesti:

"Böyle birini bulabilirsin."

"Belki bulabilirim, ama ya sonra bütün paramı elimden alırsa? Hem sizin gibi ünlü birini bulamam." Fotoğrafı, sanki bir kez daha bakarsa önerisini reddetmeyeceğine eminmiş gibi ona doğru iterek sözlerini bitirdi: "Onu evlat edindikten birkaç ay sonra bu işi bitiririz. Hem ben onlara sizinle evlenmek üzere olduğumu söyledim, yani artık geri dönemem."

Şimdi anlıyordu. Hastaydı bu kadın; garip davranışlarına vazgeçmediği, belki de vazgeçemediği çılgın istekleri yön veriyordu.

Telefon –üst katta, onunki– tam o sırada çalmaya başladı. Murat! O, mutlaka o olmalıydı. Kadının yardım dileyen bakışlarına yakalanmadan neredeyse koşarak kapıdan çıktı.

Anahtar kilidi açtığında zil dördüncü, belki de beşinci kez çalıyordu; kapıyı kapamadan telefona atıldı.

"Alo, Kadir?"

Murat değil, oydu: Ayşe. Dili yapışmıştı; acısını gözbebeklerinde hissederek yarısını damağında bırakıp inler gibi mırıldandı:

"Benim."

"Kadir."

Sesi, anıları, tıpkı kapalı bir kitabın tersinden açılan yaprakları gibi –kapıdan çıkıp gidişinden başlayarak– görüntülere dönüştürürken, odanın boyutlarının değiştiğini, dilinin kanadığını, kolunun kasılıp hareketsizleştiğini hissetti.

"Mektubumu aldın mı?"

Tekrar, "Kadir," demesini istiyordu; tıpkı onu ilk kez öptüğü o eylül gecesinde, ayın aydınlattığı sokağa ağaçlardan düşen gölgelere sığınarak fısıldadığı gibi.

"Lütfen, benimle konuş."

Adının anlamını, özlenerek söylenildiğinde kendine özgü melodik bir yapısı olduğunu kavradığı o geceki gibi.

"Sesimi duyuyor musun?"

Duyuyordu; dokuları, hücreleri, içindeki o boşluk, her şey sesiyle doluydu. Hiç unutmamıştı ki, yine eskisi gibiydi: Zama-

nı durdurup yatıştıran, dünyayı yeniden biçimlendiren o büyüsünü yitirmemişti.

"Kadir, konuşmak istemiyorsan kapatacağım."

"Hayır!"

Çığlığı andıran sesi, paylaşmadıkları, uzun bir sessizliği aralarına serdi. İkisi de kendi payına düşeni anılarla tüketinceye kadar konuşmadan beklediler.

"Seni seviyorum."

Bu doğruydu. Ama sorun hiçbir zaman sevmek ya da sevmemek değildi. Sorun...

"Ve seni görmek istiyorum."

İşte, sorun buydu. Deli gibi severek yaşamayı becerebilmek; severken terk etmek, terk edilmişken yaşayabilmek, yaşarken unutabilmek, unuturken hatırlamak... Sonunda dilinin öteki yarısını da bulup neşeli görünmeye çalışarak karşılık verdi:

"Az önce bir evlenme önerisi aldım."

"Kabul ettin mi?"

"Biraz düşünmek istediğimi söyledim."

Ayşe, belli belirsiz, soluktan ayırt edilmesi zor bir iç çekişiyle gülmeye çalıştı.

"Seni özlemişim, garipliklerini de. Ya sen?"

Onun yerine 1971 kışını özlemeye çalışıyordu. Kalorifer borusuna sarıldığı o gece, şimdi sesini duyabilmesine rağmen ondan daha yakın, daha az tehlikeliydi.

"Ben, duru sesli, gözlerinde yıldızlar yüzen genç kadınlardan korkan, kırk bir yaşında bir dinozorum, unuttun mu?"

Unutmamıştı, biliyordu.

"Hayır, korkan bendim. Seni suçlamıyorum. Hiç de suçlamadım." Sessizlik tehlikeli bir soruyu gizliyormuş gibi kırılgan ve kısaydı. "Şiir yazıyor musun?"

Merakı, "Beni hâlâ seviyor musun?" diye sormakla eşanlamlıydı.

"Bu arada yerçekimiyle meşgulüm." Soluk alışının değişmesinden hayal kırıklığına uğradığını hissedebiliyordu. "Kocan için üzüldüm."

"Ben de."

İçten olduğunu biliyordu; ama anlamasını istediği onun da içten olduğuydu.

"Yazdığı mektupta senden uzak durmamı istemiş. Beni sandığından da iyi tanıyor. Belki senden de iyi. Bu lanet, değişken, belkemiği, inancı ve değerleri olmayan çağa ait olmadığımı keşfetmiş. Hem de benden önce."

"Kadir." Ayşe'nin sesindeki gizli isteğe uyarak sustu. "Konuşacak çok şeyimiz var. Ağustos ortasında bir seminer için Abant'a gidecektim, neden sen de gelmiyorsun? Sadece iki gün, konuşuruz."

Sadece iki gün ve sadece konuşmak. Sadece konuşmak? En azından bunun doğru olmadığını biliyordu; hiçbir zaman sadece konuşmamışlardı. Bazı gerçekleri, sadece kabul edebilselerdi, sadece gerektiğinde birbirlerine biraz katlanabilseydiler, sadece...

"Neden susuyorsun? İşin mi var?"

"Sadece," masanın üstündeki listeye baktı, "yerçekiminden sonra sadece kütüb-i sitte, K. V. Ranga Reddy, Krangcu, Kvaran..."

"Lütfen susar mısın? Bütün bunlar ne anlama geliyor?"

"Ansiklopedinin 'K' bölümünden sadece birkaç sayfa."

"Ya, yerçekimi? O 'K' bölümünde değil ki?"

"Kütle çekimi, yerçekiminin öteki adı da bu."

"Çeviri mi yapıyorsun?"

"Evet," dedi. "Yaşamak ve evlenmemek için çeviri yapmak zorundayım."

"Hâlâ çılgının tekisin."

Çılgın mı? Yanılıyordu.

"Hayır. Asıl çılgın 1969'da sen henüz on üç yaşında küçük bir kızken mahzenden bozma bir lokantada rastladığım, gözlerindeki acıyı kristalleştirebilen o adamdı. Adı Ali'ydi, 1974'te yerçekimini yenmek için masaya çıkıp kendini yere attı."

"Sarhoş musun?"

Güldü; Ayşe gülmemişti, bekliyordu.

"Biliyorsun," dedi, "sesin hep sarhoş eder beni."

"Lütfen, ciddi ol!"

1988'de, Eylül başında, Ayşe'yi kalabalığın içinde görüp tanışmaya karar verdiği gece, kendisi için hazırladığı tabağı önünden alıp teşekkür ettiğinde, şaşkın gözlerle karşısındaki garip, kadife pantolonlu adamı süzmüş, sonra "Kimsiniz siz? Lütfen, ciddi olun!" demişti. Oysa çok ciddiydi, tıpkı şimdi sesinin onu sarhoş ettiği gibi.

"Ciddiyim," dedi. "Sesini içip sarhoş olduğum sayısız geceyi hatırlıyorum ben."

"Ne olur bana işkence yapma."

Oysa yapmak istiyordu. Bir saat önce Cem'in yanında incinen kadınsız benliğine iyi gelecekti bu. Yanında olsaydı, gözleri ve baş döndürücü sesiyle Cem'in saldırısından koruyabilirdi onu.

"Pekâlâ," dedi. "İşkence yok, ama biraz acıya, özlemin panzehirini buluncaya kadar dayanabileceğin miktarda acıya ne dersin? Bence ikimizin de ihtiyacı var buna." Ayşe karşılık vermedi. Belki burada parmaklarının ucuna batan acı, orada, on iki ay öncesine kadar binlerce kez öptüğü dudaklarına ulaşmış, konuşmasını engelliyordu. "Saçlarını kestirdin mi?" Buna dayanamayacağını biliyordu. Ağlıyor muydu? "Ağlıyor musun?"

Evet, ağlıyordu. İşte hâlâ bunun için seviyordu onu. Acısını nasıl söndüreceğini, sesiyle olduğu gibi sessizliğiyle de başını döndürmeyi bildiği için. Aldığı o elbiseyi giyip giymediğini, boynundaki kolyeyi çıkarıp çıkarmadığını sormaktan vazgeçti.

"Bu gece bir kadınla karşılaştım." Hattın ucunda mıydı hâlâ? "Bana seni hatırlattı."

"Seni seviyorum."

Öyleyse neden terk etmişti? Yoksa terk eden kendisi miydi? O sadece gitmişti. Ama gitmekle, terk etmek arasında yadsınamaz bir ilişki yok muydu?

"Şiir yazıyor musun? Lütfen söyle!"

Sesi titrek, ağlamaklı, ama umut doluydu ve sanki bir tek sözcükle yitirdiği her şeyi tekrar geri alacakmış gibi sabırsızdı. Beklediği o tek sözcüğü verdi ona:

"Evet."

"Öyleyse Abant'a geleceksin."

Bilmiyordu. Bildiği, geçmişte kalan her şey gibi onu da özlediği değil miydi? Bunu ona söylemedi, yalnızca, "Keşke 1971'de yanımda olsaydın," diye mırıldanmakla yetindi.

Sözleri Ayşe'yi güldürdü. Oysa ağlamalıydı; görüp dokunamadığı, ama dudaklarının ucunda bir yerlerde olduğunu bildiği o gözyaşları yarasını iyileştiriyordu.

"1971'de on beş yaşındaydım. İstanbul'da lisedeydim, biliyorsun."

Aslı 1971'de ona boyalı kalemlerle süslediği mektuplar yazıyordu.

"Sana Aslı'dan hiç söz etmiş miydim?"

"Hayır."

Sesi bu kez kuşkuyla bulanmış, rengini yitirmişti.

"O, 1971'de burada, Ankara'daydı."

"Sana bu gece evlenme teklif eden o mu?"

Güldü.

"Hayır; Aslı 1971'de, altı yaşındayken evlenme teklif etti bana. Bu geceki başkası. Alt katta oturuyor. Sanırım..."

Ayşe'nin sabırsız, inanmayan, nemli sesi sözlerini kesti:

"Onunla ya..."

"Hayır, onunla yatmadım."

Ama yatabilirdi. Bunu kuş uçuşu dört yüz kilometre öteden o da hissedebiliyordu. Yalnızca bir kadın istediği için değil, Cem'e karşı koymak, içindeki boşluğu doldurmak, belki de aynaya korkmadan bakabilmek için.

"Geleceksin, değil mi?"

"Bilmiyorum," dedi. "Önce 'K' bölümünü haklayacak, sonra da düşüneceğim."

Aralarındaki boşluğu on iki aydır özlemini çektiği derin soluğu doldurdu. Soluğu, yerini sessiz gözyaşlarına bırakırken yanındaymış ve saçlarını okşuyormuş gibi fısıldadı:

"Sakın vazgeçme. Hiçbir şey seni, benim için ağlamaktan alıkoymasın."

Hıçkırığı iyileştiriyordu onu; tıpkı bir zamanlar terinin ilaç olduğu gibi.

Telefonu Ayşe'den önce kapattı. Yatak odasına yürüdü. Ora-

da ölmüş kocasının bir canlı gibi soluk alan mektubu onu bekliyordu. Tekrar okudu. "Tehlikeli yalnızlık" acaba gerçekten de yazdığı kadar tehlikeli miydi?

Düşünmekten vazgeçti. Bu gece yerçekimini bile yenecek kadar güçlü bir koz vardı elinde: Onun şiirleri, hepsini okuması saatlerini alacaktı.

Üçüncü Bölüm

- 1 -

İkinci telefon, şiirlerden ve dört saatlik uykudan sonra, varlığından suçluluk duymak üzereyken çaldı. Nedenini bilmeden ve bundan rahatsız olup olmadığını araştırmadan Babaannesi'ni düşünmeye daldığı bir andı. Zil sesi onu tam o rüyaya dalmaya hazırlanırken yakaladı; uyusaydı yine o kuyuyu görecekti. Çünkü Babaannesi'ni genellikle o kuyudan önce ya da hemen sonra düşünüyordu.

Yatağın üstüne dağılmış kâğıtların arasından kalkıp masadaki telefona yürüdü. Nikotin ince bir pas tabakasına dönüşmüş, ağzını havasız bırakmıştı; diliyle damağını kazımaya çalıştı.

Ahizenin öteki ucundaki ses de tadını yitirmiş, sıkıntıyla kararmıştı.

"Alo, Kadir."

Murat; oydu. Düşüncelerini toplamaya çalıştı.

"Halit beni aradığını söyledi."

Sesi tehdit edilmiş gibi gizli bir öfkeyle titriyordu. Ona ne kendinden söz edecek ne de onunla ilgili soru soracak zamanı vardı. Telefonu her an kapatabileceğini biliyordu.

"Lale seninle konuşmak istiyor," dedi aceleyle. "Birkaç haftadır sürekli arıyormuş, ama bir türlü seni bulamamış."

"Onu az önce aradım. Evde yoktu."

Alçak, dememek için zor tuttu kendini. Lale'nin nerede olduğunu bilmesi gerekiyordu.

"Kayseri'de. Aydın'ı ziyarete gitti. Yarından sonra ararsan evde bulabilirsin onu."

İkisini de geçmişe taşıyan esnek, uzun bir sessizlik girdi araya. O sessizliğin içinde Lale'yi, Murat'ın ona âşık olduğu geceyi, ilk kez yattıklarında saklamayı beceremediği utancını, Lale gibi bir kızın ona âşık olmasının hiçbir zaman elde edemedikleri zafer duygusunu gözlerine kazıdığını, çölde öleceklerini düşündükleri o Kasım gecesinde Lale'nin adını sayıklar gibi art arda üç kez mırıldandığını duyabiliyordu.

"Neden aramıyorsun onu?"

Bu kez sessizlik şimdiki zamana aitti; Murat uzatmadan yanıtladı:

"Bak, ona da kaç kez anlatmaya çalıştım. Davalar..."

Sözünü kesti:

"Avukat üç hafta önce her şeyi tamamladı. Dönmene engel bir şey kalmadı."

"Hepsi bu değil." Geriye kalanları da dinledi. "Askerlik. Dönünce askerlik şubesine başvurmak zorundayım."

Lale haklıydı; dönmek istemiyordu.

"Bu da halledilebilir."

"Parti; bazı işler var."

Dudağını ısırdı. Sabrı –zaten kaynıyordu– taşmaya başlamıştı.

"Senden başka parti sözü eden kalmadı."

"En azından seçimleri beklemek gerek. Mutlaka erken seçime gidilecek. Buradaki görüş..."

"Sus!"

Sustu. Ona hiç bağırmamıştı. Bu ikisini de şaşırttı. Murat neden sonra yeniden konuşmaya başladığında sesi gibi uzaktaydı.

"Lale'ye söyle, biraz zamana ihtiyacım var."

Zaman! Bunu ondan, Halit'ten, hatta Nihat'tan isteyebilirdi, ama Lale'den asla. Lale zamanını, 1968'de ikisini tanıştırdığından beri, vere vere tüketmişti.

"Sana her şey denebilir, ama kimse Murat dürüst değildir di-

yemez. Seni Aydın'a karşı, tıpkı kendimi savunur gibi, kim bilir kaç kez savundum. Senin hep inandığını yaptığını, dürüst olduğunu, annesinin, benim, Halit'in ve daha birçok kişinin sırf bu nedenle sana saygı duyduğumuzu anlattım. Şimdi o dürüstlüğünü hatırla ve..."

"Tamam!" Sesi buz gibi soğuktu. "Lale'ye söyle, geçen hafta ona mektup yazdım. Bugün yarın alır."

Sonra tek söz söylemesine fırsat vermeden telefonu kapattı. Onu kabuğunun en zayıf yerinden yaraladığını biliyordu.

Ahizeyi yerine koyup yatağa, gece tekrarlaya tekrarlaya tüketemediği şiirlere geri döndü.

"Olur da bir gün rüyalarımdan çıkıp gidersen habersiz / Ya da çığlık atarsan kasıkların ezildiğinde bensiz / Bil ki ben yokum, belki yelkenlerimi doldurdum / Belki derin sularda seni düşünerek boğuluyorum."

Hepsi boğuluyordu; Halit, Lale, Murat, o ve Ayşe.

Yatağa sırtüstü uzanıp yeniden Babaannesi'ne, on yedi yaşındayken Babası'nın üstünden denize atladığı o kayaya ve artık neredeyse unuttuğu yarımadaya dönmeye çalıştı. Ama başaramadı. Gözlerini ne zaman kapasa, karanlığı ağaçlar ve yeşillik dağıtıyordu.

Bu Ayşe demekti. İstediği zaman, istediği yere gidecekti; artık onun kadar emindi.

- 2 -

Dokuz numaralı dairenin önünde duraklamadan hızlı adımlarla aşağıya indi. Peşinde dudaklarını yitiren o küçük kızın hayaleti vardı, hissedebiliyordu. Durdu, yana baktı. Posta kutusundaki zarf yanılmadığını gösteriyordu. Bozuk ama düz bir çizgide ilerleyen elyazısı sanki Hülya'nın değil, onun ağzından yazılmıştı.

"Lütfen, karar vermeden önce bir kez görün..."

Hepsi bir cümleydi. Ama bu kadarı bile, Babaannesi'ni ya da Naciye Kadın'ı hatırladığında omuzlarına çöken o suçluluk duy-

gusunu taşınamayacak kadar ağırlaştırmaya yetti. Kaçarcasına bulvara çıktı. Güneş her şeyi eritmek için tepedeki yerini almıştı; kaldırımın ortasına yürüyüp durdu. Yararsızdı, sıcak bile beyninde buz kesen düşünceleri çözecek kadar güçlü değildi.

Yine de yanından geçenlerin meraklı bakışlarına aldırmadan dakikalarca kımıldamadan, beynindeki buzun dağılmasını bekledi. Ama dağılmadı; camiden yükselen ezan sesiyle irkildiğinde dalga dalga soğuyarak yayılmış, ayaklarına kadar inmişti. Ezan sesi kaslarını donduran hareketsizliği kırıp parçaladı. Yaşlı adam! Bu onun için de işaretti.

Bu kez, hiç olmazsa bir cenaze bulma umuduyla camiye doğru yürüdü.

Hamparsum... Hamparsum... Hamparsum... Ses yankılanırken oturduğu bankta kımıldamadan, büyülenmiş gibi caminin avlusundaki musalla taşının üstünde duran tabuta bakıyordu. Sözcük, beyninde dakikalardır hiçbir kapıyı –boşa dönen bir anahtar gibi– açmadan, yalnızca acı vererek tekrarlanıyordu. Gözlerini kapayarak sorularla birlikte arkaya yaslandı. Yaşlı adam ölümün kokusunu alıp gelecek miydi? Kayıp ciltler onda mıydı? Yan tarafta baston sesine benzeyen sesi duyunca doğrulup gözlerini açtı; hiç kimse yoktu, saçmalıyordu. O yaşlı adamla ilgili bildiği ya da öğreneceği hiçbir şey burada bir tabutu gözetlemesini açıklamaya yetmezdi.

Yaşlı adam on dakika sonra, sanki avını kilometrelerce öteden fark edebilen yırtıcı bir kuş gibi ortaya çıktı ve yine o duvarın üstündeki yere oturdu. Sonunda gelmişti. Kuruyan dudaklarını ıslatıp yutkundu. Yararsızdı, boğazındaki tıkanıklığı açamamıştı. Kımıldamaya çalıştı; başaramadı. Sanki uzun bekleyişin gerginliği onu banka bağlamış, hareketsizleştirmişti. Bir süre, o görünmez bağlar çözülünceye kadar bekledi, sonra doğrulup adama değebilecek kadar yaklaştı. Şimdi soluk alışını duyabiliyordu. Bedeni, suyunu kaybetmiş kuru bir dal kadar kırılgan görünüyordu. Yok denecek kadar yassı bir göğsü vardı. Kâğıt kadar incelmiş, soluk aldıkça bir balığın dudaklarına benzer bir şekilde kıpırdayan ciğerleri göğsünde değildi, sırtına yapışmıştı sanki. Başı bedenine göre küçüktü. Etsiz yanakları çök-

müştü, bu da yüzüne –iki yanda avuç büyüklüğündeki kulakları bir yana bırakılırsa– bir kurukafa görüntüsü veriyordu. Dakikalarca kımıldamaya cesaret edemeden, sadece soluk alarak bekledi. Neden sonra soluğu yaşlı adamınkiyle aynı ritimde buluşunca, birden yedi sekiz yaşlarındayken Babaannesi'nden gizli gittiği dalgalı burnun ucundaki kayaların dibinde yakaladığı o yengeçleri hatırladı. Yengeçler de bacaklarıyla kıskaçları koparıldığında yaşamaya devam eder, bir saati andıran kalpleri, ölmeden önce dakikalarca atardı. Karşısındaki yaşlı adam işte o yengeçleri andırıyordu ve sanki ölümle arasında sadece az sonra duracak kalp atışları vardı.

Karşı kaldırımdan yaklaşan çocuğu görünce geriye çekildi. Hava dayanılmayacak kadar ısınmıştı, ama yaşlı adamın sıcağa aldırdığı yoktu. Hâlâ caminin avlusundaki tabuta bakıyordu. Musalla taşı ile gözleri arasında hiçbir şey kımıldamıyor, o çizginin dışındaki her şey sıcakta eriyip buharlaşıyordu. Yanılmıştı; kalbi değil, yalnızca gözleriydi yaşayan. Bakışları tabuttaki cesedi canlandıracak kadar hayat doluydu. Ağacın arkasına çekildi. Küçük çırak –bu kez önlüğü yoktu– adamın yanına gidip kulağına eğilirken elini açmayı unutmamıştı. Yaşlı adam parayı verince çırak tekrar karşı tarafa geçti.

Yeniden adama yaklaştı. Yandan bakıldığında yaşlı birinden çok bir sakatı andırıyordu. Bedeninin kırıklığını düzelten bir öksürükle doğrulunca ilk kez onu gerçek yüzüyle gördü. Öksürük! Beynindeki bir zar yırtıldı. Hatırlıyordu, ona benzediğine emindi.

"Burada ne yapıyorsunuz?"

Sıçrayarak geri döndü. Hülya'ydı. Güneş gözlükleri yüzünü inceltmiş ama daha da karartmıştı. Telaşla uzanıp kolundan tutarak geriye çekti onu.

"Sus!"

Hülya susmadı; karşısındaki yüzde gördüğü bir şey onu korkutmuş gibi gözlerini onunkilerden kaçırarak konuşuyordu.

"Yapmayın. Lütfen!"

Neredeyse çığlık atacaktı. Kadının kolunu bırakıp yüzüne baktı.

"Ne yapıyordum ki?"

Hülya gözlüğünü çıkarıp geriledi. O korku hâlâ yüzündeydi, ama o ifade bir gece önce bedenini sunmaya hazır olduğu adama yabancılaştırmıştı onu.

"O ihtiyarı... onu... öldürmeyi mi düşünüyordunuz?"

Bir an gülmeyi düşündü, ama yaşlı adamın duyabileceği korkusuyla kahkahayı derin bir soluk gibi emip ciğerlerine geri gönderdi. Deliydi bu kadın. Elini uzattı, Hülya kararsızdı; vahşi bir hayvanın saldırısından sakınmak ister gibi gerilemek ile ona dokunmak arasında bocalıyordu. Doğru muydu söyledikleri? Birden o eski, neredeyse unuttuğu dönmeyi hissetti başında.

Sadece, "Hayır," diye mırıldandı. "Doğru değil."

"Öyleyse benimle gelin. Buradan uzaklaşın."

Birden her şey gerçekliğini yitirdi. Hülya'nın elini tuttu ve onu, o baş dönmesinin içine hapsettiği rüyadan, sokağın seslerine, havanın sıcaklığını hissedebildiği gerçeğe geri taşımasına izin verdi.

Ona tekrar baktığında caddeye çıkmışlardı; el eleydiler, Hülya yine gözlüklerini takmış, konuşuyordu:

"En son ne zaman yemek yediniz?"

Yemek. Hatırlamıyordu. Ama ne yemek önerisi ne de gerçeğe dönen yoldaki kılavuzluğu, onu, o küçük kızı görmek zorunda bırakabilirdi. Bunu ona söyleyecekti.

"Gelin, arabamı aldım."

Kırk beş dakika sonra, geniş bir leğenin içindeki durgun suyu andıran göle ve Hülya'ya bakmamaya çalışarak, önüne konan dört küçük tabağın içindekileri bitirmek üzereydi. Gölün, deniz özlemini uyuşturduğunu, körelttiğini söylemek istedi ama Hülya'nın sessizliği vazgeçirdi onu. Yemek boyunca da konuşmamıştı. Hâlâ birbirinden ayırabildiği bakışlarının arasına hapsettiği, o yaşlı adama bakarken gerçek anlamda ilk kez tanıdığı adamı yeniden ölçüp biçtiğini hissediyordu. Birasını bitirinceye kadar inatla sessizliğini korudu. Gevezeliğini caminin karşısındaki o bankta bırakmıştı. Ancak garson masayı temizleyip uzaklaştığında canlandı.

"O yaşlı adama neden öyle bakıyordunuz?"

"Bilmiyorum."

Doğru değildi, biliyordu. O öksürüğü daha önce kaç kez duymuştu.

"Çok gariptiniz; ter içindeydiniz, hıçkırıyor, tir tir titriyordunuz." Konuşmadığını görünce üsteledi: "O yaşlı adam kim?"

"Tanımıyorum."

"Sizi kızdıracak bir şey mi yaptı?"

Öksürmüştü, ama o bunun ne anlama geldiğini nasıl anlatabilirdi ona? Araya girerek onu tekrar düşünceleriyle baş başa bırakacak sessizlikten önce atıldı:

"O yaşlı adamı bırakalım, ne dersin? Bana biraz kendinden söz et."

Hülya karar veremeden bir süre onu süzdü. Sonra ısrardan vazgeçtiğini belli eden bir sesle konuşmaya başladı:

"Ben Kastamonuluyum." Yüzünü arada bir yoklayan terk edilmişlik ifadesinin nedeni bu olmalıydı. "Ablam yirmi beş yıl önce bizi Ankara'ya getirdiğinde beş yaşındaydım. Annemi babam, babamı da Annemin dostu öldürdüğü için Ankara'ya, hemşehrilerin yanına, küçük, tek odalı bir eve taşındık. Zaten kız kardeşimle bana hep ablam bakardı. Sonra günün birinde, ben on iki yaşındayken ablam bir akşam eve dönmedi. Bir taksi şoförüyle kaçmış. Geri göndereceklerdi ama Tosya'da akrabalarımız kalmadığı için polisler bizi Keçiören'deki yetimhaneye yerleştirdiler. Kardeşim sekiz yaşındaydı."

Gölden ona döndü. Otuz yaşında görünmüyordu; ablasının onları terk ettiği günkü kadar çocuksu, savunmasız bir ifade vardı yüzünde.

"Kardeşimi birileri hemen evlat edindi. Ben hem büyüktüm, hem de onun kadar güzel değildim." Onu yalanlamadan sessizliğini korudu; elinden daha fazlası gelmiyordu. "Bir daha onu görmedim. On sekiz yaşımı doldurunca beni yetiştirme yurdundan çıkardılar. Sonra..." Sonrasını özetleyerek anlattı: "Önce bir çocuk vardı. Sonra ablamı kaçıran şoför çıktı ortaya. Beni ona götürecekti. Birlikte Malatya'ya gittik." Pişmanlık taşımayan, ama yüz hatlarını kalınlaştıran o gülümseme için söz-

lerine kısa bir ara verdi. "Orada beni sattı." Yüzüne bakıyordu. Onu yargılamadığını görünce rahatladı. "Altı yıl Malatya, İskenderun ve Mersin'de kaldım. Bu arada ablamla da karşılaştım. Hapçı olmuştu; üç kez kendini doğramış. Dördüncüsünde öldü. Jileti bileğine derin batırmış. Altı yıl önce Ankara'ya döndüm. O zamandan beri de bildiğim tek yolla para kazanıyorum. Telefonla."

Garson hesabı getirince parayı verip sigarasına uzandı. Göründüğünden de güçlüydü. Bu onu, o ihtiyar adamın öksürüğü kadar rahatsız ediyordu. Yakmasını beklediği sigarayı ondan umut kesince yana bıraktı.

"Kız kardeşimi çok aradım. Ailesinin izini Eskişehir'e kadar takip ettim. Sonra..." Anlayamadığı, ama her şeyi açıklayan bir el işareti yaptı. "İşte, hepsi bu kadar."

Hepsi bu kadar! Hayır, dahası da vardı; emindi. Hangi yanıtı alacağını bilerek sordu:

"O... Fotoğrafını gösterdiğin küçük kız hangi yetimhanede?"

"Keçiören'de."

"Kız kardeşine mi benziyor?"

Hülya başını salladı.

"Hayır, kız kardeşim çok güzeldi." Yine gülmesini beklediği yüzü, bu kez canı acımış gibi dalgalandı. "O kız galiba bana benziyor."

Kurtarmak istediği o küçük kız mı, yoksa kendisi miydi? Çakmağı uzattı. Bu, onun için yaptığı ilk şeydi. Hülya keyfini çıkartmak ister gibi oyalanarak sigarasından duman çıkıncaya kadar elini tuttu.

"Bak, neden gerçekten evlenmeyi düşünmüyorsun? Şöyle, doğru dürüst birisiyle. Belki o zaman istediğin o çocuğu doğurursun."

Bu kez alacağı yanıtı bilmiyordu.

"Bu kadar yıldır hiç gebe kalmadım. On ay önce doktora gittim, tüplerim tıkalıymış." Sesi sakin ve gerçeği kabullenenlere özgü duruluktaydı. "Yani benim asla çocuğum olmayacak."

Asla! Bir an, benim de, demeyi düşündü. Ama sustu. Derinliğini kimsenin ölçemeyeceği dramı bu tek sözcükten daha iyi

hiçbir şey özetleyemezdi. Belki de asla o küçük kıza sahip olamayacaktı, ama bu kararlılığını dışavuran gücünü yitirmesine asla neden olamazdı. O asla vazgeçmeyecek kadınlardandı.

"Neden sizi seçtim, biliyor musunuz?"

Bilmiyordu, başını salladı. Hülya, küstah gözüpekliğinin karşısındaki adamı ele geçirdiğinden habersiz, saldırgan bir sesle yeniden atıldı.

"Kâzım Efendi'nin cenazesine apartmandan giden tek kişiydiniz. Sizi gördüm. Ortanca oğlu hastalanınca doktor arkadaşınızı çağıran da sizdiniz." Demek Lale'yi doktor sanmıştı. "Bu çocukları sevdiğinizi, insanlara yardım etmeyi borç bildiğinizi gösterir. Sonra..." Uzaklarda bir yerde onu Amcası'na, Babaannesi'ne, Girit masallarına taşıyan, ama Hülya'nın duymadığı Zorba çalıyordu. "Siz solcusunuz; orospuların da dürüst olabileceğini bilirsiniz."

Kendini tanımlamak için kullandığı sözcük, Hülya'yı değil, onu rahatsız ediyordu.

"Hepsi bu kadar mı?"

Hülya yüzünde daha önce hiç rastlamadığı bir ifadeyle utanır gibi gözlerini önüne eğdi.

"Parasızsınız. Hep para sıkıntısı çekermişsiniz. Düşündüm, rahatça yaşayacak kadar para verirsem işime aldırmadan bir süre benimle evli kalabilir, diye. Oran'daki eve taşınırdık; işi bırakırdım. Siz de canınızın istediğini yapardınız." Elini kaldırıp susturmayı denedi ama boşunaydı, Hülya onu ikna etmek için eline geçen fırsatı sonuna kadar kullanacaktı. "Hem bir takıntınız da yoktu." Anlamamış gibi bakınca açıkladı: "Yani bir kadın filan. O kadın gittikten sonra kendi kabuğunuza çekilmişsiniz." Daha sözleri bitmeden gözleri korkuyla dolmuştu. Belki hep küçümsediği, ama onlar gibi olamayacağını bildiği öteki kadınlar onu korkutuyordu. "Yoksa dün gece... arayan o muydu?"

Karşılık vermedi. Ama onun –ancak bir fahişenin edinebileceği– içgüdüleri vardı. Kuşkuları hep korktuğu sona varmaz mıydı?

"Yeniden... Geri mi geliyor?"

"Hayır," dedi. "Gelmiyor." Rahatlamasına fırsat vermeden ekledi: "Yolun ortasında buluşacağız."

Hülya bir süre konuşmadan, karşısındaki adamın sözlerinin ardına sakladığını düşündüğü gerçeği aradı. Sessizliği sona erdiren sesi hâlâ vazgeçmediğini haber vermek ister gibi daha da kalınlaşmıştı.

"Yani daha kesin bir şey yok."

"Yok," dedi.

"Onu hâlâ seviyorsunuz, değil mi?" Bir an gülmeyi düşündü, sonra vazgeçti. Sorgusuz ve sorgucusuz itiraf ettiği tek şey bu değil miydi? Başını salladı. "Ya o sizi?"

"Sevdiğini söylüyor."

"Öyleyse?"

Bu soruya verebileceği bir yanıt yoktu. Aslında sessizlik, Hülya'yı mutlu edebilecek tek yanıttı; değerini bildiği bir armağan almış gibi o sessizliğe bozmadan sarıldı.

Dakikalar sonra o, gölü seyretmekten, Hülya da art arda sigara içmekten bıkınca kalktılar. Dik dik bakan ve parayla elde edebilecekleri kadınların kokusunu hemen alan erkeklerin arasından onu arabaya kadar izledi.

Hülya kapıyı açmadan önce durup döndü.

"Yine de o kızı görmeye geleceksiniz, değil mi?"

Yanıtını biliyordu, üstelemedi.

- 3 -

Caddeden sokağa dönmeden önce durup aşağıda, aralık kapağından buhar kaçıran bir çanağı andıran kente baktı. Öndeki tepeciklerin morluğu arkaya ulaşamamış, yüksek dağlar belirsiz bir rengin içinde kaybolup gitmişti. Keçiören'in yerini bulmaya çalıştı, ama üstünde kalenin yer aldığı tepe ve artık günü terk eden sıcaklık, dudakları olmayan o küçük kızın soluk aldığı yeri gözlerden saklıyordu.

Sigarayı atıp sokağın gölgeyle serinlemiş tarafına geçti. O kızdan sorumlu değildi. Tekrar durdu. Son yarım saatte bu dü-

şünceyi üçüncü kez tekrarlıyordu. Öyleyse neden midesi ağrıyordu? *"Yeryüzündeki bütün haksızlıkları siz mi düzelteceksiniz?"* Bakışları askerî savcının sağ alt çenesindeki altın dişe takılmış, yanıt vermeden onu dinliyordu. *"Siz kendinizi ne sanıyorsunuz?"* Dinozor, diye mırıldandı. Şimdi sorsa, böyle yanıt verirdi. *"İnsan olmanın bilincine varmak, önünde sonunda insanı kurtarıcılığa iter. Önemli olan bu dürtüyü toplumun istekleri ve insanlığın ahlaki sınırları içinde tutup koruyabilmektir."* Bunları söyleyeni hatırlıyordu. Kesinlikle o savcı değildi.

Tekrar yürümeye başladı. Ev, sokağı dik kesen, merdivenli, dar yaya yoluna bitişikti. Birkaç dakika sonra o yaya yolunun ortasında, düşünceleri hâlâ dudakları olmayan o küçük kızla dolu, yandaki bahçeyi seyrediyordu. On bir yıl önce, Murat ertesi sabah ne kadar süreceğini bilmediği gönüllü sürgüne hazırlanırken, Lale o bodrum katında birden ona dönmüş ve en çok, şimdi az ötede, koyu gölgelerin ve hiçbir şeyle bozulmayacak bir dinginliğin içindeki bu bahçeyi özlediğini fısıldamıştı Murat'tan gizleyerek. Gözlerinde yaş yoktu; ama sözleri Murat için yaktığı sessiz bir ağıttan farksızdı. Kapıya doğru yürüdü. Yıllar, bu bahçenin yanına başkalarını da eklemişti. Lale şimdi hem çocukluğuna ait bu bahçeyi, hem Aydın'ı, hem de Murat'ı özlüyordu.

Kapı, el biçiminde tokmağı ikinci kez vurmasına kalmadan hemen açıldı. Rıza Bey de kızı gibi pek değişmemişti. Bir an inatçılığın yaşlanmaya iyi gelen bir ilaç olduğunu düşündü. Rıza Bey bir süre, şaşkın, daha çok da tanıdık gelen bir yüzü hatırlayamamanın kabalığından uzak durmak isteyen bakışlarla onu süzdü. Sonra, "Kadir!" diye mırıldandı.

Adını unutmamıştı; şaşkınlığının nedeni, ona altı yıl öteden bakan yüzünün değişmemiş olmasıydı.

"Evet, benim."

Adamın yüzü birden karardı.

"Ne oldu? Yoksa Aydın'a..."

Elini kaldırıp adamın korkusunu yatıştırdı.

"Hayır, Aydın'ın bir şeyi yok."

Yanıt, kuşkunun havaya kaldırdığı omuzlarını aşağıya indir-

di. Neden Lale'yi sormamıştı? Birkaç dakika sonra arka bahçede üzerine kumaştan bir kılıf geçirilmiş çaydanlıktan, Rıza Bey'in antika fincanlara koyduğu çayını yudumluyordu. Masanın üstünde elyazısıyla kaleme alınmış notlar, biri açık üç kitap ve eski model bir teyp vardı. Kapıyı çaldığında çalışıyor olmalıydı. Gözleriyle izin alıp kitabı önüne çekerek kapağına baktı.

"Yeni kitabım için notlar alıyordum," dedi Rıza Bey. Sonra sorar gibi baktığını fark edince fincanını masaya bırakıp koyu gölgenin içine sığınarak geriye yaslandı. Pek değişmemişti ama yüzü karanlıkta sağlıksız görünüyordu. "Estetik. Arabesk genel anlamda sana ne ifade ediyor?"

Lale ile arabesk arasında çok uzun bir yol vardı. Sözcük, seçkinliğin bir simgesi olan bu bahçeye yabancı değil miydi? Yine de yanıtladı:

"Sıradanlığın, kentli olamamış kırsal göçün bir çeşit tepkisi, dışavurumu, belki de özlemi."

Rıza Bey elini düşüncelerine katılmadığını anlatmak ister gibi hızla salladı.

"Yalnızca müziği düşünme. Zevkleri, kentsel mimariyi ya da yaşam tarzını düşün." O düşünmüştü. "Arabesk, eksikliği duyulan bir estetik arayışının çapsız bir sonucu bence." Sonra eksikliği söyledi. "İslâm estetiğinin."

Omuzlarını silkti.

"Oysa bazıları Osmanlı döneminin büyük ve kendine özgü bir sentez olduğunu söyler. Böyle bir örnek varken neden bir eksiklik duyulsun?"

"Doğru. Ama sorun da bu zaten. Öyle bir kültür ve geliştirilebilecek bir örnek varken, Cumhuriyet dönemi, bizi yedi yüz yıllık büyük bir mirastan yoksun bıraktı. Rakibi olduğu için Osmanlı dönemini yok saydı."

Bu kez güldü; oysa tedirgindi. Rıza Bey'in sözleri Halit'i hatırlatıyordu ona.

"İstanbul, camiler, saraylar, Divan Edebiyatı ve müzik hâlâ yerli yerinde duruyor."

Rıza Bey de karşılık verir gibi güldü. Ama rengini yitirmiş yüzünü aydınlatmayan gülümsemesinde dudakları eksikti.

"Evet, ama aramızda neredeyse yetmiş yıl var. Biliyor musun, Cumhuriyet döneminde hiç dinî müzik bestelenmedi, büyük, kalıcı cami inşa edilmedi, simgesel bir bina yapılmadı. Aslında yetmiş yıl da çok önemli bir süre sayılmaz." Tekrar fincanını aldı. "Katoliklik deyince aklına hangi ülke geliyor?"

"İspanya," dedi pek düşünmeden.

"Hiç İspanya'daki Katolik egemenliğinin, Endülüs'teki Müslümanlıktan kısa olduğunu düşündün mü?" Hayır, düşünmemişti. "Müslümanlar neredeyse sekiz yüzyıl Endülüs'te kaldılar. Oysa Katolik egemenliğinin yaşı beş yüzyıl, varlığı ise yedi yüzyıl. Anadolu'ya gelince; Müslümanlıkla Hıristiyanlık hemen hemen eşit."

"Bütün bunlardan çıkan sonuç nedir?"

Rıza Bey hazırlıklıydı; sanki yoğunlaşan düşüncelerinin kıvraklığını yitirmesinden korkar gibi heyecanla konuşmasını sürdürdü:

"Yetmiş yılın, toplumların bilincini yok edemeyecek kadar kısa olduğu."

"Sizce bu yalnızca bir estetik sorunu değil, öyle mi?" Rıza Bey başını eğince devam etti: "Toplum sizce Müslümanlığı mı unuttu?"

"Hayır, nüfusun yüzde doksan dokuzu hâlâ Müslüman. Ama sorun bu değil. Sorun aydınların yetmiş yıl önce dinden boşanmış olmaları."

Gülmeye çalıştı, ama başaramadı. Karşısındaki adamın ciddiyeti engelledi onu.

"Kendilerine aydın diyen ve dinden pek uzak olmayan epeyce sağcı tanıyorum ben."

"Hayır, Türkiye'de gerçek anlamda sağcı aydın yok. Sistematik bir sağcılıktan bile söz edilemez. Solun entelektüel planda tartışılmaz bir üstünlüğü var. Kemalistleri –doğru olmadığını biliyorum, ama gelenekçilerden ayırmak anlamında söylüyorum– sola koyarsan bu hep böyle gelmiş. Sağcı aydınların sorunu bence kompleksleri; bu belki biraz da taşralı kimliklerini bir türlü üzerlerinden çıkarıp atamamaktan. Bütün yaptıkları, ideolojik üstünlüklerini bildikleri sola karşı kendilerini savun-

mak. Orijinal değiller. Soldan etkilenmiyorlar. Sol düşünce de sağı yok sayıyor. Şimdi yapılması gereken yetmiş yıllık bu ayrılığı sona erdirmek; aydınları ve dini tekrar evlendirmek."

Bu kez başardı ve kabalık olduğunu bile bile, bahçeyi bir ten gibi saran dinginliği kahkahalarıyla parçaladı. Rıza Bey alınmamıştı. Sessizliğinin, düşüncelerinin kırılganlığını korumayı başaracak bir zırh kadar güçlü olduğundan emin, fincanındaki çayı yudumluyordu. Sağcılık! Dinden bağımsız sağcı olur muydu?

Rıza Bey tekrar konuşmaya başladığında kendinden emin sessizliğinin uyandırdığı kuşku, alaycılığını kemirmeye başlamıştı. Halit'le bu adamın arasında bilmediği bir ilişki vardı ve Halit'i ondan uzaklaştıran bu bağdı.

"Türk-İslam sentezi hakkında ne düşünüyorsun?" Kendisininkinin değil, Rıza Bey'in düşüncelerinin önemli olduğunu bilerek yanıt vermedi. "İlk bakışta faşizan eğilimli, pek geniş taban bulamayan, baskıcı ve elit sağcıların ortaya koymaya çalıştığı bir sisteme benziyor. Ama bence bu sentezin ne olduğu önemli değil. Önemli olan böyle bir ihtiyacın hissedilmiş olması ve araştırılması. Çıkış noktası olarak pek yanlış sayılmaz."

"Neden?"

"Çünkü hayran olduğunuz Batı uygarlığının temelinde de ülke ve din sentezi vardır da ondan. Bir düşün, Batı kültürü nereye dayanır? İspanyol, Katolik-İtalyan, Katolik ve Protestan sentezine. Mesela Buñuel'i önemli kılan, Katolik bir ülkeden olması değil midir?"

"Buñuel ve Katoliklik? Benim bildiğim Buñuel, Katolikliği kesinlikle reddetmiştir. Kişiliğinin ve sanatçı kimliğinin özü budur."

Rıza Bey fincanı masaya bırakarak gülümsemeye çalıştı. Ama dudaklarında buna izin vermeyen, çözemediği sağlıksız bir bükülme vardı.

"Doğru. Batılı aydının sorunu, dinden bağımsız bir kişilik ve kimlik geliştirmektir. Bu yüzden çoğunun, sizin deyiminizle Tanrı'yla –bana göre Allah'la– sorunu vardır. Ama hepsi önce dinle birlikte yaşar, ardından ondan kurtulmaya çalışır. Oy-

sa bizim aydınlarımız laiklik perdesinin arkasında ateisttir ve kişiliklerini zenginleştirebilecek bir unsurdan, Müslümanlıktan habersizdir ya da Müslümanlığa karşı hep düşmanca bir tavır alırlar."

"Yani sizce sol ve İslam, ikisi birlikte..."

"Birbirlerine karşıt olsalar da aynı potada var olmalılar. Aslında bu büyüleyici bir zıtlık. Türk-İslam sentezinin zayıflığı da burada yatıyor. Müslüman hareketi aydınlardan, soldan etkilenmeden, eleştiriden ve yardımdan kopuk hiçbir yere varamaz. Varsa bile kendini bulacağı en iyi konum, belki bir biçimi olan, ama içi kof, erkek üstünlüğünün hoyratça hüküm sürdüğü yetersiz, gelişmemiş bir durum olacak."

Sözlerini izleyen sessizlik bahçenin sonsuzmuş duygusunu uyandıran dinginliğini geri getirdi. Bu adamı değişik ve olağanüstü kılan inançsızlığıydı. Sorularla sınadığı, sağını solunu kemirdiği her inanç, sonunda onu hep inançsızlığa, kaçınılmaz olarak da değişik bir kimliğe büründürmüştü. Yine de karşı koymak için dayanılmaz bir istek büyüyordu içinde. Rıza Bey'in eli, çayını içerken ağrıyormuş gibi göğsündeydi, bitirmesine fırsat vermeyecekti.

"Benim bildiğim bu evliliğin imkânsız olduğu."

Rıza Bey, keyfi kaçmış gibi başını salladı.

"Ama Türkiye'de sol, Kemalist Jakobenlerin, küçük burjuva radikalizminin, hatta Seyfiye'nin peşine takıldı ve ittifaklar araştırdı. Şimdi de partili sol düzene, marjinallerde kökünden şovenizm kokusu yayılan etnik bir harekete teslim olmanın eşiğinde. Buna ne dersin?"

Buna verecek yanıtı vardı:

"Ben 1968'i özlüyorum. Hâlâ '68'de düşündüklerimin de, karşı çıktıklarımın da doğru olduğuna inanıyorum. Hâlâ aynı rüyayı gözleri açık görmeye çalışıyorum. Doğru olan da bu. İdeallerin hâlâ şansı var; belki de her zamankinden daha çok. Sanıldığının aksine barutu bitmedi."

Sözleri Rıza Bey'i ne öfkelendirmiş ne de güldürmüştü. Sanki kararını yıllar önce vermiş gibi onunla ilgili düşüncelerini özetledi:

"Sen yalnızca yüreğinle yaşamaya çalışanlardansın. Bu donkişotluğun ta kendisi. Biraz da naif bir tavır."

Yürek! Elini göğsüne götürdü. İkisinin varlığından da mutluydu. Biri kanını pompalıyor, Ayşe'nin başını yasladığı bir gece keşfettiği ikincisi ise, günün birinde göreceğini umduğu rüyayı canlı tutup sevgi üretiyordu.

Tekrar Rıza Bey'e baktı. O, yüreğinden uzakta, mantıklı ve sorgulayıcıydı. Birden Lale'nin, babasından çok şeyi miras aldığını fark etti.

Lale! Buraya onun için gelmişti. Yutkunup, "Az önce Lale'ye uğradım," dedi. "Daha dönmemiş. Biliyorsunuz arada Kayseri'ye, Aydın'ı görmeye gidiyor."

"Biliyorum; onun gitmediği hafta sonları Aydın'ı ben ziyaret ederim. Sanıyorum, sen bunu bilmiyordun."

"Bu konuda bildiğim, Lale'nin çok yalnız olduğu ve sizin ona yardım etmeyi reddettiğiniz."

Rıza Bey fincanını bıraktı. En çok altı yedi kez gördüğü birinin nasıl olup da onu sorguladığını kendine soruyor olmalıydı.

"Bilmediğin bir başka konu da bu. Kimse Lale'ye git ya da buraya gelme, demedi. Seçimi o yaptı. Annesini bırakarak bu evi terk edip gitti."

"Lale onurlu bir kızdır. Biri kocasını küçümserse, o kişi babası da olsa, gerekeni yapar. Lale'ye onurlu olmayı kim öğretti? Yalnızca karınız mı, sizin de payınız yok muydu?"

Rıza Bey başını salladı.

"Kocasını küçümsemedim ben."

Hâlâ küçümsüyordu; şimdi bile Murat'ın adını –sanki kirletecekmiş gibi– ağzına almıyordu.

"Lale buradan ayrıldığında annesinin hasta olduğunu bilmiyordu. Aydın doğduğunda hastanede gördüm karınızı. Hiç de hasta birine benzemiyordu."

"Ama hastaydı. Bunu ölerek kanıtlamadı mı?"

Dudakları ağzına öylesine yapışıktı ki, konuşurken karşısındakinde dişleri yokmuş duygusu uyandırıyordu.

"Murat sandığınız kadar kötü biri değildir."

Güldü. Dişleri vardı; hem de hepsi sağlamdı.

"Öyleyse neden buradasın? Neden Lale'ye yardım etmemi istiyorsun? Sence oğlu cezaevinde açlıktan ölürken, onun karısının yanında olması gerekmez mi?" Tekrar güldü. Bu yüzünü tamamiyle değiştiriyordu. "Onun hakkında en iyi değerlendirmeyi sen yapabilirsin. Ne düşünüyorsun? Aydın küçükken arada buraya gelirdi, gizlice tabii. Bizim Hatice Kalfa getirirdi. Babasını kim sanıyordu, biliyor musun?" Biliyordu; söylememesi için onu uyarmaya çalışırken Rıza Bey, Lale'den öç alırmış gibi fısıltıyla söyledi: "Seni... Evet, seni babası sanıyordu."

Araya giren o uzun sessizlik boyunca önündeki bahçeyi, mutlu bir gelecek yerine hüzünlü bir yalnızlığı seçen, üç kuşaktır damarlarında mavi kan akan parlak bir hariciyeciyi göçmen bir işçinin –ömrünün yarısı hapiste, öteki yarısı sürgünde geçen– oğluna yeğleyen o inanılmaz kadın için seyretti.

Rıza Bey'in meraklı sesi geri getirdi onu.

"Dönecek mi?"

Sorusu onu hazırlıksız yakalamıştı. Bir an kimden söz ettiğini çıkaramadı. Ama bütün dünyayı sevecen bakışlarla kavrayan gözlerindeki –neredeyse kirli– hınç kimi kastettiğini ele veriyordu. Yüreğinde bütün insanlığa yetecek kadar sevgi çoğaltabilen bu adam neden bir tutamını kızından esirgiyordu?

Sigara içmeliydi.

"Bilmiyorum," dedi. "Sonunda dönecek ama bütün sorun, zamanı."

"Oysa avukat işlemleri tamamladı, değil mi?"

Her şeyi biliyordu. Lale'nin çaresizliğinin nerelere uzandığından haberli olduğundan da emindi. Gözlerine döndü. Yanılmıştı; bakışlarında yoğunlaşan öfkenin pek azı Murat'a yönelikti. Onun sorunu Lale'yleydi. Birden midesi bulandı. Bu adam kızını değil, sanki sevgilisini yitirmişti.

Çayı ve sigarayı bıraktı. Bahçe şimdi bütün büyüsünü karşısındaki adamın gözlerindeki hınçla yitirmiş, kirlenmişti. Rıza Bey konuşmaya başladığında bahçe gibi sesi de değişmişti.

"Yazıyor musun?"

Başını salladı, bıçağın sırtında dengede durmaya çalışırken yazmanın ne anlamı vardı.

"Kitaplarını okudum. Belki gerektiğinden çok Batılı. Ama sizin kuşağın sorunu hep bu oldu. Yine de akıllıca yazılmış kitaplar olduğunu söylemeliyim; çevremizdeki sağlığı düşününce bu oldukça önemli. Bence biraz da beynini kat yazdıklarına. Sadece duygusal bir bağlılığı tekrarlamak." Onun da omuzları vardı, silkerek gösterdi. "Bu bir süre sonra itici gelir. Unutma, insanlar kabul etmek istemeseler de, içtenlikten ürkerler."

Tedirginlik belkemiğini çürütecek kadar keskinleşmişti; dayanamayacaktı, dakikalardır dudaklarının arasında tuttuğu soruyu sordu:

"Halit'i en son ne zaman gördünüz?"

Rıza Bey bir tehdidi andıran sorudan rahatsız olmuş gibi bir an durakladı. Ama kararsızlığı kısa sürdü. Her soruya hazırlıklıydı o.

"Bir ya da iki hafta önce." Dudaklarını yok eden gülümseme yüzüne yerleşirken karşısında onu sorgulayan adamın neyin peşinde olduğunu biliyormuş gibi devam etti: "Son aylarda Halit'le epeyce konuştuk."

"Ne hakkında?"

"Genel olarak az önce seninle konuştuklarımızı."

"Özel olarak?"

Sinirlenmeyecekti; birden bunun, onu küçümsemesinden kaynaklandığını düşündü. Belki de onu sorgulayıcı yapan, hayata hep böyle küçümseyerek bakışıydı.

"İslâmiyet; İslam tarihini merak ediyordu. Ona bazı kitaplar önerdim. Bence mükemmel bir okuyucu ve göründüğünden de zeki. Bana İslamiyet'te neden felsefe olmadığını sordu, bunu tespit etmiş olması dikkat çekici. Çünkü bu İslamiyet'in iç dinamiğini yitirmesinin başlıca nedenlerinden birisidir. Karısının Hınıslı bir imamın dini bütün kızı olduğunu biliyor muydun?"

Sözleriyle birlikte bahçeden günün son ışıkları da çekilmiş, o dinginlik duygusu yerini bilinmeyen, kuşkulu bir karanlığa bırakmıştı. Ayağa kalktı ve Rıza Bey'in merakla açılan gözlerine aldırmadan mavi banka cüzdanını önüne bıraktı.

"Bundan yıllarca önce, karınız, ölmeden birkaç ay önce beni çağırıp bu cüzdanda gördüğünüz parayı verdi. Lale için. Sizden ve Lale'den gizlediğine eminim. O parayı son kuruşuna kadar Lale ve Aydın için harcadım." Omuzları çöküyordu. "Ne yazık ki artık hem o para hem de bana ait olanlar bitti." Yanılmamıştı, yumuşak karnı karısıydı, şimdiden yüzünün bütün çizgileri yok olmuş, karanlığa karışmıştı. "İkisinin de hâlâ paraya ihtiyaçları var. Aydın'ın sizden para kabul etmediğini biliyorum. Onlara yardım etmek istiyorsanız, karınızın yaptığı gibi o hesap numarasına yatırın. Ama bilin ki ilk fırsatta geri ödeyeceğim. Seçim sizin. Ya bana bir süre için borç verin ya da o parayı sizin yerinize onurlu bir fahişeden alacağımı bilin."

Rıza Bey'in konuşmasına fırsat vermeden geri dönüp sokak kapısına doğru yürüdü. Halit haklıydı; teatral sonlara bayılıyordu. Caddeye yöneldi.

Caddeye vardığında mutluluğu uçup gitti. İçinde nedenini bilmediği korkuyla eş bir yitirme duygusu vardı.

Yarım saat sonra henüz kalabalıklaşmamış bahçede ikinci kadehi yudumlarken aradığı o nedeni buldu. Onu korkutan Halit'i yitirmekti.

- 4 -

Ne yirmi iki numaranın önünde ne de üç dört kez yolunu kesip para isteyen sarhoşun yanında oyalanarak, lambalardan dökülen soluk sarı ışığın aydınlatamadığı sokağı geçti. Halit'in kapısını çaldığında saat ona gelmek üzereydi. Yolunu kesen adam gibi sarhoştu, ama başını alkolün değil, korku ile yalnız kalma duygusunun arasına sıkışan, tanımlayamadığı bir boşluğun döndürdüğünün farkındaydı.

Zili art arda dört kez çaldı. Halit kapıyı açtığında şaşkındı. Ama şaşkınlığına aldıracak zamanı yoktu; korkuyordu, kurtulacakmış gibi, "Ben geldim," dedi.

Halit'in şaşkınlığının sıkıntıya dönüştüğünü görünce içeriye girmesini engelleyen bastonu iterek yürüdü. Bu kez önden

gidecekti. Halit kapıyı kapatmadan peşinden atılmıştı, ama bacağının birinin çoktan çürümüş olduğunu unutmuştu, salona varmasını engelleyemezdi.

Salona girer girmez durdu. İçeride ikisi kız –başları örtülüydü– dört kişi vardı ve dördü de uzaydan gelen garip bir yaratıkla karşılaşmışlar gibi ona bakıyorlardı. Bir iki saniye sonra telaşlı baston sesiyle Halit geldi; tam arkasındaydı. Birden, onun da varlığını yadırgadığı duygusuna kapıldı. Neden gelmişti buraya? Yalnızlığını daha da belirginleştirecek bir geceye daha katlanamazdı.

Kararsızlığı uzun sürmedi; o her şeye gebe panik duygusu, yerini kaslarını sertleştiren öfkeye bırakırken, Halit'e fırsat vermeden ileriye çıkıp başörtülü kızlardan genç görünene yaklaştı.

"Merhaba. Adım Kadir, uzaylı değilim. Bu gezegendenim. Aslında bir dinozorum ben."

Kısa bir süre için kızla göz göze geldi. Geceyi bile karartacak kadar siyahtı gözleri. Kız, ona doğru uzanan eli görmemiş gibi başını önüne eğmişti. Huzur veren, yuvarlak, beyaz teninin çizgilerini belirsizleştirdiği bir yüzü vardı. Suçluluk duygusuna kapılacakken elini geri çekti. Sıra öteki kızdaydı. Ama ona ulaşamadı. Sakallı erkeklerden soldaki ayağa kalkmış, önünü kesmişti.

Halit'in sesi ikisini de durdurdu:

"Dokunma ona!"

Geri döndü. Halit gözleriyle öldürebilirdi onu. Yine de kimi uyardığını merak etti. Korumak istediği o muydu? Bu düşünce kaslarını gevşetti. Baston sesi yanına geldiğinde omurgası olmayan tek hücreli bir canlı kadar titrek ve güçsüzdü.

Halit'in onu kolundan tutup kızların boşalttığı koltuklardan birine oturtmasına izin verdi. Odadaki her şey yerinden kopup kararıyor ve gözlerine doğru uçuşuyordu. Direnmeye çalıştı, ama başaramadı; gövdesi ortasından ikiye kırılıp ayaklarının dibinde açılan boşluğa düşerken sadece fısıldayabildi:

"O benim arkadaşım... Onun bacağı için siz değil, ben yas tuttum."

Sonra boşluk yuttu onu. En son gördüğü, salonu, çekilen bir perde gibi karartan siyah gözler oldu.

Perde tekrar açıldığında Halit salonda yalnızdı. Her zamanki yerine oturmuş, onu süzüyordu. Bakışları ne öfkeli ne de sevecendi; kayıtsızdı.

"Gittiler mi?" Halit sanki konuşursa duygularını ele verecekmiş gibi dudaklarını aralamadan başını eğmekle yetindi. "Gidebileceğim başka yer yoktu."

Halit'in işaret ettiği yöne baktı. Banyoya gidebilirdi. Zorlanmadan ayağa kalkıp koridora çıktı. Banyo yeni temizlenmişti. Musluğu açarken kadın eli, diye düşündü. Su soğuk değildi. Yüzünü üç kez yıkayıp başını kaldırdı. Aynadaki yüzün yaşı yoktu.

Geri döndüğünde, Halit'i oturduğu yerde kıpırdamamış, onu beklerken buldu.

"Ne istiyorsun?"

Öfkeli değil, kayıtsızdı Halit. Sanki onu nasıl yaralayacağını düşünmüş ve bulmuştu. Bir an çöldeki o geceyi, birbirlerine yaslandıklarını, geliyorlar mı, diye soruşunu hatırladı. Evet, geçmişten söz edebilirlerdi. Ama Halit'in bakışlarındaki kararlılık durdurdu onu.

"Kimdi onlar?"

"Seni ilgilendirmez."

Sinirlerini tel tel geren o kayıtsızlıktan öç alır gibi bir sigara çıkarıp yaktı. Halit'in kızgınlığı mutlu edecekti onu; bu kayıtsızlığından daha tanıdık, daha çok ona aitti.

"Desene önce felsefeye, sonra da bunlara merak saldın?" Halit'in bastonunu sıktığını fark edince sevinçle titredi. Öfkeleniyordu. "Sırada ne var?"

"Bu da seni ilgilendirmez?"

Demek tartışmayacaktı. Ama onu tanıyordu; öfkesi önünde sonunda saldırganlığın sınırına ulaşacak ve bağırmaya başlayacaktı. Öfkesi olmadan ayakta duramazdı o.

"İslâm'daki felsefe akımlarını merak ediyorsan bana sormalıydın." Onu çıldırtacağını bilerek hızla devam etti: "İslâm'da

felsefi hareket başlıca ikiye ayrılır. Bir: Eflatun ve Aristo felsefesini uzlaştıran, bunları yeni Eflatuncu yorumla tamamlayan Meşşai Mektebi, ki bu ehli-sünnete uygundur ve resmî felsefedir. İki: Yeni Eflatunculuğu tasavvufla kaynaştırarak nispeten ona orijinal ve yYeni bir yorum getiren Eşraki Mektebi. Ama İslam felsefesi hiçbir zaman orijinal olamadı. Yine de benden sana bir öneri. Feylesofların aralarında en önemlisi İbni Haldun'dur. Çünkü en orijinali odur. Ya İmam Gazali; Gazali'yi okudun mu?"

Halit hâlâ kararlıydı; karşılık vermedi. Ama onu dikkatle dinliyordu, bundan emindi. Sigarasını söndürmeden devam etti:

"İslâm feylesoflarının birinci sorunu hep Kelam ile, yani dinle mücadele etmek zorunda kalmalarıydı. İkinci ve ölümcül sorunları ise İmam Gazali'nin çok akıllı olmasıydı." Susunca Halit yerinde rahatsız olmuş gibi kıpırdadı. "İmam Gazali'nin açmazını hep anladım ben. Çok akıllı biriydi, daha da önemlisi kuşkucuydu, sorgulayıcıydı. Gecelerini akıl ile imanın sınırlarını bulmak, ikisinin arasına çizgi çekmekle geçirdi. Zeki olduğu için beyni akıldan yanaydı ama korktu ve sonunda her şeyin akılla değil, yalnızca iman yoluyla çözülebileceğini söyleyen kelamcılara hizmet etti. Yani bir Descartes olamadı; oysa Descartes kadar akıllı ve kuşkucuydu. Sonunda felsefecileri darmadağın etti. Yalnızca eleştirdi ve akli bir sonuca varabilecekken sırf korktuğu için varmadı. Yalnızca bir Pascal olmayı seçti. Bence Müslümanlığın tutucu bir inanca dönüşmesine yol açan, bundan sorumlu olan Tus kentinden bu şafiidir..."

Sözlerini dinmek bilmeyen bir öksürük nöbeti böldü. Halit'inki değil, kendi ciğerleri dayanamamıştı. Sigarayı söndürüp geriye yaslandı. Gözlerinden akan yaşları silinceye kadar Halit kımıldamadan bekledi.

"Nereden öğrendin bunları?"

"İki saat önce İslam tarihiyle ilgili bir kitaba göz attım."

"Peki, bunları neden bana anlatıyorsun?"

"Neden konuşmak için Rıza Bey'i seçtin?"

"Çünkü sen..."

Halit devam edecekti, ama karşısındaki yarı sarhoş, yaşı ol-

mayan yüz durdurdu onu. Sözlerin ne önemi vardı; hâlâ eski arkadaşının yüzünde saklanan acının şifresini çözecek kadar iyi tanıyordu onu. Bir an yerinden kalkmayı düşündü, sonra vazgeçti; vakit geçti, yorulmuştu, bir bacağı yoktu ve ciğerlerinin ancak yarısıyla soluk alabiliyordu.

"Artık git. Sarhoşsun; kendini toparladığında istediğin her şeyi konuşuruz."

İnanmadan, "Eski günlerdeki gibi," diye mırıldandı.

"Eski günlerdeki gibi," dedi Halit.

Anılarla yetinerek ayağa kalkıp ona doğru yürüdü. Yanına vardığında Halit güçlü elini uzatmıştı. Birbirlerinin bileklerinden tuttular. İkisi de bunun en sıcak kucaklaşmayla eş anlam taşıdığını biliyordu.

"Murat aradı, sağ ol."

Halit, "Gelmeyecek," diye karşılık verdi. "O bizden de yalnız."

Yalnız, korkan, ama yine de razı olup yaşamayı seçen biri daha vardı. Ona söylemeliydi.

"Nihat'ı gördüm." Halit hâlâ bileğini bırakmamıştı. "Seni ziyaret etmek istiyor."

Halit, belli belirsiz, onu affedip etmediğini ele vermeyen bir ifadeyle gülümsedi.

"Bunu bekliyordum. Bir kez niyetlendi. Önünde sonunda bir daha deneyecekti."

Sonra o da kalktı; kapıya kadar birlikte yürüdüler. Halit ona dayanmadı, oysa bunun için sol bacağını verebilirdi.

Karanlık, sokağı değiştirmiş, hüzünlü bir yoksulluğa itmişti. Yirmi iki numarayla karşılaşmamak için yolunu değiştirdi. Cadde de boştu; vakit gece yarısını geçmiş, yalnızlığını büyüten o boşluk bütün göğüs kafesini doldurmaya hazırlanıyordu. Otobüs duraklarından birinin yanındaki banka oturdu. Pakette hâlâ içebileceği birkaç sigara vardı. Birincisini yaktı. Sorun sadece Ayşe'nin yokluğu muydu? Belki de gerçek neden, eskisi yok olurken, yerine yenisinin konmadığı bir çağın tam ortasında tuzağa düşmekti. Ya o yaşlı adam? Gerçekten ona öldürmek

ister gibi mi yaklaşmıştı? Öksürük! Sigarayı yandaki çöp kutusunun içine atmayı denedi, başaramadı. Öksürük! Öksürük!

İkinci nöbet birincisinden de uzun sürdü. Bir yaz akşamında, ıssız caddede, bir bankın üstünde dakikalarca öksürdü.

Yarım saat sonra yatakta sırtüstü yatarken öksürüğün peşine düşmüştü.

Hep dipteki, girmesine izin verilmeyen ışıksız odadan gelirdi öksürük sesi. Hava sürekli sıcaktı; beli bükülmüş iğde ağacının gölgesi bile serinletemezdi toprak avluyu. Serinlik yalnızca eve özgüydü. Günün yarılanmak üzere olduğunu haber veren bir çanı andıran o öksürük nöbeti başlar başlamaz, her gün mutlaka en az birini yakalayıp Yenice paketinin içine bir çekirgeyle birlikte koyduğu ağustosböceklerinin ritmik çığlıkları, sessizliğin bir parçası haline dönüşen seslerden birden ayrılır, susardı. Babaannesi ancak o zaman tespih çektiği sedirden kalkar, her biri bir sayı olan fasulyeleri dikkatle toplar ve ona dik dik bakıp dipteki o odaya girerdi. Bu, evi terk etmesi için verilen sessiz bir emirdi. Yazları üç ya da dört ayını yanında geçirdiği Babaannesi'nin hiç şaşmadan uyguladığı tek yasak buydu. İşte o zaman, onun için yalnızca duvardaki soluk bir fotoğraf olan Dedesi'nin, Yemen seferinden dönüşünde getirdiği dürbünü alıp dışarıya çıkar ve Domuzburnu'na, Foça'nın açıklarından geçen gemileri gözlemeye giderdi. Altı ya da yedi yaşındaydı ve ne Teyzesi ne de Babaannesi'ne bakan Naciye Kadın, ona Babası'nın nerede olduğunu söylemişti. Babası onun için hâlâ uzak denizlerde gezinen büyük bir geminin kaptanıydı ve o da günün birinde aynı gemide çarkçı olarak çalışacaktı onunla.

Babası'nın gemisini hiç göremedi. Dürbünün yuvarlaklarına giren bütün gemilerden daha büyüktü onunki. Yalnızca 1955, ya da 1956'da çok büyük, tam Babası'na yakışan bir gemiyi yakalamıştı. Gemi o kadar büyüktü ki geçtikten yarım saat sonra kıyıya vuran dalgaları neredeyse Çaydanlık Kayası'ndan denize düşürecekti onu.

Naciye Kadın'ın nişanlısı Ali, ertesi gün defne yaprağı kesmeye giderken düşlerini parçalayıp o geminin Babası'nınki değil, Kore'ye asker taşıyan Amerikan gemilerinden biri olduğu-

nu söyledi. Hem Ali'den hem de Amerika'dan aynı anda nefret etti ve yıllarca, ancak sonraları önlenemez cinsel dürtüleri hayal gücünü uyarıncaya kadar, hayal kurmaktan hep uzak durdu. Ertesi yaz Naciye Kadın'ın, Babaannesi'nin karşı çıkmasına, onu öldüreceğini söylemesine rağmen nişan yüzüğünü Ali'ye geri göndermesine en çok sevinen oydu. Babaannesi'nin niyeti kasabadan uzaktaki koyu kaplayan arazisini ekip biçecek, dürüst, becerikli ve çalışkan bir yarıcı bulmaktı. Naciye Kadın'ı evlendirmek istemesinin ardında bu yatıyordu. O, ne Naciye Kadın'ın güzelliğine ne de aysız akşamları aydınlatan şarkılarına aldırırdı; aldırdığı tek şey kocasının ona bıraktığı sayısız tarla, bağ ve zeytin ağaçları ile dipteki odada öksüren yaşlı adamdı. Naciye'ye neden "kadın" sıfatı takılmıştı, hâlâ bilmiyordu. Çünkü onu tanıdığında, Naciye on dokuz, belki de yirmi yaşında genç bir kızdı. Yaşı değil, beyazlığıydı onu öteki kadınlardan ayıran. Uzun boynu, gücünü gösteren yuvarlak geniş kalçaları, doğurgan bir soydan geldiğini ele veren iri göğüsleri vardı. Kuzeyden apansız bastıran yıldız evin çatısında ıslık çalarak delice estiğinde ya da bağa domuzlar indiğinde yakılan domdom kurşunlarının yankısı Domuzburnu'ndan sekerek bir yağmur gibi evin üstüne yağdığında ya da sırtlanların bağa kadar inip Ali'nin eşeğini parçalamaya çalıştıkları gecelerde, korkuyla onun odasına gider, yanına uzanırdı. Öyle gecelerde Naciye Kadın kaba kumaştan yapılmış geceliğinin önünü açıp ona teslim ettiği başını çeker ve ancak annesiz büyümüş çocukların kapılacağı o dehşet duygusunu göğüsleriyle yatıştırırdı. Eşit bir alışverişti bu. O, doğumunda yitirdiği ve hiçbir zaman tadını öğrenemeyeceği ana sıcaklığını alır, karşılığında Naciye Kadın'a, Babaannesi'nin getirdiği yasaklar yüzünden bir türlü erişemediği erkek kokusunu verirdi. Ona yaşıyla hak etmediği halde takılan "kadın" sıfatını hiç sorgusuz kabullenmesinin ardında, bilincindeki kadınlığın, analığa eşit olması yatıyordu belki de. On üç yaşına kadar, Naciye Kadın'ın göğsündeki alışverişin hep masum bir değiş tokuş olduğunu düşünmüştü. O kış, yedi yılını geçirdiği yatılı okulun çamaşırhanesindeki yarı ıslak çarşafların üstünde, muhasebede çalışan bir kadının

kolları ve bacakları arasında erkekliğe ilk adımını attığı o öğlen vakti kendinden geçtiğinde, birden Naciye Kadın'la sürdürdüğü o alışverişin sandığı kadar masum olmadığını keşfetmişti. Kadın, bacaklarının arasındaki küçük erkeğin erken boşalmasından dolayı ulaşamadığı doygunluğun peşinde, soluklarını yatıştırmaya çalışarak, "Ne düşünüyorsun?" diye sorduğunda aklında iki şey vardı: Göğüsleri Naciye Kadın'ınki kadar büyük ve beyaz değildi. Sonraki iki yıl boyunca çocukluktan erkekliğe uzanan yolu andıran o dar koridorda sayısız kez sevişerek yürürken, kadın ve anne imajını sonsuza kadar birbirinden ayıracak bütün ayrıcalıkları teker teker keşfetmişti. Naciye de bir süre sonra belleğinin canlı ve yeni anıları arasında yitirdiği, eski, soluk bir fotoğrafa dönüşmüştü.

Altı yaşından on birine kadar yazlarını geçirdiği o uzak ve dış dünyanın asla erişemediği koyu, sonraları hep Babaannesi'nin, Naciye Kadın'ın ve o öksürüğün belleğine kazıdığı izlerle hatırladı. Her yaz yalnızca bir kez bozulurdu, sonsuza kadar sürecekmiş duygusunu uyandıran o değişmezlik. Bu Amcası'nın gelişiyle olurdu. Değişkenliğin, gürültünün ve coşkunun garip bir melezi olan bu adam –Dedesi ölümünden önce onu evlatlıktan reddetmişti– her altı ayda bir taşındığı yeni bir kentte ticaretle uğraşırken birden işlerini bırakır ve mutlaka Annesi'ni ziyarete gelirdi. O geldiğinde koy ters yüz olurdu. Ana oğul birbirlerinin tam karşıtıydılar. Amcası koya ayak basar basmaz Naciye Kadın kuzeydeki koylardan birinde yaşadığı söylenen akrabalarını ziyarete gönderilir, öksürüklü ihtiyar da Ali'nin anası ve babasıyla birlikte oturduğu, atla on on beş dakika süren eve doğru yolculuğa çıkarılırdı. Amcası bütün hayatı boyunca kadınlar için hep tehlikeyle eş anlam taşımıştı. Ali'nin babasına göre baştan çıkaramayacağı hiçbir kadın yoktu onun. Belki Babaannesi de böyle düşünüyor ve Naciye'yi bu nedenle o gelmeden önce mutlaka evden uzaklaştırıyordu. Amcası'yla ilgili her şeyi ya Babaannesi'nin iğneli konuşmalarından, ya da Ali'nin babasının derin ve kalıcı bir hayranlık taşıyan sözlerinden öğrenmişti. Gençliğinde deli dolu, içki içen, okulu terk edip babasının ona verdiği sermayeyi batıran,

sonra da utancından yarımadayı terk edip, orada burada sürten birisiydi Amcası. Babaannesi, Amcası'nın olağanüstü yaşamını kısaca bu sözlerle özetlerdi. Çapkınlığını ve güçlülüğünü ise Ali'nin babasından dinlemişti. Öylesine güçlüydü ki, bir keresinde yamaçtan aşağıya yuvarlanma tehlikesi geçiren yüklü bir katırı kuyruğundan tutup patikaya çekmişti. Askerde onu güreşçi yapmak için uğraşmışlar, devrin ünlü pehlivanları onu yenememişlerdi. Kadınların peşinde koşmazdı, kadınlardı onu rahat bırakmayan. Kasabadan ayrılmasına yol açan olay da böyle olmuştu. Jandarma komutanının göz koyduğu mal müdürünün kentli baldızı, üniforma yerine Amcası'nı seçmiş ve onunla kaçmıştı. Kimse Amcası gibi davul ve zurnanın hakkını vererek oynayamaz, kimse onun gibi içki içemezdi. Ali'nin babası yemin ederek, Amcası'nı en az on kez, bir testi rakıyı bir dikişte içerek bitirdiğini gördüğünü anlatırdı. Bu ilginç adam, kısa süren ziyareti boyunca bazı sakin yaz gecelerinde dağdan esen hafif rüzgârın taşıdığı davul sesiyle birdenbire irkilir ve her şeyi bırakıp sırf bir kez beyaz mendil havasıyla oynamak için saatlerce yürür ve köy düğününü dağılmadan yakalardı. Adı, yarımadaya dağılmış on üç köyde bir efsane kahramanı gibi anılırdı. Ama onun gözünde Amcası'nı olağanüstü kılan, çılgınlığı ve daha o yaştaki bir çocuğun bile hakkını verip tadına varabileceği serüvenciliğiydi. Koya gelir gelmez, hemen ertesi gün onu peşine takar ve dağlarda geçmişinin izlerini sürerdi. Her kayanın, her otun ve bütün yıldızların hikâyesini ondan dinlemişti. Dağlardaki otların boyuna, hangi yöne yattıklarına, zeytin ağaçlarının yapraklarının parlaklığına bakarak gelecek kışın nasıl geçeceğini; bin iki yüz metre yüksekte kayaları diliyle tadarak yüzeydeki tuzdan geçen kış boyunca çok rüzgâr esip esmediğini, buna göre o yıl ürünlerin ve zeytinlerin nasıl olacağını kestirmeyi hep Amcası'ndan öğrenmişti. Hangi tepeden Sakız'ın daha iyi görüneceğini, çoğu kimsenin varlığından bile habersiz olduğu mağaraların hangilerinde barınılabileceğini yalnızca Amcası bilirdi. Sanki küçük yeğenini mutlu etmeyi görev edinmişti. Ona hayran hayran baktığında Yenice paketinden bir sigara çıkarıp yakar ve her seferinde, *"Sen asıl ba-*

banı gör. O benden de akıllı ve kuvvetlidir," derdi. Teyzesi, Babası'ndan uzaklardaki biri, Babaannesi ise tarlaları ve kasabalı zenginliği bırakan hayırsızın teki olarak, hep geçmişe ait biriymiş gibi anarken, kardeşinden yaşayan biri gibi söz eden tek kişi her zaman Amcası'ydı.

Babası'nın nerede olduğunu dokuz yaşında, o koyda öğrenmişti. O yaz üzümler boldu, bütün avlu sergi yerine dönmüştü. Babaannesi her yıl Dedesi için okuttuğu mevlüt nedeniyle kasabaya gitmiş, Naciye Kadın da gazete kâğıtlarının üstünde kurumakta olan üzümleri potaslı karışımla sulamak için avluya çıkmıştı. Dipteki odadan öksürük sesi yükseldiğinde evde yalnızdı. Yıllardır bilinmeyene, gizli bir dünyaya açılan bir kapı olarak düşündüğü odaya doğru yürümeden önce dakikalarca Naciye Kadın'ı beklemişti. Ama onun işi vardı; üzümler sulanmaz ve kararırsa Babaannesi onu öldürürdü. Öksürük sesleri uzayınca Babaannesi gibi bir bardağa su koyup içeriye girmişti.

Yatak dipte, o güne kadar gördüğü en koyu karanlığın içindeydi. Yine de o öksürüklerin sahibini görmüştü. Yaşlı ve kendisi kadar küçük bir bedendi yerde yatan. Korkuyla, neredeyse yüzünü seçecek kadar yaklaşmıştı. *"Sen Kadir misin?"* Karşılık verip vermediğini hatırlamıyordu. *"Rahmetli Baban'a benziyorsun."* Elindeki bardak yere düşerek parçalanırken Babası'nı, yüzünü hiç görmediği o öksürüklü adam –kırılan cam sesiyle birlikte– işte tam o anda öldürmüştü.

Kapıyı kapamadan evden kaçmıştı. Ertesi gün Naciye Kadın buluncaya kadar da Amcası'nın gösterdiği, eskiden fokların yaşadığı bir mağarada gizlenmişti. Eve döndüğünde hiçbir şey sormamıştı Babaannesi; ama kaçmak cezasız kalamazdı. Kısa ve korkutucu bir dayakla ödemişti faturayı. Bir hafta sonra Amcası birdenbire yüksek makilerin arasında belirdiğinde onu koya getirenin, dayağı izleyen uzun sessizliği olduğunu keşfetti. Amcası daha önce hiçbir yaz iki kez gelmemişti. O hafta boyunca Babası'ndan söz etmişti hep. O doğduktan –ya da Annesi öldükten– dört yıl sonra gemisiyle birlikte sulara gömülmüştü Girit açıklarında. Süvari değildi; ancak ikinci kaptanlığa kadar yükselebilmişti. Gemisi de büyük sayılmazdı, on-on

üç bin tonluk yaşlı bir şilepti. Amcası şilepten söz eder etmez, sanki geminin küçüklüğü Babası'nın önemini azaltacakmış gibi kaygılanmış, kardeşinin hayran olunacak yönlerini tekrarlayıp durmuştu. Bir kere ciddi bir adamdı Babası; Amcası hiç ulaşamadığı bir mertebeymiş gibi söz ediyordu ciddiyetten. Neredeyse ondan bile güçlüydü. Çok da cesurdu: Domuzburnu'nun kuytu ama derin koylarından birinde, bir doğa harikası gibi denizin ortasından fırlayıp on on beş metre yüksekliğe ulaşan o ünlü kayaya, bir kayaya adını veren Deli Ahmet, bir de Babası tırmanıp atlamıştı. İki yüz yıl önce yaşadığı için Deli Ahmet'in o kayanın tepesinden sığların ortasındaki o dar deliğe atlayıp atlamadığını bilmiyordu, ama Babası'nın en az iki kez atladığını o görmüştü. Yalnızca bu değildi Babası'nın cesaretinin kanıtı; Alman işgali sırasında adalardan sayısız Yunanlı direnişçiyi kaçırmış, hatta onlara yiyecek taşımıştı. Kardeşinin kendinden daha yakışıklı olduğuna yemin ediyordu. 1942'de mi, yoksa 1943'te mi, hatırlamıyordu; Sakız açıklarında düşen bir İngiliz tayyaresinden iki pilotla birlikte kurtardığı hemşire, ona değil, Babası'na âşık olmuştu. Babası yaz boyunca o hemşireyle Deli Ahmet Kayası'nın dibindeki dar düzlüklerde sevişmişti; ona inanmıyorsa Ali'nin babasına sorabilirdi. Bir gece sabaha karşı birdenbire kapı açılmış ve odaya rüzgârla birlikte Babası, iki pilot ve ünlü hemşire girmişti. Onu en çok güldüren pilotlar olmuştu. Onları babasının yanında görür görmez basmıştı kahkahayı. Adamların ikisi de kısa pantolonluydu ve o güne kadar kısa pantolon giyen hiç yetişkin erkek görmemişti Amcası.

Amcası o hafta sonunda geldiği gibi birdenbire yok olmuştu. Teyzesi'nin, Babaannesi'nin ve hâlâ bilmediği bir nedenle albümlerden çıkarılan fotoğrafların ondan esirgediği –Girit açıklarında boğulmuş– genç adamı ona geri veren Amcası'ydı. Anlattıklarının ne kadarı doğruydu, bilmiyordu. Hiç araştırmaya kalkışmamıştı; çünkü dokuz yaşında hem annesiz hem de babasız bir çocuktu ve Amcası ona hayatının sonuna kadar canlı kalacak bir baba bırakmıştı arkasında.

Yıllar sonra 1965 ya da '66'da, yanında Kuşadası'nda tanıştığı yirmi beş yaşında bir İngiliz kızıyla koya geri döndüğün-

de, artık içinde kimsenin oturmadığı evden oldukça uzaktaki bir düzlükte kurmuştu çadırı. Kız Yorkshire'lıydı ve onun yirmi yaşında olduğuna inanmış görünüyordu. Kız, parasız bir tatilin, o ise 1942 ya da 1943 yazındaki o ünlü hemşirenin peşindeydi. Kıza Babası'nı, Amcası'nı, kısa pantolonlu pilotları ve o hemşireyi anlatmış, sonra o akşam, kayanın dibinde sevişmişlerdi. Birbirine karışmış kolları ve bacakları arasında Yorkshire'lı kız yetişkin bir erkek olan babasını bulmaya çalışıyor, o ise Babası'na ait olan o rüyayı arıyordu. İkisi de en çok o gece zevk almışlardı birbirlerinden. Yorkshire'lı kız birkaç gün sonra birdenbire bastıran poyraz keyfini kaçırınca Babası'na ait anıları da alıp gitmiş, o da evin yakınlarındaki o kuyuyu korkuyla seyredip ertesi gün koydan ayrılmıştı.

Yataktan doğruldu. Dışarıda sabah ezanı okunuyordu. Soyundu. Kuyuya uğramadan tekrar o kayanın dibine geri dönmeye hazırlandı. Ama bu kez yanında ne o hemşire ne de Yorkshire'lı kız olacaktı.

Dördüncü Bölüm

- 1 -

Yerçekimiyle ilgili satırlar daktilonun şaryosunda, gücü ise ayaklarının altındaydı. Pencereden içeriye giren güneş –sanki bir merceğin ardından parlıyordu– odanın sıcaklığını kaslarını eritecek kadar yükseltmişti. Dakikalardır perdeyi çekip odayı ele geçiren ışığı engellemeyi düşünüyor ama yerçekiminden kurtulup ayağa kalkamıyordu.

Hem telefon hem de kapının zili aynı anda çaldı. Ayaklarını tabandaki halıya yapıştıran yerçekiminden güçlükle kopardı. Önce telefona uzandı: Lale'ydi.

"Bir dakika bekler misin? Kapı çalıyor."

Ahizeyi masaya bırakıp kapıya yürüdü. Zil ikinci kez çalmamıştı. Bir an Hülya'yı göreceğini düşündü. Hayır, o yetimhaneye gitmeyecekti.

Kapıyı açtı. Görmeyi düşündüğü en son kişiydi eşikte duran.

"İyi günler."

Evet oydu: Cem; hâlâ çok uzun boylu, hâlâ varlığını tehdit eden birine benziyordu.

"Bakın, kimi getirdim size."

Nil'i ancak o kenara çekilince gördü. Ağlamıyor, aksine gülümsüyordu.

"Biliyorum, telefon etmemiz gerekirdi ama numaranız rehberde kayıtlı değil, belki bizi kapıdan kovmayıp içeri alırsınız diye düşünüp geldik."

Gücünü az önce bacaklarında deneyen yerçekimi, bu kez diline musallat olmuştu. Zorlukla mırıldanarak, "Buyrun, girin," dedi.

Sonra geriye çekildi. İkisi de yalnızlığının çevresine ördüğü duvarı yıkacak kadar tehlikeliydi.

"Bana birkaç dakika izin verin." Yatak odasını işaret etti. "Telefon. İçeriden konuşacağım, lütfen buradakini kapatır mısınız?"

"Tabii, siz işinize bakın."

Bu kez Nil konuşmuştu. Cem'e göz attı. O, bir kuyumcu gibi dikkatini yalnızca baktığına yoğunlaştırarak, kısık gözlerle salonu incelemekteydi.

Hızlı adımlarla yatak odasına geçti. Yüreği ritmini yitirmişti, ahizeye uzanırken birkaç kez derin soluk aldı.

"Alo!" Aynı anda salondaki paralel telefon kapandı. "Lale!"

"Merhaba. Notunu sabah gelince aldım. Ama bütün gece yoldaydım, yattım. Şimdi uyandım."

"Aydın nasıl?"

"İyi, yani olabileceği kadar iyi. Ama halsizliğini hâlâ atamamış. Sana selam söyledi." Sözlerine kısa bir ara verip az sonra öfkeleneceğini haber veren bir sesle devam etti: "Murat'la konuştun mu?"

"Evet."

"Ne diyor?"

"Davalardan söz etti, ona avukatların sorunu çözdüklerini söyledim. Seçimleri beklemeyi düşünüyormuş, bir de askerlikten çekiniyor."

Önce sessizlik, ardından Lale'nin tanıdık öfkesi ulaştı kulaklarına.

"Hepsi laf, hepsi bahane." Sesi öfkeden çok umutsuzlukla sarhoştu artık. "Peki, beni neden aramıyormuş? Neden Aydın'a yazmıyormuş?"

Söyleyebileceği bir şey yoktu. Soluğunu tutup yatağa çöktü.

Lale'nin sesini her duyuşunda kaslarını eriten o suçluluk duygusu katlanarak büyüyordu.

"Neden?"

"Yazmış," diye mırıldanabildi sonunda. "Geçen hafta. Bugünlerde alırsın."

Lale hattın öteki ucunda sorularını bitirmiş gibi sustu. Yatağa sırtüstü uzanmamak için büyük güç sarf ediyordu, elini uzatıp duvara tutundu. Sessizlik, kurşun kadar ağır ve taşınmaz, aralarında büyüyüp ikisini de eziyordu. Birden Lale'nin alacağı mektuptan korktuğunu düşündü.

"Alo, Lale. İyi misin?"

Sesi, ağırlaşan o sessizlikle yamyassı olmuş, kişiliksizleşmişti.

"İyiyim, merak etme." Yine o sessizlik. "Sağ ol, seni ararım."

Karşı taraftan ahizenin kapandığını haber veren o madeni ses gelinceye kadar soluk almadan bekledi.

Banyonun ışığını açmadan içeriye girdi. Suya, midesindeki kabarmayı bastırmak için sıvıya ihtiyacı vardı.

Uzun uzun, soluk almadan su içti. Murat'ı öldürecekti; en az iki kez hayatını kurtaran o alçağı öldürecekti. Aynada, gölgeler içinde şeklini yitirmiş korkutucu yüz onunki miydi? Birden bağırmak için önüne geçilmez bir istek duydu. Ağzını açtı.

Salonda Nil ve Cem'in beklediği düşüncesi durdurdu onu. Onları unutmuştu. Yüzünü, o ifadenin kaybolmayacağını bilse de, yıkamalıydı.

Salonda Cem'i çalışma masasının üstündeki notları incelerken buldu. Ya Nil? O, üstü mermer, aynasının çerçevesine resimler sıkıştırılmış konsolun önündeydi. Birisi –Nil olmalıydı– dikkatle perdeleri çekmiş, pencereyi aralamıştı.

Sesi ikisini de şaşırttı.

"Kusura bakmayın, geciktim."

Söze her zamanki gibi Cem başladı.

"Masanız ne kadar güzel, antika mı?" Şaşırdı, Ayşe'ye hiç sormamıştı, masayla ilgili tek bildiği şey onu Ayşe'nin getirdiğiydi. "Nereden aldınız?"

"Ben almadım," dedi dengesini bozan baş dönmesine aldır-

madan. "Masa başka birine ait, bir anlamda kiralık. Bir roman yazıp geri göndereceğim."

Sözleri Cem'in yüzündeki o rahatsız edici gülümsemeyi açığa çıkarmıştı. Yaklaşırken fark etti; yeşil gözlerinde karşısındakine ait bir sırrı keşfedenlere özgü o gizli sevinç vardı.

"Ona, yani arkadaşınıza adayacağınız bir roman mı olacak bu?"

"Bilmiyorum," dedi çabucak. "Daha başlamadım."

"Bir kadın mı bu arkadaşınız?"

Bu kez yanıtı onun yerine Nil verdi.

"Evet, bundan eminim."

İkisi de Nil'e döndüler. Cem yine ondan önce davrandı:

"Nasıl emin olduğunuzu sorabilir miyim, sevgili kardeşim?"

"Kardeşim"i garip bir şekilde, sanki vurgulayarak söylemişti.

Birden sözcüğün Nil'i incitmek amacı taşıdığını düşündü. Ama Nil'in Cem'e aldırdığı yoktu; gereğinden daha neşeli bile sayılabilirdi.

"Masa ve bu konsol, ikisi de İngiliz stili; ikisi de aynı renk ve tonda cilalanmış. Demek ki birlikte satın alınmış." Bu kısa açıklamanın yeterli olmadığını o da anlamış gibi devam etti. Neşesi onu daha genç, ama daha da savunmasız gösteriyordu. "Bu konsol kesinlikle seçkin ve değişik bir kadın zevkini yansıtıyor." Elini renkli porselene uzattı. "Bu kapta da sanıyorum kurumuş yapraklar vardı." Doğru söylüyordu. Ayşe o çanakta kendisi için bahçelerden çalınan sayısız çiçeği kurutmuştu. "Bunlar da içinde mum yakılan fenerler. Bir erkek asla bunları böyle yerleştirmez."

Cem de en az onun kadar etkilenmişti. Açıklama bekler gibi dönünce başını salladı.

"Nil Hanım haklı. Arkadaşım düşündüğü kadar zevkli bir kadındı; İstanbul'a taşınırken bunları bana bıraktı." Sözlerini bitirir bitirmez Cem'in sormasına fırsat vermeden koltukları işaret etti. "Oturmaz mısınız? Sizleri en azından şimdilik kovmaya niyetim yok."

Sözleri Cem'den çok Nil'i güldürdü. İki gece önceki kadar güzeldi, ama tavırları değişmişti. O üzgün ve hüzünlü kadın

kaybolmuş, bulunduğu yerin ısısını, boyutlarını değiştiren çekici, daha genç biri gelmişti.

Önce oturan ve yine önce konuşan Cem oldu:

"Lütfen, bize Nil ve Cem deyiniz. Hanım ve bey..." omuzlarını silkti, "ikimize de garip geliyor."

Yanıt vermeden, onları izleyerek oturdu. Demek bugün sıra gerçek adlarındaydı. Gözlerini Nil'den kaçırdı. Ayşe'nin koltuğunu seçmişti. Ayşe! Birden onu o koltukta, kucağına oturmuş, göğüslerini dudaklarına uzatırken düşündü. Başı şimdi daha hızlı dönüyordu.

Cem'in sesi ilk kez yardımına koştu. Minnetle ona döndü. Gülümsemiyordu, onu tanıdığından beri ilk kez alaycılıktan uzak, nedenini ele vermeyen garip ve yadırgatıcı bir bakış vardı gözlerinde.

"Kitaplarınızı okuduk. Aslında ben ilk üçünü bitirdim. Nil dördünü de tamamladı." Karşılık vermedi; dudakları Ayşe'nin göğüsleriyle doluydu ve bu da o baş dönmesini sarhoşluğa çeviriyordu. "Kendi adıma şunu söylemek isterim. Sizin normal okurunuz olmasa gerek. Yani okurlarınız, ya daha ilk sayfalarda yazdıklarınızdan sıkılır ve kitaplarınızı bir daha asla eline almaz ya da yazdıklarınıza tutulur, tutkununuz olurlar. İkisinin arasında bir okurunuz olamaz sizin."

Sesi ona ait değilmiş gibi değişmişti. Düşüncelerini Ayşe'den hâlâ serinlememiş salona geri getiren Cem'in sözleri değil, sesinin bu garip tonu oldu. İlgiyle onu süzdü. Bakışları kendisinin hangi kategoriye girdiğini ele vermiyordu.

"Özellikle derinde bir yerde hâlâ yarası kanayanlar. Sizi bunlar okuyor olmalı."

Baş dönmesini bile bastıran bir şaşkınlıkla irkilerek tekrar Cem'e baktı. Acaba göründüğünden, saldırganlığı çağrıştıran tavırlarıyla yarattığı kişiden değişik biri miydi? Kararsızdı, bu da onu rahatsız ediyordu. Cem'e karşı kendini korumak için insan tıpkı bir çocuğun yaptığı gibi duygularını, iyi ya da kötüyle sınırlamalıydı. Yüzünü, sesini ve bakışlarını içinde bir yerde kimsenin bilmediği bir yaradan sızan kan mı değiştirmişti?

Yüzünde ya da gözlerinde kardeşiyle ilgili düşüncelerini doğrulatacak bir işaret bulmak umuduyla yana döndü. Ama hemen pişman oldu. Nil'in gözleri derin sular kadar koyu, teni Ayşe'nin göğüslerini hatırlatacak kadar beyazdı. Bakışlarını kaçırmazsa, sonunda dayanamayıp Ayşe'yi ele verecekmiş gibi aceleyle yana döndü.

Cem onu bekliyordu, asıl şaşırtıcı soruyu sona saklamıştı.

"Hiç adam öldürdünüz mü?"

Bu bir soru değil, açıkça bir suç ortaklığı önerisiydi. Yapabileceği tek şey vardı, onu yaptı. Güldü.

"Bunu bana hep sorarlar. Ama her yazar bir anlamda hem katil hem de yaratıcı değil midir? Bazen Tanrı, bazen de cellat olmak ayrıcalığına sahip olmaktır yazmak."

Sözleri Cem'i yatıştırmamıştı. Ama zekice verilmiş bir yanıt karşısında ne yapması gerekiyorsa onu yaptı: Hafifçe gülerek, üstelemeyeceğini belirten bir baş işareti.

"Peki, ya kadınlar? Yazdıklarınız gibi olanlara rastladınız mı hiç?"

Soru, salonun giderek bir çekim merkezi haline gelen köşesinden, Ayşe'nin koltuğundan gelmişti. Bir an Nil'i uyarmayı, Pandora'nın kutusunun açılmakta olduğunu haber vermeyi düşündü.

"Beni fazla meraklı bulmazsanız bir şey daha eklemek istiyorum. Romanlarınızda kahramanlarınız kadınlara hiç âşık olmuyor. Bu bana ilginç geldi. Kahramanlarınız aslında siz misiniz?"

Başını salladı. Keşke ona Ayşe'yi anlatabilseydi. Gözleri giderek koyulaşıyordu; az sonra yıldızları andıran ışıkları da görecekti.

"Roman kahramanları, biraz yazarın kendisi, ama genellikle olamadığı, daha çok da olmak isteği kişidir."

"Öyleyse siz hep âşık oluyorsunuz?"

Karşılık vermeden önce ikisini de süzdü. Sanki bilerek ve kararlaştırmışlar gibi, on iki aydır tek başına kalmış benliğinin en zayıf noktasına saldırıyorlardı.

Sonunda direnmekten vazgeçti.

"Evet, sorunum bu. Ben hep âşık olurum."

"Hep!"

Cem yitirdiği alaycı sesi yeniden bulmuştu. Gözlerinde çok eğleneceğini hisseden birinin o arsız neşesi vardı.

"Kaç kez âşık oldunuz?" Zevkle saymaya başladı. "Bir... İki... Üç... Demek üç kez." Nil'e gülümseyip tekrar ona döndü. "Üç kez âşık oldunuz, ama yine de yalnızsınız. Biliyordum, aşk konusunda da doğru düşündüğümü biliyordum." Sonra kendisine ait olan buluşu açıkladı: "Sizi bütünüyle tatmin edecek bir kadının peşine düşmeyin; bu sizi tüketir." Nil'e bakarak güldü. Sanki öç alıyordu. "Hem tükenirsiniz hem de henüz tanımadığınız öteki kadınları yitirirsiniz."

Kimden öç alıyordu? Nil, Cem'in buluşunun incittiği kadın kendisiymiş gibi irkilmişti. Artık gözlerinde Ayşe'yi hatırlatan pırıltıları göremeyecekti.

"Ama siz öyle bir kadını buldunuz, değil mi?"

Nil'e, evet, dememek için gözlerini kaçırdı. O kadının ne kadar yakınında olduğunu bilseydi bu soruyu sorar mıydı?

"Öyleyse artık yazmamanızın ya da yazamamanızın nedeni de bu." Bu Cem'di. Şimdi sıra Nil'den sonra ondan öç almaya gelmişti. "O kadın sizi tüketti; içinizi boşalttı. Benliğinizi yok etti."

Yüzü erkeksi olmaktan çok güzeldi. Yardım istemeden Nil'e döndü. O hâlâ tedirgin, ama meraklıydı. Bakışlarını yanıtlamak ister gibi, "O kadın neden burada değil?" diye mırıldandı.

"Hem âşık olup hem de hayatı o aşka göre değiştirebilmek. İşte, bütün sorun bu." Sonra daha fazla konuşmak istemediğini anlatmak ister gibi ayağa kalktı. "Size içmek için bir şeyler ikram edebilirim."

"Hayır."

Şaşırtıcı olan Nil'di; birden onun da Cem'in tarafında olduğunu hissetti.

"Lütfen, oturun. Niyetimiz sizi tedirgin etmek ya da öfkelendirmek değildi. Sadece yazdıklarınızdan etkilendiğimizi belirtmek istedik." Haklıydı; merak, etkilenmenin en açık dışavurumu değil miydi? Nil onaylanmasını istediği bir tavırla Cem'e dönmüştü. "Öyle değil mi?"

Cem'in niyetini yüzünden okumak mümkündü. Kontrol edemediği saldırganlığı esmer hatlarını daha da keskinleştirmiş, yüzünü neredeyse açık bir tehdide dönüştürmüştü. Bir an kararsız kaldı, sonra Nil'e dönüp onaylayıp onaylamadığını ele vermeyen bir şekilde gülümsedi.

"Tabii, biliyor musunuz, benim sorunum kıskançlık. Cassius[1] kadar rahat ve umursamaz, ama bir o kadar da kıskancım ben." Ellerini iki yana açtı. "Bende olmayan nitelikleri kıskanırım. Ne yazık ki bunların çoğuna da siz sahipsiniz."

"Neymiş bunlar?"

Soruyu Nil sormuştu. O, sessizlikten, Nil'in o koltuğa oturarak canlandırdığı anılara dönmekten yanaydı.

"Cesaret." Cem'i duyar duymaz güldü. Bundan daha açık bir yalanlama olabilir miydi? Cem'in ona aldırmaya niyeti yoktu. "Hayır, bu sonuca yazdıklarınızdan dolayı varmış değilim. Eniştemle konuştum." Devam etmek için ona bakmasını bekliyordu. Kışkırtmaktan kaçınarak umursamaz görünmeye çalışıp Cem'e baktı. "Sizin çok yürekli biri olduğunuzu söyledi. Çoğu zaman alaycı, umursamaz görünmenize rağmen aslında çok ciddiymişsiniz ve asla vazgeçmezmişsiniz. Kaçınılmaz olduğunda ölümü göze aldığınızı görmüş."

O sel yatağında geride kalmak için hile yapan Murat'ı, bacağı çürürken adını bile mırıldanmayan Halit'i anlatmak isterdi ona. Ama şimdi ikisi de çok uzaktaydı. Cesaret bile onları birbirine bağlı tutmaya yetmemişti. Sanıldığı kadar sağlam bir iplik değildi cesaret; kopmasa da esniyordu. Bunu ona söyleyebilirdi.

Ama Cem sabırsızdı.

"Enişte yanılıyor mu?"

Bu konuşmayı sürdürmesinin tek nedeni vardı: Nil, teninden, gözlerinden sonra merakı da yitirdiği kadını hatırlatıyordu ona. Birden ayağa kalkıp yanına yürümeyi, başını dizlerine yaslamayı ve o saçlarını okşarken, "Hadi anlat," demesini beklediğini fark etti.

---

1 Cassius, Shakespeare'in *Jül Sezar* adlı oyununda Brütüs'ü, Sezar'ı öldürmek için kışkırtan arkadaşı.

Bu korkuyla, "Yanılıyor," dedi. "En azından abartıyor. Cesaret asla yalnızca ölümü göze alabilmek değildir."

"Nedir?"

Yine Nil konuşmuştu.

"Kırk bir yaşında olup da, tüm gezegen sallanırken, herkesten uzakta, tek başına, korkarak da var olabilmektir."

İkisi de bir süre konuşmadılar. Sessizliklerinin söylediklerini anlamaktan çok, sesindeki yalnızlığı fark etmelerinden kaynaklandığını biliyordu.

"Demek anlayamadığım buydu?" Cem'e bakmadı. Nil onun için de bakıyordu. "Sizi gördüğümde, sürekli tetikte, çevresini kollayan, ürkek biri diye düşünmüştüm. Yazdıklarınızı okuyup Eniştemle konuşunca şaşırdım. Cesur, ama korkan bir adam. Aptalın ta kendisiyim ben; bunun korku olmadığını anlamalıydım." Sonunda başını kaldırınca Cem ne olduğunu açıkladı: "Dehşet duygusu. Cesaret, korkuyla baş edebilir ama dehşet karşısında yetersizdir. Öyle değil mi? Bunu yazan sizsiniz. Unuttunuz mu?"

Hayır! Unutmamıştı. Yıllar önce yalnızca bir sözcük olan "dehşet" şimdi bir yaşam biçimine dönüşmüşken nasıl hatırlamazdı. Elini başına götürdü. Artık gitmeliydiler. Hem yıllarca önce yazdıkları hem de her an Ayşe'ye dönüşecekmiş gibi onu tedirgin eden kadın, ikisi de dehşet duygusunu artırıyordu. O, başını sallarken, Cem devam ediyordu:

"Nasıl biri olursanız olun, beni kışkırtıyorsunuz; komplekslerimi açığa çıkartıyorsunuz. Biliyor musunuz," artık Nil de tedirgindi; oturuşunu değiştirmesinden, gözlerini kısmasından anlayabiliyordu bunu, "ne yapmak isterdim?"

Onun yerine Nil sordu Cem'in yapmak istediğini.

"Ne isterdin?"

Cem, Nil'e dönmeden sanki meydan okuyan oymuş gibi, bir kadına yakışacak kadar etkili gözleriyle beyninin içine girmek istercesine bakarak yanıtladı soruyu:

"Sizinle boy ölçüşmek isterdim. Mesela sizi tüketen o kadını baştan çıkarmak ya da..." Nil şimdi konuşmayı, kardeşliği aşan kadınca bir merakla izliyordu, "ya da cesaret konusunda sizinle yarışmak gibi."

Nasıl biriydi bu genç adam? Belki de tehlikeli olmaktan çok, karşısındakinde tehlikeli olduğu duygusunu uyandırmaktan hoşlanıyordu. Yine de geçmişe ait bu duygu, özlemden değişik, nedensiz bir öfke büyütüyordu içinde. Gözlerini onunkilerden kaçırıp Nil'e çevirdi. Işıklarını yitirmiş gözleri kaygılıydı, ama tedirginliğinin kime yönelik olduğunu bakışlarından çıkarmak zordu. Okuduklarıyla, Cem'i koruma içgüdüsü arasında sıkışmıştı.

Onu yatıştırmalıyım, diye düşündü. Ayşe'yi hatırlatıyordu, yalnızca bu bile onu koruması için yeterli bir nedendi.

"Boy ölçüşme duygusu," diyerek Cem'e döndü; sesi kendisini de yatıştıracak kadar sakindi, "yalnızca, evet, yalnızca zamanla ilgilidir. Ancak şimdi bilincine varsam da bu dürtüyü 1971'de yitirdim ben. Artık kimseyle boy ölçüşecek kadar genç değilim."

Cem, "Beni küçümsüyorsunuz," diye karşı çıktı. Sonra hayır, demesini beklemeden devam etti: "Bundan eminim; beni biraz ciddiye alsaydınız, en azından o kadını baştan çıkarmak istediğimi söylediğimde siz de dönüp Nil'e bakardınız."

Sözleri hem Nil'i, hem de onu hazırlıksız yakalamıştı. Nil'e döndü. Beyazlığını yitiren yüzü dalga dalga kızarıyordu. Cem hem kurnaz hem de alçaktı ve sanki Nil'in Ayşe'ye açılan bir kapı olduğunun farkına varmışçasına acımasızdı. Yıllarca önce tadını unuttuğu öfkeyle doğrulup genç adama döndü. Ama konuşamadı; çünkü Cem devam etmek için onu bekliyordu:

"Şu anda çok mutluyum, çünkü bana öfkelendiniz. Bu, küçümsenmekten daha kolaylıkla kabul edebileceğim bir tavır. Hem kendinize haksızlık etmeyin, hâlâ birçok kadını etkileyecek kadar genç görünüyorsunuz. Öyle değil mi, Nil?"

"Saçmalama."

Nil'e aldırdığı yoktu. Nedenini henüz çözemese de yeni tanıdığı yazarın peşindeydi o.

"Merak etmeyin, ben öfkeye karşı bağışıklık kazandım. Sakın kendinizi tutmaya kalkışmayın; öfkelenin öfkelenebildiğinizce. En göze çarpan yeteneğim çabuk ve kolay düşman kazanmamdır."

"Sana sus diyorum."

Nil ayağa kalkmış, titremenin eşiğinde kendini zorlukla tutuyordu. Ama öfkeden öte bir şeydi onu ele geçiren. Birden genç kadının bayılacağını düşündü ve ona doğru yürüyüp kolundan tuttu.

Cem'in susmaya niyeti yoktu. Sanki düşmanlarının arasına Nil'i de katmaya kararlıydı.

"Teninin serinliğini hissediyor musunuz?" Evet, hissediyordu. Nil'le göz göze gelince dehşete kapılmış gibi geri çekildi. "Bana inanın, o da sizi tüketen kadın kadar büyüleyicidir. Hadi, korkaklığı bırakın ve ona kitaplarınızı okurken hissettiklerini tattırın." Nil, ona doğru yürürken hızla sözlerini bitirdi. "Ona bakın; ne kadar erişilmez ve büyüleyici değil mi? Kımıldayın..."

Salondaki gerilim belkemiğini esnetecek kadar güçlüydü. Cem, Nil'in tokadı yüzünden suyun üstündeki bir taş gibi sekince sustu. Nil ilkinden daha şiddetle, ikinci kez vurunca birden ayağa kalktı; gülümsüyordu.

"Tamam, ikinizden de özür diliyorum. Evet, diliyorum." Sonra karşı koymasına fırsat vermeden Nil'e sarıldı. "Beni bağışla, sevgili ablacığım." Nil, kurtulmaya çalıştı, ama başaramayınca kendini kardeşinin kollarına bıraktı. "Lütfen, beni bağışla. Lütfen."

Şaşkınlıkla, olduğu yerde kımıldamadan onları izledi. Cem'in sözleri annesini yitirmiş bir çocuğun yalvarışını andırıyordu. Özür dilemeyen ama korkuyla yalvaran sesi, Babaannesi'nin, onu dipteki o odaya girdiği için duvara asılı eski gemle dövdüğü andaki çığlığını andırıyordu. Annesi olanla, annesi olmayan çocuğun ağlayışlarındaki farkın yakın tanığıydı o.

Öfkesi, çocukluğunda kızgın kayalarda rastladığı küçük çukurlardaki deniz suyu gibi buharlaşıp yok oldu. O çukurlarda geride hep tuz kalırdı. Cem ise onda şiddetli bir başağrısı ve yorgunluk bırakacaktı. İkisinden uzak durmayı seçerek geriledi.

Nil, okşanınca yatışmış, başını kardeşinin omzuna bırakmıştı: Ağlıyor muydu? İkisinin arasında henüz sonuçlanmamış ama her an acısını duydukları bir çekişme vardı ve Cem, Nil'le

onu birbirlerine eziyet etmek için kullanıyordu. Bu düşünce başındaki ağrıyı daha da şiddetlendirdi. İkisini de istemiyordu; Nil de en az Cem kadar tehlikeliydi. Onlara doğru yürüdü.

Ama kapının zili durdurdu onu. Sevinçle titredi; kurtulmuştu. Nil'i, Cem'in kollarında bırakarak geriye dönüp kapıya yürüdü.

Kapıyı açar açmaz rahatlatıcı düşünce yok oldu. Hülya –üstündeki her şey beyazdı– tam karşısında gülümseyerek ona bakıyordu.

"Merhaba, düşündüm de belki hâlâ yemek yememişsinizdir."

Dikkatini Hülya'nın yarım bıraktığı cümleden alıp kadının bakışlarını izleyerek geri döndü. Cem ve Nil sanki az önceki nedeni belirsiz gerginliği unutmuşlar gibi, salon kapısında merakla durmuş, onları seyrediyorlardı.

Yapabileceği bir şey kalmamıştı. Onları tanıştırdı.

On dakika sonra Hülya'nın pişirdiği kahveleri içiyorlardı. Cem eğleneceği yeni bir konu çıkmış gibi neşeliydi. Ama anlaşılmaz olan Nil'in davranışlarıydı. Önce Cem'e gitmeleri gerektiğini hatırlatmış, sonra onu ele geçiren bir merakla Hülya'yı incelemeye koyulmuştu. Hülya, bir yandan rolünü kavrayamamış acemi bir oyuncu gibi herkesi hoşnut etmeye çalışıyor, bir yandan da güzelliğinden ürktüğü ama bir yere yerleştiremediği kadını ölçüp biçiyordu.

Oturmak için ona en yakın koltuğu seçmişti. Cem saldırganlığıyla onu, Nil ise güzelliğiyle Hülya'yı yıldırmıştı. Kurban onlar, sorgucular ise Cem ve Nil'di.

Ama Hülya, rolünden habersiz, Nil'e yönelttiği yeni bir soruyla boynunu Cem'e uzatıyordu.

"Parfümünüzde çiçek kokusu var mı?"

Zevk aldığını belli etmek için kahvesini höpürdeterek içen Cem'le birlikte Nil'e döndü. O da şaşırmıştı. Hülya'yı uyarmaya çalıştı. Yararı olmadı; kendinden emin bir ifade vardı yüzünde. Merakı, utangaçlığını ve kendinden daha güzel bir kadından edindiği korkuyu yenecek kadar güçlüydü.

Nil gülümsemeye çalışarak, "Hayır," dedi. "Gündüzleri hafif kokular kullanırım ben."

"Peki, kokunuzda bahar esintisi var mı?" "Hayır." Cem'den emin olsaydı Nil de susacaktı. Ama onun kımıldadığını görür görmez gülümseyerek, Hülya'yı korumak isteyen bir sesle sordu: "Neden merak ettiniz?"

Hülya karşılık vermeden önce suç işlemenin eşiğindeymiş gibi yana döndü. Beyazın ona yararı yoktu; yüzü kalın çizgilerle kuşatılmıştı.

"Hiç! Sadece merak işte."

"Demek, bahar esintisi; hayır, bu sorunun ardında bir şeyler gizli; öyle değil mi?" Cem sözlerini alay ederek tekrarladı: "Bahar esintisi, sizin gibi bir hanımı meraklandıran sadece bu olamaz."

Hülya oyunculuğunu daha da beceriksizleştirecek kararsızlığa yuvarlanırken önce Cem'e, sonra ona döndü. Haklıydı; o bir acemiydi ve Cem'le birlikte oynayacağı rolde hiçbir şansı olamazdı.

"Hadi, lütfen, bize bu bahar esintisinin ardındaki gerçek hikâyeyi anlatın!"

Onu Cem'e bırakamazdı, başıyla vazgeçirmeye çalıştı.

Hülya bir süre, sanki özür dilemek ister gibi bakışlarını onunkilerden kaçırarak düşündü. Başını kaldırdığında dostluğuna güvenebileceğine karar vermişti. Şimdi dimdik, Cem ile Nil'i unutmuş gibi karşısındakini arasına alan bakışlarla onu süzüyordu.

"O kadın, hani geçen Temmuz'a kadar size gelen kadın..." Hülya, susturmasına fırsat vermeden tamamladı sözlerini: "Onun parfümünde çiçek esintisi varmış."

Nasıl unutabilirdi? Hiçbirine bakmadı. Nil'in merakla onu süzdüğünü, Cem'in yerinde heyecanla kımıldadığını biliyordu.

"O kadının çiçek kokusu kullandığını nereden biliyorsunuz? Gördünüz mü onu?"

"O geçince merdiven bahar gibi kokarmış. Kâzım Efendi..."

Başını sallarken Nil'in gözleri değişmişti. Hülya ise unuttuğu repliği hatırlamak isteyen bir oyuncu gibi son cümleyi tekrarlıyordu:

"Kâzım Efendi bizim kapıcıdır."

Buradan çıkmalıyım, diye düşündü, hem de hemen.

- 2 -

Hava sonunda serinlemişti ya da yanında oturan Nil'in çekim gücü emip yok etmişti ısıyı. Cem tam karşısındaydı, müziğin ardına sığınmış, dakikalardır alçak sesle Hülya'yı sorguluyordu. Hülya'nın gelmesine neden izin vermişti? Onun merak ettiği, Nil'in planlarını etkileyecek o kadın olup olmadığını öğrenmekti; öğrenmişti ama bununla yetinmemiş, Cem'in davetini kabul ederek –belki de onu hâlâ korkutan– kadını tanımak için peşlerine takılmıştı. Niyeti yetimhaneye götürmeye kararlı olduğu adamı gözaltında tutmak mıydı? Cem'i ilgiyle dinlerken, orada olduğunu hatırlatmak istercesine, fark ettirecek kadar dik bakışlarla Nil'i süzüyordu. Nil, sessizlikten yanaydı; giderek kalabalıklaşan bahçeyi seyrediyor, arada önündeki içkiyi yudumluyordu. Oysa onun da Ayşe'yi en az Cem kadar merak ettiğini, sormamak için kibarlığına sığındığını biliyordu. Hülya'ya hissettirmeden –kusursuz bir sanat eseri yaratmak için biri tarafından çizildiğine inanabileceği– profili seyretti. Yine de eksik olan bir şey vardı güzelliğinde.

Nil birden, sanki seyredildiğini hissetmiş gibi döndü. Gözlerini kaçırmaya çalıştı. Ama yararı yoktu; onu, Ayşe'ye bakar gibi süzerken yakalanmıştı.

"Ne düşünüyorsunuz? Tabii benim hakkımda." Her güzel kadında var olan içgüdüyle, bir başkasıyla kıyasladığını hissetmişti. "Lütfen, dürüstçe, hiçbir şey saklamadan anlatın."

Güzelliğiyle ilgili keşfettiklerini değil, henüz keşfedemediklerini anlatabilirdi.

"Güzelliğinizi değil, ardındakileri tanımlamak zor." Onun güzelliğine ait sözleri duymak için eğilmesine gerek yoktu; kendinden emindi. "Çoğu kadının güzelliğinde acı ve hüzün eksiktir. Ama eksikliğiniz bu değil, acı çektiğinizi biliyorum. Çözemediğim, çektiğiniz acının aşktan mı, yoksa tutkudan mı kaynaklandığı."

Nil'in gözleri, sesinden daha ilgiliydi. Bakışlarını bir kez daha kaçırdı ondan.

"Tutku ve aşk acısı farklı mıdır?"

"Tutkudan yükselen acı genellikle öfkeye dönüşür. Aşk acısı ise insanı derinleştirip zenginleştirir."

Kısa sessizlik gürültülü müziği aralarına bırakırken Nil –başını döndüreceğinden habersiz– uzanıp elini tuttu.

"Adı neydi?" Parmakları sanki ona korkmamasını, güvenmesini söylüyor, Ayşe'nin özlemiyle alev alan tenini serinletiyordu. "Biliyor musunuz, bir an onu kıskandım. Sözlerinizle sürekli başını döndürmüş olmalısınız."

Yeni bir sırdaş kazandığını bilerek, "Ayşe," dedi. "Başını döndürüp döndürmediğime gelince, bilmiyorum; çünkü o yürüyerek ayrıldığında ben sırtüstü yerde yatıyordum."

"Ama şimdi ayaktasınız?"

Önce gözlerine, sonra eline dokunan parmaklarına baktı; içtendi.

"Ayakta olan yalnızca iskeletim. Oysa onunla 94 yaşına kadar etimi, derimi koruyabilirdim." Güldü. "Bu konuda anlaşmıştık."

Nil de güldü. O ince, uzun ve serin parmaklarının bitmesini istemediği bir rüya gibi hep orada, işaret parmağının üstünde kalmasını istiyordu.

"Peki, karşımızdaki..." Nil'in duraklaması, Hülya'yı, Ayşe'yle kıyaslayıp bir sonuca varamayan kuşkuyu ele veriyordu. "Hülya'ydı, değil mi?" Başını salladı. "Onun yeri neresi?"

"Yalnızlığın tam ortası," dedi. "O yalnızlığın acıya dönüşmesine izin vermeyen, bunun için her şeyi denemeye kararlı, kavgacı biri. Ama henüz yalnızlığın asla paylaşılamayacağının, kurtulmanın sanıldığının aksine imkânsız olduğunun, sonunda kalıcı bir kişilik kusuruna dönüşeceğinin farkında değil." Nil, hayal kırıklığına uğramış gibi elini geri çekip rüyayı sona erdirdi. "Yanıldığı bir başka konu da benim. Ona yardım edebileceğimi sanıyor ve yanıldığını henüz bilmiyor."

"Aman Tanrım, ne kadar kötümsersiniz." Nil, azarlamak hayal kırıklığına iyi gelecekmiş gibi –neredeyse öfkeli– bir sesle devam etti: "Siz dünyayı hem pembeye hem de siyaha boyayabiliyorsunuz. Ama değişkenliğiniz çok ani ve korkutucu."

Gülüp Ayşe'nin her sevişmenin ardından kulaklarına fısıldadığı sözleri tekrarlayarak onu yatıştırmaya çalıştı.

"Aslında gökyüzünü, denizi ve çiçekleri maviye boyayan da benim."

Nil de kucağında tuttuğu ellerine bakarak güldü. Bahçe iyice serinlemişti. Ama yine de o parmakların dokunuşunu istiyordu.

"Ablam haklıymış, ince ama karşınızdakine tat veren bir alaycılığınız var."

"Neyiniz varmış?"

İkisi de bozulan büyünün özlemiyle birbirlerine son kez bakarak Cem'e döndüler. Siyah saçları geceye karışmış, yüzünü gölgeler kaplamıştı. Ama yeşil gözlerindeki pırıltılar, yaşadığı andan aldığı tat gibi belirgindi.

"Biliyor musunuz, Hülya'yla çok iyi anlaştık. Onunla ilgili o kadar çok şey öğrendim ki. İthal parfüm kullandığını, en çok beğendiği kadın oyuncunun Ornella Muti olduğunu, video seyretmekten hoşlandığını ve çok güzel çerkez tavuğu yaptığını..."

İçten değildi, ama tavırlarında kişiliğinin bir parçası haline gelmiş o küçümseme de yoktu. Hülya'yı nasıl kullanacağına henüz karar verememiş gibi dikkatliydi.

"Öğrenemediğim tek şey kaldı: İşi." Hülya'ya dönüp sözlerini onaylattıktan sonra sanki gözleriyle konuşturabilecekmiş gibi öne doğru eğilip devam etti: "Öğrenebildiğim, işinin bilinen ve tek başına çalıştığı bir iş olduğu." İçkisini alıp uzattı. "Acaba siz bana bir ipucu verebilir misiniz?"

Ne iş yaptığını biliyordu; en azından tahmin ediyordu. Ama kestiremediği, Hülya'yı, Nil gibi ona karşı kullanmayı neden düşündüğüydü.

Kadehini alıp Cem'inkine dokundurmadan içkiden bir iki yudum aldı.

"Saygıdeğer bir işi olduğundan eminim. Herkesinki gibi; benimki ya da sizinkine benzer..."

Cem kısa bir an için tereddüt etti. Ama hiçbir şey onu durduramayacaktı. Ne Hülya'nın varlığı ne Nil'in onu sakin olması için uyaran sert bakışları. Onu iki kez görmüştü, ama içten içe

yanan bir alevin yeşilini andıran bakışları yıllardır sürüp de alamadığı bir öcün özlemiyle tutuşmuştu.

"Sizinki ya da benimki gibi bir meslek demek." Kadehini masaya bıraktı. "Hadi dostum, sizi bilmiyorum ama ben işsizin tekiyim. Bu ailemize özgü bir alışkanlık aslında." Nil'e döndü ve gizlemeye kalkışmadığı alaycı bir sesle sordu: "Öyle değil mi? Sen, ben ve ablam, üçümüz de bir hiçiz. Kuralı bozan tek kişi sevgili, saygıdeğer, dürüst ve ilkeleri olan pederimiz Tevfik Bey." Bu kez dönüp yeniden kadehi göğsüne doğru uzattı. "Onun iyi bir işi vardı."

"Babanızın mesleği neydi?"

"Önce İttihatçı, İzmir suikastinden sonra Cumhuriyetçi olmuş eski bir mebusun oğlu ve iyi bir damat adayı. Bizde iyi damat adayı olmak bir gelenektir." Soruyu soran Hülya'ydı ama Nil'e bakarak konuşuyordu Cem. Garip bir sesle güldü. "Tabii benim bu tanıma uymadığımın farkındasınız. Bu nedenle belki de hiç evlenemeyeceğim. Ne dehşet verici, değil mi?"

Tekrar sustuğunda dümdüz, sanki çevresinde başka kimse yokmuş gibi Nil'e bakıyordu.

Nil, "Evliliğin her zaman çözüm olmadığını benden iyi kim bilebilir?" dedi ve sözlerini bitirmeden Cem'den ona döndü. Gözlerinde yok ettiği o rüya için özür dileyen bir bakış yoktu. "Ben birkaç ay önce boşandım da."

"Ne olursa olsun, ben evlilikten yanayım." Hülya sonunda konuşmaya katılacağı bir konu bulmaktan mutlu, hızla devam ediyordu: "Her kadın anne olmak, bir aile kurmak ister. Bunun yolu da evlilikten geçer."

Sözleri asla çocuk doğuramayacak, tüpleri kapalı bir kadının eksikliğinden uzak, rakibesinin yumuşak karnını bulan birinin zafer sarhoşluğuyla titriyordu. Nil'in öfkelenmek üzere olduğunu hissetti. Cem? O, eğlenebileceği yeni bir sıradanlık keşfetmiş, az önceki ciddiyetinden kurtulmuştu.

"Tabii bütün sorun ciddi ve güvenilir birini bulmakta."

Utanç ve sorumluluk pençe pençe yüzüne yayılırken patladı sırtında o yumruk. Kimi göreceğini bilerek geri döndü: Tamer, tam arkasındaydı. Yine gözlüklüydü, yine gülüyordu ve yine

dudaklarında patlamaya hazır bir kahkaha vardı. Kahkahasından önce kucakladı onu. Yıllar önce ilk kez sarıldığı andaki kadar dosttu kolları.

"Patron, neredesin?"

Sırıtır gibi yanağını gererek Tamer sormadan dişlerini gösterdi.

"Bak, henüz kirlenmediler."

Tamer tekrar dostça sırtına vurdu.

"Özledim."

Özlediğini biliyordu. O seçtiği herkesi özler, herkese her zaman yeteceğinden daha çok dostluk taşırdı kollarında. Tekrar sırtını döndü; bir kez daha vurmasını istiyordu.

Tamer vurmadan bekledi. Masada oturanlar yumruğunu havada yakalamıştı sanki. Yalnız olmadığına lanet ederek önce Hülya, sonra Nil ve Cem'le tanıştırdı onu.

"Bu da Ankara'nın en ünlü diş hekimi Tamer Ertekin."

Ne ünlü ne de diş hekimi olmak ilgilendiriyordu Tamer'i.

"Sadece bir arkadaşıyım," dedi. "Bu oğlan zaten hep abartır."

İçki için 1971'de henüz doğmamış garsonu ararken, Cem hiçbir zaman yitirmeyeceği merakıyla atıldı.

"Kadir Bey'in bir dinozor olduğunu biliyoruz. Bundan öte neyi abartabilir?"

"Dinozor mu? Benim bildiğim bu zatı şerif acıyı saklama ve nezaket konularını abartır hep." Nil'e bakıyordu. O da Cem'den hoşlanmamıştı. "Yaklaşsana."

"Acıyı saklamak! Ne demek bu?"

Tamer konuşmadan, ustalaştığı bir hareketle çenesini tutup geri çekilmesine izin vermeden iki parmağını dişlerinin arasına soktu. Tamer'in ne yapmak istediğini anladığında geç kalmıştı. Karşı koymadan, masadakilerin şaşkın bakışları altında istediğini yaptı.

"Bakın, görüyor musunuz?" Hiçbir şey göremezlerdi. Kaşığın acısı, asıl yara, içindeydi. "Bu adamı 1971 sonunda benim hücreye attıklarında buradaki üç dişi ve iki kaburgası kırıktı." Kasıklarının arasındaki yanıkları atlamıştı. "Acemi bir diş hekimi olarak ilk ameliyatımı sapı sivriltilmiş bir kaşıkla bu dişler

üzerinde yaptım. Çok başarılıydı. Tabii köklerini söküp almak epeyce uzun sürdü." Tamer çenesini bırakınca o kaşığın acısını duyarak ağzını kapattı. "Ona bağırmasını söyledim, ama beni dinlemedi."

Tamer, sözleri bitince susamış gibi onun kadehine uzanıp içkiden bir yudum aldı.

Sözlerini, içine bahçenin gürültüsünün bile sızamadığı bir sessizlik izledi. Tamer, sessizlik boyunca içkinin kalanını bitirirken o ağzındaki paslı metal tadından kurtulmaya çalıştı.

"Oldukça duygusal bir hikâye."

Cem'in alaycı, küstah sesiyle irkilip kaşığı tutarak doğrulduğunda Tamer ondan önce yana dönmüştü. Bir süre, sanki ilk kez varlığının farkına varmış gibi Cem'i süzdü. Sonra korkusunun yersizliğini anlatmak istiyormuş gibi gülümseyerek arkadaşına bakıp içkinin yumuşattığı sözcükleri anlaşır kılmak için dikkatle konuşmaya başladı:

"Belki... Bu benim anlattığım biçimiyle duygusal bir hikâye." Omuzlarını silkti. "Belki de sıradan bir vaka..." Kararsızlığı sesine de yansımıştı. Başını salladıktan sonra Cem'i unutup ilk hastasına döndü. "Biliyor musun dostum, aslında bizim sorunumuz duygusallık. Kırk yaşını geçtik, hâlâ yaşlanmayı beceremedik. Bırak becermeyi, yaşlanmakta olduğumuz fikrine bile alıştıramadık kendimizi." Eliyle arkasında müziğin ve karanlığın içinde birbirine girmiş kalabalığı işaret etti. "Ne yapıyoruz burada? Ne işimiz var? Çoğumuz buraya geçmişi bulmaya geliyor. Oysa akranlarımız şimdi evlerinde, rahat bir yaşamın içinde uysallıkla yaşlılığa giden yolda yürüyorlar." Kadehi artık boştu, masaya bıraktı. "Biz ne yapıyoruz? Akşamları buraya gelip yaşlanmamak için en az yirmi kez dinlediğimiz hikâyeleri birbirimize anlatıyoruz. Anlayacağın, bu hikâyeler genç kalmak için gerekli bize." Sesinin tonu giderek değişiyordu. Onu dinleyen, göründüğünden daha tehlikeli biri olduğunu anlayabilirdi. "Artık kimsenin bize ve hikâyelerimize aldırmadığını biliyorum; bu beni incitmiyor. Ama hiç kimse bizi küçümseyemez, bunu da unutma." Sonra başladığı gibi birden sırtına vurup sordu: "Fatih ne yapıyor?"

Fatih! Sürekli gülümseyen, yuvarlak, unutulmaz o dost yüzü bulup çıkardı geçmişten. Yazdığı ilk romanının elyazmalarını alıp daktilo etmesi için arkadaşına götürürken, "Aslında ben yazdım," diyen, hiçbir zaman kırmayı başaramadığı Fatih.

"Herhalde iyidir," dedi. "İstanbul'a gitti. Son gördüğümde herkes gibi koşuşturup para kazanmaya çalışıyordu."

"Demek zengin olup bütün ağzını o sevimli tek dişi gibi altınla kaplatacak."

O altın dişi ötekilerle paylaşmadan yavaşça güldü.

"Evet," dedi. "Zengin olmaya niyetli."

"Hâlâ gülüyor, değil mi?"

"Evet, hâlâ gülüyor. Gülmeyi unutmadı."

"Öyleyse benim açımdan bir sorun yok," dedi Tamer. "İzin veriyorum, zengin olabilir. Ama görürsen bana gelsin, o altın dişini değiştireyim. Yoksa altın dişin ne kadar tehlikeli olduğunu unuttu mu?"

Unutmamıştı; idam isteğiyle yargılanırken, ona dik dik bakan gardiyanın, asıldıktan sonra mezarını açıp çalacağına iddiaya girdiği o küçük dişi.

"Sen de gel."

Sonra kimsenin konuşmasına fırsat vermeden, geldiğinde yaptığı gibi ensesine vurarak kalkıp gitti. Kalabalığın içinde gözden kayboluncaya kadar onu izledi.

"İlginç biri, en az sizin kadar."

Hemen dönmedi. İlginç değil, bir hilkat garibesiydi o. Ne ciğerleri, ne böbrekleri, ne de midesi vardı. İri ve hep genç kalacak bir yürek doldurmuştu bütün göğüs kafesini.

Geriye dönüp Nil'in bakışlarına yakalanmadan Cem'i buldu. Gençlere özgü bir küstahlık, yüzünü daha da keskinleştirmiş, öne çıkarmıştı.

"Evet," dedi. "İlginç biridir. 1970'de diş hekimliği fakültesi son sınıfındayken bir gece çaldığı kamyonetle silah taşırken, yolda rastladığı bir kazada yaralananları kurtarmak niyetiyle durup iki trafik polisine yaralıları kendi kamyonetine yüklemek için yardım ederken ortaya çıkan yükü yüzünden yakalandı." Kadehi aldı. İçinde tek damla bile kalmamıştı. "Koğuştaki

tek doktor, tek dişçi, tek kırık çıkıkçı ve en çok işkence görmüş kişiydi. Siyasi polis, onu fellik fellik ararken sıradan iki trafik polisine yakalandığı için Tamer'i hiç affetmedi."

Sözlerini bitirince gözlerini Nil'e çevirdi. Ayşe yoktu, onun anlamasını istiyordu. Nil, yalvarmasına kalmadan gülümsedi.

"O da mı yalnız?"

Hülya, bıktırıcı da olsa gerçeğin hep somut yanıyla ilgiliydi.

"Hayır," dedi. "Cezaevinden çıkar çıkmaz yıllardır onu bekleyen bir doktor hanımla evlendi. Ama karısı uzun süredir burada değil. Kentlerden nefret ediyor. Tamer de yakında ayrılacak buradan."

"Karısı hasta mı?"

Yine Hülya'ydı.

"Hayır," diye mırıldandı, Mine'yi hatırlayarak. "Sadece elektriğe dayanamıyor."

Sessizliği bu kez Nil bozdu.

"Elektriğe dayanamamak!"

"Mine, ana rahminde elektrik şokuna uğrayan çocuklar konusunda uzmanlaştı. O kadar çok vakaya müdahale etti ki sonunda elektrikten nefret eder oldu. Birkaç yıl önce de burayı bırakıp sadece gaz lambasıyla aydınlanan bir evde yaşamak için deniz kıyısında eski bir yer satın aldı. Şimdi orada yaşıyor."

Sözlerini tamamladığında müzik de bitmişti; kimseye bakmadı. İçki içmek istiyordu, ama o garson –belki de henüz doğmadığından– elini görmüyordu. Gece, Cem'in kışkırtıcı saldırganlığı, Hülya'nın yüklediği sorumluluk, ağzındaki kaşığın küfü, Mine'nin elektrik korkusu, Tamer'in yaşlanmayan gençliği, Nil'in gözlerinde gezinen Ayşe ve unutamadığı, belki de unutmaktan korktuğu geçmiş, bütün gücünü tüketmişti. Beynini uyuşturmak için yapabileceği iki şey kalmıştı. İçmek ya da uyumak. Seçimi ondan önce Hülya yaptı.

"Artık kalkalım mı?"

Karşılık vermedi. Nil, Cem'in söze karışmasından önce davranıp, "Bence iyi fikir," diyerek Hülya'yı onayladı.

"Bana soran yok demek. Pekâlâ kalkalım."

Beş dakika sonra ağaçların sokak lambalarından dökülen so-

luk ışığı aşağıya geçirmediği, koyu bir karanlığın içinde daha da incelmiş görünen ıssız sokaktaydılar. Nil yavaş adımlarla yaklaşıp, "Sakın bir saçmalık yapayım demeyin," diye mırıldandı.

Yorgundu; sözlerinin ardındaki uyarının ne anlama geldiğini sormadı. Sıra, çok uzun süredir tanıdığı biriyle vedalaşır gibi fısıltıyla Hülya'yla konuşan Cem'e gelmişti. Elini uzattı. Cem, parmaklarının gücünü hatırlatmak istercesine sıkıca kavrayıp elini sıktı.

"Aslında biz, yemeğe götürmek istediğimizi söylemek için uğramıştık size. Yarından sonra akşam saat dokuzda göl kenarında bir yerde buluşacağız. Ablam da sizi görmek için sabırsızlanıyor." Sonra elini Hülya'nın sırtına koyarak devam etti. "Neden Hülya'yı da getirmiyorsunuz?"

"O akşam işim var."

"İş? Hem de akşam, öyle mi?"

"Öyle," dedi Hülya.

"Ya siz?" Şimdi sıra ona gelmişti. "Sakın siz de işim var demeye kalkmayın. Bu hem Nil'i hem de ablamı üzer."

Nil'i kolundan tutmuş, neredeyse ona doğru itiyordu. Yorgundu, anılarla ulaşamadığı geçmiş onu eziyordu; karşı koymadan başını boyun eğer gibi önüne düşürdü.

"Peki."

"Sizi kaçta alalım?"

"Ben ablanıza uğrarım. Onunla geliriz."

"Güzel, o zaman yarından sonraki akşam görüşüyoruz." Sonra Hülya'ya döndü. "Seni arayacağım, esrarengiz bayan."

Üç dakika sonra Hülya'yla eve doğru yürüyordu. Caddeye çıkar çıkmaz gece aydınlandı. Tamer Mine'yi, Mine Lale'yi, Lale Aydın'ı, Aydın Murat'ı, Murat Halit'i, Halit ise yalnızlığı hatırlatıyordu. Hatırlamak çoğu zaman acı çekmek değil miydi? Acıyı Hülya'nın yatıştırıcı sesi böldü.

"Kolunuza girebilir miyim?"

Karşılık vermedi; zaten Hülya da bir karşılık beklemiyordu, kolunu dirseğinin içine yerleştirmişti bile. Teni sıcak, parfümü keskindi. Yokuşta bilerek bedenini ona yasladı. Birkaç adım

sonra önce Nil'i, sonra Ayşe'yi yitirdi. Hülya arada bir, kaldırımdaki çukurlardan korunmak bahanesiyle sendeledikçe, sert bacakları bacaklarına değiyor, onu daha da kadınlaştıran göğüslerinin yumuşaklığını dirseğinde hissediyordu.

"O kadını, Nil'i çoktandır mı tanıyorsunuz?"

Ondan uzaklaştı. Yanıt verirken ona dokunmamalıydı.

"Hayır, sadece birkaç gün oldu."

"Cem?"

"İkisini de aynı gece tanıdım."

Caddenin öteki tarafına geçerken sustular. Hülya tekrar koluna girip konuşmasını bıraktığı yerden sürdürdü:

"İkisi de çok güzel insanlar." Bir an duraklayıp Hülya'ya baktı. Cem'den de güzel, diye söz etmesi şaşırtıcıydı. "Nil bana biraz yapmacık ve toy geldi."

Bu kez durdu. Hülya şaşırmıştı. Sigarayı yakıncaya kadar onu bekledi.

"Ya Cem? Sence o nasıl biri?"

"Daha çocuk. Hep göze çarpmak istiyor. Oysa konuşmasa bence daha da çekici olacak."

Kibriti yere attı, yeniden yürümeye başladılar.

"Böyleleri acımasız olur." Eliyle kolunu dostça sıkıp sayısız deneyiminin sonucunda öğrendiğini yadsımayan bir sesle ekledi: "Bilirim. Cem gibilerinden sakınmalı insan." Sonra ele geçirdiği kolunu önemli bir şey söyleyecekmiş gibi yeniden, ama bu kez daha kuvvetli sıktı. "O sizin gibi biri değil. Siz iyisiniz; bunu herkes kolaylıkla anlayabilir."

Sözü dolaştırıp yeniden, hem de gücünü tümüyle yitirmişken dudakları olmayan, kentin öteki ucunda onu bekleyen o küçük kıza getirmişti. Tekrar durdu. Hülya'nın aralıklı bakışlarıyla genişleyen yüzü bu kez kaygılıydı. Sigarayı yere attı. Susmasını, konuşmamasını istediğini biliyordu. Ama en az o kız kadar çaresizdi.

"Oraya gidemem. Yararı olmaz." Sessizce güldü. Ama Hülya güldüğünü fark etmemişti; korkusu onu körleştirmişti sanki. "Babalık nasıl bir şeydir, bilmiyorum." Konuşup karşı koymaya çalışacaktı, izin vermedi. "Hiç babam olmadı benim."

Hülya ne demek istediğini anlamamıştı. Korku şimdi de sağırlaştırmıştı onu. Bir süre konuşmadan bekledi, sonra aniden geri dönüp uzaklaştı.

Bir an peşinden gitmeyi düşündü, ama hemen vazgeçti. İkisinin de yüreğinde, ötekininkini paylaşmayı engelleyecek kadar çok hüzün vardı.

Beşinci Bölüm

- 1 -

Tam karşısındaydı; görmese bile varlığını hissedebileceği kadar yakınında. Hatırladığından da zayıftı, yine duvarın üstündeydi, yine düşecekmiş gibi öne arkaya sallanıyordu. Bir adım daha atarak yaklaştı. Şimdi başının gölgesi, adamın sudan çıkmış bir balığın soluk alışını hatırlatan bir biçimde yükselip alçalan göğsünün üstüne düşüyordu. Zayıftan da öte bir tanım gerektiriyordu bedeni. Gölgesi, göğsünden yukarı çıkıp yüzünü beyazlaştıran güneşi engelleyince, adam birden tuzağa düşmüş bir hayvan gibi irkildi. Yana çekilip yaşamak için ihtiyacı olan ısıyı ona geri vermeliydi. Ama çekilmek yerine sessiz adımlarla yürüyüp duvara oturdu.

"Çocuk, sen misin?"

Hayır, demedi. Karşıda, caminin altındaki dükkânın önünde merakla onları seyreden çırağa baktı. Verdiği para kaygısını gidermemiş olmalıydı.

"Ölen erkek mi, kadın mı?"

Kalın ve öfkeli sesi kurumuş bedenine uymuş, incelmişti. Bu adamda aradığı neydi? Öfkesi sanki bulaşıcıydı, ince sesinden onun bedenine atlamış, damarlarını ele geçiriyordu. Yanıt ver-

meden bekledi. Görmediği kesindi; elindeki parayı, geleni çırak sanarak, ona doğru uzatmıştı.

"Çocuk, oyalanma. Konuş!"

Elindeki parayı almak için uzandı. Kabarık, kabuk bağlamış derisi buz gibiydi, sanki bir ölüye dokunmuş gibi korkuyla geri çekildi. Sakin olmalıydı. Soluğunu kontrol edip adama bir kez daha baktı. Yakından daha da yaşlı görünüyordu. Yanındakini göremiyor ama soluğunu yüzünde hissediyordu. Dudakları, alçalıp kabaran göğsüne benzer bir hareketle aralanınca, birden bağıracağını hissetti.

"Cenaze yok. Bugün kimse ölmedi."

Haber sanki sırtına saplanan bir bıçakmış gibi oturduğu yerde sıçratmıştı yaşlı adamı. Öksürmeye başladığında parmaklarında az sonra uyuşmaya dönüşecek telaşı kontrol etmeye çalışarak adamın ince bir dalı andıran kolunu tuttu.

"Telaşa kapılmayın, sizi eve ben götürebilirim."

"Fazilet! Fazilet nerede?"

Fazilet her kimse, bağırmak yerine fısıldayarak yardımına çağırmıştı bu kez. Ama adamın, öfkeli ve korkutucu bir çığlığın eşiğinde olduğunu biliyordu. Yüreği, yıllarca önce Babaannesi'nin evinde, o giz dolu öksürükleri keşfetmek için arka odaya girdiği andaki gibi büyürken onu yatıştırmaya çalıştı.

"Fazilet kim? Sizi buradan arabasıyla alan hanımefendi mi?" Yaşlı adam yana dönerse tehlikeyle karşılaşacakmış gibi dümdüz ileriye bakarak başını salladı. "Çocuk yanılmış, cenaze var sanmış. Ben onun çalıştığı dükkâna sık sık uğrarım. Size yardım etmemi de zaten o istedi." Parayı parmaklarının arasına tutuşturdu. "Alın, bugün buna gerek yok."

Adam yavaş hareketlerle yana, ona doğru döndü. Soluğunu tutmuş, görmese de, sesiyle varlığını hissedebildiği tehlikeyi karşılamaya karar vermişti. Yüzü inanılmayacak kadar derin çizgilerle sanki parçalanmıştı. Çizgilerin bir mantığı yoktu; gelişigüzel, yatay, dikey ve eğik hatlarla yüzünü bölüyor ve bir bütün halinde algılanmasını imkânsızlaştırıyordu. Çizgilerin arasında kalan yerlerde de hiç et yoktu. Garip şekilli bu yüzeyler bazı yerlerde sürüngenlere özgü kabuğu andırıyor, koyu

lekelerle kaplı olanlar da yüzünü, benekli, soyu tükenmiş bir hayvanınkine çeviriyordu.

"Sen kimsin?"

Korkusunu bu sorudan daha iyi hiçbir soru özetleyemezdi. Görmemesi bilinmezliği, bilinmezlik ise dehşet duygusunu uyarıyor, bu da yalnızca bir ses olan tehlikeyi daha da keskinleştiriyordu.

"Adım Kadir. Buraya oldukça yakın bir sokakta oturuyorum."

Birden yüzündeki çizgiler derinliğini yitirdi. "Yakın." Onu yatıştıran sihirli sözcük buydu. Yüzü şimdi, bakanın katlanabileceği bir biçime geri dönüyordu. Soluk alışı neredeyse normalleşmişti.

"Allah kahretsin o hınzır veledi."

Yaşlı adam karşıda onları izleyen çırağa lanetler savururken konuşmasındaki aksanı fark etti. Bu onu daha esrarlı, daha erişilmez kılıyordu. Güneyli ya da Doğulu birine benzemiyordu konuşması. Daha çok...

"Birkaç sokak aşağıda evim." Ses tonu emir vermeye alışkın birininkine dönüşmüştü. "Ama yürüyemem."

Sonra emirlerinin yerine getirilmesi için susup bekledi. Karşıya baktı, çırak kaygılanmaktan vazgeçmiş, içeriye girmişti. Yaşlı adamın kolundan tutup ayağa kalkmasına yardım etti. Kaldırımın kenarına kadar süren uzun yolculuktan sonra geçen ikinci taksiyi durdurup onu arka koltuğa yerleştirdi. Yanına oturduğunda yaşlı adam yine boyun eğmesini bekleyen bir sesle adresi verdi.

Üç dakika sonra yüksek ve yeni apartmanların arasına sıkışıp kalmış, eski görünüşünün aksine bakımlı bir bahçenin içindeki tek katlı evin önündeydiler. Yaşlı adamı taksiden indirip bastonunu eline tutuşturdu. Bahçenin girişi yan taraftaydı; iki yanı çakıllı şeritlerle belirlenmiş, parke taşlarıyla kaplı yolu bastonunun çıkardığı seslerle geçtiler. Adamın lavanta ile çürümüş etin karışımını andıran garip bir kokusu vardı.

"Fazilet!"

Yaşlı adam, kapı açılır açılmaz güçsüzlüğünden beklenme-

yecek kadar ani ve sert bir hareketle kolunu elinden kurtardı. Eşikte, hiç evlenmemiş, büyük bir olasılıkla da hiç evlenmeyecek, sert çizgileriyle erkeği andıran bir kadın vardı. Kadın –Fazilet'in o olduğuna emindi– onları görür görmez ilerleyip soru sormadan yaşlı adamı hızlı ve alışık hareketlerle içeriye soktu. Önce bastonu, sonra hasır şapkayı aldı. Adam –onun için konulmuş– sandalyeye oturunca, alışık bir tavırla önünde diz çöküp ayakkabılarının bağlarını çözerek terliklerini giydirdi. Birbirini izleyen ve sayısız kez tekrarlaya tekrarlaya ezberlediği hareketleri yumuşak ama hızlıydı. Şefkatli olmaktan çok koruma dürtüsüyle hareket ediyordu. İçeri girdikleri andan beri ona bir kez bile bakmamıştı.

Merakın geriye ittiği öfkenin damarlarında yeniden yayıldığını hissediyordu. Yaşlı adamın şapkasız görüntüsü daha da garipti. Tek tük saçın gizleyemediği çıplak başında hiç et yoktu. Kafatasını oluşturan parçaların birleştiği yerler öylesine belirgindi ki bir an üstündeki kabarık damarlar olmasa başının parçalara ayrılıp dağılacağını düşündü. Damarlar sanki kanını iletmiyor, kafatasını bir arada tutmaya yarıyordu.

"Bu zat, Kadir Bey. Beni o getirdi."

Fazilet, ancak o zaman gözlerini yerden kaldırıp ona döndürdü. Haklıydı, bedeni gençti, ama yüzü sanki adama baka baka yaşlanmıştı. Kadının boyun eğen tavırları bağımsız bir varlıktan çok, yaşlı adamın bir parçası olduğu duygusu uyandırıyordu.

"Bana bulduğun o velet yalan söylemiş. Öğleden sonra bir ara git de o yezide verdiğim paraları geri al." Sözlerini bitirmeden kolunu kaldırmıştı. Fazilet'e tutunarak ayağa kalkarken emredici, küçümser sesi yerli yerindeydi. "Bu zatı içeri al, soğuk bir limonata ikram et."

Zat! Bunun, kendi ayrıcalıklı yeriyle, karşısındakinin arasındaki farkı belirtmek için kullandığı bir sözcük olduğunu anlaması epeyce zamanını aldı. Fazilet'in kolunda, loş antreden koridora doğru ilerleyen yaşlı adamın peşine takılmaya hazırlanırken, geriye dönen kadının bakışları durdurdu onu. Gülümsüyordu. Karşılık vermeye hazırlanırken kadının ayaklarına bak-

tığını fark etti. Şaşkınlıkla ayaklarına baktı. Garip olan neydi? Başını kaldırdığında Fazilet'i bu kez kendi ayaklarına bakarken buldu. Ne anlatmak istiyordu? Kadının niyetini ancak bakışları yaşlı adamın ayaklarına dönünce anlayabildi. Terlik giymesini istiyordu. Kadının istediğini yapıp yaşlı adamla birlikte gözden kaybolduktan dar ve uzun koridora yürüdü. Salona girdiğinde, Fazilet'i yaşlı adamı, perdesi açık pencereden içeri giren ışığa göre yerleştirilmiş sallanan koltuğa oturturken buldu. Öteki perdeler kapalıydı, yalnızca koltuğun bulunduğu yer aydınlıktı; salonun boyutları loşluğun içinde kaybolmuştu. Ancak çocukluğa ait anılarda var olabilecek garip bir terk edilmişlik duygusuyla ürperdi. Sanki yeniden Babaannesi'nin evinde, o arka odadaydı. Bir süre kırılan bardak sesini bekledi. Neden sonra Fazilet, adamın dizlerine kalın çizgili bir kumaş yerleştirip kapıya doğru yürüyünce gerçeğe geri döndü. Çıkan Naciye Kadın değildi, elinde bardak yoktu ve dokuz değil, kırk bir yaşındaydı.

Gözleri loşluğa alışıp salon eski boyutlarına kavuşuncaya kadar bekledi. Karşılaştığı görüntü olağanüstüydü. Bütün duvarlar sayısız fotoğrafla kaplıydı, ama asıl şaşırtıcı olan, düşündüğünden de geniş ve uzun olan salonu dolduran, çoğu eski ama inanılmayacak kadar gösterişli eşyalardı. Sanki bir sarayın kabul salonu olduğu gibi buraya taşınmıştı. Hemen hemen her şey antikaydı. Aynalı konsollar, camekânlar, ayakları işlemeli masif masalar o kadar büyüktü ki, aslında tavanı oldukça yüksek geniş salon oyuncak bir evin küçük bir bölmesine dönüşmüştü.

İhtiyar adam öksürünce onu hatırlayarak pencereye döndü. Işığın içinde, başı uyuklar gibi önüne düşmüştü. Birden onun bu gezegenin üstündeki en yaşlı kişi olduğuna yemin edebileceğini düşündü. Göğsü yine hızla inip kalkıyor, her an dağılacakmış gibi kırılgan görünen başı soluklarıyla bilinmeyen bir dansın figürünü tekrarlar gibi sallanıyordu. Bu gerçeküstü görüntüyle daha da gizemli bir havaya bürünen salonda, onu geçmişe taşımaya kararlı anılara teslim olmamak için direnmeliydi.

Birkaç adım atıp soldaki geniş duvara yaklaştı. Fotoğrafların bazıları tek, bazıları grup halinde çekilmiş, ama hepsi aynı ai-

leye ait, genellikle erkek resimleriydi. Yavaş adımlarla, duvarın sonundaki kapıya kadar fotoğraflara bakarak yürüdü. Çoğu yabancı ülkelerde çekilmişti; bazılarının üstündeki tarih ve yazılar Arapça, bazıları ise Fransızcaydı. Üç fotoğrafta, az ötede uyuyan yaşlı adamı andıran zayıf ve ince göğüslü biri tek başına görünüyordu. Bu fotoğraflar bir Arap ülkesinde, açıkta ve değişik arabaların önünde çekilmişti. Arkada görünen çöl, uşağın kılığı, fotoğraflarda belirgin olarak seçilebilen ve şimdi bu gölgeli serin salonda bile hissedilen sıcak, düşüncelerini doğruluyordu. Bir an geriye dönüp yaşlı adamı kuşkuyla seyretti. Henüz adını bile bilmiyordu. Bir otomobil yarışçısı mıydı? Vardığı bu sonuç –adamın şimdiki görüntüsüyle– hiç de inandırıcı değildi. Duvarın kapıya yakın kısmında çerçevelenmiş, öteki fotoğraflara göre daha yükseğe asılmış bir soyağacı dikkatini çekti. Parmaklarının ucunda yükselip Fransızca yazıları okumaya çalıştı. Ottoman ve Murat sözcüklerini seçtiğinde kapı açılmış, Fazilet elindeki gümüş tepside, çok değerli olduğu hemen anlaşılan sürahiyle yanında belirmişti. Suçüstü yakalanmış gibi kızararak gülümsedi. Ama Fazilet ona değil, yaşlı adama bakıyordu. Terliklerini sürterek kadının arkasından salonun ortasına doğru yürüdü.

"Fazilet!"

"Burdayım efendim."

Yaşlı adam uyanmıştı; belki de hiç uyumamış, uyuyor gibi görünüp onu izlemişti.

"Gelin, Kadir Efendi, şöyle oturun."

Zattan efendiliğe terfi etmişti. Terliklerin ayaklarından çıkmamasına dikkat ederek adamın tam karşısında duran koltuğa doğru yürüdü. Hamparsum bu salonun her köşesine sinmiş görünen gizin neresinde saklıydı? Koltuğa oturunca limonatayla doldurduğu bardağı yaşlı adamın yanındaki sedef kakmalı sehpaya yerleştiren Fazilet'i seyretmeye koyuldu. Dizlerini örten, çizgilerini gizleyen geniş bir etek ve uzun kollu, bol bir bluz vardı üstünde. Yine de arkadan bakıldığında genç görünüyordu. Geri dönünce kadının iki parça olduğunu düşündü. Yaşlı yüzü ve bu yüze boyun eğmeyen genç bedeni. Uzattığı bardağı

aldı, limonata şimdiye kadar içtiklerinin en güzeliydi. Ara vermeden odayı serinleten sıvıyı içen adamla, Fazilet'i izledi. Kadın, tıpkı çocuğunu koruyan bir ana gibi yaşlı adamın limonatasını bitirmesini bekliyordu. Birkaç saniye sonra yaşlı adam boğulur gibi öksürmeye başlayınca kadının dikkatinin nedenini anladı. Fazilet daha önce de karşılaştığı bu duruma el koymaya hazırdı. Bir eliyle adamın elindeki bardağı alıp sehpanın üstüne koyarken, öteki eliyle sırtına vurarak birdenbire elinde beliren bir mendille yaşlı adamın ağzını silmeyi başarmıştı.

"Nanesi az! Sana kaç kere söyledim!"

Kendisi yaşlı ama öfkesi genç bir adamınki kadar belirgin ve tehditkârdı. Dudakları titriyor, görmediği gözleriyle dik dik kadına bakıyordu. Pek çok kez küçümsemeyle karşılaşmıştı, ama hiç bu denli doğal ve katıksızıyla yüz yüze gelmemişti. Adını bile bilmediği adam, sanki hükmetmek en doğal hakkıymış gibi yüzyıl öteden bu salona taşınmış saray atmosferindeki her şeyin yanı sıra Fazilet'in de sahibi gibi davranıyordu.

Fazilet işini bitirince yine geldiği gibi sessizce kayboldu. Şimdi karşı karşıyaydılar.

"Ne işle iştigal ediyorsunuz, Kadir Efendi?"

Vurguları Arapça sözcüklerde daha da belirginleşiyordu.

"Genellikle çeviri yaparım. İngilizceden Türkçeye."

"Demek çevirmensiniz?"

Gözleri açıktı, ama sanki yaşamıyor, yüzyıllık eşyalardan biri gibi duruyordu karşısında. Neden sonra, dudaklarını ıslatıp yeniden sordu:

"Her gün namaza gider misiniz?"

"Hayır, aslında hiç gitmem."

Yaşlı adam yüzünde hiçbir değişiklik olmadan güldü. Güldüğü ancak göğsünün hareketlerinden anlaşılıyordu.

"Ben de hiç gitmem. En son Şam'da gittim."

Şam! Aksanı söylediklerini doğruluyordu. Eliyle –adamın görüp görmediğinden emin olmadan– duvarı işaret etti.

"Az önce oldukça ilginç fotoğraflara rastladım. Görünüşe bakılırsa yurtdışında uzun süre kalmışsınız."

"Tam otuz üç yıl. 1927'den 1960'a kadar. Validem, pederi-

min onu boşamasından iki yıl sonra tekrar izdivaç yapınca İstanbul'dan ayrıldım."

Otuz üç yıl! Ama otuz üç yıldan daha ilginç olan, bu sürenin nedeniydi, sözlerinden sezebiliyordu bunu.

"Biliyor musunuz, hâlâ adınızı bilmiyorum."

Yaşlı adam onunla karşılaştığından beri ilk kez görüyormuş gibi bakıyordu şimdi. Sanki adını sormakla kabalık etmişti. Ancak adamın yüz ifadesini görünce birden adını sormaktan çok, bilmemenin kabalık olduğunu düşündü.

"Ebuzziya," diye mırıldandı yaşlı adam. Soyadını söylememişti. "Ceddim, saltanata kadar uzanır. Hanımsultan torunuyum ben." Sözlerine ara vermeden yorgunluğunun ve yaşlılığının aldatıcı olduğunu düşündürecek bir kararlılıkla devam etti: "Biz ailedeniz, Osmanoğullarının Murat kolundan."

İnandırıcı olmak için ne duvardaki fotoğraflara ne de salonu dolduran saraya ait eşyalara ihtiyacı vardı. Görmediğini bildiği gözlerinde yanıp sönen gurur, söylediklerinin doğru olduğunu hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde doğruluyordu. Sonu serüvene varacak yolun başlangıcının bu adamda yoğunlaşan gizin keşfine bağlı olduğunu hissetti birden. Onunla arasında bilmediği bir şey vardı. Kendini zorlukla tuttu. Düşünce onu neredeyse güldürecekti.

"Otuz üç yıl? Hanedan mensuplarının sürgüne yollanmasından dolayı mı yurtdışında kaldınız?"

Adam başını salladı. Korkutucu bir görüntüydü bu. Kafası her an omuzlarından kopup yere düşecekmiş gibi dengesizdi. Bir an yerinden kalkıp omuzlarından tutarak onu durdurmayı düşündü. Ama adam tekrar konuşmaya başlar başlamaz başı omuzlarının arasında dengesini bularak yeniden hareketsiz kaldı.

"Hayır. Sürgüne gönderilenler hanedanın erkek tarafı. Ben ve Validem ailedeniz, hanedan mensubu sayılmayız. Gitmem lüzumu yoktu. Ama toprağı bol olsun, Peder Bey, Cumhuriyet'e yamanmak için Validem'i boşadı, Validem de iki yıl sonra yeniden izdivaç yapınca önce Fransa'ya, sonra Kahire'ye, oradan Beyrut'a, Beyrut'tan Arnavutluk'a ve nihayet tekrar Bey-

rut'a geçtim. Validem vefat ettikten epeyce sonra, Menderes'in asıldığı yıl Türkiye'ye döndüm. Bazı miras işleri vardı, onlarla uğraşmaya başladım."

Susunca, gövdesi onu dik tutan desteği yitirmiş gibi geriye doğru kaydı. Doğruldu; ölecekti. Ayağa kalkacakken yaşlı adamın pişmanlık ve öfkeyle sivrilmiş sesi durdurdu onu.

"O zamandan beri de miras işlerini takip etmeye çalışıyorum. Biliyor musunuz, Kadir Efendi, bizi bu hallere düşüren, önce cennetmekân Abdülhamit Han, sonra da aklıevvel Reşat'tır."

Birden güleceğinden korkarak yutkundu. Son üç padişahın ikisinden kapı komşusu gibi söz eden yarı ölü bir adamla yüzyıllık bir mekânda karşı karşıyaydı ve burada ne aradığını hâlâ bilmiyordu.

Yaşlı adam daha yeni başlıyordu, öfkesinden hem Abdülhamit, hem de Reşat payını alacaktı.

"Kimse bilmez bunları... Abdülhamit, hanedan mensuplarının tüm malını üstüne geçirdi. Murat soyunu meteliksiz bıraktı. Niyeti Bağdat demiryolu için Almanlarla imzalanan anlaşmadan korumakmış mülkü. Reşat da, Abdülhamit'in hazinesi-hassadaki bütün mülklerini, imtiyazlarını, o sırada borç çoktu, bunlardan kurtulmak için hazineye devretti. Niyet ne, kısmet ne! Kemal Paşa da hepsine el koyuverdi. Olan kime oldu? Tabii bizlere. Bütün mal mülk bir gecede elimizden uçup gitti." Derin bir soluk aldı. "Vahdettin hiçbir zaman akıllı olamadı. Damat Ferit'in oyuncağıydı. Eğer Kemal Paşa'yı saraya damat alsaydı, bugün bu hallere düşmezdik. Enver'e Naciye Sultan'ı verdiler ama aynı basireti hem de en lüzumlu olduğu zamanda göstermediler. Oysa Kemal Paşa, Sabiha Sultan'ı alıp saraya damat olmak için yanıp tutuşuyordu. Damat Ferit yerine, damat Kemal olsaydı hem memleket kurtulacaktı, hem de biz." Sonra aklına gelmiş gibi ellerini kaldırdı. "Aslında Sabiha da Ömer Faruk Efendi'ye âşıktı ya. Eh, bir tarafta Selanikli bir paşa, öteki tarafta Veliaht Abdülmecit'in oğlu. Tabii bu izdivaç olmadı." Güldüğünde yüzündeki kırışıklıklar garip bir biçimde oynuyor, hareket eden bir solucanı hatırlatıyordu. "Aslında hanedan içinde evliliklere müsaade edilmezdi. Osmanoğulları hiç-

bir zaman Avrupalılar..." –Avrupa derken a'yı ö şeklinde söylüyordu– "... gibi soyun birbiriyle evlenip dejenere olmasına müsaade etmezlerdi. Ama savaş gazisi, Prusya İmparatorluk Yaveri Ömer Faruk Efendi babasına gidip Sabiha'yla evlenmezse kendini öldüreceğini söyleyince, zavallı Abdülmecit Efendi, babası Abdülaziz'in ölümüne bizim ceddimiz olan Padişah Abdülmecit kolundan gelenlerin sebep olduğunu unutmuş görünüp saraya giderek kırk yıllık husumeti sona erdirmek için Vahdettin'den kızını istemek zorunda kaldı."

Öfkesiyle tutuşan heyecanı sonunda korkutucu bir öksürük nöbetiyle noktalandı. Sönen yalnızca öfkesi değil, yaşama gücüydü sanki. Yavaş yavaş gözleri kapandı, başı arkaya düştü. O kadar ölüme yakın görünüyordu ki, bu kez son nefesini verip gerçekten öldüğünü düşündü yaşlı adamın. Tedirginlik, salondaki eşyalar kadar abartılı ve ağır, üzerine çullanırken ayağa kalkıp karşısındaki koltukta uyku ile ölümün sınırında gezinen adama yaklaştı. Göğsü bacaklarının üstüne örtülmüş battaniyenin altında kalmıştı; hareket edip etmediği belli olmuyordu. Ya nabzı? Elini uzattı. Ama dokunamadı, Fazilet'in sesi durdurdu onu.

"Merak etmeyin, uyuyor." Hızla geri döndü. Saçlarını toplamış, pantolon giymiş, kapının eşiğindeydi. "Saat beşe kadar da uyanmaz."

Gitmesi için bir uyarı mıydı sözleri? Ama kadındaki değişikliğin uyandırdığı şaşkınlık onu dondurmuştu. Değişen sadece kıyafeti değildi. Makyaj yapmış, neredeyse on yıl gençleşmişti. Ama asıl farklılık ses tonundaydı. Şimdi karşısında duran kadın, yarım saat önceki, boyun eğmeye ve aşağılanmaya alışık, yarısı yaşlı, yarısı genç kadından çok farklı biriydi. Yine de kadına benzemiyordu.

"İsterseniz, bu müzeden çıkıp arkaya, bahçeye geçelim."

Karşı koymayı düşünmeden onu izledi. Tekrar dar, yan duvarları üç kapıyla bölünmüş koridoru geçip, önce geniş mutfağa, ardından yandaki duvarın gölgesiyle örtülmüş bahçeye çıktılar.

"Şöyle buyrun."

Fazilet'in işaret ettiği koltuk da müzeden çalınmışa benziyordu, ama yazın içinde kavrulup giden bir öğleni unutturacak kadar rahattı. Arkasına yaslanıp gevşeyebilirdi. Dakikalardır parmaklarını uyuşturan isteği serbest bırakıp kadından izin almadan bir sigara yaktı. Damarlarında gezinen karıncalar dumanda boğulurken uykuya yakın bir gevşemenin içine yuvarlanmak üzereydi. Fazilet, sanki ihtiyacı olan şeyi biliyormuş gibi sigarasını yarılayıncaya kadar konuşmadı.

"Sizi tanıyorum. Ama fotoğraflarınızdan da genç görünüyorsunuz."

Öyle rahatlamıştı ki karşılık vermedi. Oysa fotoğraflarındaki yüzle gerçeği arasındaki farklılık onu hep eğlendirirdi.

"Aslında sizi hemen tanımamın nedeni yüzünüz değil." Ara vermeden nedeni söyledi: "Burçin. Şarkısı vasattı ama sözlerinin ilginçliği hemen dikkatimi çekmişti."

Burçin! Birden müzik hayatı boyunca hep ikinci üçüncü sınıf rolleri oynayan sopranoyu hatırladı. Babasından kalan parayı son kuruşuna kadar harcamaya karar verip bir kaset yapmaya niyetlendiğinde onun için üç şarkıya söz yazmıştı.

"Bunu kimse bilmez," dedi. Fazilet gülümsüyordu. "Siz de mi müzikle ilgilisiniz?"

Fazilet hafifçe başını eğdi.

"Kaygılanmayın, bu sırrınızı hep sakladım. Neyse, şimdi söyleyin bakalım, sizin gibi ilginç şeyler yazan birinin Dedem'le ne işi olabilir?"

Dedesi! Oysa yaşlı adam ona bir yakını gibi değil, bir cariye gibi davranmıyor muydu? Dumanın etkisiyle tutarlılığını ve mantık sırasını yitiren düşüncelerini toplamaya çalıştı. Bu ev, içinde yaşayanlar ve dekor, her şey şaşırtıcıydı ve zamanla bağlantısını yitirmişti.

"Demek Dedenizdi... Bu, az önce dinlediğim hikâyeden de ilginç," dedi, sigaradan uzak durmaya çalışarak. "Ben sanmıştım ki..."

"Size ne anlattı? Hanedan hikâyeleri, Fransa ve Arabistan maceralarını mı?"

Küçümseme bu ailede kalıtımsal olmalıydı. Daha kadının

yüzündeki o aşağılayıcı ifadeyi görmeden onun yaşlı adamın torunu olduğuna inanmıştı bile. Ama şaşırtıcı olan, yaşlı adamın anlattıklarının hayal ürünü olabileceğini ima eden sesindeki o garip tondu.

Dumanın yatıştırıcılığında karar kılıp tekrar sigaraya eğildi.

"Anlattıkları doğru değil mi?"

"Size ne kadarını anlattı, bilmiyorum. Ama Osmanoğullarından olduğu, otuz yılı aşkın bir süre dışarıda kaldığı doğru."

"Öyleyse siz de..."

Fazilet ellerini iki yana açıp gülümseyerek sözünü kesti:

"Hayır, ben çok şükür ne hanedan, ne de aile mensubuyum. Kanım da mavi değil, sizinki gibi kırmızı."

"Yani Ebuzziya Bey gerçek dedeniz değil mi?"

Fazilet uzun bir hikâyenin başındaymış gibi ellerini, avuçları yukarıya dönük, omuzlarına doğru kaldırdı.

"Benimki de uzun ve ilginç bir hikâye. Ebuzziya Efendi'nin adı aslında Hamit'miş. Ama Osmanlılar, Hamit ve Hamide adını uğursuz saydıklarından kimse onu bu adla çağırmamış." Bu kez Dedem, dememişti. "1927 yılında annesi..."

Elini kaldırıp kadının sözünü kesti.

"Yani büyükanneniz."

Kısa da olsa bir süre konuşmadı Fazilet. Sanki sözleri onu şaşırtmıştı. Hayır, yalnızca şaşkın değildi; şaşkınlıktan öte bir şeylerle yüklüydü suskunluğu.

"Garip, o kadını hiç büyükannem diye düşünmemiştim. Hem zaten hiç karşılaşmadım onunla. Yalnızca fotoğraflarda gördüm." Yine sustu. Sanki geçmişle ilgili anılarının ağırlığı, söylediklerini eziyor, uygun sözcükler bulmasını engelliyordu. "Neyse, Dedem, 1927'de annesi iki yıllık dulluktan ve elindekileri satarak kıt kanaat yaşamaktan bıkıp tekrar evlenince, büyük bir kavganın ardından Nice'teki akrabalarının yanına gitmiş. Gitmiş ama geride Anneannemi hamile bırakarak. Anneannem o sıralarda Dedemlerin konağında yaşıyormuş. İster hizmetçi deyin, ister gedikli bir kalfanın kızı. Hamileliği ortaya çıkınca büyükhanım tarafından alelacele bir esnafla evlendirilmiş. Dedem, Nice'te annesinden kopardıklarıyla gününü gün

ederken, İstanbul'da, Fatih'te sarımsak kokan bir evde doğmuş Annem." Yine durdu. Sanki kokuyu o da biliyordu. "Uzatmayayım, Annem İkinci Dünya Savaşı'nın o karanlık ve kıtlık günlerinden sonra 1950'de, sonradan milletvekili olacak Babamla evlenmiş. Böylelikle ben doğmuşum, 1954'te. Ailenin yaşayan tek çocuğuyum."

İkinci sigarayı içiyordu, hikâyenin içinde epeyce yol aldığını düşündüğünde. Ama Ebuzziya Bey –hele şimdi oynadığı rol göz önüne alındığında– hâlâ hikâyedeki yerini almamıştı.

"Ya Dedeniz? Onunla ne zaman buluştunuz?"

"O, 1960 sonlarına doğru, annesi ölünce izini süren bir avukatın haber göndermesi üzerine geri dönmüş. Aslında gerçek nedenin bu olduğu kanısında değilim. Dedem bütün hayatı boyunca hep bir parazit gibi yaşamış. O sırada Lübnan'daki akrabalarının durumu sarsılıp para bulmakta zorlanınca, zengin olma umuduyla Türkiye'ye dönmüş."

"Hanedanın erkekleri için af 1983'ten sonra çıkmamış mıydı?"

"Evet, doğru. Ama sürgüne gönderilen hanedan mensupları, Osmanoğullarının erkek tarafından gelenlerdi. Osmanoğullarının kadınları ve bu kadınlardan doğan çocukları için herhangi bir kısıtlama yoktu. Dedem'in yurtdışına gidiş nedeni, Osmanoğlu olması değil, annesiydi."

Tepki göstermeden dimdik gözlerinin içine bakınca Fazilet hafifçe gülerek yeniden konuşmaya başladı:

"Dedem'in hayatını değiştiren o kavganın, annesinin ikinci evliliğe evet demesinden kaynaklandığını biliyoruz. Ama ayrıntılar ve olayın gerçek nedeni hakkında kimse bir şey söylemiyor."

"Kimse?"

"Anneannem –annem zaten onu tanımak istemedi– ve kendisi. Ama ben nedenini biliyorum." Hafifçe öne doğru eğildi. "Sizi ilgilendirebilir. Dedem'in yalnız kaldığında çoğu kez annesinin fotoğraflarına bakarak ağladığını keşfettim. Bazı geceler oturduğu yerde uyuyakaldığında annesinin adını sayıklayarak uyanır."

Geriye çekilerek sözlerini havada bıraktı. Yüzü şimdi görün-

düğünden çok daha derin, daha kavrayıcıydı ve neredeyse erkeksiliğini yenecekti.

"Sizce bu ne demek?"

Soru, ne bakışlarını ne de yüzünü değiştirmişti Fazilet'in.

"Bence Dedem'in annesine yönelik duygularında ana-oğul ilişkisini aşan bir boyut var."

"Bu yalnızca bir varsayım mı?"

"Belki. Ama Dedem'in, Anneannemi tecavüze benzeyen bir şekilde iğfal edişinin tam o büyük kavganın akşamına rastlayışı oldukça ilginç. O ana kadar, Dedem Anneanneme bir kez bile dönüp bakmamış. Ama o gece, sanki ihanete uğrayan bir erkek gibi odasına girip zavallı kadının bedeninde annesinden öç almış. Ne garip, değil mi? İçeride uyuyan o adam anneannemin hayatına sadece birkaç dakikalığına girmiş; dünyaya gelişimi bu olaya borçluyum. Bu beni hep güldürmüştür."

Bu kez geriye yaslanıp soluklanarak düşünme sırası ona gelmişti. Hem sözleri hem de insanın kendine bile itiraf etmesi zor olan konuları ilk kez gördüğü birine anlatması garip değil miydi? Göz göze gelince bu duygu ağırlaşarak kesin bir kanıya dönüştü. Fazilet, onun şaşkınlığıyla eğleniyordu.

"Hâlâ Dedenizle olan ilişkinizi anlamış değilim."

"1980'de bir avukat beni, daha doğrusu annemi buldu. Dedemin varlığından ilk kez o gün haberim oldu. Annem onu görmeyi reddetti. Anneannem ise şaşkınlıktan dilini yutmuştu." Yine eğlenerek gülümsedi. "Her şey garipti. O gece duyduklarımla şok geçirmiş bir haldeyken daha da garip bir şey oldu. Anneannem odama gelip elli altı yıl önce ona tecavüz eden adama yardım etmem için ağlayarak yalvardı." O günün anıları yüzüne tekrar o evlenmemiş kadın ifadesini taşımıştı. Bir süre sustu. Sonra dikleşip devam etti: "Annemden habersiz İstanbul'a gittim ve Dedem'i sefil bir odada buldum; hastaydı. Tanışmamız böyle oldu. Ona iki yıl annemden habersiz yardım ettim. Annem 1982'de ölünce onu buraya getirdim. İlk önceleri ona anneannem baktı; o da 1985'te ölünce ikimiz baş başa kaldık. Anlayacağınız, altısı baş başa olmak üzere, tam dokuz yıldır birlikteyiz."

Dokuz yıl! Anlattıklarıyla yanıtlanmamış, aksine daha da merak uyandırıcı bir çerçeveye bürünen soruya gelmişti sıra.

"Ona neden katlanıyorsunuz?"

Fazilet hiç duraksamadan karşılık verdi. Bu soruyu defalarca kendine sormuş ve Dedesinin yanındayken o küçültücü boyun eğişini kabul edilebilir kılan bir yanıt bulmuştu.

"Müzik, tek nedeni müzik." Bu yeterince açık bir karşılık değildi. O da biliyordu bunu. Yüzü kısa saçlarının arasında yeniden köşeli yapısına kavuşurken devam etti: "Ebuzziya Efendi Klasik Türk Musikisi konusunda bir otoritedir. Otorite demek yeterli değil, belki yaşayan bir tarih demeliydim."

İlk kez Dedesinden hayranlıkla söz ediyordu ve bunu ele veren sözleri değil, ses tonuydu. Birden Hamparsum'u hatırladı. Yoksa Fazilet de onun gibi gizin tuzağına mı düşmüştü?

"Gençliğinde Beşiktaş'taki Mevlevi Tekkesi'ne devam etmiş." Şimdi bütünüyle değişik bir kadın vardı karşısında. "Mevleviler hep saltanatın ilgisine, korumasına mazhar olmuşlardır, çünkü Osmanoğullarının çoğu Mevlevidir. Hoş, Cumhuriyet de Mevlevilere karşı oldukça hoşgörülüydü ya. Bütün tekkeler, zaviyeler kapatılmışken, Bektaşiler gibi Mevlevilere de dokunmadılar. Dedem yurtdışına gitmeden önce on yıl bir dergâhta meşk etmiş. Size hayatı boyunca hiçbir iş yapmadı dedim, ama müziği bundan ayrı tutmalıyız."

Müzik, demek büyü buydu? Evde kalmış bir kızdan çok, gelişmemiş bir erkek çocuğunu andıran kadını süzdü. Ya o?

"Siz de müzikle ilgileniyor musunuz?"

Bu soruyu da bekliyordu Fazilet. Başını öne eğerken konuşmasını sürdürdü:

"Ben arkeoloğum. Müzikle ilgim, Ebuzziya Bey'le tanışıncaya kadar hemen hemen hiç yoktu. Hele Klasik Türk Musikisi'yle hiç. 1983'ten sonra epeyce kitap okudum, sonra kanun ve tabii ud çalmayı öğrendim. Eskiden kibar hanımlar piyano yerine ud çalarlarmış. Şimdi haftada üç gün bir koroda şarkı söylüyorum. Kısacası, müzik artık hayatımın ayrılmaz ve asli bir parçası."

Burçin'i tanımasının nedeni o koroydu demek. Yine de o ak-

si adama –hem de öç alması gerekirken– katlanmasının, açıklamadığı başka bir nedeni olmalıydı.

"Dedenizin parası var mı?" Kadının öfkelenebileceğini düşününce soruyu değiştirdi: "Yani yaşamınızı, böyle bir evde nasıl sürdürebiliyorsunuz?"

"Bu ev, yaşamamız için kazandıklarıma kattıklarım, Babam'dan kaldı. Yalnızca eşyalar, onlar Dedem'in. Hepsini annesinin kalfasından aldık; buraya taşınmadan önce. Ebuzziya Bey tam bir Osmanlıdır; parasız, malları hazineye gelir kaydedilmiş bir meteliksiz yani."

"Ya miras! Bana Türkiye'ye miras işlerini çözmek için döndüğünü söylemişti."

Sözleri onu incitmeyecek, yalnızca güldürecekti. Serin bahçe Fazilet'in Dedesi'nden izler taşıyan ince kahkahasıyla dalgalandı. Bakışları karşılaşınca elleriyle ağzını kapatarak sustu. Neredeyse utanmıştı.

"Affedersiniz. Lütfen beni yanlış anlamayın. Gülmemin nedeni siz değilsiniz." Bir süre sessiz kalıp eski haline dönmeye çalıştı. "Osmanoğulları, yıllardır –kendilerce çok önemli olan– bu mirasın peşindedirler. Sürekli birbirleriyle kavga edip Abdülhamit'in kendilerinden habersiz üzerine geçirdiği için yitirdikleri büyük mirası aralarında bölüştürmeye çalışırlar. Dedeme düşen hisse on binde bilmem kaç. Yurt içinde ve yurtdışında avukatlar bulurlar, vekâletnameler verirler, Maliye Bakanlığı'na karşı dava açarlar. Şimdiye kadar hiçbir şey elde edemediler. Bundan sonra da edemeyecekler. Ama vazgeçeceklerini de sanmam. Çünkü bu onların saltanatla son bağları. Neredeyse bir kimlik sorunu bu dava. İşte, Dedem'in miras meselesi dediği olay kısaca bu. Ayrıca bazı uyanık avukatlar çok sayıda hanedan mensubundan vekâletname almış ve zavallıları soyup soğana çevirmişlerdir. Bu da hikâyenin öteki ve dramatik yanı."

Susunca bahçenin dinginliği geri geldi. İkisi de bu süre boyunca serinliği daha da yoğunlaştırıp erişebilir kılan sessizliği bozmadan beklediler. Çiçeklerin arasından bir kedi çıkıp duvara tırmandı. Evin ön tarafındaki sokaktan bir çocuk sesi du-

varı aşıp bahçeye ulaşıncaya kadar Fazilet boyasız tırnaklarıyla ilgilendi.

Çocuğun haykırışı tekrarlanınca Fazilet sanki tekrar konuşmaya başlaması için beklediği işareti almış gibi gülümsemeden sordu:

"Ya sizin hikâyeniz? Ben her şeyi anlattım. Sıra sizde."

Hikâye?

"Anlamadım," diye sordu. "Öğrenmek istediğiniz nedir?"

"Ebuzziya Bey'e karşı duyduğunuz merak?"

"Sadece yardım ettim."

Fazilet hayal kırıklığına uğramış gibi, küsmeye hazırlanan bir çocuğun bakışlarıyla onu süzdü. Sonra o kararlı tavrında karar kılıp karşı konulması zor bir dürüstlükle soruyu tekrarladı.

"Lütfen, beni hayal kırıklığına uğratmayın. Önce kimliğini saklayan biri dün gece Dedem'i arıyor, ardından bugün asılsız bir cenaze haberi ve daha sonra siz... Bütün bunlar bir rastlantı mı? Onda sizi çeken ne var?"

"Öksürüğü," dedi bu kez hiç direnmeden. "Varlığından haberli olmamın nedeni o garip öksürük nöbetiydi. Sonra, telefonla sizi arayıp cenazeleri haber veren çocukla konuştum." Sustu. Yadırgamadan, yalnızca merakla onu süzüyordu Fazilet. "Neden ölülere bu kadar düşkün?"

Fazilet hiç duraksamadan, "Bilmiyorum," dedi. "Bu da ona özgü garipliklerden biri olmalı. Ben sorduğumda hep öfkelenir." Sigarasını yakıncaya kadar bekledi. "Öksürüğünde ilginizi çeken ne var? Bütün yaşlılar böyle öksürür."

Yaşlılar. Yıllarca önceye, o taş evin arka odasına döndü. Köşedeydi; karanlık, duvar kadar kalın ve geçirimsizdi. Yine de görmüştü onu. Sanki öksürüğü yüzünü aydınlatıyordu. Elindeki bardak tekrar yere düştü. Kırılan camın çıkardığı sesle başını kaldırdı...

Nedeni saklamaya çalışsa da, bilinçaltına itmeye niyetlense de hep biliyordu.

"Öksürüğü bana ölümü hatırlatıyor. Onun kadar ölüme yakın biriyle sürekli birlikte olmak sizce korkutucu değil mi?"

"Belki; ama siz ölümden korkan birine benzemiyorsunuz. En azından yazdıklarınıza bakılırsa bu böyle."

Belki de korkuyordu. Sol kolundan başlayan bir titreme başına kadar yükseldi. Doğru olamazdı. Kaslarını, canını acıtacak kadar sıkarak doğruldu. Daha fazla kalmamalıydı burada. Ayağa kalktı. Fazilet, o da doğrulmuştu.

"Gitmeliyim, geç kaldım."

Fazilet karşı koymadı. Sanki onu korkutan düşüncelerinden haberliydi. Birlikte –bu kez evin içinden geçmeden– ön tarafa yürüdüler.

Çıkarken Fazilet elini sıkmadı. Yüzünde, ucunu bulmaya çalıştığı düğümün sırrını elinde tutuyormuş ve paylaşmaya hazırmış gibi bir gülümseme vardı.

"Yine gelin. Temmuz sonuna kadar hep evdeyiz, izinliyim. Bu arada... Merak etmeyin, şarkı sözü yazdığınızı kimseye söylemeyeceğim."

Adımları daha sokağın başına varmadan hızını yitirdi. Soluklanmak için bir gölge bulup altına sığındı. Babaannesi'nin evindeki o adamla, yüz metre ötedeki evde, salonda uyuyan Ebuzziya Bey'in arasındaki bağlantı midesini parçalıyordu. İkisi de hiç görmediği Babası'yla mı, yoksa nedenini bilmeden ürperdiği o öksürük sesiyle mi ilgiliydi?

Araba tam bunları düşünürken durdu önünde. Fren sesi kiminle karşılaşacağını haber veriyordu. Yine de onu görmemeyi dileyerek başını kaldırdı.

Şansı yoktu. Arabanın camı inik penceresinden alay edermiş gibi gülerek bakan Cem'di.

"Günaydın, pardon, tünaydın demeliyim." Burada ne arıyordu? Nasıl bulmuştu onu? "Binin, sizi eve götüreyim."

Gölgenin içinden güneşe çıktı. Sıcak, kalan direncini de anında eritip yok etti. Kapıyı açtı. Eve gideceğini de biliyordu. Koltuğa oturdu. Yanındaki adamdan fışkıran güç ve dirilik onu eziyor, uyuklayan o adam kadar yaşlandırıyordu.

"İçeride çok uzun kaldınız."

Ona bakmadan sordu.

"Beni izledin mi?"

Hiçbir şeyi saklamaya kalkışmayacak kadar kendinden emindi.

"O ihtiyardan ne istediğinizi biliyorum."

Nasıl bulmuştu onu? Birden Hülya'yı hatırladı. Dün gece onu konuşturmuş olmalıydı. Birden ona vurmak için dayanılmaz bir istekle doğruldu. Alçağın biriydi, bilerek ve aldığı tadı gizlemeye bile gerek görmeden korkularıyla alay ediyordu.

Kapıyı açıp tekrar dışarıya, direncini yok eden sıcağa çıktı. Ama bu kez ona yardım edecek bir öfke vardı içinde. Hızlı adımlarla yürürken Cem arkasından bağırıyordu:

"Yarın akşam görüşeceğiz, unutmayın."

Dönüp bakmadı.

- 2 -

Ayna acımasızdı; gözlerinin iki yanında –bir zamanlar Ayşe'nin sevişme öncesi masum öpücüklerinin gezindiği noktalarda– günün birinde birdenbire ortaya çıkacak derin çizgileri, dudaklarının ucunda yer edecek kırışıklıkları aradı. Yoktu. Yaşlılık, gençliği gibi uzaktaydı.

Yatağın üstü bıraktığı gibiydi; eski şiirler, notlar, fotoğraflar. Babaannesininkine uzandı; yüzü, hiçbir zaman yumuşamayacakmış gibi sert ve duygusuzdu. Ya o yaşlı, öksürüklü adam? O kimdi? Birden yıllarca önce adamın varlığını evdeki herhangi bir eşya gibi hiç sorgulamadan kabullendiğini fark etti. Hem Amcası, hem de Naciye Kadın o adamın evin arka odasında yıllarca yatarak öksürmesini neden garipsememişlerdi? Aileden biri değildi, bunu biliyordu. Belleğini zorladı. Öksürüklü yaşlı adamın, o odada oluşunu yarıcı Ali ve Ali'nin babası da biliyordu. Birden herkesin bilmesine rağmen kimsenin o adamdan söz etmediğinin farkına vardı. Garipti.

Çevirisi bitmiş fasikülleri yana itip yatağa uzandı. Sıcak, anında tenini çarşafa yapıştırdı. O iki, yaşlı ve öksürüklü adam neyi hatırlatıyordu? Gözlerini kapayıp yılları karanlığa hapsederek tekrar o taş eve döndü.

Naciye Kadın, avludaki sergi yerinde üzümleri suluyordu. Sıcaktı, sigara paketinin içindeki ağustosböceğinin şarkısı bile sıcağın etkisiyle neşesini yitirmişti. Öksürük sesi boş salonun içinde bir çığ gibi yuvarlanırken elinde ağzına kadar su dolu bardakla dipteki odaya doğru yürümüştü. Kapıya yaklaştıkça öksürük sesi büyüyor, göğsündeki çarpıntıyı dayanılmaz bir sarsıntıya dönüştürüyordu. Kapıyı itip içeriye girmeden eşikte durmuştu. Yatak, odanın en uzak köşesinde o güne kadar gördüğü en koyu karanlığın içindeydi. Tahta kepenklerden sızan ışık, o tanımsız karanlığı, ince ince, içinde toz zerreciklerinin kaynadığı beyaz çizgilerle dilimliyordu. Onu tanıyor ve bekliyormuş gibi doğrulmadan yaklaşmasını işaret etmişti yaşlı adam. Yüzünü seçecek kadar ilerleyince de, *"Sen Kadir misin?"* diye sormuştu. Korka korka, *"Evet,"* dediğini hatırlıyordu. *"Rahmetli babana benziyorsun."*

Kırılan bardak şangırtısıyla sıçrayarak doğruldu. Kâğıtların yere saçılmasına aldırmadan ayağa fırladı. Sözcükler yankılanarak beyninde çınlıyordu. *"Rahmetli Baban'a benziyorsun... benziyorsun... benziyorsun..."* Sesi yatakta bırakıp kütüphaneye yürüdü.

Albüm salondaki çekmecenin içindeydi. Kopmasına aldırmadan sayfaları çevirip aradığı fotoğrafı buldu. O öksürüklü, yatalak adamın sözünü ettiği benzerlik gerçek miydi? Işık yetersizdi. Hızlı adımlarla banyoya girip fotoğrafı aynanın önündeki çıkıntıya yerleştirdikten sonra tepedeki ışığı açtı. Şimdi yüzü aynada, Babası ise fotoğrafta ona bakıyordu. Sonunda korkuya dönüşeceğini bildiği merakla o yaşlı adamın yıllarca önce sözünü ettiği benzerliğin peşine düştü. İki yüze biçim veren çizgiler benzerliğin ilk ama kesin olmayan kanıtıydı. Küçük de olsa bir farklılık bulma umuduyla çizgileri yukarıdan aşağıya, bir avcı dikkatiyle adım adım izledi. Amcasında da rastladığı dudaklar, kıvrık kaşlar ve aynı çukura toplanan sivri çene, karşısındaki adamla benzerliğini hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak bir kesinlikte ortaya koyuyordu. Kendini aldatacak kadar bile şansı yoktu. Yüzünü, belki de bedenini biçimlendiren genler aynıydı.

Işığı söndürüp fotoğrafı alarak odaya geri döndü. Yıllar önce kırılan cam bardağın keskin sesi hâlâ kulaklarındaydı. Şimdi sıra, merakla korkunun buluşacağı nüfus cüzdanını bulmaya gelmişti. Artık neyle karşılaşacağını biliyordu. Amcası'nın, Babaannesi'nden gizleyerek verdiği yıpranmış cüzdanı albümün son sayfasında buldu. Kenarları yer yer yırtılmış ve ortadan ikiye ayrılmıştı. Doğum tarihini buldu. İçgüdüleri onu yanıltmamıştı.

Yatağa geri döndü. Babası öldüğünde onun birkaç hafta sonra gireceği yaşta, kırk ikisindeydi. Saatlerdir boğazına batan ağrı, cılız, pişmanlıkla yüklü bir kahkahaya dönüşüp kulaklarında çınlayan şangırtıya karıştı. İkinci kez, birincisinden daha yüksek sesle güldü. Onu o yaşlı adama iten gizin payına düşeni aydınlanmıştı. Babaannesi'nin evindeki yaşlı adam Babası'nın ölümünün, Ebuzziya Bey ise onunkinin habercisiydi. Ölüm! Üçüncüsü gerçek kahkahaydı ve onu sırtüstü yatağa devirecek kadar şiddetliydi. Yirmi üç yıldır en az dört kez karşılaşıp koyun koyuna geceler geçirdiği halde hep uzağında tutmayı başardığı ölümü yine yakınında ve kaçınılmaz hissediyordu. Yaşlanmadan ölmek? Neden şimdi? 1969'da Şeria'da bir sel yatağında iki köpeğin sivri dişlerine eşlik eden süngünün ucunda, 1974'te Kıbrıs'ta bir mağarada, 1976'da sevgiyi ve gerçek tutkuyu ona öğreten ilk âşığının karşısında boğazına dayanan bir namlunun ucunda ve birkaç ay önce az ötedeki banyonun kırık aynasında ölmemişken, neden şimdi, daha yaşlılığı bile öğrenmeden ve her şeyin ortasındayken ölecekti? Ne dramatik ne de korkutucuydu ölüm, yalnızca zamanlaması komikti. Dördüncü kahkaha soluğunu, soluğu da dudaklarını kesip kuruttu. Sanki bedenindeki bütün sıvı güldükçe hücrelerini bırakıp alnından fışkırarak onu kırılgan, kuru bir dal parçasına çeviriyordu.

Beşincisinden yataktan doğrularak kurtuldu. Ne yapması gerektiğini biliyordu. Koşarak salona geçti. Sıcak yine peşindeydi. Bedenindeki sıvı tükenirken telefona atıldı. Numaraların ilkini çevirdi.

İşyerinde yoktu. Telaşla evi denedi. Az sonra Ayşe sanki arayanın o olduğunu biliyormuş gibi zilin ikinci çalışında telefonu açtı.

"Benim," dedi soluk soluğa. "Üç dört hafta sonra kırk iki yaşında olacağım."

"Sevgilim, iyi misin?"

Sevgilim! Sihirli sözcüğü yine bulmuştu. Bedenini kırmaya niyetli titremeyi kollarında tutmaya çalışarak koltuğa oturdu.

"Dinle, Abant'a geleceğim. Ama toplantıyı ertele, yaş günüme rastlamasını istiyorum." Sözlerini onun belirlediği bir sessizlik izledi. Ayşe'nin, hattın öteki ucunda, hep eşiğinde dolaştığı kaygı girdabına yuvarlanmak üzere olduğunu biliyordu. "Bir şeyim yok, sadece yaş günümü seninle geçirmek istiyorum. Şimdi, lütfen tekrar bana..."

Ayşe onu bekletmedi.

"Sevgilim." Sonra eskiden yaptığı gibi duygularını bir duaya dönüştüren o sözcüğü art arda tekrarladı. "Sevgilim, sevgilim, sevgilim."

Çok geçmeden, ancak onun seslendirebileceği, benzersiz, yatıştırıcı bir müziğe dönüştü o sihirli sözcük. Titreme ve gövdesini ele geçiren korku, notalarını sadece onun bildiği o melodiyle birlikte önce kaslarını, ardından düşüncelerini terk etti.

Neden sonra Ayşe'ye, gözyaşlarına boğulmadan ulaşmaya çalıştı.

"Şimdi burada olsaydın."

Geç kalmıştı, ağlıyordu. Yüzlerce kilometre uzaktaki gözyaşlarının serinliğini burada, ruhunu ve bedenini kurutan cehennem sıcağına rağmen elinde, parmaklarının arasında hissediyordu. Elini yüzüne götürdü. Kokusunu bile duyabiliyordu. Serinliği ve kokusu yakınında, ama kendisi ulaşamayacağı kadar uzaktaydı.

"Adaletsizlik bu," diye mırıldandı Ayşe.

Neyin adaletsiz olduğunu sormadı ona. Biliyordu; Tanrı'nın kendisi için yarattığı birine ulaşamamanın anlamını o uçsuz bucaksız eksiğin içinde kavrıyor ve bu eksikliğin her gün biraz daha bilincine varıyordu.

Yana devrilmek üzereyken Ayşe'nin sözlerine tutundu.

"Beni unutmadın değil mi?"

Bunun bir sorudan çok bir itiraf olduğunu bilerek, "Hayır," dedi. "Unutmadım, çünkü unutamadım."

"Ya o kadın ya da tanımadığım öteki kadınlar?"

"Günün birinde canım bir kadın isterse, seni bulma umudu olacak beni ona götüren."

Serin sesi hâlâ gözyaşlarını ona taşıyordu.

"Asla bulamayacaksın..." Elindeki nem şimdi bütün bedenine yayılmıştı. "Geçen gün mektuplarını yeniden okudum. Yazdıklarının tek satırı bile doğru olsa, benden başkasına âşık olamazsın sen." Ara vermeden devam etti: "Yoksa biri mi var?"

"Hayır," dedi. "Sadece seni hatırlatan birisiyle karşılaştım."

"Öyle mi? Ben buradayım, gerçekten ulaşmak istediğin bensem bunun için beni hatırlatacak başka birine gerek yok."

Sesi serinliğini ve nemini yitirmişti. İçgüdüsel bir savunma dürtüsüyle irkildi. Öfkesine karşılık vermeden, Babası'nı ve yaşını unutturacak bir baş dönmesi sırtından yukarı tırmanırken, yalnızca gülmekle yetindi. Gülüşü Ayşe'yi meraklandırmıştı.

"Komik olan ne? Öğrenebilir miyim?"

"Belki de sorunumuz hep buydu. Şimdi bile, hem de birbirimizden aylardır ayrıyken aynı nedenle kabuklarımıza çekilmeye hazırlanıyoruz." Ayşe sormadan sorunu söyledi: "Bizde sahip olma isteği tutkuya dönüşmüş, içgüdüsel bir davranış biçimi olmuş."

Araya, gergin anlara özgü o sessizlik giriyordu şimdi. Kuşku Ayşe'nin gözyaşlarını dindirmiş, serinliği yok etmişti; sıcak parmaklarından başlayarak tekrar bedenini ele geçiriyordu.

"Birbirimize sahip olmadan yaşayamıyoruz."

Sözlerini Ayşe bitirdi:

"Ama sahiplenilmeyi kabullenmeyecek kadar da özgürlüğümüze düşkünüz, öyle değil mi?"

Evet, gerçek buydu.

"Doğru," dedi. "Sanırım, sorunumuz hep buydu."

"Ama göz ardı ettiğin bir şey var. Sende –belki beyninin kuytu bir köşesinde, belki de yüreğinin bir yerlerinde– hiç erişemediğim, okuduğumdan şikâyet ettiğin düşüncelerinden bile gizlediğin ve hep benden sakladığın bir şeyler olduğunu hissetmi-

şimdir. Oysa ben... ben, sen karşılık verdiğin sürece her şeyimle senindim."

"Bu da doğru," dedi. "Ancak sana söylemediğim, belki de söylemeye cesaret edemediğim başka bir gerçek daha vardı. Ben hep geçmişi özledim, oysa sen gelecektin."

Ayşe'nin sessizliği uzun sürmedi. Şimdi sesi öfkeli değilse bile kararlıydı.

"Ya şimdi? Şimdi hangi zamana aitim ben? Geçmişe mi, yoksa hâlâ geleceğe mi?" Karşılık verecekken atıldı: "İyice düşün, yaş gününde yanıtlarsın."

Sonra tek bir sözcük için bile zaman bırakmadan telefonu kapattı. Eline baktı. Avucu ateşe dokunmuş gibi yanıyordu. Ya o nereye aitti? Özlediği geçmişe mi, yoksa öğrenmeyi hayal ettiği yaşlılığa ulaşabileceği geleceğe mi? Omuzlarını silkip ahizeyi yerine yerleştirdi. Bu iki sorunun ortasına konulan bir noktayı andıran nüfus cüzdanının beklediği odaya dönecek cesareti bulması için bir sigaraya ihtiyacı vardı. Elini cebine götürdü. Peki, kimsenin tanımadığı o yatalak, yaşlı adama ne olmuştu? Durup gözlerini kapadı. Onunla ilgili hatırladığı görüntü, bardağın kırıldığı o anın ötesine geçmiyordu. Sonra ne olmuştu ona? Sigarayı yakıp sırtüstü uzandı.

Düşüncelerini elinde tuttuğu fotoğraftan sanki kazıyarak koparan sivri sesle kendine geldiğinde hava kararmıştı. Bir süre yitirdiği zaman ve mekân duygusunu çevreyi kuşatan karanlığın içinde aradı. Telefon! Zil, ikinci kez yankılandı. Hayır, ses kapıdan geliyordu.

Antreye yürüdü. Ama kilide uzanmadan o uyarıcı tehlike içgüdüsüyle durdu. Cem! Ona katlanamazdı. Parmaklarının ucuna basarak gözetleme deliğine uzandı.

Sahanlık loştu, yan dönmüş ve gölgeye karışmış bir kadın kapının açılmasını bekliyordu. Hülya! Ona da katlanamazdı.

Gölge, zili üçüncü kez çalmak için dönünce tanıyabildi ziyaretçiyi. Telaşla kapıyı açtı.

Lale tam karşısında kımıldamadan duruyordu. Hep yaptığı gibi elinden önce yanağını uzattı.

"Merhaba."

Susuyordu. Donmuştu, yüzündeki ifade her zamanki mutsuzluğundan daha değişik, daha yeniydi. Yanağını öpmeyince elini uzattı. Sıkmadı; sanki görmüyordu. Kenara çekilir çekilmez Lale konuşmadan içeriye girdi. Salona kadar onu rahatsız etmeden peşinden yürüdü. Her zaman oturmak için konsolun yanındaki koltuğu seçerken bu kez Ayşe'ye ait olan deri koltuğa yönelmişti.

Lale'nin her şeyi ilk kez görüyormuş gibi çevrede dolaşan bakışları hareketsiz kalıncaya kadar bekledi. Gördüğüne hâlâ emin değildi, onu yormamak için karşısına geçti. Yüzündeki o yeni ifade, hem kişiliğinin ayrılmaz bir parçası olan mutsuzluğunu, hem de her an tutuşmaya hazır öfkesini silmişti.

"Ne oldu?"

Lale –avucunda tuttuğu şey yüzüyle birlikte sanki dilini de taşlaştırmış gibi– konuşmadan elini uzattı. Buruşmuş, terden ıslanmış mektubu ancak o zaman gördü. Onu felç eden bu olmalıydı. Konuşmadan kâğıdı aldı. Murat'tan geldiğini biliyordu. Açmadan bekledi. Yatak odasında Babası'nın fotoğrafı, içinde kırk ikinci yaş korkusu, Ayşe'nin koltuğunda ise Lale vardı ve suçluluk duygusu midesini parçalıyordu.

Başını kaldırdı. Lale konuşmadan, eliyle izin verdi.

Koltuğa yaslanıp mektubu zarfın içinden çıkardı ve Lale'ye bakmadan Murat'ın işlek ve okunaklı satırları arasında neyle karşılaşacağını tahmin ederek kâğıda eğildi.

Birkaç dakika sonra mektuptan ona döndüğünde, Lale kısa bir patikadan daha uzun olmayan sabrının sonuna ulaşmıştı. Gözleri ilk kez, daha önce görmediği bir isyan duygusuyla buğulanırken, saatlerdir onu hareketsizliğin içine hapseden donukluğu hıçkırıklarıyla parçalanıyordu. Yerinden kalkıp ona ulaşıncaya kadar sarsılarak ağlamaya başlamıştı bile. İlk kez ağlarken görüyordu onu. Ne Murat'ın sayısız tutuklanışlarında ne annesinin ölümünde ne de Aydın mahkûm olduğunda ağlamıştı. Ama şimdi sarsıla sarsıla, gözyaşlarıyla –hâlâ Ayşe'nin kokusunu barındıran– deriyi ıslatarak hepsi için ağlıyordu. Başı kırılmış gibi boynundan kopmuş, koltuğun yanına düşmüştü.

Diz çöküp yapabileceği tek şeyi yaptı; ona sarılıp saçlarını öptü.

Lale'nin hıçkırıkları bir süre sonra tiz iniltilere, iniltileri hayatı boyunca atamadan biriktirdiği çığlıklara dönüşünce kulağına eğilip, "Bağır," diye fısıldadı. "Avazın çıktığı kadar bağır."

Lale susmadan başını kaldırdı. Şimdi bedeni kadar küçük, savunmasız ve ıslak bir yüzü vardı. Yanağını onunkine dayayıp tek koluyla kavrayabildiği narin, diri bedeni kendine çekti.

"Dönmeyecek. Tanrım, dönmeyecek; çünkü başka birisini seviyor."

Sesi gerçeğin bilincine henüz varmış gibi duruluğunu yitirmiş, titriyordu.

Ona daha sıkı sarıldı.

"Korkma, ben buradayım."

Lale, yanağını onunkinden ayırmadan yüzünü döndürdü. Ne olacağını anladığında artık geri dönemeyecek kadar yakındı isteğine. Dudaklarına ulaşınca Lale göründüğünden de zayıfmış ve bütün gücünü yitirmiş gibi bedenini kollarına bıraktı. Onu incitmeyeceğini bilerek öptü. İkisi de yaralıydı, ikisi de korkuyordu ve Lale yalnızca o mektubun yok ettiği, belki onda bulacağını düşündüğü özgüveni arıyordu.

Dudakları, Lale'nin yıllardır beyninin içinde bir yerlere gizlemeyi başardığı kadınlığını uyandırıp ait olduğu yere, bedenine indirmeye hazırlanan bir titremeyle bükülünce geri çekildi. Bundan sonrası ikisi için de üstesinden gelemeyecekleri kadar tehlikeliydi.

Lale'nin başını göğsüne çekip bastırdı. Uçurumun kenarından dönmüş gibi soluk soluğaydı. Bir süre konuşmadılar. Lale'nin hıçkırıkları ve titremesi, hâlâ bir kadın olduğunun bilincine varmasıyla yatışmıştı.

"İyiyim, şimdi iyiyim."

Onu bırakıp geri çekildi. Değişmişti; hem o dost yüzü, hem de aralarındaki ilişki bir daha asla eskisi gibi olmayacaktı. Lale de farkındaydı; gözlerini onunkilerden kaçırarak doğruldu.

"Yüzümü yıkamak istiyorum."

Lale arka tarafa giderken koltuğa geri dönüp bir sigara yaktı. Mektup bıraktığı yerde, yandaki sehpanın üstündeydi. Uza-

nıp aldı; içinde hiçbir duygu kıpırdanmıyordu. Murat'ı onaylamıyordu ama öfkelenmemişti de. Utançla fark etti. Yitirmeye alışmış olmak onu başkalarının acısına karşı duyarsızlaştırıyordu. Yanağını sildi.

Mektubu bir daha okudu. Murat özür dilemiyor, yalnızca anlatmaya çalışıyordu. Komünist olmayan genç bir tiyatro oyuncusuyla birlikteydi; çocuğunu doğuracak kadının adını yazmamıştı. Aydın'ın kardeşi. Düşünce ürkütücüydü. İçindeki ucu kancalı o ip daha da gergindi şimdi. Bir süre sonra Lale için duyduğu kaygıya Aydın'inki eklenecekti. Lale'nin dönüşü kaygılarını taşınmayacak kadar ağırlaştırdı. Lale konuşmadan –bu kez hep oturduğu– koltuğa geçince mektubu bırakıp sigaranın pişmanlığı uyuşturan tadını derin soluklarla emmeye koyuldu. Lale konuşmaya karar verdiğinde sesi, yüzü ve her zaman aralarında olduğunu hissettiği dostluğu kararsızdı. Bundan sonra kendisinin bir kadın, onun ise bir erkek olduğunu asla unutmayacaktı.

"Kontrolümü kaybettim. Kusura bakma." Sonra utancını sözcüklerin ardına saklamak istercesine hızla devam etti: "Aslında anlamalıydım. Aylardır oyalama, telefona çıkmama, Aydın hapiste ölmek üzereyken gelmekten vazgeçme... Başka kadın olsa çoktan anlardı. Ama bende..." Ellerini iki yana açarak mırıldandı: "Bende kadınlık sezisi, evli bir kadının sahip olması gereken içgüdüler yok, eksik. Belki de hiç gelişmedi. Biliyor musun? Onu terk etmeyi ben de düşündüm. Birkaç kez eşiğine kadar geldim, ama hiçbir zaman yapamadım. Hem de savunabilir gerekçelerim varken. Oysa o yaptı. Çünkü birine âşık oldu; çünkü benden daha duyarlıydı, çünkü Murat benden çok yaş..."

"Bunu yapma!" Lale hâlâ utancın rengini taşıyan yüzünü kaldırınca sözlerini bitirdi. "Öteki kadınların yaptıklarını yapma."

"Yapmamam gereken neymiş?"

"Kendini suçlamak. Kolay ve yatıştırıcı olmasına rağmen çıkar yol bu değil." Dinleyeceğini hissedince devam etti: "Genellikle terk edilen kadın hep önce kendini suçlar, sonra aslında var olmayan kusurlarını keşfeder, olanları da abartır. Sakın bu yolu seçme, deneme bile. Çıkışı bulamayabilirsin."

"Sence ne yapmalıyım? Murat'ı mı suçlamalıyım?"

"Bu daha mantıklı olur. Ama çıkar yol bu da değil bence."

Duraksamadan bir an Lale'nin öfkeleneceğini, o mektupla yitirdiği eski yüzünü bulacağını umdu. Ama sesindeki çınlama anında sönmüştü.

"Çıkar yol ne? Lütfen söyler misin?"

Haklıydı; o bir kadın değil, deneyimsiz bir genç kızdı. Unutmuştu. Onu çıkışa götürecek yolu gösterdi.

"Gerçeği olduğu gibi kabul edip geleceği yaşamaya hazırlanmak."

Lale geleceği hayal etmek ister gibi arkasına yaslandı. Artık yanında sigara içilmesine aldırmıyordu; bu bile bir başlangıç değil miydi?

"Kadınları iyi tanıdığını bilirim, ama terk edilenler konusunda uzman olduğundan haberim yoktu."

Öfke, pişmanlık ve utançtan sonra sonunda işi alaycılığa vardırmıştı.

"Sevgililerimden biri psikiyatristti, unuttun mu? Uzman olduğu bu konudaki deneyimlerini hem paylaştım hem de zenginleştirdim."

"Onu terk ederek mi?"

"Ben onu terk etmedim, bu şerefi ona bıraktım."

Lale bir süre bekledi. Sonra öfkesini hatırlatan bir gülümsemeyle sordu:

"Sen başarabildin mi? Yani şu anda geleceği mi yaşıyorsun?"

Belki tam anlamıyla kadın değildi, ama hâlâ akıllıydı; soru sormasını unutmamıştı.

"Hayır," dedi. "Ben hâlâ geçmişi, birlikte olduğumuz o günleri özlüyorum." Ara verdi. Lale onun neden geçmişi özlediğini biliyor gibi bakıyordu. "Belki de bunun nedeni, şimdiki zamanı ya da geleceği yaşama yeteneğimin olmaması."

"Ayşe'yi unutabildin mi?" Yeniden o acımasız merakına kavuşmuştu. Karşılık vermedi. Zaten o da yanıtını biliyordu. "Onsuzluğa alışabildin mi?" Öç alır gibi bekleyince başını salladı. "Onu hâlâ seviyorsun, değil mi?"

Sonunda, yalnızca, "Evet," dedi. "Unutamadım, yalnızca yokluğuna alıştım."

"Yalnızlıktan, tek başına kalmaktan korkmuyor musun?"

Nasılsa birine itiraf edecekti, bu neden Lale olmasındı? Derinliğini, sınırlarını keşfetmek için bol vakti olacak bu duyguları paylaşabilirdi onunla.

"Ödüm kopuyor. Yalnızlık korkutucu, belki ondan da öte, dehşet verici." Sessizlik uzayınca gerçeğin henüz bilmediği yarısını da açıkladı ona: "Murat'ın dayanamadığı da buydu. Hem yalnız olmak hem de siyasi mülteci olarak yaşamak... Buna direnebilmek çok zor olsa gerek."

"Almanya'ya gitmek ya da onunki gibi bir hayatı yeğlemek, kendi seçimi değil miydi?"

Ayağa kalkıp Lale'ye doğru yürüdü. Yanına vardığında yalnız ve savunmasız kadınlara özgü o tedirginlik, gözlerine yerleşmiş, yüzüne sarkmak üzereydi. Ama aldırmadı; artık erkeklerin arasında yalnız bir kadın olarak yaşamayı öğrenmeliydi. Elini uzattı. Lale, parmaklarını etine saplanacak bir bıçak gibi kaygıyla, kımıldamadan ve boyun eğen bir teslimiyetle izledi. Ona baktıkça tazelenen, hiçbir zaman yitirmeyeceğini bildiği şefkatle saçlarını okşadı.

"Hadi kalk, çıkıp bir şeyler yiyelim."

Lale yanıt vermeden önce başını koluna doğru eğdi. Yarası hâlâ kanıyordu.

"Korkuyorum."

Elinden tutup onu ayağa kaldırdı.

"Cesaret, korkarak devam etmektir."

Lale ona sarılmayacağını anlayınca rahatlamıştı.

"Bunu daha önce yazmıştın, değil mi"

Yazmıştı, hatırlaması sevindirdi onu. Bundan sonra her şeyi daha iyi hatırlayacaktı.

- 3 -

Ay, gökyüzünde değil, havuzun ortasındaki fıskiyeden dökülen suyun oluşturduğu küçük, dairesel dalgaların içinde bata çıka salınıyordu. Soldaki yüksek otelin yanındaki geniş bah-

çeyi kaplayan lokanta bir vahayı andırıyordu. Çoğu dolu olan masalardan yükselen uğultu bahçenin üstüne bir şemsiye gibi yayılmıştı.

Önündeki tabağı kaldıran garson gülümseyince karşılık verdi. Geçen temmuza kadar, hava güzel olduğunda hemen hemen her gün Ayşe'yle birlikte bu bahçeye geldiğini hatırlıyor olmalıydı. Garson, Lale'ye dönüp aldığı izinle onun önündeki tabağı da kaldırdı.

"Biraz daha içkiye ne dersin?"

Lale omuzlarını silkip gülmeye çalıştı, ama başaramadı. Gülmeyi öğrenmesi epeyce zamanını alacaktı.

"Sence iyi gelir mi?"

"En azından kötü gelmeyeceğini biliyorum," dedi. "Bu gece ya yatıştırıcı alacaksın ya da içeceksin. Ben hep içkiyi tercih etmişimdir."

Sonra beklemeden Lale'nin kadehini doldurdu. Garson az ötede onaylamayan bakışlarla onları süzüyordu. Ayşe'yi aldattığını, karşısında oturan ve yemek boyunca tabağındakileri dokunmadan seyreden savunmasız kadını sarhoş ederek baştan çıkaracağını düşünüyor olmalıydı.

Lale, ilk yudumu ona bakmadan, gözlerini sanki içinde bir şey bulacakmış gibi kadehe dikerek içti. Üçüncü yudumda aradığını bulmuştu.

"Sence ben nasıl birisiyim? Dokulardan oluşan etim, damarlarımda akan kanım, pek azını göstersem de her insan gibi duygularım yok mu? Kum torbası mıyım? Yani Murat şu lanet mektubu yazarken ne kadar incineceğimi nasıl düşünmez? İnan, beni asıl yaralayan bu duygu oldu."

Elini uzatıp koluna dokunmak, onu avutmak istedi, ama garsonun bakışları hâlâ peşindeydi, vazgeçti.

"Düşündüğüne eminim. Bence –bu bir sorunsa– sorun senin çoğu erkekten bile daha güçlü görünmen. Bu da insanları, sen yanlarındayken önce kendilerini düşünmeye itiyor."

Lale hemen yanıt vermedi. Düşüncelerini sıraya sokmak için bir yuduma daha ihtiyacı vardı. Yanılmıştı, iki yudum gerekiyordu.

"Demek güçlülük! Sanırım bu kanıya şimdi varmadın. Beni hep öyle mi gördün?"

Yanıt vermedi. Düşüncelerini daha öteye götürmeyecekti. Gülümsemekle yetindi; Lale kendisiyle tartışmaya devam edecekti, o gülümsemiyordu.

"Biliyor musun, belki de haklısın. Uzun süre hep hayatımın bilinçli bir seçim olduğunu düşündüm. Gücümü, hayır, buna güçlülük değil, dayanıklılık demeliyim, bunu hep bu seçimden aldım. Ama şimdi..." Devam etmeden önce söyleyeceklerini bir kez daha tartıp ölçüyordu. "Aslına bakarsan bu seçim falan değil, bana uygun bir yaşama biçimiydi. Yani Murat'la olmaktan başka bir şey yapamazdım ben. Kolayıma geldi. Benim yerimde başka kadın olsa çoktan isyan ederdi. Sana garip gelecek ama yirmi yılı aşkın bir süredir hiç başka bir hayatı düşlemedim, asla özlemedim."

Sözlerini bitirince bir döneme nokta koyar gibi sert bir hareketle kadehini masaya bıraktı. Hayatı birkaç parçaya bölmek konusunda yanılıyordu. Hayatın gölgeye benzediğini ve hiçbir bıçağın onu bölemeyeceğini, bölünse bile elde kalanın noktayla sona eren, anlamlı bir cümleye benzemeyeceğini biliyordu.

"Ne düşünüyorsun?" Sessizlik Lale'yi kışkırtmış gibi sesini inceltmişti. "Yanılıyor muyum?"

Bu kez yanıtlamak zorundaydı; sessizlik onu koruyamazdı.

"Söylediklerin gerçeklerden çok, gerçek sandıkların. Belki de incinmiş bir benliği avutmanın en kestirme yolunun kendini aldatmak olduğunu biliyorsun." Lale hayal kırıklığına alışmaya çalışan gözlerle onu süzerken yıllardır peşinde olan o gerginlikten kurtulmaya kararlıydı. "1968'de, kantinde o doktor adayı korkmasaydı ya da sen o gün o anda çay içmek için oraya gelmeseydin, şimdi başka biri, belki de bir doktor olacaktın. Yanında bir erkek olacaktı, kadınlık içgüdülerin gelişecekti, ve..." Sesindeki pişmanlığı gizlemeye çalışarak sözlerini bitirdi, "ve belki Aydın şimdi yanında oturuyor olacaktı. Uzun lafın kısası, çok sevip de tanıdığım için lanet ettiğim tek kişisin."

Lale'nin gülüşü yine yarımdı. Garson masadaki kül tablasını değiştirirken kadehinde kalan içkiyi bitirdi.

"Suçluluk duygusu. Demek benimle ve Aydın'la bu kadar yakından ve sürekli ilgilenmenin nedeni buydu?" Güldü; bu kez başarmıştı ama bu gülüşü mutluluğunu değil, hayal kırıklığını taşıyordu. "Oysa ben..."

"Saçmalama!"

Sesi ikisini de susturdu. Ona baktı. Ama, Aydın'ı hiç sahip olamayacağı bir çocuk özlemiyle, onu ise edinmekten kaçındığı bir eş şefkatiyle sevip kullandığını, ikisini de onu geçmişe bağlayan anılarını canlı tuttukları için gözlerinin önünden ayırmadığını ona söylemedi.

"Neden öfkelendin?"

Önce boşalan kadehini doldurdu, sonra itiraf etti:

"Aslında Murat'ın seni terk etmesine üzülmekten çok sevindim. Tıpkı kıskanç bir âşık gibi. Duygularım ikircikli. İncindiğin için üzülüyorum, ama sonunda bedenin özgür kalacağı için seviniyorum. Bence bu suçluluk duygusu değil, bence bu paylaşma, belki de koruma içgüdüsü."

Kadehini yarılayıncaya kadar konuşmadı Lale. Garsonun da ilgisi dağılmış, köşedeki ağacın altına çekilmişti.

"74'teki affı hatırlıyor musun? Murat'ın çıktığı günü. Ben, Halit ve Nihat evde bekliyorduk; sen onu almaya gitmiştin. Aydın'la cezaevindeki görüşme odasının dışında ilk kez o gün karşılaşacaktı." Lale gözlerini yummuştu. Ona uyup kirpiklerini kapadı. Acıdan çok, hatırlayan sesi özlemini çektiği o geçmişten geliyordu. "Saat tam sekizi on geçe içeri girdiniz. Murat en son bana sarıldı. Siz fark etmediniz ama bütün gece gözlerini sürekli benden kaçırdı."

Hatırlıyordu. Üçü de sarhoştu. Murat ve Lale gergin bir ipin iki ucunda dayanmaya çalışıyorlardı. Aydın üç yaşındaydı, zamanının çoğunu Lale'nin bütün çabalarına rağmen onun kucağında geçirmiş, Murat'a, Babası'na gitmemişti. Sonra...

"Saat on bir buçukta sen, Halit ve Nihat'ı alıp zorla götürdün." Giderken Aydın arkasından ağlıyordu, bunu da hatırlıyordu. "Sonunda yalnız kaldık; tam kırk ay sonra..." Kırk ay! Ayşe'den ayrılalı on iki ay olmuştu; birden kırk ayın ne anlama geldiğini hissederek gözlerini açtı. Lale'ninkiler hâlâ kapa-

lıydı. "Aydın'ı uyutmak çok zor oldu. Yatak odasına girdiğimde Murat'ı yatağın üstünde, başını ellerinin arasına almış otururken buldum."

Lale sonunda gözlerini açtı; bakışları o geceyi yeniden yaşamak istemediğini ele veriyordu. Kadehini onunkine yaklaştırdı. Görmedi.

"O gece bana hiç dokunmadan yatağın bir ucunda sabaha kadar uyumadan yattı. Ertesi gece ona sarılmayı denedim. Beni itmemek için öylesine güç sarf ediyordu ki boyun damarlarının çatlayacağından korktum."

Artık dayanamayacaktı. Onu uyarmaya çalıştı.

"Anlatmak zorunda değilsin."

Lale elini kadehiyle birlikte kaldırdı.

"Ancak hafta sonunda bana dokunabildi. O gece denedik, ama yapamıyor, benimle sevişemiyordu. Zorladım; o zaman itiraf etti. Hapisteyken her gece yatağa uzandığında benim başkasıyla seviştiğimi düşünmekten kendini alamıyormuş." Kadehini neredeyse bitirecekti. Ona doğru eğilince elini kaldırdı. "Korkma, henüz kendimdeyim. Neyse, ona öyle acıdım ki, bütün gece birlikte ağladık. Önce birbirimize fark ettirmemeye çalışarak, sonra açıkça. O gece kendime söz verdim; ondan başkasıyla asla yatmayacaktım."

Sözünü tutup tutmadığını sormadı, çünkü başkasıyla birlikte olmadığını biliyordu. Garsona hesabı getirmesi için işaret etti. Lale aldırmadı, henüz bitirmemişti.

"Bana bakar mısın?" Baktı. "Söyle, güzel sayılmasam da yüzüne bakılmayacak bir kadın sayılmam, değil mi?" Bu kez yanıtını beklemeden devam etti: "68'den beri, yani tam yirmi üç yıldır Murat'layım. Onunla birlikte yaşamaya başladığım yıl Filistin'e gittiniz. 1970'in başında geri döndünüz; o yılın sonunda Murat tutuklandı, 1971'den '74'e kadar da hapisteydi. '77'de tekrar içeri girdi, '80'de çıkar çıkmaz da altı ay bile birlikte olmadan Almanya'ya gitti. Yani anlayacağın, topu topu dört yıl birlikte yaşadık. Şimdi bir tahminde bulun bakalım. Bir karıkoca dört yılda kaç kez sevişir? Elli, yüz, iki yüz, dört yüz... Söyle! Ben bilmiyorum; çünkü Murat'la hiç düzenli sevişemedim."

"Artık sus! Lütfen."

"Neden? Neden susacakmışım? Bedenimi özgür kılmamı söyleyen sen değil miydin? Onu en son 1987'de Yunanistan'da gördüm. Topu topu on gün. Demek dört yıldır kimseyle yatmadım. Bazen çıldıracak gibi olduğumda ya da arzu edildiğimi hissettiğimde, özgürleştirmemi önerdiğin bedenimi alevler dağlarken hep kendimi tuttum. Ama o ne yaptı? Gidip bir başkasını buldu. Belki de o kadınla benden daha çok yattı. Ama bu da yetmedi ona, o kadına âşık oldu."

Asıl sorun, katlanamadığı gerçek, Murat'ın âşık olmasıydı. Uzanıp Lale'nin elinde sallanıp duran kadehi aldı. Geri çektiğinde parmaklarının üzerinde küçük bir damla vardı. Gözleri yaşlıydı. Ama ağlamıyor, pişmanlığı tükettiğini ele veren bir ifadeyle dümdüz bakarken, değişiyor, yirmi üç yıldır taşıdığı yüzü başka bir biçim alıyordu. İrkildi. Önce Halit, şimdi de öfkesine, mutsuzluğuna, kararlılığına alışık olduğu Lale geçmişle bağlarını koparıyordu.

Garson hesabı getirince aceleyle cebinden para çıkarıp küçük tabağa bıraktı.

"Paylaşabiliriz."

"Gelecek sefere."

Oysa onunla bir daha yemek yiyeceğinden emin değildi.

"Biliyor musun, hep merak etmişimdir, bana verdiğin paraları nereden bulduğunu? Yoksa hâlâ banka mı soyuyorsun?"

"Ben hiç banka soymadım," dedi gülmeden. "Murat da soymadı. Unuttun mu, biz silahı 1970'te bıraktık."

Lale omuzlarını kaldırıp silkti. Sonra birden aklına gelen düşünceyle öne doğru eğilerek, neredeyse eski günlerdeki o öfkeli kadını andıran tehditkâr bir sesle sordu:

"Bu paraları Babam'dan almadın, değil mi?"

"Neden artık babanla barışmıyorsun? Belki birbirinize yardım edebilirsiniz."

"Hayır!"

Karşılık şaşırtmadı onu. Ama önemli olan o tehlikeli soruyu unutması değil miydi? Hatırlamasına engel olan sorulara ara vermeden devam etti.

"Neden?"

"Çünkü bu teslim olmak ve bütün hayatımı inkâr etmek demek. Eminim, hâlâ günün birinde pes edip ayaklarının dibine serileceğimi sanıyor. Ama yanılıyor, ona asla dönmeyeceğim."

Önceki gün Rıza Bey'le konuşurken kapıldığı duygu şimdi daha belirgin ve inandırıcıydı. İkisi sorunlu bir baba-kızdan çok, hâlâ birbirlerine öfkeli iki eski âşığı andırıyorlardı. Öfke? Bu, ilginin itiraf edilmeyen biçimi değil miydi?

"Ya o sana gelirse?"

Lale kadehini bırakmadan başını salladı. Bu, hayır anlamına mı geliyordu, yoksa böyle bir şeyin gerçekleşmesine inanmadığını mı anlatmak istiyordu, belirsizdi.

"Onunla görüşmüyorsun, değil mi?" Yanıt vermesine izin vermeden tekrar sordu: "Onu en son ne zaman gördün?"

"Annenin cenaze töreninde. Hayır, sanıyorum Aydın mahkûm olduktan sonra bir kez ziyaretine gittim. Aydın'a göndermek istediği kitapları ve mektubu almak için uğradım."

Lale'nin bakışları, yeniden ele geçirdiği kadehi ile karşısındaki yüz arasında gidip geldi. Söylediklerini ölçüp biçiyordu; henüz inanıp inanmamaya karar verememişti. Sessizliği daha fazla uzatmasına fırsat vermeden konuyu en zayıf noktasına, Aydın'a çevirdi.

"Sana verdiklerimi Aydın'a ulaştırdın mı?"

Uykudan uyanır gibi doğruldu Lale. Elindeki kadehi de bırakmıştı. Başını salladı.

"Evet."

"Mektubumu okudun mu?"

"Hı-hıh."

"Hepsi bu mu?"

"Seni seviyormuş, ama arkadaşlarına seni tanıdığını söylememiş." Beklediğini fark edince açıkladı: "Devrimci şiddeti anlamayan bir yazarı savunmak zorunda kalmamak için." Yavaşça doğruldu. "Seni dedesine benzetiyormuş. Akıllı, orijinal, ama ideolojik doğrultusu kaymış bir burjuva demokratı."

Tanım onu güldürdü. Ama sesinin yandaki masalara ulaştığını hissedince hemen sustu. Ay havuzdan çıkmış, kaybolmuştu.

Birden deniz özlemini saklandığı yerden kurtulmuş, yanı başında buldu. Bu bir uyarıydı. Daha fazla içmemeliydi.

Lale'nin sesi dikkatini geri çağırdı.

"Gönderdiğin kitapları okuyacakmış, ama kuşkuyla."

"Kuşkuyla mı? Bu da ne demek?"

"Onu ideolojik olarak zehirlememen için."

Bu kez gülmedi. Aydın'ın babasını bulamadığı için ona yönelttiği şakalarının ardındaki öfkeyi hep hissetmiş ve hep anlamıştı. Lale'ye baktı. Artık ağlaması kolaylaşmıştı, yıllardır dökmeden biriktirdiği yaşları saklayacak yer kalmamıştı gözlerinde. Ne düşündüğünü biliyordu. Başını salladı, onunla aynı fikirde değildi.

"Murat burada olsaydı da Aydın'ı engelleyemezdi. Sen engelleyemedin, ben ikna edemedim. Silah bir kadın kadar çekicidir. Hepimiz biliyoruz bunu. Murat, ben, Halit, Nihat, hatta sen."

Lale kendini tutmaya çalışıyordu ama içki dengesini bozmuş, gözyaşlarının saklı olduğu kutuyu ters çevirmişti. Elini uzatıp o gözyaşlarına dokunmaktan vazgeçti. O bir anaydı ve şimdi oğlu için ağlamaktan öte yapabileceği bir şey yoktu.

"Murat'a öfke duyduğu için silahı seçti. Biliyorum, eminim." Ayağa kalkıp masanın öteki yanına yürüdü. Elini uzatınca Lale tutunarak kalktı. Garsona aldırmadan kolunu omzuna atıp çıkışa doğru götürdü onu. Gözyaşları elinin üstüne düşüyor, ama serinletmek yerine yakıyordu.

Caddede de ay yoktu, birdenbire kaybolmuştu. Hava sıcak, Lale ise kolunun altında kaybolacak kadar ufaktı. Konuşmadan yukarıya doğru yürüdüler. Kent olağan bir yaz akşamını kucaklarken, onlar yüzlerce kilometre ötede, birkaç ay önce açlık grevinde tanıştığı ölümden onu beş yıl konuk edecek koğuşuna geri dönen yirmi yaşındaki bir çocuk için sessizce ağladılar.

Parka yaklaşırken yeniden buldular ayı. Ağaçların hemen tepesinde, yıldızları soldurmuş, ağlayan küçük kadından habersiz ve erişilmez, parıldıyordu. Birden aynı ayı benzer duygularla yirmi iki yıl önce de seyrettiğini hatırladı. O zaman Aydın gibi yirmi yaşlarındaydı, çölün geceleri soğuk olduğundan habersizdi ve Murat'ın yanında içine girip kaybolmak ister gibi,

yere yapışmış yatıyordu. Aydınlatma mermileri gökyüzünün gerginliğini parçalayıp henüz acemisi oldukları ölümcül oyunun gerçeküstü dekorunu aydınlattığında, yanında yatan adamın belki de bir daha sevdiği kadını, Lale'yi hiç göremeyeceğini düşünüyordu.

"Ne oldu bize?"

Yana döndü, Lale yirmi iki yıl sonra yanındaydı ve ayaktaydı; bu kez Murat yoktu. Tüylerini ürperten Murat'ın yokluğu ya da Lale'nin sorusu değil, pişmanlıkla umutsuzluk arasında çarmıha gerilmiş sesiydi. Kolunun altında yok olup değişmesini önlemek ister gibi sıkıca sarıldı ona, sonra, "Hiçbir şey," diye mırıldandı. "Yıllarca önce göze almaktan korkmadığımızı söylediğimiz şeylerle karşılaşınca biraz irkildik, hepsi bu."

Lale durunca ona uydu. Ay hâlâ ağaçların tepesinde, bir yanında 1969, öteki yanında 1991, onları seyrediyordu. Aslında çok şey değişmemişti; o gün de Murat'la birlikte Lale için korkuyordu, şimdi de.

"Sence başarabilecek miyim?"

Lale'nin ondan çok, kendine yönelttiği sorusunu yanıtlamadan yürüyüşünü küçük, ama güvenini yitirmiş adımlarına uydurdu. Evine çıkan yokuşta sonunda gözyaşları tükenmiş gibi ağlamaktan vazgeçti. Kapısının önünde onu alnından öpüp, "Seni ararım," dedi.

Sonra Lale'nin tek söz bile söylemesine fırsat vermeden, gözlerinden uzak durarak, geri dönüp yürüdü. Gözlerine baksaydı hüzünle sarhoş olabilir, hem ona hem de kendine ihanet edebilirdi.

Eve vardığında hafiflediğini hissetti. Bu utanç verici ama rahatlatıcı bir duyguydu. Artık Lale'nin kaderine göz kulak olmak zorunda değildi. Apartman kapısından içeriye girmeden başını kaldırdı. Hülya'nın ışığı yanıyordu.

Merdivenleri olabildiğince sessiz adımlarla tırmanıp kapıyı aynı dikkatle açarak, hiç ses çıkarmadan tekrar kapadı. İçerisi soğumuştu. Parmaklarının ucuna basarak yatak odasına geçti. Işığı açmayacaktı, masaya yürüyerek spot lambasını yaktı.

Şiirler, fotoğraflar, Babası'nın nüfus cüzdanı hâlâ yatağın üstündeydi. Hiçbirine dokunmadan masanın başına geçti. "K" harfi önünde duruyordu. Saate baktı: Gece yarısına yirmi dakika vardı. Bir, belki de iki saat, Kvasir ile boğuşabilirdi. Daktilo? Hayır, kullanmamalıydı; bu Hülya'nın evde olduğunu anlamasına yeterdi.

Çekmeceden sigara çıkarıp yaktı. Uzun bir günü Kvasir ile noktalamak! Metni okumaya başladı. Şair... İskandinav mitolojisi, bilge... İlk satırı hızla çevirdi. Ama ikinci cümle uzun ve bir ayağı topal doğdu. İki üç dakika sonra ilk paragrafı yarılamıştı.

Zil sesi, sessizlikle birlikte gecenin serinliğini ve dakikalardır içinde kaybolduğu gizliliği yırttı. İçinde bir yay kopmuş gibi geriye büküldü. Zil, ikinci kez tıpkı dağdan dağa seken bir yıldırım gibi kulaklarına ulaşırken ahizeye atıldı.

"Alo!"

Tanıdık, araştırıcı, davetkâr olmayan ama ilgisini de saklamayan bir kadın sesiydi; yine de doğruluncaya kadar kim olduğunu çıkaramadı.

"Alo, Kadir Bey?"

Nil'di. Onunla birlikte birden gece değişti.

"Evet."

"Ben Nil... Çok mu geç, yani aramak için."

"Hayır," dedi. "Henüz yatmamıştım. Kvasir ile boğuşuyordum."

"Kvas... her neyse, o da ne?"

"Bir şair. Kanı balla karıştırılırsa, elde edilen içki, içenlere bilgelik ve ilham veriyor. Söylenildiğine göre bilgiden nefret eden cüceler tarafından öldürülmüş."

Kısa sessizliği Nil'in yine kısa süren gülüşü izledi.

"Bu da şu ünlü ve alaycı muhayyilenizin bir ürünü mü?"

"Hayır," dedi. "Kvasir benim değil, tanrıların, barışın şerefine içine tükürdükleri bir kabın ürünü; o tükürüklerden doğmuş."

"Tanrı aşkına, nereden buluyorsunuz bunları?"

"Ansiklopedinin K bölümünden."

"Geceleri ansiklopedi mi okursunuz siz?"

"Hayır, okumam, çeviririm."

Nil ne demek istediğini anlamamıştı ama üstelemedi. Çünkü merak ettiği ne kanı çalınarak öldürülen Kvasir ne de ansiklopediyi neden çevirdiğiydi.

"Cem'i..." merak ettiği oydu, "gördünüz mü?"

Bu kez o güldü; kısa, ölçülü ve kabalığa varmayan bir kahkahayla.

"Bu soru da gecenin bir yarısında ansiklopedi çevirmek kadar garip bence."

"Biliyorum." Sesi durgunlaşmış ve uzaklaşmıştı. "Ama..."

İsteğinin kararsızlığını aşması için onu yüreklendirdi.

"Ama!"

"Birkaç gündür sadece sizinle ilgili. Yani bütün romanlarınızı okudu, benimle tartıştı."

"Tartıştı mı?"

"Evet, sanki okuduklarını ben yazmışım gibi."

Soruyu Cem'e sorması gerekirdi. Ama Nil'in sesindeki kaygı ve merak, yanıtı bildiğini ele veriyordu.

"Benden ne istiyor?"

"Bilmiyorum. Size öfke duyuyor, ama kızgınlığının ardında henüz farkına varmadığı bir hayranlık olduğuna eminim."

"Hayranlık!" Uzanıp masanın öteki ucundaki paketi aldı. "O başkasına hayranlık duyamayacak kadar genç ve kendiyle ilgili."

"Yazdıklarınıza karşı anlamını çözemediğim bir ilgi duyuyor. Siz onda şimdiye kadar kimsenin kımıldatmayı başaramadığı bir şeyi yerinden oynattınız"

"Neymiş bu?"

"Bilmiyorum; bilsem ona yardım edebilirdim."

"On okurdan birinde bu hep böyle olur; bazen yazarın bir cümlesinden ya da bir sözcükten yola çıkıp bir şeyler bulmaya çalışırlar, aramaktan yorulunca da eski hallerine dönerler. Merak etmeyin, birkaç gün sonra yine eskisi gibi normalleşir."

"Cem'i tanımıyorsunuz."

Sesi bir tehlikeyi haber verir gibi kaygılıydı. Ama kimin için kaygılandığını sormadı. Uyarı sırası ondaydı.

"Ona söyleyin, ben sıradan, yaşlanmayı öğrenmeye çalışan biriyim."

"Bugün onu gördünüz mü?"

Demek o görmemişti. Kaygılanmasının nedeni bu muydu?

"Evet." Bir süre bekleyip sonra devam etti: "Bugün öğleyin." Haberin öteki yarısını da verdi. "Beni izliyordu."

"İzliyor muydu?"

"Evet."

"Peki, neden?"

"Bilmiyorum; bildiğim, bu davranışının beni rahatsız ettiği. Bu arada, telefonumu nereden buldunuz?"

"O gece, siz içerideyken salondaki paralel telefonun üstünde yazılıydı." Sesini utanmış gibi alçaltmıştı. "Aklımda kalmış. Belleğim güçlüdür."

Yeni bir sessizlik ikisini de bir süre uyarıcı düşüncelerle baş başa bıraktı. Nil, Cem'i, o ise, kulağını öpülmüş gibi ürperten sesiyle Ayşe'yi bulma peşindeydi.

"Sonra ne oldu?"

Ayşe'den Nil'e geri döndü.

"Hiçbir şey. Onu sokağın ortasında bırakıp uzaklaştım."

"Anlıyorum." Her neyi anladıysa onu yine sessizlik izledi. "Yarın akşam görüşecek miyiz?"

"Cem de hatırlattı," diyerek güldü. "Sanıyorum görüşeceğiz."

"Peki, rahatsız ettim. İyi geceler."

"İyi geceler."

Ahizeyi yerine koyarken birden Nil'in telefonu kapatmadığını fark etti. Aleti tekrar kulağına götürdü. Yanılmamıştı, oradaydı, sessizliğin arkasında bir yerde.

"Alo..."

"Alo..."

"Bir şey mi vardı?"

"Şey," dedi Nil. "O kadın, yani dün gece sizinle birlikte olan." Sonunda adını söylemeye cesaret etti. "Hülya."

"Hülya'ya ne olmuş?"

"O gece Ayşe'yi incitecek bir şey olmadı, değil mi?"

Gülmeli miydi? Sonunda düşünmekten vazgeçip güldü. Sanki Ayşe adına hesap soruyordu. Güzel kadın refleksi, diye düşündü. Küçümsemenin iyi gelmediği hastalık mı vardı?

"Bu gülüşünüz ne anlama geliyor? Evet mi, hayır mı?"

"Onu incitemem, çünkü uzakta."

"Lütfen, o kadına dikkat edin. Cem'e sizinle ilgili pek çok şey anlatmış."

Yanıtını kapının zili önledi. Kimin geldiğini tahmin ederek bir kez daha güldü. Hattın öteki ucunda Nil hâlâ uyarıyordu onu.

"Pek güvenilir bir arkadaşa benzemiyor..."

Kadının sözünü kesti:

"Özür dilerim, kapı çaldı."

"Cem mi?"

"Bekleyin," deyip ahizeyi masaya bıraktı.

Zil ikinci kez çalmadı. Kapıyı açtı, hayır, Cem değil, beklediği gibi Hülya'ydı.

"İyi geceler." Karşısındaki sıkıntılı yüzü görünce kırgın bir sesle konuştu: "Hayır, girmeyeceğim. Buraya sizi bir arkadaşınızın aradığını haber vermek için geldim. Adı Halit'miş. Bir ayağı..."

"Anladım," dedi. "Ne zaman geldi?"

"Öğleden sonra. Sizi bulamayınca bende biraz istirahat etti. Merdivenleri çıkmak onu çok yormuş." Sonra saklamayı beceremediği bir merakla sordu. "Telefon çalıp açıldığında eve döndüğünüzü anladım. Arayan arkadaşınız mı?"

Onun merakını da yatıştırmalıydı. Düz ve kavrayıcı bakışları bükülmüş, salona ulaşmaya çalışıyordu.

"Evet."

"Anladım... Allahaısmarladık."

Arkaya dönüp merdivenlere yöneldi. Şıktı, dışarıya çıkıyor olmalıydı.

Salona geri döndü. Ahizenin öteki tarafında Nil onu bekliyordu.

"Alo."

"Cem miydi?"

"Hayır."

Merak etmesine rağmen kim olduğunu sormadı.

"Tekrar iyi geceler, yarın akşam görüşmek üzere."

Sonra kapattı. Önünde iki seçenek vardı. İskandinav mitolojisinin, kanında ilham perisi gezinen bilge şairi Kvasir ya da Halit. İkisini de denemedi. Uyuyabilirdi.

Yatağa uzanırken önce o öksürüklü yaşlı adamı, sonra Lale'yi hatırladı. Hata yaptığını anladığında geç kalmıştı. İkisi de midesini ağrıtacaktı.

Altıncı Bölüm

- 1 -

Dört beş metre yüksekliğindeki yapma çağlayandan aşağıdaki kirli havuza düşerek, ileride, içinde kuğuların yüzdüğü gölcüğe ulaşan suyun sesi, sıcakta erimiş, yok olmuştu. İnce ve henüz serinlememiş gölgeyle kaplı teras, köşede hiç ağlamayan çocuğuyla oturan genç kadının dışında boştu. Kuğular, arada, hızlanıp yüzüyor, suyun üstünde yiyecek aradıktan sonra, çoğu kez eli boş, geri dönüp gölcüğün ortasındaki geniş ağacın gölgesine sığınıyordu. Park tenhaydı. Buranın çoğu zaman genç çiftler, torunlarının oynamasına göz kulak olan yaşlılar, hiçbir zaman rastlayamayacakları arkadaşı aramaya çıkmış yalnızlar ve gezgin satıcılardan oluşan ziyaretçileri ortadan kaybolmuştu.

Üçüncü kez saatine baktı. Halit, en geç üçte orada olurum, demişti. Geç kalmamıştı, daha on beş dakikası vardı. Uzun zamandır elinde tuttuğu sigarayı yaktı. Telefondaki sesi ne her zamanki gibi öfkeli ne de dostçaydı; "Biraz konuşuruz," demişti sorduğunda. Kayıtsız!.. Evet, sesini tanımlayacak en doğru sözcük buydu. Sigarayı söndürdü; doğru sözcük "kayıtsız," midesini ters yüz etmeye yetmişti. Arkaya yaslanır yaslanmaz pişman oldu. Sanki içinde bir salıncak vardı; ileri geri, sağa sola

sallanıyor, midesiyle birlikte başını da döndürüyordu. Tekrar saate baktı. Sıcak, zamanı da durdurmuştu. Hâlâ on beş dakikası vardı. On beş dakikanın uzunluğunu düşündü. Oysa 1969 Kasımı'nda Murat, Halit'le onun kaçabilmesi için gerilerde kalmış, hayatını –kısa, ama paha biçilmez– on beş dakikayla değişmeye razı olmuştu.

Elini midesinin üstüne koydu. Salıncak delirmiş gibi sallanıyordu şimdi. Yeniden sigara yaktı. Sağda, annesinin kucağındaki çocuk birden ağlamaya başlayınca parkın dinginliği bir anda parçalandı. Suyun sesi de duyuluyordu artık. Kadın aceleyle toparlandı. Teras tümüyle ona ait olacaktı az sonra.

Yanılmıştı, kadın merdivenden inerken önce bastonun sesi, ardından Halit belirdi terasın girişinde. Yavaş adımlarla, zorlukla yürüyordu. Yanına gelinceye kadar bekledi. Halit sandalyeye bir can simidine sarılır gibi tutununca, kalkıp oturmasına yardım etti. Sakalları iyice uzamıştı, ter damlaları –sanki ağlamış gibi– yanaklarından aşağıya süzülüyordu. Elini sıkmadı. Otuz ya da kırk metre yürümek bütün gücünü alıp götürmüştü.

"Soğuk bir şeyler içmek ister misin?" Halit güçlükle başını eğdi. "Bira?"

"Ayran."

Ayran! Oysa eskiden soğuk bir bira için çok şey vermeye razıydı. 1975 yazında Nihat gizlendiği eve yiyecek getirdiğinde birayı unuttuğu için onu vurmakla tehdit etmiş, sonra da tehlikeyi göze alıp sokağa, bira aramaya çıkmamış mıydı? O zamanlar yürümek yormazdı onu, çünkü iki bacağı vardı.

Garsona ayran getirmesini söyledi gönülsüzce. Halit, pek vakti yokmuş gibi, söze başlaması gereken yerden girdi:

"Dün Ayşe aradı, seninle konuştuktan hemen sonra." Yüzüne bakmadan, sanki tepkisini görmek istemiyormuş gibi kuğuları seyrederek konuşuyordu. "Kaygılıydı. Onu korkutmuşsun. Aramamı ve seninle konuşmamı istedi."

"Zaten konuşuyorduk, bunu ona söylemedin mi?"

"Neyin var? Seni rahatsız eden ne?"

Omzunu silkti, yanıt vermedi. Garson ayranı getirmişti. Halit hemen içmeyecekti.

"Omzun doğruyu söylemiyor. Ne olduğunu bilmiyorum, ama içini kemiren, seni rahatsız eden, hatta saldırganlaştıran bir derdin var gibi geliyor bana."

"Belki de artık yazmaya fırsat bulamadığım için. Ansiklopedi çevirmekten bıktım."

"Hepsi bu olamaz. Bana sorarsan sıkıntın gelecek yaratamaman. Geçmişe saplanıp kaldın. Bunun için Ayşe'den ayrıldın. Alaycılığının, aldırmazlığının, cesaretinin kökünde de bu gelecek eksikliği var."

Gülmesi gerekiyordu ama gülmedi. Sözlerinden bütün geceyi onunla ilgili düşünceler üretmekle geçirdiği anlaşılıyordu. Bu da onu mutlu etmeye yeterdi.

"Hiç çocuk sahibi olmayı düşündün mü?"

Şaşkınlıkla Halit'e baktı. Çocuk! Unutmuş muydu? Halit, ayranını içmeye karar vermişti. Sessizlik boyunca içmeye devam etti. Sanki sessizliği uzatan ayranıydı. Sönen sigarasının yerine yenisini yaktı. Unutmuş olamazdı. Onu kurtarmak için yakalanışının neye mal olduğunu unutamazdı. Öyleyse neden çocuktan söz etmişti? Birden kavradı. Bu Hülya demekti.

"Dün beni beklerken iyi vakit geçirdin mi?"

Halit de aynı şeyi düşünüyordu.

"O kadını küçümsüyorsan yanılıyorsun." Ayranının kalanına geri döndü. Bitince ağzını sildi. "Bana, seninle neye mal olursa olsun evleneceğini söyledi. O çocuğu istiyor, evlat edinecekmiş."

Dumanı ona doğru üflememeye çalışarak sordu:

"Sana hayatını nasıl kazandığını da söyledi mi?"

"Hayır," dedi Halit. "Ama ne yaptığını anlamak için çok zeki olmak gerekmiyor." Bardağı kenara itti. "Mesleğinin çocuk istemesini engelleyeceğini düşünmüyorsun, değil mi?" Düşünmüyordu. "Peki, onu bırakalım. Neden Ayşe'yle yeniden başlamayı düşünmüyorsun? Kocası ölmüş, yardımına ihtiyacı olabilir, bence bu yeni bir fırsat."

Birden Halit'in onunla konuşmak istemesinin gerçek nedeninin Ayşe ya da Hülya olmadığını düşündü. Yüzüne baktı. Uzakta, bilmediği bir yerde kendi başınaydı.

"Ayşe'yi pek sevmezdin. Yani eskiden birlikte olduğunuz zamanlarda ondan hoşlanmıyormuş gibi davranırdın."

"Doğru. Ayşe erkekleri rahatsız edecek kadar bağımsız ve..." Sözlerinin gerisini kestirebiliyordu. Duraklayınca onu bakışlarıyla devam etmesi için yüreklendirdi. "... ve güzeldi." Utanmış gibi gözlerini önüne eğmişti. "Bilirsin, biz güzel kadınlara alışık değiliz. Sonra Ayşe bizleri hep senin geçmişini paylaşan, seni bütünüyle ona ait olmaktan alıkoyan kimseler olarak görürdü. Hiç söylemedi ama böyle düşündüğüne eminim."

Halit itirafı andıran sözlerini bitirdiğinde gözlerini tekrar kaldırmıştı. Birden onu rahatsız eden gerçeği gördüğünü hissetti. Paylaşmaktan şikâyeti olan Ayşe değil, oydu. Göz göze gelince gülümseyip koluna vurdu Halit'in. Hâlâ dosttular.

Midesindeki salıncak yavaşlarken sigarasını söndürdü.

"Murat gelmeyecekmiş; orada bir kadınla birlikteymiş."

Haber Halit'i şaşırtmadı. Yüzünde bunu bildiğini haber veren bir ifade vardı.

"Lale öğrendi mi?"

"Evet. Murat ona yazmış."

"Nasıl tepki gösterdi?"

"Bilmiyorum, Bence henüz şokta. Böyle bir haberi aylardır bekliyor olmalı, ama yine de kabul etmesi zaman alacak."

"Ona söyle, aldırmasın. Hatta hemen boşansın; bu Aydın için de bir kurtuluş olabilir. Babasını unutursa öfkesini de unutabilir."

Sözünü kesişi, her şeyi düşündüğünü ele veren tavrı... Artık emindi.

"Bunu çoktandır biliyordun, değil mi?"

Halit yine gözlerini kaçırdı, ama bu kez inkâr etmeyecekti.

"Berlin'deki çocuklar onun bir oyuncuyla birlikte yaşadığını söylemişlerdi. Herkesten uzaklaşmış, kimseyle görüşmüyormuş." Sonunda gözlerini, kuğulardan geri getirdi. "Bence utanıyor. Lale'ye böyle bir şey yapmış olmak onu kahrediyor."

"Ama yine de yaptı."

Halit hemen karşılık vermedi. Bir süre bardağında ayran kalıp kalmadığına baktı. Sonra omuzlarını havaya kaldırırken boş bardağı masaya bıraktı.

"Acaba onun yerinde biz olsaydık ne yapardık?"

"Bilmiyorum," dedi. "Ama benim merak ettiğim Lale'nin yerinde olan birinin ne yapacağı."

Hafif, gülümsemeye benzeyen bir kıvrım dudaklarını büzdü.

"Sen, ben ne yaptıksa onu yapacak." Sonra önemli bir sırrı açıklıyormuş gibi sesini alçalttı. "Yaşayacak, tutunacak bir şeyler arayıp bulacak, bulamazsa yalnızlığın enginliğini keşfedecek. Tıpkı senin ve benim gibi." Sözünü keseceğini hissedince elini kaldırıp onu susturdu. "Biliyor musun, senin şu küçük..." Fahişe demedi. "O teslim olmayı bilmeyenlerden. Dilerim hayal kırıklığına uğramaz."

Birden ona, karısıyla kızını sormayı düşündü. Ama hemen vazgeçti. Bastonuyla çok savunmasız görünüyordu. Paketten bir sigara daha çıkarıp yakarken o ikinci ayranını ısmarlıyordu. Sessizlik duruma uyan tek şeydi ve şimdi parkı tekrar ele geçiriyordu. Lale, Halit ve o, üçü de yalnızlığın içinde tek başına kalmışlardı; ikisi bunun farkındaydılar. Ya Lale?

"Lale'yi arasana!"

Halit uykudan uyandırılmış gibi silkinerek düşüncelerinden ayrıldı.

"Peki, ararım." Saatine baktı. Kalkacak mıydı? Hayır. Birini bekliyor gibiydi. "Bak bugün buraya seni," tekrar, beklediği kimse geç kalmış gibi saatine bakıp sabırsız bir sesle devam etti, "biraz konuşuruz, diye çağırdım. Aslında hep konuşuyoruz ama... Çoktandır birbirimizi dinlemiyoruz. Bugün kavga etmeden bitirelim konuşmamızı."

Elini kaldırıp kabul ettiğini söyledi.

"Anlaştık. Geçen akşam için tekrar özür dilerim. Sarhoştum. O kıza da kabalık ettim. Benim için ondan özür dile."

"Kendin dile, az sonra burada olacak."

Tuzağa düşmüş gibi elini indirdi. Neyin peşindeydi?

"Neden geliyor?"

Halit bastonunu sağından soluna geçirdi.

"Kendisi istedi. Kitaplarını okumuş. Sanırım niyeti seni daha yakından tanımak, ama daha çok tartışmak."

Tartışmak! Kızı hatırlamaya çalıştı. Beyaz tenli, kömür kadar

kara gözlüydü. Halit'in gözlerine baktı.

"Ya senin niyetin ne? Seyredip hakemlik yapmak mı?"

"Kavga etmeyecektik. Hatırlasana." Daha sözleri bitmeden başını, umudu yokmuş gibi hafifçe salladı. "Ben ne yapıyorum, neyin peşindeyim, bunu anlamanı istiyorum. Hepsi bu."

Geriye yaslandı. Yanılmamıştı, bir daha asla ulaşamayacaktı ona. Bu düşünce soluduğu havayı birden ağırlaştırdı. Ciddi olamazdı; yolun sonuna kadar gideceğini bilse de Halit'i, Tanrı'yla birlikte düşünemiyordu.

Öne eğildi; söyleyeceklerini daha iyi duyması için değil, yüzündeki ifadeyi görmesi için.

"Gerçekten Müslümanlıkla bir yere varabileceğini düşünüyor musun?"

Halit hiç duraksamadan karşılık verdi.

"Denemeden bilemem."

Peşini bırakmayacaktı.

"Tanrı, ilahi güç. Buna inandığını sanmıyorum."

"Ben Allah'ın ilahiliği peşinde değilim. Peşinde olduğum toplumsal sorumluluk taşıyan, sömürüsüz, hakça paylaşımı öngören, adaletli düzen. Sen ister Allah'ın de, istersen ilahi de, aslında istediğimiz düzen bu. İsteğime ulaşacaksam Allah'a da katlanırım. Önemli olan sonunda insanların elde edecekleri. Sen her zaman, ideolojiler insan için vardır, demez miydin?"

Ciddiydi, hem de düşündüğünden ve korktuğundan daha çok. Onu ikna etmek için şansının kalmadığını bilerek karşı koymaya çalıştı.

"Yine kolayına kaçıyorsun; tıpkı 1970'de, daha sonra 1974'te yaptığın gibi. İyice düşündün mü, dine dayalı bir düzeni hangi sınıf gerçekleştirecek? Yeni düzenin yapısı ne olacak? Din, sınıf farklarını ortadan kaldıracak kadar güçlü mü?"

Halit hafifçe güldü. Bu soruya da verecek yanıtı vardı.

"Sosyalizmin önünde hangi zorluklar varsa, bu konuda da onlar var. Sen bir toplumun sosyalizmi itirazsız kabulleneceğini ya da sosyalizmin bütün sorunları bir kalemde çözeceğini düşünmüş müydün?"

"Ya demokratik olma?"

"Sen sosyalizmin demokratik olabileceğine hep inandın, öyle değil mi? Neden İslam çoğulcu ve demokratik olmasın?"

Pes etmeyecekti.

"Bak, niteliği ne olursa olsun yeni bir düzen kurmak iktidar olmayı gerektirir, öyle değil mi?" Halit, onaylamak için başını eğdi. "Oysa Sünnilerde muhalefet geleneği yoktur. Sünniler her zaman iktidara yakın durmuşlar, iktidarların nimetlerinden yararlanmışlardır. Sen iktidar dürtüsü olmayan bir ideoloji ile düzen değişikliği peşindesin. Bunun farkında mısın?"

Halit konuşmadan önce tekrar saatine baktı. Sonra her şeyin farkındaymış gibi, önceden düşünülmüş sözlerini sakin bir sesle sıraladı:

"Bak, Türkiye'deki Müslümanlar hakkında hiçbir şey bilmiyorsun. Daha da kötüsü önyargılara sahipsin. Kemalistlerin yaklaşımıyla, Müslüman deyince aklına hemen çember sakallı, gerici hoca imajı geliyor. Oysa Müslümanlar çok geniş bir yelpazede yer alıyorlar ve çeşitli yollara ayrılıp yürüyorlar."

Sözleri Rıza Bey'in söylediklerini hatırlatıyordu. Kavga etmemek için söz vermişti, yine de sözünü kesmekten kendini alamadı.

"Bana Rıza Bey'in düşüncelerini papağan gibi tekrarlayacaksan boşuna zahmet etme. Dinledim. Hem de cankulağıyla."

Halit sözlerini ara vermeden sürdürdü. Kararı kesindi, kavga etmeyecekti.

"Şu anda acil sorun Sünniliğin ataletini kırmak. Kapalı olduğu söylenen içtihat kapısını yeniden aralamak; bu birincisi. İkincisi, Müslümanlığı tarikatların sultasından kurtarmak ve bilimle evlendirmek. Aslında Nurcuların yapmak istedikleri de bu. Geriye iktidar ve gerekiyorsa silah sorunu kalıyor. Bu konuda da yapılacak tek şey Müslümanlara Hz.Muhammed'i hatırlatmak." Sözlerini sır verir gibi gözlerinin içine bakarak tamamladı: "Hz. Muhammed insanlık tarihinin gördüğü en büyük devrimcilerden biri; devrimini de silahla yaptı."

Halit'in söylediklerini ciddiye almamaya çalışsa da ondaki değişikliğin korkutuculuğunu hissedebiliyordu. İlk kez okuyor ve düşünüyordu. Birden onu iğneleme isteğiyle irkildi.

"Kuran okumaya da başladın mı?"

Halit başını sallayarak güldü.

"Bir Müslüman, Allah'a ulaşma isteğinin ötesinde neden Kuran okur, hiç düşündün mü?" Vereceği her yanıtı aşan bir karşılığı varmış gibi ara vermeden devam etti: "Bir sosyalist için partili olmak ya da bir fraksiyona dahil olmak neyse, bir Müslüman için de Kuran okumak aynı şeydir. Her iki durumda da inananlar kendilerine bir kimlik bulabilir ve bu kimliklerini koruyabilecek bir güvenlik şemsiyesine kavuşabilirler."

Sözlerini bitirince ona baktı. Gerçek, geriye, gözbebeklerinin içine çekilmişti.

"Sen nesin?" Anlamamıştı. "Sünni mi, yoksa Şii mi?"

Gülmeden yanıtladı Halit:

"Seçme hakkım olsaydı Peygamber'in mezhebini seçerdim."

"Peygamber'in mi? Peygamber'in mezhebi yok ki."

"Benim söylemek istediğim de bu. Mezhepler güç bölmekten başka bir işe yaramıyor. Sanıldığının aksine de arada bağdaşmayacak farklılıklar yok."

Devam edecekti, ama onu dinleyecek sabrı kalmamıştı. Elini kaldırıp susturdu.

"Şu kız, birazdan gelecek olan. Onunla nasıl tanıştın?"

Halit kuşkuyla onu süzdü. Konuşmaya başladığında son derece dikkatliydi ve bu dikkati sözlerine yansıyor, cümlelerini yavaşlatıp neredeyse uzatıyordu.

"Bazı dergilerde yazdıklarını okudum. Özellikle edebiyatla ilgili şeyler yazıyordu. Çevresindeki herkesten farklı olduğu daha ilk cümlesinden anlaşılan biriydi. Dergilerden birine mektup yazdım, bana karşılık verdi. Bir iki aydır çeşitli konularda karşılıklı konuşuyoruz."

"O da mezhepler üstü olmak ve gerekirse iktidar için savaşmak gerektiğine inanıyor mu?"

"Genellikle evet. Ama farklı düşündüğümüz konular da oldukça çok."

Düşüncelerini örten sessizlik uzayınca Halit tehlike duygusuyla kalınlaşmış bir sesle devam etti:

"Onu başkasıyla karıştırma ve Allah aşkına iğneli diline hâkim olmaya çalış."

Ne güldü ne de söz verdi.

"Onu önemsiyorsun, değil mi?" Açıkça itiraf etmese de omuzlarının hareketi düşüncelerini doğruluyordu. "Neden?"

"Değişik ve ilginç biri. Acı çekmiş, yalnız bir geçmişi var. Ve o da senin gibi insanların mutluluğu için yaratıldığına inanıyor. Anlayacağın o kız da bir kurtarıcı."

Demek hâlâ önemsenecek değerleri savunduğunu kabul ediyordu. Birden dakikalardır tuttuğu soruyu bir tokat gibi üstüne saldı:

"Ona karın ve çocuğundan söz ettin mi?"

Haklıydı; Halit tokat değil, yumruk yemiş gibi yerinde sarsılmıştı. Sol ayağı olsa ayağa bile fırlayabilirdi. Kızmış mıydı? Hayır. Onu kımıldatan daha çok şaşkınlık ya da geçmişe ait anıların gücüydü.

Kendini toparlaması daha da uzun sürecekti ama birden yerinde doğruldu. Yanıt vermeyecekti, çünkü beklediği gelmişti.

Geriye dönüp birkaç gün önce birkaç saniye boyunca gördüğü kıza baktı. Oldukça uzun boyluydu. Üzerinde uzun bir etek, uzun kollu gömlek vardı ve başı örtülüydü. Kız yaklaşırken Halit'i izleyerek ayağa kalktı.

"Hoş geldin bacım."

Bacım! Kız, karşısındaki erkeğin şaşkınlığı geçmeden duru ve sakin bir sesle onları selamladı. Gözleri koyu olduğu kadar cesur ve kendinden emindi.

"Hayırlı günler."

Selamlamayı bitirince oturmak için Halit'in yanındaki sandalyeyi seçti. Bir an kızın elini sıkıp sıkmamak arasında gidip geldi, sonra oturdu. Kız elini uzatmamıştı.

"Nasılsınız, inşallah afiyettesinizdir?"

Kılığı, başörtüsü ve sözleri onu yabancılaştırıyordu. Birden sokakta görebileceği birinin alışık olduğu her şeye bu denli uzak oluşunun şaşkınlığını yaşadı. Kızın yanıt bekleyen dinlendirici yüzüne rastlayınca karşılık verdi:

"İyiyim, sağ olun."

"Bugün dinozor değilsiniz inşallah?"

İnanç, insanı genellikle sertleştirirdi. Bunu birçok yüzde görmüştü; ama bu kez farklıydı, karşısında gülümseyerek oturan kızın yüzünü yumuşatmıştı.

"Hayır," dedi, Halit'e bakarak. "Bugün gördüğünüz gibi iki ayaklıyım." Sonra gözlerini ikisinden de kaçırarak borcunu ödedi. "O akşam için özür dilerim. Kendimde değildim." Başını kaldırdığında kız onu affetmiş gibi gülümsüyordu. "Sarhoştum; aslında pek sık sarhoş olmam."

"Anlıyorum efendim. Şu anda utandığınızın da farkındayım. Lütfen, kendinizi sıkıntıda hissetmeyiniz." Gözlerini ondan kaçırdı. Yüzüne bakamıyordu. Onu rahatsız edecek kadar yabancıydı. "Yoksa türbanım mı rahatsız ediyor sizi?"

Ona değil, Halit'e döndü. Konuşmaya katılmaya niyeti yoktu, sandalyesinde geriye yaslanmış, tedirginliğinden zevk alıyormuş gibi kımıldamadan onları izliyordu.

Çaresiz, bakışlarını tekrar kıza çevirdi.

"Sanırım. Haliniz, tavrınız ve giyinişinizle henüz adını koyamadığım bir duygu uyandırıyorsunuz bende."

Kız gülmeyecek kadar kibardı.

"Neler hissettiğinizi tahmin edebiliyorum efendim. Sizin sözlerinizle anlatmaya çalışayım; ben uzaylı değilim. Ama şu size garip gelmiyor mu?" Sözlerine şimdi içtenliği değil, inancı yön veriyordu. "Buraya saçlarımı kazıtmış ya da çok kısa kestirmiş ya da eteklerim baldırlarımda gelseydim beni daha az yadırgayacaktınız, değil mi?"

Haklıydı, tanımladığı kadın tipi daha az rahatsız ediciydi.

Kız düşüncelerini okuyormuş gibi onaylamayan bir tavırla başını salladı.

"İşte meselenin özü bu. Sizin için kadın ancak Batı normlarına uygun olursa kabul görüyor. Bir kadın, bu tanımın içinde kaldığı sürece, ne kadar garip –hatta sizin değer ölçülerinize göre bile– ahlakdışı giyinirse giyinsin ya da davranırsa davransın yadırganmıyor." Sözlerinin sonunu Halit'e bakarak getirdi. "Ben, sizin gözünüzde değer yargılarınızı tehdit eden bir mahlukum." Bu kez hafifçe alaya alarak güldü. "Hayır efen-

dim, ben saçlarımdan da, türbanımdan da, kimliğimden de memnunum."

Konuşma burada kalmayacaktı, o da Halit gibi hazırlıklı gelmişti.

"Demek, inanan bir kadın olmaktan mutlusunuz?" Kız, örtülü başını sert bir hareketle önüne eğdi. "Yani İslamiyet ve kadın ikilemi sizin için bir sorun değil?"

"Bakın!" Sözlerini güçlendirmek ister gibi öne doğru eğilmişti, ama yüzünün yumuşak hatları hâlâ olduğu yerdeydi. "Meselenin özü şu, Cumhuriyet dönemi İslamiyet'i hep bir tehdit olarak algıladı, bu nedenle de sadece kontrol etmeye çalıştı. İslamiyet'in öbür yönleri, yani bir yaşam biçimi olarak Müslümanlık, ya da İslam kültürü halka bırakıldı. Sonra?" Sorar gibi susmuştu. Karşılık vermedi, yanıtı yalnız o biliyordu. "Sonuçta Kuranî anlamdakine benzemeyen, garip bir din çıktı ortaya. Ataerkil ve despotik bakış açısı kadını cahiliye dönemi kadınına dönüştürdü. Bakınız efendim, incelerseniz göreceksiniz, aynı sorun öteki dinlerde de var. Katolik kilisesi 14'üncü ve 18'inci yüzyıl arasında tam dört yüz yıl kadının insan olup olmadığını tartıştı. İslamiyet öncesindeki cahiliye döneminde de orta ve aşağı tabaka kadınlarının hiçbir önemi yoktu. Ama İslamiyet bunu ortadan kaldırdı; İslamiyet kadına kadınlığını, onurunu iade eden dindir."

Kız –adını hâlâ bilmiyordu– sözlerini bitirir bitirmez geriye yaslandı. Birden buraya onu ikna etmekten çok, tartışarak kendini sınamak için geldiğini düşündü. İtiraf etmekten kaçınsa da bunu iyi yapıyordu.

"Ben, Halit gibi hukuk okudum. Hiç kendinize sordunuz mu? Kadının mirastan bir erkeğin yarısı kadar yararlanması, boşanma halinde çocuklarının velayetini alamaması, şehadetinin bazı hallerde... ne demek isteğimi anlıyorsunuz değil mi?" Kızın yanakları kızarmamış, yalnızca başını eğmekle yetinmişti, "kabul edilmemesi, zina halinde erkeğe göre çok daha şiddetle cezalandırılması... Bu eşitsizlik değil mi?"

Yine aynı biçimde öne eğilecek ve "Bakınız," diye başlayacaktı.

"Bakınız efendim. 1938 yılına kadar Fransız yasalarında, cezai ehliyetsizliğin nedenleri arasında çocukluk ve deliliğin yanı sıra, kadınlık da vardı. Yani bu konu sadece Müslümanlığa özgü değil. Miras ve velayet konusu ise daha çok ekonomik ve ataerkildir. Öteki konuya gelince, ister hoşunuza gitsin, ister gitmesin, İslamda cinsellik hep evlilik içinde tutulmaya çalışılmıştır. Kadınlara konulduğuna inandığınız yasakların nedeni, İslam ümmetinin çoğalması için evliliği ön plana çıkarmaktır. Bakınız efendim, İslam'da cinsel hayattan –tabii ki evlilik sınırları içinde– çekilmek, vazgeçmek mübah değildir. İşte bu yüzden rahip ya da rahibe yoktur İslam'da. Bir koca, karısından dört ay uzaklaşırsa, kadın kocasına dava açabilir; İslamda mazeretsiz bekârlık da haramdır. Hukuk bile evlilik müessesesine göre ayarlanmıştır." Derin bir soluk alıp sözlerine kısa bir süre ara verdi. "Bilmem sizi aydınlatabildim mi? Şunu da ekleyeyim: Dul bir kadının kendi üstündeki hakları, velisinden öndedir. Babanın, yetişkin bir kadının –dul bile olsa– evlenmesini engellemeye hakkı yoktur. Ayrıca, bu söylediğiniz konular zamanımıza göre yeniden yorumlanabilir. İtirazlarınızın, sorun diye ileriye sürdüklerinizin hiçbiri Müslümanlığın özüne halel getirmez."

"Neyse, bence buraya daha değişik bir konuda konuşmak için geldik."

Kızla birlikte Halit'e döndüler. Zamanlaması dikkat çekiciydi. Yanıt vermesini engellemek mi istiyordu?

Bunu öğrenemeyecekti. Çünkü kız tekrar konuşmaya başlamıştı:

"Haklısınız, Halit Ağabey. Ben buraya Kadir Bey'le edebiyat üzerine konuşmak için gelmiştim." Sonra ona döndü. Yüzündeki huzurlu ifade tartışmayı engelleyecek kadar hükmediciydi. "Biliyor musunuz, bütün kitaplarınızı okuma fırsatı buldum. Genellikle solcu yazarlar, biz inananlara uzak ve yabancıdırlar. Siz okuduklarım arasında en Batılı görünenlerden, ancak en ilginçlerinden birisiniz."

Soru sormasını, konuşmayı istediği yere taşımaya yardımcı olmasını umuyordu. Ama etmeyecekti, kıpırdamadan devam etmesini bekledi.

"Sizi ilginç bulmamın nedeni bir Batılı aydın gibi Tanrı'yla sorununuz olması. Biliyor musunuz, biz Tanrı değil, Allah deriz, ama bence sizin Tanrı'yla olan sorununuz, aslında Batı'yla olan sorununuzun doğal bir sonucu. Siz Batılı normlara uyuyorsunuz ama bundan memnun değilsiniz. Öte yandan, şartlanmanız sizi bize, inananlara yaklaşmaktan alıkoyuyor. İç âleminizdeki fırtınalar, kahramanlarınızın ölüm isteği buram buram Allah'a ulaşma dileğiyle yanıyor. Bence her ne kadar materyalist bir görüşü savunuyorsanız da bu dünyadan nefret ediyor, ölümden korkuyorsunuz." Ses tonu, yüzü, tavırları huzur vericiydi, ama en az o kadar da şaşırtıcıydı. Sözlerini kesmeye niyetlendi ama kız fırsat vermedi. "Bunları biliyorum; çünkü benzer acıları ben de çektim. Şimdi, Allah'ıma şükür, geçmişte olup bitenlerin beni hidayete eriş yolunda bir sınama olduğunun idrakine varabiliyorum."

İçmediği sigarayı söndürüp Halit'e baktı. O da kızdan yanaydı.

"Siz kendinizi ne sanıyorsunuz? Jan Dark mı?"

"Gördünüz mü, yine Batıcı, yani Hıristiyanca bir sınıflama."

Paketi cebine koydu. Verdiği sözü tutacaksa kalkmalıydı. Halit'e döndü; bakışları donuk ve yansızdı. Biliyordu; bu kızın buraya onu inananlara katılması için davet etmeye geldiğinden haberliydi.

"Bu bir edebiyat sohbeti değil, kişiselleştirilen, rahatsız edici bir konuşma."

"Haklısınız, beni affediniz efendim." Kızın elinde bir kâğıt belirmişti. "Bunu okuyup görüşlerinizi lütfederseniz, size minnettar kalırım."

Sözlerinin içtenliği ile seçtiği sözcüklerin zıtlığı insanı güldürecek kadar keskindi. Ama onu inciteceğini düşünerek kendini tutup kâğıdı aldı. "İslâmî Edebiyat ve Estetik" başlığını taşıyan, daktiloyla yazılmış bir metindi.

"Ben kaleme aldım. Şimdi okumak zorunda değilsiniz. Ama sonra görüşlerinizi bir not halinde iletirseniz yayımlayabiliriz."

"Estetik," diye mırıldandı. "Demek konunuz bu?" Bu kez Halit'e bakmadan devam etti: "İslâm ve estetik üzerinde mi çalışıyorsunuz?"

"Evet efendim."

"Yasaklara rağmen mi?"

Kız hafifçe, küçümsemeye varmayan, bağışlayıcı bir tavırla gülümsedi.

"Biliyorsunuz, Allah'ın sıfatlarından birisi de Sami'dir. Yani sanatkâr. Allah, güzel olanı sever. Peygamber Efendimiz de birçok hadisinde güzelliğin öneminden söz etmiştir. Benimki bu hadislere dayanan, günümüzün ihtiyaçlarını da göz ardı etmeyen, naçizane bir inceleme."

Kâğıdı kıvırıp göğüs cebine koydu.

"Okuyup düşüncelerimi size iletirim." Sonra eliyle Halit'i işaret etti. "Size haber verir." Konuşmasına fırsat vermeden ekledi: "Ama yayımlanması için değil."

"Anlıyorum efendim. Nasıl isterseniz öyle olsun." Kız sözlerini bitirince Halit'e dönerek uyarır gibi mırıldandı: "İkindi olmak üzere."

Halit hafifçe başını eğdi. O da kalkacak mıydı?

"Biz biraz daha oturacağız."

Halit'in sözleri bir emirmiş gibi, kız, yumuşak ama hızlı bir hareketle doğruldu. Konuşmadan önce bir an için Halit'i süzdü. O da Halit'in namaz kılıp kılmadığını merak etmişti.

"Peki, ben izninizi rica edeyim." Gülümsemesine karşılık verdi. "Allah'a emanet olun."

Ellerini sıkmadan uzaklaştı.

"Sözümü tuttum mu?" Halit başını eğdi. Ama bakışlarında teşekkürün izi yoktu. "İlginç biri, ama hepsi bu."

"Sen yine de yazdıklarını oku, çünkü onları tanımak zorundasın. En azından aydın kimliğinin sana yüklediği bir görev bu."

"Ondan söz etsene biraz." Halit'in düz, tepkisiz bakışlarını fark edince, "Geçmişinden," diye devam etti. "Kimdir? Çocukluğu nerede geçmiş? Görünüşe bakılırsa geleneksel, tutucu bir ailenin kızı değil."

"Bunu nereden anladın?"

"Konuşurken ellerini kullanmasından ve sözlerini güçlendirmek için öne eğilişinden. Gözlerini de kaçırmıyor."

Halit, anlamını çözemediği bir hareketle başını salladı.

"Adı Zeynep. Beş yaşında annesi ve babasıyla Almanya'ya gitmiş. On yaşında babası ölünce annesi başkasıyla evlenmiş. On beşinde evden kaçmış, Almanlar da onu bir kız yurduna yerleştirmişler. Teknik ressam olmak için okumuş. Yirmisinde Türkiye'deki akrabalarının yanına dönmüş. Şimdi yirmi altı yaşında, teyzesiyle birlikte oturuyor."

Bu kısa ama hiçbir ayrıntı vermeyen bir özetti. Halit'in yarım saat önce sözünü ettiği "acılara" ancak satır aralarından ulaşabilirdi.

"Ne zaman Müslüman olmuş?"

"Yirmi ikisinde hidayete erdiğini söylediğine göre, dört yıl önce."

Dört yıl! Birden dört yıl önce nerede olduğunu düşündü, ama çıkaramadı. Geçmişi hatırlamak artık rahatlatmıyordu onu. Halit'e baktı. Kızın geride bıraktığı yabancılık duygusu aralarına girmiş, onları iki yana itmişti. Ona ulaşamayacaktı. Geçmiş, anılar, gerçek hikâyesini asla öğrenemediği karısı ve çocuğunun akıbeti, hepsi ulaşamayacağı kadar uzaktaydı.

Hiçbir şey söylemeden kalktı. Halit onu durdurmaya çalışmadı. Omzuna dokundu ve terastan indi.

Hava düşüncelerini, önemine aldırmadan eritip buharlaştıracak kadar sıcaktı. Bulvarın dar gölgeyle korunan tarafından yukarıya doğru yürüdü. Ter, Halit'i her görüşünde giderek artan hayal kırıklığının içinden söküp atıyor, benliğini hafifletiyordu. Derin derin soluk aldı. Sıcağın boşalttığı caddeler yalnızlığını belirginleştiren kalın çizgilere benziyordu. Caminin bulunduğu sokağa bakmadan ters yöne döndü. Kısa sokakta hiç gölge yoktu.

Kızı apartmana girerken gördü. Yandaki bahçenin alçak duvarına oturmuştu; yedi sekiz yaşlarındaydı ve gözlerini kaldırımdaki çöp bidonunun kapağını aralamaya çalışan kediye dikmiş, kımıldamadan bakıyordu. Dikkatini çeken, giyinişindeki gariplik oldu. Üstündeki her şey yeni, ancak ucuz ve zevksizdi. Kızın onu fark edeceği kadar oyalandı kapıda. Kız hâlâ kediye bakıyordu ama onu gözleyen birinin varlığından haberliymiş

gibi tedirgindi. Belki göz ucuyla süzüyor, ne yapacağını kestirmeye çalışıyordu. Kâzım Efendi! Hayır, onun kızı yoktu. Birden Hülya'nın sözünü ettiği kızı hatırladı. Onu yetimhaneden almış olabilir miydi? Duvara doğru bir adım attı ama kız yerinden kalkıp bahçenin içine kaçtı.

Saçmalıyordu. Geriye dönüp apartmana girdi. Ancak ne düşünceleri ne de antrenin loşluğu yatıştırabildi onu. Hızlı adımlarla üçüncü kata tırmanıp Hülya'nın kapısını vurdu. Sessizlik geçirimsiz bir perde gibi kapıyla arasına girmişti. İki kez daha vurdu, ama her zaman ayak seslerini, hatta telefonun çalışını izleyen Hülya'dan ses yoktu bu kez.

Yukarıya çıkıp bütün pencereleri açtı. Sıcak yapışkandı; ne odaları ne de salonu terk etmeye niyetliydi. Yatak odasına geçip başı örtülü kızın verdiği kâğıdı cebinden çıkarıp açtı.

Müslümanların roman konusunda geç kaldıklarını, arayı kapamak için yazılanların ise ilkel bir şablona sığdırılmaya çalışılmış, popülist, slogancı, estetik değerler taşımayan yazı örnekleri olduğunu söylüyor, geçmişte solcuların düştüğü tuzakların, inananları da beklediğinden kuşku duymadığını anlatıyordu. İslam estetiğinin geçmişi olduğunu, bugün çok satan İslami romanların ise daha çok "arabesk" diye adlandırılabilecek bir çizgiye yakın düştüğünü savunuyordu. Şablon romanlar konusunda yapılan karşılaştırmalar da ilginçti: İlerici öğretmen gerici imam ile Anadolu'nun kırsal kesimlerinden gelen Müslüman, dürüst genç erkek ve sosyetik, inançsız kentli kız eşleşmesinin benzerliğine dikkati çekiyordu. Aslında İslami romanda ana konunun, ekonomik olarak geri kalmış kırsal bölgelerde yaşayan –ve nedense hep erkek olan– inançlı kahramanların, ürkütücü Batı'yı ve dolayısıyla inançsızlığı çağrıştıran kent yaşamına duydukları tepki olduğuna işaret ediyordu. Müslümanlıkla kırsallığın bir tutulmasının ve kentlerin inkâr edilmesinin saçmalığının altını çiziyordu.

Kâğıdı masanın üstüne bıraktı; pek derli toplu olmasa da ilginç ve araştırıcı bir metindi. Bu kadarını Halit'e söyleyebilirdi. Pencereye doğru yürüyüp yandaki bahçeye baktı. Kız yeniden duvarın üstüne oturmuş, kımıldamadan karşıya bakıyordu.

Geri döndü ve alt kattaki telefon çalıncaya kadar gözlerini kapatmadan yatağın üstüne uzandı. Zil sesi boğuk ve uzaktı. Birden şimdiye kadar Hülya'nın telefonunu hiç duymadığını fark etti. Zil ikinci kez yankılanınca doğruldu. Açılırsa evde demekti. Kapıya doğru yürüdü ve üçüncü kez çalmasını bekledi.

Çalmadı. Hızlı adımlarla aşağıya inip kapıyı vurdu. Açmayacaktı. Bu kez art arda zili çaldı. Kapı ancak beşinci çalışında açıldı.

Hülya'nın yüzü şişmişti, saçları da dağınıktı, sanki biri dövmüştü onu.

"İyi misin?" Hülya konuşmadan başını salladı. Her zamankinin aksine girmesi için yana çekilmemişti. "İçeride biri mi var?"

Soru, Hülya'dan çok onu şaşırttı.

"Hayır." Üzerinde buruşuk bir pantolon vardı. "Girecek misin?"

Sözleri bir davetten çok, yorgunluğunu anlamasını isteyen bir uyarıydı. Kenara çekilince içeriye girdi. Salon –her zamanki dağınıklık daha da artmıştı– kalabalık bir eşya mezatını andırıyordu. Ortaya yürüyüp geri döndü. Karşısındaydı.

"Hasta mısın?" Hülya başını sallamakla yetindi. "Yoksa... yoksa biriyle mi tartıştın?"

Sözleri Hülya'yı güldürdü. Sehpadaki kutudan sigara alıp yakarak oturduğunda yine yorgundu.

"Dayak yiyip yemediğimi soruyorsan, yanıtım hayır. Kimse beni dövmedi." Eliyle gömleğinin önündeki düğmeyi açıp sol omzundaki iri bir morluğu gösterdi. "Çok garip biriyleydim dün gece. Biraz canımı yaktı. Hepsi bu!"

Gözlerini Hülya'nın çıplak göğsünden kaçırırken birden Cem'i düşündü. Dikkatle tekrar gözlerine baktı; hayır, kararlıydı; itiraf etmeyecekti.

"Yeni biri mi?"

Hülya gösterdiği ilgiye şaşırmış görünmüyordu. Bu da aynı kişiyi düşündüklerini ele vermiyor muydu?

"Hayır, pek sayılmaz."

"Pekâlâ," diyerek ayağa kalktı.

Hülya aralıklı çizgiler yayıyormuş gibi ayrık bakışlarıyla onu süzüyordu. Ne otur ne de git, dedi. Kapıya yürüdü. Onu neden görmek istediğini bile sormamıştı.

Sonunda kapıyı açmadan önce arkasından seslendi:

"Bir saat önce içeride biri vardı." Kim diye sormadı, ama o söyleyecekti. "Yönetici."

Geri döndüğünde Hülya pişmanlık taşımayan bakışlarla yaklaşıyordu. Tam önüne, keskin parfümü üstüne sinecek kadar yakınına geldiğinde durdu ve anlamını çözemediği bir tavırla kolunu tutarak, "Beni tehdit ettiğini sana söylemiştim, onu susturmak için yapmak zorundayım," diye mırıldandı.

Açıkça, sanki ihanet ettiği erkeğinden özür dileyen bir sevgili gibi yalvarıyordu. Korkuyla irkildi. Elinden uzaklaşmalıydı.

"Anladım." Yana çekildi. "Beni ilgilendirmez, sadece..."

Hülya dokunuşunun onu rahatsız ettiğini anlamıştı. Öfkeyle sözlerini kesti.

"Öyleyse neden buradasın?"

Neden? Sorusuna verebileceği açık ve inandırıcı bir yanıtı yoktu.

Yalnızca, "O kız," dedi, eliyle yan tarafı göstererek. "Bahçe duvarının üstünde oturan."

Hülya'nın öfkesi yatışmamıştı. Elini sert bir hareketle geri çekti.

"Adı Fadime ya da Zehra. Belki de Güllü. Kapıcı Kâzım Efendi'nin yeğeni. Köyden tatil için gelmiş."

Yanılmamıştı. O kızla bir ilgisi vardı.

"Üzerindekileri sen mi aldın?"

Hülya omuzlarını silkip geri döndü ve yürüdü.

"Ben olsam onları seçmezdim." Sonra sigarasını aradı, sonunda bıraktığı kül tablasında buldu. Alıp geri döndü. "Ben sadece yardım etmek istedim."

Öfkesi ona da bulaşacaktı. Hızlı adımlarla arkasından yürüdü.

"Belki de satın almak istedin."

Yüzü daha da genişlemişti. Dudakları büzüldü. Küfür ederek vuracaktı. Tıpkı canını acıtan müşterisine yaptığı gibi. Ama ne

vurdu ne de bağırarak küfretti. Birden kendini yere bırakarak hıçkırarak ağlamaya başladı.

"Hayır. Yani evet... Önce öyle düşündüm, ama sonra yapamadım. O kız, yetimhanedeki kızı terk edemem. Onu seviyorum, ona kıyamam."

Elini uzatıp kadının saçlarına dokundu. Kararsızlık, umutsuzluk ve çaresizlikle çektiği acılara, başa çıkamayacağı kadar çok yeni damar ekliyordu.

"Mümkün değil, anlamalısın," diye mırıldandı.

Hülya başını salladı.

"Biliyorum. Ama bir kere görsen!" Hıçkırıklarına ara verip başını kaldırdı. "Arkadaşın benimle gidecek, sen de katıl bize."

Arkadaşı!

"Halit mi?" diye korkuyla sordu.

"Evet, iki üç gün içinde beni arayacak."

Elini geri çekti, sonra, "Peki," dedi. "Bunu sonra konuşuruz. Şimdi gitmem gerekiyor."

Hülya birden atılıp elini tuttu.

"Ondan uzak dur!"

O!

Şaşkınlıkla, "Kimden?" diye sordu.

"Cem'den. Bana geldi, seninle ilgili bir sürü soru sordu."

Demek oydu, yanılmamıştı. Eğilip Hülya'nın kalkmasına yardım etti.

"Canını acıtan o muydu?"

Karşılık vermedi Hülya. Sanki iki kez ihanet etmiş gibi bakıyordu şimdi.

Merakla, "Neden senin peşinde?" diye sordu.

Elini bırakıp Hülya'nın oturmasını bekledi.

"Sana neler sordu?"

"O kadını, şu seni üzeni. Onu görüp görmediğimi, arkadaşlarını." Utanmadan başını yana çevirdi. "Seninle yatıp yatmadığımı, öfkeli olup olmadığını, yattıysam canımı acıtıp acıtmadığını... Ne bileyim, bir sürü şey işte."

O sırada telefon tekrar çaldı. Hülya bir süre ona baktıktan sonra uzanıp ahizeyi aldı.

"Alo... Alo..." Ahizeyi tekrar yerine koyarken başını sallıyordu. "Yine o kadın!" Kim, diye sormasını beklemeden devam etti. "Sen gelmeden önce de aradı. Konuşmuyor, ama o olduğuna eminim."

"Kim," diye, ikinci kez sordu.

"Cem'in kız kardeşi, şu nazenin." Sonra bu kez ihanete uğrayan oymuş gibi kırgın bir sesle sordu: "Bu akşam onlara gideceksin, değil mi?"

"Evet," dedi. "Şimdi git, yüzünü yıka ve Kâzım Efendi'ye para vermekten de vazgeç. Farkında değil misin, seni soyuyor."

Hülya omuzlarını kaldırıp alnını kırıştırdı.

Geri dönüp yukarıya çıktı. Kapıyı açtığında telefon iki kez çaldı ve sustu.

- 2 -

Kapıyı, dışarıda aradığı hafifliği bulacağı duygusuyla sessizce açıp antreye çıktı. Artık altında ezilmekten korkacağı yalnızca kaygıları kalmıştı. Acele etmeden, Hülya'ya yakalanmaktan korkmadan, basamakları sayarak aşağıya indi. Sokaktaki aydınlık şaşırtıcıydı. Oysa gücünü tekliğinden ve değişmezliğinden alan güneşin, bütün gün hüküm süren sıcakla birlikte yok olacağını ummuştu. Şaşkınlığı onu tekdüzeliğe itmeden yana dönüp o küçük kızı aradı. Ne o ne de kapıcı Kâzım Efendi görünürlerdeydi. Caddeye kadarki kısa mesafeyi Halit'i düşünerek geçti. Türbanlı kızı sandığından da çok ciddiye alıyordu. Kızın yazdığı metinle ilgili görüşlerini aktardığında hissetmişti bunu.

Çankaya'ya tırmanan bulvara ulaşınca durdu. Ağırlıkla hafifliğin, tehlikeyle dinginliğin, geçmişle şimdiki zamanın ayrıldığı, hiçbir parçasını kontrol edemeyeceğini bildiği kişiliğinin bölüneceği sınır, burasıydı. Cebinden, içinde sigara bulacağından emin olmadığı paketi çıkardı. Titreyen eline baktı. Parmakları tıpkı yazmaya başlamadan önce beyaz bir kâğıdın çağrıştırdığı korkuya benzer bir duyguyla yüklüydü. Paketi aç-

tı. Önsezilerine lanet ederek, boş kutuyu buruşturup yere attı.

Çocuk arabasını iten hamile bir kadının yolunu kestiğini fark edinceye kadar orada, karşıya geçmeye cesaret edemeden bekledi. Caminin bulunduğu sokak tam karşısındaydı ve bir girdabın karşı konulmaz çekim gücüyle onu tehlikenin içine emmeye hazır bekliyordu.

Sigara özlemiyle kendini yukarıya tırmanan arabaların arasına atıp caddeyi geçti. Caminin karşısındaki duvara oturduğunda soluk soluğaydı. Cenazelerin kaldırıldığı avlu, parayı seven küçük tezgâhtar çocuğun çalıştığı dükkân, yanındaki manav ve arkasındaki bahçe boştu. Birden mekânlara boşluk ya da doluluk duygusunu verenin nesnelerden çok insanlar olduğunu düşündü. İnsansız bir sokakta, insansız bir caminin karşısında, güneş çatılarda kaybolunca kadar kımıldamadan, hiçbir şey düşünmeden oturdu. Beyninde ara sıra belirip kaybolan tek düşünce, parmaklarının arasında büyüyüp başına kadar tırmanmayı başaran sigara özlemiydi.

Önünden geçen arabanın gürültüsüyle irkildiğinde aydınlık solmaya başlamıştı. Saatine baktı. Hâlâ iki saate yakın, nasıl geçireceğini bilmediği bir zaman vardı. Eli cebine gitti; unutmuştu, sigarası bitmişti.

Sokağın başındaki büfeye yürürken onu tedirgin eden şeyin uzun iki saatten çok, biraz sonra görmek zorunda kalacağı Cem olduğunu düşündü. Cem! Parayı adama uzatırken alçak sesle, "Nil," diye mırıldandı. Gitmesinin gerçek nedeni, Ayşe'nin geride bıraktığı ve şimdi yaşamını bir kılıf gibi sarıp soluksuz bırakan o öldürücü özlemini aralama dürtüsü değil miydi? Nil, içinde sürekli hayaller uçuşan geçmişi aydınlatıp yansıtan göz alıcı bir aynaydı. Paketten sigara çıkarıp aceleyle yaktı. Cem! Ona yalnızca Nil'i görebilmek için katlanıyordu. Düşünceyi birkaç kez, inandırıcı bir akıcılığa kavuşuncaya kadar tekrarladı. Üçüncü kez saatine baktı; hâlâ düşünceleriyle baş başa kalmayı göze alamayacağı kadar uzun bir zaman vardı. Duvara geri döndü; ama oturmadı. Hafifliği yitirmişti; bedeni ağırlaşmış, bükülmüyordu.

On beş dakika sonra oturduğu koltukta kahvesini yudumlarken, karşısında, kucağında tuttuğu yastığı sarılır gibi kavrayan Fazilet'i seyrediyordu. Kadın sanki konuşmaya başlamasını sonsuza kadar bekleyebilirmiş gibi sessizdi. Birkaç anlamda ikiye bölünmüş olduğunu düşündüğü kadına baktı. Ebuzziya Bey'in yanında kalfa kimliğine giren bir arkeolog! Genç, diri ve yuvarlak bir beden, ama yaşlı ve köşeli, erkeksi bir yüz.

Kahveyi yandaki beyaz boyalı tahta masaya bıraktı.

"Aslında Dedenize karşı duyduğum ilginin öksürüğünün ötesinde bir yönü var."

Fazilet, her erdemin olduğu gibi sabrın da ödülünü görecekmişçesine yastığı yere bırakıp köşeli çizgilerini esnetmeyen bir gülümsemeyle ona döndü.

"Öyle olmalı, yoksa buraya kadar gelmezdiniz."

Gülümsemesine karşılık vermeye çalıştı ama başaramadı. Sözcük yüzündeki kasları dudaklarına toplamış, dondurmuştu. Yine de, "Hamparsum," diye mırıldandı. Sonra susup kadının tepkisinden çok kendi heyecanının yatışmasını bekledi. "Kaybolan ciltler."

Kadının iki yana sallanan başı sözlerini bitirmesini engelledi.

"Onda değil." Yastığı tekrar kucağına alıncaya kadar süren sessizlik uzun ve bir örtü gibi kaplayıcıydı. "Beni şaşırttınız. Hamparsum'la ilgilenenlerin sayısı bir elin parmaklarından azdır."

"Birkaç gün öncesine kadar, Dedenizi o gece telefonla aradığım ana kadar ben de Hamparsum'dan habersizdim."

"O ciltlere ne olduğunu merak eden yalnızca siz değilsiniz." Yastığı sıktıktan sonra devam etti: "Yıllardır parasını sızdıran avukatı, İstanbul'daki Ermeni Cemiyeti, Edebiyat Fakültesi'nden bir profesör ve..."

Fazilet'in cümlesini bitirmesini beklemeden, dünden beri onu rahatsız eden düşünceyi kadının sözünü keserek seslendirdi.

"Ve siz."

"Doğru. Ama benim amacım ötekilerden farklı, sizinkine yakın. Aslında Hamparsum'da pek giz yoktur."

Söyledikleri doğru muydu?

Henüz kendisinin de bilmediği amacı duymak için arkasına yaslandı. Fazilet'in sesi onu da inandıracak kadar kesindi.

"Bence amacınız Hamparsum'un kaybolan ya da kaybolduğu ileri sürülen ciltlerini bulmak değil. Siz kayboluşun kendisiyle, bulunamayanın ardına düşme içgüdüsüyle uyarıldınız. Amacınız kesinlikle bulmak değil, sadece aramak. Çünkü aramak çoğunlukla gizdir. Giz de sınırsızlık."

Sözleri yüzünü daha da sertleştirmişti. Sanki uzaklaşırsa kadının sözlerinin yaydığı çekim alanından kurtulacakmış gibi geriye yaslandı.

"Bütün bunları dün, siz gittikten sonra düşündüm. Kendime sordum: Neden onun gibi biri Dedem'in peşine düşsün. 'Neden?' İşte size aktardığım düşünceleri bu masum sözcük başlattı."

Fazilet'in bakışları meydan okuma ile gizin arasında gerilmiş, uzamıştı.

"Peki, sizin Ebuzziya Bey'e katlanışınızın gerçek nedeni sadece müzik mi?"

Fazilet duraksamadan karşılık verdi:

"Evet. İki kez nişanlandım, sonuncusunda neredeyse evleniyordum. Ama nişanlım beni müzikle paylaşmaktan kaçındı. Ebuzziya Bey'i de istemiyordu. Oysa o, Dedem olmaktan çok, tutkumun bir parçası. Bunu anlayamadı." Soluk almak için ara verdi. Sonra beklediği soruyu sordu: Ya sizin için Ebuzziya Bey ve Hamparsum ne ifade ediyor?"

Birkaç hafta sonra kırk iki yaşında ölüp ölmeyeceğini, geleceği geçmişle örtüp örtemeyeceğini, damarlarında akan hüznü kâğıda geçirip geçiremeyeceğini, yerçekimini yenip yenemeyeceğini, tekrar bir kadınla yatıp yatamayacağını...

Bunları ona söylemedi. Sessizlik bahçenin güzelliğini örten karanlığa kadar sürdü. Tekrar Fazilet'e baktığında ayaktaydı.

"Yemeğe kalsanıza. Size saray usulü bir yemek ikram edebilirim. Üstü naneli limonataya bulanmış marulla kaplı pilav."

Başını sallayarak ayağa kalktı.

"Gitmem gerekiyor." Yürümeye başlamadan önce kadının karanlığın içinde saklanan gözlerini buldu. "Son bir şey, Cem

adında genç bir adam size gelip benim hakkımda sorular sorarsa onu başınızdan defedin."

"Demek adı Cem?" Fazilet, bir adım atıp gözlerini ışığa çıkardı. "Geldi bile."

"Benim hakkımda sorular sordu mu?"

"Hayır, bütün söyledikleri beş sözcüktü." Daha da yaklaşmış, söyleyeceklerinin doğru olup olmadığını gözlerinin içinde bulacakmış gibi bakışlarını gözbebeklerine dikmişti. "Yaşlı, adamı, ondan, uzak, tutun."

Sanki sessizlik uzarsa suçluluğu kanıtlanacakmış gibi atıldı.

"Ne zaman geldi?"

"Dün, siz gittikten yarım saat sonra."

Elini kadına uzattı. Sanki dokunuşu ona suçsuzluğunu anlatacaktı.

"O çılgının teki. Garip davranışlarının nedenini bilmiyorum ama söylediklerini ciddiye almayın. Bir daha gelirse de geri çevirin onu."

"Sizden ne istiyor?"

"Bilmiyorum."

Fazilet, hâlâ koluna dokunan elini hafifçe sıktı.

"Desenize o da sizin ve benim gibi bir şeylerin peşinde."

Sözlerini bitirince yana döndü. Dostluğunu yitirmemişti, ama gitme vaktinin geldiğini hatırlatıyordu. Sessizce onu izledi. Binanın kapısına gelince durdular.

"Bir dakika beklerseniz, size Ebuzziya Bey'in dinlemekten çok hoşlandığı bir kaseti verebilirim."

Sözlerini bitirir bitirmez evin kapısını açıp gözden kayboldu. Geri geldiğinde elinde dikkatlice sarılmış bir paket vardı.

"Alın ve bu gece yatmadan önce, ön yüzdeki ilk parçayı dinleyin."

Paketi ceketinin cebine yerleştirdi. Karşısındaki kadın da en az Dedesi kadar ilginç biriydi; bunu hissediyordu.

El sıkışmadan ayrıldılar. Fazilet, onu tekrar ziyaret etmesi için davet etmemişti. Ama geri geleceğini biliyordu.

- 3 -

Bahçenin üstündeki tanımadığı yıldızlar gökyüzünü yabancılaştırmıştı. Tam karşıda, iki yanında iki uzun mavi çamın yükseldiği, yüzeyi özel taşlarla kaplı yüksek duvar, bir sınırı andırıyordu. Bakışlarını duvardan dibine çevirdi. Ayla sınırın alt ucunda, yorgun bakışlarla çevreyi süzüyordu. Geçen sefer onu sıradanlıktan kurtaran zarafetini bu gece kuşanamamıştı. Bahçe gece kadar sessiz, ama gergindi. Ağaçlardan aşağıya inen serinlik ikisini de yatıştıracak kadar yoğunlaşmamıştı henüz. Ayla'nın yüzünden değil, sözlerinden dalgın olduğu hissediliyordu. Ama bu, kadınca bir acıdan çok yitirilen bir anının ardından hissedilen hayal kırıklığını andırıyordu.

"İşte böyle, arkadaşınız Nihat beni ihmal ediyor. Aslında yıllardır onunla normal sayılabilecek bir evliliği bir türlü kuramadık. Ama yine de garip bir şekilde onu izliyorum."

Sahip olduğu bir eşya kırılmış ve yerine yenisini koyabileceğinden emin olmayan bir sesle konuşmuştu.

Karşılık vermedi. Ayla içkisine dokunmamıştı. Bu onu daha da susattı. Yanındaki kadının aksine nemini dudaklarında hissederek içkiyi yudumladı.

"Aslında aldatmak onun en belirgin özelliği, bunu siz de biliyorsunuz, değil mi? Kim bilir, belki de aldatmanın anlamını hiç öğrenemedi." Bakışlarını kadının yanıt bekleyen gözlerinden kaçırdı. Nihat'la hesaplaşmasında ona yardım etmeyecekti. "Daha önce de başka kadınlarla birlikte olduğunu biliyordum. Ama bu kez gizlemek için olağanüstü çaba harcıyor." Sözlerini bitirince içkisini hatırlamış gibi kadehe uzandı. "Neyse, size gelelim, ötekilerle buluşmak yerine buraya gelmenizin bir nedeni olmalı. Yanılıyor muyum?"

"Hayır," dedi. "Yanılmıyorsunuz."

"Öğrenmek istediğiniz nedir?"

Neyi merak ettiğini biliyordu. Ama oyunu kuralına göre oynamaktan yanaydı. Kadehini bırakıp kurala uydu.

"Cem ve Nil; özellikle Cem hakkında bilmem gereken şeyler olduğunu düşünüyorum."

Ayla'nın yüzündeki kaslardan yalnızca biri, dudağının yanındaki hafifçe seğirdi. Hazırlıklı olmasına rağmen Cem onu korkutuyordu. İçkisine devam etmeyeceğini belli eden bir hareketle kadehi yere, çimlerin üstüne bıraktı.

"Onun hakkında bilmeniz gereken ilk şey, Cem'in Nil ve benim öz kardeşimiz olmadığı. O yalnızca Babama aittir."

Ayla'nın sözlerine ara verdiği o kısa süre içinde hep kuşku duyduğu duygunun sonunda doğrulanmasının yarattığı ezikliği hissetti. Nil ve Cem öz kardeş değillerdi. Bildiği, ama inanmayı ertelediği duygu onu geri dönmesi zor bir derinliğe iterken Ayla devam ediyordu:

"1961'de ben sekiz, Nil dört yaşındayken, Babam bir gün eve iri yarı, kaba saba bir köylü kadınla birlikte geldi. Soğuk bir kış günüydü; elinde tuttuğu bohçayı sepet sanmıştım. Ama içinde Cem vardı. Daha birkaç aylıktı. Bize dönüp, 'Bu kardeşiniz Cem,' dedi. 'Bu da Satı Kadın, Cem'e bakacak.' İşte, Cem hayatımıza böyle girdi."

"Anneniz, o ne yaptı?"

Ayla'nın bakışları karşılaştıklarından beri ilk kez değişiyordu. Şimdi karşısında öfkeli, itici bir yüz vardı. Sanki yüzüne, bakışlarıyla çivilenen çirkin bir maske çakılmıştı.

"Annem, Nil doğarken öldü."

Sözlerini uzun, yıldızları daha da belirginleştiren koyu bir sessizlik izledi. Ağırlığı hissedilebilen karanlık, bir sis gibi aşağıya inerken, iki yandaki uzun çam ağaçları duvarı ele geçirilmesi zor bir kalenin kapısına çeviriyordu.

"İlginç bir hikâye, değil mi?"

"Evet," dedi. "Ama sanırım bu yalnızca başlangıç."

Ayla arkaya yaslandı. Sanki karanlığa sığınıp dayanarak duvardan güç alıyordu.

"O geceden sonra Babam bütün ilgisini Cem'e yöneltti. Satı Kadın'dan öğrendiğimize göre, Cem, Babam'ın tanımadığımız bir kadından doğan çocuğuydu. İnanılmayacak kadar güzel bir bebekti." Sesi, güzelliği vurgulamadan aynı tonda devam etti: "Aslında Nil'le ikisi, görenlerin başını döndürecek kadar güzel bir çiftti. Onların yanında Cem değil, ben dışarıdan alınıp

getirilen bir çocuğa benziyordum. Şu ördek hikâyesindeki kara yavru gibi. Bir yıl sonra, Nil beş yaşındayken, ağır bir hastalık geçirdi. Babam da onu İstanbul'a, Teyzemin yanına gönderdi. Bu üçümüzün ayrılması anlamına geliyordu. Çünkü Nil gerçekte bir daha geri dönmedi. İlkokulu, Dame de Sion'u İstanbul'da bitirdi. Daha sonra İsviçre'ye, kızları evliliğe hazırlayan okullardan birine gitti. Orada bir İsviçreliyle evlendi ve ancak birkaç ay önce boşandıktan sonra –Teyzem ve Eniştem öldükleri için– buraya, yanımıza döndü. Aslında onu hep yılda bir iki kez, o da kısa süreler için gördük. Birlikte büyümek bir ölçüyse, ben Nil'le değil, Cem'le kardeşim."

"Ondan neden korkuyorsunuz?"

Ayla, sözlerini duymamış gibi devam etti:

"Babam benden hep nefret etmiştir. Önce erkek, sonra güzel olmadığım için. Saklamaya çalışırdı ama bunu bana dokunmak zorunda kaldığı anlarda yüzünün aldığı ifadeden anlamak o kadar kolaydı ki. O, dünyanın en yakışıklı erkeğiydi, güzelliğe ve mükemmelliğe âşık birisiydi ve hayatı boyunca hep iğrendiği, uzak durmaya çalıştığı çirkinliğe benim yüzümden katlanmak zorunda kaldı. Neyse, Cem'e gelelim, sizin merak ettiğiniz o. Yürümeye başladığı andan itibaren ben de ondan nefret ettim. Bütün çocukluğu boyunca ona eziyet ettiğimi söylemeliyim. O da on altısından bu yana, tam on dört yıldır öcünü alıyor."

Bahçe şimdi Ayla'yı görmesini engelleyecek kadar karanlıktı. Sanki iki uzun ağaç tarafından bıçaklanan gökyüzü delinmiş, bütün karanlığını bahçenin üstüne akıtmıştı. İçkisinin bittiğini belli etmeden kadehi elinde tutarak öne doğru eğildi. Ayla'yı görmek istiyordu. Sıradanlığı ve kontrollü olsa da içtenliği onu rahatlatıyordu.

"Peki Cem'le babanızın ilişkisi nasıldı? Anladığım kadarıyla Cem ondan da nefret ediyor."

"Bu garip, ama doğru. Oysa yıllarca birbirlerine taptılar. Satı Kadın'ın ölümüne kadar birbirini böylesine seven bir ikili olamazdı. Her şey o andan sonra değişti. Cem önce okuldan, sonra evden kaçtı. Babam yirmi gün sonra bulup geri getirdi onu. O tarihten bu yana birbirlerinden nefret ettiler. Nedenini hâlâ

bilmiyorum." Uzun ama yumuşak bir soluğun ardından Cem'i noktaladı. "İşte, hikâyenin tamamını öğrendiniz."

Ayla'nın onu görüp görmediğini bilmeden başını salladı.

"Hâlâ eksik bir paragraf var." Ayla daha fazla anlatmak istemiyormuş gibi elini uzatırken devam etti: "Cem ve Nil."

"Bilmiyorum, inanın bilmiyorum; ama Cem'in düşündüğüm şeyin peşinde olmaması için dua ediyorum ve bu konuda da konuşmak istemiyorum."

Ayla'nın sesi yumuşak, ama anlayabileceği kadar kararlı ve örtücüydü; bildiklerini söylemeyecekti. Kadehi yere bırakıp cebinden sigara paketini çıkardı. Nikotin, dağılan, sıraya sokmakta zorlandığı düşüncelerini birleştirebilirdi.

"Peki, benden ne istediği konusunda bir fikriniz var mı?"

Ayla öne doğru eğildi. Kibritin aleviyle aydınlanan yüzü ne kadına ne de erkeğe ait olan bir merakla doluydu.

"Ne yaptı size?"

"Tanıdıklarıma benimle ilgili garip sorular soruyor. Evime gelip beni kışkırtmaya çalışıyor, hatta sokakta beni izliyor."

Ayla, kuşkularını yoğunlaştırıp tehlike dürtüsüne dönüştürecek kadar uzun bir sessizliğe sığındı. Geri geldiğinde, sesi de düşünceleri gibi hâlâ o sessizliğin içindeydi.

"Tam Cem'e yakışan bir davranış. Bence bütün bunların tek anlamı var: Size karşı kontrolünü yitirecek kadar ilgi duyması. Kitaplarınızı okurken telefon etti, bir gece yarısı bana geldi ve sizin hem çok güçlü hem de son derece zayıf biri olduğunuzu keşfettiğini söyledi. Sanırım Nihat'ı da sorgulamış."

"Merak ettiği ne?"

"Şiddet. Belki de ölümün büyüsü."

Ayla'nın sesi ve yüzü karanlıktan kurtulmuş, keskinleşmişti. Birden ayağa kalktı. Şimdi o da –ağaçlar gibi– gökyüzüne doğru uzanan gölgeyi andırıyordu.

"Yalnızca bu mu? Yani onu peşime takan, okuduğu birkaç satır mı? Bu pek inandırıcı değil."

"Haklısınız; kim bilebilir? Belki de öksüzlüğü ve annesizliği sizinle keşfetti."

Ayla sözlerini bitirirken çimlere bıraktığı içki kadehini almış,

soldaki kapıya doğru yürüyordu. Kadını andırmayan gölge geri dönünceye kadar bahçenin yalnızlığını kimseyle paylaşmadan derin soluklarla ciğerlerine çekti. Sigarasını söndürmek için yerinden kalktığında duvarın üstünde bahçeye sızmak için bekleyen soluk ışıklarla karşılaştı.

"Hepsi bu değil." Suçüstü yakalanmış gibi geri döndüğünde Ayla onu daha da şaşırtacak haberi vermek için bekliyordu. "Nil de sizinle ilgili."

Ayakta bekliyordu. Bir an konuşmadan susarsa Ayla'nın orada sonsuza kadar duracağı düşüncesine kapıldı.

"Onu meraklandıran, Cem'in ilgisi olmalı."

"Hayır, yalnızca bu olmadığını biliyorum. O yazdıklarınızla değil, sizinle ilgili." Ayla, yerine otururken, karşısındaki erkeğin Nil'i her görüşünde anılarının uyarıldığını biliyormuş gibi onu merakta bırakmadan devam etti: "Bana gelip sizin âşık olduğunuz kadını tanıyıp tanımadığımı sordu. Sonra, galiba alt katınızda oturan garip bir kadınla ilgili kaygılarından söz etti."

Yanıt vermeden önce Ayla'nın tekrar kale kapısını andıran yere yerleşmesini bekledi.

"Mutsuzluk mıknatıs gibidir. Her zaman birbirini çeker. Mutsuz olduğumu biliyor. Kadınlar genellikle mutsuzluğa karşı duyarlıdır. Hepsi bu."

"Demek onun da mutsuz olduğunun farkındasınız." Ayla ilk kez gerçek düşüncesini vermeden güldü. "Mutsuzluk birçok şeye gebedir." Sustu. Yeniden konuşmaya başladığında sesi yakarır gibi melodikti. "Keşke size âşık olsa ve siz de..."

Ayşe'den başka bir kadına âşık olabileceği düşüncesiyle titredi. Ayla'nın cümlesinin sonunu beklemeden boğuk, özgüvenden yoksun bir sesle gülerek kendini savundu.

"Dinozorlar âşık olmazlar, unuttunuz mu?"

"O da..."

Sözleri bahçeyi bir örümcek ağı gibi sarmış büyüyü parçalayan ışıkla kesildi. Yine de ayağa kalkarken cümlesini tamamladı:

"Bir dinozor, bunu sakın unutmayın."

Birlikte geri döndüler. Evin, galeri olarak kullanılan alt ka-

tında, bahçeye açılan kapıda Nihat, yanında genç bir kadınla ayakta duruyordu. Ayla'ya uyup ayağa kalkarken Nihat'ın yanındaki genç kadın onlara doğru koşmaya başlamıştı.

"Ama bu hanım kesinlikle bir dinozor değil."

Genç kadın tam önüne gelinceye kadar, tanıdığını bildiği ama bir türlü çıkaramadığı yüzü, Ayla'nın sözleriyle uyarılan anılarının arasında bulmaya çalıştı.

Görüntü değil, ses tanıttı genç kadını.

"Kadir Abi!"

Ancak sarılırken yüzü adlandırabildi.

"Aslı."

Nihat yanlarına gelinceye kadar Aslı yıllarca önce yaptığı gibi boynuna sarılıp yanaklarına ve boynuna öpücükler kondurdu. Birden duyduğu özlemin umutsuzluğunu kavradı. Geçmiş asla ulaşamayacağı kadar geride kalmıştı. Onu öpen küçük bir kız değildi; yıllar o masum, içten nişanlıyı keskin kokulu bir kadına dönüştürmüştü.

"Bırak oğlanı, öldüreceksin."

"Durun, size bir bakayım..."

İki eliyle kollarından tutup bedenini geriye atarak, onu ölçüp biçen Aslı'ya baktı. Zaman o sevimli ve tutkulu küçük kızı güzel olmaktan çok, hoş ve alımlı bir kadına dönüştürmüştü. O zamanlar sarışın değildi ve böylesine saldırgan, karşısındakini ele geçirmeye niyetli kokular sürünmüyordu.

"Tanrım, hiç değişmemişsiniz."

Yüreğini ele geçirmeye hazırlanan hayal kırıklığına fırsat vermeden silkinip Aslı'nın elini tutabildi.

"Ama sen oldukça değişmişsin."

Aslı sanki geçmişten gelen hakkını kullanıyormuş gibi ötekilere aldırmadan koluna girdi.

"Biliyor musunuz, tanıdığım bütün okurlarınıza sizin eski nişanlım olduğunuzu söylüyorum."

Geçmişle arasına giren yapmacıklığa aldırmadan karşılık verdi:

"Ama duyduğuma göre beni bir baletle aldatıyormuşsun."

"Ayla!"

Ayla, Aslı'nın şımarık sitemine aldırmadı. O Nihat'ı bekliyordu.

"Sevgili kocacığım, biraz geç kalmadınız mı?"

"Merhaba."

Nihat önce onun omzuna dostça vurdu, sonra Ayla'nın yanağına baştan savma bir öpücük kondurdu.

"Kusura bakma, önce birkaç milletvekiline takıldım, sonra da bu küçükhanım beni esir aldı. O da satıcılığa soyundu. Bir kliniğe tıbbi ekipman satmak istiyor."

"Soyaçekim. Neyse, zaten bu gece uğrayanlar oldukça sıkıcıydı. Eminim sen iyi vakit geçirmişsindir."

Ayla sözlerini bitirince ona döndü.

"Nihat yemeğe katılamayacak, daha önceden verilmiş sözü varmış. Aslı'nın baleti de eminim kapıda onu bekliyordur. Kuzum, bu oğlan oyunlarda hep bekçi rolüne mi çıkıyor?"

Aslı soğuk bir sesle araya girdi.

"Evet, bekliyor. Ama izin verirsen eski bir tanıdığımla on dakika konuşacağım. Bütün istediğim bu."

Ayla ellerini iki yana açtı.

"Tamam, öyleyse anlaştık. On dakika sonra kapıda buluşuyoruz."

Ayla sözlerini bitirince dakikalardır bulamadığı zarafetini tekrar kuşanarak eve doğru uzaklaştı. Geride bıraktığı küçümseme Aslı'yı titretecek kadar iz bırakıcıydı.

"Zavallı ağabeyciğim." Hâlâ kolunu sıkıca tutuyordu. "Gelin, hiç olmazsa biraz konuşalım."

- 4 -

Yolun iki yanındaki direklerin ucunda parıldayan ışıklar birkaç kilometre ilerideki yokuşla birlikte yıldızlara doğru tırmanıyordu. Sağda yüksek apartmanlar, solda ise ağaçlarını seçemedikleri koruluk vardı. Ayla vitesi küçültürken arabaya bindiğinde edindiği sessizliğini korumaya niyetli, önüne bakıyordu. Kendiyle kalmaktan şikâyetçi değildi; Aslı'nın moda mec-

mualarından fırlayıp çıkmışa benzeyen baletiyle uzaklaşmasıyla, Ayla'nın üst kattan indiği anın arasına sıkışan birkaç dakika boyunca, Nihat'ın, Halit'le ilgili söylediklerini düşünüyordu. Aslında çok şey söylememişti. Tek isteği vardı: Halit'i görmek. Konuşurken onu seyretmişti: Sesi sayıklıyormuş gibi uzaklaşırken gözleri birbirinden ayrık, zıt yönlere bakıyor, bu da yüzünü dağıtarak başarının getirdiği güvenin kabuğunu çatlatıyor ve asla kurtulamayacağı suçluluk duygusunu açığa çıkarıyordu.

Araba sol tarafta bir ucu göle kadar uzanan koruluğun sınırını çizen düz yola çıkınca, Ayla gözlerini yoldan ayırmadan konuştu:

"Bu akşam ne olursa olsun, ne söylerse söylesin, lütfen Cem'e aldırmayın. O, sınırlarını bilmediğimiz bir acının içinde bocalıyor."

Karşılık beklemeyen, o acıya neden olanlardan biri olduğunu ele veren bir cümleydi. Ayla'nın isteğine uyarak onu yatıştıran sessizliği bozmadı.

On dakika sonra onu izleyerek göle bakan bir yamaca oturtulan bahçeye giriyordu. Güneş ardında hiçbir aydınlık bırakmamıştı; göl bahçenin aydınlığıyla olduğundan da karanlık görünüyor, karşı kıyıdaki seyrek ışıkların titrek çizgileri andıran yansımalarıyla parçalanmış bir aynayı andırıyordu. Merdivenlerden aşağıya, geniş, karanlık bir çukura düşeceği korkusuyla ilerledi.

Cem ve Nil bahçenin sonunda, gözlerden uzak bir masadaydılar. Ayla'nın peşinden, tehlike ve anıların karışımından oluşan o garip çekim alanına doğru yürüdü. Ayakları ondan bağımsızdı, adımlarının hızını o iki kardeşin çevreye yaydıkları çekim belirliyordu.

"Merhaba, hoş geldiniz."

Yüzünü şekilsizleştirdiğini bildiği gülümsemeyi bastırmaya çalışarak Nil'in ayağa kalkmadan uzattığı elini sıktı. Cem, onu bekliyordu.

"Demek geldiniz?"

Nil'in parmaklarını bırakıp genç adamın güçlü, adeta tehdit

yumağını hatırlatan elini sıktı ve oturmadan önce Nil'i öpen Ayla'yı bekledi.

"Lütfen, buraya oturun."

Karşı koymadan Ayla'nın yanına, Nil'in karşısındaki sandalyeye yürüdü.

Soldan, tepelerin ardından sanki zıplayarak çabucak ortaya çıkan ay, kırık aynayı andıran gölü aydınlatıncaya kadar Cem neredeyse hiç konuşmadı. Gölden havalanan sivrisinek bulutunun elektrikli tuzaklarda yanmasını izlerken bedeni iki yana çekiliyor, belkemiğinin üstünde –dayanabildiği ama acısını dişlerinde hissettiği– ağrılara teslim olmadan bakışlarını Nil'den uzak tutmaya çalışıyordu.

Dakikalar sonra önündeki tabaktan rastgele bir şeyler almaktan vazgeçtiğinde, derin, geçirimsiz bir sessizliğin içinde yemek yiyen Cem'i göz ucuyla süzdü. Beyaz teniyle inanılmayacak bir zıtlık oluşturan siyah saçları, bir kadını andıran uzun kirpiklerinin gizlediği yeşil gözleri ve kusursuz profiliyle Yunan ilahlarını kıskandıracak kadar güzeldi. Birden Cem'in, çevresindeki –Nil de dahil– bütün insanlardan daha güzel ve çekici olduğunu fark etti. Cinsiyetini ortadan kaldıran, neredeyse kadınla erkek arasındaki sınırı anlamsız kılan güzelliği, sessizliğin yardımıyla saldırganlığın iticiliğinden kurtulmuş, kabul edilebilir olmuştu.

Nil'in gözlerini yeniden üzerinde hissedince suç işlemiş gibi önüne dönüp cebinden paketi çıkararak sigara yaktı.

"İlk yazarlar Sümerler olmalı." Büyünün bozulduğu düşüncesiyle sözü başlatan Cem'e, istemeyerek döndü. Ama Cem ona değil, Ayla'ya bakıyordu. "Tabletlerde hiç yazarlardan söz edildiğini okudun mu?"

Ayla'nın yüz ifadesini görünce, bu geceki kurbanın kendisi olmadığı düşüncesiyle rahatlayarak geriye yaslandı.

"Hayır."

"Ama yazıyı bulanlar Sümerler olduğuna göre ilk şairler ve yazarlar da onlardan olmalı." Sözlerine devam edecekmiş gibi hafifçe yan dönerek ona baktı. "Ablamın bir Sümerolog olduğunu biliyor muydunuz?" Başını sallayınca tekrar Ayla'ya dön-

dü. "Hatırlıyor musun, Sümerolog olmak istediğini söylediğinde zavallı Tevfik Bey'in yüzünün ne hal aldığını?"

Tadına vararak, sanki kadehinden içki değil, öç içiyormuş gibi keyifle gülümsüyordu. Bir an Tevfik Bey'in kim olduğunu bulmaya çalıştı. Nil'in bakışları yardımına koştu. Babalarıydı.

"Abartıyorsun," dedi Ayla. "Sadece Siyasal'a gitmek istemediğimi anladığı için sükûtu hayale uğramıştı. Hepsi bu. Yoksa oturur biçimde, dik olarak gömülen bir ulusa her zaman saygı duymuştur Babam."

"Sizce Sümerler ölülerini neden, sırtüstü, yatar biçimde gömmek yerine, dik gömüyorlardı?"

Başını sallayıp yeşil gözlerini bir silah gibi kullanmaktan çekinmeyeceğini ele veren bakışlara aldırmadan ona karşılık vermedi.

Nil, "Belki ölülerinin hepsini gömecek büyüklükte arazileri yoktu," diye araya girdi.

Ama Cem'in beklediği yanıt bu değildi.

"Hayır, Sümerler çok kalabalık değildiler; bu mantıklı bir açıklama değil." Sonra devam etti: "Bence sır, Sümerlerin nasıl doğum yaptıklarında. Bugün, Amazonlarda, Amerikan yerlilerinin oluşturdukları topluluklarda, Afrika'daki bazı kabilelerde kadınlar, Sümerler gibi ayakta ya da çömelerek doğum yapıyorlar. Tıpkı çoğu hayvanın yaptığı gibi. Ve Sümerler ölümü doğdukları gibi karşılıyorlardı." Sonra Nil'e döndü. Genç kadının hiçbir şeyin beyazlığını solduramayacağını düşündüğü yüzü gölgelenmişti. "Doğururken ölmek! Seni korkutan da bu muydu, sevgili kardeşim?"

"Cem!"

Cem, Ayla'nın onu uyaran sesine aldırmadan, onları unutmuş gibi Nil'e doğru yönelttiği sözlerini ara vermeden sürdürdü:

"Her doğumun yarı yarıya ölüm olduğunu, her çocuğun ananın yaşamını çalmaya aday bir ölüm tehlikesi olduğunu neden Herr Baron'a söylemedin?"

Nil'in yüzü artık güzelliğini yitirmişti. Sanki biri onu sırtından bıçaklamıştı ve akan kan, yüzündeki, gözlerindeki, saçlarındaki tüm renkleri alıp götürmüştü.

"Yaptığın saçmalık!"

Ne o ne de Cem, Ayla'ya dönüp baktı. İkisi de –değişik duygularla– gözlerini karşıda can veriyormuş gibi titreyerek sarsılan Nil'den alamıyorlardı.

"Hadi sevgili kardeşim, yapma. Ben seni annenin ölümünden sorumlu tutmuyorum. Kızacaksan bana değil, saygıdeğer Tevfik Bey Hazretleri'ne kızmalısın."

"Defol buradan!"

Nil'in sesi öylesine kararlı ve kuruydu ki, Cem kısa bir an için karşı koymayı düşündü, sonra saldırganlığına hiç uymayan bir uysallıkla ayağa kalkıp cebinden çıkardığı anahtarı masaya bırakarak Ayla'ya döndü.

"Beni götürür müsün, sevgili ablacığım?"

Ayla'nın kararsızlığı uzun sürmedi, Cem arkasını döndüğünde ayağa kalkmıştı.

"Kusura bakmayın." Doğrulup Ayla'nın elini sıktı. "Yine görüşeceğiz." Ayla eğilip hâlâ titreyen kız kardeşini hafifçe yanağından öptü. "Hoşça kal. Ona aldırma."

Ayla ve Cem merdivenleri tırmanıp gözden kayboluncaya kadar oturmadı. Yerine yerleştiğinde Nil'in yüzü, yarası kapanmış gibi yeniden renkleniyordu. Nil'i iyileştiren o sessizliği bölmeden, sönmüş sigarasının yerine yenisini yakarak, siyah ve kırık bir aynadan, gümüş ama şekilsiz bir tepsiye dönüşen gölü seyre daldı. Cem neden hiç karşı koymadan gitmişti? Onları yalnız, baş başa bırakmak için! Düşünce onu tuzak duygusuyla ürpertti. Neyin peşindeydi? Nil'i öfkelendiren konuşmayı hatırlamaya çalıştı. Belirgin bir nedenle, saçma sapan bir konuyla Nil'i öfkelendireceğini bile bile başlatmıştı her şeyi.

"Onu uyarmıştım. Sakin, rahatça konuşabileceğimiz bir akşam istediğimi söylemiştim."

Ona yöneltilmiş olmasına rağmen kendini haklılığına inandırmaya çalışan sese dönmedi. Hâlâ o tuzağı düşünüyordu.

"Sanki hepimizden nefret ediyor; Ayla'dan, Nihat'tan, benden, hatta sizden. Neden?"

Bu kez döndü. Karşı koyamayacağı kadar güzeldi.

"Bilmiyorum," dedi, güzelliğinin cansızlaştırdığı sesiyle. "Sizce nedir?"

Sanki daha yüksek sesle konuşursa, dağılacakmış gibi kırılgan görünüyordu Nil.

"Bana biraz daha içki koyar mısınız?"

Genç kadının kendi sorduğu soruyu yanıtlamaktan kaçınmasına aldırmadan kovanın içinde duran şaraba uzandı.

"Böyle bir şey olduğu için çok özür dilerim. İnanın, çok üzgünüm. Utanç verici."

Omuzlarını silkip genç kadını rahatlatmaya çalıştı.

"Aldırmayın. Zaten iki kişinin dört kişiden daha rahat konuşacağına inanırım ben."

"Aslında Cem'in söyledikleri doğruydu." Nil'in anlatırken zorlanacağını bildiği hikâyeyi bölmekten kaçınarak sessizliğini korudu. "Annem beni doğururken ölmüş. Babam ve Ayla, hiçbir zaman açıkça söylemeseler de, bu yüzden hep suçladılar beni." Kadehi dudaklarına götürürken gözlerini kaldırdı. Bir zamanlar Ayşe'nin gözlerinde gezinen o yıldızların şimdi karşısındaki kadının gözbebeklerinin çevresine yerleştiğini fark etti. "Kocamdan ayrılma nedenim çocuktu." Ayşe'ninkine dönüşen gözlerini onunkine dikip pişmanlık taşımayan bir sesle bitirdi cümlesini. "O çocuk istiyordu, bense doğum yapmaktan delice korkuyordum." Kadehi masaya bıraktı. "Oysa kocamı seviyordum. Ya da sevdiğimi sanıyordum. Ama duyduğum korku sevgiyi yendi."

"Bu yalnızca sizin başınıza gelen bir durum değil. Korkunun insana neler yaptırabileceği, korkuyla karşılaşmadan pek bilinemez."

"Ayşe?" Nil'in sorusunu izleyen o sürede kaslarını gererek oturduğu yerde belini dikleştirdi. "Kim korktu, siz mi, o mu?"

"İkimiz de," dedi. "İkimiz de çok korktuk."

"Sorun neydi?"

"Birbirimizi soluksuz bırakacak kadar sahiplenmek, gelecek ya da geçmişten birini seçememek ve özgüvenimizi yitirmemize varan, obur bir sevgi."

Nil, içkisini bitirmesine yetecek kadar uzun bir süre konuşmadan onu süzdü.

"Desenize kayıtsız şartsız yürek egemenliği?"

"Kısaca tutku," diye karşılık verdi. "Ölçüsüz, kontrol edemediğimiz, çoğu zaman amacını aşıp sevgiyi ezen tutku."

"Sizi o mu terk etti?"

"O daha gençti," dedi. "Yaşama içgüdüsü daha güçlüydü ve daha az yıpranmıştı."

Nil, söylediklerini sıraya sokmak, birkaç kısa saniyeye sığan sözlerin ardına gizlenmiş uzun itirafı çözmek istiyormuş gibi geriye yaslanmıştı. Şimdi o kusursuz yüzüne yeniden kavuşuyordu.

"Tutku. Sihirli, belki de korkutucu olan bu değil mi?" Sorusuna yanıt almadan heyecanla öne doğru eğilip onun konuşmasına fırsat vermeden, bir solukta sözlerini tamamladı: "Tutku nedir? Sizce Cem'in sorunu da tutku mu?"

"Ona neden katlanıyorsunuz?"

"Biliyor musunuz, bütün hayatım hep dengeli ve düzenli insanlarla birlikte geçti. Şimdi daha iyi anlıyorum, aslında kocam da bu düzenin bir parçasıydı. Cem! Onunla yetişkin bir erkek olarak karşılaştığımda çok şaşırdım. Bütün değer yargılarıma ters düşen bir kişiliği vardı. Belki sıradışı olduğu, belki de tutkuyu tanıma isteği nedeniyle katlanıyorum ona."

Hafifçe, karşısındaki kadını hayal kırıklığına uğratacağını bilerek başını salladı.

"Tutku, yani 'passion', 'pati', yani 'acı çekmek' ve Yunanca 'pathos' sözcüklerinden gelir. Bu nedenle aşk ve acı kardeştirler. Ama o acı çekmekten çok, acı vermeyi yeğliyor. Kısacası, acı çekmeye dayanamıyor. Cem tutkulu olmaktan çok, bencil birini andırıyor."

Nil, söylediklerini anlamak için zamana ihtiyacı varmış gibi bir süre bekledi. Başını kaldırdığında on iki ay öncesini hatırlatan bakışlarla onu kuşatıyordu.

"Aslında onu o kadar az tanıyorum ki. Yalnızca birkaç aydır." Aklına gelen düşünceyle irkilmiş ve yardım istiyormuş gibi elini uzatıp onunkine dokundu. "Bilmem farkında mısınız, aslında aynı anneden doğmadık biz. Cem, Babam'ın bir başka kadından olan oğludur. Ayla'yı da pek tanıdığım söylenemez.

Görünüşe aldanmayın, asıl birbirine yakın olan o ikisi; Cem'e gerçekte katlanan Ayla'dır."

Birden, gölü aydınlatan ay tepelerine düşecekmiş gibi korkuyla ürperdi. Yerçekimini artıran, gövdesinin ısısını kemiklerini eritecek kadar yükselten parmakları hâlâ elinin üstündeydi.

"Cem, her gün Ayla'yı en az birkaç saat süren ziyaretlerle yoklar. İlk başlarda ben de katılmak istedim ama Ayla kibarca beni bu buluşmalardan uzak tuttu."

Elini geri çekip masaya tutundu. Bedeni, Nil'e, belki de Cem'in geride bıraktığı o tuzağa doğru itiliyordu.

"Bunları neden anlatıyorum dersiniz?" Nil boşlukta kalan eline bakıp sanki hayal kırıklığına uğramış gibi geri çekti. Ama hayal kırıklığının nedeni belirsizdi. "Aslında anlayamadığım, yerine oturtamadığım o kadar çok şey var ki."

Sesi incelip savunmasız bir çocuğunkine dönüşmüştü. İçkiye dayanıklı olmadığını düşündü.

"Ya babanız? Onunla aranız nasıl?"

Sorunun yüzünde yarattığı şaşkınlık güzelliğini bozmamış ama değiştirmişti.

"O da benim için bir yabancıydı buraya geldiğimde. Ama şimdi çok yakınız. Zaten rahatsız, yardıma muhtaç. O sert adam, mükemmeliyetçi baba imajı geçmişte kaldı."

"Hastalığı ne?"

"Astım. Ciğerlerini hemen hemen hiç kullanamıyor. Bu nedenle yürüyemiyor, hatta konuşamıyor." Şaşkınlığını yüzünden kovan bir ifadeyle güldü. "Her sabah, öğleye doğru yanına oturup ona gazeteleri okuyorum; bazen de kitap. Biliyor musunuz, biraz geç oldu ama ancak şimdi bir baba ve kıza benzedik. Ben hemen hemen bütün hayatım boyunca evden uzakta yaşadım, Teyzem'le Eniştem'in yanında. Bir anlamda onların kızı sayılırım." Nil'in sesinin hüzünlenmesini boşuna bekledi, ama o da her insan gibi kendini anlatmanın, kişiyi farkında olmadan ele geçiren hafifliğine teslim olmuştu. "Yani, bir anlamda yeni yeni öğreniyoruz, baba-kız olmayı."

Sigarasını söndürürken onu Cem'den ayıracak soruyu sordu.

"Babanızı seviyor musunuz?"

Kısa bir gülümseme ve omuzlarının hareketinin ardından akıcı sesi aynı hızla karşılık verdi.

"Tam olarak bilmiyorum. Bu soruyu Ayla da sordu. Belki de sevgiden çok bana ihtiyacı olması hoşuma gidiyor. Çünkü benden başka kimseden sevgi ya da ilgi görmüyor."

"Peki, o sizi seviyor mu?"

Nil oturuşunu düzeltti. Sanki bunu daha önce hiç düşünmemiş gibi kuşkuyla bakıyordu.

"Doğrusunu söylemek gerekirse, günlüğünü okuyuncaya kadar bu sorunun yanıtını bilmiyordum. Babam aslında anneme çok âşıkmış. Ölümünden on yıl sonra yazdıkları bile bunu kanıtlıyor. Beni de ona çok benzediğim için seviyor olmalı."

"Desenize güzelliğe dayanamıyor."

Nil birden sustu. Sessizliğini, yüzüne yakışan aydınlık bir gülümseme izlerken elini uzatıp parmaklarına hafifçe dokundu.

"Biliyor musunuz, sizin hiç böyle, yani açıkça bir kompliman yapacağınızı düşünmemiştim."

"Oysa buna alışık olmalısınız."

"Evet."

Kabullenişi öylesine doğal ve kendinden emindi ki, bir an için öteki kadınlar adına öfkelendi.

"Ama sizin söylemeniz ilginç. Hatırlıyor musunuz, siz, ben, Cem ve o kadın –Hülya– içki içmeye gittiğimiz gece bana güzelliğimde eksik olan şeyin çektiğim acının türü olduğunu söylemiştiniz. Aşk ya da tutku."

"Evet," dedi. "Hatırlıyorum."

"Benimki tutku, değil mi? Bana, âşık olmadığımı söyleyin lütfen."

Bu öylesine açık bir itiraftı ki, birden Nil'in sözlerini algılayamadı. Şaşkın ve titrek bir sesle, acı veren düşüncesine karşı koymaya çalıştı.

"Ama o sizin kardeşiniz."

Nil şiddetle başını salladı. Yüzü kızarmamıştı.

"Hayır, ben bir kardeşe âşık değilim. Bundan emin olabilirsiniz." Sonra konuşmasına izin vermeden elini uzatıp bir kez da-

ha ona dokundu. "Gelin kalkalım ve size gidelim. Konuşalım, belki biraz daha içki içeriz." Geri çekildiğini görünce düşüncesini ele vermeyen bir biçimde güldü. "Ne oldu? Kötü bir öneride mi bulundum?"

"Hayır, ama bu tehlikeli olabilir."

Nil iki elini göğüslerine doğru kaldırdı.

"Korkmayın, ben kendimi koruyabilirim."

"Tehlikede olan siz değilsiniz, benim," dedi.

Bu onu güldürdü. Kahkaha garsonu masaya getirdi. Hesap ödenmişti. Öfkelenmesine rağmen rahatladığını hissetti. Cebindeki paranın yemeğe yeteceğinden emin değildi. Ayağa kalktılar. Tuzağa doğru yürüdüğünü düşünmekten alıkoyamadı kendini.

- 5 -

Karşıdaki iki yüksek apartmanın çatısı arasına sıkışan ay, salonu aydınlatmıyor, soğutuyordu. Yalnızca çalışma masasının üstündeki lamba açıktı, spottan masaya çarpıp Nil'e yandan vuran ışık duvarda büyük ama kusursuz bir baş çiziyordu. Konyağını bitirmek üzereydi, Nil kadehine dokunmamıştı. Oysa içki içmek onun fikriydi. Gölgelerle kaplı bir koltukta kendine benzeyen bir kadın için yazılan mektupları ve şiirleri okumak için masaya oturduğundan beri hiç konuşmamıştı. Neden kendisinin eline almaktan korktuğu, bazılarını Ayşe'nin bile okumadığı onca sayfayı, hem de ilk isteyişinde, üstelemesini bile beklemeden vermişti ona? Kadehe uzandı, içki Nil'in varlığıyla iki yıl öncesine dönüşen salonun atmosferini daha da yoğunlaştırıyor, geçmişe taşıyordu.

Nil ikinci kadehin sonuna doğru başını masanın üstüne dağılmış kâğıtlardan kaldırıp ona baktı. Işık yüzündeki ifadenin derinliğini silmişti, düşündüğünü konuşmadıkça anlamak mümkün değildi. Ama Nil susuyor, kımıldamıyor, sanki soluk bile almıyordu.

Hayata geri dönmesi bir uyarıya bağlıymış gibi, ancak önün-

deki sehpadan konyak şişesini almak için eğildiğinde, birden tonunu ayarlamakta zorluk çektiği bir sesle salonun sessizliğini dalgalandırdı.

"Demek yazmadığınız, yazamadığınız doğru değildi." Sonra yanıt beklemeden devam etti: "O bunları okudu mu?"

"Hayır."

"Ama neden?"

"Çünkü burada değil," dedi. "Zaten çoğu okunmak için yazılmadı."

"Peki, yayımlamayacak mısınız?"

Yine, "Hayır," dedi.

Nil bu kez kadehini doldurunca kadar bekledi onu. İlk yudumun keyfini çıkarmaya hazırlandığında sabırsız sesi kendisi gibi yakınlaşmıştı.

"Onu bu kadar özlemişken neden her şeyi bırakıp peşinden gitmediniz?"

Gitmişti.

"Gittim," dedi. "Hem de defalarca."

Sessizlik uzun bir yudumu geçince Nil sabırsız bir hareketle atıldı.

"Peki, ne oldu? Sizi istemedi mi?"

Dönen başını düşürmekten korkarak koltuğa oturdu. Nil tam karşısında, yine hareketsiz, merakın uyardığı gözleri gölgede bile fark edilecek kadar parlak, onu bekliyordu.

"Beni görmedi. Ankara'dan ayrıldıktan sonraki yirmi ikinci gün, bir cuma, gece yarısından sonra otobüse atlayıp peşinden İstanbul'a gittim. Evinin önüne kadar yaklaştım. Pencereden baksa beni görebilirdi. Saatlerce karşı kaldırımda, kımıldamadan onu bekledim. Ancak öğleden sonra dışarıya çıktı." Yanına yaklaşan Nil'e aldırmadan giderek sönen bir alev gibi alçalan sesle devam etti: "Çok güzel, çok genç ve neşeliydi. Sonra arabasına binmeden evden birlikte çıktığı kadına dönüp güldü."

O günün dehşetini ve şaşkınlığını yeniden yaşayarak, mırıltıyla, ağlamanın sınırına erişen sesini garipseyerek sustu. Nil, titreyen dudaklarını görebileceği kadar yakınındaydı. Kadının elini kolunda hissedince gözlerini kapattı.

"Lütfen devam edin!"

Gözlerini açtı.

"O canlıydı, neşeliydi ve gülüyordu. Hayatımda gülmeyi hiç bu kadar yadırgadığımı hatırlamıyorum. Oradan kaçarcasına uzaklaştım. Ben ölüyordum ve o bir cumartesi öğleden sonra gülebiliyordu."

"Sonra?"

"Geri döndüm ve bir daha onu görmeyeceğime yemin ettim." Susmalı, anlatmamalıydı ama alkolün adım adım bedenini ele geçirerek diline ulaştığını fark etti. "Tam yirmi bir gün evden çıkmadım. Sonra, yirmi ikinci gün, kendimi tekrar bir otobüste, ona doğru giderken buldum. Bu kez işyerine gittim. Çalıştığı katı bulup orada, asansörün yanındaki merdiven sahanlığında altı saat dışarıya çıkmasını bekledim. Sonunda yanında genç bir adamla çıktı. Yine çok güzel ve hayat doluydu. Yanındaki adamla konuşurken düşünceliydi ama mutsuz değildi. Asansör kata gelinceye kadar geçen o süre boyunca bir köşenin ardından gizlice onu seyrettim. Dört ya da beş metre ötemdeydi ve varlığımı, orada olduğumu hissetmiyordu."

Geriye yaslanıp bedenini hâlâ Ayşe'nin kokusunun barındığı koltuğun tanıdık serinliğine bıraktı. Nil artık tam karşısında, diz çökmüş, parmaklarının dokunuşu o hep ağrıyan kolunda, bir sorgucu gibi sabırlı, merakla yanan gözlerle onu bekliyordu.

"Hadi, anlatın, susmayın."

Dilini dişlerinin arasına sıkıştırmayı denedi ama başaramadı. Konyak, gece, Nil ve Ayşe, dişlerindeki tüm gücü eritmişti.

"Merdivenlerden aşağıya indim ama gitmişti. Evine yürüdüm, boşunaydı. Ertesi gece geri dönüp buraya sığındım."

"Şiirleri o zaman mı yazdınız? Hani şu, 'derin sularda boğulduğunuzu' söylediğiniz."

Hatırlamıyordu. Tek görüntü parmaklarının ucundan kâğıda boşalan o kol ağrısıydı.

"Daha sonra iki haftada, ardından haftada bir gitmeye başladım. Sabah otobüsten inip ya evine ya da işyerine gidiyor, gizlice onu izliyordum: Bazen bir başka işyerindeki toplantıya, ba-

zen alışverişe, bazen bir arkadaşına, bazen de bir lokantaya kadar. Bir keresinde sinemada, tam iki sıra arkasında, bir buçuk saat onu izledim. Hiçbirinde orada olduğumu hissetmedi. Beni unutmuştu. Ve sonunda..."

Kadehi ağrıyan kolundan ötekine geçirdi. Ama artık hiçbir sessizlik, çok sürmese de, Nil'in katlanacağı kadar kısa değildi.

"Ve sonunda..."

"Bir akşam, sık sık yanında gördüğüm, birlikte çalıştığı o genç adamla yemeğe gitti. Yemek bittiğinde lokantadan dışarı çıktılar. Adam arabayı almaya gitti ve Ayşe kapıda, boğazdan esen rüzgâra karşı, onunla tek tek ad taktığımız yıldızların farkına varmadan başını kaldırıp gökyüzüne baktı, ardından pardösüsünü düzeltti, başını sallayıp saçlarını dağıttı ve boynundaki kolyeyle, küpelerini çıkartıp çantasına koydu. O zaman anladım."

"Neyi anladınız?"

"O genç adamla sevişeceğini. Benimle sevişmeden önce de hep böyle yapardı."

Sözlerini izleyen sessizlik öylesine yoğun ve koyuydu ki, Nil sanki onu göremiyormuş gibi dizlerinin üzerinde doğrulup kolunu tuttu.

"Onları izlediniz mi?"

"Hayır, ne olacağını bildikten sonra ne gereği vardı?"

Nil sanki kendini savunuyormuş gibi loşluğu delen bir sesle atıldı.

"Belki yanıldınız." Yanılmamıştı. "Peki, daha sonra sordunuz mu?"

"Hayır, o gece geri döndüm ve bir daha ne şiir yazdım ne de İstanbul'a gittim."

Nil öğreneceği her şeyi elde etmiş gibi doğrulup masaya yürüdü, dokunmadığı kadehini aldı. Birden genç kadının onu eskisi gibi tedirgin etmediğini hissetti. Ayşe anılarda kalsa bile, hâlâ bütün kadınları gölgeleyecek kadar gerçekti.

"İntihar girişiminiz o günlere rastlıyor, değil mi?"

Doğrulmaya çalıştı. Nil'i şiirlerle ilgileniyor sanıyordu. Oysa o, konyağı sanki sözlerinin etkisini artırıyormuş gibi eline alıp

bir kerede içecekmişçesine dudaklarına yakın tutarak o sorgucu kimliğine geri dönmüştü.

"Saçma... Ben hiç..." Nil yürüyerek yeniden tam karşısına gelmişti. "Bunları nereden çıkarıyorsunuz?"

Nil yanına diz çökerken açıkladı:

"Cem söyledi, alt kattaki komşunuzdan öğrenmiş. Ona da kapıcınız anlatmış."

Cem, Hülya ve Kâzım Efendi! Gülmeye çalıştı, ama ne doğrulmayı ne de gülmeyi becerebiliyordu. Boğazından fırlayan boğuk, garip ses –Nil'e olduğu gibi– kendisine de yabancıydı.

"Hayır, yalnızca bir kazaydı."

Nil, direncini yitiren kurbanın teslim olmak üzere olduğunu bilen bir sorgucu gibi kendinden emin bir tavırla elini uzatıp saçlarını okşadı.

"Anlatın, ben iyi bir dinleyiciyimdir."

"Bir kazaydı. Yalnızca o ikinci yürekten... Ona ait olan yüreğimden kurtulmak istedim." Nil'in gözleri yalvarmaya yakın bir istekle yanıyordu. "O benim iki yüreğim olduğunu söylerdi: Biri kanımı pompalamak, öbürü ise..."

"Dört parmak solda, onun için büyüttüğünüz. Şiirde olduğu gibi." Sessizlik aralarına girince sabırlı, ikna edici bir sesle sordu. "Değil mi?"

Sarhoştum, diye düşündü. Belki içki, ama daha çok katlanamadığı o acıydı başını döndüren: Ayşe'nin kolyesini çıkardığını gördüğünde başlayıp aynanın önünde göğsünü yarıp dışarıya çıkarmayı düşündüğü o ana kadar süren.

"Lütfen, susmayın. Kendinizi neden bıçakladınız?"

Geceydi, aynanın önündeydi. Yüzünü seyrediyordu. Ayşe, onu her seferinde şaşkınlığa düşüren güzelliğiyle –sanki her sevişme sonrası yaptığı gibi yataktan sessizce kalkmış ve onu izleyerek yanına gelmişti– aynada birdenbire belirince korkuyla dudaklarını ısırmış, ama yine de, "Seni seviyorum," diye mırıldanmaktan kendini alamamıştı. Oysa hayaldi. Ayna onu aldatmıştı. Dudakları...

"Aynaya vurdum. Ona değil, kendime, susmayı bilmeyen dudaklarıma vurdum. Yalnızca dudaklarımı susturmak istiyor-

dum. Sonra ikimiz de kaybolduk. Elime baktım, büyük bir cam vardı. İşte, o zaman aklıma geldi."

"Aman Tanrım!"

Nil'in sesi sanki o sabah yanındaymış ve her şeyi görmüş gibi dehşetle titriyordu.

"Sonra kendimi yerde buldum. Elimin üstüne düşmüşüm. Hepsi bu."

"Demek bıçak değildi, o kırık ayna parçasıyla yüreğinizi çıkarmaya çalıştınız. İkinciyi, yani ona ait olanı. Öyle değil mi?"

Karşısında, bir soluk kadar yakın, dehşetten çok hayranlıkla titreyen kadına baktı. Konuşma amacını aşmak üzereydi, bunu hissediyordu. Cem'in kurduğu tuzağın tam ucundaydılar.

"Yalnızca öfkelendim," diyerek geri çekildi. "Dudaklarıma, hâlâ onu sevdiğimi mırıldanan dudaklarıma. Amacım, dudaklarımı susturmaktı."

"Sustular mı?" Kapanan gözkapaklarını araladı. Nil, kirpiklerinin arasına sıkışan nemin içinde parça parçaydı. "Artık onu sevmiyor musunuz?"

Karşılık vermeden doğrulup ayağa kalktı.

"Geç oldu, gitmelisiniz." Başını kendini inandırmak için sallayıp tekrarladı: "Gitmelisiniz."

"Diyelim ki artık onu sevmiyorsunuz, peki ya başka kadınlar?" Nil, şaşkınlığını fark edince suskunluğunu açacak anahtarı ele geçirmiş gibi yeniden kımıldamadan üsteledi. "Ayşe'den sonra hiç başka bir kadınla birlikte oldunuz mu?"

Karşısında, anılarını uyandırmaktan öte artık bir sorgucuyu andıran Nil'i inciteceğini bilerek güldü.

"Birlikte olmak? Bu ne anlama geliyor?"

Şaşkınlık sırası Nil'e gelmişti, ama o buna hazırlıklı değildi; yüzündeki kararsızlık sesine de ulaşmıştı.

"Şey, yani. Birinden hoşlanmak, onunla..."

Cümlenin, genç kadının yüzünü kızartan ve bir türlü tamamlayamadığı sonunu onun için getirdi.

"Yatmak! Merak ettiğiniz bu mu?" Nil yanıt vermedi. Sorusundan çok ses tonu, uyarılan merakının kabalığa varmak üze-

re olduğunu hissettiriyordu. "Bir erkek sevmeden de bir kadınla yatabilir."

"Belki, ama siz o erkeklerden değilsiniz."

Sesi ürkek ve alçak, ama vardığı sonuçtan emin olduğunu ele verecek kadar kararlıydı.

"Peki, ben hangi tür erkeklerdenim?" Sigarasını yakarken öfkelenmek üzere olduğunu hissettirecek kadar sert bir sesle konuşuyordu. "Söyleyin bakalım, bu konuda oldukça geniş bir deneyiminiz olduğu anlaşılıyor."

"O şiirleri gerçekten siz yazdıysanız, Ayşe'nin dediği gibi her türlü acıyı, öç alma dürtüsünü içine hapsedip öğütecek ikinci bir yüreğiniz var." Kısa bir süre sustu. Sonra ağlamaya yakın, özlem dolu bir sesle sözlerini bitirdi: "Keşke her erkeğin iki yüreği olsa."

Birkaç metre ötesinde başını önüne eğerek, yüzünü –ola ki gözyaşlarını– gizleyen kadına baktı. Çatıdaki ay geride aydınlık bırakmadan kaybolmuştu. Salonun –yalnızca spot lambasından masaya vuran ışıkla– duvara yakın bölümü aydınlıktı, geri kalanını karanlık yutmuştu. Nil, işte o karanlığın sınırındaydı. Kadehi hâlâ elinde, sanki düşürdüğü bir şeyi bulmak ister gibi başı yere dönük, kımıldamadan bekliyordu. Sigarayı söndürüp ona doğru ilerledi ve kolunun ağrısına aldırmadan omzuna dokundu.

Sonra olanları ikisi de bekliyordu. Nil yavaşça dönüp başını, sanki o ikinci yüreği bulmak ister gibi göğsüne yasladı. Yapmamalıydı, genç kadına sarılmaktan kaçınarak elindeki kadehi aldı ve sağ eliyle saçlarını okşadı.

"Sizi incitebilirim." Nil her şeye razıymış gibi susunca irkilerek mırıldandı: "Ona ulaşmak için bedeninizi, etinizi kullanabilirim."

"Sevilmek istiyorum. Ayşe'nin sevildiği gibi. Çevremdeki her şey o kadar garip ve katlanılmaz ki."

Hıçkırmıyor ama sanki katıla katıla ağlıyormuş gibi kesik kesik konuşuyordu. Yine de sesi alçalmamış, fısıltıya dönüşmemişti. Bu onu şaşırttı. Oysa bütün gece yol alarak vardıkları sonun Nil'in itirafı olacağını biliyordu. Başka aşklara duyulan hayranlığın aslında insanın kendi yaşamındaki sevgi eksikliği-

nin üstü örtülü bir dışavurumu ya da özlemi olduğunu öğreneli çok olmuştu. Tuzağa düşmemeliydi. Cem'in yapmasını istediği şeyi, Ayşe'yi unutmamalıydı.

"Aşk hep acı mıdır?"

"Hayır," dedi, elinde tutmayı değil, içmeyi tercih edeceği kadehe bakarak. "Her zaman değil."

"Onu hâlâ seviyorsunuz, değil mi? Lütfen..."

Cümlesini yarım bırakan sesi kaygıyla titriyordu. Sanki bu gezegenin üstünde binlerce yıldır var olan aşkın geleceği, vereceği karşılığa bağlıydı.

"Konu Cem mi?"

Kollarının arasında, sarılmadan tuttuğu bedenin kasıldığını hissetti. Ama bunun ruhunu soyacak, çırılçıplak gözler önüne serecek soruya verdiği tepkiden mi, yoksa geceyi ve itirafları bölen telefon sesinden mi olduğunu çıkaramadı. Büyü bozulmuştu. Nil suçüstü yakalanmış gibi başını göğsünden geri çekti. Tuzaktan kurtulmuşlardı.

Yine de telefon üçüncü kez çalıncaya kadar ikisi de kımıldamadı. Sonra, bir daha Nil'e asla bu kadar yakın olmayacağını bilerek masaya yürüdü ve ahizeyi kaldırdı.

Halit'in öfkeli ve sabırsız sesi ahizeden taşmış, onu bekliyordu.

"Kadir!" Evet, demesini beklemeden devam etti: "Hemen buraya gel!."

"Ne oldu?"

"Lale, burada. Hastalandı."

Önce Lale ve Halit'i birbirine bağlayamadı. Ama sonra yirmi yıldır suçluluk duygusunun büyüttüğü o koruma içgüdüsüne hep eşlik eden panik, ses tellerine kadar tırmandı.

"Nesi var? Kötü mü?"

Halit'in sesini geriden gelen gürültüler boğdu.

"Çabuk gel! Hasta değil, sarhoş."

Sonra konuşmasına fırsat vermeden telefonu kapattı.

Geriye döndü. Nil hâlâ karanlığın içinde, bozulan büyünün hayal kırıklığıyla ona bakıyordu.

"Kim?" Cem mi, diye soracağını hissetti, ama sormadı. "Sanırım gitmeniz gerekiyor."

- 6 -

Nil arabayı durduruncaya kadar kararsızdı, ancak kapıyı açıp inmeye hazırlandığında, birkaç saattir adım adım ilerleyerek paylaştıkları yakınlığı tehdit eden sessizliği sona erdirmeye karar vermiş gibi mırıldandı:

"Sizinle konuşmak istediğim çok önemli bir konu var." Sanki karşısındaki adam söyleyeceklerine karşı koyacakmış gibi yanıtını beklemeden ekledi: "Hiçbir şey bilmiyorsunuz. Lütfen, beni arayın!" Arabadan inince sesini yükseltti. "Arkadaşınıza geçmiş olsun."

Sesi umutsuzdu. Cama eğildi.

"Anneniz için kendinizi üzmeyin. Bazı çocukların kaderidir bu." Elini uzatıp ilk kez kendi isteğiyle Nil'in beyaz, nemli koluna dokundu. "Annelerimizin sonları birbirine benziyor. Umarım aşkta da aynı sona varmayız. Hiçbir şeye aldırmayın ve tutkudan uzak durun. Kimseyi sahiplenmeyin ve kimsenin sizi sahiplenmesine de izin vermeyin."

Nil, ona dokunursa korunacakmış gibi cama doğru yaslandı, ama geri dönüp yürüdüğünü görünce tanıdık sokağı ona bırakarak hızla uzaklaştı.

Sokak araba gürültüsünü emip karanlığı yine sessizlikle baş başa bıraktığında otuz kırk metre ötede park lambaları yanan bir araba vardı. Bir an Cem, diye düşündü. Sonra oyalanmadan merdivenlere yürüdü. Çöp bidonları açıktaydı ama bakımsız ve eski binanın ayrılmaz parçası haline gelen o zayıf, ürkek kediler ortalıkta yoktu. Az ötedeki benzin istasyonu da karanlıklar içindeydi. Sadece direğin tepesindeki yanıp sönen tabela aydınlıktı. Kapıya uzandı; gece yatışmıştı.

Zili çaldı ve Halit'in bastonunun sesini beklerken art arda soluk aldı.

Kapıyı o sakallı, daha önceki gelişinde gördüğü çocuk açtı. Havanın birden soğuduğunu hissetti. Evin içindeki nem, derin bir çukuru andıran girişte sıkışıp kalan sıcak havayı sokağa doğru kovalarken hayal kırıklığını gizlemeden içeriye girdi. Salonda görmeyi beklediği o başı türbanlı kız, Zeynep vardı. İki-

si de ellerini uzatmadılar, Zeynep gözlerini yere indirerek gülümsemekle yetindi.

"Halit Abi içeride."

Sakallı gencin gösterdiği odaya doğru ilerledi. Halit, Lale ve o... Üçü, öbür ikisi olmasaydı, geçmişe geri dönebilirlerdi. Ama sakallıyla Zeynep'in varlığı, 1969'u ortaya çıkaracak mozaiğin taşlarını birbirinden ayırıyor, o günlerin yeniden bir resme dönüşmesini engelliyordu.

Koridora girince Halit'i gördü. Yatak odasının kapısında, sanki içerisini dinliyormuş gibi duvara yaslanmış, bekliyordu. Yavaş adımlarla arkasından yaklaşıp omzuna dokununca, Halit iki bacağı varmış gibi sıçrayarak geri döndü. Derin bir çukurdan çıkmışçasına şaşkındı. Konuşmadan, içeriden yükselen hıçkırıkların yeniden güçlendirdiği dostlukla el sıkıştılar.

"İçeride. Sürekli ağlıyor."

"Nesi var?"

"Bilmiyorum," dedi, Halit. "Ama sarhoş. Yarım saat önce kapıyı kırar gibi çalıp içeriye girdi. Doğruca banyoya gitti. Kustu ve ağlayarak," eliyle sanki başka birine aitmiş gibi odayı işaret etti, "buraya girdi."

Yüzündeki sakal iyice uzamıştı. Bir an onu öteki adamdan ancak sakat bacağıyla ayırt edebileceğini düşündü. Bu duygu evi saran nemi geri getirdi.

"Bir şey söyledi mi? Ne olmuş?"

Halit göründüğünden de şaşkındı. Konuşmaya başlarken havaya kaldırdığı omuzlarını biri tutuyormuş gibi, orada kalmıştı.

"Hiçbir şey söylemedi. Sadece ağlıyor. Zeynep Bacı yanına gidip yardım etmek istedi ama Lale bağırmaya başlayınca dışarı çıkmasını söyledim. Sonra aklıma sen geldin."

Elini koyup Halit'in omzunu aşağıya bastırdı. Cem ve Nil'le başlayıp Ayşe'yle süren gece, Lale'yle bitecekti. İçeri girmeden, Halit'i sinirlendireceğini bilerek sordu:

"O ikisi gecenin bu saatinde burada ne arıyor?"

"Dergiyle ilgili çalışıyorduk." Halit cümlesinin sonuna varmadan şaşkınlığı yüzünden kapıldığı suçluluk duygusundan

kurtulup, "Sen kendi işine bak," diyerek homurdandı. "İçeri gir ve onu sustur."

Elini geri çekti. Öfkesi dostluğundan daha baskındı. Halit'e bakmadan kapının kolunu çevirip içeriye girdi. Oda karanlıktı. Gözleri alışıncaya kadar bekledi. İçeride yalnızca, tavana yakın pencereden sızan, mor lekeyi andıran bir ışık vardı. Yatağı, tahta dolabı, komodini seçinceye kadar kımıldamadı. Lale'yi sürekli renk değiştiren ışık demetinin arkasında, yerde, ayaklarını karnına çekmiş bir şekilde, sırtını duvara dayamış otururken buldu. Başı sanki ayaklarını seyrediyormuş gibi öne eğikti.

Mor ve sarı arasında gidip gelen, küçülüp büyüyen, titredikçe odanın boyutlarını değiştiren ışığa doğru yürüdü.

"Sen misin?"

Lale'nin sesi saldırgandı ve ayıkmış gibi güçlüydü. Kimi beklediğini merak etmeden, sakin bir sesle karşılık verdi:

"Benim."

"Kapıyı kapat!"

Bir an için durakladı, sonra geri dönüp kapıyı kapattı. Halit'in içeriye girmeye niyeti yoktu, salona geri dönmüştü bile.

"Ne oldu?"

"Yaklaşma!"

Bu kez bağırmıştı. Çığlığı odanın nemini daha da keskinleştiriyordu.

"İyi misin?"

"Yaklaşma, sakın bana dokunayım deme!"

Halit, sarhoş demişti. Ama kısa ve kesin emirler veren tiz sesi alkolden çok öfkeyle başı dönen birini hatırlatıyordu. Yürüyüp karşısındaki yatağın üstüne oturdu.

"Sigara ister misin?"

"Bana yaklaşma dedim sana!"

Başını kaldırmış, avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Korkuyla ayağa fırladı ama hareketinin Lale'nin öfkesini keskinleştirdiğini fark edince, ellerini, görüp görmediğini bilmeden iki yana açıp tekrar yatağa oturdu.

"Tamam, bak oturuyorum. Kalkmadım." Lale susunca devam etti: "Lütfen bağırma; ne oldu, onu anlat."

Lale başını salladı. Konuşmayacaktı. Sigarayı cebine koydu. Lale oturduğu yerde, onu ilk kez gördüğü andaki kadar küçük ve genç görünüyordu. *"İnsanların hayatını belirleyen, yaşarken önemini asla kavrayamadığımız, kısacık anlardır..."* Kim söylemişti bunu? Ağrı tekrar kolunu ele geçirirken düşündü. O gün, o sarışın doktor adayı, söz konusu olan şeyin hayatının seyri olduğunu kavramıştı. Ya Lale? O, "Ben gelirim," derken nasıl bir seçim yaptığının farkında mıydı?

"Ben ne yapıyorum?" Yirmi üç yıllık rüyadan uyanır gibi silkindi. Yanıt vermesine kalmadan Lale, öfkeden pişmanlığa doğru yola çıkan bir sesle devam etti: "Ağlıyorum, midem bulanıyor, evimde değil, buradayım. Aydın? O hâlâ altmış kilo bile olamadı." Sonra başını kaldırıp bağırdı: "Ya Murat, o nerede? Ne yapıyor?"

Bu kez Lale'nin karşı koymasına fırsat vermeden ayağa fırladı ve iki adımda yanına ulaştı. Ağrıyan kolu omzundan kopmuştu, öteki kolunu başına doğru uzattı.

"Sakın bana dokunma."

Bu kez bağırmamıştı. Ama sesi öylesine kararlıydı ki karşı koymadan kolunu geri çekti. Yavaşça, araya Lale'nin kendini emniyette hissedebileceği kadar bir uzaklık bırakarak, yere oturdu. Lale yaktığı sigarayı karşı koymadan, parmaklarına dokunmadan aldı.

"Sen nesin, biliyor musun?" Lale'nin sesi daha önce bilmiyormuş ancak şimdi farkına varmış gibi kesindi. Birden onu hükmü açıklamaya hazırlanan hâkime benzetti. "Köpek, bekçi köpeği."

Sigarasını içmiyordu. Başını, karşısındaki köpeğin yüzü midesini bulandırıyormuş gibi öteki tarafa çevirmişti. Odanın ortasında değişen ışığı fark edince bir an şaşkınlıkla durdu, ama öfke hâlâ peşindeydi.

"Kadir Solak! Ne cins köpeksin sen?"

"Sözlerin beni incitmiyor."

"Senin cinsin '*sadık*'. Ne terie, ne buldog, ne de tazı. Sen '*sadık*'sın. Sözleri aklında tutamadığı düşüncenin ardında kaybolacakken tizleşen bir sesle devam etti: "Aslında ben de ay-

nı cinstenim. Sadık Lale, sadık Kadir." Sözleri bitince sigarayı içmeyeceğini belirten bir hareketle geri uzattı. "Sence sadakat nedir?"

Kül tablası olmadığını bilerek sigarayı elinde tuttu. Sonra ona bakmadan, "Bir erdem," diye mırıldandı. "Ama sadakat de her sınırsız erdem gibi sonunda mazoşistliğe varırmış. Bu Halit'in görüşü."

Işıkla biçim değiştiren sessizliğe geri döndüler. O iki sigarayı birden içmeye çalışırken, Lale, ne sözlerini ne de melodisini çıkarabildiği bir şarkıyı mırıldanıyordu.

"Biliyor musun, bunca yıl hep yanımdaydın; Aydın bebekken onu götürdüğümüz doktor, kapıcı, mahalledeki bakkal, işyerimdeki arkadaşlar yıllarca seni hep kocam sandılar. Bütün bu süre boyunca Murat ya hapiste ya da uzaklardayken, hep bir koca gibi yanımdaydın. Beni başka erkeklerden," kısa bir an durdu, "belki de kendimden korumak için bir bekçi köpeği gibi hep elimin altındaydın." Birden durumuna uymayan bir neşeyle güldü. "Garip, senin neye kızacağını, neden hoşlanacağını, hangi yemeği sevdiğini, yumurtanı kayısı ile rafadan arası istediğini, saat kaça kadar uyumaktan hoşlandığını, kaç gömleğin olduğunu, Ayşe'ye kadarki sevgililerinden hangilerini beğendiğini, onları ne zaman terk edeceğini, elinin terli oluşuyla kararsızlığını, romanında takıldığın bir yeri geçinceye kadar nasıl saçlarınla oynayıp surat astığını, daha yüzlerce ayrıntıyı biliyorum. Ama Murat! Onun hakkında o kadar az şey biliyorum ki."

Lale sözlerini bitirip döndüğünde onu derin bir şaşkınlığın içinde buldu. Doğruydu. İki sigarayı da paketin içine sokup söndürdü.

"Ama bütün o yıllar boyunca bana hiç dokunmadın. Yani bir erkeğin bir kadına dokunması anlamında." Başını geriye yaslayıp eskiye döndü. "Hatırlıyor musun, Aydın'ı çocuk bahçesine götürdüğümüzde üçümüz de aynı salıncağa binmiştik. Sonra da düştük. Neredeyse kucağında oturuyordum. Ama sana yaslanan bacaklarımın, koluna dokunan göğsümün farkına bile varmadın."

Kızararak önüne döndü. Karanlığa karışan mırıltılarla kendini savunmaya çalıştı.

"Ben, sen ve Aydın; biz..."

"Doğru, bir aileydik. Baba, oğul ve anne. Ama anneye dokunmayı aklına bile getirmeyen baba, babayı erkek saymayan anne. Sence ben bir erkeğin dikkatini çekmeyecek kadar silik bir kadın mıyım?"

Üzgün olmaktan çok, utançla titreyen bir sesle Lale'ye karşılık verdi.

"Hayır."

Lale sıçrayarak döndü.

"Bence, sen de fena bir erkek sayılmazsın. Alaycı, akıllı ve dürüst. Ben de senin o tiyatrocu," omuzlarını silkti, "ya da opera korosundaki sevgilinden daha çekiciydim. Kıbrıs'tan döndükten sonra tanıştığın o diplomatın karısı hariç, hepsinden daha güzeldim. Ama yine de yıllarca birbirimizi kadın ya da erkek yerine koymadık. Neden?"

"Bilmiyorum," diye mırıldandı.

"Ben biliyorum. Çünkü biz, hem sen, hem de ben, sadık birer köpektik. Bazen bunalıp bir erkek hayal ettiğimde, ki bu hep yüzü belirsiz, kimliksiz biri olurdu, ertesi sabah seni görür görmez suçluluk duygusuyla ürperirdim. Çünkü sen Murat demektin." Sesi alçaldı. "Senden nefret ediyorum."

Lale'nin, gözlerinden sözlerinin arasına dökülerek sözcükleri ıslatıp kayganlaştıran gözyaşlarının dinmesini bekledi. Sesi sönmüştü ama omuzları hâlâ sarsılıyordu. Onu incitmemeye çalışarak sordu.

"Ne oldu?"

Lale'nin tokadını hissetmedi. Kolundaki ağrı, yüzündeki acıyı örtecek kadar genişlemiş ve yayılmıştı.

"Oğlum cezaevinde, belki de hiç çıkmayacak. Annemi ancak ölürken görebildim, Babamla yıllardır konuşmuyorum..." İkinci darbe kulağına geldi. Yine de dik durmaya çalıştı. "Ve Murat başkasını seviyor, başkasıyla yatıyor, başkasıyla birlikte uyuyor, başkasıyla birlikte uyanıyor."

Yana dönüp yumruklarına aldırmadan ona sarıldı. Lale hak-

lıydı. Kollarının arasında tuttuğu bedenin küçük bir kızdan farkı yoktu. Onu kadın olarak algılayamıyordu. Ağlamamaya çalıştı ama iki damla bıyıklarına kadar inmişti bile.

"Ben burdayım. Biliyorsun."

"Haksızlık bu! Bu haksızlık!"

Dakikalarca, gözyaşları dininceye kadar, kolları arasında tuttuğu bedeni bir türlü kadın olarak düşünememenin yarattığı yeni suçluluk duygusuyla ona sarılarak, bacaklarına, göğüslerine dokundu. Dış kapı açılıp kapandığında Lale uykudan uyanır gibi başını kaldırdı. Söyleyecekleri bitmemişti.

"Geçen akşam artık başkasıyla birlikte olmam gerektiğini düşündüğümde aklıma ilk gelen sen oldun." Burnunu çekti. Her hareketi küçük kız tanımına sokuyordu onu. "Kolayını seçtim. Ben aslında korkağın tekiyim."

Başını kendine çekip kulağına eğildi.

"Sen gördüğüm en yürekli insanlardan birisin. Buna erkekler de dahil." Hıçkırıkları artınca tekrar fısıldadı. "Sus, artık ağlama." Kolu hâlâ kopuktu. Öteki eliyle Lale'nin ıslak çenesini bulup kaldırdı. "Lütfen."

Lale silkinip doğruldu. Bir süre başını duvara dayayıp bekledi.

"Hep merak etmişimdir. Ayşe'den sonra başka bir kadınla yattın mı?"

Lale ona bakmıyordu, ama sanki yüz yüzeymişler gibi, aynı gecede, aynı soruya, ikinci kez karşılık verdi:

"Hayır."

"Nasıl dayanıyorsun?" Sonra sorusunun saçmalığını anlamışçasına kesik kesik, öksürür gibi güldü. "Aptalca bir soruydu, değil mi? Biz sadık..."

Zorlukla parmağını uzatıp Lale'nin dudaklarına bastırdı.

"Lütfen. Biz gerektiğinden daha yürekliyiz, hepsi bu."

"Ya o? Acaba o da sana sadık kaldı mı?" Başını salladı. "Peki, neden hâlâ onu bekliyorsun? Neden göğsünü parçalamak yerine, başka birini bulmuyorsun?"

Yanıtını bilmediği, belki de bir yanıtı olmayan bir soruydu bu. Yine de, "O kurtulmaya çalışıyor," dedi. "En azından deniyor."

"Peki, başardı mı?"

"Belki," diye mırıldandı "Ama emin değil. Kendini sınamak zorunda."

Lale az önce kaçırdığı başını, dayadığı duvardan omzuna taşıdı. Merak, öfkesini ve bulantısını bastırmıştı.

"Seni görmek mi istiyor?"

"Evet."

Lale'nin gülüşü kısa sürdü.

"Hiç olmazsa seninle karşılaşmayı göze alacak kadar yürekli." Yere bir yumruk atıp devam etti: "Ne oldu ona? O dürüst, güvenilir, gözümü kırpmadan peşine takıldığım, yüreği bu gezegeni içine alacak kadar büyük olan Murat'a ne oldu?"

Lale'ye doğru eğildi. Duvardaki nem sırtındaki gömleği derisine yapıştırmıştı. Dili parçalanarak mırıldandı:

"Her şey değişiyor; öyle diyorlar. Bu sokak, Nihat, hatta Halit. Hepsi değişti ya da değişiyor."

"Ve Murat," diye sürdürdü Lale. "İstesek de, istemesek de sıra bize geldi."

Sağ eliyle, hiçbir şey hissetmeyen sol kolunu kucağına çekti. Konuşurken başı sallanıyordu ama Lale ona bakmıyordu.

"Ben değişmeyeceğim," diye mırıldandı.

Sözleri Lale'den çok, kendine yönelikti; bunu ikisi de biliyordu.

"Korkuyorum," dedi Lale. "Çok korkuyorum."

"Ben de. Ama merak etme, bir dinozor kadar güçlüyüm ben."

Bu Lale'yi güldürdü. Öne doğru eğildi.

"Beni ayağa kaldırır mısın?"

Gücünün yeteceğinden emin değildi.

"Denerim," dedi.

"Ama hâlâ midem bulanıyor."

"Yürürsen açılırsın."

Sokak ne sıcak ne de serindi; ama tanıdıktı. İçeriye girerken gördüğü araba hâlâ oradaydı. Lale'nin bir adım arkasında, hızına ayak uydurmakta zorlanarak onu izledi. Kediler geri gelmişti. Bir yandan Lale'nin sığındığı sessizliği bozmaktan korkarak kaldırımdaki çöp bidonlarının kapaklarını açıyor, bir yan-

dan da göz ucuyla önünde sallanmadan yürümek için çaba sarf eden kadını gözlüyordu.

Tunalı Hilmi'ye döndüklerinde yorgunluk kolunun ağrısını bastırmış, bedeninin yeni efendisi olmuştu. Cadde boştu; saate baktı. Az sonra güneş doğacaktı. Parka vardıklarında, Lale, içinde şoförleri uyuklayan taksilerin yanında birden durdu ve yaklaşmasını bekledikten sonra başını kaldırdı.

Yüzünü gün ışığında görünce ürperdi. Gözbebeği ile beyazı birbirinden ayrılmış, kanlanan damarları büyümüştü. Lale hızlı cümlelerle anlattı:

"Bu gece ben de denedim. Bir adamla yemeğe çıktım. Sonra biraz daha içki ve kahve için evine gittim onunla. Çok hoş ve neşeli biriydi. Beni güldürdü; kendimi çok uzun zamandır hissetmediğim kadar iyi hissettim. Sonra..." Duraksayacağını düşündü, ama Lale aynı hızla devam etti: "Beni öptü. Soymasına, üstümdekileri çıkarmasına izin verdim. Sarıldık. İşte, tam o sırada kendime verdiğim söz geldi aklıma. Murat'tan başkasıyla yatmayacaktım. Midem bulandı; yapamadım. Önce Murat, sonra sen geldin gözümün önüne. Kaçtım. Dışarıya fırlayıp koşa koşa kaçtım. Midemin bulantısı dayanılmaz hale gelince Halit'e gittim. Çok yakındaydı."

Konuşmasını başladığı gibi birdenbire sona erdirdi. Ne gözleri, ne o öfkeli dudakları, ne de mutsuz yüzü tanıdıktı Lale'nin. Korkuyla titredi; bağıracaktı. Farkında değildi, ama o da değişiyor, uzaklaşıyordu. Gitmesine izin vermeyecekmiş gibi elini uzattı. Ama ona dokunamadı; Lale'nin sert ve kararlı sesi gecenin sona erdiğini haber veriyordu.

"Şimdi, lütfen şu şoförü uyandır. Eve kadar yürüyecek gibi hissetmiyorum kendimi." Kararsızlığını fark edince ayılmış sesiyle ekledi: "Yalnız gideceğim."

Karşı koymayı düşünmeden şoförü uyandırdı. Lale arabaya doğru yürüdü; binmeden önce durdu. Sıra son sözündeydi.

"Ama asıl şaşırtıcı olan neydi biliyor musun? Öpülmekten, dokunulmaktan, en çok da istenmekten inanamayacağım kadar tat aldım. Yine deneyeceğim, Murat'ı söküp atacağım içimden."

Sonra arabaya binip uzaklaştı.

Gece sessizdi, ay yoktu. Bir an Halit'in sokağına geri dönüp yirmi iki nolu apartmanın bodrum katındaki o kalorifer borusuna sarılmayı düşündü. Ama yorgunluk özlemden daha hükmediciydi, vazgeçti ve eve doğru yürüdü.

Tenine ter gibi yapışan rahatsız edici yorgunluktan sıyrılıp kurtulmak için eve varır varmaz suyun altına attı kendini. Soğuk, kaslarını, sinirlerini, etini dondurup küçülterek gövdesini sıkıştırdı. Duştan çıktığında, kolunda bir diş ağrısı gibi gezinen inatçı kasılmanın dışında, kendini yeni uyanmış gibi iyi hissediyordu. Aynada, göğsündeki yaraya bakmamaya çalışarak, Aslı'nın çok değişmemiş dediği yüzünü seyretti. Yıllardır görmesine rağmen alışamadığı yüzü, düşüncelerini Babası'na taşıyınca, ışığı söndürüp dışarıya çıktı. Yatak odası yine sıcak, masadaki paket de boştu. Salona yürüdü, sehpanın üstünden sigara alıp yaktı. Işığı açmadan deri koltuğa oturdu. Nil'le birlikte geldiklerinde çıkarıp yana bıraktığı ceketi yerde, kolları yardım ister gibi açılmış, duruyordu. Onu Ayşe'yle birlikte aldıklarını hatırladı. Koltuktan kalkmadan, bir anıyı koruma kaygısıyla eğilip ceketi yerden kaldırırken, yere düşen bir şeyin çıkardığı ses durdurdu onu. Uzanıp beyazlığı terle sarıya dönen kâğıda sarılı paketi aldı. Hatırlaması uzun sürmedi. Fazilet'in dinlemesi için verdiği kasetti. Yorgunluğun başka bir biçimi olduğunu hissettiği kararsızlığı kaslarından atmak için bir süre bekledi, sonra ayağa kalkıp çalışma masasına yürüdü.

Müzik, daha doğrusu kanun sesine benzeyen tını tam koltuğa otururken başladı. Hiç duymadığı, insanı ele geçiren, neredeyse Uzakdoğu müziğini andıran bir ezgiydi. Sigarayı bırakıp doğruldu. Şimdi art arda tekrarlanan tınıya, kös sesi de eklenmişti. Birden bütün gövdesinin –kolundaki ağrı da dahil– içinden bir yerden boy atan bir dürtüyle dikleştiğini, benliğinin masanın üstündeki eski kasetçalardan yükselen sesin dışındaki her şeye kapandığını hissetti. Ezgi, kanun –belki de santurdu– ve kös sesiyle birkaç kez tekrarlandıktan sonra neyle birleşip usul usul, ama büyük bir ırmak gibi heybetle akmaya başladığında, yabancısı olduğu tanımsız bir duyguyla sarsıldığını fark etti. Şaşkındı, ancak

çalgılara ud katıldığında müziğin ilahi olduğunu anlayabildi. O güne kadar dinlediği hiçbir müziğe benzemiyordu. Erkek seslerinden oluşan koro başladığında ise başı dönüyordu. Ezgi, sözcükleri örtüyordu, yalnızca ilk iki dizeyi duyabildi:

Uyan ey gözlerim gafletten uyan,
Uyan uykusu çok gözlerim uyan...

İlahi bittiğinde şaşkınlıktan da öte, hiç bilmediği, tanımadığı duygularla iç içe buldu kendini. Hızla ayağa kalkıp kaseti başa sardı ve art arda üç kez dinledi. Müzik, sanki varlığından habersiz olduğu, içeriye girmekten korktuğu sayısız kapılar açmıştı benliğinde. Kaset dördüncü kez çalmaya başladığında eline kalemi almış güfteyi çıkarmaya çalışıyordu.

Güfteyi eksiksiz olarak kâğıda geçirdiğinde dışarıdaki çatılar günün dik ışıklarıyla ısınıyordu. Kâğıda bir kez daha göz attı.

Mağrur olup tâc-ü tahta dayanma.

Daha aşağıda,

Benim, Murad kulun, suçumu affet...

dizelerini okudu. Murad! Demek güftenin sahibi taç ve taht sahibi Murat'tı. Sokaktan o eşsiz saatlerin büyüsünü bozan arabaların gürültüsü yükselince kasetçaları alıp yatak odasına geçti ve kasedi tekrar başa sardı.

İlahi, dünyanın önemsizliğini, varolmanın çaresizliğini bir kez daha dile getirirken yatağa uzanmış, nakaratı tekrarlıyordu:

Uyan ey gözlerim gafletten uyan...
Uyan uykusu çok gözlerim uyan...

Ama saatlerdir peşinde olan uyku, dizeleri kenara iterek, gözlerine yerleşiyordu. Fazilet'e sormalıyım, diye düşündü. Güneş yükseldiğinde uyumuştu.

Yedinci Bölüm

- 1 -

Yüzü şark çıbanıyla delik deşik olmuş veznedarın verdiği zarfı, içindeki parayı saymadan göğüs cebine koyduktan sonra, antrede sıcakla iyice yoğunlaşan çürümüş meyve ve sebze kokularını aralayıp yayınevinden çıktı. Caddedeki ışık göz kamaştıracak kadar beyaz ve parlaktı; gürültü, kaldırıma çıkar çıkmaz hâlâ kulaklarında dolanan dizeleri ezip yok etti. Bir süre ezgiyi hatırlamaya çalışarak bekledi. Yararsızdı; o ilahi, geceye aitti. Işık ve seslere alışınca hızlı adımlarla karşı kaldırımda, tabelasını görebildiği bankaya doğru yürüdü. Rıza Bey'in, kızı ve torunu için gönderdiği parayı çekip Lale'ye ulaştırmalıydı.

On beş dakika sonra laboratuvarın kapısındaydı. Kabul salonuna girişini geciktirerek, cebindeki zarfı boşaltıp içine bankadan çektiği paraları acele etmeden yerleştirdi. Salonu dolduran serinlik bir sızı gibi bedenini kuşatınca bir an durakladı. İçerisi kalabalıktı ve insanlar –belki de az önce hissettiği serinliğin etkisiyle– sürekli hareket ediyorlardı. Sağ tarafa baktı. Lale'nin odası boştu. Hızla yürüyüp odaya girdi ve zarfın üstüne Lale'nin adını yazıp bıraktı. Onu görmek zorunda kalmayacaktı. Gerginlikten kurtulmanın rahatlığıyla geri döndü; yanılmıştı, Lale karşısındaydı.

"Bak sen, bir hırsız gibi odama girip bir hırsız gibi kaçıyor." Sonra masadaki zarfı gördü. "O ne?"

"Aydın için," dedi.

Lale zarfı incelerken göz ucuyla onu süzdü. Gecenin yorgunluğu ve hayal kırıklığı iz bırakmamıştı yüzünde. Yine canlı, diri ve tazeydi; tıpkı genç bir kız gibi. Ama ya gözleri?

"Nasıl görünüyorum?"

Lale başını kaldırmadan sanki kendisiyle ilgili düşüncelerini okuyormuş gibi sormuştu. Şaşkın görünmemeye çalışarak, "Bir genç kız kadar tazesin," dedi.

"Bak, bu doğru, çünkü hayatım boyunca hiç kadın olamadım ki." Sonra bildiği öfkeli ama rahatlatıcı eski sesiyle, "Otur," dedi.

Karşı koymadan oturdu; bildiği, tanıdığı Lale'nin geri gelmesi rahatlatıcıydı. Sessizliği uzatmadan sordu:

"Nasılsın?"

Lale omuzlarını silkip zarfı çekmeceye koyarken yine ona bakmadan karşılık verdi.

"Hâlâ midem bulanıyor." Çekmeceyi kapattı. "Bu paraları nereden buluyorsun? Banka soymuyorsun, Babam'dan almıyorsun. Kitapların iyi satıyor, öyle mi?"

Her zamanki sorular bitince, "Öyle," dedi.

"Yalancı." Ona dönen eski Lale'yi gülümseyerek selamladı. "Murat'ın da parasız olduğunu biliyorum. Yoksa Ayşe mi? Hayır, Ayşe de olamaz, çünkü Ayşe'den çok önce de vardı bu zarf olayı."

"Kimse benim kadar hızlı çeviri yapamaz."

Lale, eliyle, ona inanmadığını belirten bir işaret yaptı.

"Neyse, zaten insan senin gibi bir çılgının hangi sözüne inanır." Kısa sessizlik boyunca üşüdüğünü hissetti. "Dün gece için özür dilerim. Halit'i de rahatsız etmemem gerekirdi."

"Dert etme," dedi, Lale'nin yüzü yabancılaşırken. "Ben onu aradım. Sinirlerinin bozuk olduğunu, önce beni aradığını, bulamayınca ona gittiğini söyledim."

"Sence ne yapmalıyım?"

Sorusu öylesine derin, koyu bir kararsızlığın içinden geliyor-

du ki, onu çekip çıkarmak ister gibi uzanıp elini tuttu. Oysa verebileceği bir yanıt yoktu.

"En iyisi bu gece iyi bir uyku çek ve sabah düşünmeye başla."

"Başka biriyle olamam, söz verdim. Hayır, öyle garip bakma. Murat'a değil, kendime söz verdim."

Elini geri çekti. Soğuk, dayanılmaz derecede keskinleşmişti.

"Verdiği sözü ne pahasına olursa olsun tutanlar yalnızca dar görüşlüler ve ahmaklardır."

"Yani senin gibiler," dedi Lale. Sonra bu konuyu kapatmak istiyormuş gibi kımıldadı. Ama söyleyecekleri daha bitmemişti. "Söylesene, biriyle birlikte olmam seni rahatsız eder mi?"

Bir an düşündü. Sonra, "Hayır," dedi, ve eski Lale'yi geri getirmek için gülümsemeye çalışarak ekledi: "Kimseyi bulamazsan sonunda bana razı olmak zorunda kalacaksın."

Lale beklediği gibi güldü.

"Deli. Seninle ciddi şeyler konuşanda kabahat. Biliyor musun, Ayşe'den önce ne zaman bir sevgilin olsa, başında hep benden gizlerdin. Ha, bu arada hep kuşkulanmışımdır, adı neydi unuttum, şu muhteşem kadın, F... neyse, 1979'da ortadan kaybolduğun, herkesin kaçırılıp öldürüldüğünü düşündüğü o on gün boyunca onunla mıydın?" Yanıt vermedi. Ondan hiç kimseye söz etmediğini hatırlamalıydı. "Seni ketum. Haline hep gülerdim. Sevgilin olduğunu bir başkasından öğrenirdim her seferinde. Neden böyle davrandığını da hâlâ anlamış değilim."

"Sadakat," dedi. "Ben sana hep sadıktım."

"Suçluluk duygusu daha doğru bir açıklama bence." Lale onun ayağa kalktığını görünce yerinden doğrulup yanına yürüdü. "Gidiyor musun?" Başını salladı, Lale her zaman yaptığı gibi önce öpüp sonra elini sıktı. Bir süre konuşmadan, ama birbirlerini paylaşarak sarıldılar. Dostluk odanın soğuğunu yeninceLale'nin içten, pişmanlık taşımayan dost sesini duydu. "O suçluluk duygusu iyi ki var." Kollarını daha sıkı sardı. "Sen olmasan ne yapardım?"

"Beni hemen bırakmazsan ağlayacağım," dedi. Ama sözleri Lale'nin kollarını çözmedi. "Ya, tam on gün ve gece hastanede başımda bekleyen kadın olmasaydı ben ne yapardım?"

Lale geri çekildi. Gözleri kuruydu, ama bakışları çok az insanın paylaştığı şeyle, dostlukla parlıyordu.

"Ayşe göğsünde kocaman, çirkin bir yara taşıdığını bilmiyor, değil mi?"

"Hayır," dedi. "Yüreğimi çırılçıplak gören tek kadın sensin."

Lale dostça sırtına vurdu.

"Deli." Sonra sesi savunmasız bir genç kız sesine dönüşürken ekledi: "Beni sık sık ara, olur mu?"

- 2 -

"Biliyorsunuz, Klasik Türk Musikisi'nde nota yoktur. Bizim müziğimiz Batı kökenli tonal müziğe benzemez, makamsaldır. Polifonik, yani çok sesli değil, tek sesli ama melodiktir ve en önemli özelliği de Batı müziğinde olduğu gibi sesler eşit aralıklara bölünmediği için kâğıda dökülemez. Bu nedenle, bir anlamda her icracı tarafından kişisel olarak yeniden yorumlanır." Fazilet, bir müzeyi andıran salonda, kendinden geçmişçesine dakikalardır anlatıyordu. "Yine de müziğimizi notaya geçirme çabaları olmuş. Lehistanlı Albert Bobowski, Moldavyalı Prens Demetrius Cantemir, Nâyi Osman Dede, torunu Abdülbaki Nasır Dede ve Hamparsum Limonciyan. Ama bunların geliştirdiği nota sistemlerinin hiçbiri, bazıları padişahlar tarafından desteklenmesine rağmen kalıcı olmamış ve sistem tarafından reddedilmiştir. Klasik Türk Musikisi'nin esası mahfuzat, yani meşk ile edinilen hafızadır."

Kahve fincanını sehpaya bırakıp, dakikalardır akıp giden konuşmayı kesti.

"Peki, bana verdiğiniz o kaset?"

Fazilet bir an durdu, sonra yine heyecanlı bir sesle atıldı:

"O, '*Uyan ey gözlerim*' Ali Ufki Bey'in, yani Albert Bobowski'nin bestesi. 17. yüzyılda yaşayan bir Polonyalı papazın oğlu. Devşirilip Enderun'a alınmış, müzik tahsil etmiş, santur çalmış bir müzisyen. Kendi geliştirdiği nota sistemi ile eserlerini topladığı *Mecmua-i Saz-ü Söz* adlı bir kitabından alınan bir ila-

hi, *Uyan Ey Gözlerim Uyan*. Neredeyse 400 yıllık bir ses. Güftesi de III. Murat'a ait. Asıl garip olan, Ali Ufki Bey'in müziği tamamiyle kayıpken, *Mecmua-i Saz-ü Söz*'ün British Museum'un kütüphanesinde bulunması. Oradan tekrar bize geliyor ve size kadar ulaşıyor."[1]

Kaseti vermesinin bir nedeni, o ilahiyle varmayı düşündüğü bir amacı olmalıydı.

"İtiraf etmeliyim ki çok uzun zamandır böylesine etkili bir müzik dinlememiştim." Fazilet'in, devam etmesi için onu yüreklendiren baş eğişlerine uyarak konuşmasını sürdürdü. "O kaseti bana verişinizin nedeni yalnızca o ilahiden alacağım tat değildi, öyle değil mi?"

Fazilet'in köşeli yüzü, çizgilerini genç bir erkeğin çizgilerine dönüştüren gülümsemeyle aydınlandı.

"Hayır, amacım sadece güzel bir ilahi dinlemenizi sağlamak değildi." Sormasını beklemeden aynı gülümsemeyle devam etti: "Niyetim, camide cenaze bekçiliği yapan, yaşlı, hastalıklı, çekilmez bir ihtiyarın öteki yüzünü görmenizi sağlamaktı." Sigarasını söndürüp neredeyse baştan çıkarıcı bir tavırla, "Ebuzziya Bey bütün yaşamı boyunca başka birisi için hiçbir şey yapmamış, nalet diye adlandırılabilecek bencil bir ihtiyardır. Ama içinde öyle olağanüstü, gizli bir köşe var ki, beni büyülüyor. Güzelliği, seçmeyi biliyor. Müzik konusunda derinleşmemi ona borçluyum." Bir an durdu. "Hayır, aslında hayatımın anlamını ona borçluyum. Müzik tutkum olmasaydı, yaşayamazdım... Benimle gelin."

Fazilet'i, geçen gelişinde dikkatini çeken büyük, antika kitaplığa kadar izledi.

"Bakın, burada sayısız kitap var. Çoğu müzik hakkında. Ne yazık ki bazıları eski Türkçe, ama ders alıyorum, yakında sökeceğim. Mesela şu..." Raftan çektiği kitabı uzattı. "Rauf Yekta Bey. Musikimize tarih bilinci getiren değerli zat. Bunlar da Cumhuriyet'in resmî ideologları." Art arda, ezberlemiş gibi küçümseyerek sıraladı. "Ahmet Adnan Saygun, Halil Bedii Yönet-

1 Uyan Ey Gözlerim Uyan: Ayangil, Türk Müziği Orkestra ve Korosu Klasik Sazlar Erkek Grubu –12 Sufi Hymps–, Yapım: İnkılap.

ken, Mahmut Ragip Gazimihal. Esasta hepsinin çıkış noktası Ziya Gökalp'tir."

"Demek Ziya Gökalp'e..."

Fazilet elini sallayarak konuşmasını kesti.

"Evet, her şeyde olduğu gibi müzikte de Ziya Gökalp var. Ona göre Klasik Türk Musikisi ulusal değildir. Bizans, Arap ve Acem musikilerinden devşirilmiştir. Esas olan, yani ulusal olan halk türküleridir, ama bunlar da çağdaş değildir. Öyleyse ne yapmalı?"

Fazilet'in sorusunu yanıtladı:

"Halk türkülerini Batı müziği normlarıyla yeniden düzenlemeli."

"Büyük bir yanlış var bunda. Türk müziğini, Batı ölçüleriyle armonize edemezsiniz, çünkü bizim müziğimizde çeyrek ses yoktur, tam ve yarım tonlardan daha küçük ses aralıkları vardır."

Kadını hayal kırıklığına uğratmaktan korkarak, sanki söylediklerini anlıyormuş gibi başını salladı. İnsanın tutkunun anlamını öğrenmesi için onu dinlemesi yeterliydi.

"Bir başka saçmalık da tekseslilik, çokseslilik tartışması. Türk müziğinde çokseslilige geçmek için makamsal çeşitliliği yok etmek gerekir. Yani makam sayısını majör ve minör olarak ikiye indirmek demek bu." Öfkeli bir sesle sordu: "Klasik Türk Musikisi'nde kaç makam var, biliyor musunuz?" Başını sallayınca, "İcat edilen 500'ü aşkın," diye devam etti. "Bugün kullanılanlar ise elli ile altmış arasında. Düşünebiliyor musunuz, çokseslilik uğruna bütün bir müzik mirasımızdan vazgeçmemiz öneriliyor. Aslında tartışma bu değil, tartışma modal-doğu ile tonal-batı müziği tartışması."

Aynı heyecanla devam edecekti ama, içeriden yükselen öksürük sesiyle birden sustu. Birkaç saniye içinde o atak, erkeksi görünüşünü terk edip neredeyse yaşlanarak bir kadına dönüşmesi şaşkınlık vericiydi.

"Uyanıyor. Bana biraz izin verin." Rahatsız bir hareket yapınca elini salladı. "Hayır, gitmeniz gerekmiyor. Biraz daha kalın; kendini buraya gelebilecek kadar iyi hissederse konuşursunuz."

Başını sallayınca, evin arka bölümüne açılan koridora yürüdü. Demek o konuşmaya katılmayacaktı. Açılan bir kapıyla birlikte derinden gelen duygulu bir ud sesi duydu. Bütün benliği tekrar uyanmış, kulaklarında yoğunlaşmıştı. Mızrabın her vuruşunda yayılan titreşim yüreğini, beynini, tüm duyularını ele geçiriyordu. Kulak kabarttı, kapı kapanınca müzik sesi de duyulmaz olmuştu. Bir süre bekledikten sonra sanki çiçek tarhlarının arasında gezintiye çıkmış gibi yavaş adımlarla camekânlı kitaplık boyunca yürüdü. Pirinç ya da bronz fillerle iki yandan sıkıştırılan kitapların arasında, yer yer, resim ve fotoğraflarla doldurulmuş boşluklar vardı. Siyah beyaz, solmamış ama oldukça eski olduğu belli olan bir fotoğrafın önünde durarak İngilizce yazıyı okumaya çalıştı: "*Dürrüşahvar. The most beautiful Ottoman Princess.*"[1] Fotoğraftaki beyaz giysili, inciler takmış kadın gerçekten göz alacak kadar güzeldi. Onu şaşırtan, kadının gülümsemesinin değişikliği oldu. Ne mutlu, ne de mutsuz görünüyordu ama yine de olağanüstü bir kavrayıcılık vardı dudaklarında. Fotoğrafın altındaki notu okudu. "*Dürrüşahvar, Pearl for Shahs.*"[2] Bir adım daha attı. "*Prenses Keramet.*" O da güzel bir kadındı. Yan tarafta, açıkta bırakılmayacak kadar değerli bir nişan vardı. Birden dokunmak için kışkırtıcı bir istek duydu. Ama dokunmadı ve bunun yerinde bir karar olduğunu birdenbire yanında beliren gölgeyi fark edince anladı.

Üstündekileri değiştiren Fazilet, gözleri dışında yeniden sıradan bir hizmetçiye dönmüştü. Yüzünde sanki bir hazineyi soymaya hazırlanan hırsızı yakalayan birinin kararsız bakışları vardı.

Kendini savunarak, "Yalnızca bakıyordum," diye mırıldandı.

"Dedem az sonra burada olur. Ziyaretine geldiğinizi söyledim. Pek memnun oldu." Yanına gelmiş, kolunu tutup onu az sonra Dedesinin yerleşeceği pencere kenarındaki oturma köşesine doğru kibarca itiyordu. "Birazdan gelir. Şimdi oturun ve lütfen, yanında sigara içmeyin."

1 En güzel Osmanlı Prensesi.

2 Şahlara özgü inci.

Sözlerini bitirir bitirmez kahve fincanlarını toplamaya başladı. Uzanıp Fazilet'in koluna dokunarak onu durdurdu.

"Az önceki ud sesi. O mu çalıyordu?"

Fazilet bir an şaşkınlıkla kaldı, sonra aceleci sesiyle açıkladı:

"Hayır, sadece bir kaset; uyanırken hep onu dinler, zaman ayarlı bir radyoya bağlı."

"Neden uyanırken?"

Fazilet, geç kalmaktan, Dedesi salona girdiğinde onunla yakalanmaktan korkuyormuş gibi telaşla karşılık verdi:

"Hanedanda âdetmiş. Çocukların uyanmasına yakın, cariyeler ruhların geriye dönüşlerini kolaylaştırmak ve çocukların korkularını azaltmak için ud çalarlarmış."

Sözlerini bitirir bitirmez elindeki fincanlarla uzaklaşarak, onu bir araya toplayamadığı düşünceleriyle baş başa bıraktı. Doksanını geçmiş, camide ölüleri izleyen, uyanırken bir çocuk kadar savunmasız, yarı ölü, müzik âşığı bir Osmanlı. Birden her şey gerçekdışı göründü. Bu duygu Ebuzziya Bey'in Fazilet'in kolunda bastonuyla birlikte, titrek adımlarla salona girişiyle daha da arttı. Sanki ona ait olandan koparılmış, kendini savunamayacağı başka bir dünyaya hapsedilmişti. Ebuzziya Bey'in başında işlemeli bir takke vardı. Adamın soluk almaktaki sıkıntısını görünce birden öksüreceğini düşündü.

Ama Ebuzziya Bey yanına gelinceye kadar öksürmedi. Göğsü daha da incelmişti, oturmak için yan döndüğünde başı boşlukta duruyormuş gibi şaşırtıcı bir görüntü çıkıyordu ortaya.

Koltuğa yerleşince kolunu, sanki eliyle görüyormuş gibi ona doğru uzatıp konuştu:

"Hoş geldiniz, Kadir Efendi. Oturunuz."

Emretmeye yatkın güçlü sesi bir kez daha şaşırttı onu. Gözlerini kapasa, karşısında genç biri var sanabilirdi.

"Sağ olun." Sonra adamın yüzündeki derin çizgilere bakmaya çalışarak, "Nasılsınız?" diye sordu. "Afiyettesiniz inşallah."

"Hamdolsun." Elini, zorlukla da olsa, hafifçe kaldırmıştı. Sonra yana dönmeden orada olduğunu bildiği Fazilet'e, küçümsemeye yakın bir sesle seslendi: "Kızım, bize iki limonata yap." Fazilet yanıt vermeden uzaklaşırken sesini yükselterek

arkasından bağırdı: "Nanesini bol koy!"

İnsanda kendi geleceğine yönelik korkular uyandıracak kadar yaşlı ve dayanılmaz görünen adama baktı. Fazilet'i büyüleyen müzik aşkı böyle bir gövdenin neresinde saklı olabilirdi?

"Bugünlerde kimse ölmüyor galiba?" Görmediğini bildiği, ama yine de gerçeği arıyormuş gibi yüzüne dikilen bakışlardan kurtulmak için başını öne eğerken, Ebuzziya Bey devam etti: "O velet günlerdir aramadı." Cebine giden elini geri çekti. Sigara içemeyeceğini unutmuştu. "Siz camiye gittiniz mi?"

Aceleyle suçüstü yakalanmış gibi, "Hayır," diye mırıldandı, "gitmedim." Sonra birden karar verip etkisinin ne olacağına aldırmadan sordu: "Siz o camiye neden gidiyorsunuz?"

Sözleri biter bitmez bir türlü toparlayamadığı dikkatini, gözlerini açarak adama yöneltti. Ebuzziya Bey, kaygılarının aksine son derece rahat, sanki olağan bir şeyden söz ediyormuş gibi karşılık verdi.

"Elli üç yaşında bir kadının cenazesini bulmak için."

"Elli üç yaşında bir kadın mı?"

"Evet. Toprağı bol olsun, rahmetli annemin cenazesinde bulunamamıştım. Borç ifa edeceğim. Alt tarafı bir fatiha." Yaşlı adamın güleceğinden korktu. Ama Ebuzziya Bey gülmedi, elini sallamakla yetindi. "Böylelikle Allah katında ona borcumu ifa etmiş olacağım."

Fazilet limonataları getirinceye kadar konuşmadılar. Neredeyse süreklilik kazanan uçsuz bucaksız bir şaşkınlığın, her geçen an onu kendine ait dünyadan uzaklara sürükleyerek bir girdabın içine yuvarladığını, karşısındaki yaşlı, bencil adamın, adım adım ilerleyerek benliğini ele geçirmek üzere olduğunu hissediyordu.

"Gitmeden önce Şeyh'e söz verdim."

Ebuzziya Bey'in sözlerindeki anlamı çıkarabilmek için Fazilet'e döndü. Ama yeni kimliğini kuşanan kadın, bir hizmetçi gibi kaybolmuştu. Sormak zorunda olmadığını bile bile sordu:

"Hangi Şeyh'e?"

"Ben Mevleviyim. Rahmetli Validem de öyleydi. Beni on yaşımdayken Beşiktaş'taki tekkeye götürdü. Ah, o tekkeyi kapat-

mayacaklardı da görecektin. Zamanında Yavuz Sultan Süleyman Han da gelip Şeyh'in postuna yüz sürmüş. Oraya meşk etmeye götürdüydü beni validem. Sesim o zamanlar pek gür, pek hoştu. Öylesine beğendiler ki, Şeyhim elini uzatıp avucunu gösterdi bana." Sormasına fırsat vermeden açıkladı: "Şeyhin avucunu açması yüreğini açması demektir."

Ebuzziya Bey sözlerini başladığı gibi birdenbire bitirdi. Kavranması zor hikâye, onu daha da esrarlı kılıyordu. Konuşmadan uzun bir süre, bahçedeki güneş yerini gölgelere bırakıncaya kadar sustular. Gerçekten onu incitmeyi düşünmüş müydü?

Fazilet boşalan bardakları almaya gelinceye kadar, karşısında, uyuyup uyumadığını, ona bakıp bakmadığını kestiremediği adamı rahatsız etmekten korkarak kımıldamadan bekledi.

Ebuzziya Bey'in onu Babaannesi'nin evindeki o karanlık odaya götüren öksürüğü başladığında telaşla atıldı.

"Az önce kütüphanenize baktım. Çok ilginç şeyler var."

Ama yararı yoktu. Ebuzziya Bey onu yıllar ötesine itmeye kararlıydı. Sonunda ikisini de Fazilet kurtardı. Ebuzziya Bey, kadının getirdiği suyu yudumlayarak öksürüğünü susturdu.

"Fazilet, pertavsızla kutuyu getir!"

Fazilet az sonra koridorun başında belirdi. Yüzünde onu belki de ilk kez kadınlaştıran dostça bir gülümseme vardı. Aynı ifadeyle Ebuzziya Bey'in yanına kadar yaklaştı ve elinde tuttuğu, üstü sedef kakmalı, küçük bir kutuyu adamın kucağına bırakıp kapağını açtı.

"Çoktandır bakmamıştım." Ebuzziya Bey titreyen elini kutuya götürüp kalın bir büyüteç çıkardı ve sağ gözüne yaklaştırdı. "Tamam."

Yaşlı adamın merceğin ardında garip bir biçimde büyümüş şekilsiz ama tutkulu gözüne baktı. Pertavsızı tutan eli sanki tonlarca ağırlıkta kurşun kaldırmış gibi titriyor, fotoğrafa yaklaştıkça gözü bir böceğinki gibi genişliyordu.

"Bu Validem." Adam burnunun dibinde tuttuğu soluk fotoğrafı sanki o da görüyormuş gibi konuşuyordu. "Teni güzelleşsin diye ona çocukken hep süt içirmişler, yıkandıktan sonra

vücudunu gül yapraklarıyla ovmuşlar... Toprağı bol olsun, süt gibi beyazdı, hem de gül gibi kokardı. Güzel kadındı."

Sözlerini bitirince fotoğrafı ortadaki sehpaya bıraktı. Göz ucuyla fotoğraftaki kadına baktı. Zarif, ama asla güzel sayılacak biri değildi resimdeki kadın. Şaşırtıcı olan, Ebuzziya'nın çizgilerinden hiçbirisi yoktu yüzünde.

"Bu da peder... Diğer Damadı Şehriyarlarla."[1] Bu kez fotoğrafı eline aldı. Ebuzziya Bey ezberlemiş gibi anlatıyordu. "Galiba Abdülhamit'in cenaze merasimi için giyinmişler. Ben o vakit pek gençtim. Malum, bizim Murat soyundan gelenler Abdülhamit'i sevmezlerdi, cenazeye katılıp katılmama konusu epeyce münakaşa edilmişti. Sonunda Hatice Sultan'ın dediği oldu; katılındı. Oysa Abdülhamit, ulema, seyfiye ve kalemiyeyle anlaşıp tahttan indirdiği büyük dedem Murat'ın cenazesinin sadece üç beş kişiyle kaldırılmasını sağlamış, merasime izin vermemiş... Gördün mü, Kadir Bey oğlum. Peder yakışıklı adamdı. Derler ki, Sarah Bernard, Yıldız Sarayı'na gelip, Abdülhamit'in huzurunda icra-i sanat eylediğinde gözlerini bizim pederden ayıramamış."

Fotoğraftaki işaretli adama baktı; üniformasının içinde kendine güvenen bir tavırla dosdoğru kameraya bakmıştı. Ebuzziya Bey'in söylediği kadar da yakışıklıydı.

"Biliyor musun Kadir Efendi, bana ne garip gelmiştir? Abdülhamit'e 'Kızıl Sultan' dediler. Jurnal, istibdat, hepsi vardı, ama ahali cenaze merasiminde ağladı, arkasından nümayiş yaptılar, *'Baba, bizi bırakma!'* diye bağırdılar." Nedenini hâlâ anlamış değildi. "Onu sevmeyen sultanlar, hanım sultanlar beyaz matem esvapları giymişlerdi." Olmayan kaşlarını havaya kaldırmış, zaten titreyen ve zorlukla yerinde tuttuğu başını, şaşkınlığını belli etmek için sallamaya çalışıyordu. "Neyse, ahaliye pek akıl sır erdirilmez zaten. Bu da Hatice Sultan, yanındaki de kızı Selma Hanımsultan. Hatice Sultan; bizim Murat kolunun gerçek reisi oydu. Toprağı bol olsun, hem İstanbul'da, hem de Beyrut'ta zaman zaman yakınında oldum." Fotoğrafı uzatırken güldü. "Pek yaman bir kadındı. Abdülhamit onu da bütün

1 Hanımsultan kocaları.

Murat koluna yaptığı gibi Çırağan Sarayı'na hapsetti, sonra zorla, çirkin, küçük seviyesiz bir memurla evlendirdi; tam otuz bir yaşındayken... Hatice Sultan sabretti. Ama Abdülhamit bununla da iktifa etmedi. Hatice Sultan'la aynı zamanda, kızı Naime Sultan'ı Plevne Gazisi Müşir Osman Paşa'nın oğlu Kemalettin Paşa'yla evlendirdi. Kemalettin Paşa yakışıklılar yakışıklısı civanmert bir adamdı. Hatice Sultan bunu hiç unutmadı; ne yaptı, ne etti, zaten komşulardı, Kemalettin Paşa'yı baştan çıkarttı. Sonra da adamcağızın yana yakıla yazdığı aşk mektuplarını gizlice Sultan Abdülhamit'e ulaştırdı." Ebuzziya Bey, öç alan oymuş gibi keyifle güldü. "Naime Sultan'ın yüreği pek yandı. Kocasına pek âşıktı. Ya zavallı Kemalettin Paşa! Rütbeleri, nişanları söküldü, Bursa'ya sürüldü."

Birden yaşlı adamın hikâyeyi ona anlatmadığını, fotoğraftaki Hatice Sultan'la konuştuğunu, eski dostuna övgüler yağdırdığını kavradı; o da geçmişi özlüyordu. İlk kez, karşısında yaşayan bir ölüyü andıran, insanla benzerliğini yitirmiş adama öksürüğünün uyandırdığı öfkeyi aşarak değişik bir duyguyla baktığını hissetti.

Ebuzziya Bey'in sesi, onun düşüncelerinden habersiz, giderek gençleşiyordu.

"Zavallı Hatice Sultan, çok çekti. On yedi yaşında Çırağan Sarayı'na hapsedildi, otuz bir yaşında tapu kâtibi gibi biriyle evlendirildi. Sultan Abdülhamit'ten sonra boşanıp hariciyeci Rauf Bey'le severek evlendi ama o zatı muhterem de Sultan'ı, öteki bütün damadı şehriyarlar gibi, saltanat ilga edildiğinde boşadı." Hem Fazilet'i, hem de onu kaygılandıracak kadar dengesiz bir hareketle başını salladıktan sonra devam etti: "Hatice Sultan'la kızı Selma Hanımsultan Beyrut'a gittiler. Sultan, kızını Arnavutluk Kralı Zogo'yla evlendirmeye çalıştı ama Zogo, kız kardeşini Sultan Abdülhamit'in oğlu Abid'e verdiği için Kemal Paşa'dan zılgıtı yiyince bu izdivaçtan cayıverdi." Yine, yüzündeki ifadeyi değiştirmekten çok, ses tonunu incelten bir şekilde güldü. "Üstündeki elbiseye bakın... Ne de güzel, ne de yakışmış." Bu sözleri fotoğrafa bakarak söylememişti. Sanki ezberlediği bir kıtanın eksik bıraktığı dizesini tamamlıyor gibiydi. "Biliyor musun,

Kadir Efendi, makastarlar –terzi demek istiyor olmalıydı– hanedandan birine dokunamazdılar, ölçüleri uzaktan alırlardı. Yine de böyle güzel esvaplar dikebilmeleri... Bu beni hep şaşırttı."

Sözlerinin sonunu getiremedi. Büyüyü bozan, yaşlı gövdesini pençelerinin arasına alıp parçalayan bir öksürük nöbeti, salonun neredeyse yüzyıllık dinginliğini parçaladı. Ebuzziya Bey'in soluksuz kaldığını düşünerek ayağa fırladığında Fazilet yine yanlarındaydı. Eliyle onu yatıştırıp ihtiyar adama eğildiğinde güneş bahçeyi terk ediyordu.

On dakika sonra öksürük dinmiş; salon, anıların girdabına çeken bir ses tuzağından kurtularak yeniden bir saray köşesine dönüşmüştü. Karşısındaki görüntü inanılmazdı. Fazilet, Dedesinin dizinin dibine kıvrılmış, kucağına aldığı sedef kakmalı kutudan çıkardığı fotoğrafları birer birer ona uzatıyor, bir yandan da Ebuzziya Bey'in ağzından hikâyesini anlatıyordu. Büyülenmişti, sigara özlemini unutmuş, bir cariyeyi andıran kadının sözlerini bölmeden dinliyordu.

"Bu Ebuzziya Bey'in bir ara polisten kaçarken saklandığı bir Maruni köyü. Maruniler kendilerini Arap saymazlarmış. Söylentiye göre Fenikelilerin torunlarıymışlar. 17. yüzyıla kadar Arapça konuşmayı reddetmişler. Dilleri..."

Hatırlamayınca, Ebuzziya Bey'in gözleri aralandı ve hırıltılı bir sesle Marunilerin dillerinin adını söyledi.

"Aramica."

"Dilleri Aramica. İşgalden sonra Fransızlarla işbirliği yaptılar. Bu kartpostalda görünen yer Ras. Beyrut'un şık mahalleleri. Sürgündeki hanedan mensupları buralarda otururlarmış. Eşrefiye Tepesi, Sursak..." Sessizce öteki fotoğrafı bekledi. "Bu da sinemalar muhiti. Ebuzziya Bey o zamanlar henüz taksicilik yapmıyormuş. Geçimini..."

Fazilet tereddüt edince Ebuzziya Bey devam etti:

"Bizim sultanlar, hanımsultanlar idameyi hayat için mücevherat satarlardı. Ama çoğu bilinmesini istemez, utanırlar, beni aracı koyarlardı Ermeni kuyumcularla pazarlık ederlerken. Ben olmasaydım o güzelim saltanat mücevheratı yok pahasına giderdi. Tabii ben de arada komisyon alırdım."

Sonra başladığı gibi susunca, Fazilet sanki konuşması hiç kesilmemiş gibi altmış beş yıllık hikâyeye devam etti:

"Geçimini sağlayıp her gece sinemalara gidermiş, ilk sesli filmi Beyrut'ta seyretmiş. Burası da Tophane Meydanı, sonra Cemal Paşa, I. Harbi Umumi esnasında burada on bir Arap milliyetçisini astırınca adı Fransız döneminde Şehitler Meydanı'na çevrilmiş." Fazilet derin bir soluk aldı. "Bu da Ebuzziya Bey ve son model Delahaye marka otomobili, Şuf Dağ'ında bir Dürzi şeyhini ziyaret ederken. 1930'larda Ebuzziya Bey Şehzade Orhan Efendi gibi Beyrut-Şam arasında taksicilik yaptı. Ama onun kadar para kazanamadı. Sonradan görme Beyrutlular Osmanlı şehzadesinin kullandığı arabaya binip efendilik taslamaya çok meraklılarmış. Şehzade Orhan Efendi çok güçlü kuvvetliymiş, yumrukla çok adam dövmüş."

Bakışlarını fotoğraftan karşısındaki uyuklar gibi oturan yaşlı adama çevirdi. Hayır, uyumuyordu; bir Osmanlı şehzadesinin Arapları dövmesinden memnun, gülümsüyordu.

"Bunlar da..."

Ebuzziya Bey birden hikâyenin en önemli bölümüne gelindiğini anlatmak ister gibi gözlerini açarak doğruldu. Fazilet de susmuş onu bekliyordu. Demek o anlatacaktı. Ebuzziya Bey sanki onu gençleştiriyormuş gibi fotoğrafları ve büyüteci titrek parmaklarının arasına aldı. Mercekle fotoğrafları gözünün önünde dik bir çizgide yan yana getirinceye kadar yüzyıllar geçmiş gibi geldi ona.

"Hıh... Bu, bu güzel gözlü Necla Hamdani, Dürzidir. Bu da... bu da Yvonne Bustros ve Maud Farjallah." Onu yıllarca önceye götüren erkeksi bir sesle devam etti: "İşte bizim İsabelita. İspanya kralının dostuydu. Ve Linda Sursak. Ah, ne güzel kadındı. Harpte Cemal Paşa'yla pek dostmuş. Hoş bir dedikoduydu. Bu kim?"

Fotoğrafı Fazilet'e uzatmıştı.

"Naile Sultan."

"Ha ha!" Kahkahası, Murat kolunun, Abdülhamit soyundan alamadığı öcü yansıtıyordu. Fotoğrafa bakmadan küçümser gibi yana koydu. "Pek ciddiydi. Abdülhamit'in kızıyım di-

ye burnu büyüktü. Laf aramızda, son Osmanlı sultanları arasında tek toprak kaybetmeyen Abdülhamit'tir. Araplar, daha ziyade de Filistinliler onu bu yüzden pek severler, Kudüs'ü gâvurlara bırakmadı diye... Ama Naile Sultan dedikoducuydu. Hatice Sultan'ın kızı Selma Hanımsultan'ı çekiştirir dururdu. Yok neymiş, bir hanımsultan levantenler gibi giyinip onlarla gezip tozar mıymış." Sesi birden belki mücevherlerini sattığı Selma Hanımsultan için ilk kez acımayla inceldi. "Zavallı kızcağız, sonunda onu Dürrüşehvar ve Nilüfer Sultan gibi Hindistan'daki bir mihraceye verdiler. Kız zebil oldu gitti." Başını kaldırıp sanki o biliyormuş gibi sordu: "Kızı gazeteci olmuş dediler, doğru mu?"

Şaşkınlıkla Fazilet'e baktı. Kadın hafifçe gülümseyerek elini dudağına götürmüş, susmasını işaret ediyordu. Karşısında diz çöküp oturmuş ve artık erkeğe benzemeyen kadınla birlikte yaşlı adama karşı suç işliyormuş gibi bakışlarını önüne çevirip bekledi. Birkaç dakika sonra Fazilet yerinden doğrulunca başını kaldırdı. Ebuzziya Bey gözlerini kapamış, geriye kaykılmıştı.

"Hikâyenin hep burasında uyur, benimle gelin."

Uyuyan birinden çok koltuğunda ölmüş ve unutulmuş birine benziyordu. Yavaş hareketlerle doğrulup geride pek iz bırakmamış büyük bir hanedanın altmış yıllık hikâyesinin bir bölümünü özetleyen fotoğrafları kucağından kutuya aktarıp koridora doğru yürüyen Fazilet'i izledi.

Kadını koridorun ortasında onu beklerken buldu.

"Uyuduğundan emin misiniz?" Fazilet başını eğdi. "Ama yeni uyanmamış mıydı?"

"Onun yaşında uyku ile uyanıklığın sınırı pek belirgin değil." Sonra eliyle bahçeyi işaret etti. "Biraz da dışarıda oturalım."

On beş dakika sonra, birkaç gün önce oturdukları köşede karşı karşıya konuşmadan birbirlerini süzerlerken, Fazilet sanki Dedesi'nin söz konusu olduğu bir savaşı kazanmış gibi sabırla itiraf etmesini bekliyordu.

"İlginç bir hayat," dedi onu daha fazla bekletmeden. "Tam bir serüven." Sonra değiştirdiği kılığıyla yeni bir kimliğe bürü-

nen kadının konuşmasına fırsat vermeden ekledi: "Bunu hep yapar mısınız? Yani fotoğraf gösterisini."

"Her hafta en az bir kez. Ama siz bu gösteriye katılan ikinci kişisiniz." Durdu. Kararsız bir şekilde ekledi: "Aslında o pertavsızla da gördüğüne emin değilim. Sanırım fotoğrafların sırasını ezberlemiş."

"Ama bazı parçaları hâlâ eksik değil mi bu serüvenin? Arnavutluk ve..." Fazilet'in dikkatini toplamasını bekledikten sonra devam etti: "Hamparsum'a ait bir fotoğraf yoktu gösteride."

"Pekâlâ, sizin gibi biri asla küçük bir parçayla yetinemez, değil mi?" Yanıtını beklemedi. "Dedem Lübnan'da, Fransız bir albay ve bu albayın karısıyla bir süre garip bir ilişkiyi sürdürmüş. Osmanlılar için cinsellik, geniş seçenekler fırsatıdır. İlişkiyi tam anlamıyla bildiğimi söyleyemem. Ama Dedem kadını seçince, albayın şikâyeti üzerine mahalli polis peşine düşmüş. Dedem ve Agnes, kâh Marunilerin, kâh Dürzilerin yanında köy köy, kasaba kasaba gizlenmişler. Ta ki bir gün zavallı albay bir bıçak darbesiyle öldürülmüş olarak bulununcaya kadar. Ebuzziya Bey akıllı bir adamdır. O gece Agnes'i bırakıp gemiyle önce İtalya'ya, oradan da Arnavutluk'a, Kral Zogo'nun kayınbiraderi Şehzade Abid Efendi'nin yanına sığınmış. Anlattığına göre, Kral Zogo onu yaver yapmış, ama fotoğraflara bakılırsa bence üniforması daha çok şoförü andırıyor. Beyrut'a tekrar iki üç yıl sonra dönmüş."

İkinci sigarayı yakarken kadının sözünü kesti.

"Bence asıl ilginç konuya, Hamparsum'a gelmelisiniz."

Fazilet duraksamadan, sanki hazırlıklıymış gibi karşılık verdi:

"Tooth Paşa."[1]

"O da kim?"

Hem adın garipliği, hem de yanıtın iki sözcüklü olması şaşırtmıştı onu.

"Tooth Paşa, Sultan Vahdettin'in dişçisi. Doğru olup olmadığını bilmiyorum; çoğu yabancı, kendilerini oryantal müziği araştırmaya vermiş bir grubun üyesiymiş bu garip adı olan paşa. Ebuzziya Bey de işgal döneminde, önce Tooth Paşa'yla, son-

1 Dişçi Paşa, anlamında – y.n.

ra da bu grup aracılığıyla bazı Ermeni papazlarıyla ilişki kurmuş ve zengin mahfuzatı, yani repertuvarıyla onları etkilemeyi başarmış. Ebuzziya Bey'in, Hamparsum'un besteleriyle ilgisi işte böyle başlamış. Bildiğiniz gibi Hamparsum da bir Ermeniydi."

Sözleri gibi sessizliği de şaşırtıcı ve kışkırtıcıydı kadının. Tavırlarının, düşünceleriyle birlikte değiştiğini, karşısında bir rakip varmış ve ona meydan okuyormuş gibi omuzlarını ileriye uzatarak, gözlerine, boyun eğmeyeceğini ele veren bakışlar yerleştirdiğini fark etti. Demek, Hamparsum onun için de önemliydi. Oysa Hamparsum'un kayıp ciltlerinin yalnızca bir saplantı olduğunu söyleyen o değil miydi?

Geriye yaslandı. Bu garip çifti, dede-torun ilişkisinden başka ve daha güçlü bir tutku bağlıyordu birbirine. Fazilet'e tekrar baktı: Hayır, güçlü bir neden olmadan kimse böylesine bir küçümsenmeye ve zorluğa katlanmazdı. Karşısında, sessizliğini bir giz gibi korumaya kararlı kadını, bir cariyeye, hatta bir köleye dönüştüren hangi güç ya da bağ olabilirdi?

Müzik! Birden ancak yeni bir keşfin sınırında hissedilen hazla titredi. Sigarasını dudaklarından aldı.

"Gerçekte kayıp Hamparsum ciltleri yok, değil mi?"

"Var; daha önce söylemiştim: Ankara Radyosu'nda kaybolmuş," dedi Fazilet.

"Ama gizli, şifreli Hamparsum notası da var ve Ebuzziya Bey'in 'Vermem,' dediği, aslında kayıp ciltler değil, bu şifreli nota, öyle değil mi?" Fazilet'in tepkisini bekledi. Omuzları olduğu yerdeydi, düşmemişti. "Sizin de peşinde olduğunuz bu. Size gizli notayı öğretiyor, bu nedenle ona boyun eğiyorsunuz."

Fazilet aynı fikirde olmadığını –daha çok küçümsemesini– iki yana salladığı başıyla saklamadan belli etti.

"Hamparsum'u ya da gizli Hamparsum notalarını isteyen herkes öğrenebilir. Bu konuda İstanbul Belediye Konservatuarı yayınlarına göz atmak yeterli."

"Öyleyse ne?"

Fazilet dudaklarının ucundan başlayıp bütün yüzünü aydınlatarak sahip olduğu zenginliği ele veren gülümsemeye rağmen sessizliğini korudu.

"İlişkinizin dede-torun ilişkisi olmadığını biliyorum. Bu ondan daha..."

Fazilet bu kez dayanamamıştı. Sözünü kesti.

"İlişkimiz üstat-öğrenci ilişkisi. Dedem bütün mahfuzatını bana geçiyor... Düşünebiliyor musunuz? Bütün bildiklerini ben hafızama alıyorum. Sonra da notayla kaydediyorum. Aralarında hiç bilinmeyen, unutulmuş eserler de var."

Yüzü alev alacak bir tutkuyla yanıyordu. Birden Ebuzziya Bey'in o itici bencilliğini, karşısındaki kadının bakışlarında ayağa kalkmış, onu ezmeye hazırlanırken gördü.

"Demek bu?"

"Çok az kaldı. Bu repertuvar sadece seçilmiş kişilerin sahip olabileceği bir hazine. Tümünü ele geçirince, eski, bilinmeyen eserlere sahip olacağım." Karşısındaki, şaşkın, sözlerini birbirine bağlayamayan bakışlara rastlayınca bir solukta açıkladı. Sesi de yüzü gibi yanıyor, sıcaklığı ona ulaştırıyordu.

"Size sözünü ettiğim o grup, unutulmuş, hiç bilinmeyen, hiçbir yerde çalınmayan, yüzlerce yıllık şarkıları, ilahileri Hamparsum notasıyla kâğıda geçirmiş. Hepsi bir yerde beni bekliyor. Düşünebiliyor musunuz, bir elin parmaklarını geçmeyen sayıdaki insanın sahip olduğu zenginliğe ulaşacağım. O eserleri seslendirip dinleyebileceğim; hem de kimseyle paylaşmadan. Kaybolan Hamparsum ciltlerinin değil, Dedem'in şarkılarının peşindeyim ben."

Hayatında ilk kez bir kadından korktuğunu, onu fizikî bir tehdit gibi algıladığını hissetti. Kendini koruma içgüdüsüyle doğrulunca Fazilet birden sustu, sonra uykudan uyanır gibi gözlerini açıp şaşkın bakışlarla onu süzdü.

"Neden?" Sorusunu kendisi de anlamamıştı. Düşüncelerini toplamaya çalıştı. "Bütün bunlar için ona katlanmaya değer mi?"

Daha Fazilet karşılık vermeden, dudaklarının yanında başlayan gülümseme, değdiğini ele veriyordu.

"Ona rastlayıncaya kadar tam altı yıl psikiyatristlerin birinden ötekine gidip geldim. Sorunum," şimdi ellerini açmıştı, "tahmin edebileceğiniz gibi, kimliğim. Kız arkadaşlarım yatı-

lı okulda erkeklerle ilgilenmeye başladıklarında ben onlardan farklı olduğumun bilincine vardım. Ne erkeklerden, ne de kadınlardan hoşlanıyordum." Meydan okumasını tehdide dönüştüren bir hareketle öne doğru büküldü. "Bu, Ebuzziya Bey'e rastlayıncaya kadar bana çok acı verdi. Size iki kez nişanlandığımı söylemiştim. Bu doğru değildi. Sonunda çıldırmanın eşiğine geldim. Sonra, sonra bir mucize oldu: Müzik. Müzik, cinsiyet farkı gözetmiyor. Şimdi hayatımın bir anlamı var. İnsan, müzikle mutlu ve önemli biri olabilir."

Sustuğunda neredeyse iki büklümdü. Konuşurken kucağına aldığı yastığı, tutkusunun bıçak gibi sivrilttiği parmakları ikiye bölmüştü. Birden güvende olduğunu hissedip gevşedi. Bu, acımaktan çok, onu anladığı düşüncesinden kaynaklanıyordu. Onu gülümseyerek rahatlatmaya çalıştı.

"Bunları bana neden anlattınız?"

Fazilet şaşkınlıkla yastığa bakarak, sanki suç aletinden kurtulmak ister gibi parçalarını yana bıraktı. Başını kaldırdığında gözlerindeki o bakışın ardında yorgunluk vardı.

"Ebuzziya Bey nasıl biri olursa olsun, sizin için ne ifade ederse etsin, benim için çok değerli." Kısa bir sessizliğin ardından dakikalardır söylemek istediğini açıkladı: "Onu, her şeyden, herkesten korumaya niyetliyim."

Demek onu gerçekten Dedesi'ne yönelmiş bir tehdit gibi algılamıştı.

"Saçma," diyerek kendini savundu. "Dengesini yitirmiş bir adamın sözlerine dayanarak, Dedenize karşı..."

Fazilet atılarak sözlerini kesti:

"Belki. Ama yazdıklarınıza bakılırsa çok soyut, bu nedenle de çok karmaşık bir beyniniz var. Muhayyileniz geniş; bu da bence yeteri kadar tehlikeli bir özellik. Ebuzziya Bey'i camide gördünüz, öksürüğünü ileri sürerek peşine takıldınız, telefon numarasını buldunuz ve yalan söyleyip ona yaklaştınız." Ayağa kalkmadan ekledi: "Ona nasıl baktığınızı gördüm. Ama kararlıyım; benimle işi bitinceye kadar Ebuzziya Bey'i koruyacağım."

Artık gitmesi gerektiğini anlatmak isteyen Fazilet'i izleyerek ayağa kalktı.

"Ya sevgi? Onu sevip sevmediğinizi ya da sevebileceğinizi hiç düşündünüz mü? Bence o yaşlı adamı sevmeye çalışmak çok daha anlaşılır ve kabul edilebilir bir neden olurdu."

"Hayır," dedi Fazilet, sabırsız bir sesle. "Kusurlarını ve zaaflarını unutup onu beynindekiler için korumak ve saygı duymak, bence her an değişmeye, yitirilmeye açık bir sevgiden daha tutarlı bir davranış."

Sonra elini uzattı. Bu sevgiyi hiç tatmamış birinin duru ama eksik yargısıydı. Hiçbir açıklamanın kadının fikrini değiştirmeyeceğini bilerek onu bekleyen eli sıktı.

Dışarıda sıcak, güneş batımından sonraki serinliğe teslim olmak üzereydi. Cebindeki paraları yoklayarak adımlarını açtı.

- 3 -

Hülya'nın ziline uzanırken, kapıcı, yöneticinin dairesinden çıkmış, aşağıya iniyordu. Adamın yüzündeki yarısı içten, öteki yarısı ikiyüzlü ve kararsız gülümsemeye karşılık vermeden geçmesi için yana çekildi. Kapının ilk çalışında açılmayacağını biliyordu; ikinci kez çalmadan Kâzım Efendi'nin zemin kata inmesini bekledi.

Yanılmıştı; kapı ikinci çalışından önce açıldı. Hülya dışarıya çıkmak üzere giyinmişti. Elbisesinin garipliğine karşılık, bedenini bu denli az örten kumaşla nasıl olup da giyinik olduğu duygusunu uyandırmayı başardığını düşündü. Keskin parfüm kokusu sesinden önce ulaştı.

"Ooo! Bakın kim gelmiş. Girsenize."

Kısa bir kararsızlıktan sonra genç kadının –biçimli olduğunu şimdi fark ediyordu– göğüslerine bakmamaya çalışarak içeriye girdi.

"İyi akşamlar."

Hülya kapıyı kapatıp o salonun ortasına yürüyünceye kadar konuşmadı. Sanki bir şey söylemeden önce kaçmayacağından emin olmak ister gibi, hareket etmeden durmasını bekliyordu.

"İyi akşamlar." Hülya'ya karşılık vermedi. Eteği düşündü-

günden de kısaydı. Bakışlarını yüzünde tutmaya çalıştı. "Ben bu akşam da dolu olacağınızı sanmıştım."

Kadının neyi ima ettiğine aldırmadan cebindeki zarfı çıkardı. "Bu borcum. Teşekkür ederim."

Elini uzattığında Hülya'nın –içeri girdiğinde yerinde olan ama şimdi birden geri çekilen özgüvenin bıraktığı boşlukla– çirkinleşen yüzüyle karşılaştı. Şaşırmasına kalmadan, hakarete uğramış gibi titreyen, öfkeli sesi kulaklarını doldurdu.

"O mu verdi?"

Kımıldamadan genç kadının, hayal kırıklığının kışkırttığı öfkesiyle yanına gelmesini izledi. Yüzü, çekici ve yarı çıplak bedeninden kopmuş, yeniden kaba çizgilerin biçimlendirdiği sıradanlığa geri dönmüştü. Birden, sabah uyandığında da böyle göründüğünü düşündü.

Hülya zarfı alırken önceki gün incitilmiş kadından çok farklıydı.

"İki milyon iki yüz elli bin lira." Parayı geri uzattı. "Biliyor musun, bu parayı bazen bir gecede kazanıyorum ben." Sonra zarfı küçümser bir ifadeyle göğüs cebine sıkıştırdı. "Al, ben başka kadınlardan aldığın parayı istemiyorum."

Hülya'nın neredeyse onu iten elini tutup aşağıya çekti.

"Başka kadın mı, o da kim?"

Hülya bir erkeği andıran sert bir hareketle kolunu parmaklarından kurtarıp geriye çekildi. Garip bir şekilde yaktığı sigara, kılığını bütünleyen bir aksesuvar gibi öfkesini tamamlıyordu.

"Dün bütün gece yanında kalan o züppe, kendini beğenmiş." Anlamadığını fark edince yüzünü inceltmeyen, alaycı bir ifadeyle açıkladı: "Cem'in kardeşi. Bari yatakta iyi miydi? Ne o, neden sustun? Bak aslanım, öyle karılar yatakta beş para etmezler; ölü gibi yatıp beklerler. Oysa beni alsaydın koynuna, sana..."

"Sus!"

Sesi ne alçak ne de öfkeliydi; ama Hülya sustu. Bir süre giderek büyüyen ve biçimini yitiren gözlerle, zarfı göğüs cebinden çıkarıp tekrar sehpanın üzerine bırakışını izledi.

"Yoksa..."

"Bunu al ve bir daha sakın böyle bağırma bana. Anladın mı? Peşimde dolaşıp başıma bela olmandan bıktım."

"Onunla yatmadın, değil mi?"

Boğazında sıcaklığını hissettiği öfkeyi bastırmaya çalışarak, karşısında giderek savunmasız ve korkak bir kadına dönüşen Hülya'yı süzdü. Şimdi ırzına geçildiği o an gibi çaresiz, teslimiyete yakındı. Ağlayacaktı.

Çabucak, "Hayır," dedi. "Bu parayı sesini duyduğun o daktilo kazandı. Anladın mı? Artık beni..."

Sözlerini tamamlayamadı. Hülya sürekli seyrettiği filmlerdeki hayran olduğu kadın oyuncu gibi birden ileriye atılmış ve parmaklarıyla dudaklarını kapamıştı.

"Tamam, vallahi de, billahi de, ekmek Kuran çarpsın ki bir daha sana bağırmayacağım."

Sözlerini bitirince utanmış gibi geri çekildi. Hareketleri içten ve gerçekti, ama onu yatıştıran duygunun –çoktan yitirdiği– utançtan çok korktuğu kadının rekabetinden kurtulmak olduğunu biliyordu.

Yorulmuştu, kapıya doğru yürüdü.

"Ne olur gitme!" Daha geriye dönmeden Hülya yanında belirmişti. "Cem aldattı beni." Sonra eliyle onu kolundan tutup bir solukta anlattı: "Dün gece saat ona doğru telefon edip senin Nil'i eve getireceğini söyledi. Camdan baktım, birlikte geldiniz; saat tam on bir buçukta. İkide ben çıktığımda hâlâ birlikteydiniz."

Sanki Cem'den söz ederse onu orada sonsuza kadar tutabileceğini biliyordu.

"Başka neler söyledi?"

"Sözde sen Nil'e âşık oluyormuşsun. Onu eski sevgiline benzetiyormuşsun da ondan. Yakında birlikte gidecekmişsiniz." Kolunu Hülya'nın sahiplenmeye hazır, güçlü elinden kurtardı.

"Artık gitmeliyim."

"Dur!" Hülya sesini yükseltmekten kaçınarak, ama dimdik bakmaktan vazgeçmeden ekledi:

"Bana evlenme teklif etti."

"Evlenme mi? Kim?"

"Cem."

Delirmişti. Bir an kim, diye mırıldandı. Hülya mı, yoksa Cem mi?

"Sen ne dedin?"

"Hiç!" Sonra "hiç"ten daha fazlasını söyledi: 'Düşünürüz,' dedim."

Hülya, sözlerini bitirir bitirmez karşısındaki adamın sabrının sonuna varmak üzere olduğunu anlamış gibi geri çekildi. Artık sözleri sayıklar gibi kesik ve tutarsızdı.

"Peki, peki, kızma... Halit aradı, yarın gidiyoruz... Bir daha Cem'le konuşmayacağım..."

Kapıyı açtı, ama Halit'le nereye gideceğini sormadı. Onlarla gitmeyecekti; o küçük kızı görmek istemiyordu.

Dışarı çıktı. Yetimhanelerden nefret ediyorum, diye mırıldandı. Sonra önceki geceyi hatırladı. Kurduğu tuzağa düşmemişti, ama Cem bir avcı sabrıyla hâlâ peşindeydi, hissediyordu.

- 4 -

Adının "K" ile başladığını unutarak, "K" harfinden kusacağını hissedinceye kadar ansiklopedinin sayfalarını çevirerek okudu, çoğunu kullanmayacağı notlar aldı. "K" bölümü bir karabasana dönüştüğünde çoktan boşaldığını bildiği pakete uzanarak, olmayan sigarayı aradı. Sırtı, yıllarca önce sıkıyönetim mahkemesinde, arkalıksız bir taburede günlerce oturduğu zamanki gibi sürekli yer değiştiren bir ağrıyla parçalanıyordu.

Saate bakıp ayağa kalktı. Gece yarısına yakışan bir serinlik, odayı yazdan sonbahara taşımıştı. Belini, ağrıyı esneterek arkaya doğru bükmeye çalıştı ama kramp bu kez bir bıçak gibi keskinleşip ense kökünü doğradı. Pencereyi kapattı. Sigara! Belki salondaki masanın çekmecesinde bulabilirdi. Işığı söndürüp koridoru geçti. Salondaki eşyaları sokaktaki lambaların ışığı ile loş bir aydınlığın içinde koyu gölgeler halinde seçilebiliyordu. Çekmeceyi el yordamıyla çekip kurumuş, içi boşalmış sigarala-

rı çıkarıp masanın üstüne bıraktı. Dört, üç buçuk sigara; birini yakıp karşıya baktı.

Aylarca Ayşe'nin, dün gece de Nil'in oturduğu koltuk tam karşısında, sanki oturmasını bekler gibi davetkâr bir karanlığın içindeydi. Yürüyüp kendi koltuğuna oturdu.

"Seni seviyorum."

Dünyayı yeniden şekillendiren, en koyu kış gecesini bile anında bahara çeviren o iki sözcüğü, ancak onun duyabileceği bir tonda, sanki kendi kendine konuşan birinin itirafını andıran bir fısıltıyla söylerdi Ayşe o koltuğa oturduğunda. İşten yeni gelmişse elinde bir kadeh, sevişme sonrası duştan çıkmışsa gözlerinde –karanlıktaki ölgün ışıkların odaklanarak parlak yıldızlara dönüştüğü– parıltılar olurdu. Bir süre konuşmadan birbirlerini süzerler ve ardından "*son düşüncesiyle*" ürperirlerdi. Şimdi aylar süren beraberliklerinin, üstü hep örtülü tutulmuş ama gizlenememiş bir terk edilme korkusuyla, inatçı bir kararlılık arasında sıkıştığının bilincine varıyordu. Onu ilk kez öptüğünde, Ayşe ilk kez âşık olduğunu ona itiraf ettiğinde ve ilk kez seviştiklerinde kulakları hep aynı, çaresiz ve umuttan yoksun fısıltıyla dolmamış mıydı? "*Ama önünde sonunda ayrılacağız.*" O zamanlar o sözcüklerin bir pişmanlığın ifadesi mi olduğunun, yoksa yitirmekten çok korktuğu –sonunda yitirmediğini kanıtladığı– kararlılığını uyarmak için mi söylendiğinin üstünde pek durmamıştı. Çünkü iki deri koltuğun arasına sıkışan dünya, her türlü kuşkuya karşı koyacak kadar gerçek ve inançla sağlamlaştırılmış, katıksız bir beraberliği içine alacak kadar da geniş değil miydi? Birbirlerinin hayatından çaldıklarının hep bilincinde oldukları, belki de bu nedenle daha keskin tat aldıkları o saatler, öylesine gerçek ve ikisine aitti ki, o sözcüklerin, beyninin derinliklerinde bir yerde büyüttüğü, ura benzeyen korkuyu her seferinde unuturdu. Oysa Ayşe'yi ilk kez başkalarının yanında gördüğünde onu –söylediği gibi– önünde sonunda yitireceğini hissetmişti. Bağımsız, geleceğe ait ve sevgilisinden çok, başka birine benzeyen güzel, çekici kadını uzun uzun seyretmiş ve çevresinde büyük bir uyumla dönen somut dünyayı şaşkın gözlerle izlemişti. O ge-

ce Ayşe, şimdi karşısında duran boş koltukta otururken, uzun süren sessizliğin içinde yolunu yitirmiş bir çocuk içgüdüsüyle, elini uzatıp onu dizlerinin dibine çağırmış ve sevdiği erkeğin, kucağına bıraktığı başını –onu avutmaktan çok kendi korkusunu yatıştırmak ister gibi– sabırla okşarken birden saçlarından tutup, boyun eğmesini isteyen bir sesle, *"Anlat,"* diye fısıldamıştı. *"Anlat!"* Korkuyla irkilmiş, saçlarını Ayşe'nin ellerinden kurtarmayı düşünürken gözlerindeki tanıdık yıldızları görünce yatışmış ve tekrar sahip olmayı bilen ellerine terk etmişti başını. *"Ne oldu?"* Ayşe'nin baharı andıran bir kokuyla sarılı nemli dizlerini öpmüş ama yanıt vermemişti. 1971'de yüzünü –gözleri bağlı olduğu için hiç göremediği– ancak ellerinin dokunuşundan ve sesindeki doyumsuzluktan boyunu kestirebildiği, o bodur işkencecinin, ensesindeki saçları nasıl yolduğunu, "*anlat*," sözcüğünü hep "*ulan*"ın izlediğini ve bu iki sözcüğün elektrik şoku anlamına geldiğini söylememiş, yalnızca, "*Sesler*," diye mırıldanmıştı. *"Sesler?"* Başka çaresi yoktu, başını Ayşe'nin ellerine terk edip dizlerindeki o buğuyu öpücüklerle içerken anlatmıştı insan sesinin gizlerini. Gözleri uzun süre bağlı kalan birinin giderek karşısındakinin sesinden, o kişinin boyunu, hatta yüzünü çıkarabileceğine bir türlü inanmak istememişti Ayşe. O, bir sesin, olsa olsa sahibinin cinsiyetini ve yaşını ele vereceğine inananlardandı. Oysa işkence gören birinin sesi, hem cinsiyetini hem de yaşını yitirirdi. Kadın sesi boğuklaşıp bir erkek bağırışına, erkek acısı ise umutsuz bir kadın haykırışına, yaşlı bir ses, tiz ve genç bir çığlığa dönüşebilirdi. Ama bunları Ayşe'ye anlatmak mümkün değildi. O işkenceyi yalnızca bir sözcük olarak tanıyordu. Yine de dizlerini minnetle öpmüştü Ayşe'nin. Varlığı, hayatı boyunca hep peşinde onu izlemiş olan ölüm duygusunu yok ediyor, uykularını ondan çalan anılarının –aslında hepsi kâbustu– üstünü, onları yok etmeden örtüyordu,

"*Anılar hayatın en kalıcı ve en gerçek yönleridir...*" Bu sözler kime aitti? Hatırlamıyordu, ama cümleyi Ayşe'ye tekrarladığında, ona ait olmadığı için neredeyse kıskançlığı çağrıştıran bir merakla sorguladığı geçmişini bütün ayrıntılarıyla öğrenmek-

ten vazgeçmişti. Sevdiği erkeği onun gözünde çekici kılan iki şey vardı: Biri, gölgelerle kaplı, –kendisinin hiç kapılmadığı– serüvenlerle dolu geçmişi, ötekisi ise yazdıklarıydı. Ama başını, dizlerinden uzaklaştırmasına izin vermediği erkeğin bu iki özelliğini birbirine tutturan bağın anılar olduğunu çok çabuk keşfetmiş ve tanıdığı öteki kadınların aksine, anılarına kusursuz bir saygı göstermişti. Yine de Ayşe'nin zaman zaman, sayısız kez okuduğu kitaplarından birinin satır aralarında bulduğu izleri merakla soruşturup peşine düştüğünü, o izlerin ardındakileri keşfetmemek için kendini zorlukla kontrol ettiğini, çoğu kez ayrıntıları varsayımlarla tamamladığını hatırlıyordu. Özellikle öteki kadınlar konusunda ele vermekten kaçındığı, vakur ama inatçı bir dikkati vardı. Böyle anlarda yavaşça yaklaşır ve onun açıklamasını beklerdi. Başka bir kadın için söylenmiş hiçbir sözcük, hiçbir benzetme ya da tanım, ona ait olanlardan daha özgün ve daha içten olamazdı. Kendine güveni –bu zaman zaman karşısındakini sinirlendirecek kadar belirginleşirdi– öylesine güçlüydü ki, sevdiği adamın kendisinden önce tanıdığı kadınların fotoğraflarını hiç görmek istememiş, sormamıştı. Ama kitaplarının içindeki binlerce satırın arasında bir başka kadının küçük parmağı için yazıldığını düşündüğü bir cümle için çıldırabilirdi. Genellikle somut biri olmasına karşın, kıskançlığı o denli soyuttu. Güldü; şimdi onu büyüleyici bir kadın yapan özelliklerinden birisinin de bu zıtlıklar olduğunu kavrıyordu. Bu zıtlık zaman zaman onu doygun bir mutluluk ile öfkeye gebe bir mutsuzluğun arasına sıkıştırsa da, Ayşe'yi hep benzersiz kılmıştı. Ayşe, aşkı fizikî boyutundan ayırıp duygusal olarak sindirebilen, sevginin özsuyunu gerekirse kendi başına içebilen bir yeteneğin sahibiydi. Oysa sevdiği adam, içinde boğulduğunu hissettiği aşkta, –hayatın başka değerleri için de yitirdiğini bildiği– ölçülü olma duygusunun eksikliğiyle kıvranıyordu: Sonuna kadar varmayı hayal ettiği paylaşma isteği ve uyuşturucu bağımlılığını hatırlatan bir özlem duygusu. Ayşe'den ayrıldığı anda onu delice özlüyor, başkalarıyla birlikte olduğunu düşündüğünde de onu paylaşmak zorunda kalmaktan, acıya kadar tırmanan bir duyguyla kıvranıyordu. Aslında

sıradan bir erkeği kusursuz bir âşık yapabilecek bu özelliklerinin, giderek birer kişilik kusuruna dönüştüğünü Ayşe'den önce kendisi fark etmişti. Ama bu keşif, yine de hep hissettiği o doyumsuzluğun zamanla derin bir yaraya dönüşmesini engelleyememişti. Beraberlikleri yedinci ayını doldururken –dışarıda mevsimi değiştiren badem ağacının çiçekleri birkaç günlüktü– Ayşe, çoktan tartışmaya dönüşen uzun konuşmayı elinin bir işaretiyle birden kesmiş ve ilk kez şikâyet eden, bıkkın bir sesle, *"Benden ne istiyorsun?"* diye sorarak, onu şimdi bile hatırladığı yoğun bir utançla yüz yüze bırakmıştı. Verecek yanıtı da, istediği bir şey de yoktu; peşinde olduğu, "*istenilen*," değil, "*karşılıksız verilip, paylaşılandı*." Aslında mutsuzluğunun kaynağı, Ayşe'nin onu kendisi kadar –delice– özlememesi ve istememesi değil miydi? Eşitsizliğe katlanamıyordu; aşk denen serüvenin dar ve dolambaçlı patikalarında yol alan kadın ve erkeğin istekleri aynı yoğunlukta değilse sonuç eşitsizlikti. Bu aşk konusunda sonradan öğreneceği –sayısız– gerçeklerden ilki, belki de bu yüzden en yaralayıcısıydı. Sonuncu ders ise aşk acısının önünde sonunda bir ura dönüştüğü ve bu urun aslında bir kişilik kusurundan başka bir şey olmadığıydı. Ayşe bıkkın sesle sorduğu sorudan sonra bir süre beklemiş, ardından açmak üzere olduğu kapıya uzanmadan eğilip –kendisinin bir türlü duymadığı kokusunu içine çekmek için– onu her zaman yaptığı gibi boynundan öpmüştü. Göğsünü yarıp yüreğini çıkartmak ve acılardan kurtulmak fikri aklına ilk kez orada, bir yandan Ayşe'nin basamaklarda uzaklaşan ayak seslerini dinlerken, bir yandan da boynundaki ruj izini sildiği o anda gelmişti. Neden sonra kapıdan ayrılıp salona geldiğinde, başını döndüren duygunun, o zamana kadar cümlelerinde sayısız kez kullandığı "*hayal kırıklığı*"nın en katıksızı olduğunu fark etmişti. Hayal kırıklığı! Bu, tek –belki de iki– sözcüğün ardında nelerin gizlendiğini keşfetmek bir âşık için pahalı bir yitiriş, ama bir yazar olarak da bedelini oldukça ucuz ödediği bir ödüldü.

Elindeki –çoktan sönmüş– sigarayı kül tablasına bıraktı, pencereye yürüdü. Gökyüzü ıssızdı, dün geceki ay ortalıkta görünmüyordu. Sokak lambalarının ışıklarının ulaşmadığı çatılar

sokağın bir ucundan ötekine, kırık bir koyulukla örtülmüştü. Odaya dönüp çalışması gerektiğini düşündü, ama "K" harfi geçit vermez bir kaleye benziyordu. İkinci sigarayı yakıp kendisinden çok Ayşe'ye ait olan masaya yürüdü. Kaset hâlâ yerindeydi. Fazilet'i hatırlamadan düğmeye bastı. Bir süre oyalandıktan sonra üstü deri kaplı o deftere, direnmeyi düşünmeden uzandı. Sonunda nasılsa yenileceğini bildiği bir gerginliği göze almayacaktı. Koltuğa otururken, o büyülü tını direnmenin boşluğunu anlatmak istercesine salonu bir tül gibi dalgalandırıyordu. Defteri alıp rastgele bir sayfayı açtı.

Uzak ufukta yalnız bir yürek,
Açılır denize yelken kürek.

Enstrümantal koro yükselirken başı dönmeye başlamıştı bile. Ayşe'nin *"Hiç şiir yazmadın mı?"* sorusuyla başlayan ve Kasımla, Eylül arasında yazdığı onlarca şiirin hepsini bir kez daha okuyacağını biliyordu.

- 5 -

Domuzburnu'nun gölgesinin üstüne bir örtü gibi yayıldığı derin sulara daldığında, hiçbir şeyin o kadar koyu ve yoğun karanlıkla kaplı olamayacağını düşünmüştü. Yorkshire'lı kız, altı yedi metre yukarıda, suyun üstünde garip hareketlerle can çekişen küçük bir balığı andırıyordu. Ciğerlerindeki hava tükenince bir an kararsızlıkla içinde sallanmış, sonra derinlerde onu bekleyen öksürüklü yaşlı adamın yerine, yukarıya, yaşama içgüdüsünün uzantısı cinsel hazza doğru yüzmüştü. Tam kıza dokunacağı anda hatırlamıştı: O yaşlı adamın evin uzak köşesinde gizlenen odası daha karanlıktı. Geriye, dibe dönmeye çalışmış, ama gücü tükenmişti. Yukarıda, yaşamsallığını ancak yitirdiğinde kavradığı hava ve gülümseyen, çilli, soluk bir yüz vardı. *"Hello love!"*[1] *"Hello...Hadi, şu deli adamın kayasına*

1 Merhaba tatlım.

doğru yüzelim!"..., "Benim Babam yok. Ya Annen! O da, beni doğururken ölmüş... Poor boy, What a pity.[1] *Babamı o yaşlı, öksürüklü adam öldürdü. I don't understand what you are saying."*[2] *O yaşlı adam Dedem ölünce Babaannem'in yanına gelmiş. "How old is your grandmother?"*[3] *Babaannem'in yaşı yok. Ama onun Babam'dan daha genç olduğunu biliyorum; çünkü Babam ondan önce öldü. Babam bir anti-faşistti. Nazilere karşı Yunan direnişçileriyle birlikte döğüştü. "Oh come on, I don't believe you."*[4] *1942'de burada, bu kayanın dibinde bir İngiliz hemşireyle sevişmiş, bunu biliyor muydun? "Who taught you kissing."*[5] *Çamaşırhanedeki kadın. Göğüs uçlarını hafifçe ısırmamı isterdi. "Easy, be nice boy..."*[6] *"Acaba adı neydi?" "Whose?"*[7] *"Sen o hemşiresin." "Are you drunk my little darling, I am a student, remember?"*[8] *Ben küçük değilim, 1944'de yetişkin bir anti-faşisttim ben. Gülme, ben Babam kadar yaşlıyım, sen de o hemşire kadar genç. "O my god; you are little, but you know how to do it."*[9]

Keskin bir zil sesi, uyku ile dalgınlık arasında gidip gelen, zamanı yitirmiş düşüncelerini parçaladı. Sıçrayarak ayağa kalktı. Zil ikinci kez tekrarlanıncaya kadar kapıya yürüdü. Bilinci yirmi beş yıl önce varmak üzere olduğu cinsel hazla, derin bir koyuluğun arasında sıkışmış kalmıştı. Hayır, ses telefondan geliyordu.

Kendini telefonun önünde buldu.

"Alo!"

Daha sessizlik bitmeden parmaklarını uyuşturan titreşimlerden öteki uçtaki Cem'in varlığını hissetmişti.

"Hemen buraya gelin!"

Şaşkınlıkla irkildi. Çok uzun zamandır böylesine metalik, is-

1 Zavallı çocuk, ne yazık.

2 Ne dediğini anlamıyorum.

3 Babaannen kaç yaşında?

4 Hadi, sana inanmıyorum.

5 Sana öpüşmesini kim öğretti?

6 Yavaş; uslu bir çocuk ol.

7 Kimin?

8 Sarhoş musun küçük sevgilim, ben öğrenciyim, hatırladın mı?

9 Aman Tanrım. Küçüksün, ama nasıl yapılır, biliyorsun.

tediğini yaptıracağından emin bir ses duymamıştı. Yutkundu; kararsızlıktan çok kaçma isteğiydi onu dilsizleştiren.

Ses tekrarlanırken telefonu kapatmayı düşündü.

"Hemen gelin!"

Ne telefonu kapattı ne de hattın öteki ucundaki saldırgan sese karşılık verebildi.

"Gelin!"

Nereye, niçin? Zorlukla dilini oynattı. Bir süre Cem'in konuşmasını bekledi. Sonra sorularının korkuyla bastırılmış, sözcüklere dönüşmeyen birer düşünce olduğunu kavrayınca bağırdı.

"Ne istiyorsun benden?"

Karşı taraftan soğuk –ama bu kez alaycı– bir kahkaha yükselince ele verdiği korkusunun utancıyla ürperdi.

"Bardacık Sok..."

Cem, geleceğinden emin bir sesle sözlerini bitirip adresi tekrarlamadan telefonu kapattı. Yüreğinin vuruşunu nefes borusunda hissederek bir süre masanın başında, 1969'da, bir tepedeki mağarada bıraktığı o duyguyla ürpererek bekledi. Tehlike yaklaşıyordu, ölmemek için öldürmek zorundaydı. Saçmalıyorum, diye mırıldandı. Tehdit, silahlı birinden değil, kıskanç bir erkekten geliyordu. Koluna baktı, kasları düşüncelerinden daha tedirgindi; şimdiden kaskatı kesilmişti. Eğilip bilinçsiz bir hareketle, gitmeyeceğini tekrarlayarak adresi küçük bir kâğıt parçasının üstüne yazdı. Gitmeyecekti, gitmeyecekti. Doğrulunca korkuyla elini gömleğine götürdü. Yanılmamıştı, Şeria Irmağı'nın yakınlarındaki o taşlı bölgede bütün gece süren yürüyüş boyunca bedenini ikinci bir deri gibi saran ter, yirmi iki yıldır kurumamış gibi sırılsıklam, göğsündeydi.

Hızlı adımlarla, sanki masanın yanından ayrılırsa olacaklara engel olabilirmiş gibi koltuğa geri dönüp oturdu. Bedeni, beynine karşı koyuyordu. Odada biri varmış ve duymasını engellemek istiyormuş gibi alçak bir sesle, "Hayır," diye mırıldandı. O sandığı açmamalıydı. Birden ayağa fırladı. Yalnızca Ayşe; evet, o yardım edebilirdi. Ahizeyi kaldırıp numarayı çevirdi. Gitmeyecekti. Omzuna saplanan ağrının yok ettiği sol kolunu panto-

lonunun cebine sokarak bekledi. Numara hemen düştü, ama zil dört kez çalmasına rağmen, hat açılmadı. Kapatmayı düşünürken mekanik bir sesten sonra, Ayşe'yi karşısında buldu. Telesekreterdeki sesi evde olmadığını, sinyalden sonra not bırakmasını istiyordu. "Benim," diye mırıldandı. "Yalnızca konuşmak istemiştim." Ahizeyi yerine bırakıp saate baktı. Gece yarısı! "*Dışarıda*," diye seslendi, salonda onu dinlediğini düşündüğü kişiye. "*Yalnızca bir iş yemeği...*" Bakışları Cem'in verdiği adresi yazdığı kâğıda rastlayınca alıp avucunda buruşturarak yere fırlattı. Gitmeyecekti. Tedirginliği yorgunluğundandı. Yanılıyordu, evin dibindeki o küçük odada, kitapların, gazetelerin, eski eşyaların altındaki sandığa doğru çekiliyordu. Tedirginlik değildi bu; pencereye doğru yürüyüp sağ koluyla pervaza tutundu. Aynı anda telefon tekrar çaldı. Hızla geri döndü. Ama masanın üstündeki telefon sessizdi. Ses tekrarlanınca sesin alt kattan, Hülya'nın telefonundan geldiğini fark etti. Sevinçle titredi, kapıya koşup kendini merdivenlere attı. Hülya onu oyalayabilirdi. Zile uzandı. İçerideki telefon yeniden, zille aynı anda çaldı. Ancak birkaç dakika sonra içerideki telefonun sustuğunu, üst kattaki meraklı yöneticinin kapısının açıldığını, parmağının ise hâlâ zilin üstünde olduğunu fark etti. Parmağını çekti. O da yoktu.

Yavaş adımlarla basamakları teker teker sayarak üst kata çıktı. İçeri girip açık kapıyı kapattı. Telefonun sesini ancak salona girince duydu. Çalan bu kez onunkiydi. Ayşe? Kısa süren bir umutla masaya atıldı. Ama ahizeyi kaldırırken midesi yine aynı duyguyla kasılmıştı.

"Önünde sonunda benimle karşılaşacaksınız. Yerinizde olsam hemen gelirdim."

"Neden peşimi bırakmıyorsun?"

Devam etmeden sustu. Sesi, insana özgü özelliklerini yitirmişti. Yutkundu, boğazındaki yumruğu yutamadı. Emindi; korkuyordu. Elini cebinden çıkarıp alnından gözlerinin çukurlarına akan teri silmeye çalıştı; başaramadı. Kolu hâlâ omzundan kopuktu.

"Bence geleceksiniz. Korksanız da geleceksiniz."

Cem sözlerini bitirir bitirmez telefonu kapattı.

Korksanız da... korksanız da... korksanız da... Birkaç dakika boyunca yakınında patlayan el bombasının şarapnel parçaları gibi salona dağılan sözcüğün, gövdesini delip geçtiğini, utancın ağırlığını tekrar yüreğinde hissettiğini fark etti. Haklıydı. Önünde sonunda korkuyla bir kez daha karşılaşacaktı. Beyniyle daha ne kadar karşı koyabilirdi gitme isteğine. Yüreği reddediyor, ama bedeni önündeki tehlikeyi hissetmiş gibi aklı ve duygularından bağımsız, tepki gösteriyor, hazırlanıyordu. Geçmiş, özlediğim bu değil, diye düşündü. Yere eğildi; adresi yazdığı buruşmuş kâğıt, koyu halının üstünde sanki salon aydınlıkmış gibi bembeyaz parlıyordu. Alıp cebine koydu. Tekrar denedi; bu kez yutkunabilmişti. Salondan çıktı.

Kitapları, gazeteleri, Ayşe'nin giderken bıraktığı zarfları, evrak çantalarını, birlikte içtikleri içkilerin ilk şişelerini, eski terliklerini odanın ortasına savurup sandığın kapağına ulaştı. İlk romanının elyazmalarını, dergilerde çıkan yazılarının kopyalarını dikkatle kenara itip dipteki tahta motiflere ulaştı. Babaannesinden kalan mirastan aldığı tek eşya, hiç görmediği Dedesi'nin bir zamanlar gizli bölmesinde altınlarını sakladığı bu sandıktı. Dikkatle, her iki çıkıntıya da aynı anda bastı. Belki de yüz yıldır şaşırtıcı bir biçimde, sayısız kez açılan kapak neredeyse hiç ses çıkarmadan havaya fırladı. Elini uzun dar boşluğa uzatıp zarfı aldı. Dipteki motiflere basıldığında açılan bu gizli bölmeyi Ayşe'ye gösterdiğinde içine birlikte çektirdikleri ilk fotoğrafı koymasını istemişti. Bir an Ayşe'nin mutlu yüzünden yardım istemeyi düşündü ama hemen vazgeçti. Cem'in dediği gibi, önünde sonunda karşılaşmayacaklar mıydı? Zarfı öteki tarafa itip üstü naylonla sarılmış bez torbayı dar girintiden çıkardı. Vazgeçmek için hâlâ vakti olduğunu düşündü. Ayağa kalkıp koridora çıktı, ama salona varmadan duvarın dibine çöker gibi oturdu. Parmakları tekrar canlanmıştı. Elini sol omzuna götürdü. Kramp çözülüyordu. Kolundaki kan, silahın kokusunu almış, tekrar akmaya başlamıştı. Salonda az önce onu izleyen gölge, koridorun başındaymış gibi başını sağa çevirip salladı. "*Silahı kişisel nedenle kullananlar alçaklardır.*" Halit? Murat? Hayır, ikisi de değildi, Ebu-Halid'di. Yir-

mi iki yıl ötede, bir tepenin üstünde delik deşik olmuş Filistinlinin yüzünü hatırlamaya çalıştı. Kan, yüzü de gövdesi gibi kanla kaplıydı. Doğrulmaya çalıştı; başaramadı. Torbadaki silah tonlarca ağırlıktaki bir külçeye dönüşmüştü. Tekrar başını sallayıp, döndü. Gölge yok olmuştu. *Benden ne istiyor?* Aynı anda hem salondaki hem de yatak odasındaki paralel telefon çalmaya başladı. Ayşe! Hayır, Cem'di. Birden, onun bildiğini düşündü. Neden karşılaşmaları gerektiğini başından beri, tanıştıkları o geceden beri biliyordu. Koridorda bir helozon gibi yaylanan zil sesinin arasında iki yana savrulurken torbayı açtı. Parmakları silaha değer değmez kolundaki kramp yok oldu. Doğrulurken beyninden kopup gelen düşünce bütün korkularını silmişti. "*Yağlı, önce temizlemeliyim...*" Yavaşça, yeni öğreniyormuş gibi, yürümeye başladı. 1969'da değil, 1991'deydi. Lazkiye yakınlarındaki bir tepenin yamacında yanan kamp ateşini çevreleyen kalabalığa bakmadan konuşan Ebu-Halid'in sesi giderek uzaklaştı, mutfağa girdiğinde alevlerle birlikte söndü.

- 6 -

Irak İlahi! *Uyan ey gözlerim uyan*. Çöt, kös ve santur. Bilincinin, kulaklarını dolduran melodi ile ceketin altında beline baskı yapan kabzanın arasında gidip geldiğini; şoföre adresi verirken duyduğu madenî sesin bir başkasına aitmiş gibi yabancılaştığını, daha önce sayısız kez geçtiği ıssız semtlerin, yeni bir kentin sokakları kadar yadırgatıcı olduğunu fark ediyor, ama dikkatini bir türlü Cem'e ya da verdiği adrese gidişinin nedeni üzerinde yoğunlaştıramıyordu.

"O nedeni biliyor," diye mırıldandı.

"Bir şey mi söylediniz?"

Bakışlarını boş sokaklardan şoförün ensesine çevirdi. Adamın sağ kulağının yanında hiç saç yoktu. Bu onu güldürdü.

"Duyamadım."

Ancak o zaman soruyu soranın şoför olduğunu fark etti. "Hayır," dedi acele etmeden. "Kendi kendime konuşuyordum."

Şoför kulağının arkasındaki kelliği tepesinden aldığı saçlarla örtüp düzeltirken tekrar dışarıya döndü.

Birkaç dakika sonra kulaklarındaki ezgi sönmeye yüz tuttuğundan, belinde yıllarca önce hep hissettiği o tanıdık basınç, üstünde yalnızlığını vurgulayan karanlıkla sokağın ortasında ayakta dururken buldu kendini. Lambalardan bazıları yanmıyordu; yavaş adımlarla, tek numaralı evlerin bulunduğu kaldırıma yürüdü. On yedi numara da karanlığın içindeydi. Demir kapıyı itti, kapalıydı. Avucunu, dinlendirici bir serinlik duygusu veren yüzeyde gezdirdi. Kilidin iç mandalını açan ucu düğümlü ipi, kapı koluna yakın bir yerde bulup çekti.

Merdivenler dik ve karanlıktı. Alt kattan yükselen yoğun yemek kokusu, neme doymuş havayı burgu gibi delerek üst katlara doğru yükseliyordu. El yordamıyla otomatı bulup yaktı. Işık, içinde bulunduğu mekânı daha da eskitmiş, kirletmişti. Böyle bir yerde ne işi var, diye düşündü. Sigarayı dudaklarından alıp yere attı. Çağrının asıl hedefinin Nil olmadığını bilse, yine gelir miydi? Nil! Birden onu değil, Cem'i önemsediğini hissetti. Avucundaki terleme, kuruyan dudakları, yitirdiği ağırlığı, onu yıllarca önceye, başkalarının varlığına ihtiyaç duyduğu o günlere götürüyordu.

Yirmi bir numaralı daire son katta da yoktu. Yirmi numaralı daireye bakarken aldatıldığını düşündü. Geri dönmeye karar vermek üzereyken birden sahanlığın alt kattakinden daha dar olduğunu fark etti. Boşluğu küçülten fark edilmesi zor, ötekilerden farklı, beyaza, duvarın rengine boyanmış bir kapıydı. Kanadı çekti; içeriye sızan ışıkta yukarıya, çatıya çıkan ahşap bir merdiven, önünde onu bekliyordu. Parmak uçlarına basarak yukarıya tırmandı. Her adım atışında basamaklar gıcırdıyor, içinde karşı konulmaz bir düşme korkusunu büyütüyordu. İkinci kapının önüne gelince durdu. Sahanlık –aslında tek kişinin ayakta durabileceği bir yerdi– ışığın ulaşmadığı, bölünmemiş, tekdüze bir karanlığın içindeydi. Elini arkaya götürerek silah taşıdığı zamanlardan kalma bir refleksle kabzayı aşağıya doğru itti. Ceketini düzeltip –zili bulması imkânsızdı– elini kapıya uzattı.

Kanat, vurmasına kalmadan açıldı. Cem, kapıda, arkasından vuran solgun ışıkla daha da irileşmiş, açığa vurulmuş bir tehdit gibi onu süzüyordu. Geriye çekilmemek için zor tuttu kendini. Karşısında duran adamın belinin üstünü garip bir ışık belirliyordu.

"Demek sonunda gelebildiniz?"

Cem yana çekilmiş, içeriye girmesi için yol açmıştı. Tuzağa düşmek üzere olduğunu hisseden bir hayvan gibi kasları gergin, midesi yanarak içeriye girdi.

Yere bir spot konmuştu ve ancak ışığın vurduğu yerler görülebiliyordu. Arkasında onu izleyen Cem'e bakmamaya çalışarak yürüdü. Çatı katı değil, çatının içindeki bir kattı burası; tavan dibe doğru alçalıyor, bu da içeri girdiğinden beri düşüncelerini ele geçiren tuzak duygusunu daha da artırıyordu. Taban, üstüne yer yer şilteler atılmış koyu renkli kilimlerle kaplıydı. Sağındaki üçgen duvarda gölgelerin içinde kaybolmuş tablolar asılıydı. Işığın yanındaki alçak taburenin üstüne konmuş sininin ortasında yarısı içilmiş bir içki şişesi duruyordu. Derin bir soluk aldı. Tabandan tavana yükselen ahşap dikmeler salonu bölmüş, boşluğu daha da küçültüp bir kafese dönüştürmüştü.

Tepesindeki eğik tavanın ortasında, aysız, karanlık gökyüzünün içinde yüzen yıldızların göründüğü dar pencerenin tam altında durdu. Sanki diri diri gömülmüştü ve ancak o boşluktan yukarıya çıkıp yaşama geri dönebilecekti.

"Sonunda..."

Cem'in sözlerinin gerisini getirmesini boşuna bekledi. Gözlerini pencereden çevirdiğinde onu elinde kadehle kendisini seyrederken buldu. İnanılmayacak kadar gelişmiş kaslarla kaplı göğsü, ışığı çoğaltarak yansıtan kalın bir terle kaplıydı. Geriye çekilirken, yine de gücünü saklamayı başaramayan bu bedende kadınsı bir taraf olduğunu düşünmekten kendini alamadı. Belki de hiç tüyü olmaması, belki de kusursuzluğuydu bu duyguyu uyandıran.

"Benden ne istiyorsunuz?"

Aynı gecede, üçüncü kez aynı soruyu soruyordu. Birden güçsüz ve çaresiz olduğunu hissetti. Peki, neden gelmişti? Bakışla-

rını konuşmaya hazırlanan genç adamın yeşil gözlerine çevirdi.

"Sizi istiyorum; konuşmak, belki de Ayla'nın dediği gibi boy ölçüşmek için."

Genç adamın neredeyse cinsel bir daveti çağrıştıran sözlerindeki vurguyu algılayamadı. Tehlike duygusuyla, belinin arkasında kaslarına batan kabzanın arasına sıkışmış, yalnızca hareketlere duyarlı bir sessizlik içinde kımıldamadan, karşısındaki güçlü bedene bakıyordu.

"Gelin, şöyle oturun!"

Yerinden ayrılmadan ona doğru uzanan eli inceledi. Cem, bir süre bekleyip sonra karşısındaki adamın sessizliğini garipsemiş gibi omuz silkerek ışığın yanındaki şilteye oturdu. Bükülmüş gövdesi, şimdi ayaktakinden daha küçük, daha kabul edilebilirdi. Cem elinde tuttuğu kadehi sininin üstüne bıraktı.

"Sizin de anneniz yok, değil mi?"

Başını sallamakla yetindi. Hâlâ karşısındaki adamın sözlerini tam olarak algılayamıyordu. Sanki o kuru sel yatağında gökyüzünü seyrediyor ve kulağının dibinde mırıldanan Murat'ı, hiç unutmadığı o anı yeniden yaşıyordu.

"Bir zamanlar zeki bir kadın tanımıştım. Ayrılırken bana, annesi olmayanların aslında üçüncü bir cins olduğunu söylemişti. Siz ve ben bu açıdan birbirimize benziyoruz."

Bu korku mu, yoksa başka bir tür hayatın eşiğinde hissedilen pişmanlık ve geri dönme arzusunu bastırma isteği mi? Taşları yerinden oynatmamaya çalışarak yattıkları yerden doğrulurken böyle düşünmüş, ama nedense Murat'a dönüp tek sözcük bile söylememişti. Şimdi aynı duyguyla ürperiyordu. Terleyen avuçlarını, fark ettirmemeye çalışarak pantolonuna sildi.

"Hep öyle ayakta mı duracaksınız?" Cem, onun karşılık vermesini beklemeden devam etti: "Bu yüzden, yani kadın sevgisinin özü olan anne sevgisini hiç tanımamış olmamızdan dolayı, bütün yaşamımız boyunca kadınlarla olan ilişkilerimizde hep temel bir eksiklik olacakmış. Ne dersiniz?"

Sonunda duymuştu onu. Yutkunup babasının da olmadığını hatırlayarak, "Bu yalnızca bir varsayım," dedi.

Boğazı daralmış, nefes borusu küçülmüştü. Konuşurken soluk almakta zorlanıyordu.

"Belki de haklısınız. Önünde sonunda o da bir kadındı. Sözleri gerçekten çok, o andaki hayal kırıklığını yansıtıyor olabilir. Bana çok öfkelendiğini biliyorum." Sözlerini bitirince günlerce susuz kalan birinin özlemiyle kadehindeki içkiyi uzun bir yudumla bitirdi. "Ohh.. Aslında benim hakkımda hep yanıldı. Beni kötü biri sanıyordu. Oysa ben asla kötülük peşinde değilim. Sadece herkes gibi olmaktan nefret ediyorum. Amacım aykırı biri olmak."

Hâlâ terliyordu ve bedenini saran bu ıslaklık ışıkla garip bir aydınlığa dönüşüyordu. Onu geçmişteki çölden geri getiren de bu inanılmaz ışık oyunu oldu. Yutkunarak, boğazındaki sözcükleri ezip anlamlarını değiştiren deliği genişletmeye çalıştı.

"Sıradanlığı aşmanın birinci koşulu bencilliğin tuzağına düşmemektir."

Biçimsiz, garip çatı katını esneten bir kahkaha yükseldi Cem'in dudaklarından. Göğsünde dolaşan ışık şimdi birkaç renge ayrılmıştı.

"Bencilliğin tuzağı ha! Bence bencilin ta kendisi sizsiniz." Gövdesini yeniden irileştiren bir hareketle doğrulmak ister gibi öne doğru eğildi. "Bencilsiniz, çünkü bencil olmadan yaratıcı olunamaz." Sözleri devam ederken hızlı bir hareketle boşalmış kadehini doldurdu. "Biliyor musunuz, sizin sorununuz içten olmamak." Elini bir mızrak gibi ona doğru uzattı. "Beni içi boş, kof bir küçümsemeyle alt edebileceğinizi sanıyorsunuz... Pöh... Benden pek farklı değilsiniz, çünkü sizin de değer yargılarınız yok. Yazdıklarınıza bakın." İçkisini yine o korkutucu susuzlukla, tek hamlede bitirdi. "İnsanın değer yargılarının olmaması gerektiğini en iyi bilenlerden birisiniz. Öyle değil mi? Neden? Çünkü değer yargıları, insanı tutsaklığa, sıradanlığa götüren yolu aydınlatan ışıklardır." Kadehini atar gibi siniye bıraktı. "Güldürmeyin beni; değer yargıları insanın özüne aykırıdır." Kendi sözleriyle heyecanlanıyor, sanki başı dönüyordu. "Neden yazdığınızı hiç düşündünüz mü?"

Karşılık vermeden ve kımıldamadan, Cem'in devam etmesi-

ni bekledi. Yeşil gözleri, içinde kış soğuğunun buz kestiği derin bir çift kuyuyu andırıyordu. Bir narsist, diye düşündü.

"Yazıyorsunuz, çünkü anormalliğinizi bir normallik olarak yaşayabileceğiniz ve ardına gizlenebileceğiniz bir kimlik edinme peşindesiniz." Sözlerine kısa bir ara vererek kimliği açıkladı: "Sanatçı. Ama bence yazmanızın asıl nedeni, anormalliğinizin gizli kaynağı, ölümle yüz yüze gelebilme yeteneğiniz. Ölüm duygusu her zaman yaratıcılığı besleyip büyüten bir ateş değil midir? İşte siz, sahip olduğunuz için utandığınız, katlanamadığınız bu yeteneğinizi yazarak tüketmek, ondan kurtulmak zorundasınız."

Birden onu hafife aldığını, oysa söylediklerinin en az gövdesi kadar ağır olduğunu düşündü. Yine de kendini savunmaya çalıştı:

"Ben ölümü değil, yaşamayı seçtim. Sandığınız kadar da cesur değilim."

Cem, onun konuşmaya karar vermesine sevinmiş gibi dudakları yerine gözlerini geriye iten bir şekilde gülümsedi.

"Ya şu hepsi cesur kahramanlarınız? Yazarından hiçbir iz taşımıyorlar mı?"

"Ben sıradan biriyim," diye karşı koydu. "Olsa olsa, ötekiler gibi, kahramanlarına hayranlık duyan bir yazar." Taşlaşmış omuzlarını silkmeye çalıştı. "Herkes yarattığını sever ve önemser." Artık aralıksız ve derin soluk alabiliyordu. Tavana doğru yükselen havayı ciğerlerine çekip ekledi: "Ama hiçbir süslü cümle ölümü tanımlayamaz; ölüm, ölümdür ve bir cesette somutlaşanı kadar da mide bulandıranı olamaz."

Sözlerini kısa, ancak salonu yeniden eski biçimine dönüştürecek kadar uzun bir sessizlik izledi. Cem, sanki düşüncelerini sıraya sokmak istiyormuş gibi başını ellerinin arasına almış, yüzünü buruşturmuştu.

İlk adımı atıp sırtını dayamayı düşündüğü duvara doğru yürürken Cem'i tekrar duydu.

"Yine de bir gariplik var: Yazdıklarınızla söylediklerinizi çelişkili. Hep cesaret üstüne yazıyorsunuz. Neden? Yoksa bu bir eksikliği gizleme çabası mı? Acaba korkaklığınızı mı örtmek is-

tiyorsunuz?" Birden başını kaldırdı. "Hayır, siz korkak değilsiniz. Kendi cesaretinden söz edenler yalnızca basit insanlardır; belki de bu yüzden." Sesi vardığı sonuçla yükselmiş, neredeyse neşeli bir melodiye dönüşmüştü. "Tabii, siz bu basitlikten kaçınmak için kahramanlarınızı kullanıyorsunuz, öyle değil mi?"

Soru, sırtını dayayamadan duvarın önünde yakaladı onu. Genç adama döndü. Boşunaydı, hiçbir yanıt onun gibi bakan birinin düşüncelerini değiştiremezdi. Sonunda sırtını duvara dayadı. Tabanca oradaydı; kabzasını belinde hissetmek avucunda damlayacak kadar çoğalmış teri kuruttu. Ancak o zaman Nil'i hatırladı. Burada değildi.

"Biliyor musunuz, kitaplarınızı okurken hayatım boyunca hep eksikliğini çekip de, bir türlü adını koyamadığım bir şeyi keşfettim."

Sözlerini birden, sorma sırasının ona geldiğini hissettirecek kadar kararlı bir şekilde kesti. Karşısında neredeyse titreyerek onu bekleyen genç adamın itirafın eşiğine adım adım yaklaşmakta olduğunu hissedebiliyordu. Sonunda kendisinden ne istediğini öğrenebilecekti.

"Keşfettiğiniz neydi?"

"Öldürme isteğimi doyurmamış olduğum. Evet, doğru duydunuz, ben aslında hep birini öldürmeyi istediğimi ancak sizi okuduktan sonra keşfettim."

Sözlerini bitirir bitmez sıçrar gibi doğrularak giriş kapısının yanındaki alçak kitaplığa yürüdü. Birkaç saniye sonra yanına geldiğinde, elinde tuttuğu kitabın kime ait olduğunu biliyordu.

"Dinleyin!" Kitap açıktı ama Cem dümdüz, sanki onu buzdan bir kılıçla öldürmek ister gibi gözlerinin içine bakarak, yıllarca önce yazdıklarını okumadan tekrarlıyordu. "İnsanın yakınında bir yerde öldürebileceği birinin var olduğunu bilmesi baş döndürücü..."

Yalnızca, "Hayır," diyebildi. Nefes borusu yeniden küçülüyordu. "Saçmalık bu..."

"Hayır, değil! Ayla bana çok okunan bir yazar olmadığınızı söylediğinde ne kadar sevindim bilemezsiniz. Sizi çok kimseyle paylaşmamak demekti bu. Yeryüzünde sizi benden daha iyi an-

layan başka birinin varlığına katlanamazdım. Hadi söyleyin, ilk kez ne zaman birini öldürme isteğiyle kavruldunuz?"

Soluksuz kaldığını, başının döndüğünü ve kusacağını hissetti.

"Ne zaman? O kimdi?"

Gözleri kapandı. Çifte, Babaannesi'nin odasındaki yüklüğün duvarındaydı. Fişekler! Torbadaydı.

"Neden gözlerinizi kapattınız? Hadi, hiç olmazsa şu anda benim gibi açık ve içten olun."

Öksürük! Tam ağzına ateş edersem bir daha öksüremez... Hayır!...

Çiftenin sesine karışan çığlıkla gözlerini açtı. Karşısındaki Cem'di.

"O yaşlı adamı da öldüreceksiniz, değil mi? Gelin, itiraf edin! Aslında herkesin öldürmek istediği biri vardır, cesaret ise bunu kabullenebilmektir. İnsanlar neden öldürmeyi bu kadar garipsiyorlar? Sevmek insani bir duyguysa, öldürmek de öyle olmalı. Ben sıradan insanların koyduğu ayrımlara aldıranların budalalar olduğuna inanırım. Öldürmek sizin ve benim gibiler için bir hak."

Dipteki odada yatan o yaşlı, öksürüklü adamı... Şimdi kırılan bardak sesinden sonra olanları da hatırlıyordu. Geri dönmüş, çifteyi seyretmişti...

Birden öne doğru eğilip Cem'i geriye itti. Saçlarından fışkıran ter, alnından bir ırmak gibi düşüp kaşlarının ucundan gözlerine doluyordu. Elini geriye çekmedi; çünkü onu göremiyordu. Ama sesi, sesi hâlâ tam karşısındaydı.

"İkimiz de birbirimize benziyoruz. İkimiz de öldürmek istiyoruz. Şiddete tapıyoruz."

"Hayır," diye inler gibi fısıldadı. "Sen yalnızca kendin için şiddetten yanasın, oysa biz..."

"Yalan!"

Cem'in sesi değil, eli susturdu onu. Onu göremiyordu. Sanki gözlerine dolan ter değil, asitti, gözbebekleri dağlanmıştı.

"Siz kendinizi kandırıyorsunuz. İnandığınız hiçbir şey yok;

hiç de olmadı. Hepsi, sizi öldürmeye götüren, içinizdeki şiddet tutkusunu doyuma ulaştırmaya yönelik davranışlardı."

Gözlerindeki o yakıcı teri siler silmez ileriye doğru atıldı. Kafesi andıran çatı katı, kulaklarında yankılanan çifte sesine karışmış çığlık, burnunu kavuran barut kokusu, midesini ters çeviren bulantı, tenini yüzen ter; dayanamayacaktı, kendini salonun ortasında bağırmaya hazırlanırken buldu.

"Yeter!"

Haykırışı Cem'i susturmuştu. Ama vazgeçmeyecekti. İçki şişesine eğildiğinde Cem tam karşısında, yüzündeki gülümsemeyle, üstünlük kazandığı bu oyunu sonuna kadar götüreceğini anlamasını sağlayacak gibi kararlı, bekliyordu. Sadece biraz bekleyecek, sonra tekrar başlayacaktı.

Kabalığı çağrıştırmayan ışıklı bedeni, göz alıcı teni ve yeşil gözleriyle Yunan ilahlarına benziyordu. Şişeyi dudaklarına götürürken yanında bir kez daha ezildiğini, güçsüzlüğünün bilincine vardığını hissetti. "*Onu öldürebilirim.*" Düşüncenin korkutuculuğuyla bir an soluksuz kaldı. Tabanca belindeydi, kabzasını hissedebiliyordu. Düşünceyi ve barut kokusunu yok etmek için şişeden uzun bir yudum aldı. O yaşlı adamı öldürmemişti, Cem'e de dokunmayacaktı. O anda tekrar Cem'i duydu.

"Saldırganlık ve şiddet, aslında sahip olma içgüdüsünün belirtileriymiş. Ne dersiniz?" Yine yaklaşıyordu, sanki gözleriyle onu doğrayacaktı. "Sizce saldırgan ve şiddete yatkın erkekler daha iyi âşıklar mıdır?"

Yararsızdı. Ne barut kokusu ne de o düşünce yok olmuştu. Şişeyi sininin üstüne bıraktı. Kaçmalıydı.

"Konuşsanıza!"

Söyleyecek bir şeyi yoktu; başını salladı.

"Bilmiyorum."

"Bence bu konuyu sizden daha iyi bilen kimse yoktur." Cem eğilip onun bıraktığı şişeyi aldı. "Nil'e sordum. O söyledi. Sizi çekici kılan, esrarlı görünüşünüzü pekiştiren, sözcüklermiş. Ne tanım ama!" O da şişeden içecekti. Uzun yudumu, vazgeçmeyen, yorulmayan sesi izledi. "Sözcük ustası; karşınızdaki-

nin hayal gücünü ele geçirip hükmetmeyi, ona biçim vermeyi bilen adam."

Artık saldırganlığına, öfkenin yanı sıra alayları da eşlik ediyordu.

"Nil'i büyülemişsiniz. İki yürekli, acıyı öğüten, tutku üstüne çeşitlemeler yapan biri. Ha! Tabii şiir yazdığınızı da unutmamalıyız." Tekrar şişeye döndü. "Farkında mısınız? Hayır, değilsiniz; aslında, siz ve Nil birbirinizi keşfedip baştan çıkarmaya çalışıyorsunuz."

Demek öfkesinin nedeni buydu. Birden rahatladığını hissetti. Gülümsemeye çalışarak başını sallayıp, "Doğru değil bu," diye mırıldandı. "Sorun bu ise yanılıyorsunuz."

"Nil, hiçbir zaman benim için sorun olmadı. Onun önemi Tevfik Bey'in kızı olması. Durun, sözümü kesmeyin. Sizin de Nil'i önemsediğinizi sanmıyorum. Ama o size Ayşe'yi hatırlatıyor, değil mi?"

Arkaya doğru birkaç adım attı. Dakikalardır ayaktaydı ve bir yere uzanmazsa kusacaktı.

"Artık gitmem gerekiyor."

"Size bir önerim var." Artık hiçbir sınır tanımayacak, baş döndürücü ölçüsüzlüğün tadını çıkaracaktı. Yeniden o tuzak duygusuyla irkilirken kolunu tutan güçlü ele baktı. "Bakın, sizinle bir değiş tokuş yapalım. Siz Nil'i alın, karşılığında bana Ayşe'nin adresini verin."

Öğürerek midesinin üstüne kıvrıldı. Cem'in eli koluna kelepçelenmişti; bir an omzunun çıkacağını düşündü. Kulaklarını şişirip sağırlaştıran basınçla doğrulduğunda boğazından yükselerek ağzına dolan yakıcı sıvının öfke olduğunun farkındaydı. Tekrar öğürürken yalvarmayı andıran bir sesle haykırdı:

"O senin kardeşin, bırak beni..."

Devam edemedi. Cem onu sanki havalandırmış, dipteki paravana doğru sürüklüyordu.

"O sadece Tevfik Bey'in kızı." Kurtulmaya çalışınca kolunu arkaya kıvırdı. "Sakin olun. Bence size iyi bir öneride bulundum. Biraz düşünün." Cem'in elinin önünde, iki büklüm savrulurken paravanın arkasındaki kapıyı gördü. "Ayşe İstan-

bul'da, oysa Nil..." Cem kapıyı itmiş, onu korkutucu bir karanlığa sürüklüyordu. "Burada, bakın."

Cem'in ışığı ayarlanabilir halojen lambayı yakışını izledi. Işık yerdeki büyük bir yatağa yönlendirilmişti.

"İşte. Hiç de fena sayılmaz, değil mi?"

Bir an gözlerini kapatıp, midesini kavuran yanmayı artıracağını bildiği şeye bakmamayı düşündü. Ama Cem kendinden emindi.

"Haksız mıyım?"

Yatakta yüzükoyun yatmış kadın –teninin Ayşe'yi hatırlatan beyazlığı ve saçlarının rengi, kimliğini ele veriyordu– yarı çıplaktı. Renkli çarşaf yalnızca sağ kalçasını örtmüştü. Soluğunu tutup Cem'e döndü. Gülümsüyordu. Evet, hiç kuşkusu yoktu, o bir narsistti; ama bunun için kim ayıplayabilirdi onu? Erişilmeyecek kadar yakışıklı ve güçlü görünüyordu. Durumun garipliğini unutarak yatağa döndü. İki erkek, konuşmadan, bir süre kendinden geçmiş uyuyan kadını seyrettiler. Nil'in omuzlarına dağılmış, terden ıslanmış saçlarını, hafifçe çukurlaşan belini, yuvarlak kalçalarını ve gölgelenmiş kızıla çalan tüylerini seyretti. Neden sonra utançla yana döndüğünde Cem'i sessizce, yatağa doğru ilerlerken gördü. Onu bırakmıştı. Kaçabilirim, diye düşündü. Ama kımıldamadı. Gözlerini Nil'in yanına diz çöken Cem'den ayıramıyordu.

"İşte Tevfik Bey'in kızı. Ne komik, hayvanlarda hep erkekler güzeldir; oysa insan türünde güzel olan kadınlar." Sesi sakinleşmiş, fısıltıya dönüşmüştü. "Gelin!"

Yatağa yaklaşmadan onları süzdü. İkisi yan yana, insan türünün belki de en güzel çiftiydi. Başının dönmesine aldırmadan Cem'in yanına diz çöktü. Kardeşi olamaz, kardeşi olamaz, diye mırıldanıyordu. Bir süre soluk almaktan çekinerek Cem'in parmaklarının Nil'in vücudunda gezinişini seyretti. Dudaklarından fışkıran bastırılmış isteği kontrol edemeyeceğini düşündüğünde geç kalmıştı.

"Ayşe."

"Adı Nil; ama sizi Ayşe'ye götürebilir." Cem'in sesi iyice alçalmış, kişiliksiz bir fısıltıya dönüşmüştü. "Ne kadar erişilmez

ve kırılgan görünüyor, değil mi? Elinizi uzatın." Büyülenmiş gibi elini genç kadının beline doğru uzattı. "Evet, kırılgan. Sizde de aynı duyguyu uyandırıyor mu? Parçalamak, kırmak, canını acıtmak için önüne geçilmez bir istek. Bir mıknatıs; etten yapılmış bir mıknatıstır o. Boşuna direnmeye çalışmayın. Kaçamazsınız. Teninde duru, benzersiz hazlar sizi bekliyor."

Mırıldanarak boşuna olduğunu bile bile karşı koymaya çalıştı.

"Acı, acı çekecek."

"Tutku, yani 'passion', Latince 'pati' yani 'acı çekmek' ve Yunanca 'pathos' sözcüklerinden gelir. Bu nedenle aşk ve acı kardeştirler... Dün gece bu sözleri ona siz söylemediniz mi? Bırakın onu düşünmeyi. O bana âşık."

Kaslarını acıtan bir güçle Ayşe'yi ve düşleri bırakıp elini geri çekti. Ayağa kalkacağını hisseden Cem kısa bir kararsızlıktan sonra atılıp tekrar kolunu yakaladı. Genç adamın çıplak bedeninin basıncını hissedince midesi bir kez daha delindi.

"Ne oldu, vazgeçtiniz mi?" Çıldırmıştı, gözleri hiçbir kuşkuya yer bırakmadan anlatıyordu bunu. "Hayır, artık geri dönemezsiniz. Uzanıp öpün onu. İsterseniz canını acıtın. Ayşe'ye onun teniyle, yumuşaklığıyla ulaşın. Ne o, yoksa artık kadınlardan hoşlanmıyor musunuz? Yoksa onu beğenmediniz mi? Ya dün akşamki, sallanarak yürüyen o çıtı pıtı kadın? Tipiniz o mu? Belki de Hülya'yı tercih edersiniz. Ne oldu? Hülya'yı küçümsüyor musunuz? Ona ister fahişe, isterseniz orospu deyin, bedenini yüzlerce kez satmış da olsa Nil'den daha masum, daha temizdir. Biliyorum, çünkü ona dokundum; ona sarılınca kirlerimden arındığımı hissettim. Şu..." Eliyle Nil'i işaret ediyordu. "... kadın onun yanında cansız bir tablo sadece. Ruhu, eti, kiri, günahları olmayan bir azize. Alın, sizin olsun. Bana yapmacıksız orospuları verin." Birden durdu. Sesi söylediklerine inanıyormuş gibi ciddileşmişti. Kolunu tekrar büktü. "Biliyor musunuz, ona evlenme teklif ettim; kabul ederse onunla evleneceğim."

Kıvrılan kolunun ardından, hâlâ kendinden geçmiş bir şekilde uyuyan Nil'e doğru bükülürken direnmeyi bıraktı. Yüzü,

genç kadının terli ama serin sırtına değer değmez, Cem bağırarak devam etti:

"İki saat önce, bu yatakta, çığlık atmaya utanarak beni kullanıyordu. Yüzünde küçümseme vardı ama yine de kardeşiyle sevişmekten utanmadı."

Gözleri utançtan kapanıp Nil'in sırtında çiçek kokularına karışan tuz, burun kemiğini sızlatırken, çıplak bedene doğru itildiğini, boğazının atamadığı çığlıklarla bıçaklandığını hissetti. Gözlerini açtığında Nil –o güne kadar hiç görmediği irilikteki gözlerle– ona bakıyor, bir yandan da çığlık atıyordu. Kurtulmak için doğrulmaya çalıştı, ama bu hareketi Cem'in sıkıca kavradığı, arkaya bükülmüş kolunu itişiyle başının Nil'in çıplak göğüslerinin arasına sıkışmasıyla sonuçlandı.

"Bağırmayı bırak, sevgili kardeşim. Bak, sana hayran olduğun birini getirdim. Hadi, onunla da yat! Çift yüreği olan bu adamı mutlu et!"

Göğüsleri ne yumuşak ne de sertti Nil'in. Bir an Ayşe'yle seviştiğini düşündü. Gülecekti. Nil çığlık atıyor, Cem sayıklar gibi konuşuyor, o ise, omzunun acısını bastıran bir gülme isteğiyle boğuluyordu.

"Günlerdir bunu istiyordun, değil mi sevgili kardeşim? İşte, sana birbirinden muhteşem iki erkek."

Kahkahası hem Cem'i hem de Nil'i susturdu. O kısa sürede sağırlaştığını, bilincinin omzundaki acıdan belindeki silaha aktığını hissetti. Şiddet, sözcük anlamının ötesinde genleriydi şimdi. Omzunu Nil'in üstüne koyup büküldüğü kolunun ekseninde dönerek Cem'in ayaklarının ucuna düştü. Sonra yıllar önce Ebu-Halid'in, unutmazsınız dediği hareketi yaparak, bütün gücüyle dizini ileriye savurdu.

Bir hayvan sesini andıran haykırış, kulaklarındaki perdeyi yırttı. Sallanarak ayağa kalktı. Sol kolu ve omzu yoktu. Başını sallayıp acının kesintiye uğrattığı gerçeklik duygusunu geri almaya çalıştı. Ses? Çömelmiş, iki eliyle kasıklarını tutan Cem'den geliyordu. Acele etmeden, silahı belinden çıkardı. Sonra garip, ürpertiye benzer bir duyguyla durdu. Hatırlıyordu; çifteyi duvardan almıştı. Birazdan onu öldüreceğim, di-

ye düşündü. Önünde savunmasız, her şeyi yapabileceği birinin olması –yazdığı gibi– başını döndürüyordu. Önünde hâlâ haykıran gölgenin önce ağzına, eğilince ensesine, ardından, silahı namlusundan tutup başına vurdu. Yırtılan deri, kırılan diş sesleri midesini yatıştırıyor, kulaklarındaki basıncı hafifletiyordu. Vurduğu her darbenin son olduğunu düşünüyor, ama her seferinde tutsağı olduğu o garip, ama tanıdık duyguya yenik düşüyordu. Midesini bulandıran, öfkesinin soğukkanlı bir öç almaya dönüştüğü düşüncesi oldu. Soluk almak için doğruldu. Cem, iki eliyle dizlerinin üstünde secde eder gibi eğilmiş, başını korumaya çalışıyor, her darbeyle insani özelliğini yitirmiş bir sesle bağırıyordu. Artık Yunan ilahına hiç benzemeyen adamın arkasına dolanıp koyu ve gür saçlarını tutarak onu sırtüstü yere yatırdı. Genç adamın gözleri kapalıydı. Şok, diye düşündü; Ebu-Halid'in, korkudan daha çok çekinmemiz gerekir, dediği şok. Kırılmış bir kukla gibi çöküp dizlerini Cem'in köprücük kemiğinin üstüne bastırdı. Başı, şimdi dizlerinin arasındaydı, sıkarak şeklini yitirmiş yüzü düzeltti. Ağzı? Ağzı kalmamıştı, kanla kaplıydı; görünmüyordu. Sol elinin iki parmağıyla bayılmanın eşiğine gelen adamın burnunu sıktı. Nefes almak istiyorsa ağzını açmak zorundaydı.

Önce kirpikleri açıldı yüzün. Ağzına doğru uzanan namluyu görünce gözleri –bildiği o duyguyla– irileşti. Direnmeye çalıştı, ama yararsızdı; ölüm korkusunun soluktan daha değersiz olduğunu anladığında ağzı açılmış, namlu kalan dişlerinden de kurtulmuştu.

Sanki dişini çekecekmiş gibi elini eğip namluyu Cem'in boğazını hissedinceye kadar ileriye ittirerek bileğini hafifçe yukarıya kaldırdı. Soğancığı parçalanacağı için hiç acı çekmeyecekti. Üstüm kirlenecek, diye düşündü. Dizlerini, ardından başını, sıçrayacak kandan korunmak için geriye çekti. Sonunda kurtulacaktı.

...Tetiğin boşluğunu aldı... Oda artık karanlık değildi, kapı açıktı, dipteki yatak görünüyordu. Çifteyi zorlukla sürükledi. Yataktaki adam hâlâ öksürüyordu. Dış kapının açıldığını duydu. Naciye Kadın! Sergiyi sulamayı bitirmişti. Yüzünü hiç gör-

mediği yatalak adam babasını öldürmüştü az önce. O da... karanlığı ve öksürüğü yok edecek sesi, ardından çığlığı duymak için kulaklarını kabarttı. Her saniye bir öncekini yutup daha da uzuyordu. Zamanın kesinliğini yitirdiğini; esneyip genişlediğini hissetti...

...Çığlığı duyamıyordu. Gözlerini açtı, karşıda titreyen Naciye Kadın değil, Nil'di. Nil! Öksürüklü, yatalak, yaşlı adamı görmek için başını eğdi, o değildi. Yüzünü seçemediği, yarı çıplak bir adamdı sırtüstü yatan. Gençti...

Haykırarak doğruldu. Başı dönüyordu. Tekrar bağırdı. Ama sesini duyamıyordu. Ancak yatağa oturduğunda cinayetin sınırından geri döndüğünü kavrayabildi. Kulaklarına vurdu; sağırlaşmıştı. Elini cebine attı.

İlk sesi sigarayı yarıladığında duydu. İniltiyi bulmak için gözlerini açtığında ağlayanın Nil değil, Cem olduğunu fark etti. Nil! Yana döndü. Genç kadın, ellerini çıplak göğsüne –örtünmekten çok korunmak ister gibi– götürmüştü ve ona değil, Cem'e –sanki onu ilk kez görüyormuş gibi sabit gözlerle– bakıyordu. Duvara dayanmazsa yere düşeceğini düşündü. Sigarayı yere atarak kadına yaklaştı. Elini uzattı; onu görmüyordu. Geri çekmeden elini savurdu. İlk tokat, şoku dağıtacak kadar güçlü değildi. Tekrar vurdu. Bakışları hâlâ sabitti. Nil, üçüncü tokatta önce inledi, sonra giderek şiddetini artıran bir şekilde ağlamaya başladı.

"Kalkıp giyinin!"

Ayağa kalktığında Nil hâlâ yatakta, sanki dilsizmiş gibi sonunu getiremediği sözcükleri damağından kurtarmaya çalışıyordu. Bir süre genç kadının mırıltılarını Cem'in hıçkırıklarından ayırmaya çalıştı. Sonra ikisiyle de ilgilenmeden yandaki kapıya yürüdü.

Yanılmamıştı; kapının ardında küçük bir banyo vardı. Lavaboya eğilirken aynada yüzünü gördü. Soğukkanlı, hatta mutlu görünüyordu. Öğürüp dakikalardır midesinde kabaran tedirginliği, korkuyu ve öfkeyi kustu. Cem haklı mıydı, öldürme isteği bir içgüdü gibi kanına mı işlemişti?

Doğruldu; keşke Nil gibi ağlayabilseydi. Özlediği, dönmeyi

düşlediği geçmiş bu değildi. Hızla odaya geri döndü ve yatağın üstündeki silahı alıp Cem'in yanına diz çöktü.

"Beni duyuyor musun?" Cem başını çevirdi. Duyduğundan emin değildi. Yine de, Nil'e aldırmadan bağırdı: "Al, silah burada! Namluya kurşun sürülü. Dene, karşı koymayacağım; beni öldürebilirsin."

Cem bir an söylediklerini anlamış gibi elini kaldırdı, sonra dehşetle geri çekildi. Şimdi iniltilerine, gösterişli bedenini eğip büken bir titreme de katılmıştı.

"Hayır, hayır..."

Ayağa kalktı. Kimse ona şans tanımadığını söyleyemezdi. Her bencil gibi yüreksizin tekiydi. Şiddet, genlerinde değil, ancak kendinden daha zayıflara yönelttiği sözcüklerdeydi.

Vitesi değiştirirken ya da dönmek için direksiyonu çevirirken kolu omzundan koparılıyormuşçasına ağrıyordu. Yıllardır araba kullanmamıştı; çatıdaki dairede tükettiği gücünden geriye kalanıyla eve ulaşmak için gözlerini açtıkça, kaslarındaki kramp sıçrıyor, beynine batıyordu. Göz ucuyla hâlâ yanında titreyen Nil'e baktı. Cem'i bırakıp doğrulduğunda onu ağlarken bulmuş, zorlukla giydirebilmişti. Ayla'nın telefonunu hatırlamıyordu. Cem'i yatağa yatırdıktan sonra onu salona oturtup rehberden bulduğu numarayı çevirirken, sayıklar gibi, "*Sarhoştum... Bana tecavüz etti*," demiş ve sonra tekrar, art arda yaşadığı iki şoku atlatmasına yardım edecek gözyaşlarına geri dönmüştü.

Birkaç dakika sonra Tunalı Hilmi'ye çıkınca birden yanındaki kadının evini bilmediğini hatırladı. Frene basıp yana döndü.

"Eviniz nerede?"

Nil, sanki uzun süren bir komadan çıkıyormuş gibi gözlerini zorlukla aralayarak ona döndü. Hep hatırlayacağı bir utançla sonuçlanan geceye, gözlerinde odaklaşan şaşkınlığa, bedenini ele geçiren korkuya ve hiçbir zaman unutmayacağı incinmişliğine rağmen hâlâ güzeldi.

Soruyu tekrarladı:

"Eviniz nerede?"

Nil bir süre bilmediği bir dilde konuşuyormuş gibi şaşkınlıkla ona baktı, sonra sıcaklığını yitirmiş bir sesle karşılık verdi:

"Yıkanmak istiyorum."

"Evinizin nerede olduğunu söylerseniz..."

"Yıkanmak istiyorum." Aynı şeyi üçüncü kez tekrarlarken bağırıyordu: "Yıkanmak istiyorum!"

Arabayı zorlukla yeniden hareket ettirdi. Pişmanlık geride kalan geceyi örterken, hareketlerine artık yalnızca bir tek düşünce hükmediyordu: Yalnız kalıp Ayşe'yi aramak. Bir an bunu bağırarak Nil'e söylemeyi düşündü. Ama yararı yoktu; onu duyamazdı, yeni bir sinir krizinin eşiğinden içeri adımını atmıştı bile.

- 7 -

Zorlukla, bir eldivenin içinden çıkarır gibi parmaklarını Nil'in avucundan çekti. Genç kadın, yirmi dakikadır, arada titreme ve hıçkırıklarla sarsılan ama bölünmeyen bir uykunun içindeydi. Komodinin üstündeki ilaç şişesini alıp ışığı kapattı.

Salon karanlık, sessiz ve serindi. Sigarasını yakmadan telefona yürüdü. Son rakamı çevirirken saate baktı. Dört buçuğa geliyordu. Hattın öteki ucunda Ayşe'yi görebiliyordu. İlk zil sesiyle sıçrayarak uyanacak; bir süre çevresine bakınarak nerede olduğunu çıkarmaya çalışacak, sonra iki eliyle gözlerini –sanki kurulamak istiyormuş gibi– ovuşturacaktı.

İlk zil sesini dinledi. Telefon ikincisinde uykulu olmaktan çok kaygılı bir sesle açıldı.

"Alo..." Sonra Ayşe, benim demesini beklemeden, "Kadir," diye devam etti, "Sen misin?"

"Benim."

"Ne oldu? İyi misin? Aradım, yoktun."

İki biçimli göğüs arasındaki o küçük yüreğin deliler gibi attığını, sözünü kesmezse yüzlerce soruyla, konuşmasına fırsat vermeyeceğini biliyordu.

"Bir şey yok. Ama seni görmek istiyorum. Hem de en kısa zamanda."

Sessizlik! Ayaklarını yataktan aşağıya sarkıtmış, düşünüyordu. Şimdi sol eli saçlarındaydı. Kararsızlığını hep böyle aşmaz mıydı?

"Buraya gelir misin?"

"Hayır," dedi. "Abant'ta, o otelde buluşalım. Bu akşam."

Bu kez sessizlik çok kısa sürdü.

"Tamam, öğleden sonra bir toplantım var. Biter bitmez yola çıkar, saat sekiz buçukta orada olurum. Ben yer ayırtırım; senin adına. Tamam mı?"

"Tamam, bu akşam buluşuyoruz."

"Dur!" Telefonu tekrar kulağına götürdü. "Bana doğru söylüyorsun, değil mi? Bir şeyin yok."

"Hayır," dedi. "Hiçbir şeyim yok, cinayet bile işleyecek kadar iyiyim."

Bir an Ayşe'ye ertesi gün de orada kalıp kalamayacağını sormayı düşündü, ama hemen vazgeçti.

"Cinayet mi? Bu da ne demek?"

"Şaka yapıyorum," dedi. "Yalnızca şaka..."

Artık aralarına giren sessizlik değildi.

"Seni sevdiğimi biliyorsun, değil mi?"

"Biliyorum."

"Gelirken yazdıklarını da getir."

"Getiririm..." Sonra Ayşe'nin dakikalardır beklediği ve onu rahatlatacak sözcükleri fısıldadı: "Seni seviyorum."

Telefonu kapatıp sigarasını aldı. Ancak o zaman titrediğini fark etti. Kibriti zorlukla yakıp teybin düğmesine bastı.

İlahinin ilk notaları yükselirken, Ayşe'nin koltuğundaydı.

Sekizinci Bölüm

- 1 -

...Müzik! Ve koro! Şarkıyı Naciye mi söylüyor? Kokan deniz değil, barut. Müziği duymak için yana döndü; her şey o kadar koyu bir karanlığın altında ezilmişti ki, Naciye'yi göremedi. *"Ver onu!"* Konuşan Naciye. Neden göremiyorum? Kör mü oldum? Hayır, sadece başım dönüyor. *"Gözlerini aç be çocuk!"* Açamam; yanıyor. *"Naciye, sen de duyuyor musun? Bir ilahi bu, Uyan ey..." "Ne oldu? Bu ses de ne?"* İkinci patlama birincisinden de çok ses çıkardı. *"Gözlerini yumma be sersem çocuk!"* Gözlerim; hâlâ yanıyor... Ağlayacağım... *"Ah!"* Naciye neden bana vuruyor? *"Dikilme, tut."* Yine öksürecek mi? O Babamı öldürdü; değil mi Naciye? *"Korkuyorum; uyuyamadım!"* Yanına gitsem... *"Sus; kıvrıl buraya."* Göğüsleri yumuşak... *"Öksürüyor, duydun mu? Öksürüyor."* Ama sıcak, kokuyor... *"Sus evladım. Sen uyumana bak..."*

Yanağıma dokundu. Oradan çıkıp yanağıma dokundu. Öksürüyor.

Sıçrayarak uyandı. Hava ağarmıştı; teypte ırak ilahi kim bilir kaçıncı kez çalıyordu. Yatakta değildi. Kuyu kadar derinden çıkarak salonun tanıdık eşyalarına tırmandı.

Rüya! Gömleği terden sırılsıklam olmuş, koltuğun derisine yapışmıştı. Bilinci tam yerine gelmeden yatak odasından yükselen hıçkırıkları duydu. Öksüren yaşlı adam değil, Nil'di. Yapıştığı deriden sırtını kurtararak doğruldu. Birden Ayşe'yi hatırladı. Saatine baktı, yedi. On üç saat sonra onunla olacaktı.

Hıçkırıklara aldırmadan banyoya geçti. Aynaya bakmamaya çalışarak aceleyle hâlâ gözlerini yakan barut kokusunu soğuk suyla yıkadı.

Nil, yatağın içinde –omuzları bornozdan dışarı taşmış– ıssız bir çölün ortasında terk edilmiş gibi korkuyla çevreyi süzerek ağlıyordu. Onu görünce gövdesini öne doğru savurdu. Sarılacaktı. Ama çıplaklığı durdurdu onu; utanca yenik düşerek çarşafın altına geri çekildi. Korku ve güvensizlik güzelliğini soymuş, yüzünü çocuklaştırmıştı. Yatağın ucuna gelir gelmez, sanki soluk almasına yardım edecekmiş gibi ellerine uzandı. Gülümsemeye çalıştı; yanılmamıştı. Savunmasız, incitilmiş bir çocuğu andırıyordu.

"Sakin olun. Biraz uyudunuz."

"Neden?" Başını önüne eğerek bornoza bakmaya çalışıyordu. "Üstümde bu şey var?"

"Yıkanmak istediniz?"

Yüzü birden kızardı.

"Beni siz mi?"

"Hayır," dedi. "Kendiniz soyundunuz ve kendiniz yıkandınız. Ben sadece sizi buraya yatırıp sakinleştirici verdim."

Nil karar vermekte zorlanıyormuş gibi bakışlarını odada gezdirdi.

"Burası sizin eviniz mi?" Başını eğdi. Nil birden titreyerek doğruldu. "Beni öpüyordunuz." Kadına bakarak yine, ama bu kez yanıldığını anlatmak için başını salladı. "Ya Cem? Aman Tanrım..." Elini geri çekmiş, atacağı çığlığı dudaklarında tutmak için ağzına götürmüştü. "Hatırlıyorum. Yoksa, yoksa öldü mü?"

Öldürdünüz mü, dememişti.

"Bir şeyi yok," dedi doğrulurken. "Ayla'ya telefon ettim. Şimdi yanındadır."

Masaya yürüyüp çekmecede sigara aradı. Yoktu. Geri döndüğünde Nil'i onu seyrederken buldu. O bakışların anlamını biliyordu.

"Sizi evinize götürmek istedim, ama nerede olduğunu bilmiyordum." Yatağa yaklaşmadan durdu. "Siz de tarif edecek durumda değildiniz."

"Neler oldu? Siz neden orada, benim yanımda... yani..."

Genç kadının sözlerini keserek, onu yeniden, sigarasız katlanamayacağı gözyaşlarına boğacak utançtan uzaklaştırmayı deneyerek, sakin bir sesle anlattı:

"Dün gece Cem telefon edip beni çağırdı. O çatı katına gittiğimde sizin orada olduğunuzu bilmiyordum. Beni odaya zorla soktu."

"Benden ne istiyor?" Sonra soruyu yanıtlaması gerekenin kendisi olduğunu hatırlayarak, "Benden nefret ediyor," diye devam etti. "Beni incitmek, küçük düşürmek, hatta yok etmek istiyor." Karşılık vermeyince titreyen dudaklarını ısırarak ekledi: "Beni size, sizi bana karşı kullanmak istedi."

Genç kadının giderek günah çıkaran birisinin yakarışını andıran sözlerini dinlemekten vazgeçerek pencereye yürüdü. Büyü bozulmuştu. İhtiyacı olduğu kadın Ayşe'ydi ve bu gece gökyüzünde yıldızlar karanlığı delip ortaya çıkarken yanında olacaktı. Sevmek bu olmalı, diye düşündü. Sevmek?

Ani bir kararla geriye döndü. Nil, hâlâ ağlamanın eşiğinde, sanki kendini ikna etmek ister gibi mırıldanıyordu.

"Onu seviyor musunuz?"

Nil soruyu soran Cem'miş gibi öfkeyle bağırdı:

"Onu sevmek mi? Bu varlığımdan vazgeçmek gibi bir şey." Başını öne eğerken kendini yalanlayan bir sesle fısıldadı: "Bana kardeş olmadığımızı söyledi. Ona inandım." Şimdi başını kaldırmış, onu en çok rahatsız eden şeyden, utançtan kurtulmaya çalışıyordu. "Aslında Babam'ın şoförünün çocuğuymuş, kardeş değiliz."

Babası? Tevfik Bey! Birden Cem'in, Nil'i Tevfik Bey'in kızı, diye çağırdığını hatırladı. Belki de doğruydu.

"Onunla neden yattınız?"

Bu Nil'in, onun gözlerine bakarak yanıtlayacağı bir soru değildi. Yine de denedi.

"Onunla birlikteyken her şeyi hissedebiliyordum. Öfkeyi, acıyı, umutsuzluğu, kıskançlığı..."

Nil'in sözleri deminden beri ısırdığı dudaklarının arasında tutmaya çalıştığı hıçkırıkların içinde kayboldu. Yerinden kımıldamadan ona acıdığını hissetti. Cem'i seviyordu, ama çoğu âşık gibi sıra faturayı ödemeye gelince çözülüyordu.

Yine de başını sallayarak hıçkırıklarını susturmaya çalıştı.

"Hayır, ağlamayacağım; evet, ağlamayacağım. Ağlarsam ona duyduğum nefret gözlerimden akıp gidecek."

Sözlerini bitirir bitirmez katıla katıla ağlamaya başladı. Nil yeni bir krizle buluşuyordu, ama onun yardımını isteyebileceği hiçbir şey yoktu. Bir sigara, hatta bir izmarit için bile kolunu verebilirdi şimdi.

"Öldürmeliydiniz, onu öldürmeliydiniz... Ben yapabilirdim..."

Gözlerinden yanaklarına, yanaklarından dudaklarına süzülen her damla onu kadınlıktan biraz daha kopararak çocuklaştırıyordu. Belki bu yüzden yanına oturup, omuzlarını tutarak onu kendine çekti. Sarılmak çocukları avutmaz mıydı?

Hayatına hükmeden iki güçlü tutkudan, Ayşe ve sigaradan uzakta ürperirken, Nil gözyaşlarıyla çocuklaşıp uyuyakalıncaya kadar onu kollarının arasında tuttu. Artık uyanmayacağına karar verdiğinde güneş çatıların üstündeydi. Onu sarsmadan sırtüstü yatağa bırakarak hızla koridoru geçip kapının yanındaki düğmeye bastı. Kâzım Efendi şaşıracaktı; saate baktı, daha sekiz bile olmamıştı.

Salona geri dönüp gölgeye ve müziğe sığındı. Gözleri kapanıyordu. Koltuğa oturup başını geriye bıraktı. Ağaçlar, yıldızlar, gecenin serinliği ve bahar kokusu... Ayşe, diye mırıldandı; birlikteydiler ve her sevişme sonrasındaki gibi sigara içiyorlardı.

Otların arasında, gecenin karanlığında bile görebildiği mor çiçekleri toplarken duydu ilk keskin sesi. Orman! Kim ormanın kutsal sessizliğini parçalayabilir! Sıçrayarak doğruldu. İlahi devam ediyordu. Saatine baktı: Sekiz. Kapı zili ikinci kez çalınca ayağa kalktı. Kâzım Efendi! Sonunda sigara içebilecekti.

Cebinde para bulmaya çalışırken kapıyı açtı. Eşikteki Kâzım Efendi değildi. Şaşırmamıştı. Ayla'nın içeriye girmesi için geri çekilip bekledi.

"Merhaba."

Ayla'nın sesi öfkeli olmaktan çok yorgundu. Makyajsızdı; gözlerinin altında derin, koyu çukurlar oluşmuştu. Kadının sesli selamına başıyla karşılık verip kapıyı kapattıktan sonra onu salona kadar izledi.

"Nil burada mı?"

Müziği duymamıştı. Masaya yürüyüp düğmeye bastı. Ayla koltuğa oturmuş, çantasını açıyordu.

"İçeride uyuyor," dedi. "Yatıştırıcı verdim."

Sonra susup büyülenmiş gibi Ayla'nın ellerini izlemeye koyuldu. Sigara! Evet, sigarası vardı.

"Bana da bir tane verir misiniz?"

Ayla'nın uzattığı sigarayı ondan önce yakarak kadının karşısına oturdu. Duman kaslarına yayılıp bedenini kemiksiz bir et yığınına çevirirken gözlerini kapadı. Açık tutsaydı, dönen başının ardından yere yuvarlanabilirdi.

Önce çakmak sesini, ardından çanta kilidinin çıkardığı madenî çınlamayı ve sonra Ayla'yı duydu.

"Ona ne yaptınız?" Zorlukla kirpiklerini araladı. O, kimdi? Hatırlamaya çalıştı. Nil! Hayır; Ayla, Cem'den söz ediyordu. "Ensesini kımıldatamıyor, başında üç büyük yara var; dişlerinin yarısı da kırılmış, yüzü parçalanmış. En az dört gün hastanede gözetim altında tutulacak."

Sigaradan henüz üç derin soluk almıştı, ama başı, üç büyük kadehi birbirinin ardından bitirmiş gibi dönüyor, midesi yanıyordu. Sıradan, diye düşündü. Hatta çirkin bile sayılabilirdi karşısındaki kadın. Üç kardeş... Belki de iki.

Özür dilemeye niyeti olmayan, dördüncü soluğun özlemiyle, hızlanan bir sesle kadını yanıtladı:

"Şu anda ne halde olursa olsun, yine de ucuz atlattı." Sesini yükseltmeden, sanki herkesin başına gelebilecek olağan bir haberi veriyormuş gibi ekledi: "Ölebilirdi." Susmaya çalıştı, ama başaramadı. Saatlerdir sonunu getiremediği, tüketemedi-

ği öfke, dilinden kurtulup inandırıcı bir bakış gibi kadına ulaştı. "Beni tekrar kışkırtmaya kalkışırsa bu kez onu öldürürüm." Omzunu silkti. "Elimde değil, unutmaya çalışsam da, inkâr etsem de, bunu daha önce de yaptım. Gerçek bu. Bir dahaki sefere kendimi kontrol edemeyebilirim. Daha önce de böyle oldu." O yaşlı adamla mı başlamıştı? Bilmiyordu; emin değildi. Sigarayı dudaklarına götürdü. "Umarım ciddi olduğumu anlamıştır."

Ayla bir süre, sanki sigarayı yarılamak istediğinin farkındaymış gibi bekledi. Konuşmaya başladığında kendisinin de bir sigarası olduğunu hatırlamıştı.

"Anladığına eminim. Onu bulduğumda ayılmıştı; ama benimle hiç konuşmadı. Doktorun sorularını da karşılıksız bıraktı." Kısa bir aradan sonra sigara onun da midesini bulandırıyormuş gibi yüzünü buruşturarak, "Pantolonu kirlenmişti. Ben şimdiye kadar, bunu hep, sözün gelişi sanırdım," dedi.

Kadına, ölümü ilk algılayanın beyin ve bağırsaklar olduğunu söylemeyi düşündü ama vazgeçti. Cem'den değil, Ayşe'den söz etmek istiyordu. Gözlerini art arda yumup açtı. Başındaki dönme yerini, omzundan ense köküne tırmanan ağrıya bırakıyordu.

"Bütün suç Nil'de. O sebep oldu."

Gözlerini açtı. Şaşırtıcı olan Ayla'nın sözleri değil, sesiydi. Bir an neden Cem'e değil de, Nil'e kızdığını düşündü.

"Bence gerçek neden, babanız." Sonra Cem'in sözlerini tekrarladı: "Nil'in önemi ya da önemsizliği, Tevfik Bey'in kızı olmasında."

"Size söyledi mi?"

Kadının neyi kastettiğini bildiği halde sordu:

"Kim, neyi söyledi?"

Ayla midesini altüst eden dumanmış gibi sigarayı bıraktı. Doğrulduğunda artık tam anlamıyla ikiye bölünmüştü. Bedeninin boynundan üstü, uzun bir hayat yaşamışçasına deneyimli yaşlı bir kadına, göğsünden ayaklarına kadar olanı ise çok erkek tanımamış genç bir kıza aitti.

"Pekâlâ, Cem bizim kardeşimiz değil." Karşısındaki adamın bunu bildiğini anlayınca devam etti: "Nil'e ondan uzak dur-

masını, dikkat etmesini söyledim. Sonunda incineceğini biliyordu."

"Neden?" diyerek Ayla'nın sözünü kesti. "Cem, birlikte olduğu kadınları hep incitir mi?"

"Nil, Cem'in gözünde –siz söylediniz haklısınız– sadece Tevfik Bey'in kızı; bir kadın bile değil."

"Siz de Tevfik Bey'in kızısınız." Yüzüyle gövdesini bir türlü birleştiremeyen kadının titrediğini fark ettiğinde geç kalmıştı; soru ona ulaşmıştı bile. "Cem sizi de incitti mi?"

Yalnızca bakışlarıyla delinen sessizlik Ayla'nın verebileceği en açık yanıttı. Midesinin yeniden alev aldığını hissetti. Doğru soruyu, doğru kişiye sormuştu, ama yanlış yapmıştı.

Ayla'nın başı, bakışlarının ardından göğsüne düştü. Sigarayı söndürüşüne kadar süren o sessizliğin sonunda doğrulduğunda gözleri meydan okuyordu. Nil'e duyduğu öfke, kendini koruma içgüdüsü ve belki de Cem'le paylaştığı nefret, bütün sırları yok sayacak kadar yoğundu.

"Oraya gitmenizin nedenini hiç düşündünüz mü? Bana söylemişti; size meydan okumak, sizinle boy ölçüşmek onun için sabit bir fikirdi. Onu geri çevirmediniz. Meydan okununca dayanamayanlardansınız, değil mi? Nihat söylemişti, sizin yarı deli olduğunuzu. Ama inanın, Cem'in boy ölçüşmek, incitmek..." Kısa bir an için durakladı, sonra daha kararlı bir sesle devam etti: "hatta öldürmek istediği tek kişi Tevfik Bey'di." Babam, dememişti. Nedenini sormadı. "Size Cem'in çok güzel bir çocuk olduğunu söylemiştim, değil mi? Hâlâ çok güzel; haksız mıyım? Gören herkes ona âşık olurdu desem, hata etmiş olmam. Çocukluğunda ikimiz yalnızken ona eziyet ederdim. Hep ağlardı, bir kız çocuğu gibi. Onu sözcüğün gerçek anlamıyla seven tek kişi ise Tevfik Bey'di. On altı yaşına kadar her gün Cem'i kucağına oturtur ve hayran hayran yüzünü seyrederdi. O bir Dorian'dı[1] Babam için. Sonra o olay oldu. Satı Kadın hastalandı, ölmeden önce Cem'e gerçeği söyledi; Cem'i, o pis kadının odasından çıkarken gördüm."

---

1 Oscar Wilde'ın güzelliğiyle ünlü roman kahramanı. Bkz. *Dorian Gray'in Portresi.*

Bir an kusacağını hissetti; onu dinlemek istemiyordu. Ama Ayla sanki anlattıklarını başkasına tekrarlayamayacağının bilincindeymiş gibi dudaklarından kurtulan her sözcükle biraz daha hafifleyip hızlanıyordu.

"Cem o gün, delicesine sevdiği kişinin babası olmadığını öğrendi. Birkaç gün sonra evden kaçtı, gerçek ailesini aramak için. Babam üç hafta sonra onu bulup eve getirdi. Cem çılgın gibiydi; hem Babam'dan nefret ediyor hem de ondan ayrılamıyordu. Sonra bir gece..."

Yüzüyle yaşlanmış, bedeniyle genç kalmış kadını susturmak için dudaklarını araladı. Ama konuşamadı; sözcükler göğsünden başlayıp nefes borusundan tırmanarak bir yangın yerine dönüşen ağzındaki alevlerde buharlaşıyor, yok oluyordu. Elini kaldırmayı denedi. Yararsızdı. Ayla gözleri ve yorgun yüzüyle yaşadığı o geceyi anlatacaktı.

"Cem, sabaha karşı odama geldi. Deli gibi bakıyordu. Hayatında ilk kez bana sarıldı ve bir süre ağladı. Sonra birden delirdi. Üstümdeki her şeyi yırtıp bana saldırdı..." Ayağa kalkıp kadının o gece yitirdiği duyguyla, utançla arkasını döndü. Hikâyenin geri kalanını ona bakarak dinlemeyecekti. "Evet, Nil'e yaptığı gibi bana da tecavüz etti. Yirmi dört yaşındaydım. Çok güçlüydü, ona engel olamadım." Sesi sonuna geldiğini anlatmak ister gibi gücünü yitirmişti. Yine de sözlerini bitirecek soluğu vardı. "Dudakları boyalıydı ve üstünde..."

Zorlukla, "Lütfen artık susun," dedi.

"Daha bitmedi. O geceden beri tam on dört yıldır, beni her isteyişinde onunla oldum." Lanet sesi can çekişiyor ama bir türlü ölmüyordu. "Denedim, hem de sayısız erkekle. Ama yalnız onunla..."

Sözlerini öç alır gibi yarım bırakmıştı. Kadının yeniden konuşmaya başlamasından korkarak yavaş hareketlerle geri döndü. Öç aldığı kimdi? Nil? Hayır, onu –Cem gibi– önemsemiyordu. Belki de kendisiydi. Gözleriyle karşılaşınca irkildi. Emindi; o da Tevfik Bey'den nefret ediyordu. Kadına yaklaşmadan bekledi. Neden anlatmıştı? Birden Cem'i korumak istediğini düşündü. Ağzı buharlaşan o sözcüklerle dağlanmıştı. Hız-

lı adımlarla mutfağa gitti, buzdolabında su yoktu, dudaklarını musluğa dayayıp mandalı çevirdi.

Sarhoş olacak kadar içti. Doğrulduğunda başı dönüyordu. Dengesini yitirmek üzere olduğunu düşünerek salona geri döndü. Ayla hâlâ koltukta –sanki yarım bıraktığı son sözcükle birlikte donup kalmış gibi– hareketsizdi. Birden asıl kurbanın Nil değil, Cem ve Ayla olduğunu düşündü. Ama bu neyi değiştirirdi?

Kusmaktan korkarak tane tane konuştu.

"Sigaram bitti. Parkın yanındaki büfeye gidip alıp gelmem, yarım saat sürer." Kibar olmaya çalışmadan sözlerini bitirdi. "Nil'in arabasının anahtarları çantasında; bence onu hemen götürmelisiniz."

Sonra, yüzüyle bedeni arasına sıkışan yaşı gibi, utancını da yitiren kadına bakmadan kapıya yürüdü.

Kırk beş dakika sonra geri döndüğünde ev boştu. Kendini duşa atıp midesi ve ağzı arasında gidip gelen alevi söndürmeyi denedi. Kurulanmadan odaya yürüdü, ceketin altındaki tabancayı alıp yeniden sandığa yerleştirdi. Zaten dar olan oda, ortalığa saçılmış eşyalarla daha da küçülmüştü; bir an toplamayı düşündü, ama eğileceği düşüncesi onu vazgeçirdi. Midesine güvenemiyordu.

Saatin alarmı çalıncaya kadar, zaman zaman duyduğu öksürük sesiyle dağılmayan koyu bir karanlığın içinde uyudu. Doğrulurken acıyla irkildi. Omzundaki kopuk lifler bir süre Cem'i ve önceki geceyi hatırlatacaktı ona. Dili paslanmış, tabaka tabaka dökülen bir metal parçasına dönüşmüştü. Ayağa kalkınca midesi varlığını hatırlattı. Çabuk olması gerektiğini hatırlayarak bir türlü hızlandıramadığı adımlarla mutfağa yürüdü. Koyu bir kahveden başka yardımını isteyeceği bir şey yoktu.

Saat on bir buçukta, merdivenlerdeydi. Birkaç saniye boyunca, ışıksız bir loşluğun serinliğini emmek ister gibi basamakların başında bekledi. Ortalık sessizdi; adımını kaldırıp aşağıya indirirken Hülya'yı hatırladı. Söz vermişti! Adımını geri çekti. Mırıltıyı andıran düşünce sanki başka biri tarafından ona yö-

neltilmiş bir suçlama kadar caydırıcıydı. Midesinde küllenen ateş yeniden alevlenecekti. Aceleyle eve geri döndü.

Telefon çalar çalmaz açıldı.

"Alo!"

Halit değildi. Ağzında beklettiği sütü hızla yuttu.

"Halit, evde değil mi?"

"Bir dakika bekleyin."

Halit'in telefona gelmesi daha uzun sürdü. O süre boyunca yabancı sesin sahibini gözlerinin önüne getirdi. Sakallı, dik bakışlı, kravatsız gömleğinin yakasını iliklemiş o gençlerden biri! Halit ahizeyi aldığında, nefes borusundaki sıcaklığa öfkesi de katılmıştı.

"Alo!"

"Abant'a gidiyorum," dedi. "Ayşe'yle buluşacağım."

"İyi, ama herhalde beni Allahaısmarladık demek için aramadın. Ne istiyorsun yine?"

"Hülya," dedi. "Onunla bugün Keçiören'deki yetimhaneye gidecekmişsiniz; ben de sizinle gelmeye söz vermiştim. Ama mutlaka Abant'a gitmem gerekiyor." Bir süre bekledi. Halit konuşamayacaktı. "Lütfen ona söyle; söz, dönünce gideriz."

Halit'in yanıtını beklemeden önce karton kutudaki sütün geri kalanını içti.

"Pekâlâ, söylerim. Zaten saat birde buraya gelecek." Sonra onu şaşkınlığıyla baş başa bırakıp sözlerini bitirerek telefonu kapattı. "İyi yolculuklar, Allah yolunu açık etsin."

Boş kutuyu masaya bıraktı. Allah yolunu açık etsin. Halit'in sözlerinin dilekten çok, ayrı yollarda birbirlerinden uzaklaştıklarının kanıtı olduğunu hissetti. Ya Hülya! Neden Halit'e gidecekti?

Düşünceleriyle oyalanmadı. Saat birde garajda olmalıydı.

- 2 -

Yola, ağaçların gölgesiyle birlikte serinlik de düşüyordu. Belki içtiği üç şişe süt, belki de bu serinlik duygusuydu midesini ya-

tıştıran. Ön taraftan yükselen ve böyle bir minibüste rastlanılması şaşırtıcı olan müziği kaçırmamak için kulaklarını açmış, dakikalardır bir ağaç selinin içinde kimi zaman kıvrılarak, kimi zaman düz, ama sürekli tırmanarak yamaçlara doğru yükselen yolu izliyordu. Bu yolu ilk kez geçtiğinde, çevredeki güzellikler yerine Ayşe'nin araba kullanırken büründüğü o ciddi ifadenin daha da belirginleştirdiği profilini seyretmişti. Bu nedenle şimdi insanı ele geçiren doğal güzellikleri, ilk kez karşılaşan biri gibi seyrediyordu. Midesi yatışmıştı, ama göle yaklaştıkça avuçlarını ıslatan terin derisini asit gibi yakacağını, göğsünün ağırlaşacağını, dudaklarının kuruyacağını biliyordu. Cem'i, Nil'i, sonra Ayla'yı düşünmeye çalıştı. Birkaç saat ötede onu bekleyen düş, o düşün kaynağı Ayşe'nin dışındaki her şeyi silip atmıştı beyninden.

Şoför müziği değiştirince düşün kaçıp gitmesinden korkarak bir an irkildi, sonra gözlerini kapayıp geriye yaslandı. Karanlık onu hep sağırlaştırırdı.

Ayşe'yle ilk kez karşılaştıkları o kokteyle neden gitmişti? Oya? Evet; oraya, bitmiş ilişkileri izleyen gereksiz nezaketin peşinden, daha çok da Oya'nın –var olduğuna hiç inanmadığı– incinmiş özgüvenini onarmak için uğramıştı. Oya, bankanın büyük ve gösterişli –aynı ölçüde itici– ambleminin önünde, mermerle kaplı büyük salona tıkılan davetlileri karşılıyor, kalabalık arttıkça genişleyen bir gülümsemeyle karşısına çıkan herkesin elini sıkıyordu. Hatırlayınca güldü. Oya: Büyük bankanın, her an kırılacakmış gibi duran, duygusallığını ve öğrenimini sanat üretmek yerine, sanatçı avlamakta kullanan, çoğu kez de farkına varmadan avlanan ufak tefek sanat danışmanı. Sakalları uzamış, ütüsüz kadife pantolon giymiş tek kişinin kendisi olduğunu, kendisinden önce öteki davetliler fark etmişlerdi. *"Farklılığın farkına ilk varanlar, birbirinden hiç de farklı olmadıklarının farkında olmayanlar, yani çoğunluktur..."* Ayşe, kendisi için hazırladığı tabaktan vazgeçmiş, şaşkınlığın irileştirip güzelleştirdiği gözleriyle ona bakıyor; karşısındaki garip adamın sözlerindeki gizli küçümsemeyi keşfetmeye çalışıyordu. *"Kimsiniz siz? Lütfen, ciddi olun."* Devrik cümle! Bu, çev-

resindekilerden farklı, güzel olduğu için kendine güvendiğini belli eden kadını daha da çekici kılmıştı. *"Avukat olamayan bir hukuk fakültesi mezunu, aslında şu anda işsiz bir çevirmen de diyebilirsiniz."* Ayşe bir süre konuşmayı sürdürüp sürdürmemeyi ve karşısındaki adamın sarhoş olup olmadığını düşünmüş, sonra meydan okunmaya dayanamamıştı. Sakalları uzamış adam, herkesin aksine güzelliğini değil, merakını hedeflemişti. *"Burada ne arıyorsunuz?"* Onu sinirlendireceğini bilerek gülmüş, omuzlarını silkmişti. *"Söyledim ya, işsizim. Üç gün yemek yemediğim zamanlar böyle zengin büfesi olan kokteyllere gizlice girer, karnımı doyururum."* Elindeki tabağı işaret edip, *"Tabağınızı da bu nedenle aldım. Siz, tekrar gidip kendinize yeni bir tabak hazırlayabilirsiniz. Oysa bu benim için oldukça riskli. Yakalanırsam kovulabilirim."* Ciddi mi? Ayşe'nin yüzü düşüncelerini ele verecek kadar şeffaftı. İlk kez o zaman yıldızları andıran parıltıları fark etmişti. Gözbebeklerinde yıldızlar var! Benzetme onu güldürmüştü. Böyle bir cümle yazacak olsa, öfkeyle üstünü karalardı. Ama o anda elindeki tabakla, kımıldamadan öylece durmuş ve klişelerin vazgeçilmezliğinin bilincine varmıştı. *"Ya siz, siz kimsiniz?"* Ayşe dönüp uzaklaşmak üzereyken soru onu durdurmuş ve belki de bütün hayatı boyunca sürecek tutsaklığa geri getirmişti. Karşılık verirken saçlarını geriye atmak gibi bir huyu vardı. Bu hareketin karşısındakini küçümsemekten çok kendine güvenin bir ifadesi olduğunu daha sonraları öğrenecekti. *"Ayşe Songur, uluslararası bir yeminli mali müşavirlik şirketinde uzman olarak çalışıyorum."* Yeminli müşavir! *"Şu anda bu bankayı denetliyoruz."* Yanından geçen garsonun taşıdığı tepsiden, susuzluğunu ele veren çabuklukla bir kadeh alıyordu, Ayşe sözlerini bitirdiğinde. *"Demek siz işsiz değilsiniz, ne güzel."* Sonra toparlanmasına meydan vermeden eklemişti: *"Mesut Bey size minnettar."* Minnettarlık! Bunun gerçek anlamını biliyor muydu?

Kentin ırzına geçmek isteyen iri bir fallus gibi geceyi delen uzun binadan Halit'e kadar süren yol boyunca Ayşe'nin cümlelerinin arasına ustalıkla gizlediği sözcükleri düşünmüştü: *"Yalnızca geceleri boşum..."* Bu bir uyarı mıydı, yoksa bir davet mi?

Merdivenlerden aşağıya inerken ona romanlarını okuması için on gün vermişti. Kapıyı açıp içeriye girdiğinde süreyi beş güne indirdi. O gece, Halit kesik bacağının ağrısına eşlik eden ateşle birlikte karısı ve çocuğunun öldüğü o kazayı sabaha kadar süren kâbusla bir kez daha yaşarken, Ayşe'den başka bir şey düşünemediğini fark etti. Sonraki iki gün boyunca ne Oya'nın meraklı ve araştırıcı telefonları ne de Halit'in sonu gelmeyen şikâyetleri ne de Lale'nin bir haftadır eve uğramayan Aydın'a yönelik öfkesi onu Ayşe'yi görme düşüncesinden uzaklaştırabilmişti. Üçüncü gün saat dörtte Halit'i, –sonunda ortaya çıkan– Aydın'a bırakıp o uzun binanın önüne –daha çok o akşama– geri dönmüştü. Ayşe kapıda göründüğünde saat sekize geliyordu. Yanında üç erkek vardı; kımıldamadan beklemişti. Onu fark edeceğini biliyordu. Ayşe önce kapının önünde onları bekleyen arabaya doğru yürümüş, sonra birden durup başını çevirmişti. Aralarında en az otuz metre vardı ama bulunduğu yerden Ayşe'nin soluğunun kesildiğini, yüreğinin göğsünde, başı gibi döndüğünü, yüzünün kızardığını biliyordu. O eylül günü orada kaderle randevuları vardı ve bunu Ayşe, ondan önce anlamıştı.

Otuz saniye sonra karşısındaki kadına doğru savrulmamak için var gücüyle yere basıyor, çatlama raddesine gelen kurumuş dudaklarını ısırıyordu. *"Okudum,"* dedi Ayşe çekim gücünden habersiz. *"Hem de iki kez."* Yanıt vermemiş, onu seyretmekle yetinmişti. *"İşim var."* Sesi özür diler gibi alçalmıştı. *"Hemen lojmana gidip, duş almalıyım."* Hayatının bir daha eskiye dönmemek üzere yeni bir patikaya yönelmekte olduğunu fark ediyor, yine de Ayşe'nin boşuna olduğunu bildiği mazeretlerini sıralamasını bekliyordu. *"İstanbul'dan bir arkadaşım geldi. Onunla buluşmak zorundayım."* Artık belirgin bir yalvarışa dönüşen sözlerini ne kesmişti? Eli mi? Ayşe, *"Lütfen,"* diye mırıldanırken biliyordu; onsuz olamazdı. Elini sıkmıştı, ama bırakmıyordu. *"Seni bu gece sarhoş etmek niyetindeyim."* Sonunda dişlerini dudaklarındaki derin çatlaklardan kurtarıp, konuşabilmişti. Ayşe karşılık vermemiş, ama yürümeye başlayınca onu izlemişti. Az sonra el ele tutuşmamak için büyük bir güç sarf ederek

ikisini de daha o anda büyüleyen serüvene doğru koşar adım ilerliyorlardı.

Kırk dakika sonra Ayşe ikinci kadehin başında, hayat hikâyesinin ise sonundaydı. Sonraki kırk dakika boyunca ne yaptıklarını hatırlamıyordu. Belki de hiç konuşmamışlardı. Ama elleri bütün yol ve iki kadeh boyunca onları ayrı tutan gücü parçalamış ve sonraki yirmi iki ay boyunca bir daha ayrılmamak üzere birleşmişti. Çok sonra, cuma gecesi, cumartesi sabahına dönüşürken Ayşe'yle sonradan onun alacağı masa ve deri koltukların dolduracağı boş salona giriyordu. İkisi de tedirgin değildi. Eski, yıpranmış divanda, Ayşe'nin kucağına başını yerleştirip yattığında, sanki her gece tekrarladıkları bir törendeymiş gibi rahat ve kendinden emin, ama dikkatliydi. Ayşe'nin elleri saçlarını okşarken kendisiyle ilgili, yaşayan hiç kimsenin bilmediklerini, onca anıyı ve olayı günah çıkarır gibi, ara vermeden, yoruldukça Ayşe'nin gözlerinden cesaret alarak, anlatmıştı. Gözleri, bacaklarının ensesinde hissettiği kıvrımları, dolgun ama gergin karnı onu, sözleri ise Ayşe'yi büyülüyordu. Birbirinden yansıyarak çoğalan, genişleyen ve varlıklarını ele geçiren –yirmi iki ay sonra ayrıldıkları o sabaha kadar devam edecek– büyü başlarını döndürüyor, bilinçlerini ve duygularını keskinleştirip onları birbirlerine doğru itiyordu. Ayşe o gece yalnızca bir kez, saat üç buçukta, kül tablasının içinde içebileceği bir izmarit ararken gitmekten söz etmişti. Saat beş buçukta, karşıdaki duvarda asılı tablonun ressamı hakkındaki küçük tartışmanın ardından, Ayşe'nin kucağından doğrulduğunda, her şeyi başlatacak o sessizliğe gelmişti sıra. Önce küçük zincirin arasından bileğini, ardından boynunun sol omzuyla birleştiği noktayı, sonra yanağının sol tarafını ve sonra da dudaklarını öpmüştü. Yıldızlar kaybolmuştu; çünkü gözleri kapalıydı. Dudakları ürkek, ama araştırıcı ve istekli, teni serin ve bahara aitti. On dakika sonra Ayşe –üstündeki bluzu yoktu– sessizliği bozmuştu. *"Ne yapıyoruz biz? Ben evliyim."* Bunun önemsiz olduğunu ikisi de biliyordu. Susmuş, kolları arasında tuttuğu ve ulaşmasına ramak kalmış göz alıcı beyazlıktaki yarı çıplak bedeni –kendisini de şaşırtan bir uysallıkla– Ayşe'nin parmağındaki yüzüğe teslim etmiş, geri vermişti.

Ayşe gittiğinde gün ağarıyordu. İstanbul'a kaçtığını öğrendiğinde ise aşağıdaki sokaktaki camide öğle ezanı okunuyordu. Ayşe, iki gün sonra geri döndüğünde yirmi sayfayı bulan üç mektubun sonunda, nasıl dayandığına şaştığı uykusuzluğunun yetmiş ikinci saatindeydi. O gece gölgelerle kaplı bir kaldırımda onu öpmek için durduklarında, Ayşe, *"Sana âşık oluyorum,"* diye mırıldanmıştı. Ertesi gece hava kararmaya yüz tutarken, ışıkları henüz yakılmamış salondaki o eski divanın üstünde, üçüncü mektubun son sayfasına çantasından çıkardığı kalemle, ancak ertesi gün okuyacağı iki sözcüğü karalamıştı: *"Seni seviyorum."* Sonra ona dönmüştü; bakışları yüreği gibi çıplak, savunmasızdı. Hem bakıyor, hem de bulacağı yanıtlardan korkarak kendisini sorguluyordu. Yanıtın ne olduğunu aylar sonra, tutsağı olduğu tutkudan ilk kez ciddi olarak kurtulmak için çırpındığında, onu karşısındaki adama bağlayan zincirlerin hayal edebileceğinden daha sağlam ve kopmaz olduğunu fark ettiğinde kavrayacaktı. Zevkle ve tadını çıkararak ruhunu aldığı adama, farkında olmadan ruhunu vermiş, aşktan çok tutkuyla yeniden yoğrulan kişiliği, değişerek önemsediği bütün değer yargılarını yok etmişti. Garipsediği adam, onda hep var olan, ama o güne kadar güçlü kentsoylu kimliğinin altında ezilip, gizlenmiş çılgınlığını yeniden diriltip ortaya çıkarmıştı. Kavrayamadığı da, o zinciri sağlamlaştıran da buydu. Ama Ayşe'nin o geceki gerçeği, birkaç ay sonra uykularını kaçıracak bu duygular değil, ellerini birleştiren yakıcı mektuplar, tenini bir su gibi dalgalandıran erkeğin parmaklarıydı.

Karanlık, sessizliği elle tutulabilir, geçit vermez bir duvara dönüşüp onları salonun dışında var olan her şeyden koparark kuşatırken, şifresini sadece onun çözebileceği bir fısıltıyla dua edermiş gibi mırıldanmıştı: *"Lütfen, benimle dans et; şimdi."* Teslim oluşunun açık bir itirafıydı bu. Sessizlik ve sonsuzluk en çok o salona aitti; ona sarıldığında böyle düşünmüştü. Müzik yoktu, ama yine de birlikte geçirdikleri sayılı saatlerde keşfedip kendilerine ait kıldıkları şarkıların ezgileri kulaklarında geziniyordu. Dakikalar sonra, müziksiz dansın ortasında Ayşe birden başını kaldırmış, yüzüğüne bakıp ilk kez sanki parma-

ğını değil, hayatını çevreleyen sınırlardan kurtulmak istercesine, bir erkeğin, güzel bir kadının yanında kapılabileceği bütün kuşkularını dağıtarak, öpülmeden öpmüştü onu. Göğüsleri kışı hatırlatacak kadar beyaz, saçları ve teni, mevsimi yazdan ilkbahara çeviren çiçek kokularıyla kaplıydı. Çalmayan, ama ikisinin de duyduğu müzik giderek hafiflemiş ve o sonsuzluğun altında ezilmekten korkmuşçasına yere uzanmışlardı. İstekle verdiği göğüslerinden içtiği hayatın özsuyu, o güne kadar tattığı bütün içkilerden daha baş döndürücüydü. Sevişirken gözlerini kapatıyor, hiç inlemeden ve çığlık atmadan şaşırtıcı bir sessizliğin içinde yüzer gibi kıvranıyordu. Beli inceydi ve sırtının tam ortasında çukurlaşıyordu. Müziğin sessizliğin içinde eriyip yok olduğu, artık yalnızca yürek atışları duyulduğunda, binlerce yıllık özlemi dindirmek için kavuşmaya hazırlanırken, Ayşe'nin biçimli kaslarının bir yay kadar esnek, ama çelik kadar sertleşebileceğini fark etmişti. Bir süre, ne kadar bakarsa baksın, bütünüyle kavrayamadığı güzelliği seyretmişti. Onu ilk kez çıplak görüyordu, ama bedeni inanılmayacak kadar ona ait ve tanıdıktı, üzerine eğildiğinde. Utangaç yüzü mevsimlerin karışımıyla renklenmişti. Parmaklarını, saplamamaya çalışarak belinin çukuruna yerleştirdiğinde, yüreği ilk kez bir kadınla sevişiyormuşçasına ürkekti. Sonra ikisini de şaşırtan o anı yaşamışlardı. Başka kadınları sayısız kez mutlu eden ve onlardan doyumsuz zevkler çalan erkekliğinin birden güçsüzleştiğini, doruktaki o hazzı –kollarında tuttuğuna inanamadığı kadınla paylaşmadan– önleyemediği bir acelecilikle sona erdirdiğini hissetti. Göğsüne utançla yığıldığında, Ayşe de onun kadar şaşkındı. Uzun süre, bakışlarını genç kadının terk edilmiş gibi hayal kırıklığı içinde yüzen gözlerinden kaçırarak, orada öyle kaldığını hatırlıyordu. Ayşe, şefkatle başını kavrayıp kulağına eğilinceye kadar soluk bile almaya cesaret edemeden beklemişti. *"Lütfen, bana yardım et."* Utanç, yanaklarında bir tokat gibi kızarıp kalınlaşırken, isteğine uymuştu. Birkaç dakika sonra soluk soluğa, yitirmekten korkuyorlarmış gibi birbirlerinden ayrılmadan, sessizliğin değiştirip uzaklaştırdığı tavanı seyrediyorlardı. Ayşe sessizliğini bozuncaya kadar, giderek şaşkın-

lığa dönüşen o koyu utancı yaşadı. *"Emin ol, bundan daha güzel olamazdı."* Minnetle ona bakmıştı. Doyuma ulaşmış bir kadının sözleri değildi bunlar. İçtendi, söylediklerini doğrulayan bir gülümseme vardı yüzünde. Bir tanrıçayı andırıyordu: Güzel ve bağışlayıcı. Ayşe, her ilk sevişmenin yeni bir tanışma olduğunu, yanında yatan adamın ona yaslanan terli bedeninde, saçlarında, dudaklarında ve utancın hâlâ alev alev kavurduğu tıraşlı yüzünde gezinen ellerle öğreniyordu. Sonradan her sevişmeyi izleyen bir alışkanlığa dönüşen, ikisinden birinin yaktığı sigaraları içmeye başlamışlardı. Aynı gece ilk kez duşa birlikte girmişler ve ikisinin de, birbirlerinden gizlediği araştırıcı bakışları arasında, tenlerinin birbirlerini fethettiğini, birbirlerinden asla vazgeçmeyeceklerini fark etmişlerdi.

Yarım saat sonra Ayşe, utancı geride bırakmış, çıplak, yanında oturuyor ve hiç konuşmadan gözlerinin içine bakıyordu. Hiçbir bakış bundan daha duru, şeffaf ve anlamlı olamazdı. Sessizlik uzadıkça aslında Ayşe'nin onu seyretmediğini, ruhunu gözlerinden emip yıldızlarla kaplı gözleriyle kendi ruhuna akıttığını fark etti. Sonraları ne zaman o geceyi, o anı düşünse, Ayşe'yi hiç o denli güzel görmediğini kavrayacaktı.

Gittiğinde –tek başına dönmek istemişti– vakit gece yarısını geçiyordu. Çıkmadan önce, tekrar tekrar, iki üç kez geri dönüp sanki ruhundaki değişikliği görmek ister gibi kendini aynada seyretmişti. Neyi araştırıyordu? Yanıtı o gece bulamamıştı. Günlerdir unuttuğu uyku, onu hiç uyumak istemediği anda pençelerinin arasına almış ve ölüm gibi sağır bir sessizliğe taşımıştı. Sonraları Ayşe'yle birlikteyken unutacağı o rüyayı, ilk kez o akşam görmemişti; kuyu, karanlık ve öksürük sesi, aşkın örttüğü o perdeyi yırtıp beynine ulaşamamıştı. Merakını tam bir hafta sonra, ilk geceki utancın kışkırtıp güçlendirdiği istekle onu art arda mutluluktan mutluluğa taşıdığı ve sonunda Ayşe, göğsünden fırlayacağını düşündüğü yüreğini iki eliyle bastırıp ona durması için yalvardığı yatakta gidermişti. *"Sevиştiğim yüzümden anlaşılıyor mu? Kendimi o kadar başka ve mutlu hissediyorum ki."* O gece de inlememiş ve çığlık atmamıştı. Ama sonraları, gündüzleri, öğle saatlerine sıkıştırdık-

ları, akşamları ise bütün geceye yaydıkları her sevişmelerinde, Ayşe kolları arasında sayısız kez kasılıp bir tanrıçanın söylediği şarkıları andıran çığlıklar atarken, o, bir yandan ödüllendirilen erkekliğinin mutlulukla coştuğunu hissetmiş, bir yandan da Ayşe kadar sık ve art arda doruklara erişememenin kıskançlıkla yüklü hüznünü yaşamıştı. Ayşe, yaşamında kadınla erkek arasındaki farkı bütünüyle anlamasına yol açan ilk kişiydi. Sevişmekten, onun kadar –belki de sevilmekti amacı– hoşlanan başka bir kadına rastlamamıştı. Önceleri hep geride kaldığı bir yarışa dönüşen bu sevişmelerin, aslında Ayşe'nin yıllardır uyarılmamış, ama benliğinin içinde hep bir yerlerde varlığını korumuş özlemin giderilişi olduğunu kavramıştı. Tanrı onu seviyordu; bir tanrıçayı andıran kadının, yıllardır aradığı kayıp yarısını onda bulduğu için.

İlk aylar bedenlerini, geçmişlerini ve daha çok kendilerini araştırmak ve keşfetmekle geçmişti. Aşk ve tutku ellerinde tuttukları ve bazen birbirlerini, ama daha çok kendilerini seyrettikleri bir merceğe dönüşmüştü. Bir erkek olarak –belki de yabancı bir duygu olduğu için– ilk kez, özlemenin bir sözcükten öte fiziksel bir acı anlamına geldiğini, beyninin cinsel gücünü şahlandırdığını, ölüme çarpıp zedelenmemiş yüreğinin aslında bir çocuğunki kadar savunmasız ve kırılgan olduğunu, başkalarının gözünde onu farklı ve zeki kılan alaycılığının nasıl sonsuz bir alınganlığa, hatta saldırganlığa dönüşebileceğini ve en önemlisi günü bir başkasıyla haberleşerek hayatını kendi kontrolü dışında, isteyerek yaşamanın, paylaşmanın öteki adı olduğunu öğrenmişti. Ayşe, onunla tanışıncaya kadar bütün hayatını dolduran işinin aslında birbirlerini daha sık görmelerini engelleyen bir meşguliyet olduğunu, sevilmenin hayal gücünü keskinleştirdiğini, keskinleşen hayal gücünün beslenmesi için sözcüklerin hayati önem taşıdığını fark etmişti; yazdığı her şeyi büyük bir açlıkla okuyordu. O gün ona mektup yazmamışsa, aynı gece yatakta, genç, diri ve istekli bedeniyle birleşerek yuvarlandığı kaygan yamaçlardan tırmanıp tekrar kendine gelmeye çalıştığı anlarda, Ayşe, çoğunlukla kısa süren uykusundan uyanmış oluyor, canlı bir çocuk tavrıyla göğsüne tırmanıyor, sonra saçları-

nı tutup, *"Anlat!"* diyerek gülümsüyordu. Kimse bahar kokan o gülümsemeye dayanamazdı. İşte o zaman, sonraki aylar boyunca aşkın büyüsüyle inandırıcı bir hikâyeye dönüşecek uzun masalın o geceki bölümünü anlatıyordu ona. Yıldıza âşık olan denizci, yelkeniyle açılıyor, âşık olduğu parıltıyı yalnızca ufukla kuşatılmış bir adada yeryüzüne inmesi için kandırıyor ve tutsak ediyordu. Haritalar, şarkılar ve Ayşe'nin göğsünde benzerleri olan yıldızlarla binlerce ayrıntıya kavuşan masal, birkaç ay içinde birbirlerini binlerce yıldır tanıdıklarının en somut ve inandırıcı kanıtı haline dönüşmüştü. Aslında bu küçük oyun, her âşıkta var olan ölümsüzlük özlemini paylaşmak ve bu duyguyu kışkırtmanın dayanılmaz çekiciliğine kapıldıklarının belirgin bir işaretiydi. Aşktan başka hangi duygu bir insanı ölümsüz olduğuna inandırabilirdi? Onu dinlerken, çelişik ama birbirini yatıştıran karmaşık iki duyguyla seyrediyordu Ayşe'yi. Tanrısal güzelliği, gökyüzünü hatırlatan gözleri, yüreğini, Ayşe'nin bütünüyle asla bir erkeğe ait olamayacağı düşüncesiyle ürpertirken, ona dokunduğu anlarda bu evrendeki hiçbir canlının bu denli kendisine ait olamayacağı gerçeğiyle rahatlıyordu. Birlikte uyudukları –Ayşe'nin İstanbul'a gitmediği– hafta sonlarında gecenin ortasında bir ürpertiyle uyandığında, Ayşe'yi, kendisini seyrederken buluyor, yanaklarından süzülen yaşların gümüş çizgilerine parmaklarıyla dokunurken Ayşe, can çekişircesine, *"Ayrılmak zorundayız,"* diye mırıldanarak yeniden ağlamaya başlıyordu. Böyle gecelerde –yalnızca yatıştırmak için– ona katılıyor ve ayrılmayı planlıyorlardı. Bu çoğu kez birlikte içmekten hoşlandıkları bir şişe içkinin bitişine kadarki erteleme oluyordu: Bir daha asla bulamayacaklarını bildikleri bir uyumu, yetmiş ya da yüz santilitrelik alkollü bir karışımın bitişiyle sınırlamak! Altıncı ayın sonunda, çoğu mutfakta ve dar balkonda, onlarca şişe birikmişti. Garip, hatta komikti ama ayrılma planları yaparak geçirdikleri o ayların ve birbirlerinden ayrılamayacaklarının en somut kanıtı, işte bu şişelerdi. İpi koparmak için bütün güçleriyle asılmış, sonuçta anlamsızlığını fark ederek bitkin bir halde ayaklarının dibindeki şişelerin üstüne yığılmışlardı.

Fren sesiyle gözlerini açtı. Gelmişlerdi.

- 3 -

Aynı odaydı; iki yüz yirmi iki. Hiçbir şey değişmemişti: Göl, odadaki eşyalar, hatta açık pencereden içeriye giren koku, on dört ay önce bıraktıkları gibiydi. Eksik olan. "Ayşe," diye mırıldandı. Aynaya vuran yüzü yorgundu. Komodine yaklaştı, odayı, camın üstündeki buğu gibi kaplayan dağınık gölgelerin arasında yüzüne bir kez daha baktı. Hayır, yorgun değildi; bakışlarında umut yoktu. Eksik olan Ayşe'nin dokunuşuydu.

Dışarıdan odanın yalnızlığına sızan neşeli bir çocuk çığlığının peşine takılarak pencereye yürüdü. Gölü şekillendiren renkleri bozmayan iki küçük kız, bisiklete binmeyi öğreniyordu. Saate baktı; yedi buçuk! Bir an yatağa uzanmayı düşündü, sonra vazgeçti. Gölün çevresine dağılmış anıları teker teker toplamak için en çok bir saati vardı. Aşağıya indi, anahtarı resepsiyona bırakıp dışarıya çıktı.

Kısa, ama tutkulu bir sevişmeye yetecek kadar uzayan öpüşmelerine tanık olan tahta iskele, Ayşe'nin, gölün gümüşten bir kılıfla kaplanan yüzeyinde kaydırmaya çalıştığı kalın ve şekilsiz taşlarla kaplı kısa plaj, taban suyunun yüzeye çıktığı ince, uzun çimenlik. Birden on iki aydır sık sık düşündüğü gibi birden zamana hükmedebilmeyi, burada geçirdiği o eşsiz üç güne geri dönmeyi hayal etti. Gece olmadan Ayşe'yi görecek olması bile o üç gün ve gecenin özlemini gidermiyordu. Çevrenin her duyguyu yatıştıran –ağaçların ve suyun karışımından doğan– huzurlu sessizliği onu yakmak üzere olduğu sigaradan vazgeçirdi. Paketi cebine sokarak oyalanmadan yürüdü. Dibini, günün değişik saatlerinde aldığı ışıkla sürekli renk değiştiren, gölün doldurduğu bu çukurda her şeyin önemini yitirdiğini, hayatın Ayşe'nin gelişine kadar ritmini yalnızca kendisinin ölçebileceği bir yavaşlıkta geçeceğini biliyordu. Hava belki serinlemişti, ama teni sıcağı ya da soğuğu hissetmiyordu; gövdesini kaplayan özlem, ısıdan ayırıyordu onu.

Hızlı adımlarla gölün yüksek tepelerle kaplı batı ufkunu görebileceği doğu ucuna doğru yürüdü. Tam zamanında orada,

aylarca önce Ayşe'yle birlikte oturup gökyüzünü gözledikleri o ağacın altında olacaktı.

On dakika sonra ağacı bulmuştu. Göl, şimdi çevresindeki her şeyi içine sığdıran bir aynayı andırıyordu. Dağlar, yeşilin birkaç değişik tonunu kuşanmış ağaçlar, iskeleler, hatta anılar... Birkaç adım atıp elini suya soksa o geceye ait büyülü fısıltıları, kısa kışkırtıcı kahkahaları, sessizliği örten öpücükleri, asla bozulmayacağına inandıkları aşk yeminlerini, yerçekimini yok eden bakışları bulabilecekti.

Bileğine eğildi. Yarım saatten daha fazla zamanı vardı. Gözlerini kapattı. *"Değişik, ötekilerden çok farklı."* Lale, Ayşe'yle tanıştığı yemekte tedirginliği dostluğa dönüşürken bir ara kulağına eğilip böyle fısıldamıştı. *Değişik!* Yalnızca görüşünü, yaşam biçimini kastetmiş olamazdı. Ayşe'nin, çocuğuna babalık yapan adamın üstündeki etkisini –belki de dışarıdan baktığı için– herkesten önce o hissetmişti. Çok geçmeden Lale de, ilk görüşünde duyduğu tedirginliği unutup Ayşe'nin çekiciliğine kapılmış ve sahiplenmeyle zehirlenen, saflığı bozulan tutkunun yol açtığı tartışmalarda her seferinde Ayşe'nin yanında yer almıştı. Ayşe'nin farklılığı, aylar, mevsimler geçtikçe daha da belirginleşen çekiciliği değil, karşısındakini bütünüyle değiştirebilmesi, duygularını çevreleyen gündelik hayata ait ayrıntıları yok ederek tutkuyu en saf biçimiyle ortaya çıkarabilme yeteneğiydi. Ayşe, onun duyguları üstüne tutulmuş bir mercekti. Bunu şimdi, gözleri kapalı, az ötedeki gölü teninde hissederken daha iyi kavrayabiliyordu.

Kirpiklerini araladı. Güneşten arta kalan ışıklar giderek sönüyor, bu da gölün rengini ve şeklini bir kez daha değiştiriyordu. Çobanyıldızı henüz tepelerin arkasındaydı. Tekrar karanlığa geri döndü.

Sonuçsuz kalmaya mahkûm arayışları izleyen kesik görüntüler, yanıtlardan korktuğu için ertelenen sorular, geceyi ve özlemi incitecek kuşkular siyah gibi kesin değil, griydiler. Düşünmekten vazgeçip sırtını adlarının başharflerinin kazılı olduğu ağaca yasladı. Omzundaki kopuk lifler ağrıyordu ama gölün, beyninde doğrulmaya çalışan fırtınayı emdiğini, derinliklerin-

de yatıştırıp yok ettiğini hissetti. Hafifliyor, karanlıkla birlikte suyun üstünden kıyıya doğru akan serinliği soluyordu.

Neden sonra önce mevsimleri değiştiren, tek başına geçirdiği gecelerin ağırlığını yok eden o kokuyu, sonra Ayşe'nin sesini duydu.

"Burada olduğunu biliyordum."

Aylardır, hemen hemen her gün gördüğü düşle karşılaşacağını bilerek, korkuyla ağırlaşmış titrek kirpiklerini araladı. Göl ve ağaçlar, hatta renkler kaybolmuştu ama hem Ayşe hem de Çobanyıldızı karşısındaydı.

"Bak, tam zamanında geldim."

On iki aylık yokluğu için özür dileyen sese karşılık vermeye çalıştı. Dudaklarını araladı, ama başaramadı. Sözcükler düşü yitirme korkusuyla cansızdılar.

"Evet, geldim; buradayım."

Artık sözcüklere gerek yoktu; acıya ve yalnızlığa direnmesine yardım eden içindeki o yay, o gerginlik kopmuştu. Tutunmak ister gibi bilinçsiz bir hareketle kollarını açtı. Ayşe göğsüne yaslanınca tekrar gözlerini kapadı. Küçük, serin burnu boynundaydı, tıpkı eşini bulmak isteyen ıslak burunlu bir ceylan gibi gölün serinliğini aralayıp tenini kokluyordu. Henüz bakmadığı gözlerinden akan sıcak yaşlarının köprücük kemiğinin üstündeki çukura aktığını hissetti. Bir an ona ağlamamasını söylemeyi düşündü, ama saçlarından yükselen o bahar kokusu onu dilsizleştirmişti. O sarhoşluğu yitirmekten korkarak sol kolunu Ayşe'nin sırtından aşağıya indirip onu kendine çekti. Şaşırtıcı beli, hâlâ inanılmayacak kadar inceydi.

Neden sonra Çobanyıldızı artık mat, pürüzsüz ve ışıkları yansıtmayan gölün üstüne tırmanınca kalktılar. Hâlâ konuşmamış, birbirlerine bakmamışlardı. Yine de Ayşe'nin saçlarının kısalığını fark etti. Özlemi gidermekten çok artıran dokunuşlar ve yaslanışlarla otele kadar büyülü kavuşmayı izleyecek geceden korkarak yürüdüler.

Oda karanlıktı. Öyle kalmalı, diye düşündü.

"Lütfen, ışığı açma!"

Ayşe nedenini biliyormuş gibi düğmeye dokunmadan ko-

modinin önüne yürüdü. Durduğunda yüzü aynaya dönüktü. Konuşmuyor, sanki soluk almıyor, yalnızca bekliyordu. Aylardır ilk kez kasıklarına kan dolduğunu hissetti. Kadınsız erkeklere özgü kararsızlığını yavaş adımlarla ezerek ona yaklaştı, aynadaki gözlerini görünce, ellerini Ayşe'nin koltuk altlarından geçirerek karnının üstünde birleştirdi. Kımıldamamıştı. Yavaşça ona yaslandı. Kalçaları –her zaman kasıklarının arasına tam uyardı– benliğini eritip içine alan o çekim gücünü yitirmemişti. Ellerini sanki onu kurulamak istiyormuş gibi karnından göğüslerine doğru bastırarak çekince Ayşe'nin başı, kopmuş gibi geriye sol omzuna düştü. Gözlerinin hâlâ kapalı olduğunu bilerek, yavaşça boynundan öptü. Şimdi ince ama güçlü kolları geriye kırılacak ve saçlarını tutacaktı. Ensesindeki basıncı hissedince, onu belinden tutarak kolayca çevirdi. Artık soluduğu hava kadar yakındı. Belindeki çukura avucunu bastırınca Ayşe'nin gözleri açıldı. Yıldızlar oradaydı, hiçbiri kaybolmamıştı.

"Seni seviyorum. Sen benim ruh..."

Ayşe'nin sözlerinin geride kalanını ağzından içti. Tadı değişmemişti; gül yaprağı gibi nemli, su kadar doyulmaz, içki kadar baş döndürücü ve alev gibi yakıcıydı dudakları. İnce ama her an gerilmeye hazır bir yayı andıran genç bedeni, bütün gücüyle kendine çekti. Cinsel hazza yabancı, küskün gövdesi, tıpkı aylar sonra yağmura kavuşan susuz toprak gibi kımıldıyor, uykuya yatmış kasları beyninden kopup gelen yakıcı istekle canlanıyordu. O temmuz günü bırakıp gittiğindeki gibiydi; yadırgatıcı olan tek şey, kısa saçlarıydı. Boynunu öpmek için burnuyla yol açması gerekmiyordu. Onu soyması her zamanki gibi çok kısa sürdü. Ayşe geriye doğru büküldüğünde artık çıplaktı. Onu yatağa itti ve karanlığa sığınarak soyundu. Eli göğsüne gittiğinde birden durdu. Fark edecek miydi? Bedeninin her hücresini canlandıran basınç, kararsızlığını yendi. Birkaç saniye sonra Ayşe mırıldanırken çarşafın altında, yanındaydı.

"Beni sevdiğini söyle!"

Denedi, ama söyleyemedi. O iki sözcük, on iki aydır tekrarlanmaya tekrarlanmaya kurumuş, yok olmuştu.

"Biliyorsun," diye mırıldandı, göğsündeki yara izini saklamaya çalışarak.

"Neden yaptın?"

Sonra sormasına fırsat vermeden eğilip bir böceğin kumda bıraktığı ayak izlerini andıran uzun yarayı öpmeye başladı. Biliyordu.

Ya hastanedeki o rüya: Ayşe başucundaydı ve ağlıyordu. Kısık sesle sordu.

"Geldin mi? Odadaki o beyazlı kadın sen miydin?"

Ayşe yanıt vermeden üzerine eğilip kollarını uzattı. Sayısız kez tekrarlaya tekrarlaya ezberledikleri ve artık bir ayine dönüşen sevişme başlıyordu. Sol kolunu –acısına aldırmadan– Ayşe'nin başının altından geçirip bacağını ona doğru uzattı. Birkaç saniye sonra Ayşe'nin bacakları onunkilerin arasına girmiş, beli yataktan yükselmiş, kalçaları, yeniden erkekliğine kavuşan kasıklarına yaklaşmıştı.

Önce omuzlarını, sonra sevişmelerinin ortasında, sayısız kez erkeğine bağışladığı göğüslerini öptü. Ayşe hafif bir çığlık attı. Unutmamıştı. Dudaklarını boynuna doğru yükseltirken sırtının sağında o eski, tanıdık acıyı hissetti. Saati; çıkarmayı her seferinde unuttuğu o değerli armağan. Ya kolyesi?

Dudakları? Ayşe'nin öpülmesinden en çok hoşlandığı o noktada durdu. Başkasıyla yatmıştı; bunu nasıl unutmuştu? Kramp, sanki o geceden beri pusudaymış gibi bir yumruk olup nefes borusundan aşağıya indi. Kolları gevşedi; bedeni özsuyunu yitiren bir dal gibi büzülüp krampın üstüne kıvrıldı.

"Ne oldu?"

Gözlerini açtığında Ayşe'yi üstüne eğilmiş, kaygıyla, sanki acısı oradaymış gibi saçlarını okşarken buldu.

"Neyin var?"

"Hiç," diye inler gibi mırıldandı.

Aldatılmanın acısının en keskin bıçaktan daha sivri olduğunu, ama asıl yaranın etinde değil, yüreğinde kanadığını hissediyordu.

"Peki, neden vazgeçtin?"

"Midem," dedi, krampa sığınarak. "Bir süredir böyle."

Büyü de, tören de ve asıl korkutucu olan, özlem de birden sona ermişti. Ayşe kendini sırtüstü yatağa bırakırken hayal kırıklığından kurtulmak istercesine derin bir soluk verdi.

"Anlatmak ister misin?" Sessizliğe kaçıp sığınmasını engellemek için devam etti: "Seni rahatsız eden nedir? Yaş günün mü? Önceki gece ne oldu?" Çarşafı, çıplaklığını ondan gizlemek ister gibi üstüne çekmişti. "Başka bir kadın mı?"

Başka bir erkek, diye bağırmamak için sıçrayarak yataktan fırladı. Ayşe, hayal kırıklığını, karşısındaki erkeğe borcu olduğunu düşündüğü anlayışla dengelemeye çalışıyordu. Ama başaramadı.

"Beni korkutuyorsun."

Şaşkınlıkla aynaya baktı. Çıplaktı, yüzü gölgeler içindeydi, kaşları birinin üstüne atılacak gibi gerilmişti. Haklıydı, görüntü hem Ayşe'yi hem de kendisini korkutacak kadar garipti. Ayşe'nin çantasından sigara paketini çıkarıp kendisininkini de alarak yatağa geri döndü ve iki sigarayı yakarak sırtüstü uzandı.

"Eskiden bunu daha sonra yapardık."

Duman karanlığı beyaz helozonlarla delip tavana yükseliyordu. Dışarısı oda gibi sessizdi. Ayşe'nin konuşmaması için dua ederek beyninde bir çığ gibi büyüyen kuşkuyu dağıtmaya çalıştı. Başkasıyla yatmış olsa bile onu suçlayamazdı. Ama ben yapmadım, diye düşündü. Yapamadım. Başkalarını kendi değer yargılarıyla ölçmek? Bencillik ve bağnazlık, bu muydu? Belki de yalnızca bir rastlantıydı lokantanın önünde o gece kolyesini çıkartması.

"Ne düşünüyorsun?"

Yavaşça sola dönüp göz ucuyla ona baktı. Tavanı seyrediyordu. Yüzü gergin, dudakları dişlerinin arasındaydı. Haksızlık ediyorum, diye düşündü. Onu çağıran, ihtiyacı olduğunu söyleyen kendisi değil miydi?

"Açmasını dört gözle beklediğin o menekşe, sen gittikten sonra tam beş çiçek açtı. Söylediğin gibi yaptım. Sık sık konuşup yapraklarına dokundum."

"Neler anlattın o çiçeğe?"

Neler? Ne anlattığını biliyordu. Sevdiği kadını, öfkesini, yalnızlığını, özlemini anlatmıştı.

"Hafta sonunda ilk kez yemeğe birilerini çağıracağımızı, evi baştan sona temizleyeceğimizi ve benim için aldığını söylediğin elbiseyi ilk kez giyeceğini, hatırın için kravat takıp ceket giyeceğimi." Tekrar tavana doğru yol alan beyaz, dağınık dumana döndü. "O hafta sonu evi temizledim, kravat takıp ceket giydim ve birilerini çağırıp sabaha kadar içtim."

Aralarına giren sessizlik aylar öncesine, o hafta sonuna ulaşıyormuş gibi uzundu. Sonunda, "Hepsini yaptın, ama ben yoktum," diye mırıldandı Ayşe. "O elbiseyi hiç giymedim, belki bilmek istersin." İsterdi. Minnet duygusuyla elini uzatıp Ayşe'nin kısa saçlarını okşadı. "Birkaç kez niyetlendim, ama her seferinde sanki sana ihanet ediyormuşum gibi hissettim kendimi. Şimdi yatakta saatlerce süren o sohbetlerinin başındaymış gibi yan dönmüştü. "Sana âşık olmak çok zordu. Her an yüzlerce ayrıntıya, binlerce inceliğe hazır olmak, fark etmek ve karşılık vermek. Ben asla senin kadar ince biri değildim; benim için aşk, tek başına yeterliydi."

İncelik ve ayrıntılar aşkın, güçlü, kalın ve kopmaz bağını oluşturan iki lif değil miydi? Beynindeki kuşkuyu yüreğine indirip yok etmesi için ona vakit kazandıran konuşmayı bölmeden sustu.

"Sakın ayrılığın yalnızca senin için zor olduğunu düşünme. Aylar boyu kendimi, kapının önünde bekleyip bir türlü içeriye giremeyen öksüz bir kedi yavrusu gibi hissettim." Bir an sustu. Hayır, ağlamayacaktı. Buraya hesaplaşmaya gelmişti. "Aylarca, yalnızca çalışmakla avuttum kendimi. İş, gün boyu seni düşüncelerimden uzak tutabiliyordu. Ama sonra, geceyle gündüzün arasındaki o üç saat. Karanlığın çöktüğü, yıldızların çıktığı o boşluk..." Başını acısının nedeni olan adamın omzuna yaslamış, zaafını itiraf ederken yüzünü ve gözlerini gizlemeyi seçmişti. "İçki içerek, birbirimize sarılarak, konuşarak ya da sevişerek geçirdiğimiz o saatler..." Başını kaldırıp sanki suçlu oymuş gibi tekrar omzuna bıraktı. "Üstelik karşımda tekerlekli sandalyeye mahkûm birinin, gizlemeye çalıştığı acıyı ve hüznü de taşımak zorundaydım."

"Onun için üzüldüm," dedi. Sonra asıl acıyı çekenin Ayşe ol-

duğunu hatırlayarak ekledi: "Senin için de."

"Biliyor musun, Ankara'dan dönünce, Metin'in aslında göründüğünden daha değişik biri olduğunu keşfettim. O sandalye, bensiz ve hareketsiz geçirdiği o iki yıl sanki onu olgunlaştırmıştı." Yutkundu. "Bir gece, birdenbire sordu. Arkası dönüktü, yüzüne bakmanın utancından kurtardı beni. *'Kim bu adam?'* O gece anlatamadım. Ertesi gün eve geldiğimde mektuplarını, şiirleri gizlice okuduğunu söyledi. Koltuğa yaslanıp ağlaya ağlaya her şeyi anlattım. Başımı kaldırdığımda yanımdaydı; kırgın değildi, saçlarımı okşuyordu." Şimdi, Ayşe kocasının karşısında yaşadığı utançla kabuğuna çekilirken yine bedeninin özsuyunu harekete geçiren o kokuyu duyabiliyordu. "Ya sen! Sen beni hiç anlattın mı?"

Söylemeli miydi? Gözleriyle karşılaşınca direnmekten vazgeçti.

"Evet. Bölük, pörçük. Ama bütünüyle asla."

"Kime?" Kararsız sesi soruyu tamamladı: "Bir kadın mıydı?"

"Evet," dedi. "Seni hatırlatan bir kadındı."

Başını çevirmeden Ayşe'nin dirseğinin üzerinde doğrulduğunu, elinin saçlarına uzandığını hissetti.

"Peki, bu kadın yazdıklarını okudu mu?"

"Yalnızca birkaç şiiri."

"Başka!"

"Başka?"

"Önceki gece olanlarla bu kadının bir ilgisi var mı?"

Ayşe'nin araştırıcı ve vazgeçmeye niyeti olmayan gözlerine baktı. Yıldızlar oradaydı. Artık geri dönemezdi.

"Hayır, o yalnızca amaç için kullanılan bir anahtardı."

"Ya! Sen yine de her şeyi anlat bakalım."

Ayşe'nin sahiplenen sesiyle birden midesindeki krampın çözüldüğünü, eskiden olduğu gibi bir kez daha yanında yatan kadına ait olduğu duygusuyla ürperdi. Mutluluğu yeniden keşfetmenin bu denli kolay oluşuna şaşırarak, Cem'in telefonlarıyla başlayan geceyi anlatmaya koyuldu.

Sözleri bittiğinde başı, Ayşe'nin göğüslerinin üstünde, onun elleri ise ensesindeki saçlardaydı. Bir süre konuşmadan, sanki

anlattıklarının ne anlama geldiğini keşfetmek istercesine sessiz kaldı.

Sonunda, soruyu bularak başını yavaşça kaldırıp gözlerinin içine bakarak sordu:

"Sence bütün bunların anlamı ne? Neden beni görmek istedin?"

"Bilmiyorum," dedi. "Sensiz hayata uzak, ama ölüme çok yakınım."

"Ya benimleyken?"

Yol boyunca düşündüğü sorunun yanıtının tam karşısında olduğunu hissetti.

"Aşk insanın yaşlanmasına engel oluyor. Bu sanıldığının aksine çok yorucu ve acıklı. Hep genç kalamam. Yüreğim ve beynim hiç olmazsa biraz yaşlanmalı. Ne gencim ne de yaşlı. Her şeyin tam ortasındayım."

"Zavallı sevgilim..." Ayşe, her zaman yaptığı gibi başını çekip saçlarından öptü. "Peki, bu tablonun içinde benim yerim ne?"

Neydi? Onun da beklediği karşılık bu değil miydi?

"Belki de beni her şeyin tam ortasında tutuyorsun." Ayşe'nin elleri gevşedi. İstediği, duymayı umut ettiği yanıt bu değildi. Alçak, pişmanlıkla sessizleşmiş gülüşünü, sözlerini izledi.

"Keşke beni, ben olduğum için sevip isteseydin. Ta başından beri içimde seninle ilgili hep aynı duygu var oldu. Ben senin için ne anlama geliyorum? Seni, bilinçaltındaki o unutmak istediğin anılardan koruyan, soluksuz kaldığında nefes almana yardım eden biri mi? Bir anlamda hiçbir şeyin olmadığı, olamayacağı kadar bana aitsin, bunu biliyorum. Bir anlamda ise benden o kadar uzaktasın ki. Evet, seni geçmişinden korudum, ama hiç gelecek duygusu da veremedim, değil mi? Seni rüyalarından, kâbuslarından uzak tuttum, ama sadakatini bir türlü kıramadım. Geçmişe, bir kadına duyulabilecek sadakatten daha fazlasıyla bağlısın. Benden sonra hiçbir kadınla yatmadığına, hiçbir kadından hoşlanmadığına öylesine eminim ki. Neden? Çünkü ben varım ve ben de artık o kahrolası, lanet geçmişinin bir parçasıyım."

Hızlı hızlı, öfke taşımayan, ama uzun uzun düşündüğü gece-

lerin yüküyle ağırlaşan bir tavırla konuşuyordu. Bir an sözlerini kesip onu sevdiğini söylemeyi düşündü. Ama yararsızdı, Ayşe on iki aydır biriktirdiklerini boşaltacaktı.

"Metin, mektuplarından sonra kitaplarını da okudu ve bir gece birdenbire ne dedi, biliyor musun? *'Bu adam, kadın ya da erkek, asla birini sevemez. Çünkü o dünyaya, ölümsüzlüğe tutkun. Âşık olduğu asıl şey dünya; ölümle bu denli içli dışlı olmasının nedeni de ölümsüzlük peşinde oluşu. Yazma dürtüsünün ardındaki tutkunun kaynağının bu olduğunu nasıl olur da kavrayamazsın... O, bizim gibiler için çok soyut.'* Söyle bana, sen gerçekten bu musun?"

Alçak ve yumuşak bir sesle ondan çok kendini inandırmayı denedi:

"Hem seni seviyorum hem de dünyaya tutkunum. Bu ikisi birbirini tamamlamıyor mu?"

Ayşe, onu kuşkulandıracak kadar uzun bir süre karşılık vermedi. Sessizlik boyunca, içindeki yıldızları da kullanarak gözlerini yüzünde tutup beyninin içine girmek istiyormuş gibi uzun uzun baktı.

Konuşmaya başladığında vazgeçmeyen, ısrarlı bir sesi vardı.

"Bence Metin yanıldı. Sen asla soyut değilsin. Aksine son derece somutsun. Somut olmak insanı şimdiki zamana hapsetmez mi? Soyutluk ise en azından gelecek umududur. Öyle değil mi?"

Gelecek umudu! Birden ona acıdığını hissetti. Gelecek dediği, yalnızca ilişkilerinin ne olacağı sorusuna verilecek basit ve kısa bir yanıt değil miydi? Bir an ona, sürekli gelecek kuşkusuyla yaşayanların şimdiki zamandan emin olamayanlar olduğunu, geleceğin aslında korku, kaygı ya da umuttan öte başka bir şey olmadığını söylemeyi düşündü. Ama Ayşe'nin gözleri durdurdu onu. Bakmayı göze alamayacağı kadar içten ve hüzünlüydü.

Elini uzatıp hâlâ yadırgadığı kısa saçlara dokundu ve aylar boyunca düşündüklerinden yalnızca bir kısmını, kendisini ele vermeyecek kadarını kulağına eğilerek fısıldadı:

"Soyutluk, aslında zamandan bağımsızdır; çoğu zaman gele-

çeğin de ötesine uzanır." 1971'de hücrede geçirdiği saatleri hatırlayarak parmaklarını boynuna indirdi. "Soyut olma, dayanma gücüdür, beklediğin o güne kadar ayakta durmanı sağlayan destektir. Bazen sabır, bazen de en saf biçimiyle cesarettir. Korkunun, kuşkunun panzehiridir. İnan bana."

Daha devam edecekti, ama Ayşe izin vermedi.

"Hayatımda sözcüklerle senin gibi oynayan birine hiç rastlamadım." Gözbebeklerini yukarı kaldırdı. "İnşallah, bir daha da rastlamam."

Kendine çekerek susturdu onu. Dudakları şimdi daha nemliydi. Boynuna uzanınca, Ayşe bir yandan tenindeki ürpertinin üstüne kıvrılırken, bir yandan da hızlı hızlı, birazdan konuşamayacağını bilerek devam etti:

"Seni neden hep çok çekici bulmuşumdur, biliyor musun?"

Başını kaldırmadan, kısa bir an için dudaklarını boynundan çekti.

"Çünkü hiç teri benim gibi hoş kokan birine rastlamadın."

"Aptal!"

Sırtına inen yumuşak, sevecen ve hep hatırladığı o yumruğun dokunuşuyla mutlulukla inledi. Kulağını bulup gıdıklanacağını bilerek öptü.

"Çekiciydin, çünkü çok keyifli bir adamdın, üstelik alaycıydın. Okulda çok akıllı bir öğretmenim vardı; bize alaycılığın, zekânın en saf ve en algılanabilir biçimi olduğunu söylemişti. Keyifli ve zeki... Seninle hiç sıkılmadım, kavga ettiğimiz zamanlarda bile. Ta o tartışmalara kadar. Kavga etseydik dayanabilirdim." Şimdi o da sarılmıştı, savunmasızdı. Bir an onu, hiçbir zaman sahip olamayacağı çocuğuna benzeterek irkildi. "Her kadın sahiplenilmeyi ister ve sever. Ama seninki bundan başka, bundan daha öte bir şeydi. Öylesine kavrayıcıydın ki sonunda beni bütünüyle kuşatıp yok edeceğinden korktum. Bir bilsen..." Ayşe'nin yeniden gözyaşlarına yaklaştığını hissedince, avutur gibi saçlarına, yüzüne dokundu. Ağlasa bile devam edecekti, başını geri çekti. "Hiçbir kadın, erkeğinin onu sevebileceğinden daha az sevmesini istemez. Ama ben istedim; çünkü seni çok seviyordum ve beni biraz daha

az sevseydin daha az sahiplenecektin, ayrılmak zorunda kalmayacaktık."

Sesi kime ait olduğu belli olmayan suçluluk duygusuyla ağırlaşmıştı. Yıldızlardan aldığı parıltılarla karanlıkta ışıl ışıl yanan gözyaşı izlerini öptü. Onu çok seviyordu. Varsa, suçu da, özrü de buydu. Birden başının döndüğünü hissetti; havalanıyordu. Ayşe'nin kulağına eğildi.

"Yerçekimi yok oluyor. Yemin ederim, seni yirmi iki yıl önce tanısaydım, yerçekimini yenmeye çalışan zavallı çılgına inanırdım."

Ayşe o çılgının kim olduğunu sormadı. Haklıydı; ikisi deriyle etten farksızdı. Ayrılmak, ölümle eşanlamlıydı. Onu gözyaşlarına bıraktı.

Neden sonra, tekrar sigara isteğiyle doğrulduğunda, Ayşe gözyaşlarının serinlettiği sesiyle sordu:

"Yazdıklarını getirdin mi?"

"Evet."

"Verecek misin?"

Bacağını uzatıp onu kaldırarak kasıklarının arasına aldı.

"Evet, ama her zamanki gibi daha sonra." Gözleri kapanırken göğüs kemiğinin dört parmak solundaki yüreğine batan o dikeni çıkartacak soruyu umutla sordu. "Kolyen nerede?"

Ayşe bir an şaşkınlıkla başını kaldırmaya çalıştı. Sonra vazgeçip, "Aylar önce koptu," diye mırıldandı. "Hem de bir yemeğin ortasında art arda iki kez." Dudakları şimdi onun kulağının yanındaydı; töreni başlatacak işareti beklerken, sevişmenin kapısını açan boğuk sesle emretti: "Artık sus ve anlat!"

Anlat! Hayır, önce emin olmalıydı.

"O elbiseyi giymedin, değil mi?"

Cinselliğe açılan kapının eşiğindeki sabırsız ses karşılık verirken, emindi.

"Hayır, yaş gününde giymeyi düşünmüştüm. Hadi anlat!"

Vahşi bir denizcinin gökyüzündeki o yıldıza nasıl âşık olduğunu, onu nasıl tuzağa düşürüp yüzyıllarca kovalayarak, nasıl kendine âşık ettiğini hikâye eden uzun, gezegenin üstündeki en inandırıcı, en gerçek masalı, öpücükler ve her ikisini

de birbirinden alabilecekleri zevklerin sınırlarına taşıyan dokunuşlarla süsleyerek anlatmaya koyuldu. Denizci, yıldızı bir çöl gecesinde kucakladığında Ayşe'nin benliğine ulaşmış, zamanı ve iklimleri değiştiren o dar vadinin ipeksi ıslaklığındaki yolculuğunun sonuna gelmişti. Onu, tek bedende bütünleşmek isteğiyle kavrayıp art arda gelen kasılmalarına, kısa çığlıklarla katıldı.

Ayşe'nin üstüne düştüğünde şaşkındı. En azından bu kez onu kıskanmayacaktı; o da çığlık atmıştı. Kulağını bulup bütün gece dudaklarında gizlenen o iki kurumuş sözcüğü canlandırıp yavaşça, teşekkür eder gibi fısıldadı:

"Seni seviyorum."

İnsanoğlu, dünyanın en olağan kavuşmasını, olağanüstü kılacak kadar yaratıcıydı.

Dumanı balkondan geceye doğru üfledi. Dışarıda göl, gün boyu emdiği ışıkları ölçülü bir cömertlikle yavaş yavaş geceye geri veriyor, çevreyi kaplayan yamaçlardan su gibi aşağılara akan karanlığı kırıyordu. Ayşe, onu sahnedeymiş gibi aydınlatan ışığın altında yatakta, hâlâ, geçen on iki aya sığdırdığı metinleri okuyordu. Uyku, her sevişme sonrasında onu elinden alıp kaçırırdı. Oysa bu kez, solukları düzene girer girmez kollarından sıyrılmış ve onlar için geldiğini gizlemeden, yazdıklarını istemişti.

Yüreğine, gövdesine, hatta geleceğine sahipken ve buna her sevişmeden sonra yeniden, bir kez daha inanırken yazdıklarına duyduğu bu olağandışı ilginin nedeni neydi? Düşünceleri de dahil, her şeye sahip olma içgüdüsü! Sigarasını söndürürken gülümsedi. Onsuz olabilir miydi? Ya o? Gelecek duygusu veremediğini söylediği adamdan vazgeçmenin zorluğunun farkında mıydı? Dayanıksız, zayıf gibi gözüken çoğu bağın sağlamlığı ancak koparmak için çekildiğinde anlaşılmaz mıydı? Biz çekmekle yetinmedik, kestik, diye mırıldandı. Bu düşünce, giderek belirginleşen rahatsızlığını uyardı. Aylar boyu çektiği ya da çektiğini düşündüğü, dayanabileceğinden fazlasını bir ayna parçasıyla göğsüne kazıdığı acının, kısa süren bir sevişmeyle yok olmasını, yatışmasını kabullenemiyordu. Yanıt

arayan bakışlarla yatağa döndü. Birden, bir sevgiliden çok, meraklı bir çocuğu andıran kadının hiç el değmemişçesine masum göründüğünü fark etti. Evet, masum! Doğru sözcük buydu. Eğer mutluluk diye bir şey varsa, bu onun hakkı olmalıydı. Ama hayatın bazılarına karşı asla cömert olmadığını, insana beklediklerinin ve hak ettiğinin çok azını bağışladığını ve bunu da bir kerede değil, taksit taksit verdiğini biliyordu. Taksitlere bağlı mutluluk; bu sürekli bir eksiklik duygusu ve elde edebildiklerinin verdiği doyumun tadını çıkaramamakla eşanlamlı değil miydi?

Dua eder gibi çevresinden kopmuş, benliği elindeki kâğıtlara odaklaşmış Ayşe'yi rahatsız etmeden yatağın ucuna yürüyüp gömleğini giydi, ikinci sigarayı yakıp düşüncelerini daha da akıcı kılan göle yaklaşmak istercesine balkona çıktı.

Mutluluk! Kimine göre, tanımlı gündelik ihtiyaçların karşılanması, kimine göre, ayrıntılardan yoksun, kaba sayılabilecek doğal bir güvenlik duygusu, kimine göre ölümsüzlüğe uzanan, gerçekleşmeyecek düşleri görme özgürlüğü... Ya mutsuzluk? Mutluluğun eksik kalan kısmı olmalı, diye düşündü. Hiçbir zaman kâğıda dökülebilecek ya da resmi yapılabilecek ayrıntılı bir mutluluk tanımı olmamıştı. Bildiği, mutluluğun, soyutun düşmanı olmasıydı. Soyut olmayan bir yaşamın ise, önünde sonunda sıradanlığa sürükleneceği ve bundan daha büyük bir mutsuzluğun olamayacağıydı. O, hiçbir zaman toptancı olmamıştı. Bütünüyle bir doyum, bütünüyle yatışmış istekler! Mutsuzluk hayvan türleri arasında yalnızca yaratıcı insan soyuna bahşedilmiş bir ayrıcalıktı, bu armağanın değerini bilenlerdendi o.

Birden düşüncelerinin akıcılığını ve inandırıcılığını kesintiye uğratan kuşkuyla irkildi. Ya Ayşe? Geri dönmeden göz ucuyla hâlâ kendinden geçmişçesine elinde tuttuklarını okuyan kadına baktı. Onun beklentileri, kendini koruma içgüdüsünden kaynaklanan bu tanımlarla geçiştirilebilir miydi? Ayşe kimliğini ancak bir erkekle sürdürebilen kadınlardan değildi. Bunu biliyordu; bilmediği ve belki de asla öğrenemeyeceği onu bütünüyle mutlu edip edemeyeceğiydi. Kumardı bu ve Ayşe böyle

bir kumarı göze almalı mıydı? Alamayacağını düşündüğünden dolayı İstanbul'a dönmüştü. Ya şimdi? Sigarasını söndürdü; bu onun vereceği bir karardı. Şimdi aşkın sayısız tanımının yanı sıra karşısındakinin mutlu olmasını da kapsayan bir sorumluluk duygusu olduğunu kavrıyordu.

Sorumluluk? Sözcük, hep içinde bir yerlerde var olan tedirginliğini uyardı. Birden anlamsız, göle, odaya uymayan, aykırı bir soruyla kalakaldı. Nereye aitti? Yıllarını geçirdiği Ankara'ya mı, yoksa doğup büyüdüğü, denizle iç içe girmiş bir kıyı kentine mi? Ölçmek ister gibi bir süre, soluk bile almadan düşündü. İki kentin de Ayşe'siz bir anlamı yoktu. Ya çocukluğunda yazlarını geçirdiği o yarımada? Birden o yalnız ağacı ve –Babası'nı düşünmediği için suçluluk duyarak– Amcası'nı hatırladı.

Amcası'yla birlikte gölgelenen düşüncelerinden kurtulmak ister gibi hızlı adımlarla yatağa, ışığa geri döndü. Ayşe ona bakmadan, yalnızca elini uzatıp dokunarak, varlığından haberi olduğunu anlatmakla yetindi. Sevişmeden geriye kalan ince ter, bir buğu gibi bedenini sarmıştı. Avucunu pürüzsüz, gergin karnına yerleştirdi. Ayşe'nin yüzünde bir gülümseme belirdi; ama yine dönüp bakmamıştı. Birden onu yitirmiş gibi irkildi.

"Gerisini yarın okursun."

Ayşe, dikkatini dağıtan eli kibar ama kararlı bir hareketle geri itti.

"Yarın saat on birden sonra sürekli toplantım var. Sen istiyorsan uyu."

Demek gidecekti, hem de erkenden. Düşünce bir sızı gibi katetti göğsünü. Isısını kaybeden elini geri çekti. Şaşırmıştı, birden beraberliklerinin hiç bitmeyeceği duygusuna kapıldığını fark etti. Ayşe düşüncelerinden haberi olmuş gibi başını çevirmişti.

"Alıp götürebilir miyim? Sonra..."

Şaşkınlığının hayal kırıklığına dönüşmemesi için Ayşe'nin sözlerini kesti.

"Geri getirirsen."

Konuşmadan, birkaç hafta sonra, yaş gününde tekrar buluşacaklarını kararlaştıran gözlerle birbirlerine baktılar. Ayşe kâğıt-

ları yere bırakıp ışığı söndürerek yanına sokuldu. Bir çocuk kadar mutlu ama erişilmez görünüyordu. Beklediğini bilerek öptü onu. Ya yarın? Yarın da mutlu olacak mıydı?

"Hastanedeki o beyazlı kadın sendin, değil mi?"

Ayşe arkasını dönerken alçak, uykusunu ele veren bir sesle karşılık verdi.

"Hayır desem de inanmayacaksın, değil mi?"

"Nereden duydun? Lale mi haber verdi?"

"Hayır," dedi Ayşe, hâlâ inkâr ediyormuş gibi. Sonra kalçalarını kasıklarına yaslarken, parmaklarını içine geçirdiği ellerini çekip göğüslerinin üstünde birleştirdi ve "Halit'ti... Hadi uyu artık," diye mırıldandı.

Doygunluk ve mutluluk onu her zaman uyuturdu. Yine o eski duyguyla ürperdi. Uykuya teslim olmamalı, anın tadını çıkarmalıydı. Ama Ayşe'nin sırtına yaslanan yanağından yayılan duygu, aralanmış dudaklarını vazgeçirdi.

Ensesinden, boynunun arkasından öperek sustu. Onu hiç bu kadar çok ve karşılıksız sevmemişti.

Bir hırsız sabrıyla Ayşe'nin parmaklarından kurtardığı ellerini dikkatle geri çekip sessizce doğrulduğunda saat üçtü. Kısa bir an, karanlıkta bile bütün kıvrımlarını görebildiği bedeni süzdü, sonra oyalanmadan, hızla giyindi. Onu anlayacak mıydı? Bir kez daha bırakıp gitmesine dayanamayacağını biliyordu. Balkona doğru yürüyüp kapıyı kapattı. Hava iyice serinlemiş, biriktirdiği gün ışığını tüketen göl şimdi geceye uyup karanlığın içine geri çekilmişti. Çıkmadan yatağın öteki tarafına yürüyerek diz çöktü. Ayşe'nin yüzü birkaç santim ötesindeydi. Duymayacağını ama hissedeceğini bilerek fısıldadı:

"Seni seviyorum."

Dışarıdan, gölü çevreleyen yolda ilerleyen bir araba sesi yükseldi. Doğruldu, aynaya yürüdü. Ayşe'nin çantasını açıp rujunu çıkardı ve aynanın üstüne, "Merak etme, seni arayacağım," diye yazıp sonra kalabalığın içinde birbirlerine sevdiklerini söylemek için buldukları o işareti karaladı.

Kapıya yürürken yatağa bakmadı. Baksaydı asla gidemeye-

ceğini biliyordu. Merdivenlerden inerken o tanıdık kramp midesini yokluyordu. Gerçekten kocasının dediği gibi Ayşe'yle, mutluluğu arasında engel miydi?

Soru da, yanıtı da korkutucuydu. Uyuklayan görevlilere görünmeden suya dalar gibi karanlığa karıştı.

Dokuzuncu Bölüm

- 1 -

55 km! Köprüyü geçer geçmez, kuzeye kıvrılıp sürekli kıyı çizgisini izleyerek, üstü makilerle kaplı dik yamaçlardan, sayısız uzun ve ince koylardan, denizle, güneyden kuzeye bir duvar gibi uzanan yüksek dağların birbirlerinden uzaklaştığı yerlere sıkışan dar düzlüklerden, uzaktan bakıldığında yeşilden çok gümüş rengine bürünmüş zeytinliklerden geçtikten sonra yarımadanın ucuna, ilçeye adını veren Kömür Burnu'na ulaşan dar asfalt, bu boyası solmuş tabelayla başlıyordu.

Körfezin bu en güney ucundan, kuzeydeki en uzak buruna kadar bütün yarımadayı bir sis gibi kapladığını bildiği maki, kekik, yabani ot, sakız, defne ve tozun karışımından oluşan o kokuyu duymak için minibüsün üst camını araladı. Arabada şoförle birlikte dört kişiydiler; yolcuların çoğu Çeşme kavşağında inmişti. Güneş, saat beşten beri yarımadayı doğu ve batı olarak iki dar şeride bölen dağların ardında kaldığı için hava serinlemiş, yirmi mil ötedeki körfezin girişinde öğle saatlerinde başlayan imbat, güneşin kaybolmasıyla yerini, karadan denize doğru esen hafif bir melteme bırakmıştı. Amcasının ona yıllar önce rüzgârların adını öğretirken *"dağbastı"* diye adlandırdığı rüzgâr bu olmalıydı.

Onu bütün kaygılarından koparacak havayı derin derin soludu. Çevreye yalnızca gölgeler hâkimdi. Uzaktaki dağlar boz, yakındaki tepeler koyu yeşil, koyların arasına sıkışan sakin deniz ise lacivertti. Sağda, körfezin öteki kıyısında, Foça'yı anakaradan ayıran dağlar, imbatın temizlediği sisten kurtulup yakınlaşmış, soldaki Bozdağlar'ın üstünden sızabilen batı güneşinin son ışıklarıyla duman rengine bürünmüşlerdi. Birden, hiçbir zaman kurtulamayacağı o duyguyla, rahatsız bir şekilde kımıldadı. Ayşe yanında olmalıydı ve bu eşsiz yolun, yolcusuna armağan ettiği benzersiz görüntüleri onunla paylaşmalıydı. İki saat önce İzmir'de otobüsten inip aradığında, öfkeli, meraklı ama yorgunluğunu yok eden sesiyle, *"Orada ne yapacaksın?"* diye sormuştu. Ne yapacaktı? Bolu'da, sabaha karşı beşte başlayan, İzmit ve Bursa duraklarından sonra onu İzmir'e kadar sürükleyen ve en az bir buçuk saat daha sürecek bu on altı saatlik yolculuğu neden göze almıştı? Cem, Nil, Hülya artık yüzlerce yıl ötede kalmışçasına uzaktaydılar. Ya Ayşe? Onunla ilgili sorulara yanıt bulmak için mi buradaydı? Hayır, o öksürüğün peşindeydi. İtiraf etmese de gerçek buydu.

Tepedeki camdan içeriye ıslık çalarak giren coşkulu rüzgârı ciğerlerine çekti. İnsanın doğum yeri, kendini sorgulayıp küçük de olsa bir yanıt bulmayı umduğu en son yer değil midir? İşte o yanıtlardan birini, hâlâ yaşıyorsa Naciye Kadın'dan, ötekini ise denizin ortasındaki dik bir kayadan almayı düşünüyordu.

Araba, beş altı kilometre ötedeki koya gitmek isteyen üç kişiyi almak için durunca kısa bir süre içini kaplayan dinginliği yitireceği duygusuyla öfkelendi. Ama yeni yolcular yorgunmuş gibi onu arkada yalnız bırakıp sessizce ön koltuklara oturunca yeniden denize döndü. Yarın altında bir motor, koyu suları, bir söğüt dalının kabuğunu yarar gibi ikiye ayıra ayıra, arkasında, belki de Gediz Nehri'nin on mil ötedeki deltasına kadar ulaşacak çizgiler bırakarak güneye doğru ilerliyordu. Motorun sesi duyulmuyor, hızı da değişmiyordu. Birden sandalın arkasındaki yekeyi tutan adamın yerinde olmayı istedi. Görüntü öylesine dinlendirici ve kesindi ki, bir an motorun, yolculuğunu sonsu-

za kadar öyle, hiç değişmeden sürdüreceğini düşünmekten alıkoyamadı kendini. Kesinliğe varan değişmezliğin ve şimdi soluduğu o kokuyu karadan denize taşıyan rüzgârın, yarımadadan uzanıp onu kavrayarak kendine ait kılan güçlü ve uzun bir kola dönüştüğünü fark etti. Birden Amcası'nı hatırladı. Yıllarca önce Babaannesi'ne ait o küçük koya gelişlerinden birindeydi; bir gece uyandığında, onu dışarıya çıkarken görünce, belki meraktan, belki de ona duyduğu hayranlığın çekimiyle peşine takılmış ve onu, koyu güneyden çevreleyen alçak tepelerden birinin üstüne kadar izlemişti. Naciye Kadın'a göre yüz, Babaannesi'ne bakılırsa iki yüz yaşında olan, sayısız kış boyunca esen deli poyrazlardan beli bükülmüş, sadece, tepesindeki tuzdan kurtulabilmiş birkaç dalla ağaca benzeyen, neredeyse koyun simgesi olmuş o ardıcın altına oturmuştu Amcası. Neden sonra –cebinden çıkardığı şişedeki içkiyi art arda başına dikerek içip bitirince– birden ayağa kalkmış ve iki yana açtığı uzun kollarıyla oynamaya başlamıştı. Görüntünün olağanüstülüğünü ancak şimdi kavrayabiliyordu: Denize bakan bir tepede, sabaha yatışacak hafif bir poyrazla birlikte, duyulmayan bir müziğe eşlik ederek, sanki o tek ardıcı canlandırmak istercesine çevresinde dönerek dans eden, belki içkiyle, ama daha çok anılarıyla sarhoş olmuş bir adam. Aslında hüzünlü biriydi Amcası. Hüznünü maskeleyen ve sanki kişiliğinin bir parçası haline gelmiş o aldatıcı neşesi, geçmişi anlatırken kaybolur, yerini elle tutulabilecek, özlem dolu, yumuşak ve titreyen bir ses alırdı. Oyunun adı Beyaz Mendil'di. Günler sonra Amcası, Babaannesi'ni –şakadan da olsa– kızdırmak için birdenbire yemeği bırakıp ayağa kalkarak aynı figürleri yaptığında öğrenmişti bunu. Babaannesi'nin öfkeli, ayıplayan bakışlarına aldırmadan ellerini Amcası'nın boğuk ama keyifli sesiyle söylediği türküye uydurarak çırparken, Naciye Kadın da uzaktaki toprak damdan onları seyretmişti. Eleni'ye aşkını anlatmak için mendilini gönderen bir Türk yanaşmasının özlemini, tutkusunu anlatıyordu oyun. Amcası'nın yumuşak geçişlerle sürdürdüğü Beyaz Mendil, zaman zaman, özlem ve aşktan şehvete varan ateşli bir çağrıya dönüşüyor ve o ellisini geçen adam, genç bir delikanlı gibi sıçrayarak art arda dönüyor, eğilip bükü-

lüyordu. Amcası'nı hiç o kadar iri ve genç görmemişti. İki yana açılmış kollarıyla bir kartalı andırıyordu.

O gösteriden sonra yıllarca, Eleni ile yanaşmanın aşkının nasıl bir sona ulaştığını merak edip durmuştu. Bilen yoktu; Amcası'na sorduğunda omuzlarını silkip gülümsemişti. Aşkın sonunun ne olduğunu merak etmiyordu, onu ilgilendiren nasıl ifade edildiğiydi. Bu gerçeği işte o yaz öğrenmiş, ama anlamını ancak yıllar sonra kavrayabilmişti. Önemli olan son değil, andı; son ölümdü, şimdiki an ise hayat. Amcası hep hayatı, ölüme yeğleyenlerden olmuştu.

Hayat! Asıl olan buydu ve bir insanı ötekilerden ayıran, sonradan ölümsüz anılara dönüşen o anlar değil miydi? Yıllar sonra, lisedeki yatılı günlerinin sona ermesini beklediği o yaz, çalıştığı kampingten İzmir'e döndüğünde, Teyzesi'nin, Amcası'ndan söz ederken nasıl bir küçümsemeyle dudaklarını büktüğünü hatırlıyordu. Amcası'nın, Babaannesi'nin ölümünden sonra da o tek ardıcın bekçilik ettiği koyu yine her yaz birkaç kez ziyaret etmeyi sürdürdüğünden haberliydi. Poyrazların geciktiği, esmeyen, her şeyi buruşturan bir lodos havasını andıran sıcak bir akşamüstü, Amcası'nın altı, yedi kilometre ötede, dağların yamacındaki bir köyden gelen düğün davullarının sesiyle birden canlandığını, içkinin parçaladığı karaciğerinin bacağında açtığı yaralara aldırmadan iki saat boyunca yürüyerek, tam hava kararırken düğün meydanında birdenbire belirdiğini, sonra bütün yarımadaya yayılmış efsanevi ününe yakışır bir biçimde gece yarısına kadar içtiğini, gene kadınları baştan çıkaracak bakışlarla süzüp yirmi beş yıl önceki naralarını atarak Beyaz Mendil oynadığını ve daha sonra sabaha karşı köydeki en yaşlı iki kişiyi yanına alarak en yakın koya indiğini, bulduğu ilk motoru çalıp Yunan hücumbotlarını atlatarak altı saatlik bir yolculuktan sonra Sakız'a çıktığını ve orada kırk iki yıl önce köylerinden kaçan Rumlarla unutulmaz bir hafta geçirdiğini, sanki olup biten her şeyi görmüş gibi biliyordu. Teyzesi, Amcası'nın Sakız'dan dönerken yaşlılıktan ölmek üzere olan iki adamla yakalanıp tutuklandığını söylemişti yalnızca. Ama o hikâyenin böyle olduğuna yemin edebilirdi. Yorkshire'dan tatilini geçirmek için Ku-

şadası'na gelen o genç kadını yarımadanın güzelliklerini anlatarak baştan çıkarıp her elli kilometrede bir lastiğini patlatan Döşova'sı ile Amcası'nı görmeye gitmişti. Tutukluluk değil, ufku görememek yaşlandırmıştı iri adamı. Yine de büyük bir sepetin içine, üzümlerin altına gizlediği içkiyi gülerek almış ve ona kırk iki yıl önce, yirmi yaşındayken, yaşlı kocasından yakındığı için sık sık mutlu ettiği Kalyopi'yi Sakız'da arayıp bulduklarını, ikinci kocasını da mezara yollamış şişman kadının, tuzunu hâlâ ellerinde hissettiği içten gözyaşlarının izlerini göstermişti. Hapishaneden koya dönerken, *"Who was that man?"*[1] diye soran Yorkshire'lıyı, sadece, *"Bir efsane"* diyerek susturmuştu.

O gece ikisi de mutlu olmuşlardı: Amcası çoktandır içemediği içkiye Rebetiko'yu meze yaparak şarkı söylerken mutlu olmuştu, o ise Yorkshire'lı kızın göğüslerinde II. Dünya Savaşı sırasında yarımadaya gelen o hemşireyi hatırlayarak.

"Mordoğan."

Silkinerek doğruldu. Uyumuştu. Başını kaldırdı; camdan içeriye hava girmiyordu.

"On dakika istirahat..."

İçerideki beş yolcuyla birlikte minibüsten indi. Saat sekiz buçuk olmuştu. Kollarını açıp gerindi. Birkaç motor, sığ, balçıkla kaplı limandan egzoz borularından dumanlar saçarak hızla denize açılıyordu. Çobanyıldızı doğarken ağları çıkaracaklar, diye düşündü. Kırk dakikası kalmıştı; Çobanyıldızı, Domuzburnu'nun sırtlarında birdenbire belirdiğinde belki de ardıcın hâlâ bekçiliğini yaptığı o tepeye varmış olabilirdi.

Hızlı adımlarla –çocukluğunda tek odalı, küçük bir bakkal olan– büyük markete yürüdü. Sigara, mayo, mum ve yiyecek bir şeyler almalıydı.

- 2 -

Koy, Domuzburnu'nun dik ve yüksek falezlerinin içine sıkışmış küçük bir göl gibi görünüyordu baktığı yerden. Az önce indiği

1 Kimdi o adam?

minibüs, birkaç yüz metre ötede, ilçeden önceki altı kilometrelik son yokuşu tırmanıyordu. Adımını atmadan önce, zeytinliklerin altındaki ormana dönüşmüş yüksek ve sık makilerin arasından geçerek, kurumuş sel yataklarını aşan, bilmeyenlerin asla bulamayacağı o kestirme patikayı hatırlamaya çalıştı. Bir kilometreye yakın yürüyüp yaklaşık iki yüz metre aşağıya inecekti. Zeytin dallarının serinlettiği havayı derin soluklarla ciğerlerine çekti. Koku burada daha da belirgindi. Birkaç ağustosböceği, güneşin son ışıklarıyla birlikte sona erecek konsere hâlâ devam ediyordu. Çevresindeki el değmemiş görüntünün parçası gibi hissederek, kendini yamaçtan aşağıya bıraktı. Yukarıdan bakıldığında gölü andıran koy, alçaldıkça denize ait bir su parçasına dönüşüyordu. Küçük bir çocukken, uzun, beyaz bir yılanın geçeni yuttuğuna inandığı kuru dere yatağını içgüdüsel bir korkuyla çabucak aştı. Bodur çalılıklarla kaplı tepelerin arasında oldukça geniş bir düzlük gibi görünen kepeze ulaşınca soluk almak için durakladı. Uzakta bir yerde, son ağustosböceği hâlâ şarkı söylüyordu. Hava ne karanlık ne de aydınlıktı. Başını kaldırıp geriye döndü; Domuzburnu'nun sırtı batı ufkunu görmesine engeldi.

Yıllarca önce yabandomuzlarının, sırtlanların ve her gece bağırışlarıyla onu korkutan çakalların özgürce dolaştığı alanı giderek hızlanan adımlarla geçti. Sıra, denizden önceki son tepeye bir merdiven gibi inen, iki yanı üç dört metrelik kayalarla kaplı dar patikaya gelince yeniden durdu. Yıllarca önce, Ali'den izinsiz alıp gezmeye çıktığı atın sırtında buradan geçerken bacaklarının parçalanmaktan kıl payı kurtulduğunu hatırlıyordu. Ellerini yana uzatıp kayalara tutunarak, dikkatle on metrelik doğal merdiveni indi. Artık yalnızca birkaç dakika kalmıştı.

Ağaca yaklaştıkça adımları yavaşladı. Denizin ötesinde, on mil geride, Tuzla'dan başlayıp Gediz Deltası ve Foça'yla devam eden ve sonunda derin Çandarlı Körfezi'nin koyuluklarında biten, yer yer erken yakılmış ışıklarla bir inci kolyeye dönüşmüş, yüzlerce kilometrelik ufuk vardı. Arada körfez, geniş ve koyu bir nehir gibi akıyordu. Görüntünün çarpıcılığıyla, karşıdan düz kısa bir çizgi, yandan eğilmiş bir soru işaretini andıran ağaca yaklaşıp yavaşça dokundu. Son ağustosböceği

de susmuştu. İnsan burada kendini tanımsız hüzünlere kapılacak kadar yalnız ama her şeyin efendisi olacak kadar güçlü hissediyordu. Başını kaldırıp geriye, neyi göreceğini bilerek, döndü. Oradaydı, parlak, tek başına ve varlığından haberliymişçesine göz kırparak.

Çantayı yere bırakıp ağaca dayanarak oturdu. Şimdi, içinde soluk alıp kokusunu duyabildiği geçmişi, ilk kez somut, fiziki bir nesne gibi hissediyordu. Sırtını yasladığı, yaşı belirsiz ardıça borçluydu bu duyguyu. Bir süre Çobanyıldızı'nı seyretti. Bir iki saat sonra Bozdağlar'ın aşınmış, iri dişli bir testereye benzeyen yüksek tepelerinden birinin ardında kaybolacaktı.

Gözlerini kapayıp sessizliği dinlemeye koyulduğunda, benliğinin ağaca akarak onun bir parçası haline dönüştüğünü hissetti. Şimdi Amcası'nı anlıyordu, ama bunun için otuz yıl geçmesi gerekmişti. Domuzburnu'nun yanındaki bu koyun çevresinde hayat, ölüm kadar sessiz ve yavaştı: Ölüm! Kuyuyu hatırlayarak gözlerini araladı. Denizi seyreden yüksek dağların tepesindeki köylerde yanan ışıklar, yıldızlara karışmıştı. Başını kaldırıp henüz siyaha dönüşmemiş gökyüzünde Sirius'u bulmaya çalıştı. Ayağa kalkıp tepenin ucuna, denize inen yara yürüdü. Amcası'nın tek tek gösterdiği akıntılardan sadece biri, burnun ucunda bir gözyaşı izi gibi ince ve belirsiz, açıklara doğru –ressamının tabloya sonradan eklediği bir fırça darbesi gibi soluk– kıyıdan uzaklaşıyordu. Yarın deniz sakin olacak, diye düşündü. Akıntı burnu izleyerek kıyıya paralel olsaydı bu kuvvetli bir poyraza işaretti: Ya karayel? Karayeli hatırlamaya çalıştı; sonra Menemen Ovası'ndan bile görünen Bozdağlar'ın bir deve hörgücünü andıran en kuzeydeki tepesine baktı. Orada küçük, birbirlerinden kopuk alçak bulutlar olmalıydı; karayelin en kesin belirtisi buydu.

Uzaktan köpek havlamaları yükselince tekrar ardıcın altına döndü. Yapacağı, yerine getirmesi gerektiğine inandığı son bir şey kalmıştı: Ellerini iki yana açtı ve ezgisini hiç duymadığı, ancak o gece alacakaranlıkta figürlerini gördüğü, yanaşmanın Eleni'ye yakarışını dile getiren Beyaz Mendil oynamaya başladı. Hareketlerinin Amcası'nınkine benzeyip benzemediğini bil-

miyordu. Ama ne fark ederdi; aşkın, özlemin dili ve hareketleri evrensel değil miydi? Yıldızlar siyaha dönüşen gökyüzünü delip teker teker, mucizevi bir şekilde her geceki gibi doğuncaya kadar, koya bakan o tepenin üstünde canlı olduğuna ve ona eşlik ettiğine yemin edebileceği ardıcın önünde, Amcası, Eleni, yanaşma ve Ayşe için, dinsel bir töreni başlatacak ateşi yakmaya hazırlanan büyücü gibi yakarışını sürdürdü. Sonunda yıldızların olağanüstülüğü durdurdu onu; çoğu o zamana kadar hiç görmediği kadar parlak ve yakındılar. Ellerini gözlerine götürünce, o parıltıları büyütenin gözyaşları olduğunu fark etti.

Artık aşağıya, koya inme zamanı gelmişti. Çantayı alıp ağaca dokundu. Gözyaşları yanaklarından, kendisi yamaçtan aşağıya, geçmişe yuvarlandı.

Karanlık bile bir zamanlar her yaz badanayla beyazlığı korunan, çevresi begonvil ve sardunyalarla kaplı bakımlı evin metrukluğunu gizleyemiyordu. Giriş kapısının önündeki sundurmayı örten asma kurumuştu; aşağıya sarkmış tahtaların arasından yıldızlar görünüyordu. Kapıya yaklaşıp itti. Kilitli değildi, kanat gıcırdayarak açıldı. Çantasından çıkardığı mumu yakıp içeriye girdi. Salonun ortasında eski ağlardan yüksek bir yığın vardı. Ayağına takılan yuvarlak nesneyi görmek için mumu yere doğru eğdi. Boş içki şişesiydi! Balıkçılar kışın evi barınak olarak kullanmış olmalıydılar. Odalara bakmaktan vazgeçerek tekrar dışarıya çıktı. Burada yatması mümkün değildi. Kararsız bir tavırla kıyıya baktı. Denize doğru giderek incelen ve sonunda kuma dönüşen çakıltaşlarının kendine özgü seslerini dinleyerek kıyıya yürüdü. İlçeye en kısa yoldan, iki saatten önce varamazdı. Çakılların üstünde uyumayı düşünürken, solda, koyun dibinde denize yuvarlanmış iri kayaların oluşturduğu o küçük limandaki gölgeyi fark etti. Koşarak eve döndü, çantayı alıp kargıların daraltığı kumsaldan geçerek limana ulaştı. Yanılmamıştı; kayaların arasında bir sandal vardı.

Yarım saat sonra sandalın içinde bisküvileri bitirmiş, üstüne çektiği yelken bezine sarılarak uyumaya hazırlanıyordu.

Gözlerini yummadan önce tekrar gökyüzüne baktı. Hepsi, Ayşe hariç, oradaydılar.

Saatler sonra çok şiddetli bir gürültü ve sallantıyla sıçrayarak uyandı. Sandal, limanda olmasına rağmen bir beşik gibi sallanıyordu. Ayağa kalktı, bütün koy düzenli ve iri dalgalarla sallanıyordu. Sigarasını yakarken rüzgârın esmediğini fark etti. Gemi; evet, gemi dalgasıydı. Önce baş, sonra kıç dalgaları vuracaktı kıyıya. Sigarayı içmeden denize attı ve tekrar yattı; on altı saatlik yorgunluk taşıyamayacağı kadar ağırlaşmıştı.

- 3 -

Burnunun üstünde gezinen, gıdıklamadan öte insana gülme isteği veren bir duyguyla gözlerini açtı. Boşluktaymış ve düşmek üzereymiş gibi irkilince sandalda olduğunu hatırladı. Güneş henüz doğmamış ama hava aydınlanmıştı. Sandalın iki yanına tutunarak kalktı. Kumsal ıssız ve hâlâ sakindi. Kıç ipini çekip en yakın kayaya, oradan kumsala atladı.

Ev düşündüğünden de kötü durumdaydı. Sanki yüzyıllarca önce terk edilmişti; yırtık ağ yığınları, boş şarap şişeleri, camı kırık fener, ocak yerine kapıya yakın duvarın dibinde yakılan ateşin külleri, duvarda tavana kadar yükselen is. Üst tahtaları kırılıp –ola ki yakılmak için– alınmış çıplak divanın yanındaki kanadı açmaya çalıştı. Başaramadı; dışarıdan çivilenmişti. Tekrar salonun ortasına yürüdü. Hem geçmiş hem de gelecek, ikisi de tahrip olmuştu, yalnızca boşluk duygusu veriyordu salon. İzlerini hâlâ hissettiği korkuyla evin arka bölmesine uzanan dar koridora baktı.

Her zamanki gibi karanlıktı. Duvarda ne eğer, ne gem, ne kamçı, ne de çifte vardı.

Ağların üstünden atlayıp sırtından beline inen tere aldırmadan koridora girdi, hızlı adımlarla dipteki odaya yürüdü. Öksürük! Hayır, duymayacaktı. Ayağıyla kapıyı itip yıllarca önce de duyduğu o nemli, çürümüş et kokusunu yararak pencereye ulaştı ve kepenge bütün gücüyle vurdu. Gözünü açtığında odanın –belki de kırk yıllık– karanlığı pencereden uçup gidiyordu. Başını dışarıya çıkarıp derin bir soluk aldı. Odaya döndüğün-

de o koku hâlâ burun kemiğini eritecek kadar keskin, ayaklarının dibinde tüten bir kor gibi yakıcıydı. Oda hem hatırladığından, hem de düşündüğünden daha küçüktü. Yıllarca önceki o büyüklük duygusunun nedeni, o geçirimsiz karanlık, korku, belki de kâbuslarıydı. Bir an eşikte saçma izlerini görebileceğini düşündü. Yere doğru eğildi. O gün ne olmuştu bu odada? Yerde neden saçma izleri arıyordu?

"Kim var orada?"

Sıçrayarak, sanki o öksürüklü ihtiyar arkasındaymış gibi geri döndü. Koridor, artık açık olan pencereden odaya, odadan o dar geçide akan ışıkla aydınlıktı; kimse yoktu.

Ses dışarıdan, kuyunun oradan geliyordu. Korkudan çok dehşet duygusuyla bağırarak dışarıya koştu.

"Hey!..."

Ancak kurumuş asmanın kütüğüne takılıp düşerken kulakları sağır eden o boğuk, hırıltılı sesin, aslında yüreğini öğüten dehşet duygusunu kusmaya yönelik bir öğürtü olduğunu fark etti.

Ayağa kalktığında altmış yaşlarında, zor geçen ömrü derin çizgilerle yüzüne kazınmış bir adamı şaşkın ve korkuyla onu seyrederken buldu. Elinde, her an vurmaya hazırmış gibi önünde tuttuğu kalın bir sopa vardı.

Onu, başını üstüne eğerek gizlemeye çalıştığı yaralı kulağından tanıdı. Ağrıyan omzunu tutup öksürür gibi, "Ali Abi," diye mırıldandı.

Ali, korkudan çatallaşmış bir sesle, gerileyerek sordu:

"Kimsin sen?"

"Kadir!" Adama doğru yürümekten vazgeçti; korkutmuştu onu. "Hatırlamadın mı, buraya, yazları Babaannem'in yanına gelirdim."

Ali, sayısız kış boyunca esen poyrazların, yıldızların geride bıraktığı birikintilerin altında kalmış, üstü örtülü belleğini temizlemek ister gibi başını –kulağındaki çirkin yaranın ortaya çıkmasına aldırmadan– iki yana sallayarak, hatırladıkça güçlenen bir sesle karşılık verdi:

"Giritlilerden Zehra Teyze'nin torunu Kadir mi?" Ona uyarak başını salladı. "Memet Gaptan'ın yetim oğlu."

"Evet," dedi, yetim olduğunun ilk kez bilincine vararak.

Ali sopasını geri çekti, başını yeniden sola eğip hoşnutluktan çok rahatladığını ele veren bir gülümsemeyle konuştu:

"Vay be, goca adam olmuşsun."

Adamın, bileğine değil, toprağa ait olan iri, nasırlı elini sıktı. Sanki zamanın hızını dünyanın dönüşü değil, Ali'nin karşısındakini hangi sıklıkta gördüğü belirliyormuş gibi bir şaşkınlıkla incelmişti sesi.

"Tanıyamadım. Hiç gelmedin de."

Söyledikleri doğruydu. Babaannesi'nin ölümünden sonra yalnızca bir kere, Amcası tutukluyken gelmişti ilçeye. Bir süre toprağın zamanından önce yaşlandırdığı adamı, söyleyecek bir söz bulmakta güçlük çekerek seyretti.

"Ev... çok harap olmuş."

"Balıkçılar. Kapıları, pencereleri kaç kere çiviledim." Ali'nin öfkesi gerçekti, adamın yorgun görünüşüne hiç uymayan hızlı yürüyüşüne ayak uydurarak peşinden seyirtti. "Hep gırıp içeri girerler. O Naciye'ye hep söyledim. Burayı bize ver de, hem ekelim, hemi de göz gulak olalım diye, ama gahpeye laf dinletemedim."

Güneş deltanın kuzeyinde salınan kızıllığı yarıp günün sıcak geçeceğini haber veren parlaklıkta ortaya çıkmıştı.

Kırık kapının önünde durmuş içeriyi seyreden Ali'nin yanına geldi. Şimdi adamın sesinde çocukluğunda da çözemediği o kısa nişanlılığın hesaplaşmasının izlerini taşıyan öfkeli bir ton vardı.

"Nenen sağ olsaydı, benden başka yarıcıya dönüp bakmazdı."

Adamın kolunu tutup onu geçmişten geri çekti.

"Naciye Kadın nerede?"

Ali sopayı hırsla Domuzburnu'nun aksi yönüne, kuzeydeki alçak tepelere doğru uzattı.

"Nah şuracıkta, Terzi Goyu'nda. Ama bir kerecik olsun da, o goca gıçını galdırıp gelmez buraya."

Cebinden çıkardığı paketi Ali'ye uzattı. Adamın kararsızlığını görünce, "Al," diye üsteledi.

Ali, "Daha çay içmedim," diye mırıldandı. Yine de paketten

bir tane alıp kulağının arkasına yerleştirdi. "Sağ ol, Gadir Bey evladım."

Yıllar, sırtlanların, çakalların, domuzların başrolü oynadığı dağ öykülerini anlattığı, peşinde toprağın gizlerini keşfeden, doğanın olağanüstülüğünü sözcükten öte gözleriyle izleyen o küçük çocuğu, beye çevirmişti.

Birden, onu geçmişinin korktuğu parçasına bağlayan adamın gitmesini istemediğini şaşkınlıkla fark etti. İnsanın unutmak istediklerinin aslında hayatındaki en kalıcı, en çok iz bırakan anıları olduğunu ve onlarsız yoluna topal olarak devam edeceğini fark ediyordu.

"Çevrede pek bağ kalmamış."

Ali, toprağın emip tükettiği gücünün kalanını yitirmekten korkuyormuş gibi kapının yanındaki içi toprakla doldurulmuş dibek taşının üstüne oturdu.

"Çapa yap, gükürt serp, otunu yol, buda, dayak dik, sonunda kuşlar yesin, domuzlar talan etsin, galanını kes, ser, gurut, yağmur yağmazsa sergiyi galdır. Hem üzüm artık para etmiyor. Herkesler bağlarını bozup ya nergis yaptı ya da anason ekti." Başını toprağı iyi bildiğini ele veren bir inançla salladı: "Burası da iyi nergis yapar. Guytu. Hem lodos, hemi de yıldız almaz, sulak da değil."

Demek nergis kurak arazide yetişiyordu. Ali'nin konuyu yine Naciye Kadın'a getireceğini hissederek adamın sözlerini kesti.

"Hâlâ kepezin dibinde mi oturuyorsun?"

"He," dedi Ali. "Damı yıktık, giremitli bir ev yaptık." Sonra, tekrar sormasına fırsat vermeden o sordu: "Nenen ölmeden burayı Naciye'ye devrettiği doğru mu? Tapuda gayıt, guyut yok, ama teyze çocukları Naciye'nin yastığının altında senet var diyorlar."

Duvarın dibindeki dibek taşından istediği sözü almadan kalkmaya niyetli görünmeyen adama baktı. Sorun Naciye değil, topraktı: Gücünü emip yok eden, hayatının en az on yılını çalan, çoğu zaman da sahibinin istediğini geri vermeyen toprak.

Babaannesi'nin koyu örten, altmış yetmiş dönümlük araziyi ne yaptığını bilmiyordu; ama bunu Ali'ye söyleyemezdi. Ger-

çekleşmeyen bir evlilikten sonra koyun düzlüğü ile yeni, üstelik kendisinin de içinde yer alacağı bir anlaşmazlığı göze alamazdı.

"Galiba Naciye Kadın'a satmış."

Yanıtı, Ali'yi hem ayağa kaldırmış hem de yüzündeki çizgileri daha da derinleştirmişti.

"Mahkemeye gitsen gazanırsın. Tapuya geçirmemişler." Geldiği gibi birden gitmeye karar vermişti. "Amcan da öldü. Hepsinin sana kalması lazım. Satarsan alırım."

Köşede bir an beklediği yanıtı alacakmış gibi durdu. Ama sessizliği onun bile anlayacağı kadar açık bir karşılıktı. Sopasını yere vurup öfkesini de yorgun omuzlarına yüklenip evin arkasında gözden kayboldu.

Ne evine davet etmiş ne de atına bindirdiği o küçük çocuğun otuz yıldır ne yaptığını sormuştu. Onun gerçeği ve merakı bu koya sıkışan düzlükle sınırlıydı. Çantayı açıp kalan bisküvileri yemeye çalıştı. Sonra vazgeçti. Bir fincan kahve için neleri verebileceğini düşündü. Körfezin ağzında, Çandarlı'dan doğacak kuşluk poyrazının ön rüzgârları, güneye doğru kara bir nehir gibi akıyordu.

Sonunda ayağa kalktı. Ne kadar geciktirirse geciktirsin oraya gidecekti. Otuz yıl önce o kuyudan başlayan yolculuk şimdi yine orada, o kâbusla sona erecekti. O odayla, kuyu arasında ne vardı?

Çevresindeki set, kovaların konulduğu taşlar yıkılmıştı. Kurumuş limon ağaçlarını saran makiler yeşil renkli dev örümceklere benziyordu. Avuçlarındaki terleri tuzdan sertleşmiş pantolonuna sürdü. Ağaçların arasına girince yine o barut kokusunu duydu. Son makiyi itip zorlukla açık tuttuğu gözlerini ortadaki otlarla kaplı birkaç metrekarelik şekilsiz küçük düzlüğe çevirdi. Şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktı. Kuyu kaybolmuştu. Benliğinin tam yüreğine o kâbusları yerleştiren o sonsuz delik yok olmuştu. Bir an kuyuyu yanlış yerde aradığını düşündü. Geriye döndü. Hayır, emindi; derin ve geniş deliğin burada olması gerekiyordu. Başını kaldırdı; kepezin ardında kalan deve hörgücü hep böyle görünürdü. Tekrar geri dönüp bir

tuzağın üstünde yürüyormuşçasına tedirgin adımlarla otlarla kaplı düzlüğe yaklaşıp kaybettiği değerli bir şeyi bulmak isteyen birinin dikkatli bakışlarıyla inceledi. Görünen, çevresi toprağın üstüne çıkmış taşlarla belirlenmiş, altında nem olduğu anlaşılan daireye benzer bir yeşillikti. Doldurulmuş! Evet, birileri kuyuyu doldurmuştu. İnanılır gibi değildi; nedenini hâlâ bilmediği kâbuslarının doğduğu yer örtülmüş, gömülmüştü. Geriye çekildi. Şaşırtıcı olan, kuyunun yok olması değil, bunun yüreğinde sevinç yerine, hüzne benzer bir boşluk duygusu uyandırdığıydı. Setten geriye kalan yığının üstündeki gölgeye sığınarak oturdu. Kendi kendine çökmüş olabilir miydi kuyu? Yoksa biri bilerek mi doldurmuştu?

Sigarasını bitirinceye kadar, kokmayan meyvesiz ağacın altında Ebuzziya Bey'i, Cem'i ve Babaannesi'ni, sırasını yitirmiş düşünceler dizisi içinde birbirinden ayırıp yok olup giden kuyu ile bağlantılarını bulmaya çalıştı.

Doğrulduğunda gövdesinin yanıtsız sorularla daha da ağırlaştığını hissetti. Hızlı adımlarla eve döndü. Saat henüz sekiz olmuştu. Ali'nin bastonuyla işaret ettiği yöne baktı. Naciye Kadın! Erkendi; eve girdi.

On dakika sonra mayosunu giymiş, omuzlarında yükselen güneşin dik ışıklarını hissederek, kum ile ince çakılın birleştiği çizgide çıplak ayaklarıyla derin izler bıraka bıraka, koyun güney ucuna doğru yürüyordu. Tabanının yeryüzünü değiştirebileceği düşüncesi, ayağını kaldırdığında boşluğa su gibi akan çakılların sesi onu hep büyülerdi. Koyun ucundan önce, denize itilmiş gibi kumsalın ortasında duran büyük kayaya gelince durup arkaya döndü. Kiremitleri uçmuş, bacası yıkık ev, iki yüz metre ötede çevresini saran yüksek, uçları püsküllü kargılar arasında eskiliğiyle kaybolmuştu. Bir süre evin önünden ayakta durduğu noktaya kadar uzanan ayak izlerini seyretti. Dil balıklarının derin kumluklarda bıraktığı, var olduğunu, yaşadığını haber veren izlere benziyordu. Bu izler dil balıklarının peşine düşecek yırtıcı balıklar için bir işaretti; ya kendisi için ne anlama geliyordu?

Yanıt aramaktan vazgeçerek kayaya doğru yürüdü. Ya karadan, tepeye tırmanarak kumsalın daha kısa olan öteki kısmına

ulaşacaktı ya da yüzmeyi seçecekti. Birden çok uzun zamandır denize girmediğini hatırladı. Su berraktı; koy ancak yıldız ve poyrazın birlikte estikleri eylül sonlarına doğru dalga alır, bu dalgalar da kayanın önündeki derin kumlukta içinde kefallerin gezindiği geniş bir bulanıklık yaratırdı. Geriye, çakılların bitimindeki toprağa kadar gerildi, derin bir soluk alıp çocukluğundaki gibi denize doğru koştu. Bacaklarını sudan çıkartmakta zorlandığında gözlerini kapatarak gücünün yettiği kadar ileriye atladı.

Su soğuk, ama canlıydı, onu anında kucakladı. Kızgın derisini sıyıran kasılmayı atlatınca gözlerini açtı ve suyun üstüne çıkmadan baş aşağıya daldı. Yedi, en çok sekiz metre ötedeydi çocukluğu. Babaannesi'nin öfkesinden, Naciye Kadın'ın azarlarından kurtulmak için dalıp dibindeki kumlara sırtüstü yatarak onları korkuttuğu sığınağa varmak için kollarını uzatıp art arda çekti. Aldanmıştı; dip çocukluğundakinden daha derinde, erişilmeyecek kadar uzaktaydı. Ciğerlerine geri çekilen yaşama içgüdüsüne uyarak yarı yolda vazgeçip yukarıya, suyun üstüne döndü. Kulaklarını uğuldatan, başını döndüren ağrıdan kurtulmak için derin bir soluk aldı. Titremesi geçinceye kadar suyun üstünde sırtüstü yatarak, kirpiklerinin arasında kalan tuzlu suyun ardından gökyüzünü, kumsalın el değmemişliğini bozan iri kayayı, gerideki dağları seyretti ve çocukluğunda yaptığı gibi sessizliğe karışmış belirsiz fısıltıları dinledi: Domuzburnu'nun tepesindeki makileri hafif hafif sallayan rüzgârın uğultusu, küçük koyun kumsalına ulaşabilen alçak çırpıntıların ritmik ve melodik şarkısı, güneş ışınlarıyla ısınan ve yeniden hayatiyet kazanan bedenlerinin sevincini dile getiren ağustosböceklerinin korosu, açıktaki burnun ucunda sabah avına başlayan deniz kuşlarının aç, istekli çığlıkları. Hepsini tek tek duyuyor ve koyu saran dinginlikte eriyip giden bu sesleri, sessizliğin içinde ayırt edebiliyordu.

İlerideki koyu yeşil yamaca tebeşirle çizilmiş beyaz bir çizgiyi andıran yoldan yankılanan araba sesini duyuncaya kadar kendini suyun kavrayıcılığına bırakıp hareketsiz sırtüstü yattı. Sonra, sanki o gürültü uykuyu sona erdiren bir zilmiş gibi

yüzüstü dönüp kayanın öteki tarafına yüzerek kumu azalmış, yer yer deniz dibinden kopmuş ve yaz boyunca karada kuruyarak kahverengiye dönüşen yosun yığınlarıyla kaplı kıyıya çıktı ve kısa kıyının sonundan başlayan dik yara doğru yürüdü. Yukarıda hâlâ görebildiği ardıç, ısınan havayla titriyor, önceki gece hatırlamaya çalıştığı o aşk dansını sanki tek başına tekrarlıyordu.

Yarın dibindeki oyuklarda kış boyunca yakılan ateşlerin beyaz kayalarda bıraktığı siyah is izleri vardı. Kısa bir mesafeyi denizden yürüyerek geçip onu Domuzburnu'nun altına götürecek keçiyoluna çıktı.

On beş yirmi dakika boyunca, denize doğru uzanan, iki yüz metre yüksekliğindeki geniş ve küt burnun eteklerinde, her adımında değişen görüntülerin tadını çıkararak yürüdü. Koydan çıkmış, Çandarlı Körfezi'nden doğan rüzgârların dik estiği yamaçlara ulaşmıştı. Kuşluk poyrazı yarla denizin birleştiği çizgiyi köpüklerle beyaza boyuyordu. Taştan taşa sekiyor, kimi zaman makilere tutunarak denizden beş, yer yer on metre yükseğe tırmanıp oradaki izleri takip ediyor, sonra tekrar aşağıya inip serpintilerle ıslanıyordu. Çıplak ayakla, ağırlığını tabanına vermeden, parmak uçlarında sekerek yürümeyi unutmamıştı.

Yarım saat sonra denize inen dik duvarlarla kaplı küçük koydaydı. Karşıya kadar, yaklaşık yüz metreyi yüzerek geçmesi gerekiyordu. Yorkshire'lı kız bütün kıyı boyunca en çok burayı sevmişti. Koyu üç yandan çevreleyen kayalar o kadar dik ve yüksektiler ki, saat ikiden sonra hiçbir güneş ışığı buraya erişemiyor, bu da koyun sularını siyaha bakan bir laciverte dönüştürüyordu. Şimdi güneş koyun ağzından içeriye sızabiliyordu; su yine de başka hiçbir yerde rastlanmayacak kadar maviydi. Derinlik, diye düşündü; ışıktan çok derinlikti suya rengini veren. Denize doğru bir eyer gibi sarkan düz kayaya oturdu. Yorulmuş muydu? Yorulmadım, diye mırıldandı. Bacağının yanında, oraya nasıl geldiğine şaştığı küçük sivri taş parçası bulunca doğruldu. Ne yapacağını biliyordu.

Ayşe'nin adını kayaya o taşla kazıdı. Bu, böylesine bir güzelliği onsuz seyrettiği için duyduğu suçluluk duygusunu yatıştır-

dı. Denize atlayacakken durdu, geri döndü ve kendi adını Ayşe'nin yanına, aşkın o şifresiyle birlikte ekledi.

Su soğuktu. Ama içini ürperten bu değil, derinlik duygusuydu. Kulaçlarını düzene sokmaya çalıştı. Otuz ya da kırk kulaç derinliğinde, aşağıya doğru inildikçe lacivertten siyaha dönüşen su kütlesi içinde yüzeyde çırpınan beyaz önemsiz bir noktadan farksız olmalıydı. Koyun ortasında başını kaldırıp geriye, az önce suya atladığı kayanın arkasında yükselen dik duvara baktı. Aradığı pürüzsüz yuvarlak girinti, denizden on beş yirmi metre yüksekte, dik kayanın tam ortasında duruyordu. Kimisine göre yüzlerce yıl önce bir korsan gemisinden atılan gülle, kimisine göre yüzyıl önce bütün yarımadayı yıkan deprem sırasında kopan bir kaya bırakmıştı o izi. Ama gerçeği yalnızca kendisinin bildiğine emindi; balık tuttukları bir akşamüstü Amcası ona bu doğa harikası izin hikâyesini anlatmıştı. O iz, ayın kendisine âşık olan balıkçıya dokunmak, onunla buluşmak için gölgesini düşürdüğü yerdi. *"Ayın gölgesinin düştüğü yer."* Yıllar sonra, sigarayla tüketmeye çalıştığı bir gecede, hafta sonuna yetiştirmeye söz verdiği senaryoya bu adı vermeyi kararlaştırmıştı. Tekrar geri döndü. Ama ne senaryo bitmiş ne de film çekilmişti.

Koyun güney ucunda, dik kayaların alçaldığı yerdeki sığın üstüne zorlukla çıktı. Poyrazın, Çandarlı Körfezi'nden bu yöne, kırk mildir ittiği dalgalar iyice büyümüştü. Denizkestanelerine basmamaya çalışarak doğal bir merdiven oluşturan küçük kayalara yürüdü. Yosunlar, sığın üstünde kırılan dalgalarla mutlu, ileri geri salınıyorlardı. Kayalardan ortadaki kırılmıştı. Bir an şaşkınlıkla durdu, sonra eğilip hâlâ beyazlığını yitirmemiş kireç taşına dokundu. Büyü bozulmuştu; burasını düşündüğünde onu hep rahatlatmış olan o değişmezlik ve kesinlik duygusu örselenmişti.

Yürümek yerine tırmanarak kayaların üstüne çıktı. Omzundaki ağrı kaslarının içine çekilip soluk alışı düzene girinceye kadar iki kayanın arasında hızla yer ve biçim değiştiren gölgenin altında dinlendi. Yüzmek değil, derinlik ve değişmezliğin yitirilişi yormuştu onu. İri bir martı önündeki köpüklere doğru

dalarken tekrar yürümeye başladı. Birkaç dakika sonra küçük burnu döner dönmez, tatlı suların, ovanın ortasındaki bir kaynaktan çıkarmış gibi tuzlu suyun altından fışkırdığı Domuzburnu'nun üç kilometreden uzun falezlerine sığan koylardan en büyüğüne ulaşacaktı.

Koya varması düşündüğünden de uzun sürdü. Çocukluğunda sayısız kez geçtiği patikanın pek uzun olmayan bu kısmı kaybolmuş, yamaçlardan düşen irili ufaklı kayalarla geçit vermez bir moloz yığınına dönüşmüştü. Son engele gelince koyu hatırladığından başka bir halde ve değişmiş görme korkusuyla bir an durakladı, sonra avuçlarının sıyrılmasına aldırmadan tırmandı.

İlk bakışta her şey aynıydı koyda. Ortada, yüz yüz elli metre ötede, bakana denizin kaynadığını düşündüren tatlı su pınarları hâlâ fışkırmaya devam ediyordu. Ama birkaç dakikalık yürüyüş kumsala doğru alçalan kayalıkların çoğunun güçlü bir sarsıntıyla yerinden oynadığını, bazılarının denize yuvarlandığını kanıtlamaya yetti. Öteki koylarla karşılaştırıldığında oldukça tatlı sayılabilecek, yer yer makilerle, çoğunlukla da kışın esen güçlü poyrazlarla güneydoğuya doğru yatmış süpürge otlarıyla kaplı yamaçları dikkatle tarayınca, kumsalın, yukarıdan denize doğru akan büyük bir heyelanla daraldığını fark etti. Kuyuyu çökerten ve dolduran da aynı sarsıntı mıydı? Ama asıl sürprizle düzlüğe inince karşılaştı. Tuttuğu sargozları kuyruğundan sokup ağzından çıkardığı ince sopaya dizerek, bağırsaklarını boşaltmadan topladığı çalı çırpıyla oyuğunda pişirdiği Çaydanlık Kayası, sanki birisi kasten ters çevirmiş gibi, her yönden esen rüzgârlara kapalı oyuğu kumlara batmış, önünde duruyordu. Titreyerek durdu. Bütün yarımadada adını kendisinin koyduğu tek kaya şimdi çaydanlıktan başka her şeye benziyordu. Koşarak, adını, kimliğini yitiren kayaya yaklaşıp diz çöktü ve sanki temizlerse tekrar ortasındaki o büyük oyuğu ortaya çıkarabilirmiş gibi elleriyle kumları çekmeye çalıştı. Bir süre sonra tıpkı çocukluğu gibi, Çaydanlık Kayası'nı da asla geriye getiremeyeceğini hatırladığında, gözlerinde, açıktan geçen gemilerin Babası'nınki olmadığını öğrendiğinde biriken o eski hayal kırıklı-

ğı vardı. Şekilsiz, çevredeki binlerce benzerlerinden farksız bir taş parçasına dönüşen bu kaya, artık, içindeki oyuğa gizlenmiş küçük bir çocuğun günün birinde babasını bulacağını umduğu bir gözetleme kulesi değildi.

Gölgeye sığınarak, boynuna asılı plastik torbadan saatini ve sigara paketini çıkardı. Torbaya su girmemişti. Saat on birdi! Yolculuk düşündüğünden de uzun sürmüştü. Sigarayı yakıp sırtüstü uzandı. Saat birde, güneş tam tepedeyken orada olmalıydı; sığların gölgelerden kurtulduğu ve ortadaki deliğin tam olarak göründüğü o yarım saati kaçırmamalıydı.

Duman, boğazına kadar yükselen hüznü bastırdı. Koyun öteki ucunda girişi denizin altında gizlenmiş, ne zaman yaşadığı bilinmeyen Deli Ahmet'in evlendiği üç dişi fokla uzun bir ömür geçirdiği söylenen, Naciye Kadın'ı kızdırdığında onu içine hapsetmekle tehdit ettiği o mağarayı aramaktan vazgeçti. Varsa bile deprem, girişi suyun derinliklerine itmiş olmalıydı. Hikâyeyi Yorkshire'lı kıza anlattığında, *"Disgusting,"* demişti, *"how can a man sleep with an animal?"*[1] O, İngiltere'den gelmişti ve hiç fok görmemişti. Amcasına sorduğunda, *"Bilmiyorum,"* demişti. *"Ama o mağarayı biri bulduysa, o Baban'dır. Deli Ahmet'ten sonra o kayanın tepesinden aşağıdaki sığlara atlayan bir tek Baban'ı biliyorum."* Yıllar sonra, cezalı kaldığı hafta sonunda okula onu görmeye gelen hiç evlenmemiş Teyzesi'ne, Babası'nın o kayadan atladığını söylediğinde, zamanından önce yaşlanmış yüzündeki o küçümsemeyi hatırlıyordu. Ama küçümsediği kimdi? Atladığına inanmadığı Babası mı, ağzından asla doğru söz çıkmayacağına emin olduğu Amcası mı? Teyzesi hafta sonlarında çıktığı evinde Annesi'ne ait bütün resimleri ortadan kaldırmıştı. Birden bu davranışının nedenini hâlâ bilmediğini fark etti. Niyeti, yeğenini anne özlemiyle tutuşturacak her şeyden uzak tutmaya çalışmak ve belki de hiçbir zaman sahip olamayacağını hissettiği bir çocuğa çok emek vermeden anne olmaktı. Ama öylesine ölçülüydü ki, bu tavrı Teyzesi'ni sonunda tembelliğe varan bir eylemsizliğe sürüklemiş, bu da onu Babası'na, dolayısıyla da Babası'ndan söz eden tek kişi olan Amcası'na itmişti.

1 İğrenç. İnsan bir hayvanla nasıl yatar?

Birden doğruldu. Hayatının hiçbir döneminde annesiz olduğunu düşünmemişti. Eksikliğini duyduğu hep baba değil miydi? Neredeyse utanca varan bir suçluluk duygusuyla ayağa kalktı. Güneş iyice yükselmiş; Foça, tozu andıran bir pusun ardında kalmıştı. Ağzını tekrar sıkıca bağlayıp torbayı boynuna geçirdi ve bir daha asla dönemeyeceğini bildiği çocukluğunun en belirgin, umut dolu anılarının odaklandığı, adını koyduğu kayadan uzaklaştı. Tutkuyla saflığını yitirmemiş, tadını bilmediği değişik bir hüzündü bu. Ayağa kalkıp kumsala yürüdü ve geceleri kıyıya inen porsuklar gibi kumu kazıp ortaya çıkan sert, tatsız suyu kana kana içti. Su değişmemişti.

On ikiden az önce Domuzburnu'nun güneyindeki fay kırıklarıyla parçalanmış dik yarın dibindeydi. Deli Ahmet Kayası yüzlerce, belki binlerce yıldır sayısız yer sarsıntısını nasıl aşmışsa, sonuncuyu da atlatmış, kıyıdan otuz kırk metre açıkta, denizin ortasında dimdik ayakta duruyordu. Onu denizden, kıyıya çok yaklaşmadıkça gerideki kayalardan ayırt etmek mümkün değildi. Ama kıyıya yakın bir noktadan ya da Domuzburnu'nu deniz çizgisinde çevreleyen uzun, varlığı ancak yöredeki kişilerce bilinen gizli keçiyolundan yürümeyi göze alan biri Deli Ahmet Kayası'nı hemen öteki kişiliksiz kayalardan ayırt edebilirdi. Derin bir soluk aldı. Sert rüzgâr dinmiş, imbat, süresini tamamlayan poyrazı yuvasına geri itmişti.

Tam yarın dibinde durup Yorkshire'lı o kızla sevişiği düzlüğü bulmak için sağa döndü. Doğal bir masaya benzeyen, otuz yıl arayla iki İngiliz kızının kalçalarıyla ezilen teras, molozlarla örtülmüştü. Bu kez üzülmedi, kısık bir sesle güldü. İkinci anısı da yer sarsıntısına dayanamamış, yok olup gitmişti. Bir an sigara içmeyi düşündü, ama çok vakti kalmamıştı. Güneş tam tepedeki, buruna adını veren Domuz Kayası'nın ardına geçer geçmez doruktan kopup denize düşecek gölgeler, sığların üstüne onları görünmez kılacak koyu bir örtü gibi yayılacaktı. Kayaya baktı; hatırladığından daha yüksek ve inceydi. Daha fazla oyalanmadan suya girip sığların başladığı noktaya kadar yüzdü. Akıntılar suyu soğutmuştu. Denizkestanelerine dikkat ederek, gölgesi kalmamış, dibindeki köpüklü küçük dalgaları parçala-

yarak suyun altından fırlamış gibi duran yüksek, dikdörtgen kayaya yürüdü. Çıkıntılara basarak, onca tuzlu serpintiye, kışın yüzeyi döven yüksek dalgalara rağmen yine de kayaya kök salmayı becermiş makilere tutunarak tırmanabilirdi. Yüksekliği ölçmeye çalıştı; en az on-on iki metre, diye düşündü. Bacağını kaldırıp ilk metreyi geçince, yükseklik birden arttı. Kaya gökyüzüne, sonsuza uzanıyordu ve güneşten bile daha uzakta görünüyordu. Küçük bir çocukken sayısız tırmanma planları yapmış, Ali'yle tartışmıştı. Ali'ye göre, daha dik olmasına rağmen, Deli Ahmet Kayası'nın karaya bakan yüzünden tırmanmalıydı insan. Çünkü öteki tarafta hiç maki yoktu.

On dakika sonra omzundaki ağrı canlanmış ama düşündüğünden daha az çaba sarf ederek kayanın bir masa büyüklüğündeki düz tepesine ulaşmıştı. Dikkatle otururken Amcası'nın sözleri aklına geldi. *"Bir gün oraya çıkarsan, atlayıncaya kadar sakın aşağıya bakma."* Sözleri bitince bir gün oraya çıkacağından eminmiş gibi saçlarını okşamış, *"Anladın mı, unutma, sakın aşağıya bakma,"* diye üstelemişti. Sanki o kayadan atlayan Babası değil, oymuş gibi kendinden emindi.

Aşağıya bakmadı. Kanaldaki pusu dağıtarak, karşıdaki anakarayı yaklaştıran imbatın sanki onu kutlamak istercesine göğsünde dolaştığını, bedenini kucakladığını hissetti. Başı dönüyordu; birden doğayı alt etmenin bir kadını fethetmek kadar özgüveni artırdığını fark etti. Gözlerini kapayıp Amcası'nın yüzünü hatırlamaya çalıştı. Karanlıkta gördüğü, ardıcın önünde elleri iki yana açık, istekli, yakaran ve kadere boyun eğerek dans eden bir adamdı.

Tırmanmayı başarmış, ilk sınavı atlatmıştı. *"İnsanlar oraya niye tırmansınlar, deli mi insanlar?"* Geç kaldığı için Babaannesi'nin peşinden saldığı Ali, koya geri dönerlerken pancar motorunun gürültüsünü aşmak için sesini yükseltip neredeyse bağırarak, böyle demişti. Onun gözünde Deli Ahmet Kayası'na tırmanmanın, aşağıya atlamanın hiçbir önemi yoktu. Çılgınlık, toprağa ait bir adam için ağustos ortasında üzüm sergilerini mahveden yağmur kadar anlamsızdı. O kendiyle boy ölçüşmeyi hiç düşünmemişti. Boy ölçüştüğü, boğuştuğu, bazen ye-

nip bazen yenildiği yalnızca topraktı. *"Yapacak işi olan adam, Allah'ın gayasına guş gibi tüneyip de ne yapar orada?"*

Yapacak işi! Gözlerini açıp ileriye baktı. Her şey ve rüzgâr bıraktığı gibi oradaydı. Kanıtlamak istediği neydi? Yavaş yavaş, kasları elinde olmayarak gerilirken bakışlarını aşağıya çevirdi.

Kaya sallanıyordu. Birkaç saniye sonra kendini düz taşta tutunacak yer bulmak için kolları iki yana açılmış, avaz avaz bağırırken buldu. Midesi bulanıyor, havaya sıçramamak için kendini zor tutuyordu. Sanki bakmazsa kurtulacakmış gibi hemen ileriye, Foça'nın önündeki küçük adalara çevirdi gözlerini. Biri yüreğini yerinden sökmek istiyordu. Gövdesinin büzüldüğünü, küçülüp çığlıklarının içine çekildiğini hissetti. Yok oluyordu.

Neden sonra, Amcası'nın sözlerini hatırlayınca sustu. Yine de bir süre soluk bile almadan bekledi. Amcası haklıydı, sallantı durmuştu. Ellerini bırakmadan tekrar aşağıya baktı. Hayır, hâlâ sallanıyordu kaya. Bu kez bağırmadı, yüreği yatışıncaya kadar bekledi. Solukları düzeldiğinde her şey hareketsizdi. Sigara, bir sigara içebilseydi. Paketi kıyıda bırakmıştı. Burada ne işi vardı? Soru, sanki başkası tarafından sorulmuşçasına hınçla doluydu. Tanımadığı bir adamla boy ölçüşmek miydi niyeti? Bir an Babası'nı sevip sevmediğini düşündü. İnsan hatırlamadığı birini sevebilir miydi? Gözlerini açtı. Babası'nı on sekiz yaşından sonra hangi sıklıkta düşündüğünü hatırlamaya çalıştı. Hatırladığı ilk tarih ancak birkaç hafta gerideydi. Artık genç olmadığını, kırk iki yaşına girmek üzere olduğunu fark ettiği o gün. Şu anda duyduğu içgüdüsel, yalın, bağışlanabilir bir korkuydu. Ya öteki! *"Ölmekten korkuyorum,"* diye mırıldandı. Evet, bu kadar bilinen, bu denli sık rastlanan bir karşılıktı.

Bu kez kayaya tutunmadan ve midesinin bulantısına aldırmadan eğilerek aşağıya baktı. Her şey sallanıyor, ileriye geriye dalgalarla birlikte gidip geliyordu. Geri çekilecekken kendisini tuttu. *"Aşağıya bakma, aşağıya bakma, aşağıya bakma..."* Otuz yılı aşıp gelen ses her şeyi açığa kavuşturacak kadar belirgindi. Sallanan kaya değil, sığlar, daha doğrusu sığları örten sarı yosunlardı.

Birdenbire içindeki boşluktan bir zemberek gibi fırlayan kahkahayı tutamadı. Sallanmıyordu, kaya sallanmıyordu... Gözlerinden yaş gelinceye kadar güldü. İmbat sesini kayalara taşıyıp yankıya çeviriyor, kahkaha tekrar ama değişmiş boğuk bir ses olarak geri dönüyordu. Bir süre sonra, gülmeyi ağlamadan ayırt edemediğini fark ederek sustu. Çenesini hareket ettiren kaslar, boynu, şakakları ve midesi ağrıyordu. Rüzgâra dönüp büzüldüğü kabuktan çıktı, tekrar aşağıya baktı. Amcası'nın sözünü ettiği sığların ortasındaki o ünlü deliği göremedi. Yukarıya, güneşe baktı, hâlâ tam tepedeydi. Uzun uzun, kayanın üstünden atlanabilecek uzaklık içinde bütün sığları taradı. Hayır, yoktu; Babası'nın atladığı o ünlü deliğin yerinde yeller esiyordu.

Doğrulurken Amcası'nın neyi anlatmak istediğini kavramıştı. Öyle bir delik yoktu; var olan korkusu ve ünüydü. Önemli olan bu garip kayanın üstünden denize dalmak değil, atlamayı göze alarak denemek için tırmanmaktı. Birden ölümün her türlü karmaşık açıklamanın ötesinde ne denli basit ve yaşamla iç içe olduğunu kavradı. Ölüm bu kayanın tepesinde içgüdüsel bir korkuydu ve çevreye hükmeden vahşi doğanın ayrılmaz bir parçasıydı.

Aşağıya inmek için kenara yaklaşırken yaşamayı tıpkı Ayşe'yi sevdiği gibi sevdiğini düşündü. Seviyor, ama birlikte olamıyordu. Düşme korkusu kaslarını ele geçirmeden Domuzburnu'yla ilgili önemli ve yaşamsal bir anı edindiğinin farkındaydı. Bu düşünce ona Çaydanlık Kayası'nı unutturdu.

Dakikalar sonra kıyıda, molozların yanında sırtüstü yatmış, gençliğinde severek, daha sonraları öfke ve hınçla seyrettiği diriliğini yitirmiş gövdesinin onu önünde sonunda ölümle buluşturacak bir düşmanını barındırdığını düşünerek, sıla hasretine eş bir özlemle sigarasını içiyordu. Öteki benzerleri gibi insanın başka bir seçeneği yoktu. Dünyevi hazların beşiği olan bedeni, bundan böyle giderek büyüyüp güçlenecek ölümün de yuvasıydı. Yaşlanmayı öğrenmeliyim, diye mırıldandı. Kararlılıkla kararsızlığın, gençlikle yaşlılığın, aşkla ayrılığın, geçmişle geleceğin ortasında hareketsiz kalmaktan bıkmıştı. Solukları yeniden düzene girinceye kadar orada öylece, dalgaların sesini,

martıların çığlıklarını dinleyerek, kimi zaman yıllarca önce az ötede saçlarını okşadığı hemşireyi, çoğunlukla da adını beyaz kâğıtlara, dizelere ve kayalara yazdığı kadını, Ayşe'yi düşündü.

Üşüdüğünü hissedince gözlerini açtı. Güneş çoktan Domuz Kayası'nın arkasına geçmiş, Deli Ahmet Kayası ve domuz başını andıran geniş bir su parçası, gölgenin içinde kalmıştı. Torbadan saati bulup çıkardı. Beş! Uyumuştu. Hem de dört saatten fazla bir süre.

Birden geri dönmesi gerektiğini hatırladı. Hava kararmadan koya varabilir miydi? Ayağa kalktı. Bir motor bulsa yarım saatte o koyda olabilirdi. Susamış ve acıkmıştı. Deli Ahmet Kayası'na son kez baktı.

Yola koyulduktan beş dakika sonra birden arık balık[1] tutan o dalyanı hatırladı. Kararsızlığı bir soluk kadar kısa sürdü. Koşar adım geri döndü. Domuz Kayası'ndan sonraki ilk koyda olmalıydı. Deli Ahmet Kayası'na geldiğinde bir an artık orada dalyan kurulmayabileceğini düşündü. Ama anlamsızdı düşüncesi. İnsanlar binlerce yıllık denemeden sonra buldukları yeri otuz yılda terk etmezlerdi.

On ya da on beş dakika sonra sığ suları yüksekten seyreden kayalıklarla çevrili geniş ve rüzgârlara açık koya ulaştığında ilk gördüğü şey, kıyıya çekilmiş sandal oldu. Ağları ve tepede balık bekleyen iki kişiyi ancak ondan sonra fark etti.

- 4 -

Ağustosböcekleri güneşin kaybolmasıyla susmuştu. Çekirgeler ise giderek serinleyen havanın çiğle sona ereceğini biliyorlarmış gibi makilerin diplerindeki kayalarda kalan son ısıyı emmek istercesine hareketsizdiler. Tepeden aşağıya, eskiden beş, en çok sekiz damın yer aldığı Terzi Koyu'na baktı. Değişiklik şaşırtıcıydı; çoğu kiremitle kaplı onlarca ev doldurmuştu düzlüğü. Kıyıya paralel uzananlar, düz bir çizgiye dizilmişlerdi, büyük ve gösterişliydiler. Daha arkadakiler, yüzlerce yıldır

1 Yumurtasını bırakmış balık – yazarın notu.

bağlarına bekçilik eden damların yerine yapıldığı için düzensiz şekilde yayılmıştı; sanki bir çocuğun rastgele attığı oyuncak kutuları andırıyorlardı.

Naciye Kadın'ın teyzesinin oğullarına ait olanı bulmak için düzlüğün arkasına doğru inmesi gerekiyordu. Açlık midesinde bir diken gibi açmış, içini kemiriyordu. Onu koya geri getiren motordan ineli tam iki saat olmuştu. Üçüncü sigarasını yakıp bütün koyu gören alçak tepenin yamacındaki bir taşa oturdu.

Doğallığını yitirmiş, plaja dönüşmüş kumsalda çoğu genç, renkli bir kalabalık vardı. Bir zamanlar balık gözetleyen yaşlıların kimsenin yüzmesine izin vermediği samanlar arasında dağılmış kum ceplerinde, sürat tekneleri, rüzgâr sörfleri geziniyordu. Üzerinde durduğu ve denize doğru tatlı bir meyille alçalan tepenin aslında bir sınır olduğunu fark etti. Güneydeki koylar, Domuzburnu'na kadar hâlâ bakir ve çocukluğuna aitti, kuzey ise, adına gelişme denilen değişmenin, çirkinliğin, gürültünün kol gezdiği kıyılara dönüşmüştü. Sigarasını taşa bastırarak söndürdü. Kuzey önünde sonunda güneye doğru genişleyecek, Deli Ahmet Kayası'nı, Domuzburnu'nu da evcilleştirecekti. Birden Amcası'nı, o ardıçı düşündü. İkisinin de gerçek ölümü işte o zaman olacaktı.

Evin yan tarafına geçti. Giriş bu cephede de değildi. Kepenkleri kapalı iki pencerenin arasına gerilmiş ipte güneşte kızararak kurumuş biberler asılıydı. Yıkanmış, ince çakılların üstünde yürüyerek öteki tarafa döndü. Naciye Kadın evin dağlara bakan batı cephesinde, üstü asmayla örtülü sundurmanın altındaki beton sedirde, inanılmayacak kadar şişman, oturuyordu. Evet, Naciye Kadın'dı. Onu, kat kat, birbirinin üstüne dökülmüş beyaz gerdanındaki, hiç çıkarmadığı altınlarından tanımıştı. Naciye Kadın, seslenmesine kalmadan Deli Ahmet'in sevişiği rivayet edilen, çocukluğunda balıkçılar tarafından yakalandığında gördüğü o iri fok gibi yavaş yavaş döndü.

Hareketleri yavaş, ama kavrayışı hızlıydı.

"Kadir, evladım."

Nasıl olmuştu da yıllardır görmediği birini hemen tanımıştı. Artık yaşlı ve çok şişman bir kadına dönüşen Naciye'ye yak-

laşırken onu en son ne zaman gördüğünü hatırlamaya çalıştı. Yorkshire'lı o kızla geldiğinde, yirmi iki, belki de yirmi dört yıl önce, on beş dakikadan daha az sürmüştü konuşmaları.

Önüne gelince durdu. Naciye Kadın'ın gözlerinde çocukluğunda görmediği yaşlar vardı. Eline doğru eğilirken, şaşkınlıkla gözyaşlarının onu mutlu ettiğini fark etti. Bu belki bir âdet, belki sevinç, belki de erkeksiz geçip gitmiş gençliğine yaktığı sessiz bir ağıttı.

Eğilip dipleri bütün hayatı boyunca dizdiği tütünlerin –yıkaya yıkaya çıkaramadığı– zift artıklarıyla siyahlaşmış tırnaklarına aldırmadan, kadının elini tuttu ve başına götürmeden uzun uzun, onu hep sevdiğini hissettirecek kadar içtenlikle öptü. Naciye Kadın'ın öteki eli içgüdüsel olarak göğsüne bastırmak için başına gitmişti. Bir süre, annesiz bir çocuk ve çocuksuz bir anne gibi birbirlerine sarılı beklediler. Evin arkasından az önce rastladığı köpeğin yanında belirdiğini fark edince başını Naciye Kadın'ın göğsünden çekip yanına oturdu. Köpek yalnız değildi; arkasında, sanki tehlikeden korunmak ister gibi kuyruğuna tutunmuş, on-on iki yaşlarında bir kız çocuğu, merakın irileştirdiği gözlerle onları süzüyordu.

"Ah çocuğum, ölmeden gördüm seni." Naciye Kadın ellerini sanki körmüş ve karşısındakini tanımak istiyormuş gibi yüzünde dolaştırıyordu. "Bizi unuttun, habersiz kodun."

Köpek, Naciye Kadın'ın sıcak, özlem kokan sesiyle yatışmış gibi yanındaki çocukla evin arkasına doğru koşarak kaybolurken, yıllar önce şefkati ve bilinçsiz de olsa cinselliği ilk kez tattığı kadının elini okşadı.

"Nasılsın?"

Naciye Kadın onu duymamış gibi konuşmaya devam ediyordu:

"Ah, Nenen sağ olacaktı da seni şimdi görecekti."

Naciye Kadın, zeytinyağının içinde ezilmiş kopanisti peyniri, domates, yeşil biber ve çaydan oluşan yemeği bitirinceye kadar susmadan konuştu.

Sofrayı hazırlayıp içeriden yiyecekleri getiren kızın adı İlknur'du. Naciye Kadın, kardaşının torununa takılan bu adı bel-

ki yarımadada pek rastlanmadığından, belki de annesinin adı verilmediğinden sevmediği için ona Esma diyordu; ellisini geçmişti, kalp yetmezliği vardı ve hareket ettikçe onu güçsüz bırakan nefes zorluğundan şikâyetinin ötesinde hayatından hoşnuttu. Kardaşının oğulları ona iyi bakıyorlardı; yerinden pek kalkmadan yazın tütün diziyor, kışın da hep hatim indiriyordu. Ama yine de Babaannesi'ni özlüyor, sık sık onun için dua ediyordu. Koyu ve evi depremden sonra, kalbi ortaya çıkınca terk etmişti; zaten Ali de nenesinin ölümünden sonra hep rahatsız etmişti onu. Amcası hapiste dört ay yatıp çıkmış, sonra da ortadan kaybolmuştu. Tam hatırlamıyordu, ama belki on, belki de on beş yıl önce tekrar geri geldiğinde, ölümüne kadar süren hastalığı boyunca ona da bakmıştı. Ali, onunla, Amcası hakkında dedikodu yapınca, kardaşı, Ali'yi bir düğün gecesinde sarhoşken iyice pataklamıştı. Amcası'nın öldüğünü ona haber verememişlerdi, çünkü adresini bilmiyorlardı. Zavallı adam şimdi Halıyeri'nde –mezarlığın bulunduğu yörenin adıydı– anacığının yanında yatıyordu. Kadirciğini hep düşünmüştü. Sonra Ankara'da okuyan öğrencilerden duymuşlardı *"gazatacı gibi bir şey"* olduğunu. Oysa Amcası onun için *"hâkim çıkacak,"* demişmiş. Öğrencilerin her dediğine inanmamış, çoğu yalancıymış: *"Göya mapus yatmış da, anarcist olmuş da."* Bunları yaymışlar çevreye. O zaman da kardaşı, hakkında dedikodu edeni *"fururum"* demiş... Sonra, Kadir'in öldüğü haberi gelmiş. Konduramamış, ama yine de çok ağlamış. Yarımadaya hiç gelmeyişini nenesinin zalımlığına yormuş. Ama aslında nenesi onu severmiş, hatta Amcası'nı da severmiş ama gösteremezmiş. Nenesi ölürken başındaymış, son suyunu bile o vermiş. İşte Nenesi ölmeden önce o zaman belli etmiş onu ne kadar sevdiğini. Son lafı, Kadir olmuş. Aslında bunu ona son gelişinde söyleyecekmiş ama hayırsız, ateş alacak kadar uğramış ona. Yoksa yanındaki o tüyü bozuk gâvur kızı mı bırakmamış? Neden sadece o sandığı almış? Nenesinin sevmediği, teyze tarafıymış Kadir'in. Sonra sıra şikâyete gelmişti. Evdeki gençler tembeldi. Sabah dörtte, beşte kalkmak yerine, güneş batarken tütün kırmaya gidiyorlardı. Bütün gece bekleyen tütün, tazesi kadar iyi di-

zilmiyordu. Gençlerin çoğu, anasına, babasına tarlasını sattırıp İzmir'e kaçıyordu. Nah işte koyda yerli kimse kalmamıştı. Allah'ın dağı, taşı, tarlalar hep arsa olmuştu.

Naciye Kadın, iki adı olan küçük kızın bir kadın becerisiyle sofrayı topladıktan sonra pişirdiği kahveyi yudumlarken sustu. Sanki yıllardır konuşmuyordu ve nefes zorluğunu yenmiş, iyileşmişti. Sabırla, sanki otuz saattir kahve içmediğini biliyormuş gibi bekledi ve fincanı yana koyar koymaz tekrar doğruldu. Sıra sorulara gelmişti.

"Ne zaman geldin?"

Midesinden gözlerine tırmanan gevşemeyi ezmek ister gibi kirpiklerini kapatıp açarak, "Dün gece," dedi. "Akşam evde kalacaktım ama..."

Sözlerini Naciye Kadın'ın öfkesi böldü.

"Bayırın itleri, namussuzun dölleri, sıtarasızlar. Kaç kere candarmaya şikâyet ettik. İlle orada kalacaklar." Sonra birden susup korkuyu çağrıştıran bir merakla sordu: "Ali yi gördün mü?" Başını eğdi. "Ne dedi?"

"Hiçbir şey."

"Tarlaları bana sat demedi mi? Geçen yıl güya seni Ankara'da buldurmuş, sen de ona satarım demişsin." Daha yanıt vermesine kalmadan korkusunu dile getirdi: "O tarlaları Ali'ye satarsan bizimkiler beni burada barındırmazlar. Nenenin bana senet verdiğini sanıyorlar."

Sesi ne yalvarıyordu ne de acıklıydı. Yalnızca çocuksuz bir kadının kaderinin ne olduğunu biliyordu. Elini uzatıp bir bacak kadar kalınlaşmış koluna dokunarak, "Hepsi senin," dedi. "Yarın birlikte tapuya gideriz, bunun için geldim."

Naciye Kadın bir süre konuşamadı. Gözyaşları yanaklarından aşağıya, sanki hep orada, hazırmış gibi dökülürken art arda yutkunarak nefes almaya çalıştı. Birkaç dakika sonra korkuyla doğrulunca elini uzatıp onu durdurdu.

"Sağ ol, sağ ol evladım. Ama ben yerimden kalkamam ki." Sonra eliyle sedirden evin içine uzanan bir çizgi çizdi. "Nah, buradan şuracığa gidebilirim en fazla."

"Ya kardeşinin oğlu?" Sonra bunun bir soru olmadığını bile-

rek devam etti: "Onunla gideriz, sana vereceğim vekâletnameyi o getirir. O vekâletnameyle istediğini yaparsın. Kimse senin kadar zengin bir kadına dokunamaz. Hadi, ağlama artık."

Naciye Kadın belki daha ağlayacaktı, ama "Hoşt!" diyerek kovduğu köpekten sonra kulakları düşmüş, yaşlı bir eşeğin iki yanına sarılı keletirleri tepeleme tütün doldurmuş kardeş çocukları ortaya çıkınca, gözyaşları yerini, dudaklarında bilerek abarttığı haykırışlara bıraktı. Kalın, şişman eliyle bir yandan sırtına vuruyor, bir yandan da –hiç tanımadığı ve akraba yelpazesine bir türlü yerleştiremediği– erkek ve kadınlara konuğun kimliğini açıklıyor, sözlerinin arasına aileyi yıllardır uğraştıran ünlü toprak meselesinin sonuçlandığını, insanı güldürecek kadar gülünç bir şekilde böbürlenerek sıkıştırıyordu.

İki saat sonra on iki kişilik masadan kalktıklarında yıldızlar geceyi süslüyordu. Elektrik hattı yalnızca kıyıdaki evlere getirilmişti; asmanın altı lüks lambasıyla aydınlanıyordu. On kişilik aile yatmaya çekilinceye kadar Naciye Kadın'ın kardeşinin – hemen hemen hepsi Babaannesi'nden kalan mallarla ilgiliydi– sayısız sorusuna yanıt verdi. Lüks lambası sönünce yine Naciye Kadın'la yalnızdı.

Bir süre konuşmadan yıldızları, gecenin koyuluğunda toz rengine dönüşen yüksek tepeleri seyrettiler. Köpek, ayaklarının dibinde çevrede olup bitenlere pek aldırmadan yatıyor, zaman zaman kulaklarını kabartıp başını kaldırıyordu. Köpeğin arada karanlığa doğru yürüyüp gözden kaybolduğunu, geri döndüğünde, sessizce ısıttığı yere kıvrıldığını fark etti. Her on ya da on beş dakikada bir aynı hareketi tekrarlıyordu. Sanki karanlığın gizlediği bir sürünün çevresinde devriye geziyordu.

Naciye Kadın'ın –her akşam tekrarladığına emindi– duasını bitirmesini beklerken gözlerini kapamış, hiçbir sesin bölmediği dinginliği soluyordu. İlerideki yamaçlarda tek tük zayıf titrek ışıklar vardı. O ışıkların, yerden yükseltilmiş tahta sedirlerin yanına dikilmiş küçük direklere asılı fenerlerden yayıldığını biliyordu. Sedirde ise elleri çiftelerinin tetiğinde uyuyan adamlar vardı. Demek hâlâ domuzlar iniyordu yamaçtaki bağlara.

"Evlendin mi?"

Şaşırtıcı olan sorusu değil, ses tonuydu Naciye Kadın'ın. Yaşlanmamış merakı, bir genç kızınki gibi çekingen, utangaçtı. Dağların eteklerindeki bağlarda sönmemek için çırpınan ışıkları gözden kaçırmadan, yan gözle yanındaki kadına baktı. Karanlık onu daha da şişmanlatmıştı. Yüzü karanlığa karışmıştı, yalnızca beyaz gerdanı ve hangi ışığın parıldattığı meçhul altınları görünüyordu.

"Hayır," dedi.

"Peki hiç sevdalandın mı?"

Sevda! Aşktan ne farkı vardı bu sözcüğün. Düşündü ama bulamadı. Sonra otuz yaş genç bir kadına yanıt verir gibi, onu incitmekten korkarak,

"Evet," dedi. "Sevdalandım."

"Kim bu kız?" Sesi bu kez yıllarca önce kadınlığını bastırmak için göğsünde uyuttuğu o küçük çocuğun büyüdüğünü kabullenmiş gibi kalınlaşmış, yaşlanmıştı. "Evlenmeye kalkışırsan önce getir de bir görelim. Gelinim, diye konu komşuya gösterip böbürlenelim."

Sözlerinin içtenliği engelledi gülmesini. Dağdaki fenerlerden, yanındaki şekilsiz, iri gölgeye döndü. Elini uzatıp bacağına dokunduğu duygusuyla kolunu tuttu. Kan bağı bulunan herkes ölmüştü, ama yine de o vardı.

"Söz," dedi. "Evlenirsem onu sana getiririm."

Sözlerini bitirince Naciye Kadın'ın sessizce ağlamasına izin vererek sustu. İleride bir yerde birkaç köpek art arda havladı. Hâlâ ayaklarının dibinde kıvrılmış sessizce yatan iribaş, bir an kulaklarını kaldırdı, sonra istifini bozmadan, sanki yalı itlerine aldırmadığını belli etmek istercesine uyumaya devam etti. Ancak alışık kulakların, şarkılarını zayıf rüzgârlardan ayırt edebildiği gece kuşları gizlice ötmeye başladığında, yıllardan beri bazıları yüreğinde, çoğu beyninde saklı sorulara karşılık almak için yutkundu.

Yanındaki kadın onun için hep Naciye Kadın olmuştu. Acaba küçük bir çocukken ona ne derdi? Düşündü, ama hatırlayamadı. Köpek sessizlikten sıkılmış gibi –belki de o da gece kuş-

larını duyuyordu ve peşlerine takılacaktı– yerinden kalkınca teyzede karar kıldı.

"Naciye Teyze, Babam nasıl biriydi?"

"Ah, güzel yetimim benim." Teyzeyi yadırgamamıştı. "Baban çok yakışıklı bir zabitti. Evlendiğinde, Annen'le Foça'dan vaporla buraya neneni görmeye geldiler... Annen'in başında kocaman bir şapka, ellerinde nah!" dirseğini işaret ediyordu, "buraya kadar tül eldivenler vardı. Baban, İngiliz kralından daha yakışıklıydı."

O günün heyecanıyla coşan kadının sözünü kesti.

"Küçüklüğünde nasıl biriydi Babam?"

Naciye Kadın birden sustu. Şaşkınlığı bunu hiç düşünmemiş olmasındandı. Sanki Babası'nın çocukluğu yoktu.

"Bilmem. Kadir Deden'le Nenen beni yanlarına aldıklarında ben beş yaşında mıydım ki? Baban şeherde okuyordu. Amcana yukarıda –ilçe merkezini kastediyor olmalıydı– bakkal dükkânı açmışlardı, o da pek koya gelmezdi. Deden ölünceye kadar, Baban arada yazları eve gelirdi. Sonra..."

Sessizliği, bundan sonra anlatacaklarını daha dikkatli dinlemesi için bir uyarıya benziyordu. Ona doğru eğilerek sordu:

"Sonra ne oldu?"

"Nenen'in akrabası o Giritli herif geldi. Deden öldükten iki yıl sonra. Ben o zamana kadar hep Nenen'in koynunda yatardım; o herif gelince beni mutfağa gönderdi Nenen." Sözlerinin altında yatan ima çok açıktı. "Baban bir yaz Nenen'le o Allah'ın cezası herif yüzünden kavga etti, kafa tuttu ona. Nenen de ona Deden'in kamçısıyla vurdu. O da bir daha, ta evleninceye kadar gelmedi buraya."

"Ya Amcam, o karşı koymadı mı?"

"Amcan Nenen'den korkardı. Ses etmedi."

"Kimdi o adam?"

Naciye Kadın anlattıkları onu utandırmış gibi önüne bakarak konuşuyordu artık.

"Nenen buralı değil, dışarlıklıydı. Sandık emininin kızıydı. Menemen'den gelmişler buraya. Deden eşraftan, zengin diye vermişler onu. Güya evlenmek istememiş Nenen. İki kez Me-

nemen'e kaçmış. İşte o Giritliyi de Menemen'den tanırmış. Deden ölünce yanına aldırmış. Adam pek iş yapmazdı; yarıcıların getirdiklerini kâtip gibi deftere işler, hesap tutardı. Kışın da bir iki ay yağhaneyi açar, işletirdi. Kimseyle konuşmazdı; hiç dostu yoktu. Ama çok iyi Rumca şarkı söylerdi. Geceleri evin önünde yanık sesiyle bir türkü tutturur, Nenen'i ağlatırdı..." Sesi kısılmış, o günlere dönmüştü. "O da ağlardı. Bilmem ama galiba ikisi ta Girit'te, çocukken birbirlerine sevdalanmışlar."

Sesi yıllarca önce gözlerinin önünde sürüp gitmiş sevdaya kadınca bir saygı duyduğunu ele veriyordu.

"O karanlık odadan, öksürüğünden çok korkardım."

Sesinin o günlerdeki gibi titrediğini şaşırmadan fark etti. Bu gerçeği en çok hak edene itiraf ettiğini biliyordu. Naciye Kadın'ın kolu, bir ağaç gövdesi kadar kalın ve dost, yavaşça kalkıp sırtına ince bir dal gibi hafifçe dokundu.

"Bilmez miydim Kadirim, koynumda hep sayıklardın. Baban seni yazları bizim yanımıza göndermeye başladığında o yatalaktı. Giritliyi ayakta görseydin korkmazdın."

"Neden yatıyordu; hasta mıydı?"

"Hani ardıça inen merdiven var ya? İşte oradan düştü, belini kırdı. Nenen, onu Amcan'ın ittiğine inanırdı, ama şimdi Allah var, adamcağız kabahati hiç Amcan'ın üstüne atmadı."

Gece kuşlarını susturduğunu bile bile bir sigara yaktı. Çobanyıldızı sonunda uzun kargıların üstünde ortaya çıkmıştı. Dumanla yatışıncaya kadar sustu. Naciye Kadın da sessizdi, son soruyu bekliyordu. Cesaretlendirmek ister gibi köpeği bağırarak uzaklaştırdı. Artık bir gizi paylaşacak kadar yalnızdılar.

"Ona ne oldu? Hani sen sergiyi suluyordun?" Hatırlıyor muydu? Yüzüne baktı. İfadesizdi. "Elimdeki bardak kırıldı, sonra, sonra odaya döndüm..." Gerisini... "Gerisini hatırlamıyorum. Ama galiba sen içeriye girdin."

"Nenen mevlüt okutmaya gitmişti," dedi Naciye Kadın.

Hatırlıyordu, o günü hatırlıyordu.

"Çifteyi mi almıştım?" Naciye Kadın başını eğdi. "Sonra sen yetişmeden koşup ona ateş ettim, öyle mi?" Yüzünü göremi-

yordu. Son soruyu yanında Naciye Kadın yokmuş gibi, kendi kendine mırıldanarak sordu. "Onu öldürdüm, değil mi?"

Naciye Kadın hiç beklemeden, "Yok," dedi. "Sen tutturamadın, çifte boyundan büyüktü. Ben vurdum onu."

Öylesine doğal, sanki sıradan bir şeyden söz edermiş gibi rahattı ki, söylediklerinin doğru olduğunu hemen o an, hiç kuşkulanmadan kavradı. Yine de şaşkınlığı onu bilinçsizleştirecek kadar derindi.

"Neden?" diye sorduğunda kendini ayakta, Naciye Kadın'a bağırmak üzereyken buldu.

Sesi, karşısındaki kadına sadakat ipiyle bağlı köpeği karanlığın içinden tüyleri kabarmış, üstüne atlamaya hazırlanmış bir şekilde ortaya çıkmasına yol açacak kadar tehditkârdı.

Naciye Kadın önce her gün yüzlerce kez yaptığı gibi bir el işaretiyle köpeği durdurup sonra sanki itirafıyla ona olan borcunu ödüyormuş gibi minnet dolu bir sesle karşılık verdi:

"Hep altını pisletirdi; kızardım, iğrenirdim. Hem durmadan Nenen'e, bana, beni öldür, diye yalvarırdı. Şarkı da söyleyemiyordu."

Şarkı söyleyemiyordu... Sözcükler kulaklarında art arda tekrarlanırken yardım ister gibi Çobanyıldızına döndü. Elini dudaklarına götürdü. Sigarası düşmüştü. Titrerken, kâbuslarının sona ereceğini düşünerek yeniden sedire oturdu. Neden ve gerçek bu denli yalın mıydı?

Şarkı söyleyememek! Demek şarkı söylemek yerine öksürmektense ölmeyi seçmişti. Başını kaldırıp Naciye Kadın'a döndü.

Hiç suçluluk taşımayan sesi onu bekliyordu.

"Onu kuyuya attım. Nenen dönünce de anlattım."

Kuyu! Eline baktı. Adamın kanı bulaşmıştı. Hatırlamıyordu. Eşiğe takılan bacaklarını kurtarmış, Naciye'ye yardım etmişti. Gözleri! Gözlerini yakan neydi? Yaş! Hayır, barut! Baş aşağıya atmıştı kuyuya. Serin kuyu! Cinayet! Başkası işlemişti ve bu mutluluktan başını döndürüyor, yıllardır benliğini düğümleyen suçluluk duygusunu çözüyordu.

Duyduğu rahatlamadan utanarak titreyen sesini kontrol etmeye çalışmadan sordu:

"Ninem ne yaptı?"

Yaşlı kadının sesi bu kez, ninesi için üzgündü.

"Donup kaldı. Yarım gün konuşamadı. Sonra birden o Giritlinin söylediği türküyü tutturdu. Delirdi sandım. Söyledi, söyledi, durmadan o türküyü çığırdı. Yatsı olunca odasından çıktı, bana, *'Git kuyuyu taşla doldur,'* dedi. *'Sorana, akrabaları geldi, aldı, götürdüler deriz.'* Ben de dediğini yaptım. Ali, bir iki kez soracak oldu, ama ninenden zeytinlerle, tarlalarını başkasına yarıcı verecek diye ödü kopardı, üstelemedi, vazgeçti. Sonra da Allah, depremde kuyunun iyice üstünü örttü."

Naciye Kadın'ı dinledikçe, belki sükûnetinin, belki de inandırıcı sesinin etkisiyle her şeyin anlattığı kadar basit bir şekilde çözümlendiğinden emin oluyordu. Doğum, ölüm, kısacası hayat son derece basitti bu yarımadada. İlk kez, burada doğup burada ölmeyeceği için hayıflandığını hissetti. Kavramların, eylemlerin gerisindeki derinlik her şeyin yalınlığından, doğallığından ve kolayca kabullenilişinden geliyordu. Konuşmanın sonuna geldiklerini anlatmak ister gibi ayağa kalktı.

Noktayı, ona bugün en önemli dersi veren Amcası'yla koyacaktı.

"Ya Amcam? O nasıl biriydi?"

"Ahh. Ahmet Efendi." Naciye Kadın'ın sesi el çırparak oynayacak kadar neşelenmişti. "Sen yaşlılığına denk geldin evladım; onu bir de gençliğinde görecektin. Hoş, ben de pek hatırlamam ya. Babam anlatırdı, Amcan kadının, Sakız rakısının, bir de davulun sesini, kokusunu on saatlik yoldan alırmış. Hovarda, sefayı seven, hoşsohbet..." Gövdesi yaşlı, ama erkeksiz yüreği hâlâ genç kalmış kadının masal anlatır gibi renkten renge sıçrayan konuşmasını ilgiyle dinlemek için yanına çöktü. "Yunan işgalinde genç delikanlıymış, Yerli Rumların Milletbaşısı Yorgi'nin iki kızı varmış. İkisi de Amcan'a sevdalanmışlar... Uff... kaç mal müdürü, banka müdürü ve rejicinin karılarını kızlarını ondan kaçırmak için buradan tayinini istediğini bir bilsen." Salladığı elleri sayının en az on olduğunu belli ediyordu. "Düğünlerde bütün karılar, kızlar o oynayacak diye birbirlerini çiğneyip damlara çıkarlardı seyir için."

Sonraki on beş dakika boyunca Amcası'nı anlattı Naciye Kadın. Arada genç kız kahkahaları atıyor, sanki yerinden kalkacakmış gibi elleriyle sedire yaslanıp doğrulmaya çalışıyordu. Anıları o kadar canlı ve çoktu ki giderek Babaannesi'nin korkularının pek de yersiz olmadığını, Amcası'yla o zamanlar evlenmeye aday bu genç kızın arasında bir şeyler geçtiğinden kuşkulandı.

Ancak, içeriden yükselen çocuk ağlaması susturdu onu. Terlemiş, soluk soluğa kalmıştı. Elleri bayılacakmış gibi göğsündeydi. Bütün gece boyunca ilk kez o anda, hasta bir kadınla birlikte oturduğunu fark etti.

Yine de o en son soruyu sordu:

"Amcam hiç Deli Ahmet Kayası'na çıktı mı?"

Yanıt, nedenini çıkaramadığı bir hüzne bulanmış yaşlı sesle geldi:

"Babaannen'le ne zaman kavga etse, oraya giderdi."

Doğruydu; Babası'yla ilgili anlattığı her hikâyedeki kahraman oydu. Şimdi biliyordu. Amcası, Naciye Kadın'ın anlattığından daha olağanüstü bir adamdı. Küçük çocuklara avunabilecekleri rüyalar bağışlayan biri kadınlara neler vermezdi?

Karşılıklı borçların ödendiği geceyi bitirmek için eğilip kadının üflenerek şişirilmiş gibi irileşmiş elini öptü. Bu hem köpeği hem de Naciye Kadın'ı yatıştırdı. Kolundan tutarak onu zorlukla ayağa kaldırırken, geldiğinde rastladığı İlknur ya da Esma birdenbire ortaya çıktı. Kızın yaşlı kadını içeriye götürüp geri gelerek sedire yatak sermesini, dağlara yaklaşan Çobanyıldızını seyrederek bekledi.

Sert sedire uzandığında iribaş yanındaydı. Elini uzatıp güçlü boyun kaslarını, büyüklüğüne uygun bir hareketle, sertçe okşadı.

İkisi, yarımadayı sessizleştiren yıldızlı gökyüzünün altında gece kuşlarını dinleyerek birlikte uyudular.

- 5 -

İzmir elli kilometre! Pencerenin üstündeki camı itip kapattı. O kokuyu artık duyamıyordu. Naciye Kadın'ın elindeki vekâlet-

name ona ölünceye kadar oturacağı evde zengin bir kadına gösterilen saygıyı satın almaya yetecekti. Tarlalar, zeytinlikler, harabeye dönmüş yağhane ve bağlar. Bunlar Naciye Kadın'ın açgözlü yeğenlerini bile susturacak kadar çok toprak, zenginlik demekti. Mezarları yaptıracağına söz vermişti. Hem Babaannesi'nin, hem de Amcası'nın başına mermer bir taş dikecekti; duvarları da mermer olacaktı.

Sola, geriye dönüp doğuyu, kırk kilometre ötede giderek grileşen ve pusun ardında belirsizleşen Bozdağlar'ı seyretti bir süre. Sonra önüne döndü. Hayatındaki önemini düne kadar kavrayamadığı bir sayfanın kapandığını hissediyordu. Saate baktı; beşe geliyordu. Akşamı yolda geçirip sabaha Ankara'da olabilirdi. Ankara! Cem, Hülya ve Halit! Hayır, keyfinin kaçmasına izin vermeyecekti.

Geriye yaslanıp gözlerini yumdu. Gece yola çıkmadan önce Ayşe'yi aramalıydı.

Onuncu Bölüm

- 1 -

Elini aynaya doğru uzattı, yüzündeki yorgunluk yaşını silmişti. Ne genç ne de yaşlı, yalnızca bitkin biriydi karşısındaki. Cama dokundu. Sabah ondan öğleden sonra üçe kadar süren deliksiz uyku gözkapaklarının şişini, gözlerinin altındaki morluğu silememişti. Tıraş köpüğüne uzanırken yapacağı şeyleri sıraladı. Önce yayınevine, ardından Lale'ye uğrayacaktı. Sonra... Halit'in notundaki tehditkâr ifadeyi hatırlayınca köpüğü yüzüne yaymaktan vazgeçip bir süre kımıldamadan bekledi. *"En geç saat altıda."* Notu posta kutusuna atan Hülya mıydı? Omzunu silkti. Tek taraflı kararlaştırılıp verilen randevu bugün için miydi, o bile belirsizdi. Telefon edebilirim, diye düşündü. Ama Halit'in öfkeli sesiyle karşılanacağını hatırlayınca vazgeçti. Sabunu yüzüne yaydı. Kaçta geri dönebilirdi?

Jilet soğuk ve keskin ama dinlendiriciydi. Köpüğün altından tekrar ortaya çıkan yüzünü seyrederken, bir hafta öncesine kadar yalnızca beyninin içindeki anılarda varolan çocukluğuna yaptığı iki günlük ziyaretin, düşüncelerinin aksine hiçbir çizgiyi değiştirmediğini fark etti. Yüzü, yer yer sırları dökülmüş ayna, dışarıdaki sıcak hava aynıydı, değişmemişti. Düşüncele-

ri Cem ve Nil'e varmak üzereyken yüksek sesle şarkı söylemeye başladı. Ses, sanki o ikisinin yarattığı, soluk almasını güçleştiren tedirginliği yok edecekti.

Tıraş şarkıdan önce bitti; yüzüne bakmadan yatak odasına geçip hızla giyindi. Yayınevine vereceği sayfaları sayıp düzeltti. On iki yaprak, dokuz başlık. Gecikiyordu; ağustos başına "K" bölümünü bitirmeye söz vermişti. Çekmecedeki kartondan bir paket sigara alarak açtı. Duman her zamanki gibi yatıştırıcı ve dosttu. Sırtüstü uzandı. Naciye Kadın'ın kardeşi sözünü tutacak mıydı? Ayağa kalkıp masaya yürüdü, takvimde eylülün ilk haftasına işaret koydu. *"Mektup yazılacak."* Geri dönerken gördü fotoğrafı. Babası! Bu kez, kararsızlığını o yüksek kayanın tepesinde bırakmış birinin rahatlığıyla uzanıp resmi eline aldı. Az önce aynada seyrettiği yüzden daha gençti fotoğraftaki adam. Otuz, belki de otuz beşindeydi; gülümsemesi yarım, bakışları utangaçtı. Fotoğrafı tam karşısına koyup yüzün dikkati çeken noktalarına sanki ilk kez görüyormuş gibi baktı. Üst dudağın ortasındaki kıvrım, çenenin ortasındaki belirsiz çukur ve kaşların bükülüşü, baba-oğul benzerliğinin en açık işaretleriydi. Parmağının ucuyla hiç hatırlamadığı yüze dokundu. Otuz beş yılı aşkın bir süre Amcası'nın anlattığı hikâyelerle olağanüstü bir kimliğe bürünen adamın, şimdi önce zengin babasını, ardından Giritli bir âşık nedeniyle annesini, doğumda da karısını yitiren ve çocuğuyla birlikte olamayan talihsiz bir denizci olduğunu kavrıyordu. Her şeyi yitirmişti; Girit açıklarında buna hayatını da eklemişti.

Hüzünlendirici bir keşifti bu. Fotoğrafı durduğu yerde bırakıp daktilo sayfalarını aldı.

Hülya evde yoktu. Zili dördünce kez çalıp bekledikten sonra merdivenlerden aşağıya indi.

Sıcak, hemen kapının önünde, sanki dört gündür daha da keskinleşmiş, onu bekliyordu. Bir an imbatla serinleyebileceğini düşündü. Yanılmıştı, sığınabileceği tek yer gölgelerdi.

Merdivenlerden kalabalık caddeye çıkarken öfkesini çiğneyip yok etmek ister gibi basamaklara hırsla basıyordu. *"Ağusto-*

sun beşine bitiremezseniz, öteki bölümler için bir başkasının yardımını istemek zorunda kalacağız." Nazik ama bir aptalın bile anlayabileceği kadar açık bir tehditti. Yüzeye yakın kılcal damarları her zaman kanayan, bu yüzden hep az önce tokat yemiş birini andıran papyonlu adama, haklılığını bile bile küfretti. Başından beri ondan hoşlanmamıştı. Adını öğrenememişti, bir türlü aklında tutamıyordu. Bundan öte hangi küçümsemeyle yaralayabilirdi onu?

Kaldırımlar mevsimin yaz değil, üniversitelerin açıldığı sonbahar olduğunu düşündürecek kadar kalabalıktı. Parka doğru yürümeye başlamadan karşıya baktı. Dükkânların önü boştu. Birden kalabalığı ayakta durduğu tarafa çeken şeyin mevsim değil, gölgeyle kaplı kaldırımlarda serinlik bulma umudu olduğunu fark etti. Yine de çiftlerden çoğu bu amacın değil, birbirlerinin peşindeydiler; bu da yürüyüşlerini yavaşlatıyor, kaldırımı geçit vermez bir insan yığınıyla dolduruyordu.

Karşıdan gelenlere çarpmamaya çalışarak, başka bir yerde olma isteği giderek koşma arzusuna varan bir kurtulma içgüdüsüne dönüşürken adımlarını hızlandırarak parka doğru yürüdü. Yandaki dükkânlardan çoğunun vitrini değiştiriliyordu. Girişinde pahalı seramik vazoların satıldığı dükkânla anılan pasajın önünde bir an duraklayıp içerideki kitapçıya bakmayı düşündü ama saatin beşe gelmek üzere olduğunu fark edince vazgeçti. Saat altıda Halit'te olmalıydı ve daha Lale'ye uğrayacaktı.

Laboratuvarın kapısı açılır açılmaz denizi hatırlatan serinlik, anında ele geçirdi onu; yüzü kanayan adam, insanı yoran kalabalık ona ulaşamayacak kadar uzaktaydı artık. Sıcak uzaktaydı ama yaz burada yine de fark ediliyordu; her zaman bu saatte geniş salonu dolduran kalabalıktan eser yoktu. Küçük bir kızı, kaçmasını engellemek ister gibi sıkıca elinden tutmuş bir anneyle, tahlil neticesi beklemekten çok serinliğin tadını çıkarmaya gelmiş birini andıran genç bir erkekten başka kimse yoktu içeride. Bir süre çevreyi süzdükten sonra serinden öte, soğuk olacağını bildiği odanın kapısını çalıp açtı.

Her şey şaşırtıcıydı içeride: Önce oda soğuk değildi, masanın yeri değiştirilmişti ve Lale'nin –yandan görebildiği halde emin-

di– saçları kısalmış, rengi açılmıştı, başı her zamankinin aksine masanın üstünde kâğıtlara gömülmemiş, birini bekliyormuş gibi tanımlanması zor bir bakışla kapıya çevrilmişti.

"Aaa! Sen miydin?"

Lale de şaşırmıştı. Gelen, beklediği değildi. Yayınevinden beri zorlukla tuttuğu öfkeyi, her zaman Lale'yi kızdırmış olan alaycılığına ödünç verdi.

"Evet, benim. Beyaz atımı kapının önünde bıraktım."

Lale kızmadı, yüzüne yıllarca hükmetmiş o öfkeli ciddiyeti odayı saran sıcaklıkla kaybolmuştu sanki. Ayağa kalkıp ona yaklaşan yüzdeki yabancı gözleri görür görmez, bir erkek, diye düşündü. Bir kadını bu denli değiştiren başka ne olabilirdi?

"Ne atı?"

Gülümsemiş ve öptükten sonra elini sıkmıştı. Her zamanki gibi sarılmasını bekledi ama Lale geriye çekilmişti bile. Öylesine değişmişti ki alaycılığı bile ulaşamıyordu ona.

"Prensler hep beyaz ata binmezler mi?"

"Saçmalama... Anlat bakalım, neler yaptın?"

"Hiçbir şey, hep evdeydim. Ansiklopedinin 'K' bölümünü çevirerek bilgi dünyasını zenginleştirdim." Sözlerini bitirince bekledi. Lale ona bakıyor ama görmüyordu sanki. "Ne dersin, sence daha ne kadar burada böyle ayakta durabilirim?"

"Otursana."

Sesinde özür dilemesi gerektiğini fark eden birinin inceliği yoktu. Belli etmemeye çalışarak saatine de bakmıştı. Demek Ankara dışındayken aramamıştı. Onu en son ne zaman gördüğünü hatırlamaya çalıştı. Bir hafta olmuştu. Neredeyse beş gün geçmiş ve Lale onu aramamıştı. Cebinden çıkardığı paketten bir sigara yakıp itiraz etmesini bekledi. Sessizlik sürünce dumanı üfleyerek –sigara içtiğinin farkına varmasını istiyordu– bakışlarını Lale'nin yüzüne dikti. Gözlerini de boyamıştı. Onu her görüşünde göğüs kafesini kurşun solumuş gibi ağırlaştıran o suçluluk duygusunun öfkeye dönüşmesini, gözleri engelledi. Boya savunmasını kırmış, bakışlarını kadınlaştırmıştı. Birden, mutlu, diye düşündü. Duyguları, acıma, öfke ve korku arasında gidip geldikten sonra utanca dönüştü.

Lale mutluydu ve bu onu öfkelendirmişti. Kendini cezalandırmak ister gibi sigarayı söndürdü.

"Kim?"

Soru Lale'yi, her âşık kadın gibi, hazırlıksız yakalamıştı. Alnından başlayan kırmızının, tıpkı başından aşağıya dökülen boya gibi boynuna kadar inmesini bekledi. Sonra sesine, ona yardım edecek bir sıcaklık ekleyerek sordu:

"Hadi, sen beni her yeni kadında sorgulamaz mıydın? Sıra sende."

"Saçmalama, kimden söz ettiğini..."

Elini kaldırıp onu susturdu.

"Birazdan bir erkekle buluşacaksın ve bu seni heyecanlandırıyor." Doğruydu, Lale bakışlarını kaçırmaya çalışıyordu. "Bunda saklayacak ne var? Değişmişsin. Bu beni sevindirir." Yalandı; değişmesi onu korkutuyordu. "Ve bu sana yakışmış."

Lale, henüz kendisiyle bile paylaşmaya alışmadığı sırrını, saklaması gerektiği kadar sessizce bekledi. Sonra parmaklarını birbirinin içine geçirip ellerini masanın üstünde birleştirerek, yeni edindiği utangaçlıkla gözlerini sanki adamın kimliği tavanda kazılıymış gibi yukarı dikip o güne kadar hiç duymadığı boğuk bir sesle karşılık verdi:

"Bir diş hekimi, alt kattaki ofislerden birinde muayenehanesi var. Hep asansörde karşılaşırdık. Kırk beş yaşlarında." Çok önemliymiş gibi sesinin tonunu değiştirerek devam etti: "Bekâr. Evlenip ayrılmış. Bir de kızı var. İki akşamdır buluşuyoruz. Saat altıdan sonra beni alıyor, eve kadar yürüyoruz. Çok kibar. Bu akşam ilk kez yemeğe çıkacağız." Başını indirip deneyimsiz kadın bakışlarını yardımını ister gibi ona çevirdi. "Çok korkuyorum."

"Ben de korkardım," dedi. "Ne zaman yeni bir kadın tanısam avuçlarım terler, dudaklarım kururdu." Omuzlarını silkti. "Korkmaktan korkma. Bahse girerim onun da ödü kopuyordur."

Sözlerini bitirir bitirmez ayağa kalktı.

"Ne o, gidiyor musun?"

Sesi yeni edindiği sırdaşını yitirme korkusuyla titriyordu.

"Evet," dedi. "Saat beş buçukta Halit'te olmam gerekiyor."

"Biraz daha otur. On dakika."

Oturmadı. Ona gereken, konuşabileceği biri değil, düşüncelerinin yıllardır davranışlarına koyduğu yasakları aşabileceğini kavraması için, zamandı.

"Aydın nasıl?"

Lale'nin yüzü oyuncağını yitirmiş bir çocuk gibi asıldı. Yine de yanıtladı:

"İyi. Biraz daha toparlanmış. Benden Kautsky ve Koestler istedi; yani ilk kez dönekleri okuyacak. Ona ne yazdın?"

"Engels'in bütün elyazmalarını ve kütüphanesini, Lenin'in 'Dönek' diye ad taktığı Kautsky'ye bıraktığını."

Elini uzattı. Lale ona dokunmadı. Sanki elini tutarsa kaçıp gitmesine engel olamayacaktı.

"Dinle, iki şey daha söylemek istiyorum sana. Birincisi, önceki gün Babam telefon etti, beni görmek istiyormuş." Kararsızdı. "Neden, bilmiyorum?"

"Belki artık barışma zamanının geldiğini düşünüyordur."

"Belki. Ama yine de gerçek niyetini bilmek isterdim. Ona bir uğrayıp ağzını arar mısın, diye soracaktım."

"Peki, uğrarım."

Sonra uzanıp onu öptü. Kapıya döndü. Ama Lale'nin sesi peşini bırakmayacaktı; sıra söyleyeceklerinin ikincisindeydi.

"Belki bilmek istersin, yarın Murat'a mektup yazacağım." Dönmesini bekledi. "Ondan boşanacağım."

- 2 -

Yarım saat önceki kalabalık, gölgeler gibi caddenin iki yanına dağılmış, azalmıştı. Ters yönde yürüyerek onu Halit'e götürecek sokağa saptı, yirmi iki numaralı apartmana bakmadan yoluna hızla devam etti. Az sonra göreceği adam gibi Lale de uzaklaşıyordu ondan. Merdivenin ilk basamaklarında bu düşünceyle güçlenen yalnızlık duygusu, aşağıya, ise benzeyen neme doğru indikçe daha da arttı. Zile uzanırken geri döndüğüne

pişmandı. Zili çalmadı, çünkü kapı açıktı. Kanadı yavaşça, gürültü etmemeye çalışarak itti.

İçerisi sessizdi. Birden Halit'e bir şey olduğu düşüncesiyle irkildi. Hızla koridora girdi, salona doğru yürüyüp döndü, ama içeriye girmedi. Salondan dışarıya bir su gibi yayılan, ağlamaya yakın bir erkek sesi durdurdu onu. Nefesini tuttu. Halit! Kapıya yaklaşıp içeriye baktı.

Halit, arkası kapıya dönük, soğuk onu dondurmuş gibi koltuğunda hareketsiz oturuyordu. Günah çıkartır gibi boğuk sesle konuşan Nihat'tı. Halit'in önündeydi, olmayan bacağına sarılmak ister gibi yere diz çökmüştü.

Neredeyse sıçrayarak geri çekildi. Demek Halit'in yardım isteği, borcunu gözyaşlarıyla ödemeye gelmiş Nihat'la ilgiliydi. Sırtını duvara dayadı. Neden sonra, Halit elini Nihat'ın başına götürüp saçlarını okşayınca tekrar koridora dönüp kapıdan dışarıya çıktı. Eşikte insanın üstüne bulaşacak kadar yoğunlaşmış neme aldırmadan bir sigara yakarak bitinceye kadar bekledi. Artık zili çalabilirdi.

Zili çaldı ve kapının öteki tarafından yükselecek ayak seslerini bekledi. Gelen bastonsuz biri, Nihat'tı. Kapı açılınca gözlerine bakmamak için arkasını döndü.

"Merhaba!"

Geri döndü. Nihat, sanki az önce yalvaran o değilmiş gibi, o ebedi neşesiyle karşısındaydı. Yanakları –ağlamışsa– yaşları bir sünger gibi emmiş, bakışlarındaki pişmanlığı kurutmuştu. Nihat'ın gözbebeklerindeki, onu her türlü suçluluktan koruyan neşesine katlanamayacaktı. Yumruklarını sıktı.

"Burda mıydın?"

Şaşkın görünmeliydi, ama öfkesi izin vermiyordu. Nihat'ın uzattığı eli görmezden gelip içeriye girerek, salona yürüdü.

Halit az önceki yerinde oturuyordu, kımıldamamıştı; gelenin kim olduğunu biliyormuş gibi başını çevirmeden bekledi, sonra düz bir sesle.

"Merhaba," dedi.

Sakalları, avuçlanarak yolunabilecek kadar uzamıştı. Onun da gözleri nemliydi. Ağlayan Nihat'a eşlik mi etmişti?

"Merhaba," dedi.

Diline bir diken gibi batan hayal kırıklığını arkasından içeriye giren Nihat'ın suratına çarpmamak için Halit'in karşısına oturup koltuğun kollarını sıkıca kavradı. Sessizlik uzadıkça sanki yıllar önce ihanete uğrayan kendisiymiş gibi Halit'inkini de öfkesine ekleyerek bekledi. Halit aynı sesle konuşmaya başladığında artık başı dönüyordu.

"Nihat işlerinden söz ediyordu."

Nihat ona döndü.

"Evet, ona neler yaptığımı anlatıyordum." Karşılık alamayınca omuzlarını silkti. "Ama artık gitmem gerekiyor." Saatine bakmadan sözlerini bitirdi. "Yedide randevum var."

Nihat'ın Halit'e sarılıp dışarıya çıkarak kapıyı kapatmasını bekledi, sonra siyah sakalları ile geçmişle arasındaki son bağı da koparmaya niyetlenen adama döndü. Tedirgindi, gözlerini kaçırıyordu. Bakışlarını izledi, oturduğu koltuğun yanındaki bavula benzer büyük bir çantaya bakıyordu.

"Ne iş yaptığını biliyor musun?" Halit, başlatacağı tartışmaya katılmak istemediğini anlatmak ister gibi hızla başını salladı. "Sana anlattığının ötesinde ne yaptığından söz ediyorum."

"Komisyonculuk, öyle değil mi?"

"Bir bakıma evet, bir bakıma hayır." Halit gözlerini kaldırıp ona bakmamıştı. Bacağının dibindeki çantaya bastonuyla, sanki onu daha ileriye itmek ister gibi dokunuyordu. "Karısının anlattığına göre yanına partili ve nüfuzlu birini ya da birilerini alıp büyük ihalelerin kotarıldığı yerlere gidiyor. Malını ortaya koyup istenirse yurtdışından kredi de getirebileceğini söylüyor. Sonra malı istediği fiyattan satıyor ve yurtdışındaki karaparayı da içeriye normal bir kredi gibi getirip aklıyor. Anlayacağın bir taşla en az iki kuş vuruyor."

Halit güler gibi ama keyifsiz, kaygılı bir ses çıkardı.

"Desene hâlâ aynı işi yapıyor. Eskiden de para işlerine o bakmaz mıydı?"

"Evet, ama bu kez büyük paralarla oynuyor. Parti kongresi için harcadığı paraları duysan dudağın uçuklar."

Halit konuşmadan sıkılmış gibi ellerini iki yana açtı.

"Evet, ama artık bizimle bir ilgisi kalmadı."

"Öyleyse burada ne arıyor?"

Halit'in irkildiğini, çantayı bastonunun altına almaya çalıştığını fark etti. Sessizlik şaşkınlığını kuşkuya dönüştürürken midesi delinmiş, kanamaya başlamıştı.

Boğuklaşan bir sesle sordu:

"Buraya neden gelmiş?"

Halit, ucu iyice sivrilmiş kuşkusunu daha da kalıcı kılan bir hareketle omuzlarını silkti.

"Özür dilemek istiyormuş. Sana da söylemişti; hatırlamadın mı?"

Onu buraya Nihat için çağırmamıştı; emindi. Karşılaşmaları yalnızca bir rastlantıydı.

"Beni neden çağırdın?"

"Seni dün çağırdım, ama evde yoktun."

"Neden çağırdın?"

"Çünkü..." Sonra birden fikir değiştirmiş gibi sözlerini bitirmeden sustu. "Artık önemi yok."

Önemi yok! Neyin? Halit'in gözlerini bulmaya çalıştı; yoktu, sanki sakallarının arasında gizlemişti. Onları nasıl ortaya çıkaracağını biliyordu.

Ani bir kararla ayağa kalkarak çantayı aldı ve aynı hızla geri çekilip Halit'e baktığında yanılmadığını anladı.

Hem gözleri, hem de öfkesi gizlendiği yerden ortaya çıkmıştı.

"Bırak onu!" Demek bu ağır çanta önemliydi. "Sana bırak dedim."

Omzuna inen bastona aldırmadan gerileyerek, Halit'in ona ulaşamayacağı uzaklığa, salonun uzak köşesine yürüdü.

Kilidi açarken Halit yılların değiştiremediği o tanıdık öfkesiyle bağırıyordu. Düşündüğü gibiydi. Çanta parayla doluydu, yere bıraktı. Dolar, mark ve Türk lirası. Yüz milyonlarca lira ayaklarının dibindeydi.

Başını kaldırdı. Halit ayaktaydı, ona tekrar vurabileceği kadar yakınına gelmişti. Ayağıyla çantayı iterek bastonun menzilinden çıktı. Yüzü dağılmıştı. Bir an, sakalları olmasa yüzünün parçalara ayrılıp dağılacağını düşündü.

"Getir o çantayı."

Nihat'tan almıştı, emindi. Öfkeden çok hayal kırıklığıydı sinir uçlarını dağlayan. Uyarı beyninden kaslarına, kaslarından ellerine, tepeden aşağıya yuvarlanan bir çığ gibi büyüyerek indi. Nasıl yapmıştı?

Bağırarak Halit'e doğru atıldı.

"Alçak!"

Vuruşu onu iki ayağı olsa bile yere devirecek kadar güçlüydü.

Halit, gövdesi boşalmış iri bir ağaç gibi yere düştü. Ona acımıyordu, dizleriyle göğsüne basarak, omuzlarını hareketsiz bıraktı. Onu öldürebilirdi. Halit'in hâlâ elinde tuttuğu bastonunu alıp boğazına bastırdı.

"Nasıl yaparsın bunu? O alçaktan nasıl para alırsın? Sattığın kendi bacağın. Unuttun mu, olmadığı için herkesten uzakta gizli gizli ağladığın o bacağın." Yüzünü, yüzüne yaklaştırdı. Gözlerini değil, yalnızca sakallarını görebiliyordu. "O bacağı nasıl hafife alırsın? Yıllarca sabahları uyandığımda, yolda yürürken, bir kadının kasıklarının arasına sokarken hep sol bacağım olduğu için suçluluk duydum ben." Yüzü morarıyordu. "O bacak yalnızca sana ait değildi. O bacak hepimizindi. Anladın mı, Allah'ın belası herif."

Gözden kaybolmuştu Halit, ağlıyordu. Neden sonra dizlerinin altındaki göğüsün inip kalkmadığını fark edince geri çekildi.

Yanılmıştı; ağlayan Halit değil, kendisiydi. O yalnızca soluk almaya çalışıyordu. Kolundan tutup kaldırmaya çalıştı; kurşun gibi ağır ve çelik gibi bükülmez olduğunu unutmuştu. Başaramadı. Yanına uzandı; gözyaşları öfkesini boşaltınca özür diler gibi uzanıp Halit'in elini buldu.

Bir süre el ele birlikte tavana bakarak soluklarının düzene girmesini beklediler.

"Neden?" diye sordu. "Bu paranın..."

Halit, onu nereye sürükleyeceğini biliyormuş gibi sözlerini kesti.

"Bu şekilde en son ne zaman yatmıştık, hatırlıyor musun?"

Hırıltılı, ezik sesi, ciğerinin kalan yarısının da çürüdüğünü ele veriyordu.

Hatırlıyordu.

"Evet," dedi. "1969 Kasım'ında, o mağaranın girişinde. Gökyüzüne bakarken."

"O zaman bacağım vardı." Halit'in sesi hâlâ düzelmemişti ama her sözcüğü duyabiliyor, anılarla dağlanan vurguları ayırt edebiliyordu. "Yıllar sonra aynı şekilde tekrar sırtüstü yattım. Kayseri yakınlarındaki o çayın kenarında. Bacağım yoktu. Karım ve kızım birkaç dakika önce suda boğulmuştu."

Anlatacaktı, hem ilk kez. Parmaklarını hâlâ dost olduklarını ve hep öyle kalacaklarını anlatmak istercesine bütün gücüyle sıktı.

Halit ağır ve soluksuz gövdesiyle yanında, ama acının inceltti-ği sesiyle Kayseri yakınlarındaki o çayın kenarında, anlatıyordu:

"Minibüs üçümüzü karımın akrabalarının yaşadığı kasabaya götürüyordu. Akşamüstüydü, yağmur yağıyordu. Uyukluyordum. Sonra, sonra bir çığlık duydum. Gözlerimi açtım." Yana döndü; gözleri kapalıydı, ama sesi soğuk suda üşümüş, titriyordu. Yüzü ise ateşe tutulmuş mum gibi erimiş, şekilsizleşmişti. "Çayın içindeydik. Pencereyi kırıp soğuk ve çamur kokan karanlık sudan kurtuldum. Ortadaki bir çıkıntıya tutunup kendimi balçığın üstüne çektim. Yuttuğum suları kusarken karımı gördüm. Yanımdaydı; korkmuş, yardım isteyen gözlerle bana bakıyordu. Kızım? Kızım yoktu. İkimiz de aynı anda bağırdık. Nihal!"

O günkü kadar acıyla dolu, bir kreşendonun içinde kaybolan sesi, önce kendi gırtlağını, sonra yanındaki adamın kulaklarını, en sonunda salondaki her şeyi parçalayarak dağıldı. Yanında yatan ve bütün göğsünü dolduracak kadar büyük yüreği olan yarım adamın, pişmanlık, öfke ve kahır yüklü çığlığını hiç unutmayacağını o an kavradı.

"Nihal! Nihal!" Bir ağıtın ilk sözcüğünü çağrıştıran ikinci çığlığı bu kez karısının adıyla buluştu. "Latife, son kez bana baktı, sonra suya atladı. Ben atlayamadım; o yaptı. Benim yerime..."

Artık devam edemeyecekti. Yarısı sakallarına, yarısı da boğazına akan gözyaşları onu susturacaktı. Çığlıklarla boyutları de-

gişen salonda, sırtüstü yatıp yanındaki adamın acısına ağlayarak eşlik etti; elinden gelen buydu.

Dakikalar sonra, gözyaşları burunlarında tuz bırakarak buharlaştığında, Halit salonu daha da küçülten karanlığa karışıp kaybolurken, onu o çayın ortasındaki balçıktan yanına çağırdı.

"O parayla ne yapacaksın?"

"Küçük, ama sağlam bir grup kurduk. Öteki kentlere yayılmak için kullanacağız."

Kararsız bir sesle sordu.

"Silah!"

"Şimdilik hayır. İleride belki, gerekirse."

"Biliyor musun, hâlâ kalkıp o çantayı alabilir ve bütün parayı yakabilirim."

Halit telaşlanmış gibi sordu:

"Saat kaç?"

Bileğini gözüne doğru eğdi.

"Yediye geliyor..."

Halit'in sesindeki telaş şimdi daha da belirgindi.

"Sakın yapayım deme. Birazdan burada olurlar." Elini çekip dirseğini yere dayamaya çalıştı. "Seni öldürürler; engel olamam."

Ciddiydi; sesinden anlayabiliyordu bunu. Demek grup dediği buydu.

Tartışmadan dediğini yaptı. Birkaç dakika sonra Halit, içeriye girdiğinde onu bulduğu koltukta –çantayı tekrar ayağının altına almış– oturuyordu. Bir an karşısına geçip hiç görmediği, ama bir çığlıkla beynine kazınan, artık asla unutmayacağı Nihal'den, analık içgüdüsünün her türlü cesaretten daha gözüpek ve korkusuz olduğunu kanıtlayan karısı Latife'den söz etmeyi düşündü. Halit'e baktı, hayır, vakti kalmamıştı. Peşinde olduğu bacağının diyeti değil, her gece kızını boğulurken gördüğü o rüyalardan uzaklaşma umuduydu. Ama bilmediği, hiçbir patikanın onu karısının o bakışından uzaklaştıramayacağıydı.

"Pekâlâ, gidiyorum. Ama dün beni neden çağırdığını söylemeyecek misin?"

Söyleyecekti.

"Dün Rıza Bey beni ziyarete gelecekti; telefonda seni de görmek istediğini söylemişti. Onun için çağırdım."

Rıza Bey! Birden Lale'nin sözlerini hatırladı. Demek Lale'den önce, onu görmek istemişti. Saate baktı. Yediyi bir geçiyordu.

"Buradan çıkınca ona uğrarım." Sonra korkusunu soruya dönüştürdü. "Senden ne istiyormuş?"

"Hiçbir şey," dedi Halit. "Konuşmak isteyen bizdik."

Biz! Üstelemedi. Yaklaşıp önünde diz çökerek, neredeyse bütün hayatı boyunca tanıdığı yürekli adama son kez olduğunu bilerek sarıldı. İnsanın kendisiyle vedalaşması kadar zordu gitmek.

Halit ondan önce davrandı.

"Hülya iki gündür Zeynep Bacı'nın evinde kalıyor. Bugün ya da yarın eşyalarını da alacak." Sonra beklediği haberin öteki yarısını verdi. "Bir iki hafta sonra evlenip o kızı evlat edineceğiz."

Diz çöktüğü yerden doğruldu. Belki adını Nihal koymayacaklardı, ama o kızı suda kaybolan çocuğu kadar seveceğini biliyordu.

Elini uzatıp kendi geçmişiyle el sıkıştı. İkisi de içlerinde bir parçanın bir daha canlanmamak üzere öldüğünü biliyorlardı.

- 3 -

Bahçe, masa, masanın üstündeki semaver ve Rıza Bey'in dişsiz ağzı, her şey bıraktığı gibiydi. On ya da on beş gün önce onu ziyarete geldiği saat bile aynıydı. Değişik olan gözleriydi; sanki gerilere, karşısındakinin göremediği uzaklıklara bakıyordu.

Nezaket sözcüklerinin ardından gelen sessizlik boyunca Ayşe'yi düşündü. Buradan çıkar çıkmaz koşarak eve dönecek, konuşmasının bir yerinde, yarım saat önce Halit'in yanında yitirdiklerini yerine koyacak bir sözcük arayacaktı.

"Demek iyisin?"

Ayşe'den istemeye istemeye ayrılıp karşısındaki adama döndü.

"Evet, iyiyim. Söylediğim gibi parayı Lale'ye verdim ve en kısa zamanda size geri ödeyeceğim."

"Neden?"

Gözlerini adamın araştırıcı bakışlarından kaçırdı.

"Çünkü Lale bunu duyarsa beni affetmez."

"Demek affetmez. Oysa ben onunla konuşmayı, aramızdaki bu gerginliği sona erdirmeyi düşünüyordum."

"Halit'e beni görmek istediğinizi söylemişsiniz. Konu bununla mı ilgiliydi?"

"Evet, bana yardım etmeni isteyecektim. Lale'ye niyetimin ciddi olduğunu, onunla tekrar baba-kız ilişkisi kurabilmek için samimi bir istek duyduğumu anlatman için."

Ders verir ya da söylev hazırlar gibi konuşuyordu. Gerçekten samimi miydi? Birden, baba-kızın birbirlerine çok benzediklerini fark etti. İkisi de kuşkucuydu, ikisi de emin olmak istiyordu.

"Lale, Murat'tan boşanacak." Devam etmeden, dikkatle, Rıza Bey'in zayıf yüzünde birbirine yaklaşmış çizgileri inceledi. Kılı bile kıpırdamamıştı. "Biliyor muydunuz?"

Hayır, diyecekti ama vazgeçti. Vereceği yanıtı araştıracağını tahmin edebilecek kadar zekiydi. Bir süre susmayı denedi, sonra, "Evet," diyerek teslim oldu. "Halit söyledi, daha doğrusu ben sorunca hayır, demedi."

Lale ondan kuşkulanmakta haklıydı. Aynı anda birkaç hayata hükmetmeyi kendine verilmiş bir hak olarak görenlerdendi karşısındaki adam.

"Neden Lale'yle şimdi barışmak, hayır, sizin sözlerinizle: baba-kız ilişkisini neden şimdi yeniden kurmak istiyorsunuz?"

"Zamanın ne önemi var?"

"Olduğunu biliyorsunuz," dedi. "Bunca yıldır kızınızın tek başına acı çekmesine seyirci kaldıktan sonra, Lale'nin boşanacağını duyar duymaz, birdenbire barışmaya karar verdiniz. Bunun mantıklı bir açıklaması olmalı." Rıza Bey'in uzaklara bakan gözlerinde pişmanlığın izi yoktu, önüne eğilirken sözlerini bitirdi: "Bu kararınızın Murat'la bir ilgisi var mı?"

Adamın başı önünden kalkmadan iki yana sallandı. Doğru mu söylüyordu? Rıza Bey aynı hareketi birkaç kez yaptıktan sonra doğruldu. Bakışları yakınlaşmıştı. Dudakları kıpırdadı;

ama gırtlağındaki titreşimleri sese dönüştürecek soluk kalmamıştı göğsünde. Elini, sanki düşmek üzereymiş gibi masanın ortasına uzatırken mırıldandı.

"Ölüyorum, çok zamanım kalmadı."

Sanki ölüm adamın elindeymiş ve dokunursa bulaşacakmış gibi korkuların üstündeki örtüleri kaldıran korunma içgüdüsüyle geriye çekildi. Karşısındaki yüz ve ses söylediklerinin doğruluğunu kanıtlayacak kadar cansızdı.

Çaresizlik onu yalvarmanın eşiğine getirmişti.

"İnan, doğru söylüyorum."

Geri çekildiği yerde, öne eğilmeden elinden gelen buymuş gibi adama bakmakla yetindi. Ölüm korkusu bilgeliğini, feylosofluğunu üzerinden çıkarmış, çıplak, sıradan, sağlıksız bir adama dönüştürmüştü onu.

"Ne zaman öğrendiniz?" Yutkunarak daha şimdiden onu tabuta koyan sözcüğü ekledi: "Öleceğinizi."

"On gün önce." Sonra, sanki bütün ayrıntıları atlamadan anlatırsa gerçek değişecekmiş gibi onu ölümle tanıştıran günü hikâye etti. "Banyoda birden bir öksürük nöbetine tutuldum. Aynaya baktığımda dudaklarımda kan gördüm. Hemen eski dahiliyeci bir arkadaşım vardı, onu aradım..."

Rıza Bey'in ders verir gibi düzgün cümlelerle anlattıklarını, bakışlarını gözlerinden ayırmadan –yapabileceği tek yardımın bu olduğunu bilerek– dinledi. Ciğerlerini kanatan ur böbreklerine, mesaneye de yayılmıştı. Doktorlar ona en fazla birkaç ayının kaldığını söylemişlerdi. Son günleri ancak morfinle dayanabileceği acılarla geçecekti; altmış, belki doksan gün.

Rıza Bey sözlerini bitirince, hasta adamın gözlerine rastlamamaya çalışarak kaslarını uyuşturan acıma duygusundan kurtulmak için ayağa kalktı. Şaşkındı, acıdığı karşısındaki korkmuş adam değil, Lale'ydi. Bunu o da bilmeliydi, belki korkusunu yatıştırabilirdi.

"Bakın, Lale şu anda yemek yiyor. Bir diş hekimiyle. Yıllardır ilk kez saçını yaptırıp boyatmış. Belki bu gece o adamla yatacak." Rıza Bey'in gözleri kapanıyordu. Nereye varmak isteyeceğini bilecek kadar akıllı biriydi o. "Lale, bütün haya-

tı boyunca hep başkalarının acılarını sırtladı. Ben sizin yerinizde olsam, ölümümü ona yüklemezdim." Acımasızca olduğunu bilerek, "Kendi başınıza ölmeyi deneyin," diyerek sözlerini bitirdi.

Bahçe değişiyor, kararsız ışıklar yerini gölgelere, –sıcaklık ise dost serinliğe– bırakıyordu. Ama aralarındaki sessizlik –ki ölümdü bu– yeşilliğin ortasındaki masanın çevresini cansızlaştırmıştı. Uzun bir süre, o ayakta, Rıza Bey koltukta, kımıldamadan, her biri ölümle ilgili anılarla ürpererek beklediler. Yaşamı geri getiren, birdenbire masanın üstüne sıçrayan beyaz bir kedi oldu. Rıza Bey'e dönmüş, belki aç, belki de korktuğunu anlatmak istercesine kuyruğuyla tempo tutarak miyavlıyordu. Sevgi, korkunun da, sessizliğin de ilacıydı. Rıza Bey sanki hayatı kucaklıyormuş gibi istekle hayvanı kollarına alıp boynunun altını, sırtını okşadı.

Başını kaldırdığında sakinleşmiş, öleceğini unutmuştu.

"Lütfen otur."

Adamın isteğine uyarak oturdu. Kedi göründüğünden de sevimliydi; sevgi onu da güzelleştirmişti.

"Niyetim Lale'ye yük olmak değildi." Omuzlarını silkerek gülümsemeye çalıştı. "Ama söylediklerinin doğru ve gerçek olduğunu da kabul etmeliyim. Ve gerçek, niyeti her zaman aşar, öyle değil mi?"

Fincanında kalan çayı tabağa döktü. Sonra ortadaki kurabiyelerden birini dikkatli ama alışık hareketlerle bölüp bulamacı yemesi için kedinin önüne koydu.

"Özür dilerim."

Rıza Bey, onun neden özür dilediğini sormadı. Ama sesinin taşıdığı dostlukla mutlu olmuş gibi, az önce kedinin başlattığı gülümsemeyi bütün yüzüne yayarak, dişlerini gösterdi.

"Lale'yi çok seviyorsun, değil mi?" Sonra, evet demesini beklemeden devam etti: "Hiç olmazsa bu beni mutlu etmeye yetmeli. Hem ona, hem de Aydın'a göz kulak olacağına eminim." Gülümsemesini geri çekip ince dudaklarına yerleştirdi; şimdi ağzını çevreleyen çizgiler artmıştı. "Her şeyi yeniden düşünmeliyim. Sanırım ihtiyacım olan, biraz zaman."

Ölüm korkusunun soyup çıplak bıraktığı kişiliği, şimdi mantığıyla yeniden giyiniyordu. Kediyi ürkütmeden, sessizce, "Peki," dedi. "Üzerime düşeni yaparım."

"Anlaştık."

Şartlarını bilmediği, ama Lale'nin korunacağından emin olduğu anlaşmayı imzalar gibi adamın uzattığı eli tutup sıktı. Avuçları soğuktu Rıza Bey'in, sanki korkusu beyninden aşağıya akmış, parmaklarına toplanmıştı.

"Gelelim Halit'e." Rıza Bey'in Halit'ten söz ettiğini duyar duymaz toparlandı. "Önceki gün onu görmeye gittim. Ne zamandır benimle konuşmak istiyordu." Rıza Bey, kısa bir an için tepkisini ölçmek ister gibi durakladı. "Yapmaya çalıştığı şeyin farkındasın, değil mi?" Başını eğdi. "Mezheplerüstü, içtihat kapısının açıldığı, Kuran'ın amacının, ideolojinin ütopyası yapıldığı bir örgütlenme. İslam'da reform arayışı, ardından iktidar."

"Parti yerine Tanrı'nın ilahiliğine katlanabileceğini söylemişti."

"Pek de yanlış bir mantık değil. Ama yanlışı..." ara vermeden Halit'in yanlışını söyledi, "felsefe eksikliği. Felsefe olmadan İslam bir yere varamaz." Sonra birdenbire, neredeyse bağırarak ekledi: "Biliyor musun, tarihte kimin yerinde olmak isterdim?" Adama baktı. Söyledikleri gerçekti, istiyordu. "Fatih'in. Biliyorsun, İmam Gazali, *Tehafütü'l Felasiyfe*[1] adlı kitabında felsefeyi ve feylesofları mahkûm edip kelamcıları güçlendirdi. İbn Rüşd ise *Tehafütü'l Tehafüt*[2] ile felsefeyi savundu. İşte, bundan beş yüz otuz küsur yıl önce Fatih bu iki görüşü huzurunda yarıştırdı. Osmanlı Devleti bir cihan imparatorluğunun eşiğindeydi ve genç Mehmed bunu biliyordu. Tilki gibi kurnaz ve açgözlüydü. Haristi ve benzerlerinin çoğu gibi kaçınılmaz olarak acımasız, bu yüzden de başarılıydı. Dünyanın geleceğine hükmediyordu. İki görüşü de dinledi, düşündü ve sonunda İmam Gazali'yi seçti. Hak verdi demiyorum; onunki yalnızca bir seçimdi. İşte bu seçim sonunda, Müslüman bir imparatorluk, belkemiksiz, yani felsefesiz kaldı. Şimdi anlayabiliyor musun, neden

1 Filozofların Tutarsızlığı.

2 Tutarsızların Tutarsızlığı.

o kartal burunlu, haris delikanlının yerinde olmak istediğimi?" Kediyi bulamacın başından kaçırtan bir sesle bağırdı: "Tarihi değiştirebilirdim!"

Sesi, öleceğini unutmuş, beş yüz yıllık bir istek ve öfkeyle titriyordu. Aynı sözleri Halit'in de dinlediğinden emindi.

"Sizce Halit nereye varacak?"

Rıza Bey'in omuzları, tek bacağıyla o çaya atlayamadığı için zaten çoktan ölen adamın sonunu biliyormuş gibi birden çöktü. Dudakları aralandı, sonra kapandı. Vazgeçmişti.

"Sence nereye varacak?"

Önce silaha, ardından o bulanık, çamurlu sudaki geç kaldığı ölüme, Rıza Bey'e baktı; ikisi ve Halit, üçü de biliyordu bunu.

"Yüreğiyle yaşayanların sorunu bu," diye mırıldandı Rıza Bey. "Yürek, uçsuz bucaksız bir bataklığa benzer. Bir kere saplandın mı kurtulamazsın."

Haklıydı. Halit bacağını vermiş, ama yine de yüreğine borcunu ödeyememişti.

"Tanıdığım en yürekli, en olağanüstü insanlardan biridir o," diye karşılık verdi. Sanki bir cenaze törenindeydi ve Rıza Bey gibi o da mırıltıyla konuşuyordu. "İnsanların mutluluğunu umut etmekten, bunun için her şeyi deneyip göze almaktan vazgeçmedi. Cesaret ve umut onun genlerinde var."

Kedi, yeniden masaya çıkıncaya kadar, sanki bahçeye çöken karanlık onları dilsizleştirmiş gibi konuşmadılar. Rıza Bey bu kez kediyi kucağına almadı. Söyleyecekleri bitmemişti.

"Notlarımı düzenleyip asistanlarımdan birine vermeliyim." Ona bakmadan, kendi kendine konuşuyordu. "Çatısını kurarsam belki bitirirler. Daha söyleyeceklerim var, bitirmedim..."

Adam kediye uzanırken ayağa kalktı. Onu yalnız bırakmalıydı. Hem ölüme alışmak hem de kitabını bitirmek için pek vakti kalmamıştı.

"Sizi ararım."

"Sağ ol," dedi Rıza Bey. "Yine de Lale'yi bir kez görmek için yardımını isteyebilirim."

Son kez, dememişti. Adamın elini sıktı. Ona yardım edeceğini biliyordu. Geri dönüp ölümle daha da serinlemiş karanlığı

yararak yürüdü. Kapıdan çıkmak üzereyken Rıza Bey'in seslenişi durdurdu onu. Sesi meraklı, hatta kıskançtı.

"O diş hekimi nasıl biri, hiç gördün mü?"

Yalnızca omuzlarını kaldırdı. Rıza Bey'in omuzlarını görüp görmediğini bilmiyordu.

Sokağa çıktı. Yorulmuştu. Geceyi ve geleceğe ait iki ölüyü eve kadar taşıyabileceğinden emin değildi.

Yine de sokağın başına kadar adımlarını yavaşlatmadı. Eve çıkan kısa sokağı geçti. Ama on, on beş metre ötedeki kalabalığı görünce kaldırımda durdu. Apartmanın kapısında arka arkaya iki kamyonet duruyordu. Hülya, diye düşündü. Taşınıyordu. Ağacın arkasına çekildi. Çoğu sakallı altı yedi kişi, üçü öndeki kamyonetin üstünde, girişe yayılmış eşyaları yüklüyordu. Sokak lambasının ağaçların yapraklarına takılmadan yere ulaşabilen ışığının aydınlattığı dar kaldırıma baktı. Ortadaki iri yarı, sakallı bir genç vasıtasıyla yöneticiyle konuşan başı örtülü kadın, Hülya'ydı. Alacakaranlıkta özgüveninin belirtisi olan, bacaklarının ayrık duruşundan tanımıştı onu. Sessizce, kendisine de garip gelen bir tavırla güldü. Bundan böyle bacakları da, başı gibi kapanacaktı. Ya özgüveni? Soruya yanıt vermedi. Dudakları olmayan o küçük kıza sahip olacaktı. Bunun ötesinde neyin önemi vardı?

Geri dönüp kaçarcasına uzaklaştı. Dört günde çok şey değişmişti. Dünya daha hızlı dönüyor, diye düşündü. Ya Cem, ona ne olmuştu?

- 4 -

"Dün hastaneden çıktı."

Deri koltuklardan sağdakinde, üstü yine deri kaplı masanın öteki tarafında oturan Ayla'nın gözlerine rastlamamaya çalışarak baktı. O sabahki yorgunluğu yüzünde kalıcı bir ifadeye dönüşmüştü. İçkiyi oyalanmak ister gibi damağında bekletti. Onu gördüğünde şaşırmamıştı; aksine bitiremediği hikâyenin devamını anlatmak için onu bekliyormuş gibi sıkmıştı elini.

Utanmış görünmeye çalışarak sordu:

"Yaraları?"

"İyileşecek; ama asla kapanmayacak yarası ne olacak? Bütün sorun bu." Ben sorumlu değilim, diye düşünürken Ayla ekledi: "Eve dönmeyecek. Onu babasına götürdüm."

"Babasına mı?"

"Evet, on altı yaşında kaçıp bulduğu o adama." Küçümseme onu gençleştirememişti. "Ahmet ya da Arif Efendi. Adını bile unuttum. Cem'i görünce önce şaşırdı; sonra, istemem, benim genç karım var, diye sızlandı." Ancak gülerek öfkesini kontrol edebiliyordu. "Ama parayı görünce karısının gençliğini unutup oğlunu hatırladı."

Dakikalardır ağzında tutup tadını bozduğu içkiyi yuttu. Alkol göğsünü yakarak midesine ulaştı.

"Sizce bu saçmalık değil mi?"

"Evet, saçmalık. Ama yıllar önce denediği bir şeyi sona erdirmeli." Elini aldırmıyormuş gibi salladı. "Biraz zaman geçsin, yarası kabuk bağlasın, onu yanıma alacağım."

Sanki bir çocuktan söz ediyormuşçasına kendinden emindi. Birden karşısındaki ilginç kadının babasından pek farklı olmadığını düşündü. İkisi de Cem'i istiyordu.

"Ya Nihat?" Soruyu nasıl soracağını bilmiyordu, sonunda olduğu gibi sordu: "Cem'in sizin için ne anlama geldiğini biliyor mu?"

"Biliyor ya da bilmiyor; umrumda değil. Ben onun için ilişkilerini kullandığı Tevfik Bey'in, karşılığında karısı olarak katlanmak zorunda olduğu çirkin, duyarsız, aseksüel kızıyım. Hepsi bu."

"Ya o sizin için ne anlama geliyor?"

Ayla, galerinin kapalı kısmını titretecek kadar tiz bir sesle güldü.

"Doğru, sorunun bir de bu yanı var." Sonra o tarafı itiraf eder gibi açıkladı: "Doğrusu önceleri Nihat'ı, Cem'den... Hayır, onu suçlamamalıyım, kendi tutkumdan kurtulabilmek için kullanmayı düşündüm. Bunun aptalca bir fikir olduğunu, balayı denilen o saçma sapan yolculuktan geri döner dönmez Cem'e koştuğum an anladım." Kendiyle alay edermiş gibi, elleri ve kol-

larıyla garip hareketler yaparak devam etti: "Ama evli olmak hayatımı kolaylaştırıyordu. Babamdan ayrı bir evde oturuyordum, Nihat'ı bir kartvizit gibi yanımda taşımak da hoşuma gitmiyor değildi... Şimdi? Artık ondan sıkıldığımı düşünüyorum. Biraz para verirsem ertesi gün boşanmaya razı olur. Ya da sabredebilirsem, bu kez birlikte olduğu kadın için o benden ayrılmak isteyebilir."

Her şeyiyle utanmanın ötesine geçmişti; düşünceleri, planları, istekleriyle. Kararlıydı, istediğine ulaşacağını hissetti. Onda öteki kadınlarda olmayan bir şey vardı: Güzel olmayan kadınlara özgü sabır.

"Cem istediğinizi yapacak mı?"

Kendinden emin gülüşü yüzündeki yorgunluğu dağıtamadan genişletti. Bunu düşünmüş ve yanıtını bulmuştu.

"Sizce kimliği hakkında karar verememiş birinin şansı ne kadardır? Ben, onu olduğu gibi kabul eden tek kişiyim. Ne o? Mideniz mi bulandı?"

Doğruydu, midesi bulanıyordu. İçkinin kalanını ara vermeden içti. Gelmekle hata etmişti. Ayla bunu hissetmiş gibi atıldı.

"Bakın!" Ona bakıncaya kadar da konuşmadı. Gözlerindeki kararlı ışığı gözbebeklerinde hissettiğinde bir solukta sözlerini bitirdi. "Onun için her şeyi yaparım; buna Tevfik Bey'i öldürmek de dahil."

Bir an gülmeyi düşündü ama bunun kadını kışkırtacağından korkarak başını önüne eğdi. Sanmak ile yapmak arasındaki uzaklıktan habersizdi. Ama bunu düşünmüş olması bile Cem'i ne kadar istediğini ele vermiyor muydu? Tekrar kadına baktı; zarafeti çirkinliğinden öte, tehlikeli birçok düşünceyi de gizliyordu.

"Biri babanızı öldürecekse, sizce, bunu Cem'in yapması gerekmez mi? Gerçek, her ne ise, babanızla onun arasında saklı, hem de kimsenin tam olarak öğrenemeyeceği bir biçimde."

"Yapamaz! Cem yapamaz." Neden, diye sormasına fırsat vermeden açıkladı: "Çünkü Cem, Babam'dan korkuyor. Evet, size komik gelse de doğru bu. O bilinçaltına ustaca yerleştirilmiş bir korkuyla büyüdü." Sessizlik uzamaya yüz tuttuğunda ne-

denin, zarafetini parçalayan ve onu daha da çirkinleştiren öteki yarısını itiraf etmeye hazırlandı. "Ve Cem, ne kadar inkâr etmeye çalışırsa çalışsın..."

Cümlesini noktalayacak sözcüğü tamamlayamıyor, ilk kez gözlerini kaçırıyordu. Sonunda utanmazlığın da bir sınırı olduğunu kavramıştı sanki. Gerçek, midesini altüst etse de inkâr edilemeyecek kadar somuttu ve tam aralarındaydı: Aynı erkek, ikisi kız kardeş, biri baba, üç kişilik bir ailenin öç alma ve tutkuyla yoğrulmuş dramının düğümüydü.

İlk kez, kimi zaman baba, çoğunlukla da Tevfik Bey adını alan adamı merak ettiğini fark etti. Ya Nil? Bu dramın üçüncü ve muhtemelen en masum ayağı ne yapıyordu?

Ayla'ya döndü. Ama kadın ondan önce davrandı. Cem'i korumak içgüdüsel bir davranış haline gelmişti onda.

"İnanın, Cem kurtulmak için çok çaba sarf etti. Sayısız kadın ve," sözcük ona ne kadar zor gelirse gelsin yine mırıldanacaktı, "erkekle denedi, ama başaramadı. Her seferinde o eve geri döndü."

Gözlerinde yaş yoktu ama kadının ağladığından emindi. Çünkü bakışları ve sesi ıslanmıştı. Boşalan kadehini önündeki sehpaya bıraktı. Utanç ve arzuyla yoğrulmuş sessizlik odayı daha da serinletiyordu. Gözlerini Ayla'nın arkasında, sağ taraftaki uzun beyaz duvara asılı tablolara çevirerek, alacağı yanıttan tedirgin sordu.

"Cem'in sizden ve Nil'den ne istediğini kabullenmek zor da olsa anlıyorum. Ama benden istediği nedir?" Kısa bir süre için, sözlerini tamamlayıncaya kadar Ayla'ya baktı. "Sakın boy ölçüşmek, meydan okumak demeyin. Bunlara inanmıyorum."

Tekrar tabloda yıkanan çıplak, mor kadına döndü.

Ayla'nın sesi şimdi uzaktan, su sesinin ardından geliyordu.

"Sanıyorum ölmeyi denedi. Sizin onu öldürebileceğinizi düşündü ve denedi. İntihar edemediği için sizi seçti, anlamıyor musunuz?"

"Bir kez insan öldürürseniz öteki insanoğulları hemen anlar bunu. Kokusunu alırlar; unutmayın, insan soyu bu gezegenin üstündeki içgüdüleri ve korkuları en gelişmiş türdür."

Bunu Ebu-Halid söylemişti; hem de ateşin çevresinde toplanan kalabalığı ölmeye ve öldürmeye göndermeden az önce. Haklı mıydı? Cem, Ayla'nın söylediği gibi gerçekten o gece kendisini öldürmesi için mi kışkırtmıştı onu? Yoksa... Düşünmekten hemen vazgeçti. Verilecek her yanıt yalnızca düğümü körleştiren varsayımlardan birinin üstünü çizebilirdi. Ama Cem söz konusu olduğunda sayılabilecek nedenlerin çokluğu yanında anlamsızdı bu. Kadının sol göğsü, sağından büyüktü; dikkatle tekrar baktı tabloya. Ressam mı yanılmıştı, yoksa modelin bedeninin kusuru muydu farklılık? Birden Ayşe'yi hatırladı. Saatine baktı. Ona geliyordu. Hâlâ telefonunu bekliyor muydu?

"Nil'i gördünüz mü?"

Konuşmanın uzayacağı korkusuyla doğrulurken başka soruları önleyecek yanıtı verdi:

"Hayır, dört gündür Ankara dışındaydım."

"Sizi sayıklıyor." Cümlenin haberi ileten kısmı oldukça sakindi, öteki kısmı ise öfkeyle titriyordu. "Her şeyi o başlattı. Şimdi de..."

Duvardaki kadının göğüslerinden, Ayla'nın bakmamaya çalıştığı yüzüne çevirdi bakışlarını. O da en az Cem kadar küçümsüyordu kız kardeşini.

Sormasına kalmadan, Ayla sanki Nil'e yüklenebilecek her suç utancını hafifletiyormuş gibi devam etti:

"O gelinceye kadar Babam'la Cem arasında barış vardı. Nil aralarına girdi ve Cem'in en çok ihtiyacı olan şeyi, sevgiyi, ilgiyi çaldı."

Bundan sonrası onu ilgilendirmiyordu. Ayağa kalkıp düşüncelerini ele verecek kadar kararlı, elini uzattı. Bu kadını bir daha görmeyecekti.

Bahçe boştu. Kapıya doğru yürüdü. Dünya midesini allak bullak edecek kadar hızlı dönüyordu. Elini cebine atıp bir sigara buldu. Alev, pahalı bir çakmağın ucunda, dudaklarına doğru yükselince durdu. Çakmağı tutan elin sahibi Nihat'tı. Sigarayı yakarken gece bitmeyecek, diye düşündü.

- 5 -

Ayşe'nin sesini sanki ahizeyi kulağında tutarsa sonsuza kadar duyacakmış gibi kımıldamadan bekledi. Nihat, daha önce görmediği bu büyük büroda, salonun öteki köşesinde kadehlere içki koyuyordu. Telefondaki ses, sürekli meşgul sinyaline geçince ahizeyi yerine bıraktı.

"İçkin hazır."

Uzak köşede onu bekleyen Nihat'ın yanına gitmek yerine, parkı ve iki büyük oteli gören pencereye doğru yürüdü ve koltuklardan birine oturdu.

"Buyur bakalım. Nasılsın?"

Nihat, karşısındaki koltuğa yerleşirken zafer kazanmış gibi gülümsüyordu. Belki kazandığı zafer değildi; yalnızca hafiflemiş, Halit'in bacağının ağırlığından kurtulmuştu, ama bu gülümsemesine yetiyordu.

Gülen, güldüğü için de uyarılmış sinir uçlarına ağrılar batıran adama karşılık vermedi. Çağırdığına göre söyleyecek şeyleri vardı.

"Biri, kayınbiraderi fena benzetmiş. Hem de çok ustaca." Sessizliğin ardına saklandığını fark edince devam etti: "Ayla hastaneden arayınca haberim oldu; nöbetçi doktor polise haber vereceğim, diye tutturmuş. Araya girip dostlara rica edip örtbas ettim."

Şimdi de araya o girebilirdi.

"Demek artık polislerle dostsunuz?" diye sordu.

"Evet, ama karakoldakiler ya da sokaktakilerle değil. Genel müdürlüktekilerle. Malum, onlara silah satıyoruz." Sözlerine ne alınmış ne de arasına gizlenmiş küçümsemeye aldırmıştı. Sıra ona gelmiş gibi yüzündeki o ifadeyi keskinleştiren gülümsemesiyle karşılık verdi: "Ayla'dan, bizimkilerle son zamanlarda pek sıkı fıkı olduğunu duyuyorum. Yerinde olsam onlara bulaşmazdım. En masum görüneni Nil de dahil, hepsi sapıktır."

Olup biten her şeyi biliyordu; yıllarca önce Cem'in, karısına tecavüz ettiği o geceden beş gün önce o çatı katında olanlara kadar.

Parmak uçlarına kadar inen acıyı üstünden atmak ister gibi omuzlarını silkti.

"Desene sapık bir aileye damat gittin."

"Evet, ama aynı zamanda zengin, iyi ilişkileri olan bir aile. Beni başından beri ilgilendiren bu nitelikleriydi." Hiçbir küçümsemenin onu incitmeyeceğini belli ederek başını iki yana salladı: "Hâlâ zenginliği hafife alıyorsun, değil mi?"

"Hayır," dedi. "Hafife aldığım zenginlikten çok sensin."

Bu Nihat'ı sadece güldürmeye ve susatmaya yeterliydi, incitmeye değil. Gülümsemesini koruyarak, kısa, ölçülü bir kahkaha attı ve hiç ara vermeden kadehindeki içkiyi yarılayacak kadar büyük bir yudum alıp sanki eğleniyormuş gibi konuşmayı sürdürdü.

"Sen hiç vazgeçmezsin, değil mi?" Nihat yanıt alamayınca sesini yükselterek devam etti. Bağırması öfkesinin değil, yeni edindiği inancının belirtisiydi. "Dünyaya baksana neler oluyor. Önce Polonya'da işçi sınıfı, sofu bir Hıristiyan'ın peşine takılıp proleteryanın sözde diktatörlüğünü alaşağı etti. Şimdi de sıra Sovyetler Birliği'nde. Sence bütün bunların bir anlamı yok mu?"

"Var," dedi, Nihat'ın zaferinin tadını çıkarmasına engel olarak. "Devrilen, adına sınıf diktatörlüğü denilen saçmalık. Yenik düşen sosyalizm ya da Marksizm değil, Stalin'in kendisine göre şekillendirdiği Leninizm. Zavallı İlyiç Ulyanov ya da Troçki sağ kalmayı başarabilselerdi, Stalin'in sosyalizmi düşürdüğü bu tuzağa onlar düşmezdi. Çünkü ikisi de akıllıydı."

"Sence Stalin özünde ne yaptı? Marksizme yüklemediğin hatası neydi?"

"Sosyalizmi ütopyasından soyup kalkınma ve sanayileşmenin önünü açacak alet olarak kullandı. Bu da kaçınılmaz olarak baskıyı getirdi..."

Nihat'ın yüzündeki gülümseme giderek kayboluyordu. Öfkelenecekti. Bu onu mutlu etti.

"İyi ama adamcağız başka ne yapabilirdi? Çevresi ona düşman olan kapitalistlerle, saldırgan faşistlerle sarılmıştı."

"Bu da, adamcağız dediğin o Gürcünün ilk yanlışını ortaya

çıkarıyor. Tek ülkede sosyalizm, üstelik de göreceli olarak, sanayileşmemiş bir ülkede sosyalizmin sorunları..."

"Yani, Troçki mi haklıydı, diyorsun?"

Bir an yirmi üç yıl önce yaptıkları gibi tartıştıklarının farkına vardı. Ama bu kez az önceki mutluluğu hissedemedi. Tartışmada Murat ve Halit eksikti.

"Lenin, Troçki, Kautsky, Sultan Galiyev... Hatta Tito. Hepsi gerçeğin bir parçasını söylediler. Bütünüyle haklı olanı bulmak çok zor."

"Ama haksız olanı şıp diye buluyorsun." Öfke gülümsemesini yok etmiş, onu koltuğunda dik tutan zafer duygusunu, neşesini gölgelemişti. "Yani sence Marksizmin bunda hiçbir suçu yok, öyle mi?"

"Öyle," dedi.

"Pes!" Neredeyse ayağa kalkacaktı. "Dünyanın çivisi çıkıyor. Polonya'da, Rusya'da, belki yarın Çin'de... Sen hiç vazgeçmeyecek misin?"

"Hayır," dedi. "Ben 1968'de seçimimi yaparken Polonya'ya, Rusya'ya ya da Çin'e bakmadım." Eliyle göğsünü işaret etti. "Buraya baktım. Sınıfsal nedeni olmayan bir küçük burjuva eğer," sözcüğü, ötekilerden farklı, daha yüksek bir vurguyla heceledi. "dürüstse, insanları değil, insanlığı seviyorsa, böyle yapardı."

"Hastasın sen!"

Nihat, öfke canını acıtmış gibi ayaktaydı ve bağırıyordu. Geriye yaslanarak içkiyi yudumladı. Artık onunla oynayabilir, bütün gün boyunca midesini allak bullak eden o bulantıyı üstüne kusabilirdi.

"Tıpkı Halit gibi. Belki hastayız. Ama biz diz çöküp ayak dibinde değil, dostumuzun omzunda ağlıyoruz."

"Sus!" Tam önüne gelmişti, titriyordu. "Sen... Sen..." cümlesinin sonunu öfkesi yiyip bitiriyor, bir türlü o sözcüğü aşamıyordu. "Sen, sen bir hiçsin." Geri dönüp, oturmadan koltuğun yanında bekledi. "Evet, hiçsin. İyi bir yazar mısın? Evet, diyebilir misin? Diyemezsin. Hukuk'u bitirdin, ama avukat olamadın. Âşık oldun, sonunu getiremedin, terk edildin. Söylesene,

sen neyi tam olarak yaptın hayatında? Dürüstmüş. Dürüst değil, ödleğin tekisin sen." Söylediklerine inandığını belli eden bir tavırla güldü. "Hıh! Ayla senin için ne dedi, biliyor musun? *'O şimdiki zaman için değil, gelecek için yaşıyor.'* Hayatımda bundan daha büyük, usturuplu, kof bir palavra duymadım. Söylesene, ne istiyorsun sen?"

Nihat'ın öfkesi, zaman zaman haykırışa dönüşen sesi, onu rahatlatıyor, midesindeki ateşi bastırıyordu. Bir an ona acıdığını fark etti. Ama karşısındakine eziyet etmenin, avunmanın en iyi yolu olduğunu öğreneli çok olmuştu.

"Söylesene!"

Bu kez yumuşak, Nihat'ı kışkırtmayan bir sesle karşılık verdi.

"Yaşlanmak istiyorum. Bedenim kadar, kaslarım kadar yaşlı bir beyin ve uslu bir yürek peşindeyim. Hepsi bu."

Nihat'ın şaşkınlığı o kadar derindi ki, sanki onu tutuşturan öfkesi içinde yok olmuştu. Yavaş hareketlerle, bakışlarını üstünden ayırmadan koltuğuna oturdu.

"Hasta değilsin, değil mi?" Gülümseyerek başını salladığını görünce daha kaygılı bir sesle sordu: "Başın belada mı?"

"Hayır, başı belada olan Halit, biliyorsun."

"Bak, ona yıllar önce senin verdiğin parayı geri verdim; faiziyle. Bunun ötesindeki hiçbir şey beni ilgilendirmiyor."

"O parayla ne yapacağını biliyorsun, değil mi?" Biliyordu. Gözlerini kaçırmasından belliydi bu. "O para onu yeniden silaha, silah da mezara götürecek."

"Hayır," diye direndi Nihat. "Bana sadece dergi çıkaracaklarını söyledi."

"Parayı o mu istedi, sen mi götürüp verdin?"

Nihat kararsız bir sessizliğin ardından konuştu:

"O... Onu görmek, beni affetmesini istemek için telefon ettiğimde..."

Sesi kuru ve kaygısızdı. Halit'e borcunu ödemişti. Birinin diyetini ödemişken, öteki bacağı ilgilendirmiyordu onu.

"Kadir!" Gözlerini Halit'in bacağından karşısında kendini bir türlü yabancı hissetmediği, yakışıklı, şık adama çevirdi. "Gel, bütün bunları unutup birlikte çalışalım."

Kahkaha hem Nihat'ı hem de kendisini korkuttu. Satmak ve satın almak kanına işlemişti onun, asla vazgeçmeyecekti.

İçkiyle sesini boğup boğazını temizledi.

"Birlikte ne yapabiliriz seninle?"

Nihat uzun bir pazarlığın başındaymış gibi geriye çekilip koltuğa yaslandı. Sık sık kaçıp giden keyfi, yeniden yerine geliyordu.

"Her şey. Sana burada bir yer ayarlarız. Çok gelen giden oluyor. Bazılarıyla sen ilgilenirsin." Omuzlarını silkti. "Ne bileyim, benim yetişemediğim işlere bakarsın. Rahat edersin; karışanın görüşenin olmaz. İstersen yazabilirsin de."

İçkisini bitirmesini bekledi. Bakışları, satın alacağı mal gözünü kamaştırmış gibi parlıyordu.

"Sağ ol, ama bu mümkün değil. Çok işim var."

"İşin mi?" Sesi şaşkındı. "Halit bana işin olmadığını söyledi."

"Yanılmış," dedi. "Onlarca, hatta yüzlerce kalemlik bir işim var." Sonra sormasına fırsat vermeden, "Ansiklopedinin 'K' bölümü," diyerek ayağa kalktı.

"Senin için yapabileceğim hiçbir şey yok mu?"

Vardı.

"Var," dedi. "Hülya adında bir kadın, Keçiören'deki çocuk yuvasında kalan bir kızı evlat edinmek istiyor. Ona yardım et. Partili dostların için pek zor olmasa gerek bu." Ayağa kalktı. "Halit'e telefon edersen, sana gerisini anlatabilir."

Elini uzattı. Nihat sıkıp sıkmamaya karar veremiyormuş gibi bir süre baktı. Sonra elini tuttu.

"Sana bir şey söylemek istiyordum." Sonra söyledi: "Murat döndü. İki gün önce."

Kalktığı koltuğa otururken ifadesiz bir yüzü olduğunu biliyordu. Onu küçümsemişti; haber bile olsa, hâlâ satacak bir şeyi vardı.

"İstanbul'a indi. Giriş işlemlerini benim avukat yaptı."

Yarım bıraktığı kadehe eğildi. Murat, ona değil, Nihat'a haber vermişti.

"Geleceğini ne zamandan beri biliyordun?"

"İki hafta önce aradı beni. Arkadaşıyla Türkiye'ye dönmek

istediğini söyledi ve yardım istedi."

"Arkadaşı?"

"Bir kadın." İçkisini bitirmesini bekledi. "Şimdi İstanbul'dalar; Lale'yle bazı işleri varmış, halledince birlikte çalışacağız."

Başını kaldırdı. Karşısında, neye mal olursa olsun geçmişte yitirdiği saygıyı, dostluğu satın almaya kararlı bir adam vardı. Önce Murat, bugün de Halit'teki hisseyi almıştı.

Korkuyla ayağa fırlayıp kapıya yürüdü. Biraz daha kalırsa, Nihat'ın kendisinde kalanı da değiş tokuş edecek bir şey bulacağından korkuyordu.

Parktan eve kadar, sokak lambalarından, binalardan fışkıran ışıklardan ürkerek, yukarılara çekilmiş yıldızları araya araya yürüdü. Lale şimdi neredeydi? Hepsi deniyordu. Murat, Lale, Halit, Hülya. Yaşamaya çalışanlar, ölmeyi bekleyen yaşlı Osmanlıyı hatırlattı ona.

On dakika sonra caminin karşısındaki duvarın üstüne oturmuş, loş sokağın üstündeki koyu gecede yıldız bulma umuduyla gökyüzüne bakıyordu. Domuzburnu, o yüksek kaya ve kuyu; hepsi çok uzaktaydı şimdi. Birden geçmişe ait sayfaların birer birer kapandığını fark etti. Önce çocukluğu, şimdi de gençliğinin ayrılmaz parçaları Halit, Murat ve belki de Lale kaybolup gitmişlerdi o sayfalarda. Hiçbir şeyin ortasında değildi. Gençliği, peşinden çocukluğunu da sürükleyerek sonsuza dek kopup uzaklaşmıştı ondan. Artık yalnızca ucunda durduğu ve nasıl yürüyeceğini bilmediği gelecek vardı önünde.

Yıldızsız bir Temmuz gecesinde, giderek koyulaşan gökyüzünün altında, o yaşlı adamın şimdi neden oturduğunu kavradığı duvarın üstünde, arada önünden geçen travesti ve bekçilerin kuşkulu bakışlarına aldırmadan art arda birkaç sigara içti.

Apartmanın önü boştu. Yerde boş birkaç kutunun dışında Hülya'nın taşınmasından bir iz kalmamıştı geride. Yavaş adımlarla, artık sigaranın karşılıksız dostluğundan da vazgeçmesi gerektiğini düşünerek merdivenleri tırmandı. Kapının altında buruşmuş bir kâğıda aceleyle yazılmış bir not vardı. Alıp okudu. Hülya yeni adresini bırakmıştı. Tedirginliği ve umudu el yazısına sinmişti.

- 6 -

Kyangcu, Kyanggi-do, Kyangsang-namdo, Kybele, Kyburg, Kyd, Thomas, Kydones, Demetrios, Kydones, Prokhoraos, Kydonia, Kyklad, Adaları, Kyklad Uygarlığı, Kykloplar, Kyliks, Kyme, Kymi, Kynaston, Edward, Kynikler, Kynaskephalai, Kyoyaki, Kyoda tsuşinşa, Kyoga Gölü, Kyogen, Kyaha Şinto, Kyoto, Kyrene, Kyrene Felsefe Okulu, Kyrillaos, Kyriotes, İoannes, Kyros I, Kyros II, Kyudo, Kyzikos...

Otuz iki "K". Gün, düşüncelerini düzeltti, gece başına iki "K" Halit'i, Murat'ı, Cem'i, Nil'i, Ayla'yı, Hülya'yı, Rıza Bey'i ve Lale'yi unutarak yalnızca "K"larla ilgilenerek geçecek iki hafta. Yardımını isteyebileceği tek düşünce "K"ları haklayıp bitirdiğinde Ayşe'nin yanında olacağıydı; hâlâ giymediği, bir yıldır onun için sakladığı o elbiseyle.

Kahveyi –o da "K" ile başlıyordu– içmekten vazgeçerek, otuz iki "K"nın ilkine döndü. Kyangcu ve Kybele'ye kadarki iki "K" yine "K" ile başlayan bir ülkeyle ilgiliydi: Kore. Kybele'den sonrakiler ise İsveç ve eski Yunanlıydı.

Saate baktı, beş buçuğa geliyordu. Güneş doğmamıştı. Daha yatmamış olanlar için geç, yeni uyananlar için erken bir saat. Birçok şey gibi, zamanın da birbirine karşıt en az iki anlamı vardı.

Saat altı. Yatmayanlar için geç, yeni kalkanlar için erken bir saat. Cümlenin üstünü karaladı. Saatten değil, Güney Kore'nin güneydoğu kesimindeki kentten, Kyangcu'dan söz etmeliydi. Başka bir kâğıt aldı; ama onun üstünde de kim bilir ne zaman karaladığı birkaç cümle vardı:

"Kişilik ancak tutarlılığının çelikleştirebileceği bir pamuk ipliğidir."

"Kişiliğin rengi, diğer bütün renkleri içinde eriten siyahtır."

"Kişilik aynadaki görüntü gibidir. Orada olduğunu bilir ve görürüz, ama asla ulaşamayız."

Kişilik! Kâğıdı yırtarken bunun da "K" ile başladığını fark etti.

Yeni kâğıt boştu; hiçbir sözcükle kirletilmemiş beyazlık, itici

ve saldırgan, elinin altındaydı. Parmaklarını kıpırdatmaya çalıştı; başaramadı, cansız kas ve sinir yığınına dönüşmüştü eli.

Sigara yakıp ayağa kalktı. Lale! Düşünce onu salonun tam ortasında yakaladı. Yatağında yalnız mıydı? İlk gece neyi değiştirirdi? Zaman, geçmişi örtüp soldurmadan, şansı yoktu. Hayatının yarısını acı çekerek geçiren biri ne zaman geri çekilip hayatını bir soluk fotoğrafa bakar gibi seyredebilirdi? Kimseyi düşünmeyecekti; karar vermişti. Yatak odasına yürüyüp yatağa uzandı. Göğsü ağrıyordu; tıpkı hastanedeki o odadaki gibi. Gömleğinin önünü açtı; uzun yara, dövme izi gibi kabarıktı. Eli karnına doğru indi. Düşünce o anda bir bıçak gibi girdi kasıklarına. Amcası çocuksuzdu, o da asla sahip olamayacaktı. Genleri, yüzünün kıvrımları, içgüdüleri başka bir canlıya geçmeyecek, hiçbir zaman geleceğin bir parçası olamayacaktı. Göğsündeki ağrı birden artarak göğüs kafesini ezdi. Yok olacağım, diye mırıldandı. Şimdiki zamana tutsak olmuştu. Düşünceleri ve genleriyle. Elleri kolları serbest bir tutsak. Ayağa fırladı. Yatak tabuta dönmüştü.

Salona geçip hâlâ kasette onu bekleyen ilahiyi başlatarak koltuğa oturdu. Ezgi önce dünyayı durdurdu, sonra uykuyu, saklandığı yerden çıkarıp gözlerine yerleştirdi. Erkek sesi *"Uyan uykusu çok gözlerim uyan,"* diye mırıldanırken direnmeden ağrıya teslim oldu.

On Birinci Bölüm

- 1 -

Kyangscu'dan, Kynikler'e kadar, sabah ve akşam, günde iki kez Ayşe'yle konuşmanın dışında hiç kimseyle görüşmeden, sabahları süt, ekmek, konserve ve sigara getiren Kâzım Efendi'den başka hiçbir canlıyla karşılaşmadan, tıpkı derin bir kuyunun dibinde tırnaklarıyla tünel kazar gibi, geceyle gündüzün birbirine karışıp farksızlaştığı, yalnızca sigara ve beyaz kâğıtlarla tüketilen bir zaman parçasına dönüştüğü altı gün boyunca, "K" ile başlayan sözcüklerin dışında hiçbir şeyle ilgilenmeden, çalıştı. Ne gün boyu evi bir ucundan ötekine kasıp kavuran sıcağı ne de sabaha karşı gökyüzünde hâlâ yıldızları seçebildiği saatlerde birdenbire bastıran serinliği hissediyordu. Farkına vardığı tek şey, yatmadan önce omuzlarını aşağıya çekerek belkemiğini bükmeye çalışan eski düşman, yerçekimiydi. İlk iki gün, defalarca Lale'yi aramayı düşünmüş ama her seferinde vazgeçmeyi başarmıştı. Acıya nasıl dayandıysa, mutluluğa da öyle dayanabileceğini, başı dönse de, benliğini yitirmeden ayakta kalabileceğini biliyordu.

Ayşe'nin sesi sabahları ona bir soluk gibi ulaşıyor, geceleri ise uykusunu getiren bir ninniye dönüşüyordu. Ama ikisi de, ses-

lerinin, hayatlarında yeni bir paragraf açıp açmayacağının merakıyla titrediğini ve bu titreşimlerin ikisini de –en az bir süre– kuşku ve tedirginliğin engin kucağına bıraktığını biliyorlardı. İşte böyle anlarda hemen o ilahiye sığınıyor, ezginin düşüncelerini arıtmasını bekliyordu.

Uyumadan önce her gece göğsünde, sanki eski bir dostu bulmak ister gibi, elleriyle o ağrıyı arıyordu. Ama yoktu. Ağrı beklediği yaşlılığı değil, yorgunluğu izliyor; geceleri sırtında, gündüzleri boynunda geziniyor, bir türlü göğsüne uğramıyordu. Ölmeyecek, Amcası'nın kimliği ile hayran olduğu Babası'ndan daha uzun yaşayacaktı.

Zil sesi –telefondan geliyordu– sessizliğe bir vida gibi dalıp kalemi elinden düşürdüğünde Kynikler'in son paragrafıyla boğuşuyordu. Saat gecenin yarısıydı, Ayşe'yle konuşalı daha yarım saat bile olmamıştı.

Ahizeyi, karşısında Lale'yi bulacağı düşüncesiyle kaldırdı. Ses bir kadına aitti, ama hattın öteki ucundaki kadın Lale değildi.

"Alo! Kadir Bey!"

Bir süre bekledi. Tanıdığı, geçmişte kalmış sesi bulmaya çalışırken, kadın kimliğini açıkladı.

"Ben Fazilet." Sonra haberi verdi: "Dedem ölüyor."

- 2 -

Fazilet'in onu neden çağırdığını yüz yüze gelir gelmez anladı. Şaşkınlığı öylesine derin ve belirgindi ki, konuşmadan önce sanki karşısındakini göremiyormuş gibi uzun uzun bakması gerekmişti. Sesi üzgün değildi, çünkü ona ait olmaktan çıkmış, her şeyi uzaktan seyreden birinin sesine benzemişti. Yarı çıplaktan çok, yarı giyinikti ama bu bile onu kadınlaştırmıyordu.

Kendisi girmezse, sabaha kadar kapıda bekleyebileceğini düşünerek kadını yana itip sordu:

"Nerede?"

Fazilet geriye dönüp yürümeye başlayınca onu izledi. Nere-

deyse koşarak salona gidiyordu. Onu salonun ortasında, yerde ters duran tabloların başında buldu.

Fazilet'in şaşkınlığı bulaşıcıymış gibi irkildi. Ebuzziya Bey görünürlerde yoktu.

Tekrar, "Nerede?" diye sordu.

"Burada, işte."

Fazilet yere diz çökmüş, eski Türkçe yazıların çerçevelendiği tabloların arkasındaki kalın mukavvaların altından çıkardığı sararmış kâğıtları gösteriyordu.

Birkaç adımda kadının yanına ulaştı.

"Onlar da ne?"

Fazilet başını yukarıya doğru kaldırdı. Yanan ve büyüyen gözbebekleri gözlerini doldurmuş, akını yok etmişti. Yırtıcı bir hayvanla karşılaşmış gibi irkildi.

"Hamparsum... İşte. Hepsi on iki şarkı. Itri'nin hiç bilinmeyen bir şarkısı bile var. Sonunda buldum. Evet, buldum."

Çıldırmıştı ya da eşiğinde dolaşıyordu. Yıllardır delice istediği şeye kavuşmuş, bu da onu, ilk bakışta şaşkınlığa benzeyen ama şaşkınlıktan çok farklı garip bir ruh haline itmişti.

Eğilip elinden tutarak kadını kaldırdı.

"Dedeniz nerede?" Fazilet, boş boş, sanki sağırmış da anlaması için dudaklarını görmesi gerekiyormuş gibi bakıyordu. Omuzlarından tutup sarsarken tekrar ve bu kez bağırarak sordu: "Dedeniz! Ebuzziya Bey! Nerede? Öldü mü?"

"Odasında."

Omuzlarını bırakır bırakmaz Fazilet tekrar yere, sararmış kâğıtların üstüne çöktü. Öldürdüğü avının çevresinde dolaşıp ötekileri yaklaştırmayan yırtıcı bir hayvan kadar çirkin, ama o kadar da etkileyiciydi.

Saldırıya uğrayacağını düşündürecek kadar garip bir duyguyla geriledi. Fazilet'ten yardım beklemenin anlamsızlığı ortadaydı. Geri geri yürüyerek, evin hiç görmediği kısmına giden koridora çıktı.

Üç kapı vardı. Ebuzziya Bey birinin ardında ölmüş ya da can çekişiyordu.

En diptekindeydi; duvara dayanmadan ortaya yerleştiril-

miş, bu nedenle de odanın ölçülerini allak bullak etmiş büyük bir pirinç karyolada yatıyordu. Odanın ışığı açıktı. Korkusunu azaltan, o ünlü öksürüğü duymayacağını düşündüren de buydu.

Yavaş adımlarla karyolaya yaklaştı. Ebuzziya Bey yatarken daha da küçülmüş gibi görünüyordu. Şaşırtıcı olan küçüklüğü değil, böyle bir bedenin hâlâ nasıl olup da canlı kaldığıydı. Her zaman beyaz ve soluk olan yüzü, mora çalan bir maska dönüşmüştü.

Gözleri açıktı, ama kirpikleri hareket etmiyordu. Bir an geç kaldığını düşündü. Ama yaşlı adamın göğsünü aşağı yukarı titreten hırıltı onu harekete geçirdi. Yaşıyordu, henüz ölmemişti. Yavaş adımlarla örtünün altında insandan başka bir şeye benzeyen kabarıklığa doğru yürüdü. Gözleri hareket etmemişti. Üzerine eğilip seslendi:

"Ebuzziya Bey!"

"Gelmedi mi?"

Sesi öylesine canlı ve sabırsızdı ki, sıçrayıp gerilememek için kendini zor tuttu.

"Kim, kim gelecekti?"

Hırıltıların arasında, can çekişmesinin bile öğütüp aşındıramadığı o sesiyle karşılık verdi:

"Hoca! Telefonu...nu Fazile..t'e.. ver..dim.."

Hoca değil, doktor gerekiyordu ona.

"Sakin olun. Şimdi bir doktor bulacağım."

"Hayır!" Hem sesi hem de bileğini tutan kemikli eli, ikisi birlikte karşı koymuşlardı. "Öleceğim... Şeyh'i gör-düm... Bu, sabah ezanından ön-ce..." Elini geri çekti. "Çabuk olsun. Fazilet'e söyle."

Koşar adım dışarıya çıktı. Fazilet salonda hâlâ yerde bağdaş kurmuş, elindeki kimsenin bilmediği, gizli Hamparsum notasıyla yazılmış şarkıları inceliyordu. Hocayı aramayı unutmuştu.

Numara, üstünde telefonun durduğu sehpadaki küçük bir kâğıttaydı. Hattın öteki tarafındaki adam, Ebuzziya Bey'in adını duyar duymaz geleceğini söyledi.

Fazilet'i salonda bırakarak yeniden odaya geri döndü. Tavan-

daki ampul yataktaki adamın yaşama isteği gibi zayıflamıştı. Ebuzziya Bey'e yaklaştı; yüzü daha da morarmıştı.

Söyleyeceklerini duyup duymayacağından emin olmadan, sanki işitme duyusu da ölüyormuş gibi dudaklarını adamın kulağına yaklaştırarak yavaş bir sesle sordu:

"O camiye neden gidiyordunuz?"

Ebuzziya Bey'in gözleri bir an için büyüdü. Sanki başucundaki adamın gözünde, öneminin, bu soruya vereceği yanıta bağlı olduğunu biliyormuş gibi yüzünü parçalara ayıran bir hareketle gülmeye çalıştı, ama başaramadı. Gerçekten o duvarın üstünde elli üç yaşındaki bir kadını mı beklemişti? Merakından utanırken, hırıltılı ses sanki çok derin bir kuyudan geliyormuş gibi uzak, kulaklarına ulaştı.

"Sss. Sss."

Sonra sustu, yana döndü. Su istiyordu. Bardağın içindeki kaşıkla ona su verdi. Neden gittiğini söylememişti. Babaannesinin âşığı Giritliye, şarkı söyleyemediği için ölmek isteyen o yaşlı adama borcunu Ebuzziya Bey'le ödeyebilir miydi? Elini uzatıp adamın dudaklarının kenarlarından akan damlaları silip başını okşadı.

Hoca gelmeden az önce, son kez olduğunu bilerek sordu:

"Bir şey istiyor musunuz? Sizin için bir şey yapabilir miyim?"

Yanıt çok sonra geldi. Sanki uzun uzun düşünmüştü.

"Çok yaşadım." Sonra gözlerini açmaya çalıştı. "Fazilet beni bağışlasın."

Bağışlamak! Yaşamın terk etmeye hazırlandığı yüze baktı. Dudaklarının ucunda gizli, muzip bir gülümseme vardı.

Kuran okuyan hocanın sesi, sanki güçlendiricinin içinden geçiyormuş gibi koridorda büyüyüp salona doluyor, Fazilet'in kanunuyla notalarını çözmeye çalıştığı ezgilere karışıyordu. İki sesin tam ortasında gözleri kapalı, kâh İstanbul'dan Beyrut'a, Beyrut'tan Ankara'ya uzanan bir yaşamı, kâh Girit'te başlayıp Menemen'de alevlenen ve bir kuyuda sona eren aşkı düşünüyordu. Onları öldürmeyi düşünmüş müydü? Ölüm! Birden ölümün de tıpkı aşk ya da gelecek gibi bilinmeyene yönelen dramatik bir merak olduğunu kavradı.

Hoca içeriden çıktığında sabah ezanı okunuyordu. Ebuzziya Bey sonunda ölmüş ve Fazilet ilk şarkının notalarını –eksiksiz– gün ışığına çıkarmıştı.

Hoca para almadı; Ebuzziya Bey her şeyi önceden planlamıştı. Kapıdan çıkarken, "İkindiye kaldırırız," diye mırıldandı.

İkindide, hava hâlâ çok sıcakken, nereden çıktığı belli olmayan kalabalıktan uzakta Ebuzziya Bey'in cenazesinin kaldırılışını, onun defalarca oturduğu o duvarın üstünden seyrediyordu. Fazilet, başı örtülü, sanki ölen Dedesi değil, başkasıymış gibi ilgisiz, karşıki kaldırımda ayakta bekliyordu. Onu kendine getiren üç tokadın etkisi kaybolmuş gibiydi. Elindeki notaların sırrını çözmüş müydü?

Tabut cenaze arabasına yerleştirilirken oturduğu yerden doğruldu. Önce Rıza Bey'e, sonra Lale'ye uğrayacaktı.

- 3 -

Erkek dokunuşu onu güzelleştirmişti ve bu güzelliğin yarısı kızaran yanaklarında, öteki yarısı ise şaşkınlıkla açılan gözlerinde ikiye bölünmüş, hem Lale'yi hem de onu dilsizleştirmişti.

Yeni tanıdığı bir kadına dokunacakmış gibi merakla elini uzattı.

"Değişmişsin."

Lale'nin yanaklarını boyayan kırmızı şimdi tıpkı bir su gibi akıyordu boynuna. Lale, "değişmişsin"in, aslında, güzelleşmişsin anlamına geldiğini fark etmiş gibi onu daha da gençleştiren bir gülümsemeyle elini uzattı.

"Sağ ol."

Gülümsemesindeki başkalarının fark edemeyeceği özellik, tazelikti. Yıllardır öylesine az kullanmıştı ki gülümsemesini, geriye kalanı o diş hekimini hayatı boyunca aydınlatmaya yeterdi. O adamla yatmıştı ve o ünlü öfkesi, kim bilir, belki de sonsuza kadar yüzünden çekip gitmişti.

"Seni arayamadım." Lale'nin gösterdiği koltuğa oturdu.

"Ama." Sonra birden ardına sığınabileceği bir özrü olmadığının farkına varmış gibi ellerini havaya kaldırdı. Teslim olmuştu. "Biliyorsun, her akşam onunlaydım. Buraya gelip beni alışından, ta sabaha kadar." Az önce sağa sola kaçan gözleri geri gelmiş, düz bakıyordu. "Beni anlıyor musun?"

"Evet," dedi.

"Aslında onu seninle tanıştırmak istiyorum. Çünkü senden o kadar çok söz ettim ki, o istedi bunu."

Rıza Bey'e haksızlık etmediğini şimdi daha iyi anlıyordu. Gözlerindeki canlılığı, yüzündeki masum utancı, saçlarının yeni biçimini ölümle gölgelemek haksızlıktı.

Sesinden, biri ölmüş, biri ölmek üzere olan iki adamın kederini temizleyip onu taklit ederek, yerinde sıçrayacakmış gibi hareket ederek karşılık verdi:

"Pekâlâ, tanışırız."

Lale öylesine mutluydu ki, daha fazla yerinde oturamayacaktı. Ayağa kalktı. Bir adımda yanına geldi. Hazırdı; onu cesur biri gibi karşılayacaktı, kolları açılmış, yüreğinin derinliklerinde bir yerde başını kaldırmaya çalışan onu yitirme duygusunu bastırmış bir şekilde.

Sayısız kez sarılmışlardı, ama bu hiçbirine benzemiyordu. Kollarının arasında tuttuğu, başı ancak göğsüne gelen ufak tefek kadın bu kez mutluydu ve birden yıllardır ilk kez mutlu birine sarıldığını fark etti. Dışarıda tahlil sonuçlarını bekleyenlerden birinin kapıyı açıp içeriye girebileceğine aldırmadan saçlarını, alnını, yaşlı gözlerini öptü. Sonunda beğenildiğine, arzu edildiğine inanmıştı, belki de diş hekiminden daha çok bu mutlu ediyordu onu.

Lale'nin kulağına eğildi.

"Hemen yerine dönmezsen, kapı açılıp sevgilin içeriye girecek ve yakalanacağız."

"Sevgilim mi?"

Lale geriye çekilmiş, şimdi kızarmış yanaklarına şaşkın gözleri de eklenmişti. Hiçbir erkeğe, Murat'a bile sevgilim dememiş, diyememiş kadınlardandı o. Kollarının arasından kurtulup masasına dönerken o sözcüğü sessizce tekrarladığından emindi.

Oturunca ciddileşmeye çalıştı. Ama mutluluk kıskançtı, yerleştiği yerden hoşnut, yüzünde başka bir ifadeye izin vermiyordu.

"Ee, anlat bakalım sen ne yaptın?"

"K'larla boğuştum," dedi. Sonra altı günü kısaca özetledi, Ebuzziya Bey'den söz etmeden. Ama sırada Rıza Bey vardı. "Az önce de babana uğradım." Lale'nin yüzüne yıllar sonra uğrayan o gülümseme kaçmadan atılıp kaygısını dağıtmaya çalıştı. "Seninle görüşmek istemesinin nedeni, buradan, yani Ankara'dan Seferihisar'a taşınacağı içinmiş."

"Taşınıyor mu? İyi ama neden?"

Sessizce ölmek için, demek yerine, "Kitabını yazmak için," dedi. "Başlamış, gelecek eylüle ekime kadar rahatsız edilmeden çalışmak istiyor."

Açıklama, Lale'nin korkusunu yatıştıracak kadar inandırıcı değildi. İkisi de farkındaydı bunun.

"İyi ama bunun için taşınılır mı? Geriye döndüğünde ne yapacak?"

Geriye dönmeyecekti Rıza Bey. Öleceği duygusuyla çıldırmasını ancak kitabını yazarken duyacağı huzur önleyebilirdi. Lale'ye baktı. Gözleri ne güzel ne de şaşkındı; kuşku ikisinin ortasına taşımıştı bakışlarını.

"Unutma, o yaşlı bir adam. Ve her yaşlı gibi deniz kenarında yaşamak istiyor. Senden istediği..." Öleceğini bilmediği Babası'nın, sonuncusu olduğunu bilmediği isteğini yerine getirip getirmeyeceğini anlamak için Lale'nin artık kadınsı diyebileceği yüzüne baktı. "Gitmeden önce bir yemek yiyip biraz konuşmak."

Lale yanıt vermeden önce sanki aldattığının farkındaymış gibi bir süre kuşkuyla onu süzerek konuşmadı.

Söze başladığında sesi ve yüzü kararlıydı.

"Benden özür dileyecek mi?"

"Bilmiyorum," dedi. "Onunla pazarlık etmedim."

Lale birden, sanki bağırırsa haklılığını kanıtlayacakmış gibi yüksek sesle ve unuttuğunu sandığı o eski öfkesiyle konuşmaya başladı.

"Yıllarca beni aramadı. Ne yaptığımı..." Sitemleri giderek sıradanlaşıyor, küçük ve kırgın bir kız çocuğununkine dönüşüyordu. "... aç olup olmadığımı sormadı. Aydın'ı, kendi torununu da merak etmedi. Şimdi taşınıyormuş ve benimle yemek yemek istiyormuş. Hah!"

Devam edecekti ama elini kaldırıp susturdu onu.

"Bak, daha önce bilmiyordum, ancak bugün öğrendim. Aydın'ın okul taksitlerini, annenin ölmeden önce hesabına yatırdığı paradan veriyordum ben." Lale'nin gözleri büyürken devam etti: "Aslında o parayı Baban vermiş, bu bir. On beş gün önce tekrar verdi, bu iki. Dur, öfkelenme. Senin için değil, Aydın için. Aydın küçük bir çocukken Hatice Kalfa senden gizli, her hafta en az iki kez Baban'a getirirdi onu, bu üç. Dördüncüsü ise, Baban iki yıldır her cuma akşamı buraya telefon edip senin cumartesi için izin alıp almadığını öğreniyordu. İzin almamışsan bu Ankara'da kalacağın anlamına geldiğinden o hafta sonları Aydın'ı görmeye gidiyordu."

Daha fazla devam etmesine gerek yoktu. Yeni edindiği mutluluk zırhlarını eritip yok etmişti.

Yalnızca, "Alçak," diyebildi. "Beni onunla birlik olup aldattın."

Sözleriyle yaralayamazdı onu. Sözcüklerin ardına sığınmaya çalışsa da sesindeki titreme duyduğu minneti ele veriyordu.

"Hepsi bu kadar değil," dedi. "Eve taşınmanı isteyecek senden. Kiraya vermeyi düşünmüyor."

Ev, annesinden kalan anıların saklı olduğu o yer ve yıllardır erişemediği o bahçe. Gözyaşlarının nedeni bu olmalıydı.

Lale başını kaldırdığında duyduklarına inanmıyormuş gibi soran bakışlar vardı gözlerinde.

"Doğru," dedi. "Hepsi doğru ve gerçek. O diş hekimi kadar gerçek."

Bu onu güldürecekti. Yanılmamıştı. Lale gözyaşlarını kurutan bir gülümsemeyle doğruldu.

"Peki, ya sen? Sen ne yapacaksın?"

O mutluluğu yakalamıştı ve sıranın ona gelmesini bekliyordu. Bu da onu güldürecekti. Görev yapar gibi ölçülü ve kabalığa varmayan bir sesle güldü.

"Önce geriye kalan 'K'ları haklayacağım. Bittiğinde de Ayşe gelecek." Ellerini kaldırdı. "Ve yeni elbiselerimizi giyip biz de yemeğe gideceğiz."

"Bir yemek ve her şey çözümlenecek, öyle mi?"

Hangi yemekten söz ettiğini anlamak zordu. Sesi, şimdi fazladan çekilen acıları izleyen o umursamaz durgunluğa yuvarlanmıştı.

Sanki sevgiden söz ederse onu neşesiyle tekrar buluşturabilirmiş gibi, "Ona âşığım," dedi.

Yanılmıştı; aşk Lale'yi güldürmemiş, durgunluğuna kuşkuyu da eklemişti.

"Sence aşk ya da sevgi, sorunları çözüyor mu?"

Çözmüyordu; bunu o ve Ayşe'den daha iyi kim bilebilirdi?

"Hayır," dedi. "Ama aşk vazgeçmiyor da."

"Bilmiyorum," dedi Lale. Sonra bilmediğini bir eksiklikmiş gibi sesli tekrarladı: "Hiç âşık oldum mu, bilmiyorum."

Peki, Murat'ın geldiğini biliyor muydu?

"Murat," dedi.

"Her zamanki gibi sesi çıkmadı." Bilmiyordu. "Aslında çok da önemli mi, emin değilim. Tek başıma da dava açabilirim."

Ayağa kalktı. Lale'nin yüzünü terk eden neşenin az sonra alt katlardan birinden o diş hekimiyle buraya çıkacağını biliyordu. Öpmeden sarıldı.

Kapıdan çıkarken Lale'nin telefonu çalıyordu. Saatine baktı, yedi. Rıza Bey tam zamanında aramıştı.

Cadde nedense tenhaydı. Ebuzziya Bey'in artık toprağın altında olduğunu düşündü.

Eve doğru yürüdü.

- 4 -

"Kyogen"de, ya da "Kyoto"daydı o duygunun varlığını keşfettiğinde. Düşünceye dönüşmesi geciken bir dürtüye, daha çok da beynini hafifçe dalgalandıran bir titreşime benziyordu: Yolculuğa çıkma isteği, yaptığı işi aceleyle bitirme, kimseyle konuş-

mama ya da bir paragrafın ortasında birdenbire durup saatlerce hiçbir şey yapmama gibi. Günler geçtikçe bunun bir duygudan daha derin bir şey olduğunu kavradı. Şey! Evet, ne duygu ne de düşünce olan, yalnızca "şey" olan bir durumdu bu. Anlamını çözemediği şeyin, her saat daha da büyüdüğünü, ama beynini ve yüreğini rahatsız etmediğini hissetti. Duygu yüreğe, düşünce beyne aitti. Şey ne yüreğinde ne de beynindeydi. Onu aradığında ikisinin ortasında, bazen nefes borusunda, bazen dudaklarında, çoğu zaman da hem yüreğinden hem de beyninden oldukça uzakta parmaklarının ucunda buluyordu. Kimi gece aceleyle "K"ların hepsini yok etme düşüncesiyle kararlı bir şekilde masanın başına oturuyor, ancak birkaç saat sonra parmağını kıpırdatmadan günlerce önce çevirdiği paragrafları müzik eşliğinde seyrederken buluyordu kendini. Böyle anların sonunda soluğu arka odada alıyor ve romanlarının elyazmalarını, yıllardır özenle sakladığı notları, eski kitapları, 1968'den beri biriken dergi ve gazeteleri toplayıp bir torbaya dolduruyor ve kapının önüne bırakıyordu. Attıkları o kadar çoktu ki, yıllardan sonra ilk kez arkadaki küçük oda genişlemiş, sandığın üstünde tavana kadar yükselen kâğıt ve dergi yığını yok olmuş, duvarlar ortaya çıkmıştı. Odanın –sanki bir şey arıyormuş gibi– altını üstüne getirirken keşfettiği ve gecenin yarısında onu uzun uzun güldüren, eski ayakkabılarını hiç atmadığını keşfetmesi oldu. Dolabın altında, dergilerin arkasında bulduğu bavulda eski gömlekler de vardı. Önce hatırlayamadığı, sonra atkuyruğu saçından çıkardığı Serap'ın fotoğrafını birinin göğüs cebinde bulmuştu. Bir çitin üstüne oturmuş, gülüyordu. Fotoğrafı kim çekmişti, hangi yıla aitti, hatırlayamadı. Eteği kısaydı; yetmiş üç ya da yetmiş dört olmalıydı. Ama asıl sürpriz fotoğrafın arkasında bekliyordu onu. "Nihat'a." Yıllar önce, öğrenciliğindeki heyecanını unutup İzmir'in ilçelerinden birindeki bir evin kadını olmayı seçen konservatuvar öğrencisi ve Nihat? Uzun süre Nihat'ın peşinde dolaştığını ve Nihat'ın bu yüzden Halit'in alaylarına hedef olduğunu hatırlıyordu. Garip olan fotoğrafın onda ne aradığıydı. Bavulu karıştırdıkça alttan çıkan eşyaların kendisine ait olmadığını fark etti. Eşyalar Nihat'ındı ve

nasılsa onda kalmıştı. En dipteki defterin içinde dördünün fotoğrafı vardı. Murat önde o, Nihat ve Halit'le arkada ayaktaydı.

Fotoğrafı atmadı. Gömlekler ve bavul, kâğıtların akıbetine uğradı.

İki saat sonra sayısız anıları canlandıran fotoğrafı da unutmuştu. Birkaç gün sonra tanıdık dört kişinin kendisine baktığını fark ettiğinde şaşıracak kadar kalıcıydı unutkanlığı.

"Şey"in ne olduğuna ilişkin ilk ipucunu masanın çekmecesini kâğıt almak için açtığında, telefonların yazılı olduğu küçük gri defteri görünce sezdi. Sayfaları ilkinden başlayarak çevire çevire adlara, numaralara baktı. "Z"ye geldiğinde defterdeki yüzlerce numaradan hâlâ yalnızca ikisini aradığını fark etmişti. Halit ve Lale.

Defteri bırakırken ezbere bildiği telefon numaralarını hatırlamaya çalıştı. Üçtü: Halit, Lale ve Ayşe. Geriye yaslandığında "şey"in ne olduğunu biliyordu. Bağ: kopmuş, birleştirici özelliğini yitirmiş, bağ. Ayağa kalktı. Garip gelse de, hüzünlü olsa da bu kente ait değildi artık. Sigaraya uzandı, yakarken doğru soruyu bulmaya çalışıyordu. Bir insanı bir kente ait kılan neydi? İş, aile, arkadaş, anılar! Hiç işi olmamıştı. Ailesi? Lale ve Aydın, ikisi de ulaşamayacağı kadar uzaktaydılar şimdi. Arkadaş? Sonuncusunu on gün önce sırtüstü yatıp tavana bakarak ağlarken yitirmişti. Ya anılar? Ayşe'nin varlığı öbür anıları yok edeli üç yıl olmuştu ve o da artık bu kentte değildi. İçinde kaybolmadığı, keşfedilecek gizleri kalmamış, tad alınmayan bir sevgili kadar can sıkıcı bir kent! Her şeyden öte, sorularına yanıt vermiyordu artık bu kent. Alışkanlık ve eylemsizlik! Onu bu kentte tutan bunlar olmalıydı.

Keşfedip adını koyduğu şeyin hüznüyle –o kadar da derin değildi– kahvesini yudumlarken hafiflediğini, ama bu bağlantısızlığın onu –şiddetli olmasa da– tedirgin ettiğini fark etti. On gün önce doğduğu ve hep ait olduğunu düşündüğü yarımadayı, şimdi de neredeyse bütün yaşamını geçirdiği kenti yitirmişti. Belki de yitirdiği geçmişiydi. Geçmiş? Gençliğim, diye düşündü umutla. Sevinçle ayağa kalkıp Ayşe'nin aldığı eski aynaya yürüdü. Hayır, saçlarında hâlâ beyaz yoktu. Şakakları kırlaşmamıştı. Yüzü?

Çizgileri yalnızca sertliklerini yitirmişti. Ellerini beline, göğsüne götürdü. Yirmi yıldır ne kilosu ne de giyinişi değişmişti.

Az önceki sevinç boynunu bükerken masaya döndü. Bir şeyler değişmişti, ama bu ona erişememiş, iz bırakmamıştı. Masayı ve üstündeki fincanı titretecek kadar yüksek sesle güldü. Her şey, evren, üstünde insanların yaşadığı gezegen, ideolojiler, sevgililer, arkadaşlar, düşmanlar değişmişti, ama onu unutmuştu değişme denilen o şey.

Kapının zili kahkahanın sonuna bağlanıp masayı titretti. Suçüstü yakalanmış gibi sıçrayarak ayağa kalktı. Kâzım Efendi? Saatine baktı. Bu sabah erkenciydi; o da saatini değiştirmişti. Kapıya yürüyüp kilidi açtı.

Kâzım Efendi değil, Murat'tı gelen ve o da değişmişti. Dudakları aralandı, ama karşısında açılan kolları görünce vazgeçti. Dokunma ve sarılma her zaman doğruyu söylemez miydi? Kolları Murat'a ulaşınca yalnızca ona değil, Halit'e, Lale'ye, hatta Nihat'a sarıldığı duygusuna kapıldı. En az on kilo almış, şakakları kırlaşmış, tepesi açılmıştı. Değişiklik onu unutmamış, arayıp bulmuştu. Ama boyu hâlâ uzun, kolları hâlâ çok güçlüydü. Onunla birlikteyken her zaman hissettiği o güven duygusu şimdi o kollardan göğsüne ve yüreğine yayılıyordu.

Murat'ı sonunda, sanki geçmiş onu korkutuyormuş gibi omuzlarından tutup hafifçe geriye iterek karşısına aldı.

"Hiç değişmemişsin."

O değişmemenin, genç kalmanın bir iltifat olduğunu sanıyordu. Karşı koyacakken vazgeçti.

"Sağ ol. Ama sen değiştin, öyle değil mi?"

Murat bir an irkildi. Ama henüz itiraf etmeye alışmamıştı. Ellerini sallamakla yetindi. Dostça sarılışın yatıştırdığı öfkenin doğrulmaya çalıştığını ve Lale'nin adına Murat'ı sorgulamaya başlayacağını hisseder hissetmez geriledi.

"Gel, içeriye geç."

Murat kısa bir süre sanki salona değil de, işkencenin kol gezdiği hücreye girecekmiş gibi tedirgin bekledi. Sonra omuzları çok geniş ve dik, önünden yürüdü. İşkence onu korkutmazdı, sayısız kez kanıtlamıştı bunu.

Birkaç dakika sonra ilk kez gördüğü salonu incelemeyi bitirmiş, kahvesini yudumluyordu.

"İşte, buradayım."

Mültecilik ona yenilmezliğini veren sertliğini, karşısındakinin bakışlarını büküp boyun eğdiren gözlerini yok etmişti. Sevimli, yumuşak ve sevecen bakışlı biri oturuyordu karşısında. Gülümsemeye çalıştı ama başaramadı; küçük bir teknenin güvertesinde, sahte bir pasaportla, *"Gidiyorum, onlara göz kulak ol"*la başlayan ve "*İşte, buradayım*"la sona eren on bir uzun yıl, birbirlerine ulaşmayı engelleyen bir duvar gibi aşılmaz, aralarındaydı.

Yine de söze başlamalıydı. Murat karşısındaydı ve meydan okur gibi, "*Buradayım*," demişti. Bütün sorulara hazır olduğunu biliyordu. Onu sorularla değil, kendiyle baş başa bıraktı.

"Madem buradasın, anlat!"

Bu da şaşırtmadı Murat'ı. Kendini savunmaya da, yüreğini açmaya da hazırdı.

"Lale henüz geldiğimi bilmiyor. Az önce trenden indim."

Henüz bilmiyor. Demek, henüz şimdiye, şimdi de düne dönüşünce, Lale'yi görecekti. Anlatmaya onu rahatlatacak konudan başlaması bunu uzun süre düşündüğünü ele veriyordu.

"Onunla konuşup özür dileyeceğim." Sonra umutlu bir sesle devam etti: "Belki beni anlar."

"Neyi anlamasını bekliyorsun?"

"Yorgunluğumu, sıkıntılarımı." Ellerini açtı. "Çaresizliğimi."

Onu tanıdığından beri sesi, ilk kez düşüncelerine yenik düşmüştü. Söylediğinden daha yorgun, sandığından daha çaresizdi.

"Lale nasıl?"

Ve pişmandı. Bir an bu pişmanlığın onu kararından vazgeçirecek kadar güçlü olup olmadığını düşünerek gözlerine baktı. Gözlerini göremedi. Pişmanlığın ağırlaştırdığı bakışları –dik tutamıyormuş gibi– önüne düşmüştü.

"İyi sayılır. Belki de yıllarca önce yapması gerekeni şimdi yapıyor." Murat'ın gözlerini düştüğü yerden kaldırıp ona çevirmesini bekledi. "Başkalarını tanımaya karar verdi."

Bakışları tepkisiz ve ifadesizdi Murat'ın. Bir süre, konuşmaz-

sa, bir pınardan fışkıran su gibi gözlerinden odaya yayılan sessizliğin onu boğacağını düşününceye kadar sustu.

"Neden?"

Amacı, hedefi belirsiz bir soruydu bu. Ama Murat, neyi kastettiğini anlamış görünüyordu. Uzun bir açıklamanın eşiğindeymiş gibi kahvesini sehpaya bırakıp doğruldu. Yine başı öne eğik, bakışları yine ulaşamayacağı bir yerde, kucağındaydı.

"İki yıl önce, Köln'de bir toplantıdan çıktım. İstasyona gidip, trenle Berlin'e dönecektim. Taksi durağına yürürken gördüm onları." Uzun bir süre, sanki onun, kimleri, diye sormasını bekler gibi sustu. Sormadı. Giderek itirafa dönüşecek konuşmayı bölmeyi göze alamazdı. "Dört kişiydiler. Çocuğunun elinden tutmuş bir anne ve yaşlı bir çift. Durdum. Ne kadar seyrettim, kaç dakika orada öylece bekledim, hatırlamıyorum." Başını kaldırdı "Ne gördüm orada biliyor musun?" Yavaşça başını salladı. "Çok garip gelen, yeni bir şeyi: Karşımda dört canlı vardı ve hepsi gülümsüyordu. Öyle şaşırdım ki. O dört kişinin, ellerinde, yüzlerinde, birbirlerine dokunuşlarında o zamana kadar hiç görmediğim, belki de görüp unuttuğum bir şey vardı. Ne olduğunu trende hatırladım." Söyleyecekti, bakışları neredeyse ıslaktı. "Mutluluk. Evet, mutluluktu tanıyamadığım o şey. Birden yüzyıllardır mutlu olmadığımı, çevremde mutluluk görmediğimi fark ettim. Oysa sen söylemiştin, değil mi? Bütün ideolojilerin nihai amacı, yaşama nedeni, insanların gülmesidir, diye." Söylememiş, yazmıştı. "Bizler dünyayı yaşanabilir, özgür ve mutlu kılmaya soyunmuştuk, ama yıllar sonra amacımızla karşılaşınca onu tanıyamıyorduk. Neredeyse hiç gülmedik biz. Sence bundan büyük bir saçmalık olabilir mi? Mutsuz, gülmeyen insanlar dünyayı güldürüp bu gezegene mutluluk getirebilirler mi? Sen en son ne zaman katıla katıla güldün?" Yanıt bekliyormuş gibi sustu. Sonra sorunun onu utandıracağını düşünmüş gibi devam etti: "Ben hatırlayamadım. Etrafındaki insanlar gülüyorlar mı?"

Sessizliği, bu kez onu coşturmuştu. "İşte, bu mutlu biri diyebileceğin kaç kişi tanıyorsun?"

Daha da uzayacağa benzeyen konuşma onu susatmıştı. Fin-

cana uzanınca dakikalardır aklını kurcalayan sorudan kurtulmayı denedi.

"Neden Lale'yle birlikte gülmeyi hiç düşünmedin?"

Murat başını sallıyordu ona döndüğünde. Bunu düşünmüştü; hem de defalarca. Yüzündeki acı, ucu kırılmış gülümseme en azından çaba sarf ettiğini de anlatıyordu.

"Çok düşündüm bunu. Ama bizim için hiç umut yok. İkimiz de birbirimizin geçmişiyiz. Birbirimize bakınca, sarılınca ne görüp ne düşüneceğimizi kestirebiliyor musun?" Yanıtı hazırdı: "Acı, hüzün, ayrılık. İnsan beyni, bilinçaltı asla affetmez ve unutmaz bunları. Lale ve ben birbirimizin acılarını hafifletmiyor, emip yoğunlaştırıyoruz. Biz birbirimizin aynasıyız, baktıkça kendimizi, hüznü görüyoruz." Sonra alçak bir sesle, kurtulmak istercesine sabırsız bir el hareketiyle konuşmasını bitirdi. "Geçmişi unutmak istiyorum."

Geçmiş! Kurtulmak istediği buydu ve hem Lale hem de kendisi o geçmişin bir parçasıydı. Belki de parçalanıp dağılan ve artık istenmeyen o geçmişin ucu kırık bir parçasıydı midesine batan. Onu geçmişinde tutabilecek, savrulup gitmesini engelleyecek bir bağ daha, hem de en sağlamlarından biri kopup gidiyordu. Keşke yere eğilip Murat'ın fark etmediği, göremediği, o parçaları toplayıp birleştirebilse, geçmişi yeniden yaratabilseydi. Ayaklarının dibindeki parçada, Şeria Irmağı'na yakın bir sel yatağında omzuna elini koymuş, dev gibi iri biri vardı. Ağlamıyor, *"Ben geride kalıp onları oyalarım,"* diyordu. Gözlerinde dökülmek üzere yaşlar olan oydu. Murat'ın ayakları dibindekinde ise bir yandan kurtulamadığı nezlesine lanetler savuran, bir yandan da sevdiği kıza evlenme teklif etmek için aynanın önünde prova yapan utangaç biri duruyordu.

Farkına varmadan Murat gibi göğsüne düşürdüğü başını kaldırdı. Murat ona bakıyordu. O zaman emin oldu, yerde kırık ayna parçalarına benzeyen geçmişi terk ettiğine.

"Peki, birlikte olduğun kadın, o gülüyor mu?"

Murat başını salladı. Yüzü, ilk kez âşık olan her erkek gibi kızarmıştı. Yirmi yıl geç gelen kızarmayı Murat konuşuncaya kadar karışık ve kararsız düşüncelerle, gizlice inceledi. Kırk

beş yaşında aşkı bulduğu için onun adına sevinebilirdi ama Lale'nin üzüntüsü her sevinci örtecek kadar geniş ve büyüktü.

"Henüz yirmi beşinde bile değil. Politikayla hiç ilgisi yok. Polonyalı bir göçmen; anlayacağın geçmişi yok. Ressam ya da olmaya çalışıyor." Hâlâ gülüp gülmediğini söylememişti. "Kimsesi yok."

Önemli olan gülüp gülmemesi değil, geçmişi olmamasıydı. Neden herkes –Murat bile– geçmişten kurtulmak istiyordu? Geçmişi olmayan bir kadın ile geçmişi ağır gelen bir erkek. Alışverişleri buydu; sonunda dengeye ulaşmak. Ya parti? O da mı geçmişte kalmıştı?

"Partiyle de boşanacak mısın?"

"Artık parti diye bir şey kalmadı." Elleri havadaydı. "Duvar yıkılır yıkılmaz dağıldı. Tıpkı iskambilden yapılmış bir kule gibi."

"Sana yıllarca önce söylemiştim."

"Evet," dedi Murat. "Söylemiştin; belki Kautsky'nin, Sultan Galiyev'in, Tito'nun haklı olabileceğini, ille de alınacaksa örneğin Gramsci olması gerektiğini... Hepsini hatırlıyorum. Sorunun Lenin'in olağanüstü zeki ve becerikli olmasında saklı olduğunu, yirminci yüzyıla damgasını vuran üç Yahudiden ikisini alıp, Freud'u yok saymanın ahmaklık olduğunu söylediğini de hatırlıyorum. Ama o günün koşullarında başka bir şey yapamazdım."

"Ya şimdi?"

"Şimdi?" Şaşkındı. Ne yapacağını bilmiyordu; düşünmemişti bile. "Bitti. Evet, kısaca bu. Bitti. Polonya işçi sınıfı, Doğu Almanya işçi sınıfı, sosyalizmi yıktı."

Vazgeçmişti ya da üzereydi. Bu onu daha çok incitiyordu. Yıllardır bir parçası olduğu partiyi kolayca, direnmeden terk etmesine dayanamıyordu. Bunu Murat'a söyleyecekti; ama yorgun, yardıma muhtaç bakışlarını fark edince o da vazgeçti. En az iki kez hayatını borçlu olduğu –artık şişman, orta yaşlı– bu adamı hâlâ seviyordu. Birden ona imrendiğini hissetti. Merak ettiği nedeni, sessizliğe sığınınca buldu. O yaşlanmayı keşfetmiş, epeyce de yol almıştı.

"Bana yardım etmeni istiyorum."

Düşüncelerinin peşinden yere yığılan bakışlarını yeniden ve zorlukla kaldırdı. Murat gidecekmiş gibi oturduğu koltukta doğrulmuş, tedirgin yüzüyle daha da yaşlanmış, ona bakıyordu. Doğru söylüyordu; gerçekten yardıma ihtiyacı vardı.

"Aydın'ı görmeye, Kayseri'ye gideceğim. Benimle gel."

Kayseri ve Aydın! Demek bunun için gelmişti. Aydın olmasaydı, onu da terk ettiği geçmişiyle birlikte unutacaktı.

Başını salladı.

"Sen babasısın, ama ben." Zorlukla dilini kıpırdattı. "Ben yasalar karşısında, onun hiçbir şeyi değilim. Bana izin vermezler."

Murat sanki çocuğunu çaldığını biliyormuş gibi özür dilemeye yakın sesiyle sözünü kesti:

"Biliyorum; yani duygularını." Bir süre sustu, sonra haberi verdi: "Nihat, Bakanlıkla konuşup ayarladı. Revirde açık görüşme olacak. Sen, ben ve Aydın. Onu içeri girdiğinden beri görmedin, değil mi?" Başını salladı. "Bu seni de mutlu eder." Söyleyecekleri daha bitmemişti. "Senden çok şey istemedim, ama şimdi yardımına ihtiyacım var." Kısa duraklamayı cümlesinin sonu izledi: "Benim için yapmazsan, Aydın için yap bunu."

Yavaşça yerinde doğruldu. Daha Nihat'la çalışmaya başlamadan nasıl pazarlık yapılacağını öğrenmişti.

Soğuk, ama teslim olmuş bir sesle, "Peki," dedi. "Gelirim. Ama bir koşulla." Sonra Murat'ın karşı koymasına fırsat vermeden ekledi: "Lale'yle birlikte. Onu ikna etmek zorundasın."

- 5 -

Önlerinde uzanan ovayı gören biri dünyanın yuvarlak olduğundan kuşkulanabilirdi. Temmuz yeşili yok etmiş, toprak rengi uzaklardaki ufku ovayla birleştirmişti. Solda, –doğuda– on beş yirmi kilometre ötedeki alçak tepeler dışında her şey düzdü, sanki gökyüzünden inen dev bir avuç, toprağı ezmiş, ovayı yaratmıştı. Lale, sağında sessizdi. Murat tedirginliğini

kontrol etmeye çalışarak gergin bir sessizliğin içine geri çekilmiş, arkada sigara içiyordu.

Sessizlik arabayı hızlandırması için bir işaretmiş gibi gaza bastı. Düşündüğünden de tenhaydı yol. Rastlayacağını düşündüğü biçerdöverler, traktörlerin çektiği romörkler, kamyonlar, gizli bir el tarafından yoldan alınmış, ovayı ikiye bölen çizgiden uzaktaki noktalara rastgele serpiştirilmişti. Sağda solda toprak rengini delmeye çalışan toz bulutları işte bu biçerdöverlerin yerini belli eden beyaz noktalara benziyordu. Lale olmadan Kayseri'ye gitmeyeceğini söylediğinde Murat karşı koymadan kalkmış ve evden ayrılmıştı. Öğleden sonra saat altıya doğru Hülya'yı aramakla aramamak arasında gidip gelirken kapı çalınmıştı. Eşikteki Murat'tı; yanında da Lale vardı.

Göz ucuyla aynadan arkaya baktı. Murat bir yandan dakikalardır bitiremediği sigarasını içiyor, bir yandan da ovayı seyrediyordu. Lale'yle neler konuşmuş, onu gelmeye nasıl ikna etmişti? Bulduğu bu araba kimindi?

Lale'nin sorusu hem merakını hem de yanıtları bastırarak sessizliği böldü.

"Neden bu yoldan gidiyoruz? Kayseri'ye Kırşehir üzerinden gidilmez mi?"

"Geceyi geçirmek için en uygun yer Aksaray," dedi.

Oysa tek neden bu değildi. Sağa, ileriye baktı. Güneş iyice alçalmıştı. Vitesi büyütürken kadrandaki saati okumaya çalıştı, başaramadı. Ama tam zamanında orada olacaktı. Tuz Gölü, sudan çok buhar ve renkten oluşmuşa benziyordu.

On dakika sonra güneş iyice alçalmış, ufku ortadan kaldırarak gölgelere doğru eğilmişti. On on beş dakika sonra, günbatımından önce Şereflikoçhisar'a varabilirlerdi.

"Adı ne?"

Ayağını gazdan çekti. Lale sorusunu tam kasabaya girerken sormuştu. Onu şaşırtan soru değil, zamanın –tıpkı dışarıdaki görüntü gibi– hızla akışı oldu.

"Marina."

Göz ucuyla aynadan arkaya baktı. Murat önüne eğilmişti. Lale'nin soruları sözcük değil, kurşunmuş gibi onu çökertmişti.

Yorgun, diye düşünürken Lale'nin, öfkeden çok, eziyet etmek isteyen sesi bir kez daha yükseldi.

"Kaç aylık gebe?"

Araya girip Lale'yi susturmayı düşündü, ama Murat sanki verdiği her yanıtla onu yaşlandıran suçluluk duygusundan kurtuluyormuş gibi aceleyle karşılık verdi:

"Üç."

Sessizlik, Şereflikoçhisar'ı terk ettiklerini bildiren trafik işaretine kadar sürdü. Lale'nin niyeti neydi? Pencereyi aralayarak çoktandır beklettiği sigarayı yaktı.

"Kaç yaşında?"

Murat yine onu bekletmeden, "Otuzun altında," diye karşılık verdi.

Sesi meydan okur gibi sert, ama yorgundu.

"Otuzun altı..." Lale şimdi ona dönmüştü. "Sence ben yirmi beş yaşındayken ne yapıyordum?" Sonra kimsenin yanıt vermesine kalmadan devam etti: "Kocamı bekliyordum... Evet, fakülteyi terk etmiş, evimde oturmuş, kucağımdaki çocuğumla kocamın hapisten çıkmasını bekliyordum."

"Lütfen," dedi. "Artık..."

Lale devam etmesini engelleyerek elini uzattı.

"Haklısın, uzatıyorum." Elini geri çekerek arkaya, Murat'a döndü. "Gerçek duygularım bunlar değil. Kadir biliyor, sen de öğrenmelisin. Göründüğüm kadar öfkeli değilim aslında." Kısa bir kararsızlıktan sonra nedenini de söyledi: "Senin yaptığını yapıyorum. Kendime, hep derler ya, yeni bir hayat kuruyorum. Buna yeni bir erkek de dahil."

Lale'ye aldırmadan tekrar arkaya baktı. Murat yalnızca doğrulmuştu. Bütün tepkisi buydu. Gözlerini aradı; şaşkındı, ama şaşkınlığın yanı sıra rahatlamış birinin ifadesi vardı bakışlarında.

Lale'nin yeniden kurmaya çalıştığı hayatına giren yeni erkeğin varlığı üçünü de susturdu. Yolun Tuz Gölü'ne iyice yaklaştığı o yere gelince arabayı sola, alçak tepelere doğru çevirdi. Soruyu yine Lale sordu:

"Niye döndün?"

"Durmak için," dedi.

Az sonra araba tozlu, dar yolda durmuştu. Kapıyı açıp ötekilere aldırmadan dışarıya çıktı. Ufuk çizgisine inen güneş, göldeki yansımasına değmek üzereydi; üstteki turuncu, sudan çok ince gümüş bir metal parçasına benzeyen gölün içindeki ise kızıldı. 1974 Ekimi'nde bir otobüsün penceresinden birkaç dakika boyunca seyredebildiği bu eşsiz görüntüyle on yedi yıl sonra yine karşı karşıyaydı.

"Demek yolu değiştirmenin nedeni buydu?"

Lale yanına gelmiş, büyülenmiş gibi, alçak, bir kol boyu uzaklıktaymışçasına yakınlaşmış iki güneşe bakıyordu.

Gözlerini ona neyi hatırlattığını bilmediği görüntüden ayırmadan fısıltıyla, "Evet," dedi.

"Sence neye benziyor?" dedi Lale.

"Gerçeğe," dedi ezilmiş bir sesle. "Her gerçek önünde sonunda bir yansıma."

Sonraki on beş dakika boyunca konuşmadan, milyonlarca kilometre uzaktaki güneşle, gölün içindeki güneşin, ufuk çizgisi boyunca birbirinin içine geçerek, yarısı gerçek, öteki yarısı hayalden oluşan yeni bir güneş yaratıp sonra yok oluşunu izlediler.

Arabaya geri döndüklerinde Murat'ı ter içinde onları beklerken buldular; ne gerçekle ne de yansımasıyla ilgiliydi. Arabanın arka koltuğunda, yorgunlukla utancın arasına sıkışmış kalmıştı.

- 6 -

"Biz insanlar, üstünde yaşadığımız bu gezegen gibi aslında yıldıztozlarından doğduk. İnsanların geceleri yıldızları büyülenmiş gibi seyredip ürpermelerinin ardında, bence bu mucizevi yaratılışın içgüdüsel şaşkınlığı ve hayranlığı var." Kime aitti bu cümle; hatırlamıyordu. Motelin, uzun selvi ağaçlarıyla çevrelenmiş geniş avlusunda çimenlerin üstüne sırtüstü yatıp geceyi süsleyen yıldızlara bakarken, gün boyu birikerek büyüyen sıkıntının yok olduğunu, milyarlarca yıl önce onu yaratacak tozları saçan yıl-

dızlara doğru yükseldiğini hissediyordu. Murat, yanında, onu sessizliğe hapseden yorgunluktan kurtulmak ister gibi kendini sırtüstü çimenlerin üstüne bırakmıştı. O da yıldızları mı seyrediyordu? Yana döndü. Murat'ın gözleri kapalıydı; yalnızca uzakta bir yerde çalışan jeneratörün çıkardığı boğuk gürültünün dışındaki gece gibi sessizdi. Bir an elini uzatıp ona dokunmayı düşündü. Ama Murat'ın alnındaki damlalar durdurdu onu. Hâlâ terliyordu.

"İyi misin?"

Murat derin bir uykudan korkutulmuş gibi sıçrayarak doğruldu. Şaşkındı.

"İyi mi? Evet, evet iyiyim." Sonra tekrar kendini sırtüstü çimenlerin üstüne bıraktı. Doğru değildi; çok geçmeden itiraf etti. "Aslında kendimi berbat hissediyorum. Söylesene, o adam kim?"

"Hangi adam?" dedi.

"Lale'nin şeyi..." Önce alnını silmek için sustu. Ardından doğrularak devam etti: "Sen gördün mü?"

"Hayır. Görmedim."

"Belki de öyle biri yok."

Murat'a fark ettirmemeye çalışarak gülümsedi.

"Bu sabah sormuştun. En son ne zaman mutlu birini gördün diye, hatırladın mı?" Meraklı gözleri hatırladığını belli ediyordu. "Gördüğüm en son mutlu kişi, Lale'ydi."

Murat, bu karşılığı hazmetmek ister gibi bir süre bekledi.

"Sence Aydın bunu nasıl karşılayacak?"

"Neyi?"

"Lale'nin başka biriyle olduğunu." Başka biri! Bir an ona vurmayı düşündü. Ama Murat sanki düşüncelerini okumuş gibi hemen özür diledi. "Aslında alçağın tekiyim ben. Aydın'ın, beni nasıl karşılayacağına bakmadan, önüne Lale'yi sürüp ben onun ardına saklanmaya çalışıyorum." Elini çekti. "Söylesene, Aydın nasıl biri?"

"Daha çok annesine benziyor. Onun gibi öfkeli, onun gibi ufak tefek."

"Ona ne diyeceğim?"

"Bilmiyorum. Belki bana anlattıklarını tekrarlarsın. Ya da..." Ara verince Murat'ı, yanında doğrulmuş, yüzü terden hâlâ sırılsıklam, yanıtını beklerken buldu. "Yalnızca sarılırsın."

"Sarılmak... Evet, bu olabilir." Tekrar çimenlere uzanmıştı. "Lale'yle de böyle yapmadım mı? Önce elini tuttum. Sonra ağladık, sonra da ona sarıldım." Sesi özür diliyordu. "Sonra... Sonrası yok. Bütün yapabildiğim bu oldu."

Ciğerlerine çektiği hava değil, nemmiş ve bunu geriye ağzından ve burnundan vermek yerine derisinden dışarıya atıyormuşçasına ıslaktı yüzü. Murat'ın biçimini yitirmiş kaslı kollarına baktı. Terle kaplıydı.

"*Kazablanka*'yı seyrettin mi?"

Murat, onu duymamış gibi terliyor ve kendi sorularıyla terin arasında zorlukla soluk alıyordu.

"Hâlâ silaha mı inanıyor?"

Murat, Aydın'dan söz ediyordu. Oysa o, yıllarca önceki o aydınlatma mermileri ve köpek havlamalarıyla bölünen gecenin dehşetini yok eden filmi, *Kazablanka*'yı soruyordu ona. O gece, 19 Kasım 1969'da söz vermişti; kurtulurlarsa o filmi bulup seyredecekti.

"Neden seyretmedin?"

"Neyi?" diye sordu Murat.

"Bogart'ı. Hatırlamıyor musun, o gece sana anlatmıştım. Birinin geride kalmasına karar verdiğimiz zaman."

"Hiçbir şeyi hatırlamıyorum," dedi Murat.

"Alçağın tekisin... Söz vermiştin." Murat sessizdi. "Gide'i de, Koestler'i de okumadın, değil mi?"

"Hayır," dedi Murat. "Okumadım."

"Okumadın... Ve o gece kurada hile de yaptın. Doğru değil mi?" Murat gözlerini açınca onu üstüne eğilmiş buldu. Şaşırmıştı. "Ben filmin sonunu anlatırken doğruldun, 'Taşı çeken gider, öteki kalır,' dedin."

"Evet. Taşı aldım, ellerimi arkama götürdüm. Sen de birini seçtin. Şanslıydın. Taşı buldun."

"Hile yaptın," diye üsteledi. "Eminim."

"Sen kazandın. Nasıl hile yapmış olabilirim?"

"İki elinde de taş vardı." Murat'ın sessizliği hep içini kemirmiş olan kuşkusunu doğruluyordu. "Hangi elini seçersem seçeyim, taşı bulup gidecektim. Neden yaptın bunu?"

"Saçmalıyorsun," diye mırıldandı Murat. "Bunların hepsi..." Sonra devam etmeden sustu. Ayağa kalktı. "Gidip Lale'ye bakayım." Bir iki adım atıp geriye döndü. "Ona söyleyebileceğim tek şey var. Biz seyirci değildik, hayatı seyretmekle yetinmedik."

Ve ardından motele doğru uzaklaştı. Haklıydı; o seyirci değil, sıradışı bir oyuncuydu.

- 7 -

Salondan çok, geniş bir antreye benzeyen revir serindi. Yerdeki, en aşağı yirmi yıllık plastik kaplamalar yer yer kabarmış, bazıları kopmuş, deliklerle parçalanmış bir kevgire benzetmişti döşemeyi. Oraya buraya yerleştirilmiş tek tük eşyalara sinen koku, ilaçtan çok hiç havalandırılmamış hücre kokusuydu. Pencereler ve içeri girdikten sonra görevli tarafından arkalarından kilitlenen kapı, demir parmaklıklarla kaplıydı. Göz ucuyla yana baktı. Murat iki gündür altında ezildiği yorgunluğu daha fazla taşıyamayacakmış gibi içeriye girer girmez iki sandalyeden en yakınındakine çökmüştü. Hâlâ da konuşmadan başı önünde oturuyordu. Murat'ı yorgunluk ve az sonra göreceği tanımadığı oğlunun tedirginliğinden öte neyin ezdiğini biliyordu. Parmaklıklar, hapishane. Daha dış kapıdan içeriye girerken göz ucuyla ona bakmış ve Murat'ın da aynı duyguyla ürperdiğini hissetmişti: Terk edilmişlik ve hiç kimsenin asla ona ulaşamayacağı kuşkusunu yıllar yok edemiyordu.

Lale'ye döndü; o gözlerini kapıya dikmiş, içeriye girer girmez sarılacağı oğlunun ayak seslerini bekliyordu. Kolları şimdiden havadaydı.

Kapı uzun bir süre açılmadı ve üçü de hapishanede zamanın ne denli yavaş geçtiğini bir kez daha hissederek, konuşmadan, birbirlerine bakmaktan korkarak beklediler. Neden sonra, La-

le'nin beklediği ayak sesleri yükselmeden kapıda Aydın belirdi. Elleri önünde kelepçeyle birleştirilmişti ve yanındaki gardiyanın kapıyı açmasını bekliyor, içeriye, onu bekleyenlere değil, yere bakıyordu. Ayakları ses çıkaramazdı, çünkü vücudu küçülmüş, ağırlığı yok olmuştu.

Gardiyan kapıyı sessizce açarak Aydın'ın içeriye girmesini bekledi. Kelepçeyi çıkarıp kapıyı tekrar kilitledikten sonra geldiği gibi sessizce kayboldu.

Bir süre dördü de konuşmadı. Aydın böyle bir mekânda olmaktan şaşkın, hatta gergindi. Murat söze nasıl başlayacağını bilmiyordu. O ise önceliğin annede olduğunu düşünerek susmayı, beklemeyi seçmişti.

"Oğlum."

Daha sesi kaybolmadan elleri Aydın'ın boynuna sarılmıştı Lale'nin.

"Burada ne arıyorsunuz?"

Aydın'ı ilgilendiren, ancak cezaevi idaresine yakın mahkûmlara tanınan böyle bir ayrıcalığın, koğuştaki arkadaşlarınca nasıl karşılanacağıydı.

Murat'ı koruma içgüdüsüyle araya girdi.

"Ben ayarladım." Aydın ona dönünce ekledi: "Nasıl, diye sorma. Biliyorsun, artık tehlikeli sınıfına sokmuyorlar bizi." Eliyle Murat'ı işaret etti. "Ama arada Baban olmasa bunu asla yapmazdım."

Aydın ancak o zaman Murat'a döndü. Birbirlerini tanımayan baba-oğul, sanki yabancılıklarını birkaç saniyede gözleriyle aşacaklarmış gibi bir süre umutla karşılıklı bakıştılar. Ama yararsızdı, son on bir yıldır onları birbirinden uzaklaştıran ayrılık, pencereleri parmaklıklarla kaplı bu küçük odaya sığmayacak kadar büyüktü. Murat yine de cesaretini yitirmeden kolunu uzatıp Aydın'a doğru yürüdü. Bu davranışı Aydın'ı şaşırtmıştı; ellerini hâlâ kelepçeliymiş gibi önünde bitiştirdi. Bir süre karşısındaki yorgun, terli adamı seyretti, sonra annesine döndü. Lale'nin gözleri az önce ağlamış ya da az sonra ağlayacakmış gibi nemliydi. Sonunda o da elini uzattı. Babasını öpmeden aceleyle sandalyeye oturdu.

"Oldukça zayıflamışsın."

Aydın, Murat'a bakmadan gülmeye çalıştı. Ama çöküк, küçülmüş yüzünde gözlerinden başka bir şeye yer yoktu; gülümsemesi, bir iniltiyi andırarak incelmiş dudaklarından kayıp gitti.

"Pek değil. Aslında ben hep zayıftım."

"Doğru, fotoğraflarında da öyle görünüyordun."

Aydın yine gülmeye çalıştı, ama başaramadan vazgeçti. Yeniden konuşmaya başladığında ona bakıyordu.

"Değişmeyen, hep genç kalan, fotoğraflarına benzeyen tek kişi sensin, değil mi?"

Ona –yitirdiği gülmeyi yeniden öğretmek istermiş gibi– dudaklarını iyice gererek gülümsedi.

"Ben babanın yerinde olmak isterdim. Olgun ve yatıştırıcı..."

Aydın tekrar Murat'a dönmüş, gülümsemeyi görmemişti.

"Biliyor musun?" Baba, dememişti. "Seninle ilgili bildiğim her şey, duygularım... Hepsi, bu arkadaşının anlattıklarından ibaret. Annem senin hakkında konuşmazdı. Çünkü sen onun için olmayan, ama yine de acı veren bir şeydin."

"Aydın!"

Murat elini uzatıp Lale'yi susturdu.

"Bırak söylesin. Hem pek de haksız sayılmaz." Sözlerine günah çıkartanlara özgü bir pişmanlıkla devam etti: "Biz dünya için yeni ve güzel bir gelecek kurmayı düşleyip de bunun çok azını yanındakilere verebilen bir kuşağız." Sözlerini bitirmemişti; ara verdiğini belli eden bir tavırla ona döndü. "Öyle değil mi? Bir yerlerde yazmamış mıydın?"

Sorusuna verilebilecek bir tek yanıt vardı.

"Biz seyirci değildik. Hayatı yalnızca seyredecek kadar bencil olmadık hiç." Sözlerini bitirince yüzünde gülümsemeye yer kalmayan Aydın'a doğru yürüdü. "Bunları da baban yazdı."

"Ne komik! Yani Babam'ı hep senin aracılığınla tanımak." Lale'ye dönmüştü. "Onun da babası yoktu, uzaklardaydı ve ancak fotoğraflarından tanıdığı o adamı Amcası anlatırdı ona."

"Ben buradayım."

"Ne kadar? Birkaç hafta, birkaç yıl? Ölünceye kadar?"

Alçakça, ama nereye saplayacağını bildiği bıçaktan bile keskin bir soruydu. Murat bir an sessiz kaldı. Verebileceği bir yanıt yoktu. Yardımına Lale koştu:

"Bu benimle babanın arasındaki bir konu."

"Öyle mi, neden dürüstçe, baban geldi ve artık hep benimle olacak, diyemiyorsun..." Öfkesi, ağırlığı gibi yok olmamıştı, aksine annesininkini hatırlatacak kadar keskindi. "Yine gidecek, seni terk edecek..."

Midesinin kasıldığını hissetti. Alçaklık, diye mırıldanırken bakışları Lale'nin gözlerine rastlayınca sustu. Acı yine bu küçük kadının payına düşmüştü. Yan gözle Murat'a döndü. Yüzü terliydi, göğsü dik bir yokuşun ortasındaymış gibi hızlı hızlı kalkıp iniyordu.

"Bak, annenle konuştuk..."

Aydın, Murat'ın sözlerini bitirmesine izin vermedi.

"Onu yine terk edecek, yalnız bırakacaksın, değil mi? Boşanacaksın. Uzun lafın kısası bu."

"Peki, sen ne yaptın?"

Aydın ve Murat ona döndüler, şimdi Lale'yle birlikte üçü de ona bakıyorlardı.

"Baban hep uzaklarda ya da cezaevindeydi. Ama annen kendisini nasıl bir geleceğin beklediğini bilerek kabullendi onu. Ya sen? Babandan tam yirmi yıl sonra eline bir silah geçirdin ve buraya geldin. Terk etmek bir suçsa, sen de aynı suçtan hüküm giydin, kendine acıyacak biri varsa, o sen değilsin."

"Kadir, lütfen!"

Bakışlarını Aydın'ın açlık grevi boyunca zayıflayıp sönmeye yüz tutmuş gözlerinde tutarak Lale'nin isteğine uydu.

"Niyetin arkadaşını korumak, değil mi? Hikâyelerde yarattığın o olağanüstü adam masalına inanmıyorum artık. Karşında on değil, yirmi bir yaşında bir adam var."

Yirmi bir! Bulundukları yeri doldurarak, parmaklıklardan dışarıya taşan sessizliğin ardında bu sözcük vardı. Hepsi geçmişe, yirmi bir yaşına dönüyordu. Murat yirmi birinde yüzlerce kilometre ötede, Lale onu on üç ay önce taşındıkları evde beklerken, yanında götürdüğü üç kişinin hayatını kurtarmaya ça-

lışıyordu. Ya o? O, altı ay sonra Ankara'da çok az kişinin katıldığı törende, Lale ve Murat'ın yanında nikâh memuruna o güne kadar gördüğü en genç tanık olarak yaşının yirmi bir olduğunu söylüyordu.

Yavaş adımlarla sessizliği yararak Aydın'a yürüdü. Yanına varınca ötekilerin meraklı bakışlarına aldırmadan ona sarıldı.

"Ben dışarıda bekleyeceğim."

Sonra kapıya yürüyüp gardiyanı çağırdı.

Sessizlik dört saat sonra güneşin tüm renkleri sildiği düzlüğü ortasından ikiye bölen yolda geri dönerken de aynı yoğunlukta sürüyordu. Üçü de itiraf etmekten kaçınsalar da gerginlikten kurtulmaktan sevinçliydiler. Murat'ı yeni sevgilisi, Lale'yi adı ve yüzü bilinmeyen o adam bekliyordu. O ise beklenilen değil, bekleyendi. Ayşe birkaç gün sonra Ankara'ya dönmüş olacaktı. Sevinçle gaza bastı. Güneş hâlâ tepedeydi ama onlar Tuz Gölü'ne varmak üzereydiler.

Lale'nin çığlığı tam Tuz Gölü'nün yanında böldü sessizliği. Korkuyla, ne olduğunu hissederek sert bir darbeyle frene bastı. Arabayı durdurup geriye döndüğünde Murat arka koltukta hareketsiz yatıyordu.

On İkinci Bölüm

- 1 -

Enine yirmi dört, boyuna altmış iki kare vardı tabanda. Tam altı kez saymış ve son iki seferinde aynı rakamları bulmuştu. Soluk mavi, yer yer griye dönüşen plastik kaplamaların ilk döşendiğinde daha koyu renkli olduğu karşıdaki duvar boyunca sıralanan bankların altında kalan alanlardan anlaşılıyordu. Ortadakinde düz sarı saçlı, soluk mavi gözlü, hamile bir kadından çok garip bir şekilde şişmanlamış bir kıza benzeyen Marina oturuyordu. Onu Nihat getirmişti hastaneye. Tek kelime İngilizce bilmiyordu ama Lale yine de üzüntü, kaygı, korku ve umut karışımı bir dille konuşmayı başarmıştı onunla. Bankın üstünde uzayda tek başına kalmış gibi korkmuş ve şaşkın görünüyordu.

"Doktorlar durumu çok kritik diyorlar."

Yanda, gitmek üzere ayağa kalkan Nihat'a dönmedi. Durumu kritikten de öteydi, biliyordu. Tuz Gölü'nden Ankara'ya kadar Lale arabayı kullanırken o Murat'a sarılmış, elini, durmasını önlemek için sürekli yüreğinin üstünde tutmuştu. Yine hile yapmıştı; yaş günü gelirken onun yerine bir kez daha o buluşmuştu ölümle.

"Benim gitmem gerekiyor. Çok önemli bir randevum var."

Elini kaldırıp, "Tamam," diye sözünü kesti. Yanındaki adamdan yayılan ve elle tutulabilecek kadar belirginleşen kaçma isteği midesini bulandırıyordu. "Halit'i bulmaya çalış."

Nihat çıkınca, doğrulup karşıya yürüdü. Otuzun altında, Murat'a yabancısı olduğu mutluluğu tanıştıran kadın, şimdi, soğukluğunu daha gelmeden hissettikleri ölümün gölgesi altında yakınlığını isteyebileceği tek kişiydi. Yanına oturunca Marina karnındaki bebeği seyrediyormuş gibi önüne düşürdüğü başını kaldırdı. Korku, yüzü gibi sesini de küçültmüştü.

"Seni anlamıyorum," dedi. "Söylemek istediğim, keşke ölümü atlatabilecek, kandıracak bir hile bulabilsem."

"Was? Ich kann nichts verstehen."[1]

"Oğlan olursa, adını Murat koyar mısın?"

Marina bu kez, belki de karnına dokunan dikkatli elin yardımıyla, ne dediğini anlamış gibi başını salladı.

"Ja. Murat's kind."[2]

"Sağ ol."

Elini, genç kadının karnından beline götürdü. Saatlerdir oturmak onu yormuş olmalıydı.

"Kalkmak ister misin?"

Marina bu kez karşılık vermedi. Dikkati omuzunun üstünden geriye akıyordu. Korkuyla döndü. Lale kapıdaydı.

"Sizi istiyor... Önce seni."

Elinin altındaki bel, bilmediği bir dilde ölüm haberi almış gibi titredi. Lale yanlarına gelinceye kadar onu bırakmadı. Yatışması için seven bir ele ve içten bir sese ihtiyacı vardı. İkisini de ancak, mutlu etmeye çalıştığı adamın terk ettiği karısı verebilirdi ona.

"Dışarıda bir hemşire var. O seni yoğun bakıma götürür." Bir çocuğu avutur gibi Marina'yı kucakladıktan sonra devam etti: "Merak etme, ben onu yatıştırırım."

"Es ist gestorben. Sie verbergen die Wahrheit von mir."[3]

Hızlı adımlarla dışarıya çıktı. Hemşire, Lale'nin söylediği gi-

1 Ne? Sizi anlamıyorum.

2 Evet. Murat'ın çocuğu.

3 Öldü mü?.. Gerçeği benden gizliyorsunuz.

bi onu bekliyordu. Konuşmadan yürüdüler. Hemşire koridorun sonundaki kilitli kapıyı açıp yana çekildi.

"Lütfen, çok sessiz olun. İçeride dört hasta daha var."

Kadının arkasından ilerleyerek ikinci kapıdan içeriye girdi.

"Unutmayın. Sadece birkaç dakika. Altı numara."

Birkaç dakika... Murat'ın ölümle randevusu olduğunda hep birkaç dakikası olurdu. Yıllarca önce de kurada hile yapıp geride kalmayı seçtiğinde, gitmeden önce ancak bir sigara içimi kadar vakti vardı. İçmediği o sigaranın sonunda, o doğuya, kurtuluşa doğru koşarak uzaklaşırken, Murat aydınlatma mermilerinin şekilden şekile soktuğu sel yatağında batıdan gelenleri bekliyordu.

Uzaklaşan hemşirenin dediği gibi, gürültü etmemeye çalışarak içeriye girdi. Geniş salon perdelerle bölünmüş, ortada dar bir koridor kalmıştı. Perdelerin hepsi kapalıydı, ilerideki cam duvar gerideki odayı salondan ayırıyordu. Camın ardında genç bir doktor kitap okurken, iki hemşire masanın üstündeki ekranlara bakıyordu.

Yavaş adımlarla, sağındaki ve solundaki bölmelere bakarak ilerledi. Altı numaralı yatak solda, ortadaydı. Perdeyi çekip içeriye girdi. Murat, yüzü, üstünde yattığı çarşaf kadar beyaz, burnunda ona alamadığı oksijeni veren iki küçük tüp, kalbi ucu sargıların altında kalan bir kabloyla yandaki bir alete bağlanmış, yatıyordu. Şimdiden bir ölüye benziyordu, yaşayan sadece kirpikleriydi. Yavaş adımlarla yürüyüp Murat'ın onu başını kımıldatmadan görebileceği kadar yaklaştı.

"Geldin mi?"

Hiç gitmemişti ki; kendisini de şaşırtan yabancı, boğuk bir sesle karşılık verdi.

"Evet."

"Yatağın ucunda bir tabure var. Al."

Sesi titremiyor, ama cümlenin sonuna varmadan soluğu kesiliyordu. En küçük bir gürültü perdeleri ve dipteki camı parçalayacakmış gibi, parmaklarının ucuna basarak tabureyi alıp Murat'ın başını döndürerek onu görebileceği bir yere koyup oturdu. İşte şimdi yine yalnızdılar. Tıpkı yirmi iki yıl önceki gi-

bi. Ama bu kez çöle yakın bir tepenin eteğinde değil, hastanedeydiler. Havada aydınlatma mermileri yerine, tavanda cızırtısı salonun sessizliğine karışıp yok olan bir floresan vardı.

"Gülünç, değil mi?"

Neyi kastettiğini bilerek, "Evet," dedi. "Hem çok komik, hem de hiç inandırıcı değil."

"Ama gerçek," dedi Murat. "Galiba bu kez paçayı kurtaramayacağım. Tuz Gölü'nde güneş batarken anladım bunu."

Korkmuyordu, ama şaşkındı. Sayısız kez atlattığı ölümle dar bir yatakta eli kolu bağlı, göğsü bıçaklanmış gibi karşılaşacağını hiç düşünmemişti. Bir militanın, bir partilinin ölümle buluşmasının çıplak bir gecenin içinde silah elde, ya da dar, ufuksuz bir hücrede olacağını düşleyen bir kuşaktandı o. Belki bu nedenle doğal ölüm ikisine de yapmacık, inanılmaz geliyordu. Murat yorulmuş gibi bir süre sustu. Yeniden konuşmaya başladığında, tabureye oturduğunda yaktığını hayal ettiği sigaranın yarısına gelmek üzereydi.

"Bak eğer..." Yüzündeki ifadeyi görünce, yeniden bu kez daha kısa bir süre için sustu. "Neyse, gerekirse Marina'yı geri gönder. Ve... ve yeni romanında benden söz et..." Sesi inceldi. "Aydın beni anlasın diye."

Kimsenin göremediği sigarayı dudaklarından çekip aldı.

"Söz, ama gerekirse."

"Sakın beni Amcan'ın Baban'ı anlattığı gibi anlatma. Olduğum gibi..."

Uzanıp Murat'ın yatağın kenarında hareketsiz duran elini tutup sıktı. Sigaranın sonuna geliyordu ve elini sıkmaktan öte yapabileceği bir şey yoktu. Ölüm yüreğinin çevresindeydi ve hiçbir hile onu Murat'ın göğsünden çıkarıp alamayacaktı.

"Biliyor musun, sen yufka yürekli, romantiğin tekisin..." Öksürür gibi titredi. "Ama sana baktıkça hep yerinde olmak isterdim."

Sigarayı yere attı.

"Ben de," diye mırıldandı. "Seni hep kıskanmışımdır. Lale için, Aydın için, yürekliliğin ve sen olduğun için."

"Seyretmedik," dedi. "Seyirci olmayı seçmedik. Her şeyin kökünde bu var."

"Evet," dedi. "Seyretmedik."

"Hadi gül," dedi Murat, ölüme yakın birinin son isteği gibi. "Mutlu yüzler istiyorum ben."

- 2 -

"Gülümsediğimi görünce yüzü değişti. Bir an yatakta başka birinin yattığını düşündüm. O da gülümsemişti; onu değiştiren, yabancılaştıran buydu. Hayatımda hiçbir gülümseyişin bir insanı bu denli değiştirdiğini görmemiştim. Sonunda sanki gülümsemenin büyüsünü keşfetmiş ve neye mal olursa olsun mutlu olmaya karar vermişti. Ama hem zaman hem de mekân konusunda yanılmış, geç kalmıştı. Artık çok vakti yoktu ve açık havada yıldızların altında değil, öleceği yataktaydı. O gece bir elini Lale, ötekini Marina tutarken, onca acıya dayanmış yüreği karşılaştığı ilk krize yenik düşüp öldüğünde yüzünde hâlâ o geniş, kararlı gülümseme vardı. Onu morga götürürlerken üçümüz Lale'nin evine gittik. Lale, Marina'ya, Murat'ın yıllarca önce çekilmiş fotoğraflarını, eski giysilerini, yattığı yatağı gösterdi. Önce ayrı ayrı, sonra saklamadan, açık açık ağladık üçümüz de. Lale, Murat'ı ondan alan kadına sarılarak uyudu. Ben! Ben sabaha kadar ikisini seyrettim; hıçkırdıklarında, saçlarını okşayıp yatıştırdım onları... Ertesi gün birkaç kişiyle gömdük Murat'ı. Sol tarafımda boşanmaya vakit bulamadığı karısı, sağımda evlenemediği sevgilisi, Tamer, birkaç eski tanıdık komünist, onu affetmek için ölmesini bekleyen kayınpederi ve ben. Halit de, Nihat da yoktular. Aydın yüzlerce kilometre ötede cezaevinde, doğmamış öteki çocuğu ise konuşamadığım, dilini anlamadığım ama sarıldığım kadının karnındaydı. Çok az ölüm, beraberinde bu denli büyük bir hayatı yok edebilirdi. İşte orada bunu hissettik, bize kalan tek şeyi: acıyı, değerini bilerek paylaştık..."

"Kaç gündür dışarıya çıkmadın?"

Derin ve uzak sesi duymamış gibi salondan sokağa çekilen ışığın geride bıraktığı boşluğu daha da koyulaştıran bir mırıltıyla konuşmasını sürdürdü.

"Lale ile Marina sarılmışlardı, ben ise ikisini de kucaklamıştım. Öyle çıktık mezarlıktan. Rıza Bey geride kalmıştı. Neler düşündüğünü biliyordum. Birkaç ay sonra Murat'la aynı kaderi paylaşacaktı, ölüm geçmişi silip temizliyordu. Marina ertesi gün gitti... Ona, bilmediği bir dilde, çocuğu erkek olursa adını Murat koymasını söyledim, beni anladı."

"Hadi gel, biraz uyumaya çalış."

Başını kaldırdı. Konuşan Ayşe'ydi, karşısındaydı. Ayaklarının dibinde bir çanta vardı. Ne zaman gelmişti? Karşı koymadan kalktı. İçeriye nasıl girmişti? Anahtar! Evet, demek anahtarlarını saklamıştı. Elini onunkilerin içine bıraktı.

"Yine hile yaptı," diye mırıldandı. Ayşe anlamamıştı. "Sıra onda değildi."

Uyandığında boğuluyordu. Karanlık iyice yoğunlaşmış, sıvıya dönüşmüştü. Kesik kesik öksürdü. Ne Amcası, ne de Murat yanındaydı. Sonunda solumayı başararak havayı sıvılaşmış karanlıktan ayırabildi. Rüya görmüştü. Elini yandaki komodine uzattı. Kül tablası oradaydı ama saati bulamadı. Ne zaman yatmıştı? Sol kolunu alnına koyunca saatinin bileğinde olduğunu fark etti. Doğrulup elini göğsüne koydu. Soyunmamıştı. İkinci kez art arda derin soluk alınca hatırladı Ayşe'yi. Kokusunu ne karanlık ne de nem yok edebilmişti. Yatağın solu boştu. Zorlukla ayağa kalktı, banyoya yürüdü.

Berbat! Aynadaki korkutucu yüzü tanımlayacak sözcük ancak bu olabilirdi. Gözleri rengini yitirmiş, kanıyordu. Yanaklarını, bir türlü ağarmayan sakallar siyaha boyamış, çenesi aşağıya sarkmış, yüzünü uzatmıştı. Musluğu açıp eğildi. Ayşe gitmiş miydi? Soğuk suyu yüzüne çarpıp başını kaldırdı. Hem kan, hem de siyahlık hâlâ yüzündeydi.

Işığı söndürüp koridora doğru yürüdü. Her taraf karanlıktı. Salona girdi. Nem, evin bu kısmında dayanılabilecek kadar azdı, gözlerini kısarak ileriye baktı.

"Buradayım."

Evet, oradaydı; hep oturduğu o deri koltukta. İlerlemeden bir an durdu; sesindeki, onu hep tedirgin eden gerilim, solu-

makta güçlük çektiği havayı bir tel gibi titreştiriyordu.

"Saat kaç?"

"Dört buçuk ya da beş."

Sarılma, sığınma isteğini zorlukla kontrol ederek karşısına oturdu. Sanki Ayşe hiç gitmemişti ve seviştikten sonra yataktan gizlice kalkıp kendiyle hesaplaşmak için karanlığa sığındığı gecelerden birine geri dönmüştü.

"Uyumuşum," dedi, gerginlikten ezilen sesle.

"Evet, uyudun. Sen uyudun, ben de düşündüm..." Yarı çıplaktı, üzerinde bacaklarını örtmeyen kısa bir gömlek vardı. "Ne dersin, uyandığına göre bana biraz yardım eder misin?"

Sigara; evet, sigara içmeliydi. Onu kızdıran neydi? Duman hem yorgunluğunu, hem de karşısında oturan Ayşe'den yayılan gerginliği üzerinden alıp tavana taşıdı.

"Demek düşündün? Bu seni hep sinirlendirir, değil mi?" Ayşe yanıt vermeyince sordu: "Ne oldu?"

"Hiçbir şey, ya da..." Oturuşunu değiştirince çıplaklığı da yeni bir biçim aldı, "her şey... Buraya seninle konuşmak için, yani ne yapacağımızı kararlaştırmak için geldim. Ama şimdi..."

Sabretmeliydi. Sabredebilirse onu yatıştırabilirdi. Ama gerginliğin kurduğu dili, ısırmasına kalmadan yuvasından kurtulmuş bir yay gibi fırladı.

"Kusura bakma; Murat bilseydi ölmezdi."

"Saçmalama."

Sesi tiz ve katıydı; haber vermeden gitmesinden önceki o iki hafta boyunca olduğu gibi. Elini, bacaklarına bakmadan göğsüne götürdü. Yüreği üçe bölünmüştü; birinde Murat'ın ölümü, ötekinde karşısında oturan büyülü kadına sarılıp her şeyi unutma isteği, öbüründe boy atmaya hazırlanan öfke vardı.

Yutkundu; nem tekrar sıvılaşıyor, havayı yok ediyordu.

"Yüksek sese karşı duyarlı olduğumu biliyorsun."

"Evet, ama aldırmıyorum artık. Bilmem kaç yıl önce iki adam sana bağırdı diye hep kendimi tutmak zorunda mıyım?"

İki adam! Belki de üç kişiydiler. Biri masanın başındaydı, öteki, teli kasıklarına bağlıyordu. Üçüncüsü? Hatırlamıyordu. Hatırladığı üçünün de avaz avaz bağırdığıydı. Birden sıçra-

dı. Sanki o tanımsız acı yine bacaklarının arasındaydı. Ayşe şaşırmıştı.

"Ne oldu?"

Yumurtalıkları kömür olmuştu. Ama bunu ona söylemedi. Başını sallamakla yetindi.

"Öfkelenmek yerine ne istediğini anlatsana!"

"Ne mi istiyorum?" Soruyla değil, şaşkınlık ve hayal kırıklığıyla yüklüydü sözcükleri. "Sence ne isteyebilirim?"

Karşısındaki adamı mı? Keşke öfkesini aralayabilse, yüreğinin içindeki o isteği çıplak gözleriyle görebilseydi. Gerginliğe lanetler savurarak başını salladı.

"Yanılıyorsun. Şu anda istediğin ben değilim; niyetin açık duran, borçlu ya da alacaklı olup olmadığını bilmediğin, rahatsız edici bir hesabı kapatmak ve altına kalın bir çizgi çekmek."

Çizgi, hesabın altına değil de aralarına çekilmiş gibi sustu Ayşe. Nem ve bölünmüş yüreğinden bedenine bir sıvı gibi yayılan acı dayanılmayacak kadar artmıştı. Yerinden kalkıp Ayşe'ye arkasını dönerek pencereyi açtı.

"Bu evde en son ne zaman temizlik yapıldı?" Elini pencerenin mandalından ayırmadan şaşkınlıkla Ayşe'ye döndü. "Cevap yok. Peki, en son kendine ne zaman giyecek bir şeyler aldın? Bu evde en son ne zaman yemek yedin? En son ne zaman sabah yedi buçukta kalkıp gece on ikide yattın?"

Daha devam edecekti, ama salonda hava kalmadığını o da fark etmiş gibi ayağa kalkıp pencereye doğru yürüdü. Şimdi tam yanındaydı. Sarılabilir, boynunu, saçlarını öpebilir, iki zıt kutupta yoğunlaşan incitici öfkelerini yatıştırıp koltuğa yaslayarak onunla sevişebilirdi. Ama Ayşe'yi ele geçiren öfkenin isteğinden değil, korkusundan kaynaklandığını fark edince kendini tuttu. Çaresizliğe varan korku onu hep dondururdu.

"Ne demek bu?"

"Bu şu demek? Sen bir mezarda yaşıyorsun. Bir fosilsin."

İkisi de amaçlarını aşmanın, belki de sonuncu olacak kavganın eşiğindeydiler. Son kez kendini tutmaya çalıştı ama başaramadı. Dili artık yüreğinin değil, karşısındaki büyülü kadının yansıtıp büyüttüğü öfkenin emrindeydi.

Gülerek, "Fosil değil, dinozor," diye düzeltti. "Ot yiyen türden. Etoburlar çıkınca yok olacağım."

"Budala!"

Tokadı, hatırladığından daha serindi. İkisi de bir süre şaşkınlıkla beklediler. Avuçlarının içinde belinin inceliğini hissederek onu koltuğa oturttu.

"Öfkeni yatıştırmak için beni incitmek istiyorsan bunu sözcüklerle yap. Tokat sadece serinlememe yarıyor."

Ayşe ikinci kez vuracakmış gibi elini kaldırdı, ama karşısında kımıldamadan beklediğini görünce vazgeçti. Korkusu öfkeye, öfkesi çaresizliğe varmıştı; şimdi çaresizliği gözyaşlarına dönüşüyordu. Hıçkırmaya başlayınca onu bırakıp koltuğa geri dönerek sigarasını aldı. Belki duman sıvılaşan havayı geri getirebilirdi.

"Seni istiyorum. Bütün isteğim bu."

Yavaşça güldü.

"Kabul etmelisin ki garip bir biçimde istiyorsun."

"Biliyorum, hiçbir zaman benim olmayacaksın."

İçten olduğunu bilmese gülecekti. Çaresizlik onu sıradan bir filmin sıradan bir kahramanı gibi konuşturuyordu.

"Neden bu sonuca vardın?"

"Çünkü daha önce yaptın... Birlikte olduğun bütün kadınları terk ettin ve her seferinde sadece sana ait olan, kimseyi içine almadığın kendi hayatına geri döndün."

Kadınlar, dalgalı açık denizlerdeki serüvenlere benzeyen kadınlar. Söyledikleri yanlış olmasa da eksikti.

"O kadınları seçen ben değildim. Onlar beni seçti. Çoğu yaralıydı ve özgüvenlerini yitirmişti. Onları iyileştirdim. Bir ayna gibi tam karşılarına geçip içlerinde bir yerlerde saklı olan büyülerini açığa çıkararak kendilerini benim gözümle görmelerini sağladım. Önce başları döndü, sonra dehşete kapıldılar ve yitirme korkusuyla irkilip ruhuma sahip olmaya kalkıştılar. İşte, onları o zaman terk ettim." Sözlerine sigarasını söndürünceye kadar ara verdi. "Ama biliyorsun, sen farklısın. Beni sen seçmedin, ben seni seçtim. Seni ben terk etmedim, sen kaçıp gittin."

Sessizlik yine o kalın, sınırı andıran bir çizgiye dönüşüp aralarına girmek üzereyken Ayşe atıldı.

"Benimle gel. Her şeyi geride bırak, geçmişi unut. Hayatını düzene sok. Seni istiyorum. Seninle yatıp, seninle uyanmak, seninle yaşlanmak istiyorum. İstanbul'da düzenli bir iş bulabilirsin."

Ayşe daha devam edecekti ama onun eli susturdu onu.

"Neden şimdi? Bu öneriyi neden şimdi yapıyorsun? Anlayamadığım bu." Ayşe'nin yanıt vermediğini görünce, ayağa kalkıp öne doğru yürüdü. "Başından beri isteğin buysa, neden daha önce hiç söylemedin?" Artık yanındaydı. Hem kokusu hem de yavaş yavaş ağaran günün ortaya çıkardığı çıplak bacakları başını döndürüyordu. "Hatırlıyor musun, ikinci ya da üçüncü sevişmemizden sonra ağrıyan sol koluma sarılıp kulağıma bensiz olamayacağını fısıldamıştın. Ama yarım saat sonra suçluluk duygusuyla kıvranıyordun. O günden bu yana ne değişti? Şimdi yalnızsın, sorun bu değil mi?" Hem Ayşe'yi hem de kendisini inciteceğini bildiği sözcüğü zorlukla fısıldadı: "Korkuyorsun. Hayatı tek başına göğüslemek dehşete düşürüyor seni. Kaç ay birlikte yaşadık?" Ayşe donmuş gibi hareketsizdi. "Eylül 88'den, Temmuz 90'a kadar. Tam yirmi iki ay. Evet, yirmi iki ay ve sen bunun yarısında suçluluk duygusuyla, öteki yarısında ise kaçma planları yaparak yaşadın. Sonra... Sonra kocan öldü ve şimdi gelip benden korkutucu gelecek için garanti istiyorsun. Öyle değil mi?"

Ayşe sonunda dilini cansızlaştıran buzdan kurtularak, "Evet!" diye bağırdı.

Yanılmamıştı. Kabul etmesi zor olsa da Ayşe'nin artık başka seçenekleri de vardı ve hepsini uzun uzun düşünmüş, irdelemiş, sıraya sokmuştu. Listenin başında yer alan sevdiği adam için gelmişti Ankara'ya.

Başını salladı. Seviliyor ve listenin başında yer alıyordu, ama yine de dört ya da beş seçenekten birisiydi yalnızca. Kolu omzundan kopuyordu, Ona hak verse de, kıyaslanmak –hem de her isteğine teslim olmanın eşiğine bu kadar yakınken– kanını donduruyordu.

Büyülü yıldızlarla karşılaşmamak için gözlerine bakmadan başını salladı.

"Bak! Her kadehin son yudumunda, göğe ilk düşen yıldızı gördüğümde, çalınacak çiçekleri olan bir bahçenin önünden geçerken, gecenin bize ait olan o anında ya da söylediğin şarkılardan birini duyduğumda seni hatırlayacağıma ve ölünceye kadar seni seveceğime söz verebilirim. Hepsi bu."

Ayşe, sözlerinin anlamını kavramıştı.

"Yürek! Sadece yürekle sürdürülecek bir hayata razı olamam. Yürek değişkendir. Kalıcı bağ istiyorum ben."

Birden durdu. Her şey anlamsız ve komikti. Aynı şeyi, aynı sonu hayal ediyorlar ama kahrolası benliklerini aşarak onları ayıran sınırın öteki tarafına geçemiyorlardı. Sadece zamanlama, sorun buydu. Ama şimdi karşısında giderek yabancılaşan kadının mantığı kanını donduruyordu. Hafifçe güldü. Belki işinde başarılı olmasının nedeni de buydu. Ama zamanlaması... Neden şimdi? Gözlerini açarak sanki ilk kez görüyormuş gibi onu süzdü. Bir kasabada başlayıp büyük bir kentte süren kentsoylu yaşamının neresine uygundu istediği adam? Ayşe, akıldan, mantıktan yanaydı, o ise yerçekimini yenmenin mümkün olduğuna inanan adamın adını çöllere kazımıştı. Ayşe düzen ve güvenlik peşindeydi, o ise derin ve dalgalı suların. Öfkeyle belini dikleştirdi. Hangi limana demir atacağına kendisi karar verecekti. Acaba gerçekten onu sevmiş miydi karşısındaki kadın? Yoksa iki yıla yakın o süre, yalnızca bir kaçış, bir sığınma isteği miydi? Tutku, diye yanıtladı kendi sorusunu. Sevgi değil, tutku. Düşünce soluğunu kesecek kadar korkutucuydu.

Sigarasını söndürdü. Başını sallayarak mırıldandı.

"Adı Ali'ydi. Yerçekimini yenmeyi düşlüyordu."

Midesi parçalanırken tekrar Ayşe'ye baktığında yanılmadığını fark etti. Ne Ali'yi ne de yerçekimini hatırlamıştı. O bir seyirci olmayı seçmişti. Yalnızca aşk ve sevgi ona yetmiyordu; aşksız da olsa güvenli, düzenli bir hayattan yanaydı ve bekleyecek sabrı yoktu.

Zorlukla yerinden doğruldu.

"Sadece yürek," diye mırıldandı. "Pazarlıksız, garantisiz, sadık bir yürek. Sana şimdilik verebileceğim bu."

Bu Ayşe'nin anlayacağı kadar açık bir yanıttı. O da ayağa kalktı.

"Demek doğum gününü kutlamayacağız."

"Artık önemi yok," dedi. "Ölmeyeceğimi biliyorum. Murat yine benden önce davrandı."

On dakika sonra Ayşe'nin ayak sesleri merdivenlerde kuyuya düşen bir taş gibi kaybolurken, o, elindeki anahtara ve işlek elyazısıyla tarif edilen adrese bakıyordu. Ayşe çıkmadan önce pazarlığı sürdürmeye kararlı gibi ona annesinden kalan ve denizi gören bir yamaçtaki evin anahtarını verip teklifini düşünmesini istemişti: "Nereye ve neye ait olduğuna karar vermelisin. Benim için en azından bunu yapabilirsin!"

Topuk sesleri sönünce koridordan salona döndü. Gitmişti. Tıpkı on iki ay önceki gibi, arkasına bile bakmadan. En az Ayşe kadar çaresizdi ve korkuyordu. Masaya yürüyüp çekmeceyi açtı. Mektup ve tamamlanmamış şiir, kâğıt tomarının en üstündeydi. Alıp buruşturdu; sonra banyoya yürüdü. Kusacaktı, hem o lanet dilini, hem öfkesini, hem de korkusunu.

- 3 -

Güneş tepedeydi. Arkasındaki her şey eriyip yok olmuştu; peşinde olan gölgesi değil, ağırlığını taşımadığı benliğinin öteki yarısıydı. Öfkesi, göğüs kafesinde tortumsu, sünger gibi sıkıştıkça biçim değiştiren bir yara bırakarak buharlaştığında Ayşe'nin yokluğunun bilincine varmıştı. İtiraf etmekten kaçınsa da onu elindeki adresin peşine düşüren, Hülya'yı ve Halit'i görme isteğinden çok, bu dayanılmaz, sonsuz, eksiklik duygusuydu.

Yokuşun dikliğini sıklaşan soluklarıyla değil, sırtından beline, kaşlarının yanlarından gözlerine sızan ter damlacıklarıyla fark etti. Durdu, çevresine bakındı. Sigarasını içebileceği kü-

çük bir gölge, serinlik kadar uzaktı. Yeniden yürümeye başladı. Murat'ın cenazesinin üstünden bunca gün geçmesine rağmen Halit'ten hâlâ bir ses çıkmamıştı. Murat'ı hatırlayınca durdu ve güldü. O gülen, mutlu yüzler istemişti. Tekrar, bu kez yüksek sesle gülünce önünde yürüyen genç bir kız geriye dönüp kaygılı bir şaşkınlıkla onu süzdü.

"Bugün benim doğum günüm. Kendim ve arkadaşım için gülüyorum."

Sözleri kızı daha da şaşırtmış, korkutmuştu. Kızın kenara çekilmesini bekleyip gülmeden önünden geçti.

On dakika sonra yeni ve gösterişli apartmanın önündeydi. Adresi bir daha gözden geçirdi. Evet, Hülya'nın taşındığı yer burasıydı.

Zili art arda iki kez çalıp bekledi. Mermerlerle kaplı merdiven sahanlığı geniş ve aydınlıktı. Pirinç tırabzanlarda yansıyan ışıklar apartmanın her gün temizlendiğini gösteriyordu. Hülya ve kentin en gözde semtinde, böyle bir ev! Birden Zeynep'i hatırladı; burada oturan o olmalıydı.

Kapı açılmayınca zile bir daha basıp bekledi. Otomat söndü. Düğmeye basıp dönünce, kapının ardındaki hafif ayak seslerini fark etti. Kımıldamadan bekledi. İçerideki her kimse, gözetleme deliğinden bakıyordu. Yeniden zile uzandı.

Keskin ses kapının arkasındakini delikten uzaklaştırdı. Hâlâ beklediğini ve dost olduğunu haber vermek için hafifçe öksürdü. Yararı olmamış, içerideki ürkek ayak sesleri uzaklaşmıştı. Birkaç saniye bekleyip sonra son kez zile uzandı ve düğmeyi sertçe bastırdı.

Kilitte dönen anahtar sesi durdurdu onu. Ama açılan kapı, önünde durduğu değil, arkasındakiydi. Şaşkınlıkla geri döndü. Eşikte, başı türbanlı hiç görmediği bir kadın, merak ve kaygının irileştirdiği gözlerle onu süzüyordu. Kımıldarsa, gözleri onunla merdiven boşluğunda gidip gelen kadının, kapıyı kapatacağını hissetti. Yalnız olup olmadığını anlamak istiyor olmalıydı.

Alçak ve yumuşak bir sesle, kadının gözlerine bakmadan konuştu:

"Affedersiniz. Ben Hülya Hanım'ı arıyordum." Kadın yalnız olduğunu anlamış, yatışmıştı. Bundan cesaret alarak bir adım atıp açık kapıya yaklaştı. "Hülya Hanım. Halit'in arkadaşı..."

"Burada öyle birileri yok!"

Kadının sesi sert ve kararlıydı. Ama şaşırtıcı olan zilini çaldığı kapının değil, arkasındakinin açılmış olmasıydı ve eşikteki kadının, bir yabancının aradığı kişilerden komşuları gibi değil, sanki kendi evinde oturanlar gibi söz etmesiydi.

Eliyle arkasındaki daireyi işaret etti.

"Ya Zeynep Hanım?"

Kadının kararlı sesinden önce açıldı arkasındaki kapı. Geri döndü. İçeriden dışarıya akan gün ışığı eşikteki kadının yüzünü görmesini engelliyordu. Kimliğini, parlamayan, koyu ve derin gözleri ele veriyordu.

"Siz! Siz miydiniz?"

Zeynep'ti. O da şaşkındı. Sesi, sanki başkasını bekliyormuş gibi değişmişti. Rahatlamış mıydı, yoksa hayal kırıklığı mıydı sesini ondan koparan, bu belirsizdi.

"Evet, benim. Halit'i arıyordum."

Zeynep ona yanıt vermeden elini sallayınca, sert sesli kadın, çabucak kapıyı kapatarak ortadan kayboldu.

"Şey, burada yok..."

İçeriye davet etmemişti, sesi de hâlâ kararsız ve yabancıydı.

"Evine baktım."

Zeynep yeni aklına gelmiş gibi atıldı. Sesi düzeliyordu. Meraklanmıştı.

"Burayı nasıl buldunuz?"

Demek tedirginliğinin nedeni bu evdi. Yanıt vermedi. Bu Hülya'yı zor durumda bırakabilirdi.

"Ankara'da mı?"

"Hayır," dedi Zeynep. "Gezide."

Gezi! Bu da Zeynep'in davranışları kadar garipti. Halit sürgünden döndüğünden beri Ankara'dan hiç ayrılmamıştı. Tek bacağıyla yolculuğa çıkmak –zorluğundan öte– onu utandırıyordu.

Kızın gözlerini bulmaya çalıştı. Sesi gibi bakışları da gizlenmişti.

"İçeriye girebilir miyim?"

"Hayır."

Telaşlanmıştı. Onu yatıştırmak için ellerini kaldırdı.

"Tamam. Niyetim sizi tedirgin etmek değildi." Ama boşunaydı; Zeynep, evi –içinde ne varsa– korumak için gövdesini siper etmiş bir savaşçıya benziyordu. Göz ucuyla arkadaki, kapısı açık salona baktı. Görebildikleri, bir bilgisayar ve faks makinesi oldu. "Sizinle konuşmak zorundayım. Çünkü Ankara'dan ayrılıyorum."

Zeynep, bir süre, Ankara'dan ayrılmasıyla onu görmek istemesini birleştirmeye çalışarak, artık kaçırmadığı ama hâlâ tedirgin bir kararsızlığın içinde huzursuz bir şekilde kıpırdayan gözleriyle onu süzdü. Sonra tanıdık sesini ve kendine güvenen tavrını korkunun ittiği yerden geri alarak çabucak karşılık verdi.

"Peki. Ama lütfen, beni burada değil, aşağıda, girişte bekleyin efendim."

Zeynep on dakika sonra iki yanı renkli granitlerle kuşatılmış büyük ahşap kapıdan dışarıya, sıcağa çıkıyordu. Üstünde ayak bileklerine kadar uzanan gri mavi pardösü vardı. Başı her zamanki gibi türbanlıydı. Ama bu kez onu yabancılaştıran türbanı değil, yüzünün yarısını kaplayan geniş ve koyu güneş gözlüğüydü.

Konuşmadan Zeynep'i evinin önündeki ağaçlara kadar izledi. Demek pek uzaklaşmaya niyeti yoktu. Çankaya'ya doğru genişleyerek ucu çekilmiş dar bir üçgeni andıran parktaki ağaçların altında, çimle kaplı gölgeye serpiştirilmiş banklardan birine ilişir gibi oturunca, ona pek yanaşmadan, bankın öteki ucuna oturdu.

"Sizi dinliyorum efendim."

Sesi acelesi olduğunu kibarca hatırlatıyordu.

"Yarın gidiyorum."

Zeynep, sanki iki sözcükten daha fazlasını anlamış gibi ona dönmeden sordu:

"Bu bir kaçış mı?"

Kaçış? Hayır.

"Daha çok bir sürgün," dedi.

"Sizi anlıyorum efendim."

Anladığı neydi? Zeynep'e baktı. O karşıya, köpeğini gezdiren yaşlı adama bakıyordu. Meraklı görünmemeye çalışarak sordu.

"Halit'in çıktığı şu gezi... Nasıl bir şey?"

Zeynep'in verdiği karşılık umduğundan daha açıktı:

"Arkadaşlarla tanışma. O arkadaşları, arkadaşlar da onu tanıyacak."

Demek Halit yine ustası olduğu bir şeyin, örgütlenmenin peşindeydi.

"Söyler misiniz, Halit'i neden önemsiyorsunuz? Size ne veriyor?"

Benzer sorularla daha önce de karşılaşmış gibi hiç beklemeden anlatmaya koyuldu:

"Düşüncelerimizi sistematikleştiriyor, kısa ve uzun vadeli hedefler belirliyor. Veciz sloganlar buluyor kısacası."

Onun sözünü kesti:

"Sizi derleyip toparlıyor. Yani örgütlüyor, öyle mi?" Zeynep soruya yanıt vermeyecekti. "Bu işte çok ustadır. Ama silahı seçerseniz..."

"Hayır, hayır, lütfen..."

Bu daha fazla konuşmaması için bir uyarıydı. Dostluğun sınırına gelmişlerdi. Bundan sonrasına her gizli hareket için geçerli olan o ebedi sessizlik, gizliliğin yasakları engeldi. Zeynep'in baktığı yöne döndü. Otuz kırk metre ötede iki sakallı adam, beceriksizce onları izliyordu. Hafifçe, Zeynep'e fark ettirmeden gülümsedi.

Sıra hep aklını kurcalayan soruya gelmişti.

"Neden sizinle evlenmiyor?"

Soru Zeynep'i hazırlıksız yakalamıştı; kendini kontrol edemeden yana döndü. Koyu gözlüklerinin ardında dosdoğru ona baktığına emindi. Kız bir süre gergin bir yay gibi bekledi. Sonra sakinleşip tekrar önüne döndü.

"İzdivaç bir kısmettir." Söylediklerine kendi de inanmıyordu.

"Hülya nasıl? Onu..."

"Hayır," dedi Zeynep çabucak. "Görmeseniz daha iyi olur.

Şu anda hidayete ermenin huzurunu yaşıyor. Lütfen, aklını karıştırmayın."

"O kız? Yetimhanedeki!"

"Halit Ağabey'in arkadaşı bu konuyu çözmeye çalışıyor..."

Demek Nihat sözünde duracaktı. Elini cebine götürdü. Davranışı karşıdaki sakallıları tedirgin etmişti.

"Alın, bu gideceğim yerin adresi. Halit dönünce verirsiniz... Bu arada ona Murat'ın öldüğünü söyleyin." Omuzlarını silkti. "Kim bilir, belki de haberi vardır."

Zeynep onaylamayan ama söylediklerini de yalanlamayan bir tavırla uzattığı kâğıdı aldı.

"Bir postane!"

"Evet, mektupları postaneden alacağım."

Zeynep açıklama yeterliymiş gibi sormadan kâğıdı cebine koydu. Artık gitmesi gerekiyordu. Düşüncesini, hem yanında oturan kızın sessizliği hem de giderek onlara doğru yaklaşan sakallıların tedirgin hareketleri doğruluyordu. Ama kalkmadı. Zeynep'in içinde bir yerlerde, ne başörtüsünün ne de derin inancının örtebildiği yarasının kanadığını hissediyordu.

"Halit, Hülya'yla yetimhanedeki o kız için evleniyor." Yanılmamıştı. Yarası vardı, tazeydi ve hâlâ kanıyordu. Ona doğru dönmesini bekledi. Keşke gözlüklerini çıkarabilseydi. "Size, karısıyla kızını anlattı mı?"

Zeynep şimdi yine bir yay gibi gerilmişti. Demek anlatmamıştı. Gerçeği acı çeken bu kızdan esirgeyemezdi. Bakışlarını utandığı sol bacağına çevirerek, o yağmurlu günü, Halit'in, Nihal, diye bağırarak noktaladığı ana kadar anlattı.

Doğrulduğunda Zeynep ona bakıyordu. Gözlükleri olmasa, hem ağladığını hem de yarasını biraz iyileştirecek bir ilaç bulduğu için minnetle baktığını görebilecekti.

Onları gözleyenleri telaşlandırmadan yavaşça doğruldu.

"Sizden bir isteğim var." Sonra Zeynep'in sormasına fırsat vermeden söyledi: "Ondan ayrılmayın. Ne yaparsa yapsın, hep yanında olun. Ve..." Nasıl bitireceğini Zeynep de biliyordu. "Ve kendini öldürmesine engel olun. Kalan bacağını seviyorum."

- 4 -

Boşaltmaya göz kulak olan Kâzım Efendi'ye yardım etmekten çok, yağmadan pay kapmaya gelmiş başıbozuklara benzeyen kapıcıların elleri üstünde, salondan dışarıya taşınan eşyaların bıraktığı kirli boşluklara baktıkça, kendini kabuğu soyulan bir ağaca benzetiyordu. Her eşya bir anıydı; bazılarına on, bazılarına on beş, hatta yirmi yıllık bir geçmiş sinmişti. İki deri koltuk, masa ve komodini Lale saklayacaktı. Kendisine kalanlar iki bavula sığmıştı. Birinde giyecekleri, ötekinde ise notlar, evraklar, albümler, kâğıt, eski daktilosu ve silah vardı. Geriye kalan her şey Kâzım Efendi ve sokağın kapıcılarınındı. Gülme isteğini alçak sesli bir öksürükle bastırıp bavullara doğru yürüdü. Birkaç saat sonra anıları ve sadık geçmişi en fazla elli altmış metrelik bir uzaklığa sığan binaların bodrum katlarına dağılacaktı. Önce doğduğu yerden kopmuş, şimdi de yıllardır yaşadığı kentle arasındaki köprüyü atıyordu. Aslında kendisini hiçbir zaman yerleşik biri gibi hissetmemişti. Ama bir göçebe de sayılmazdı. Onu bu büyük kente ne kadınlar, ne dostluklar, ne de zorunluluklar bağlamıştı. Yalnızca kolayına geldiği için kalmıştı burada.

Sigarasının külünü yere silkti. Peki öyleyse, eşyaların ortalıkta gezinip duran kapıcıların ellerinde birer ganimet gibi kapışılarak götürülmesi neden acı veriyordu ona?

Yanıtı bavulların yanına varınca buldu. Kişiliğinin ona hayatın içinde açtığı yeni pencerelerden bakma yeteneğini, kısaca, insanların yaşamış oldukları için mutlu ya da mutsuz oldukları geçmişi burada edinmişti. Sigaradan başka hiçbir alışkanlığa yenilmemişti. Geçmiş de bunlardan yalnızca biri değil miydi? Bavullara doğru eğilmeden yokladı, Ayşe'nin verdiği anahtar cebindeydi. Bavulları kaldırdı, düşündüğünden de ağırdı. Bir süre salondaki adamlara baktı. Hayır, hiçbiri yardım etmeyecekti. Kapıya doğru yürüdü. Arkasına bakmadan çıktı.

Bahçe duvarının yanındaki seyrek yapraklı ağacın gölgesi dışında, sokak güneşe teslim olmuştu. Bavulları apartmanın önüne bırakıp o gölgeye sığınarak oturdu. Az ötede, sıcağın tam

göbeğinde küçük bir kız çocuğu seksek oynuyordu. Saate baktı: Üçe geliyordu. Onu –yüreğinin içindekilerini keşfetmesiyle sonuçlanacak– gönüllü sürgüne götürecek otobüsün kalkmasına daha altı saatten fazla bir zaman vardı. Geri dönüp apartmana baktı. Hiçbir anıyı barındırmayacak kadar eski ve sevimsiz görünüyordu. 1974 yaz sonu terhis olduğunda, savaştan dosdoğru bu eve dönmüştü. Onu kucağında Aydın'la karşılayan ve evi kiralayan Lale'ydi. Murat'ın birkaç ay sonra afla cezaevinden çıkacağından habersiz, ailesine geri dönmüş bir gazi gibi duygulanmıştı içeriye girmeden önce. Onu aylardır geceleri uykusundan uyandıran, sokakta durduran, hatta savaşın ortasında bir seyirciye dönüştüren yazma duygusu boş ve kirli salona girer girmez bir istekten, dayanılmayacak bir arzuya dönüşmüştü. Sonraki birkaç ay boyunca sabahları hiç ara vermeden yazmış, öğleden sonraları, Lale işten dönünceye kadar Aydın'a bakmıştı. Geceleri çeviri yapma zamanıydı. Murat cezaevinden çıkınca her şey değişmiş, öğleden sonralarını Aydın'ın yerine, kadınlar doldurmuştu.

Cebinden bir sigara çıkarıp yaktı. Birlikte olduğu kadınların çoğu bu eski görünüşlü evi benimsemiş, hatta çatışmada bacağı kopuncaya kadar arada bir ortaya çıkıp birkaç gece kalan Halit'i bile yadırgamamışlardı.

Büyük beyaz arabayı sokağa geri dönünce fark etti. Yirmi otuz metre ötede, sokağı caddeye bağlayan kısa geçişin başındaydı. Eğik güneş ışığı arabanın ön camını aynaya dönüştürmüştü, içindekiler görünmüyordu.

Cem! Biraz bekledi. Ne omzu ne de avuçları tehlike önsezisiyle ürpermişti. Kımıldamadan sigarayı içmeye devam etti. Onu unutmuş muydu? Bekledi. Hayır; yüzü, tehdit edici sesi, tavırları belleğinde hâlâ tazeydi, ama Murat'ın ölümü onu da bir ayrıntıya dönüştürmüştü. Gözlerini sokağın öteki yanına çevirdi. Küçük kız ona bakınca sanki bir işaret almış gibi birden durdu, sonra geride apartmanlardan birinin girişinde kayboldu.

Ancak sigarası bitince doğruldu ve kararsız adımlarla sokağın başına doğru yürüdü. Yanılmamıştı, kasları hâlâ hareketsiz-

di. Arabaya yaklaştıkça öndeki ayna yavaş yavaş yeniden cama dönüştü. Direksiyonun ardındaki silueti ancak kapıya uzandığında görebildi: Cem değildi.

Kapıyı açıp Nil'in yanına oturdu. Hâlâ güzeldi; ama derinleşip keskinleşen çizgileri yüzüne daha önce sahip olmadığı kadınlığı yerleştirmişti. Geriye çekilen gözleri acının gizlerini, hayal kırıklığının kalıcılığını keşfettiğini ele veriyordu. Giyimi her zamanki gibi özenliydi, ama o örselenmiş kadın görünüşünü örtememişti.

Bir süre konuşmadılar. Sonra Nil alçak, renksiz bir sesle mırıldandı:

"Gidiyorsunuz."

Ne soruya ne de vedalaşma isteğine benziyordu sözcük. Ona uyarak, ancak duyabileceği bir sesle karşılık verdi.

"Evet."

"İstanbul'a mı?"

Yana dönüp Nil'in kuşkusunu fark edebileceği kadar bekledi.

"Hayır."

"Arkadaşınızın ölümünü öğrenince sizi görmek için geldim. Ama o buradaydı." Uykudaymış gibi kendine ait olmayan bir sesle konuşan genç kadına baktı. "O gece çıkmadınız. Ertesi gün de gitti. Çok güzel bir kadın."

Tedirginlikle kımıldadı. Yoksa, o da...

"Sen de..."

"Evet, tıpkı Cem gibi sizi izledim. Biliyorum, saçmalık, ama sizinle konuşmazsam ona gideceğimi biliyorum."

Küçük kız tekrar sokağa çıkmıştı. Yine yerdeki çizgilerin başındaydı. Başını sallayarak önüne döndü.

"Şimdi nerede?"

"Babasının yanında. Bir gecekonduda altı kişi birlikte yaşıyorlar. Aynı mahalledeki bir bakkal dükkânında çalışıyor... Sabahtan, hava kararıncaya kadar."

Demek onu görmeye gitmişti. Sormasına kalmadan Nil devam etti:

"Bana neden öyle... yani o gece, öyle davrandığını anlamak için Ayla'ya gittim." Gözlerini, uzaktan bakana anlamsız gelen

hareketlerle sıçrayıp duran küçük kızdan yanındaki kadına çevirdi. Nil'in bakışları, Cem'in davranışının nedenini öğrenip öğrenmediğini ele vermiyordu. "Beni o götürdü. Sonraki hafta boyunca her sabah gittim. Gizlice onu izledim..."

Sözlerinin gerisi bir sel gibi boşanan gözyaşlarının altında sürüklenerek kayboldu ve kaldırımdaki kız yorulup oyundan vazgeçinceye kadar ağladı. Bavullar hâlâ bıraktığı yerde, kapının önündeydi. Dışarıya çıkan kapıcılardan biri bir an payına düşen ganimete onları da ekleyip eklememek arasında gidip geldikten sonra, belki de taşıdığı eşyanın ağırlığıyla vazgeçip bavullara dokunmadan sokağın alt kısmına doğru yürüyüp kayboldu.

"Sizce ne yapmalıyım?"

Ürpererek yeniden Nil'e döndü. Gözyaşları dinmişti. Ama karşısındaki kadına bakarken kapıldığı şaşkınlığının nedeni o denli şiddetli bir ağlamadan hemen kurtulmuş olması değil, sorduğu soruydu. İnsanların, bu soruyu genellikle verilebilecek bir yanıt bulamadıkları zaman sorduklarını biliyordu. Ama bunu ona söylemedi.

"Bilmiyorum," demekle yetindi.

"Siz ne yapacaksınız?"

"Sürgüne gideceğim... Gönüllü bir sürgüne."

"Denedim..." Ancak can çekişen birinin çıkarabileceği ses, doğru söylediğini ele veriyordu. "Üç kez İşviçre'ye dönmek için bilet aldım, üçünde de son dakikada vazgeçtim. Ayla..."

Genç kadının, gözyaşlarıyla görme yeteneğini yitirmek üzere olan gözlerine baktı. Doğru söylemiyordu. Gidebileceğine hiç inanmamıştı. Ne olduğunu bilerek sordu:

"Ayla'nın önerisi ne?"

Hem kör hem de sağırdı şimdi. Yanılmamıştı. Ayla ona, yeni ve üçlü bir hayat önermişti. Elini uzattı. Ne yapması gerektiğini söyleyebilirdi artık. Kaçıp kurtulmazsa, sonunda bir oltanın ucunda sıradan bir yem olarak bulacaktı kendini. Ayla Cem'e, Cem ise Tevfik Bey'e ulaşabilmek için istiyordu onu. Sonuçta ikisi de Ayla'nın olacaklardı.

Omzundan tutup genç kadını sert bir hareketle sarstı.

"Git! Hem de hemen. Ayla'yı da bir daha asla dinleme!"

Sözleri biter bitmez kapıyı açıp dışarıya çıktı. Bu kentte yapacak bir tek işi kalmıştı: Otuz kırk metre ötedeki bavulları almak.

Arkasına bakmadan yürüdü. Ama yarı yolda durdu. Hayır, yapılacak başka bir işi daha vardı. Onunla vedalaşmalıydı. Hem yüreğinin onu sürdüğü o beldede paraya da ihtiyacı olacaktı, bu parayı ancak ondan alabilirdi. Geriye, arabaya doğru yürüdü. Nil şaşkın gözlerle onu bekliyordu. Kapıyı açıp yanına oturdu. Bavullar! Onları almalıydı.

- 5 -

Merdivenler yıllarca önceki kadar dikti. Yine de dördüncü kata kadar yavaşlamadan çıktı. Son katta adımlarını yavaşlatan yorgunluk değil, tabanlarını basamaklara yapıştıran tedirginlikti. Ona ne söyleyecekti? Delilikti yaptığı. Durdu. Geri dönüp tekrar arabaya binebilir ve Nil'e onu garaja götürmesini söyleyebilirdi. Yapamam, diye mırıldandı, onu görmeden bu kenti terk edemezdi. Her basamakta tedirginliğinin bir parçasını bırakarak sahanlığa ulaştı. Şimdi, onunla arasında yalnızca zil sesi vardı. Parmağını uzattı.

Kapı hemen açıldı. Eşikte beliren gözlüklü kadın 1975'te parti binasında rastladığı o kadın kadar genç olmasa da hâlâ güzel ve sıradışıydı. Onu son kez gördüğü 1980'den bu yana geçen on bir yıl, yaşı gibi saç rengini de değiştirmişti.

Elinden önce fısıltısı karşıladı onu.

"Sen!"

"F" değil de, ucu kırık "E"ye benzeyen kolyesini hep taktığını, hiç çıkarmadığını düşünmüştü nedense. Oysa bluzunun üstünde, boynunda hiçbir şey yoktu. Şaşkınlığını daha fazla uzatmadan, alçak, bağışlamasını isteyen bir sesle, "Evet, benim," dedi.

Ne elini uzatıyor ne de içeriye davet ediyordu. Donup kalmıştı. Değişmemişti. Uzun sayılabilecek burnu, dar ve derin yüzünü ikiye bölüyor, onu bir Ortaçağ leydisine dönüştürüyordu.

Gözlükleri, bakışlarındaki maviyi solduramamıştı. Hâlâ ondan uzundu, hâlâ şaşırdığında sol eliyle saçlarını geriye atıyordu.

Sonunda geriye atacak saçı kalmayınca buz kesmiş dudakları canlandı.

"Nerden çıktın sen?"

Eliyle arkasını işaret edip, "Merdivenlerden," dedi.

Sözleri onu güldürmemişti. Davet beklemeden içeriye girdi. Şimdi karşı karşıyaydılar, soluk alışının sıklığını, çarpan yaralı yüreğini hissedebilecek kadar yakınında.

Kollarını önce Ferda açtı. Sarılacaktı; onu gerçek erkeğe dönüştüren kadına minnetle sarıldı. Kokusu, iç çekişi, yıllardır eksikliğini duyduğu şefkati hiç değişmemiş; on bir yıl önce onu bıraktığı bu eşikte bozulmadan beklemişti.

"Gel."

Birkaç dakika sonra tam karşısında oturmuş, sigaranın sonuna kadar sürecek sessizliği tüketiyordu. Salondaki tanıdık eşyaların çoğu yok olmuş, yerlerini yenileri doldurmuştu. Hâlâ çiçeklere meraklı olduğu, alandaki irili ufaklı onlarca saksıdan anlaşılıyordu. Bakışları dizlerine rastlayınca o tanıdık duyguyla ürperdi. Beş yıl boyunca yüzlerce kez başını onların üstüne koyup, kâh sessizliği dinlemiş, kâh öpmüştü.

Telaşla gözlerini dizlerinden kaçırdı.

"Hiç değişmemişsin."

Gülümsedi. Oysa yine ayaklarının dibine ilişip başını dizlerine bırakarak değişmemenin ne kadar acı verdiğini anlatmak isterdi ona.

Ama yerinden kalkmadı. Yüzünden kayıp giden gülümsemesini dudaklarında tutmaya çalışarak karşılık verdi:

"Sen de."

"Hah!" Sesi hâlâ melodikti. "İnsan ellisinden sonra böyle iltifatları ancak gülerek dinliyor."

Yine de hoşuna gitmişti. Açılan, irileşen gözleri hiçbir zaman yalan söylemeyi başaramazdı. Sevdiği erkeğin uğruna uzun namlulu bir tabancayı yüreğinin üstüne bastıran bir kadın hangi yaşta olursa olsun, o andaki kadar gençti; bunu bakışlarından hissediyordu.

"Ne oldu?" Yanılmamıştı; belki ellisindeydi ama sezgileri genç bir kadın kadar keskindi. "Ondan ayrıldın, değil mi?" Susarak Ferda'nın dizlerine baktı. Kalkacak gücü olsaydı, yanına gidip başını kucağına bırakacaktı. "Birkaç yıl önce sizi bir iki kere gördüm. Konserde, yemekte." Kıyaslamayan sesi inceldi. "Çok güzel bir kadın."

Evet, çok güzeldi ve şimdi uzaktaydı.

Kısaca, "Ayrıldık," dedi. "Ya da ayrılacağız. Bilmiyorum."

"Seni hastanede görmeye geldim. İlk gece. O gelmeden az önce." Yorgunluğunu silkinerek doğruldu. Kimden duymuştu? "Halit," dedi Ferda. "Onu sayıklıyormuşsun ama Halit bana haber verdi."

Utanarak bakışlarını dizlerinden önüne, kucağına çekti. Ferda'nın sesindeki melodi değişmişti.

"Hadi utanma. Bak bana." Dediğini yaptı. "Sevdiğin her kadın için neden hep ölmeyi hayal edersin?"

Ne diyebilirdi?

"Herhalde intihar eğilimi," diye mırıldandı. "Ama sadece bir tek kadın bana eşlik etmeyi önerdi."

Ferda'nın yüzü aydınlanmıştı. Ayrıcalıklı yerini korumak onu şimdi de mutlu ediyordu. Yine de başını, onaylamıyormuş gibi iki yana salladı.

"İyi ki sana kırk yaşından sonra rastlamışım. Tanrım, şimdi düşünüyorum da."

Sözünü kesti.

"Beni bağışla."

Ferda'nın yüzü birden değişti. Yanlış anlaşılmaktan korkan bir sesle atıldı:

"Hayır, sakın pişman olduğumu sanma. Hem..." Durakladı, keşfettiği şey her neyse onu da şaşırtmıştı. "Ne zaman seni hatırlasam, hep birlikte gittiğimiz o kentleri, yolculukları," yüzü giderek kızarıyordu, "o geceleri hatırlıyorum, kâbusları değil..."

Ne denli sık hatırlıyordu? Birden Bali'deki o oteli, kimseye haber vermeden, onun yardımıyla, zorlukla aldığı ilk pasaportuyla çıktıkları o on beş günlük unutulmaz yolculuğu hatırladı.

Bir gece sabaha karşı, içki ve tutkuyla sarhoş olup akşam yemeğinde gösteri yapan dansözler gibi oynamaya başlamış, resepsiyondakiler uyarıncaya kadar da şarkı söylemişti.

"Kocan nasıl?" Ferda'nın gözlerine rastlamamak için bakışlarını dizlerine çevirdi. "Sonunda beklediği gibi büyükelçi oldu, değil mi?"

"Evet, istediği ülkeye gidemedi, ama yine de hayatından şikâyetçi değil."

"Ya Füsun? O ne yapıyor?"

Sonunda bakabilmişti. Hâlâ mavi, hâlâ gençti gözleri, gülümseyince dudaklarını tamamlıyordu.

"İyi, hem de çok iyi. Biliyor musun, dört yıl önce iki kez sana kitaplarını imzalatmış, ama onu tanımamışsın." Çabucak nedenini söyledi. "Tanımaman normal, çünkü uzun süredir gözlük takmıyor, yüzü ortaya çıktı."

Sözlerini yine o eski tanıdık sessizlik izledi. Konuşmanın sonuna gelmişti. Kitaplarından söz etmeyecekti. Okuduğuna emindi ama sessiz kalmayı seçmişti.

"Senin için ne yapabilirim?"

Yutkundu, söylemeli miydi? Başını kaldırdı.

"Buradan ayrılıyorum. Gitmeden önce..."

Devam etmeden sustu. Ferda şimdi gülümsüyordu.

"Gel buraya."

Evet, ne istediğini biliyordu. Ayağa kalkıp ona doğru yürüdü.

"Otur."

Dizlerini istediğini de biliyordu. Yüzlerce kez yaptığı gibi ayaklarının dibine oturup başını dizlerine dayadı.

"Anlatmak ister misin?"

"Hayır," dedi. "Sadece yaslanmak; istediğim bu."

"Ne oldu?"

"Gitti; önceki sabah. Ve giderken bana sarılmadı."

Eli şimdi başında, hep parmaklarında onu beklediğini bildiği şefkatle, saçlarını okşuyordu. Minnetle dizlerini öptü. Başka kimden isteyebilirdi bunu.

"Şimdi kalk ve bana sarıl. Sonra da git. Yorgun yüreğimi daha fazla örseleme."

Kalktı. O da ayaktaydı. Geçmişe ve geleceğe sarılır gibi kucakladı onu.

Kapıdan çıkarken Ferda onu durdurdu. Çalışma odasına gidip birkaç dakika sonra geri döndüğünde elinde bir çek vardı. Yanılmamıştı. Paraya ihtiyacı olduğunu –eskiden olduğu gibi– hissetmişti.

"Lütfen, bunu al."

Çeki alıp çıktı ve on bir yıl sonra ikinci kez terk etti onu.

Aşağıda Nil hâlâ arabanın içindeydi. Saate baktı. Daha üç saatten fazla zamanı vardı. Kapıyı açıp yanına oturdu.

İkisi de yaralıydı, ikisinin de avutulmaya ihtiyacı vardı. Ona gerçek anlamda sevmeyi, Ferda'yı, Ayşe'yi anlatmayı düşündü, ama hemen vazgeçti. Acı Nil'i sağırlaştırmıştı. Elini uzatıp saçlarını okşadı.

"Lütfen, beni bırakmayın. Birlikte götürün!"

Sadece başını salladı. Topu topu üç saati vardı.

Son Bölüm

Dışarıya baktı. İnce bir buğu bütün deltayı örtmüştü. Yaşlı adam eşeğinin sırtında yamacın eteklerinde henüz uzun tırmanışın başındaydı. Kış –bütün yıl boyunca süren bir ezginin– içinde pes seslerin yer aldığı, karışık, hüzünlü bir temaysa, Mart bu ölçünün sonundaki "sus" işaretiydi. Nisanla birlikte yeni bir ölçü, yeni bir tema başlayacaktı: Hafif hafif esen, kuş ve hayvan seslerini, patlayan tomurcuk ve boy atan sürgünlerin çıtırtılarını birbirine karıştırarak tepelere taşıyacak rüzgârların armoniyi belirlediği bir ezgi. Sigarayı yere attı. Onu, gece İstanbul'a götürecek otobüs bileti bavulun üstündeydi. Alıp göğüs cebine koydu. Eylül pek yaklaşmadan, kapının eşiğinde, meraklı görünmemeye çalışarak onu izliyordu. Terk edileceğini anlamış mıydı? "Eylül" diye seslendi. Bakışları da, davranışları da duygularını ele vermiyordu. "Seni götüremem," diye mırıldandı. Bataklığa dönüp annesiyle babasının yaptığı gibi kendine bir gelecek yaratmalıydı. Ayağa kalktı, Mart koyu bir sessizlikti. Oysa kış!

Uygarlığın koruyucu şemsiyesi kapalıyken insanoğlunun asla bu gezegenin efendisi olamayacağını ortaya çıkaran –dünyanın çarpan yüreğinden uzakta– doğanın yüreğinde tek başına geçirdiği uzun bir kış olmuştu. Bunu Ocak ortalarında, uzun si-

yah bir gece boyunca yağmur yağar, şehvetli yıldırımlar bir kadının saçlarını aralar gibi rüzgârları dağıtarak, döllemek istercesine tepelere küçük yangınlar ekerken, yüreğinde ilk insanlara özgü o tanımsız korkuları hissettiğinde keşfetmişti. Delta, ırmak, tepeler ve aşağıdaki koy inanılmaz parlaklıktaki bir ışıkla geceden gündüze taşındığında, su, hava ve ateşin insanoğlu için ne denli yaşamsalsa, o denli de korkutucu ve tehlikeli olduğunu kavramıştı. İşte Ocak'tan Mart'a kadar uzayan bir dönemde yazarak tükettiklerinin yanı sıra bunları öğrenmişti. Oysa Aralıktaki ilk yağmurlar garip, ama uysaldı: Zaman zaman çok ince, kesintisiz bir ip gibi, zaman zaman birbirinden kopuk, iri damlalar halinde, rüzgâr ve yıldırımlarla bölünmeden yağıyordu; su toprağa düşmeden önce farklı genişlikteki süzgeçlerden geçerek öyle aşağıya dökülüyordu sanki. Kışı –dağları aşmayı becerebilen– usta rüzgârların anakaradan taşıdığı soğuk ve Eylül'ün yatakta, her gece daha da yakınlaşan sokuluşları getirmişti. İlk kar yüksek tepeleri beyaza boyadığında Eylül çoktan bir sevgili gibi koynuna yerleşmişti. İkisi de gaz sobasının kıramadığı, ancak uysallaştırdığı nemden korunmak için ısıya muhtaçtılar. Hava iyice soğuduğunda, artık tüylü küçük bir hayvandan çok, bir kol kadar kendine ait ve yakın hissettiği kedinin adını, "Eylül" yerine "Temmuz" koyabileceğini ve bunun ikisini de daha çok ısıtacağını düşünmüştü sık sık.

Yağmurlar, ardından bastıran soğuklar, tepeleri ve yaşlı adamı hayatlarından uzaklaştırmıştı. Soğuklar aynı zamanda, daha az yiyecek, içecek, gaz ve daha seyrek gezinti demekti. Ocakta ne akşamüstleri o tepeye doğru yürüyüşlere çıkabiliyor ne de –pek hoşlanmasa da– o yaşlı adamla konuşabiliyordu. Yamaçlara yabani sarmaşıklar gibi tırmanan patikalar artık kaygan ve çamurluydu. Sonbaharda sayısız sürpriz ve güzellikleri barındıran düzlükler, kayaların altındaki oyuklar, dar patikalar, yağmurlarla birlikte birden su birikintilerine, geniş çamur yığınlarına ve geçit vermez sel yataklarına dönüşmüştü. İçinde ve çevresinde korunarak dolaşabildikleri tek yer, odalarında akortsuz bir nefesli sazdan çıkan sesleri andıran ıslıkların gezindiği, kevgire dönmüş evdi. Kış, Eylül'ü de değiştirmişti. Soğuklarla

birlikte tüyleri uzamış, onu cinsel olgunluğa ulaştıracak merdivenin ilk basamakları davranışlarını dostluktan, erkekçe bir meydan okumaya dönüştürmüştü. Oysa Mart'a, belki de Nisan'a kadar dişi bulma konusunda pek şansı yoktu; çünkü o da eve tutsak olmuştu. Kış hem çekirgeleri hem de bir tanesini bile tutamadığı fareleri almıştı elinden. Yine de pek çaresiz değildi. Can sıkıntısını, gaz sobasının yanında tembelliğe dönüştürecek doğal bir becerisi vardı. Tek şikâyeti, azalan yakıtı idareli kullanmak için sobayı bütün gün yakmadığı ya da sütünün bittiği zamanlardı. Öyle günlerde hırçınlaşıp huysuzlaşıyor; hatta gözden uzakta bir köşeye kıvrılıp saatlerce surat asıyor, onu çağıran seslere karşılık vermiyordu. Bir kedi için "köpeklerin aksine" sahibinin dostluğu değil, evin sıcaklığı önemliydi. Dostluk soyuttu, ısı ise somut. Üstelik dikkati çekecek kadar da temkinliydi. Bazı günler, güneş tepelerdeki bulutları aralayıp kısa bir süre için ortaya çıktığında, bahar umuduyla ön avluya fırlayan sahibine aldırmadan eşikte bekliyor, sonra, kollarını açıp gökyüzüne sarılmayı düşleyen adama bakmadan tekrar odaya dönüp, onun biraz önce yazarken oturduğu sandalyede arta kalan ısıyı oburca derisinden içine çekiyordu.

Yine de seviyordu Eylül'ü. Ocak sonunda, yaşlı adam ve eşeği tam on gün ortadan kaybolduğunda son iki günü, çoğunlukla pencerenin önünde, yağmur kesildiğinde de çeşmenin başında aşağıdaki patikayı gözleyerek geçirdikten sonra eve dönerek kalan son konserve kutusunu Eylül'e verdiğinde anlamıştı bunu. Evet, onu seviyordu: Ölçülü bir yakınlığını esirgemediği ve bazı geceler yazdıklarını yüksek sesle okurken onu dinlediği için. O en yakın sırdaşıydı. Konuşabilse, Ayşe diye mırıldanacağından, hatta zaman zaman adının Ayşe olduğunu sandığından emindi.

Ayşe! Buraya onun için gelmiş, ama bu sürgün hem kışı hem de kendini keşfetmesiyle sonuçlanmıştı. Hayatın ve duyguların olduğu gibi, yargıların, kararların da efendisi zamandı. Ağustos sonunda damarlarında kan yerine öfke akıyordu; Eylül'de, doğa kızgınlığını yatıştırmıştı. Ekim ve Kasım, içinde uçsuz bucaksız bir eksiklik duygusunun büyüdüğü aylardı. Ayşe'nin

vazgeçilmez olduğunu, kış hatırlatmıştı ona. Onu benliğinden ve kayıtsız bir egemenlik sürdürdüğü yüreğinden uzak tutmak için sayısız neden bulmaya çalışmış, ama her seferinde yenik düşmüştü. *"Kadınları onlarda bulduklarımız için değil, bulamadıklarımız için severiz!"* Ya da, *"Kadınları onlarda bulduklarımız kadar, bulamadıklarımız için de severiz."* Bu, Kasım sonunda kâğıda geçirmeye başladığı notlardaki arayışlardan yalnızca biriydi. Yine de Ayşe'nin yokluğuna dayanmaya, sonunda kazanacağı zaferin tadını çıkarabilecek her şeyi yitireceğini bile bile benliği ve yüreğiyle yaptığı savaşı sürdürmeye kararlıydı. Acıdan kurtulmak için onu taşınmayacak kadar çoğaltmak! Bu da bir yöntemdi. Acıyı çoğaltmaya koyuldu: Ayşe'nin adını gecelere fısıldadığı, heceleye heceleye sayısız cümle ve dizelerle kâğıda döktüğü, arada –sınır koymadan– içkiye sığındığı ve anılarla yoğunlaştırdığı haftalar... Eylül pek rahatsız olmamıştı; sahibine neler olduğu değil, ne zaman gelip yatağı ısıtacağı önemliydi onun için. Ona hak veriyor, uzakta duyarsız gözlerle çevreyi süzüp sadece tembellikle vakit geçirmesine öfkelenmiyordu. Çünkü Eylül henüz âşık olmamıştı, acı onun için soyut değil –kuyruğuna basılması gibi– somut bir kavramdı.

Acıdan kurtulmak için Ayşe'yi unutmak, aynı zamanda onu delice özlemek! Her âşık gibi ikilemi, onu, birbirine zıt yönlere çeken bu açmazdı. Mantığı ile ters yöne yol alan bilinçaltı arasında genişliğini ve derinliğini şaşkınlıkla keşfettiği bir kararsızlığa tutsak olmuştu. Gün boyu, anıların ve doğanın yoğunlaştırdığı özlemi tanımsız acılar çekerek aşındırıp küçültüyor, ama yatağa girip karanlığı üzerine çeker çekmez, yatıştırdığı özlem –tıpkı Prometheus'un ciğeri gibi– gece boyunca tekrar büyüyor ve gün ışığıyla birlikte –akbabaya dönüşen– acı, bu taze özlemi göğüs kafesinde didikleyerek yeniden parçalamaya başlıyordu.

"Açık, lâkin esintili ve serindi Eylül; nice ince sular, eteklerden vadiye inerken yarları okşayan rüzgârlarla uğulduyor, mavileşiyordu; ben ayaktaydım, nedensiz aşka inanmıştım, nedensiz acılara nicedir boyun eğiyordum; elem, keder, lüzumsuz eziyetler beni ele geçirmişti; nedensiz inciniyordum..."

Bu paragraf, içine boşalan, ama biriktikçe doldurmak yerine göğsünde geniş bir boşluk açan acıdan kurtulmak için sözcüklere ilk sığınışıydı. Sonraları, tıpkı bir istiridyenin içine sızan kum tanesinden kurtulmak için, rahatsızlık veren o küçük nesnenin çevresine inci örmesi gibi, acıdan, çevresine yazdığı sayfalarla bir duvar yükselterek korunmaya çalıştı. Deltadaki baharın yavaş yavaş yamaçlara tırmanmaya başlamasına kadar ara vermeden yazmayı sürdürdü. Yazarken kimi zaman Tanrı kadar tutkusuz bir dinginliğin içinde ürperiyor, kimi zaman ıslak yamaçları ateşe verecek kadar yakıcı alevlerle kavruluyordu. Yazmak keşfetmekti; her satır ise keşfin öncüsü:

"Kişinin ödünsüz bir tavırla, sürekli özgürlüğünü koruma kaygısıyla yaşamasının kaçınılmaz sonucu yalnızlık, bu yalnızlığın vardığı son durak ise kişinin kendine yönelik dikkatinin büyüttüğü bencillik ve tutsaklıktır... Cesaret erdem değildir; yokluğu, sahip olmayanı küçültmez. Ama cesaret, insan yüreğine ait erdemleri ve zenginlikleri büyüten bir mercektir... Sanıldığının aksine fizikî cesaret, cesaretin en kaba biçimidir ve çoğunlukla da aşırılığa kayarak vahşetle akraba olup çıkar. Asıl cesaret, yüreği beyinle birleştiren kararlı cesarettir. Çünkü cesaretin kabul edilebilir bu türü süreklidir ve insan sevgisinin içindeki o sonsuz kaynaktan fışkırır. Aşk tutkudan farklıdır; çünkü sevme yetisi –çocuklarda olduğu gibi– sonradan gelişir, sabırla sulanmadan da büyümez."

Bu küçük keşifler Cem'le ilgili düşüncelerle ortaya çıkmıştı. Onu ne kadar yargılamaya çalışırsa çalışsın, yine de adalet duygusuna sahip kalemine engel olamıyordu.

"İtirafa eğilimli kişiliği, suçla yüklü sözler, beceriyle edindiği düşmanlıklar ve bir hazineymiş gibi kıskançlıkla gizlediği aşağılık kompleksi... Hiçbir şey, hiçbir çaba, eksikliğini çektiği –karşılıksız– sevgiyi vermiyordu ona. Başkalarının tutkularına alet edildiği, kullanıldığı düşüncesinin biçimlendirdiği tavırları ve onu alçaklıkla eş düzeye indiren yıkıcı öç alma isteği bile, bir anlamda sevgi arayışı değil miydi?"

Şubat sonunda, hem de güneşin sonbahardaki gibi gökyüzünde yeniden kesintisiz parlamaya başladığı günlerde birden

hastalanmıştı. Altı yedi gün boyunca vücudunu ele geçiren ateş geceyle gündüzü birleştirmiş, Eylül'ü yataktan kaçırtmıştı. Bir an öleceğini düşünmüştü.

"Beden güçlüyken, yaşam ve ölüm eşittir. Zamanla, insan yaşlandıkça bu eşitlik bozulmaya yüz tutar ve ancak o zaman hayatın değeri gerçek anlamda kavranabilir."... "İnsan doğacağı yeri seçemez, ama öleceği yeri seçme ayrıcalığına sahiptir."... "Yaratmak, obur, arsız bir doyumsuzluktur, elde edilen ve var olanla yetinmeme yetisidir."

İyileştikten, Eylül küskünlükten vazgeçen bir sevgili gibi tekrar yatağa döndükten sonra, ölümle ilgili düşünceler çocukluğu kadar uzakta kalmıştı; deltaya bahar geliyor, badem ağaçları mevsimi –Ayşe gibi– kıştan bahara taşıyordu. Hem Eylül, hem de o, ikisi de, sıcakla birlikte yeni duyguların tuzağına düşmek üzereydiler. Eylül, yeni uyanan cinselliğinin peşinde, uykusuz geçirdiği gecelere bir de sinirli ve gürültülü bir hırıltı eklemişti. O ise sonuna geldiği yüzlerce sayfaya korkuyla bakıyor ve acının çevresine örmekte olduğu duvarın bitmeden yarım kalacağı düşüncesiyle irkiliyordu. Sona gelmişti ve artık bir karar vermesi gerekiyordu. O duvar tamamlanınca kendisi de üstü örtülü acıyla birlikte o boşluğa tutsak olmayacak mıydı? Birden eksiklik duygusunu izleyen acının yeni bir yaşam yaratmanın önkoşulu olduğunu keşfetti. Ancak gerçek anlamda cesur olanlar bunu başarabilirdi. Sahibini hiç görmediği –çoğunlukla geceleri– duyduğu ses, acının içinde yok olup sıradanlığa teslim olanların korkaklar olduğunu söylüyordu.

Sonuç: Karar vermeli, özlemle acının arasında sonu gelmeyen bir daireye dönüşen yalnızlığını noktalamalıydı.

Ya içinde özlemin ortaya çıkardığı yönlendirici duyguları kabullenerek, genişletip yeni bir bilinç yaratacak ya da geçmişi gelecek olarak kabullenip düz, önceden çizilmiş yoluna sabırla devam edecekti. Sonuç ne olursa olsun, bu beynini ya da yüreğini hasar görmekten kurtarmayacak, zafer hangi seçimin ardındaysa Pirüs'ünkine benzeyecekti. Benliği, kader, sadakat ve sevgi arasında paylaşılmıştı. Böylesine parçalanmış bir benlikle ayakta durabilir miydi?

Bu soruya hayır, diye karşılık verdiğinde, tepelere doğru mevsimin ilk yürüyüşünün ortasında, o fay kırığının tam üstündeydi. Kireç taşlarına bakarak aşağıyı seyrederken birden yeni bir kimlik ve bilinç edindiğinin farkına vardı. Geleceğe doğru yürümenin ne anlama geldiğini ancak kavrıyordu: Risk, yaşam bir riskti. Düşünceleri, riski tehlikeyle birleştirmeye kalkışınca başını sallayıp sanki o ses onu dinliyormuş gibi, "Hayır," diye mırıldandı. Risk, tehlike değildi; yalnızca belirsizlik ve bu belirsizliği göze alabilmekti.

Başı yeni duyguyla dönerken düşmekten korkarak oturuyordu. Delta ve yamaçlar canlanmıştı. Birden, hayatının, elli altmış metre ötedeki kireç taşlarının altından doğarak aşağıya akıp giden suya benzediğini fark etti. Suyun nereye ulaşacağı belirsizdi. Sonu çorak bir düzlük ya da engin deniz olabilirdi. Asıl cesaretin, tıpkı az ötedeki su gibi kaynağından çıkıp sayısız mecraları deneyerek, başka sulara karışma isteği ve kararlılığı olduğunu kavramıştı.

İleriye doğru eğilip fay kırığında noktalanan kışın, önünde açtığı ve daha öncekilere hiç benzemeyen pencereden uzaklara bakarken, aradığı, acıyı ve özlemi sona erdirecek sırrı bulduğunu biliyordu: Sır, risk ve kararlılıktı.

Geri döndüğünde evin önündeki çeşmenin başında yaşlı adam ve eşeği onu bekliyordu. Adamın elinde iki mektup vardı. Mektubu yanında okumasını istiyormuş gibi her zamankinin aksine dönüşünü geciktirmişti. Bir süredir, büyük kentten gelip dağın başında yaşamaya başlayan garip adamı pek yadırgamıyordu. Dağda tek başına geçirdiği kış, edinilmesi pek de kolay olmayan bir saygınlık, daha da önemlisi, yeni bir kimlik kazandırmıştı ona. Artık onlardan, deltada yaşama ayrıcalığına sahip olanlardan birisiydi. Yine de yaşlı adamın, "Haberler iyi mi?" diyerek gizlemediği merakını yatıştırmamış, adam –kış boyunca nasılsa sağ kalmayı başarmış olan– eşeğinin üstünde aşağıya doğru yola çıkıncaya kadar zarfları açmamıştı.

Zarfların ilkinde yalnızca bir fotoğraf vardı. Küçük kız, yeni alınmış giysilerinden yüzüne yayılan mutlulukla gülümsüyordu. Onu, altı ya da yedi ay önce ilk kez Hülya'nın elinde gör-

düğünde sonsuza kadar yitirdiğini düşündüğü dudakları kalınlaşmış, yerine gelmişti. Fotoğrafın arkasını çevirdiğinde tanışma tamamlanmıştı. Emine. Adını, Nihal koymamışlardı. Alttaki değişik elyazısıyla karalanmış iki sözcüğü görünce gülümsemişti. "O iyi." Zeynep'in Halit'le ilgili kısa haberi bu iki sözcükten ibaretti.

İkinci mektup Lale'dendi. Murat'ın Almanya'da doğan ikinci çocuğu erkek değil, kız olmuştu. Haberi okur okumaz hayatı gibi adını da yitirdiğini düşündü Murat'ın. Aydın üzgün, ama daha iyiydi. Diş hekimiyle eskisi kadar sık olmasa da hâlâ görüşüyordu. Onu özlemişti; eşyalarını kullanmadan saklıyordu. Rıza Bey beş aydır Seferihisar'daydı. Haftada bir telefonla konuşuyorlardı; belki yaza ona uğrayabilirdi.

Yaza! Rıza Bey doktorların biçtiği ömrünü iki aydan, beş aya çıkarmıştı. Bir an adamın kitabını bitirmeden ölmeyeceğini düşündü. Lale hâlâ bilmiyordu. Ne garipti; ölüm çok yakında olsa da fark edilmiyordu. Ne kokusu vardı ne de duman çıkarıyordu saklandığı yerden.

Üçüncü zarf –küçüktü– bankadan geliyordu. Merakla açtı. Adına para gönderilmişti. Ayşe! Bu hâlâ beklediğini haber veren –anlamlı olup olmadığını düşünemiyordu– bir işaret değil miydi? Aylardır ne görmüş ne de konuşmuştu onunla. Yalnızca düşünmüştü. Hâlâ, her şeyin ortasında duran bu adamı istiyor muydu? Kolyesi?

Tokatlamak ister gibi avucunu başına götürmüştü. Yine kolayı seçiyor, kendini acının içine, eylemsizliğe geri itiyordu. Onu görmeden, onunla konuşmadan hiçbir soruyu yanıtlayamazdı. Onu görmeyi göze alabilir miydi?

Göze almak; Ayşe'yi görmeyi göze almak! Bu, ölümü karşılamaktan, onu görmemeyi kabullenmekten daha zor, daha korkutucuydu. Sayısız gün ve gece, derin bir kararsızlıktan tehlikeli bir soruya dönüşen bu sözcükleri, yarısını kendine, taşıyamadığı öbür yarısını Eylül'e yönelterek tekrarladı. Benliği, zaman, hatta doğa, haftalarca bu iki sözcüğün çevresinde döndü durdu. Vereceği kararı ya da aradığı yanıtı bulduğunda Şubat bitmiş, Mart deltanın üstüne yerleşmiş, güneş yeniden do-

ğanın efendisi olmuştu. Akşamüstüydü; ışıklar eğilmiş, dikliğini yitirmişti. Evdeydi; altı çürüdüğü için atılan konsolun büyük aynasının önünde, siyah-beyaz bir fotoğrafı andıran yüzünü seyrediyordu. Birden, uzunluğu neredeyse bir karışı bulan sakallarıyla, son bir buçuk aydır atkuyruğu yapıp bağladığı saçlarının arasına sıkışan yüzünü bir başkasına aitmiş gibi irkilerek seyrettiğini fark etti. Çizgileri değişmiş, sanki derinleşmişti. "Bu ben değilim," diye mırıldanarak geri çekilirken şaşkınlığı o denli yoğundu ki, davetsiz misafire hazırlıksız yakalanmış bir ev sahibi gibi irkilmişti. Oysa onu değiştiren ne sakalları ne de saçıydı; başını ortadan ikiye ayıran ince beyazlıktı. Aynaya yaklaştığında biliyordu. Akranlarına yıllarca önce ulaşan beyazlık sonunda saçlarındaki bir tele varmıştı.

Ensesindeki düğümü çözüp saçlarını önüne aldığında, bir dönemi sona erdiren beyaz tel parmaklarının ucunda bir sınır çizgisi gibi uzuyordu. Girit açıklarında ölen yabancı bir adamın tohumlarının, yüzünü hiç görmediği, kokusunu duymadığı bir kadının rahminde can bularak biçim verdiği yüzü, ruhu değişmişti. Gözlerini kapadı. Karanlığın içinde birbirine karışan görüntüler Ayşe ve Çaydanlık Kayası'na aitti. Yüzündeki sıcaklık yüreğine yayılırken kirpiklerini araladı. Isı, aynadaki yüzünde dolaşan parmaklarından yayılıyordu. Birden, dokunmanın ve dokunulmanın o benzersiz doyumunu neredeyse yitirmek üzere olduğunu fark etti. Tekrar saçlarına eğildi. Haykırışı öylesine keskindi ki Eylül kendinden büyük, yırtıcı bir hayvanla karşılaşmış gibi odadan dışarıya kaçmıştı. Parmaklarının arasındaki, aynadaki saçlarda beyaz tel yoktu. Tekrar, bu kez daha uzun ve dikkatle onu yaşlılığa ulaştıracak merdiveni andıran beyaz teli aradı. Yoktu. Neden sonra, Eylül tekrar içeriye girmeye cesaret ettiğinde gülerek, aynadaki yüzle konuşuyordu. Aldanmıştı, tıpkı o yüksek kayanın tepesinde olduğu gibi. Ama artık biliyordu: Önemli olan beyaz saç değil, bilinciydi. Dudakları aralandı, "Yalnızca bir insanım. İnsan." İnsan! Bu tek sözcüklü özete sığan küçümseme ve hayranlık kanını dondurdu. Evet, insandı; aynada yüzüne dokunuyor ve sevgi istiyordu. Ama yalnızdı. Hafif bir sesle, Eylül'ü korkutmamaya çalışarak gül-

dü. Ayşe'nin yalnızlık korkusunu şimdi anlıyordu. Parmaklarını aynadaki yüzünden geri çekti. Artık Ayşe'yle karşılaşabilirdi. Öfke acıya, acı özleme, özlem kararsızlığa, kararsızlık ise cesarete varmıştı. Ve bunu katıksız bir yalnızlığa borçluydu.

Dışarıya çıktı. Güneş, verdiği kararı kutsamak istercesine deltanın üstündeki bulutsuz gökyüzünde onu bekliyordu. Çınara doğru yürüyüp sırtını ağacın geniş gövdesine dayadı. Naciye Kadın'ın kardeşi, Amcası'nın Babaannesi'nin mezarlarını yaptırmış mıydı? Birden o yarımadadaki her anı Ayşe'yle paylaşmak istediğini fark etti. Telefon! Kasabaya inerse Ayşe'yi bürosunda bulabilirdi.

Mart! Yeni ve gizemli bir ezgiden önceki sus işareti. Beyaz Mendil oyununu hatırlamaya çalıştı. Kollarını açtı; figürleri unutmuştu ama önemli olan aşkı anlatmak değil miydi?

Mart! Mart, Ayşe'yi görmeyi göze aldığı, hatta delice arzuladığı ve yazdığı yüzlerce sayfanın noktalandığı aydı. Elini uzatıp kalın zarfa dokundu. Yanılmıştı; yazarak ulaştığı, beyninden bedenine taşınan hüzünlü bir dostluk değil, nasıl olursa olsun, bir gelecek isteğiydi. Pencereye yürüdü. Yaşlı adam, eşeğinin sırtında son yokuşu tırmanıyordu. Odaya döndü, içerisini sürdü: Bavul ve iki çanta, bir de terk edeceği Eylül. Seçim hakkı olsaydı burada ölmek isterdi; Eylül en azından bu açıdan şanslıydı.

"Kırk iki yaşındayım, dünyayı güzelleştirecek rüyalar görmekten vazgeçmedim, vazgeçmeyeceğim," diye mırıldandı. Sanki 1992'de değil, 1969'da, sonu Şeria Irmağı yakınlarında sona erecek yeni bir serüvenin başındaydı. Bitti, diye düşündü; artık genç değildi. Bavulları alıp kapıdan çıkmadan avluya attı. Yapacağı bir tek şey kalmıştı. Eşiğin önüne geldi ve yerçekimini yenmeyi hayal ederek havalanıp dışarıya doğru atladı. Yere düşmeden bir süre asılı kaldı; sonunda olmuştu, artık hiçbir şeyin ortasında değildi; geleceği karşılamaya hazırdı.

1991 Şubat - 1993 Aralık
Ankara

Hiçbir şey değişmemişti. Çok şey değişmişti. Bir yanında 1969, diğer yanında 1991. Eski fotoğraflar, silinmeyen hatıralar, alışkanlıklarının kozasında yaşayan yorgun erkekler ve fedakâr kadınlar, yarım kadehler... Öfkesini, korkusunu, zekâsını kusan eski arkadaşlar... Şeria Irmağı, Tunalı Hilmi, Tuz Gölü... Dinozorlar, Müslümanlar, Mülteciler, Pişmanlar, Kaybedenler...

Mehmet Eroğlu, *Yürek Sürgünü*'nde, ilk romanlarını nihayetlendiren bir dönem panoraması çizerek, 1989 sonrasını anlatıyor. Siyasetin sonraki yıllarda nasıl biçimleneceğine dair erken tarihli öngörülerde bulunuyor. "Bir çağ ölürken yenisinin henüz doğmadığı bir zamanda yaşıyoruz."

iletişim